BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXIX
C
39
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

DE MONSTRIS ET MONSTROSIS,

QVAM MIRABILIS, BONVS, ET IVSTVS, IN MVNDO ADMINISTRANDO, SIT DEVS, MONSTRANTIBVS.

Authore

GEORGIO STENGELIO

Soc. IESV Theologo.

Venite et videte opera DOMINI, quæ poſuit prodigia ſuper terram. *Pſal. 45. 9.* *Wolf. Kilian ſcul.*

Permiſſu Superiorum.

Et cum Priuilegio Sacræ Cæſareæ Maieſtatis.

Ingolſtadij, Apud GREGORIVM HÆNLIN,
Sumtu IOANNIS WAGNERI. Anno 164[illegible]

Digitized by Google

Digitized by Google

SERENISSIMO ET REVEREN-
DISSIMO DOMINO DOMINO

MAXIMILIANO HENRICO,

VTRIVSQVE BAVARIÆ DVCI; SERENISSIMI ET REVERENDISSIMI FERDINANDI ARCHIEPISCOPI ET ELECTORIS COLONIENSIS V. B. DVCIS

COADIVTORI, &c.

PRINCIPI AC DOMINO SVO Clementiſſimo.

PRIVATIS duntaxat litteris officium gratulationis colui, cùm ante aliquot annos, in SERENITATE VESTRA eligenda, virtus & calculus conſpirarent. Nunc, publica voce & nomine, id ipſum præſto: ſilentium enim mihi imperare, non potui, in tanta loquendi opportuni-

tate. Cuius rei multæ mihi præterea ſuppetunt cauſſæ. Obedientia, obſeruantia, ſpes publica, ipſum libri argumentum, me impellunt. Nam & Superiorum meorum juſſu; & meo affectu; & Bauariæ, quam SERENITAS VESTRA denuo relinquit, gemitu; Coloniæque, quam repetit, applauſu; & Prodigiorum, quæ affero, monitu excitor, ad hunc meum, ſeu felicem, ſeu infelicem partum, vel in manus, vel ad pedes SERENITATIS VESTRÆ deponendum.

Superiores mei, laudatæ, apud Perſas, conſuetudinis non immemores, Principem ſuum hac tranſire inſalutatū noluerunt. Et meritò Principem ſuum agnoſcunt, Fundatorū ſuorum nepotem. Sufficit illis, SERENITATEM VESTRAM ex hac radice prodijſſe; quæ, vt citò benefacere inciperet, jam in ſtirpe ſua benefecit.

Animi autem mei affectus is eſt, vt non ſalutare tantùm, ac verba dare,

ſed re quoque ipſa, atque munere aliquo, mentem exiſtimationemque meam Mundo exponere cupiam; & munere ſanè magno, ſi facultas voto reſponderet. Verùm quia honorarium maius eſſe non poteſt, quàm ærarium; itidem cum Perſâ, pomum offero, non caballum; hoc eſt, donum exiguum Principi magno, & ad magna nato; vt ei non ab Authore ac donante, ſed ab accipiente accedat magnitudo. Neq; paruum ſanè munus quoque ipſum foret, ſi illud ex voluntate æſtimaretur. Ex quo tempore SER.tem V.ram noui, præcipuum erga illam affectum aſſumſi; animaduerti enim, illi non ſolùm Palladem in capite, ſed etiam in pectore Virtutem habitare. Indoles erat, quàm amarent omnes; ingenium, quod omnes optarent; amor litterarum, quem omnes ſuſpicerent; in adoleſcentia virilis maturitas; mirifica, in tantâ ſanguinis eminentiâ, morum

ſuauitas; ſuperabat ætatem prudentia; denique, ante annos, ſtudia illius, illius merita prodiderunt: neq; alibi vſquam verius fuit, in ſummis omnia ſumma reperiri. Cuius affectum non traherent iſta? Quæ ſi omnia non fuiſſent, SER.tas V.ra ipſo ſuo affectu meum meruiſſet. Proſequar igitur quantum licet; &, quia pedibus non poſſum, ſaltem in libro hoc meo, abeuntem SERtem. V.ram comitabor.

Factum hoc meum probabit Bauaria, Colonia laudabit: illa quidem, quoniam, quem ægrè à ſe dimittit, libenter intelliget, bonis alitibus votiſque in via procedere; iſta autem, quia lætabitur, ſi audiet, acclamatum eſſe illi proficiſcenti, quem cum maximo applauſu eſt exceptura. Mauritaniæ rex Atlas, qui, ob peritiam ſiderum, à Poëtis fingitur, cælum humeris geſtaſſe, quamuis de corporis & animi robore *ferreus* diceretur, tamen

imen tantæ molis immenſitate preſ-ſus Herculem ſibi fertur ſociaſſe, in quem diu ſuſtentatum pondus recli-naret; ne, ſi ipſe ſuccumberet, illud quoque baiulo deſtitutum prolabe-retur. Hac eâdem mihi videntur pro-uidentiâ vſi, qui quanquam ſcirent, ſibi Atlantem in FERDINANDO non deeſſe, tamen temporum noſtrorum tempeſtatem intuentes, conſiderata-que rerum mortalium viciſſitudine, ſibi maturè de Hercule aliquo pro-ſpexerunt, in cuius humeros & la-certos Eccleſia Colonienſis recum-beret. Itaque SER.tem V.ram inuene-runt, cuius cùm genus & Genium, laborem & induſtriam, virtutem & felicitatem etiam atque etiam conſi-derarent, haud immeritò exiſtima-runt, ſe Herculem reperiſſe, qui At-lanti poſſet ſuccedere, & par eſſe tan-to oneri ſuſtinendo. Neque fefellit eos opinio. Latere non potuit ſplen-dor; ſed nunc *lucerna ſuper candela-*

brum poſita longè latiùs clariuſque radios ſuæ lucis effundit. Vt enim Herculem labores & certamina fecerunt celebrem; ita & SER.tem V.ram paſſim occurrentia circumſtantiaq; vndique & vndique pericula, & mille Hydrę imperterritam illuſtrauerunt. Quæ niſi laudes mereri, quàm audire, mallet, quid hîc non poſſet dici? quæ non ſolatia Parentis, gaudia Patrui, Patriæ decora, totiùs Germaniæ virtutem admirantis encómia commemorari? Grande compendium eſt, SER.tem V.ram *Sapientiâ* MAXIMILIANVM, *caſtitate atque integritate* HENRICVM appellari. Multùm dixit, qui hæc duo dixit. Ob quæ SERENITATEM VESTRAM Bauaria ægrè dimittit, Rhenus cum gaudio accipit; ego cum vtriſque vel plango, vel plaudo; quia video in magnum gloriæ teſtimonium, vno eodemque itinere, alios oculos ſiccari, alios humectari.

Ad

Ad argumentum libri mei quod attinet, cupit id ipſum ire ad VESTRAM SERENITATEM. Omnes hiſtoriæ teſtantur, *Monſtra & monſtroſa*, ad Magnos afferri conſueuiſſe, qui non ſolùm raris ac mirabilibus rebus conſpiciendis delectantur, verùm etiam plerumque ipſi vel virtutum ſunt prodigia, vel vitiorum. SERENITAS VESTRA vt in meliorum eſſet parte, maluit prodigioſæ virtutis, quàm monſtroſæ temeritatis habere admiratores; dum ita eam ſemper innocentia delectabat, vt vanæ omnes diſplicerent voluptates. Nimirum non *Sirenes* tantùm, aut *Centauri* ſunt monſtra; ſed multò magis etiam *Vlyſſes inter Sirenes ſurdus*, *Hercules indeiectus inter Centauros*; vel hinc cælo recipiendus, quia inter tot aduerſa ſuſtinuit cælum. Hanc viam VESTRA quoque SERENITAS calcabit, cui hunc librum dedico, vt meminerit, olim

de ſe quoque libros ſcribendos; ſimulque opto & precor, vt fauſtis auibus proficiſcatur. Ingolſtadij. Anno Chriſti 1647. Cal. Iunij.

SERENITATIS VESTRÆ

infimus Seruus

GEORGIVS STENGELIVS
SOC. IESV.

Digitized by Google

PRÆFATIO.

Onſtra dicere, & monſtra narrare, ſeu Τερατολογεῖν, *vt Græci loquuntur, varijs de cauſſis homines ſolent. Quia enim curioſorum cibus eſt, noua atque mirabilia audire, quidam res prodigioſas memorant, vt earum narratione aures curioſorum paſcant. Alij, vt res raras, monſtra capitibus coronatis offerunt, quibus, eorum gratiam captant. Qualia monſtra multa, ex vtraq. India, vel deſcripta, vel miſſa ſunt ad Reges Hiſpaniarum. Alij, in his ipſis colligendis, induſtriam, potentiam, vel magnificentiam ſuam demonſtrant; vt olim Romani Imperatores, in belluis, aliisúe beſtiis theatro inducendis.* Ita Leonum ſimul plurium pugnam, Romæ princeps dedit Q. Scæuola P. filius in curuli ædilitate. Centum autem iubatorum primus omnium L. Sylla, qui poſtea dictator fuit, in prætura. Poſt eum Pompeius Magnus in circo

Plin. l. 8. Nat. hiſt. cap. 16.

DC.

DC. in ijs iubatorum CCCV. Cæſar dictator CCCC. *Probus Imp. mille; item mille Leopardorum; mille ceruorũ; mille aprorum; mille ibicum; mille ſtruthionum. Atque, ne in paruis oſtentandis vanitas deeſſet; Heliogabalus collegit mille muſtelas; totidem ſorices; decem millia murium; decem millia pondo aranearum, & muſcarum; monſtroſa vtiq; prodigalitate; & inutili vanitate. Alio fine Samſon* cepit trecentas vulpes, caudaſque earum iunxit ad caudas, & faces ligauit in medio: quas igne ſuccendens, dimiſit, vt huc illucque diſcurrerent. *Aliam ob cauſſam, Noë in arcam coegit* omne animal, ſecundùm genus ſuum; *nimirum, vt Vniuerſi Conditor, eiuſdem etiam Vniuerſi Conſeruator eſſet, &, in illis etiam animantibus, poſt diluuium, à mortalibus laudaretur.*

Lamprid. in cor. vita.

Iudic. 15. 4.

Gen. 7. 14.

Quamobrem, ſicut Noe in arcam, ita omnis formæ animalia in Mundum collegit Deus; inter quæ & monſtra ſubinde reperiuntur; quæ quia à conſueto naturæ ordine,

ordine, ac præſertim à matrimoniorum fine videntur aberrare, vulgò non ſolùm putantur contaminare pulchritudinem creaturarum, ſed etiam exiſtimantur diuinæ bonitati atque æquitati minùs conuenire. Igitur iſti laborē ex labore ſerunt, dum mala & pati coguntur, & malè patiuntur; atque idcirco in omni, vt prouerbio fertur, fabula Dædali execrationem admiſcent. Sed humi ſerpunt iſti, neque mentem ad diuina attollunt, vt cognoſcant, quàm ſapientes ſint cæleſtis Architecti cogitationes, quàm iuſta conſilia; quæ norunt etiam his ipſis Mundo quisquilijs ornatum conciliare, hominiq́ ſtimulum admouere, ad diuinam maieſtatem cum timore & tremore venerandã.

Itaque non certatur de oleaſtro, non de nugis, aut corollis, quando de MONSTRIS *aut* MONSTROSIS *agitur; ipſa diuina iudicia in trutinam veniunt, ipſa Numinis laus & gloria diuulgatur & amplificatur, quando eiuſcemodi opera ducuntur in quæſtionem. Semper enim altiſſi-*

altiſſimæ prouidentiæ, iuſtitiæ, aut mi-ſericordiæ latentis vena deprehenditur. Hinc multis ſacræ paginæ locis hac medi-
Iob. 37. 14. *tatio præſcribitur:* Auſculta hæc, Iob: ſta, & conſidera mirabilia Dei. *Et, ad Tobiam eiusq́; familiam, valedicens Ange-*
Tob. 12. 20. *lus ait:* Vos autem benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia eius. *In celebri quoq; illa Dauidis muſica iſtud carmen canebatur:*
1. Paralip. 16. 8. Confitemini Domino, & inuocate nomen eius: notas facite in populis adinuentiones eius. Cantate ei, & pſallite ei: & narrate omnia mirabilia eius. *Iterumq́;:* Cantate Domino omnis terra:
Ibid. v. 23. annunciate ex die in diem ſalutare eius. Narrate in gentibus gloriam eius: in cunctis populis mirabilia eius. Quia magnus Dominus, & laudabilis nimis: & horribi-
2. Eſdræ. 9. 10. lis ſuper omnes deos. *Apud Eſdram quoq;:* Dediſti ſigna atque portenta in Pharaone, & in vniuerſis ſeruis eius, & in omni populo terræ illius: cognouiſti enim quia ſuperbè egerant contra eos: & feciſti tibi nomen, ſicut & in hac die. *Quin & Dauid*
Pſal. 104. 5. *ipſe:* Mementote mirabilium eius, quæ fecit:

cit: prodigia eius, & iudicia oris: *Deniq; ne longum faciam, ipſe rex Nabuchodonoſor, ex hoc* MONSTRORVM *cenſu cætuq; liberatus, mentiq; reſtitutus, quaſi de profundo ſomno euigilans dixit:* Ego Dan.4.31.
Nabuchodonoſor oculos meos ad cælum leuaui, & ſenſus meus redditus eſt mihi; & Altiſſimo benedixi, & viuentem in ſempiternum laudaui, & glorificaui: quia poteſtas eius, poteſtas ſempiterna, & regnum eius in generationem, & generationem. Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati ſunt: iuxta voluntatem enim ſuam facit tam in virtutibus cæli, quàm in habitatoribus terræ: & non eſt, qui reſiſtat manui eius, & dicat ei: Quare feciſti? In ipſo tempore ſenſus meus reuerſus eſt ad me, & ad honorem regni mei decoremque perueni: & figura mea reuerſa eſt ad me: & optimates mei requiſierunt me, & in regno meo reſtitutus ſum: & magnificentia amplior addita eſt mihi. Nunc igitur ego Nabuchodonoſor laudo, & magnifico, & glorifico regem cæli: quia omnia opera eius vera, & viæ eius judicia, & gradientes in ſuperbia poteſt humiliare.

Hunc

Hunc fructum è MONSTRIS & MONSTROSIS decerpere mens eſt; hinc Monſtra Deûm refero.

Attonitum monſtris vulgus, *ſi curioſitatem his non ſatiat, ſciat, me delectum, non numerum quaſijſſe. Haud enim ignoro Conradi Lycoſthenis copias; haud neſcio oſtenta Iulij Obſequentis; neq; mihi ignota ſunt monſtra Arnaldi Sorbini, quæ à temporibus Conſtantini huc vſq; ortum habuerunt; aut centuriæ quas Schenk in obſeruationibus Medicis collegit; vel quæ Martinus VVeinreichius, de ortu monſtrorum Lypſiæ. Anno 1595. edidit; neq; Alcoranus Turcius Schvveickheri Norinbergici, qui plenus eſt monſtris. Habent iſti plurima, quæ ego omiſi; ſed & ego pleraq; diſcutio, quæ neque illi attigerunt.*

DE

DE MONSTRIS ET MONSTROSIS, QVAM MIRABILIS, BONVS, ET IVSTVS, IN MVNDO ADMINISTRANDO, SIT DEVS, MONSTRANTIBVS.

CAPVT I.

Quid, & quàm varia ſint Monſtra? Et num ea etiam in omnibus Mundi partibus reperiantur?

§. I.

Cur de Monſtris agendum?

MVNDVM & Mundi inquilinos non morum duntaxat, ſed nonnulli ipſius etiam naturæ errores videntur contaminare. Quod num ita ſit, & quo Numinis iudicio fiat, paullò eſt à nobis examinatiùs inquirendum. Inter hos autem errores, potiſſimè ſunt *Monſtra* & *Monſtroſa*, quæ ſine diuina voluntate non accidunt, atque ipſa raritate ſua nos inuitant ad meditandum, rapiuntq;

ad ſapientiſſimi Gubernatoris Mundi ęquiſſimã prouidentiam,cum maxima admiratione contemplandam. Qùò digitum
Pſal. 45. 9. intendit regius Pſalles, cùm ait: *Venite, & videte opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper*
1. Paral. 16. 8.
Pſ. 104. 1. *terram*. Et alio loco: *Confitemini Domino, & inuocate nomen eius: notas facite in populis adinuentiones eius. Cantate ei, & Pſallite ei: & narrate omnia mirabilia eius.* Non erit hæc Agathonia cantio, quæ ſòla argumenti ſuauitate permulceat; ſed vtiliter iucundam diſputationem propinabit.

§. II.

Monſtri acceptio, & exempla.

Monſtrum autem Grammaticis, quòd aliquid ſignificando monſtret, dictum, etſi aliqui inter animantia, ſiue homines, ſiue bruta, *Portentum* verò in rebus inanimatis duntaxat aiunt reperiri; parum tamen refert, de vtris id nomen vſurpes. Poteſt enim æquè aliquid in cælo, elementis, lapidibus aut metallis monſtrari, ac in hominibus aut brutis portendi. Eſt igitur *Monſtrum* vniuerſim *aliquid præter naturam editum, aut procreatum*: vel, vt in ſcholis loquuntur, *eſt effectus naturæ, qui deuiat à recta conſuetaq; ſecundùm ſpeciem, diſpoſitione.*

ſpoſitione. Itaque quò magis deuiat, magis eſt monſtrum; & prodigij menſura, eſt erroris magnitudo. Sic

Scilicet horreres, maioraq́, monſtra putares, Iuuenal. Satyr. 2.

Si mulier vitulum, vel ſi bos ederet agnũ.

Sic monſtrum dictum eſt, quando Meles Sardium rex ſuſtulit ex pellice leonem, homo illius parens, qui filius eſſe non potuit. Quamuis enim neque vitulus alioqui, neque agnus, neque leo eſt *monſtrum*, ſi primum vacca, alterum ouis, tertium leæna pariat; partus tamen iſti, quando à progenitoribus ſuis in totum diſcrepant, in totum ſunt *monſtra*, quia in totum *deuiant à recta conſuetaq́, ſecundùm ſpeciem, diſpoſitione*. Ne autem, in naturæ hiſtoria, Poëtica duntaxat authoritate, aut exemplo confictо niti videamur, teſtantur fide digni ſcriptores, aliquid ſimile eueniſſe. Nam ex muliere vitulum natum affirmat Iſidorus. Idem affirmant alij factum apud Iudæos. Fertur enim, paulo ante Hieroſolymitanæ ciuitatis euerſionem, *bos agnum*, pro maximo vtique monſtro *habitum*, peperiſſe. Quanquam autem res ita ſe habeat, vulgò tamen magis *monſtra* eſſe putantur

Herodot. lib. 1.

Iſid. l. 11. Origin.

Niceph. lib. 2. c. 4. hiſt. Eccl. & Ioleph. lib. 7. de bell. Iud. cap. 12.

tantur, quæ non in totum, ſed in partibus ſolùm diuerſarum naturarum mixturà à ſpecie deerrant, vt puer capite arietino, vitulus humano, ouis bubulo, equus aſinino, nati, teſte Ariſtotele; & Arimaſpi, qui, ritu Cyclopis Homerici, vnum oculum in fronte gerunt; itemque qui ſine ceruicibus oculos habent in humeris, vt recenſet Gellius; & qui caninis capitibus, pro humana voce, latratum edunt: aut qui magis ſunt variegati, vt cùm regnante, apud Gallos, Ludouico duodecimo, & ſedente in pontificatu Iulio ſecundo, monſtrum natum eſt, Rauennæ, habens cornu in capite, vtrinque alas, brachia nulla, pedem vnum, oculum in genu, vtrumque ſexum, in medio pectore ypſilon, & crucis effigiē. Nimirum hæc talia oculo inſueta, & in vno corpore diuerſarum alioquin animarum organa, enormiora videntur, cùm tamen reipſa illa, quæ tota degenerant ab vno, vel vtroque genitore, plus errent, ſi cùm ſpecie illorum, & origine ſua comparentur. Similior quippe eſt homini partus, qui aliquid habet hominis, quàm qui nihil. Atq; hæc quidem, quid ſint *Monſtra*, docent. Videndum nunc eſt etiam, an talia,

Ariſtot. lib. 4. de generat. animal. cap. 3. A. Gellius noct. Attic. lib. 9. c. 4. Vide & Plin. lib. 5. c. 8. l. 7. cap. 2. Iſidor. lib. 11. c. 3.

lia, & quàm varia, itemque quibus in rebus occurrant? Illis enim negatis, nequicquam diuinæ poteſtatis, bonitatis, & æquitatis in ijs judicia indagaremus: at enucleatè perſpectis, exclamare nobis libebit: *Quis ſimilis tui in fortibus, Domine? quis ſimilis tui, magnificus in ſanctitate, terribilis atque laudabilis faciens mirabilia?* Exod. 15. 11.

§. III.

An Monſtra in omnibus rebus, ac etiam in artibus dentur.

Reperiuntur itaque eiuſcemodi inconſueti naturæ effectus, in omni propemodum rerum genere, in elementis, in lapidibus, in metallis, in plantis, in beſtijs, in hominibus, apud quos non natura tantùm errat, ſed ſæpiùs etiam mores, qui à ratione deuij haud immeritò & ipſi *monſtroſi* appellantur: ſicut & aliæ quædam res inſolitæ & inconſuetæ. Artes autem, etiam quando monſtra producunt, ſi ſcitè producunt, non errant, ſed id producunt, quod volunt. Quare picti, aut ſculpti Satyriſci, Tragelaphi, Hippocentauri, non tam monſtra, quàm imagines monſtrorum ſunt appellandi. Quòd ſi quis, præter mentem ſuam, aut contra voluntatem,

 diabo-

diabolum pingit, cùm Angelum formoſum deſtinâſſet, is effectus, non arti, ſed imperitiæ artis eſt attribuendus. Vnde, ſi ad mentem pingere volentis attendamus, monſtra poſſunt dici, ſed artificis veriùs, quàm artis. Naturæ autem monſtra, quæ non ſunt præter mentem ſummi Opificis, ſed præter peculiaris duntaxat naturæ finem, in omnibus ſubinde elementis gigni, immò non tantùm ſupra nos in aëre, qui in ſacris & profanis libris *cælum* appellatur, ſed etiam in cælo ipſo ſuperiore conſpici, hiſtoriæ narrant, docet experientia, oculi teſtantur.

Matth. 6. 26. & 8. 20. & 12. 13. Plin. lib. 2 c. 38.

§. IV.

In cælo ſtellato, & ſub eo Monſtra eſſe.

Nam, ſi quis cometas ſiue in aëre accenſos & extinctos, ſiue in cœlo ſublimiore natos, aut eò tandem promotos, ex hac claſſe vult eximere; ſi & ſtellam, quæ Magos ad Chriſtum natum vtique prodigiosè perducens aliquid ſignificando monſtrauit, atque extra naturæ ordinem aſtrorumque vias viſa eſt per aërem decurrere; ſi nouam illam, quæ, anno ſalutis noſtræ 572. ſupra milleſimum, per biennium, inter fixas ſtellas, in Caſſiopea apparuit, ſtellam

Matth. 2. 9.

ſtellam nullum extraordinarium naturæ effectum putat fuiſſe, ipſe poteſt pro monſtro haberi. In cælo etiam ſtellæ circa ſolis orbem viſæ ſunt, Auguſto Cæſare, poſt mortem patris, in prima iuuenta vrbem intrante. Et circa ſolem arcus apparuit L. Opimio, & Q. Fabio Coſſ. Trini ſoles Sp. Poſthumio, & Q. Minutio Coſſ. trinæ Lunæ Cn. Domitio & L. Annio Coſſ. ſplenduerunt. Deniq; Chriſto moriente, quàm monſtroſè ſol eſt obſcuratus? In aëre certè ipſa diuina litteratura imagines eiuſcemodi, quales ſub initium Suedici belli pugnantium inter ſe nubium, velut exercituum, conſpectæ ſunt, *monſtra* nominat. Ita enim loquitur: *Contigit autem,* (Antiocho ſecundam profectionem in Ægyptum parante) *per vniuerſam Ieroſolymorum ciuitatem videri diebus quadraginta, per aëra equites diſcurrentes, auratas ſtolas habentes, & haſtis, quaſi cohortes, armatos, & currus equorum per ordines digeſtos, & congreſsiones fieri comminus, & ſcutorum motus, & galeatorum multitudinẽ gladijs diſtrictis, & telorum iactus, & aureorum armorum ſplendorem, omniſq; generis loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum* MONSTRA *conuerti.* 2.Mach. 5. 2.

Plin. l. 2. cap 24. S. Auguſtin. l. 12. de ciuit. c. 8.

ti. Itaque *& in ipſo cælo ſtellæ repentè naſcuntur*, ait Plinius, & ſtella noua Caſſiopeæ, & illa vetus ſtella Veneris, quàm D. Auguſtinus, ex libris M. Varronis refert, ſub rege Ogyge, magnitudinem, figuram, & curſum mutauiſſe, & nuper viſi ſatellites Iouis, & ſi quid aliud inſoliti natura in aſtris, aut ſub aſtris parit, teſtantur vel monſtra ſubinde quædam inibi, vel monſtroſa emergere. Qualia non Machabæorum duntaxat liber, aut Danielis Prophetæ, qui arietem vidit multicornem, ſed etiam profani ſcriptores referunt. Plinij hæc ſunt: *Armorum crepitus, & tubæ ſonitus auditos è cælo, Cimbricis bellis, accepimus, crebrosq́ꝫ, & priùs, & poſtea. Tertio verò conſulatu Marij, ab Amerinis & Tutertibus ſpectata arma cæleſtia, ab ortu occaſuq́ꝫ, inter ſe concurrentia, pulſis, quæ ab occaſu erant. Ipſum ardere cælum, minimè mirum eſt, & ſæpius viſum, maiore vi ignis nubibus correptis.*

Daniel. 8. 3. Plin. l. 2. nat. hiſt. c. 57.

§. V.

Ignium Monſtra.

Quod ſi pro monſtro habendum eſt, & igni, & aëri aſcribi poteſt. Vti & quando cælum ſanguinea ſpecie apparuit, Philippo Græ-

Græciam inuadente. Nec non ille *clypeus, qui ardens ab occaſu ad ortum ſcintillans tranſcurrit, ſolis occaſu, L. Valerio, C Mario Conſulibus.* Quin & *ſcintillam è ſtella cadere, & augeri terræ appropinquantem: ac poſtquam lunæ magnitudine facta ſit, illuxiſſe, ceu nubilo diei: dein cùm in cælum ſe reciperet, lampadem factam, ſemel vnquam proditur, Cn. Octauio. C. Scribonio Coſſ. Vidit hoc Licinius Syllanus proconſul cum comitatu ſuo.* Imminente Romanis primo ciuili bello, ignis ex haſtis ſubitò emicuit, qui vix potuit extingui. *Vidi nocturnis militum vigiliys*, ait idem author, *inhærere pilis pro vallo fulgorem effigie ea, & antennis nauigantiũ, aliysq́; nauium partibus: ceu vocali quodam ſono inſiſtunt, vt volucres ſedem ex ſede mutantes: graues, cùm ſolitaria venêre, mergentesq́; nauigia: ſi in carinæ ima deciderint, exurentes. Geminæ autem ſalutares, & proſperi curſus prænunciæ, quarum aduentu fugari diram illam ac minacem appellatamq́; Helenam, ferunt. Et ob id Polluci & Caſtori id numen aſsignant, eosq́; in mari deos inuocant. Hominum quoque capita, veſpertinis horis, magno præſagio, circumfulgent. Omnia incerta ratione, & in naturæ maieſtate abdita.*

Idem l. 2. cap. 34. & ſeq.

Ib. c. 37.

Hæc ille. Tametſi & Theologi, & Philoſophi multa è naturæ maieſtate eruerint, quæ non ſemper ſunt cenſenda propriè monſtra, quia à recta conſuetaque ſecundùm ſpeciem diſpoſitione non deuiarunt. Hominum non capita ſolùm, verùm etiam reliqua membra, nocturnis, præſertim frigidioribus horis, fulgorem; ac veluti ſcintillantes ſtricturas iaculari, cùm diloricantur, ſæpius experti ſumus, exhalationibus calidis tunc exilientibus, & per antiperiſtaſin frigoris, ſe ſe accendentibus, quæ interdiu collectæ concluſæque latuerunt. Quo pacto fortaſſe Seruio Tullio adhuc puerulo dormienti flammam circa caput emicuiſſe domeſtici oculi annotauerunt. Val. Max. l. 1. c. 7. Quamquam non poteſt negari, plurimos Sanctos, diuina etiam vi radiaſſe, claraque in luce refulſiſſe. Ob quam cauſſam etiam Diui pinguntur capite radioſo. Neque enim Angeli duntaxat explendeſcunt ad eum modum, quo luxit is, cuius Matth. 28. 3. *aſpectus* erat *ſicut fulgur*, ſed etiam homines ſancti, vt Moyſes cuius cornuta facies Exod. 34. 29. inſolitam lucem faceſque iaculans filios Iſrael exterruit; & ipſe ſanctus ſanctorũ, Matth. 17. 2. cuius *facies reſplenduit ſicut ſol.* Sed facile eſt ei,

ci, lucem producere, qui ipſum condidit ſolem. De Caſtore & Polluce, etiam num nauigantibus omen ferentibus, copiosè diſputat, in ſua Peregrinatione Hieroſolymitana Illuſtriſsimus Princeps Nicolaus Raziuilius. Meteora ignita talia poſſe, Philoſophi oſtendunt; ſolere, multi oculati teſtantur; Deos non eſſe, fides & Theologi docent; dæmones ſubinde eſſe malos, quin & bonos Genios, pronum eſt æſtimare; certum eſt, bonum Angelum ſub prodigioſo igne fuiſſe, quando Moyſi *apparuit Dominus in flamma ignis de medio rubi: & videbat, quòd rubus arderet, & non combureretur.* Excitatus igitur nouitate rei dixit: *Vadam, & videbo viſionem hanc magnam, quare non comburatur rubus.* Exod.3.2.

§. VI.

Aëris Monſtra.

Sed ab ignibus ad aërem reuertamur, varijs pluuiarum monſtris inſignem. Siquidem *præter hæc, inferiore cælo relatum in monumenta eſt, lacte & ſanguine pluiſſe M. Acilio. C. Portio Coſſ. Et ſæpe aliàs carne, ſicut L. Volumnio, Seruio Sulpicio Coſſ. eamq; non perputruiſſe, quòd non diripuiſſent aues. Item ferro in Lucanis, anno antè, quam M.* Plin. l 2. nat. hiſt. c.56.

Craſſus à Parthis interemtus eſt, omneſq́; cum eo Lucani milites, quorum magnus numerus in exercitu erat. Effigies quæ pluerat, ſpongiarum ferè ſimilis fuit: aruſpices cauenda præmonuerunt ſuperna vulnera. L. autem Paulo, & C. Marcello Coſſ. lana pluit, circa caſtellum Cariſſanum, iuxta quod poſt annum T. Annius Milo occiſus eſt. Eodem cauſſam dicente lateribus coctis pluiſſe, in eius anni acta
Ib. c.58. *relatum eſt. Celebrant Græci Anaxagoram Clazomenium, Olympiadis ſeptuageſima octaue, ſecundo anno, prædixiſſe cæleſtium litterarum ſcientia, quibus diebus ſaxum caſurum eſſet è ſole. Idq́; factum interdiu, in Thracia parte ad Ægos flumen. Qui lapis etiam nunc oſtenditur magnitudine vehis, colore aduſto, comete quoque illis noctibus flagrante. Quod ſi quis prædictum credat, ſimul fateatur neceſſe eſt, maioris miraculi diuinitatem Anaxagoræ fuiſſe: ſoluiq́; rerum naturæ intellectum, & confundi omnia, ſi aut ipſe ſol lapis eſſe, aut vmquam lapidem in eo fuiſſe credatur, decidere tamen crebrò non erit dubium.* Pluuias ſæpe cecidiſſe portentoſas etiam Sanctorum hiſtoriæ confirmant; lapidem è ſole lapſum, Anaxagoræ fabula eſt, tametſi in Abydi gymnaſio ex ea cauſſa cultus dicatur.

catur. Mirum eſt, ſi non & lucem fudit, & tanto caſu libratus ſe aut ſubiecta rumpens altè terram ſubijt. Poſſet fortaſſe color huic fabulæ addi ex Peucero, qui ſcribit, paulò ante initium belli Peloponneſiaci ingentem cometem, poſt ſolis occaſum enituiſſe, & continuos 75. dies exarſiſſe: mox tantam ventorum coortam vim, vt fragmen à monte auulſum in ſublime abripuerint: quod, vbi ad vrbem Thracię Ægoſpotamon decidiſſet, è cælo fuiſſe pręcipitatum, creditum eſſe. Sed fabulę fabulis non fulciuntur. Et ſuppetunt alia monſtra, vt non neceſſe ſit, à fabulis opem flagitare. Nam de B. Lupo Epiſcopo & Confeſſore, apud Senonas, refertur, præſente clero, quadam die, eo ſacris altaribus aſtante, lapſam eſſe cælitus gemmam in eius calicem ſanctum; ſimiliaque complura poſſent recenſeri, miraculoſa potiùs, quàm monſtroſa. In aëre quoque alia multa euenerunt, ſed illa alium ſibi locum poſtulant; & ſufficiunt, quæ dedimus, quæque de admirabili auium genere paſſim narrantur, vt de auibus bina capita gerentibus, & de anſeribus venenatis, qui in Pſylenſi regione conſpiciuntur in-

Caſparus Peucer. de Meteorol. fol. 252.

Monteuill. pag. 173.

in alto quodam monte, vbi eſt lacus, quē ex lachrymis Adami & Euæ, cùm ab angelo è Paradiſo expulſi eſſent, ortum fabulantur. Et quia de aquis loqui cœpimus, ad aquas porrò eamus.

§. VII.

Aquarum Monſtra.

Plin. l. 2. nat hiſt. cap III. Plura de mirabilibus aquarũ idem lib. 31. c. 1. & ſeq.

Aquis ſua monſtra eſſe quis dubitet, cùm nonnullæ vel ipſæ ſint monſtroſæ? *Nam nec aquarũ natura à miraculis ceſſat. In Ciconum flumine, & in Piceno lacu Velino lignum deiectum, lapideo cortice obducitur: & in Surio Colchidis flumine adeò, vt lapidem plerumq; durans adhuc integat cortex. Similiter in flumine Silaro, vltra Surrentum non virgulta modò immerſa, verùm & folia lapideſcunt. In Dodone Iouis fons cùm ſit gelidus, & immerſas faces extinguat, ſi extincta admoueantur, accendit. In Illyrijs ſupra fontem frigidum expanſæ veſtes accenduntur. Iouis Hammonis fons interdiu frigidus, noctibus feruet. In Faliſco omnis aqua pota candidos boues facit: in Bœotia amnis Melas oues nigras: Cephiſus ex eodem lacu profluens, albas: rurſus nigras Penius, ruffasq; iuxta Ilium Xanthus, vnde & nomen amni. In Ponto fluuius Aſtaces rigat campos, in quibus paſtæ nigro*

gro

gro lacte equæ gentem alunt. In Carrinenſi Hiſpaniæ agro duo fontes iuxta fluunt, alter omnia reſpuens, alter abſorbens. Amnes retrò fluere, & noſtra vidit ætas, Neronis Principis annis ſupremis. Hæc ſi naturæ ſunt opera potiùs, quàm monſtra, ſunt tamen mirabilia; neque omnia ſeruant naturæ tenorem, cui ſaltem aduerſum eſt, vt flumina in caput reuocent liquorem, nullo terræ motu exterrita. Neque ſolita lege accidit prodigium, vt cùm Dionyſius iunior ſuo principatu pelleretur, mare, vno integro die, dulceſceret.

VIII.

Duo Nilotica vel Monſtra, vel Spectra.

In ipſis autem aquis, vel ab ipſis haud rarò vera monſtra proueniunt. Vt enim immania illa, & ſua ſe vaſtitate prodentia mendacia hîc non immiſceam, quæ Lucianus, in duobus libris *verarum hiſtoriarum* recenſet, ex vero notus eſt S. Maclouij piſcis, pro inſula habitus, in quem & vectores exſcenderunt, & S. Maclouio ſacrificanti adfuerunt. *Mena Ægypti præfecturam gerente, in Nilo flumine mira quædam & inopinata apparuerunt. Nam cùm* Theoph. Simocatta lib. 7. hiſtoriæ

Præfe-

Mauritij Tiberij Imp. c. 16.

Præfectus hic in locum Ægypti, qui à figura elementi Delta nomen accepit, negotij cauſſa veniſſet, maneq; ad littus acceſſiſſet, ab imo flunio vir obſtupeſcendæ molis emerſit, facie gigantem referens, truci aſpectu, coma ſubflaua, canis intermixta. Malæ, quales habitiorum, & ad palæſtrã inſtitutorum eſſe ſolent. Lumbi nautici, pectus validum, tergum latum, quale heroum, brachia toroſa. Porrò vſque ad naturam ſeſe ſpectandum præbebat: reliqua membra aqua cooperiebant. Imitabatur enim virum pudentem, nolentemq; partes illas liberorum procreationi idoneas ſpectantium oculis exponere. Hunc contemplatus Alexandriæ, ſiue Ægypti Præfectus, crebriùs adiurat, vt, ſi quidem è dæmonibus ſit, ſpectatores illæſos dimittat, & quieſcat. Sin aliquid naturæ opificio productum, ne antè ſe ſubducat, quàm omnes præſentes intuendo oculos animosq; ſatiauerint. Rumor fuit, eum ipſum fuiſſe Nilum, Poetarum fabulis nobilitatum. Hoc igitur Niloticum animal (hominem enim dicere vereor) adiurationibus obligatum, diutiùs in aperto manſit, corpusq; videndum omnibus obiecit. Tertia hora pòſt etiam ex vndis rectà emergit mulieri ſimile animal, quod ipſe vultus femineus, glaber, item mammæ, coma, quæ

quæ partim in nodum collecta, partim ſoluta pendebant, totaq; corporis apparentis conſtitutio indicabant. Fœmina erat pulchritudine eximia: capilli nigri admodum; facies candidiſſima; naſus bellè formatus; digiti elegantes; labia roſea. Sororiabant vbera, & papillæ à recenti pubertate aliquantum proſpicere, ac ſeſe exertare videbantur. Locos autem aqua tegens ab aſpectu remouebat, myſteria cubilis ab intuentium luminibus, tamquam arcanis nondum initiatorum abſcondens. Præfectus igitur, & circumfuſa cohors, vſque ad occaſum ſolem, ſpectando voluptatem capiebant. Imminente iam nocte viſa illa in ima aquarũ, vnde extiterant, deſcendunt, cùm ſe cupidè luſtrantibus vocem quodammodo eripuiſſent; ita altùm omnes admirabundi ſilebant. Hæc Theophylactus Simocatta, Iacobo noſtro Pontano interprete: qui & mox ſubiungit: *De animalibus Nili, humanam figuram referentibus, veteres conſcripſerunt.* Siue autem dæmones aquatici, ſiue homines Nilotici, ſiue alia quædam animalia hæc fuerant, pro monſtris certè aquarum habebantur.

§. IX.

Piſcis mirificè figuratus.

Et fuerint phantaſmata iſta, veris ta-

men monſtris alijs pluribus abundat aqua, &, ſiue magnitudinem, ſiue figuram, ſiue raritatem ſpectes, maximè admirandis. Vt enim taceam illa antiquiora, Bizarrus refert, in vrbe Ceuta Idibus Maij Anno Chriſti 1563. eiectum & ad littus inuentum eſſe non ſolùm mole conſpicuum cetum, ſed etiam, ad morem Braſilorum pictiſsimè variegatum, non hominis penicillo, ſed naturæ artificio. Cernebantur in eius lateribus plurimæ triremes velut coloribus ſcitiſſimè expreſſæ, cum ſuis remis, arboribus, antennis, velis, funibus, nautis, bellicis tormentis, inter fluctuantes vndas velut impulſæ. Nonnullæ harum nauium, haud exigua magnitudine, circa ingentem quamdam triremen ſtabant, vndequaque ad certamen, quàm optimè inſtructæ atque armatæ. Quædam aliæ reliquas tamquam harpagonibus iniectis, iam adoriebantur, & prælij acerrimi imaginem lúculentam referebant. Quæ omnia naturali quodam miroq; artificio, in pelle & carne piſcis expreſſa, cum eo adoleuiſſe videbantur, itaque clarè & diſtinctè, vt tamquam ſpectaculum numquam antè viſum, aut auditum, incredibilem omnibus

Bizarr. pag. 303.

bus vndique accurrentibus ſtuporem gignerent. Miſit huius prodigij exemplar ad Hiſpaniæ regem Licentius Voleranus, vrbis Gibelterræ præfectus, per Ioannem Fructuoſum ſcribam regium, eiuſdem vrbis ciuem, qui teſtimonio ſex grauium virorum, id veriſſimum eſſe dictitauit. Dubitare hîc igitur, non de facto licet, ſed de modo. Potuit, cùm partum hunc in vtero ferret, genitrix eius, aſpecta in mari compugnantium claſſe, exterrita, imaginatione quadam, figuras oculis hauſtas, fœtui imprimere. Potuit Deus, quod futurum videbat, in piſcem, velut in tabellam, inſcriptum præmonere. Potuit vtrumque ſimul eſſe, vt & Numinis bonitas, & naturæ efficacitas ſimul hominibus innoteſceret. Si enim ars illa naturalis fuit, fuit vtique etiam natura ipſa valde artificioſa, cuius tam miro opere aſpecto, dici potuit: *Benedicite cete, & omnia quæ mouentur in aquis, Domino.* Dan. 3.79.

§. X.

Alius piſcis armis bellicis prodigioſus.

Anno ſalutis 1623. die Septembris octauo, ſeu in feſto Beatiſſimæ Mariæ Virginis natæ, in Polonia, prope Warſauiam, in

Viſtula, eiuſcemodi monſtroſus piſcis captus eſt. Longitudo erat triginta ſex pedum, craſſities ſeu latitudo trium vlnarum, cum duabus partibus; altitudo decem vlnarum & itidem ſemis. Huic tam vaſto piſci caput erat, inſtar hominis, carneum; quin & cetera erant inſtar carnis humanæ, ac mollia, ſed ſquamis ita duris atque aſperis amicta, vt cornu eſſe putarentur. A capite, per collum, vſque ad caudam, cruces, tamquam ſtellæ quædam per cælum, diſperſæ cernebantur. Quæ omnia ſi cui minùs mira eſſe cenſentur, audiat magis portentoſa. Siquidem nulla vmquam Pallas adeò armata, neque ita Mars ipſe adamantina tunica tectus horridè bellum ſpirauit. Piſci enim huic, in tergo tormentum curule, ſuis rotis nixum, impoſitum ſtabat, & antrorſum quidem os porrigebat, ad ignem expuendum; retrorſum autem ſyrma à dorſo proiectum trahebat, more draconis. In pinnis rotundi hærebant globi, infrà ſupraq; transfixi. Ad latera vtrimque longæ velut haſtæ ſuſpendebantur. Armamentarium quoddam eſſe credidiſſes. Neque deerant bipennes in modum crucis decuſſatæ vexillum

xillum vtrimqueſecus inſignientes. Atque ne naturam exiſtimes illitteratam, vni vexillo litteræ A. D. I. H, alteri F. R. F. inſcriptæ legebantur, interpretatione ſpectatoribus relicta. Præter hæc, gladius & fiſtula ænea iaculationibus apta, itemq; mortui hominis caput cute & carnibus denudatum, vt in cranio mortis effigies eſſet, nec non vndique tubera, vulnera, cicatrices, exprimebantur. Cauda ſanguinei coloris erat, fiſſa in eum modum, vt prærubra quædam parua ſpicula in vnum faſcem videretur colligata; multi ea ſagittis ſimilia eſſe dicebant. Habebat hic piſcis etiam duos pedes, admodum diuerſos, alter aquilino, alter leonino ſimilis fuit. Referebatur hoc monſtrum non in nouis tantum publicis, ſed etiam typis ac penicillo effigiatum vendebatur. Quid myſterij indicârit, multa ingenia diuinauerunt; clariſſimè detexerunt bella attrocia inde continuata. In confeſſo ſunt aquæ maris, Exod. 14. 22. & Iordanis ſtantes, & ad inſtar montis intumeſcentes, vt ſiccam darent viam Ioſue. 3. 15. tranſituris, de quibus Ioſue prædixit: *Cras faciet Dominus inter vos mirabilia.* Ibid. v. 5. Verùm etiam hæc miracula ſunt, non propriè

 monſtra,

monſtra, de quibus agere non eſt noſtrum inſtitutum. Et quæ perſtricta ſunt, affatim docent, ſatis ſuperque in aquis ſiue monſtrorum, ſiue miraculorum extitiſſe.

§. XI.

Terrena Monſtra.

Plin. l. 2. nat. hiſt. cap. 93.

In terris, quid monſtra diu quæramus, cùm ipſæ ſint etiam, multis in locis ſatis monſtroſæ? *Motus enim terræ*, ait naturalis hiſtoriæ author, *ſileantur, & quidquid eſt, vbi ſaltem buſta vrbium extant: ſimul vt terræ miracula potiùs dicamus, quàm ſcelera naturæ. Et Hercule non cæleſtia enarrata difficiliora fuerint. Metallorum opulentia tam varia, tam diues, tam fecunda, tot ſæculis ſuboriens: cùm tantum quotidie in orbe toto populentur ignes, ruinæ, naufragia, bella, fraudes, tantum verò luxuria, & tot mortales conterant: gemmarum pictura tam multiplex, lapidum tam diſcolores maculæ, interq́; eos candor alicuius, præter lucem omnia excludens: medicatorum fontium vis: ignium tot locis emicantium perpetua tot ſæculis incendia: ſpiritus lethales alibi, aut ſcrobibus emiſſi, aut ipſo loci ſitu mortiferi; alibi volucribus tantùm, vt Soracte vicino vrbi tractu: alibi præter hominem ceteris animantibus: non-*

num-

numquam & homini, vt in Sinueſſano agro & Puteolano: ſpiracula vocant, alij Charoneas ſcrobes mortiferum ſpiritum exhalantes &c. Quædam verò terræ ad ingreſſus tremunt, ſi- Ib. c. 94. *cut in Gabienſi agro, non procul vrbe Roma, iugera fermè trecenta, equitantium curſu: ſi-militer in Reatino. Quædam inſulæ ſemper flu-* Ib. c. 95. *ctuant, ſicut in agro Cæcubo, & eodem Reatino; Mutinenſi, Statonienſi. In Vadimonis lacu, & ad Cutilias aquas opaca ſilua, quæ numquam die ac nocte eodem loco viſitur. In Lydia, quæ vocantur Calaminæ, non ventis ſolùm, ſed etiam contis, quò libeat impulſæ, multorum ciuium Mithritatico bello ſalus. Sunt & in Nymphæo paruæ, ſalutares dictæ, quoniam in ſymphoniæ cantu ad ictus modulantium pedum mouentur. In Tarquinienſi lacu magno Italiæ, duo nemora circumferunt, nunc triquetram figuram edentes, nunc rotundam complexu, ventis impellentibus, quadratam numquam. Iuxta Harpaſa oppidum Aſiæ* Ib. c. 96. *cautes ſtat horrenda, vno digito mobilis: eadem ſi toto corpore impellatur, reſiſtens.*

§. XII.

Monſtroſi terræ motus.

Hæc, ſi veri ſunt naturæ effectus, etſi non vniuerſim ſint vera terræ monſtra;

ſunt tamen pleraque veris monſtris ſimilia, videntur enim vtique *à conſueta, ſecundùm ſpeciem diſpoſitione deuiare.* Neq; enim ordinario naturæ tenore terra tremit, aut ſiluæ ſaltant. Quamquam alia multò monſtri nomine digniora in terris reperiuntur. Si enim naturæ iniuria facta eſt, quando pro monſtro habitum eſt, quòd Tiberio principante, maximus, poſt hominum memoriã, terræ motus contigit, quo duodecim vrbes Aſiæ, vna nocte proſtratæ ſunt; verum certè monſtrum extitit, quando L. Martio & Sex. Iulio Coſſ. in agro Mutinenſi duo montes inter ſe concurrerunt, crepitu maximo aſſultantes, & recedentes, & inter eos flamma fumoq; exeunte. Quo concurſu villæ omnes eliſæ, animalia permulta (quæ intrà fuerant) exanimata ſunt. Nec ſine prodigio, moriente Christo, *velum templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo vſq; deorſum, & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt: & multa corpora ſanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt.* Matth. 27. 51.

§. XIII.

Monſtroſorum effectuum lapis.

Quòd ſi iam ſiue ad viuentia, ſiue ad

ea

ea corpora mixta quæ vita carent, progreſſum faciamus, ipſos quoque lapides, ipſas arbores monſtroſas inueniemus. Quippe Ionſtonus Anglus vir doctiſſimus, in admirandis Foſſilium hæc habet. *Cùm Henricus II. rex Galliæ Bononiæ eſſet, allatus eſt ad eum ex India Orientali, ab incognito homine, ſed, vt apparebat moribus, barbaro, lapis ſtupenda ſpecie & natura; videlicet lumine & fulgore mirabiliter coruſcans; quiq; totus velut ardens, incredibili ſplendore micabat; & iactis quoquò verſus radijs, aerem luce, nullis propè oculis tolerabili latiſſimè complebat. Erat & hoc in eo mirabile, quòd terræ impatientiſſimus, ſi cooperiretur, ſua ſponte, & vi facto impetu confeſtim euolabat in ſublime. Contineri verò includiue, nullo anguſto loco, nulla humana arte, induſtriaue poterat, ſed ampla liberaq; duntaxat loca amare videbatur. Summa in eo puritas: eximius nitor: nulla ſorde, aut labe coinquinatus: figura ſpecies nulla ei certa, ſed inconſtans, & momento mutabilis: cumq; eſſet aſpectu pulcherrimus, contrectari ſe ſe tamen impunè non patiebatur; & diutiùs contra adnitentibus, aut obſtinatiùs cum eo agentibus incommodum afferebat. Quod multi, multis ſpectantibus, ſunt* Ionſton. in Admirand. Foſſiliū. c. 32.

 experti.

experti. Si quid fortaſſe eminus ex eo conando detrahebatur (nam durus admodum erat) nihilo minor fiebat. Huius virtutem ac vim eſſe ad complurima tum vtilem, tum præcipuè regibus neceſſariam, aiebat hoſpes, qui miraculum oſtentabat, ſed quam relaturus non eſſet, niſi ingenti pretio accepto. Hæc, vt in litteris Ioannis Pipini, oculati teſtis rei, qui in familia A: Montmorentij M. E. medicinam faciebat, ad Anton. Mizald. & ipſum inſignem medicum pridie Aſcenſionis Domini, Bononia datis deſcripta ſunt. Ita trado, inquit Thuanus lib. 5. Hiſt. & ampliùs diſcutienda Phyſiologis relinquo. Ego, etſi huic traditori parùm credo, tamen magis magica fuiſſe cenſeo, quàm fabuloſa. Quamquam lapidem ipſe alium in manu habui, & ſæpius expertus ſum, eum interdiu ſoli, noctu lucernæ exhibitum, ita lumen radioſque imbibiſſe; vt (contra naturam luminis, alioqui non diutiùs perſeuerantis, quàm à præſente corpore luminoſo conſeruatur) etiam à ſole, vel lucerna remotus, & in obſcuro loco, aut pileo aſpectus adhuc velut ardens lumen retineret.

§. XIV.

§. XIV.
Metallorum Monſtra.

In metallis quoque pro monſtro habitũ eſt, quòd, imminente Romanis primo ciuili bello, mures *aurum* in templo roſerint, & capta ex his femina quinos maſculos in muſcipula enixa ſit, quæ tres ex illis deuorauit; *tubarumq́ clangor* in aëre concrepuerit. Nequaquam aliàs auro mures, ſed fures inſidiantur; & tubarum clangor in aëre, ob ipſam tubarum & tubicinum abſentiam eſt prodigioſus; ſicut & in *nouiſſima tuba* erit. *Canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti.* Talia in ære ſigna multa contigerunt, ſi miracula pro monſtris eſſent habenda, quæ non naturæ, ſed diuinæ potentiæ effectus, quia naturæ vim ordinemque excedunt, non immeritò prodigia ſaltem vocantur, tametſi vera monſtra non ſint, cùm non ſint naturæ aberrantis. Duo eiuſcemodi exempla, paulo infrà referemus, de ſignificatu monſtrorum acturi. Hæc ſola hîc abundè nos excitare poſſunt, ad laudes Domino dicendas, *qui facit mirabilia.*

1. Cor. 15. 52.

Iudic. 13. 19.

§. XV.

§. XV.

Plantarum monſtra.

Val. Max. l. 1. c. 6. Plin. l. 18. Nat. hiſt. c. 18.

Viuentium plura occurrunt vel ficta, vel vera monſtra; & in plantis quoque. Sic in Boeotia deroſæ à locuſtis ficus germinauerunt. Sic Laodiceæ, adueniente Xerxe, platanus in oleam mutata eſt. Sic Neronis principatu arbores dicuntur ſedem mutauiſſe. Sic Trallibus, in ęde Victoriç, palma viridis, ſub Cęſaris ſtatua, inter coagmenta lapidum iuſtę magnitudinis enata eſt. P. Ælio, Cn. Cornelio Coſſ. quo anno ſuperatus eſt Annibal, in arboribus nata ſunt frumenta. Et C. Lepidus, apud Plinium teſtis eſt, arbores locutas, ac oliua in totum ambuſta reuixit. Quę, ſi vera ſunt, idem de his arboribus ſentiendum eſt, quod de quercu Dodonęa Stygijs artibus loquace. *Prope Harlemium*, ait Ionſtonus, *Rhabarbarum Anno 1585. erutum, humanam manum cum vnguibus, & diſtinctiſsimis digitorum lineamentis obtinens. Picturam Leidæ, apud D. Bodarçium vidimus.* Putantur quędam prodigioſa, quia inſueta nobis, licet conſueta naturę. Ita ſub imperio Prete Ioannis, ex arena quotidie procreſcunt arbuſculę quędam, vſque ad meridiem,

Herodot. l. 2. Ionſton. in admirandis c. 35.

ridiem, poſtea ad occaſum ſolis denuò redeunt in terram, ita vt non ampliùs appareant. *Atque hoc quotidie*, ait Monteuillanus. *Fructus, quos ferunt, nemo carpit metu faſcinationis;* qui ſanè non imprudens eſt: quamquā & flores quidam, vno duntaxat die perdurant; vt adeò & naturę hoc poſſit eſſe opus. Redire autem in terram eiuſcemodi plantæ videntur, dum aridę decidunt, & in puluerem rediguntur, ſicut *homo natus de muliere, breui viuens tempore, qui quaſi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra. Quia omnis caro vt fœnum; & omnis gloria eius, tamquam flos fœni: exaruit fœnum, & flos eius decidit.* Sagunti puer reuerſus eſt in vterum matris, eo anno, quo Saguntus ab Annibale deleta eſt, cur plantę non poſſent æquè citò in gremium matris ſuæ reuerti? Sunt animalia quædam ephemera, cur non & terræ germina poſſint eſſe talia? Sæpe aliquid naturæ monſtrum putatur, quod aliunde eſt oriundum. Megaris diu ſtetit Oleaſter in foro, quæ arbor fatalis habebatur excidio vrbis prę monitę oraculo, cùm arbor arma pependiſſet, quod ſucciſę accidit, ocreis galeiſque intus repertis; quia olim viri fortes illi ſua

Monteuill. pag. 225.

Iob. 14. 1. 1. Petr. 1. 24.

Plin. l. 16. cap. 39.

li ſua affixerant arma, quę cortice ętas longa ambiente occultauerat. Ni priùs ibi ſuſpenſa fuiſſent, numquam arbor illa arma peperiſſet. Ad eundem modum credibile eſt, imagines quaſdam ſacras arboribus appenſas, corticibus inuolutas, & à tempeſtate atque imbribus ſeruatas, in pietatem poſterorum, quorum tempore detectę & inuentę fuerunt, vt tanto emolumento, quanto ſtudio colerentur.

§. XVI.

Animalia intra rupes monſtroſè inuenta.

Neobrug. cap. 2. In beſtijs, ſimili euentu, diſſimili ortu, duo monſtra reperta ſunt, noſtro tempore, cùm enim in lapicidina quadam petra ingens ferramentis finderetur, apparuêre duo canes, capacem ſui, in eadem petra, concauitatem replentes, abſque omni ſpiraculo. Videbantur ex leporariorum genere; ſed truces vultu, quaſi ex Cerberi proſapia; odore graues, quaſi ex Auerno; pilorum expertes. Et vnus quidem citò defecit; alterum ſtupendæ edacitatis Henricus Wintonienſis Epiſcopus, multis diebus in delicijs habuit. Refertur ibidem ab eodem authore, de bufone, ad eundem

modum,

modum, inter ſaxa, cum torque aureo inuento. Aurum intra montes naſci poſſe ſcimus, non item torquem aureum. Nec bufones inibi poſſe gigni negarem; canes autem creſcere, velut vermes, aut lapides, nemo mihi perſuaſerit. Facile autem eſt ſpiritui malo viam aperire, & talia in tali carcere includere, aut canem bufonemq; agere. Qua arte virginem vultu retulit, quando, in venatu, ſitienti comiti Oldenburgico, è rupe velut oſtio diducta progrediens, ſcyphum illum argenteum obtulit, qui adhuc oſtenditur, miris multiſq; emblematis cælatum.

§. XVII.

Animalia monſtroſè loquentia, vel parientia.

Multa alia non ſolùm mirabilia, verùm etiam monſtroſa acciderunt circa beſtias. *Præcipuæ enim admirationis* ſunt *etiam illa prodigia, quæ P. Volumnio. Ser. Sulpicio Coſſ. in vrbe noſtra, inter initia motuſq; bellorum acciderunt. Bos namq;, mugitu in humanum ſermonem conuerſo, nouitate monſtri, audientium animos exterruit. Carnis quoq;, in modum nimbi diſſipatæ partes ceciderunt: quarum maiorem numerum præpetes diripuerunt* Val. Max. l. 1. c. 6.

aues

aues, reliquum humi per aliquot dies neque odore tetro, neque deformi aſpectu mutatum iacuit. Eiuſdem generis monſtra alio tumultu credita ſunt. Siquidem *bello etiam Punico ſecundo conſtitit, Cn. Domitio bouem dixiſſe: Caue tibi Roma.* Antè paullô, quàm Auguſtus Imper. factus eſſet, bos in ſuburbano Romæ ad arantem locutus eſt, fruſtra ſe vrgeri: *Non enim frumenta, ſed homines breui defuturos.* Quæ boni malíue Angeli virtute fieri potuiſſe, oſtendunt illa ſacræ
Num. 22. 28. ſcripturæ verba: *Aperuitq́ Dominus os aſinæ, & locuta eſt: Quid feci tibi? cur percutis me? ecce iam tertiò?* Et rurſum: *Nonnè animal tuum ſum, cui ſemper ſedere conſueuiſti vſque in præſentem diem? dic, quid ſimile vnquam fecerim tibi?* Quàm diſerta fuit aſina Balaam? & fieri non poſſet, vt aliæ quoque beſtiæ loquerentur, Deo volente, aut ſpiritu verba, in ore earum, formante, plectrumq́; linguæ in ſermonem quatiente? Potuit ergo loqui aſina, & non poſſit vacca? eiuſdem vtrumque animal ingenij ad lyram? Dario Babylonem obſidenti vox è muris reddita eſt, vrbem ipſam tunc à Perſis captum iri, cùm mula pareret. Quo præſagio omnes capiendæ vrbis

vrbis deſperatio iam ceperat, donec Zophyri Perſæ mula enixa eſt.

§. XVIII.

An mulæ ſint Monſtra, & num naturaliter pariant?

Et quia de mulis mentionem fecimus, quæri poteſt, an non & ipſæ mulæ in monſtrorum cenſu ſint ponendæ? Certè eas à natura deuiare oſtendunt progenitores, & ſterilitas eorum; licet, quia conſuetæ, & ordinarij talium parentum partus, vulgò pro monſtris non habeantur. *Obſeruatum* eſt, ait Plinius, *è duobus diuerſis generibus nata, tertij generis fieri, & neutri parentum eſſe ſimilia: eaq; ipſa, quæ ſunt ita nata, non gignere. Idcirco mulas non parere. Eſt in annalibus noſtris, peperiſſe ſæpe, verùm prodigij loco habitum. Theophraſtus vulgò parere in Cappadocia tradit: ſed eſſe id animal ibi ſui generis.* Plin. l. 8. nat. hiſt. cap. 44.

§. XIX.

Monſtra ex hominibus nata.

Inter homines monſtra exiſtere deformantia naturam, experientia teſtatur quotidiana. Adſtipulatur & D. Auguſtinus, quo memorante, *apud Hipponem natus eſt homo quaſi lunatas habens plantas, & in eis binos tantummodo digitos, ſimiles & manus.* S. Auguſtin. l. 16. de ciuit. c. 8.

Qui idem Pater eodem loco ait: *Ante annos aliquot, noſtra certè memoria, in oriente duplex homo natus ſuperioribus membris, inferioribus ſimplex. Nam duo erant capita, duo pectora, quatuor manus, venter autem vnus, & pedes duo, ſicut vni homini: & tam diu vixit, vt multos ad eum videndum fama contraheret.* Quod cùm ita ſit, apparet nihil nimium finxiſſe Poëtas, quando ab illis *forma tricorporis vmbra* Geryonis eſt introducta. Certè, apud Cedrenum, *Imperantibus Conſtantino Leonis Philoſophi Imp. F. & Romano Lacapeno, ex Armenia allatum eſt monſtrum, Conſtantinopolim, pueri maſculi concreti, vterini, ꝗ, vt infelix omen, vrbe ſunt eiecti. Redierunt ſub Conſtantino: &, cùm alter mortuus eſſet, peritiores medici cadaver à viuo reſecuerunt, parum tamen diu alter ſuperuixit.* Viſi ſunt & alij monſtroſi vel partus, vel euentus. Inter initia Marſici belli peperit quædam ancilla ſerpentem. Hæreticus alioquin author ſcribit. *An. 1552. in Haſſia VVitzenhauſia, tertio poſt feſtum trium Regum die, infantem maſculum bicipitem, collo duplici, duobus capitibus ac corpore optimè cum reliquis membris compoſito natum;* cuius monſtri occaſione, nouum

Sil. lib. 3. Virgil. l 6 Æneid.

Lycoothen. in Chron. de prodigijs & oſtentis. An. 1552. lib. 2.

nouum in ea prouincia Euangelium monſtroſè nobilitat.

§. XX.

Infantes locuti, & varia ſuperſtitio quorundam de nocte Natiuitatis Chriſti.

Aiunt, Romæ, in quodam tumultu, *infantẽ ſemeſtrem, in foro boiario triumphũ proclamâſſe: Alium cum elephantino capite natũ.* Val. Max. l. 1. c. 6. Vtrumq; monſtrũ erat. De infantibus ante tempus locutis multa extant exempla, præſertim non ſine diuina vi procurata. Sed cur os infantium aperire non poſſet, qui poteſt os rudentiũ in loquelã reſerare? Quod etſi nonnumquam fecit, non tamen Num. 22. 28. cenſendus eſt facere ſemper. Stultitiam ſapit, ſi non ſuperſtitionem, quod vulgatiſſimè tamen creditur ab imperitis, equos ſcilicet, & boues, aſinos, & omnia iumenta, quotannis, in ſacratiſſima illa nocte Natiuitatis Domini noſtri, ſolere loqui, & verò etiam vaticinari. Qua de cauſſa etiam nonnullorum tanta eſt ſimplicitas, vt in ſtabulis tum vigilent, expectantes, & audire cupientes, quid beſtiæ loquantur, aut in annum ſequentem prædicant. Quaſi Deus miracula velit perennare; aut, qui curioſa ſcire cupienti Herodi non reſpon- Luc. 23. 8.

 dit,

dit, per pecudes iſtas velit reſpondere, vt horum ſatiet curioſitatem? Igitur nequaquam tunc beſtiæ humanum ſermonem, ſed homines beſtiarum ſtuporem imitantur. Quemadmodum & illi, qui quia audierunt, non ſolùm hac nocte oleum pro conſueto elemento fluxiſſe olim, verùm etiam alicubi ſemel ac iterum aquas fuiſſe in vinum commutatas; illa ipſa ſanctiſsima nocte media, quotannis, ſummo in frigore, os ad fontes applicant, arbitrantes, ſe vinum pro aqua hauſturos. Non enim tunc fontes monſtroſè fluunt, ſed iſti monſtroſè ſapiunt, quorum pietas eſt bibere; & religio, Chriſti infantis loco, Bacchum oſculari, digni quibus labia glacie aſtricta, cum liquore tam deſiderato concreſcerent. Noc opus eſt his fictis ſeu miraculis, ſeu monſtris. Veritas, ne hinc debeat mendicare, à ſe eſt opulenta. Sed huc vſque plus ſatis demonſtratum eſt, quid, & quàm varia ſint monſtra, & quòd ea in omnibus rebus reperiantur. Plura ſuis quæque locis apponentur, quæ omnia dictis ſubſcribent. Et ob hæc ſola dicere

Iob. 5. 8. vnuſquiſque poteſt: *Ego deprecabor Dominum, & ad Deum ponam eloquium meum:*

qui

qui facit magna & inſcrutabilia, & mirabilia abſq; numero.

CAPVT II.

De illis elementorum monſtris, quæ in dubium vocantur, vt de Pyrali, Salamandra, Phœnice, Scylla, Charybdi, Sirenibus, piſcibus foſſilibus, Vnicorne, Sphinge, Centauris, &c.

§. I.

Pyralis & Salamandra num ſint fabuloſæ?

MVlta Poëtæ, neque pauca hiſtorici memorant, quæ neque authoritatem, neq; fidem videntur habere ſufficientem. Nempe quoniam

Tarda ſolet magnis rebus ineſſe fides.

Sed ſi illi, quorum ea de re notio eſt, æſtiment, & fidem pleraque merentur, & obtinent authoritatem; quamuis nonnulla, etiam quæ teſtes habent, careant veritate: vt difficile ſit vera falſis permiſta ſeligere. Inter hæc ſunt monſtra quæpiam diuerſis elementis tributa. Ab igne incipiamus, cui, quòd nihil gigneret, Veſta & Veſtales

virgines in ſacerdotium ſunt datæ. Et Ouidij carmen eſt:

Nataq́ de flamma corpora nulla vides.

Plin. l. 11. cap. 36. Plinij tamen verba hæc ſunt. *Gignit aliqua & contrarium natura elementum. Siquidem in Cypri ærarijs fornacibus ex medio igni, maioris muſca magnitudinis volat, pennatũ quadrupes: appellatur pyralis, à quibuſdam pyrauſta. Quamdiu eſt in igne, viuit: cùm euaſit longiore paulo volatu, emoritur.* Facit huius muſcæ mentionem etiam Laërtius in vita Pyrrhonis, vbi inter animalia, ſine congreſſu nata ponit, *quæ in igne viuunt, quæ πυρρίβια vocantur.* (Laert. lib. 9. de vitis Philoſoph.) Demus non ſcintillas ignis, non ſtricturas æris euolantes pro eiuſcemodi muſcis aſpici; demus exhalantes vapores materiamque eiuſcemodi animalibus gignendis etiam in ære non deeſſe; demus aridas beſtiolas ad breue tempus non comburi; certè vim flammę diu non poterunt ſuſtinere. Quid eſt enim, quod vis flammę non vincat? Fabulam igitur olet ſiue intra, ſiue extra ignem hæc muſca. *Sicut ſalamandra, animal lacerti figura, ſtellatum, numquam niſi magnis imbribus proueniens, & ſerenitate deficiens. Huic tantus rigor,* ait Plinius, *vt ignem tactum extin-* (Plin. l. 10. cap. 67.)

extinguat, non alio modo, quàm glacies. Vidi ego talem in ignem coniectam, vixit ſanè aliquamdiu erumpere non valens, & maculis trallucentibus ſplenduit, ſed ignē etiam modicū non extinxit extincta ipſa, non ſine graui fætore. Quamuis etiā mortuam flammę diu vorantes non conſumsęre. Denique in fimum abiecta eſt, ne, vt naribus, ita etiam toti corpori peſtem crearet. Etſi ergo Salmandra aliquid eſt, fabuloſis tamen aucta eſt; qualiſcumque imago corporum, in inferno vrendorum, non comburendorum.

§. II.

Vnde probari videatur, Phœnicem eſſe in rerum natura?

Phœnix, ſi animal, ac ſi tale animal eſt, quale deſcribitur, & ad duo elementa ignē atque aërem pertinet, & maximè monſtroſum eſt, *vnica ſemper auis*, neq; ex ouo prodiens, & incredendę viuacitatis. Hanc non ſolùm Græci & Latini Poëtę Heſiodus, apud Plutarchum, Antiphanes apud Athenęum, Ouidius, Lucanus, Statius Papinius, alijque carminibus ſuis celebrauerunt; ſed aſſeruerunt etiam multi hiſtorici & graues ſcriptores Ethnicorum, Hero-

Heſiod. apud Plutarch. de orac. defectu, Athen. l. 14. c. 25. Ouid. l. 5. Metam.

Lucan.l.6 Stat. l. 2. & 3. Silu. Claud. lib. 2. in laudes Stilico-nis. Herodot. l.2. Horus Hieroglyph. 32. Senec. ad Lucill. l.5. ep. 42. Pompon. Mel. l.3. 9. Plin. l.10. nat. hiſt. cap.2. Solin. c. 36. Ælian. de hiſt. animal. lib.5. cap. 57. Phil. in vita Apollonij. Dionyſ. Caſſius lib. 58. in fine. Daldian. de ſomnior.

dotus, Horus Apollo Niliacus, Seneca, PomponiusMela, Plinius, Solinus Plinij aſſecla, Ælianus, Philoſtratus, Lampridius, in Heliogabalo, Dion Caſſius, Sextus Aurelius Victor in Claudio, Artemidorus Daldianus, Æneas Platonicus, & alij. Sed placet ante alios audire Tacitum cautè de hac aue iſta memorantem. *Paulo Fabio, Lucio Vitellio Coſſ. poſt longum ſæculorum ambitum auis Phœnix in Ægyptum venit, præbuitq; materiam doctiſsimis indigenarum, & Græcorum, multa ſuper eo miraculo diſſerendi, de quibus congruunt, & plura ambigua, ſed cognitu non abſurda promere libet. Sacrũ ſoli id animal, & ore ac diſtinctu pennarum à ceteris auibus diuerſum; conſentiunt, qui formam eius definiêre. De numero annorum varia traduntur, maximè vulgatum quingentorũ ſpatium. Sunt qui aſſeuerent, mille quadringentos ſexaginta vnum interijci, prioresq; alites Seſoſtride primùm, pòſt Amaſide dominantibus, deinde Ptolomæo, qui ex Macedonibus tertius regnauit, in ciuitatem, cui Heliopolis nomen, aduolauiſſe multo ceterarum volucrum comitatu, nouam faciem mirantium. Sed antiquitas quidem obſcura; inter Ptolomæum, ac Tiberium minùs ducenti quinquagin-*

quaginta anni fuerunt. Vnde nonnulli falſum hunc Phœnicem, neque Arabum è terris credidêre, nihilq́; vſurpauiſſe ex his, quæ vetus memoria firmauit. Confecto quippe annorum numero, vbi mors propinquet, ſuis in terris ſtruere nidum, eiq́; vim genitalem affundere, ex qua fœtum oriri, & primam adulto curam ſepeliendi patris. Neq; id temerè, ſed ſublato myrrhæ pondere, tentatoq́; per longum iter, vbi par oneri, par meatui ſit, ſubire patrium corpus, inq́; ſolis aram perferre atque adolere. Hæc incerta & fabuloſis aucta. Ceterùm aſpici aliquando, in Ægypto eam volucrem, non ambigitur. Hæc Tacitus, alia referens, alia in dubium vocans. Maius momentum huic aui addunt SS. Patres, qui etiam paſſim in ea reſurrectionis ſimulachrum oſtendunt. Clementis Romani verba ſunt: *Aiunt Græci, auem quandam eſſe ſoligenam, vberem prabentem reſurrectionis demonſtrationem, quam dicunt comparem non habere, ſolamq́; in mundo reperiri. Phœnicem appellant, narrantq́; eam, poſt quingenteſimum annum, in Ægyptum aduolantem, ſecumq́; copiam cinnamomi, caſiæ, Xylobalſami adducentem, in loco, qui dicitur ſolis ara, conſiſtere, ibiq́; conuerſam ad aſpectum Solis, ei, vt aiunt, ſuppli-*

interpr. l. 4. c. 49. Tacit. Annal. lib. 5.

Clemen. Rom. l. 5. Apoſtolicarum Conſt. cap. 6.

cem ſponte conflagrare, redigiq́ȝ in puluerem. Ex cineribus autem vermem exiſtere, eumq́ȝ concalefactum in nonum Phœnicem formari, alitemq́ȝ factum, in Arabiam; quæ eſt vltra Ægyptiacum ſaltum, aduolare. Idem ſcripſerunt S. Cyprianus, (ſi non Ruffinus Aquilegienſis illius operis eſt author) Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus, Cyrillus Hieroſolymitanus Archiepiſcopus, Epiphanius, Gregorius Nazianzenus, Hieronymus, Ambroſius, Auguſtinus, alijque SS. Patres paſſim. Eleganter Tertullianus inter monſtra referens Phœnicem ait: *Animalis eſt res vita obnoxia, & morti, illum dico alitem orientis peculiarem de ſingularitate famoſum, de poſteritate* MONSTROSVM, *qui ſemetipſum libenter funerans, renouat, natali fine decedens, atque ſuccedens iterum Phœnix: Vbi jam nemo, iterum ipſe, qui jam non alius idem. Quid expreſſius in hanc ſcilicet reſurrectionis cauſſam? aut cui alij rei tale documentum?* Et infrà. *Deus etiam ſcripturis ſuis; & florebis enim* (inquit) *velut Phœnix, id eſt, de morte, de funere, vti credas de ignibus quoque ſubſtantiam corporis exigi poſſe.* Ac rurſum: *Multis paſſeribus anteſtare nos Dominus pronunciauit, ſi non & Phœnicibus,*

S. Cypr. in expoſitione ſymboli. Euſeb. Cæſar. lib. 4. de vita Conſtantini c. 72. Cyrill. catecheſi 18. Epiphan. in Ancorato. & ad Phyſiol. cap. 11. Greg. Nazianz. orat. 37. de S. Spiritu. Hieron. ep. 19 Ambroſ. de fide & reſurrect. & lib. 5.

nihil

nihil magnum. Sed homines ſemel interibunt, auibus Arabiæ de reſurrectione ſecuris. Vult ergo Tertullianus Phœnici ipſas ſacras litteras teſtimonium dare. Certè illud Iob: *Dicebamq́; : In nidulo meo moriar , & ſicut palma multiplicabo dies ;* Septuaginta verterunt ; *& ſicut Phœnix multiplicabo dies.* Accedit ad hæc teſtimonia rationis ſimilitudo. Quippe & bombyces fiunt è vermibus. *Hi erucæ ſunt. Fit deinde, quod vocatur bombylis, ex ea necydalus, ex hoc in VI. menſibus bombyx. Telas araneorum modo texunt ad veſtem luxumq́; feminarum, quæ bombycina appellatur. Bombycas & in Coo inſula naſci tradunt , cupreſſi , terebinthi, fraxini, quercus florem imbribus decuſſum terræ halitu animante. Fieri autem primò papiliones paruos nudosq́;, mox frigorum impatientia villis inhorreſcere , & aduerſum hyemem tunicas ſibi inſtaurare denſas, pedum aſperitate radentes foliorum lanuginem in vellera. Hanc ab his cogi ſubigiq́; vnguium carminatione, mox trahi inter ramos, tenuari ceu pectine. Poſtea apprehenſam corpori inuolui nido volubili. Tum ab homine tolli, fictilibusq́; vaſis tepore & furfurum eſca nutriri : atque ita ſubnaſci ſui generis plumas, quibus veſtitos ad alia penſa dimittit.*

c.23. Auguſtin. l. 4 cap. 20 de anima. Tertull. lib. de reſurrect.

Iob. 29. 18.

Plin. l. 11. nat. hiſt. cap. 22. & ſeq.

mitti. Quæ verò cœpta ſint lanificia, humore lenteſcere, mox in fila tenuari iunceo fuſo. Vt ergo hîc ex verme fit auis, & ex aue rurſus vermis, mirabili naturæ in ſe redeuntis circulo, cur non idem poſſit fieri in aue vitâ digniore? quid enim nobilius, Bombyx, an Phœnix? Hæc talia pro Phœnice cauſſam agunt.

§. III.

Phœnicis ætatem & vrbem fabuloſam eſſe.

Mihi tamen longè ſecus videtur, nimirum vel Phœnicem omnino non eſſe, vel, ſi eſt, non talem eſſe, qualis deſcribitur, & paſſim putatur. Nam in primis, quis, tempore Romanorum, quingentis annis vixit, vt Phœnicis annos numeraret? Deinde etſi prima mundi ætas Macrobios tales habuit, immò & qui octingentos etiam annos excederent, vnde illi, ſi poſt quingentos annos Phœnicem denuò viderunt, ſcire potuerunt, eundem eſſe, & non alium, quem ante tot annos aſpexerunt? Fateor, in prouerbio eſſe, vt longæui *Phœnicis ætatem viuere* dicantur; num idcirco Phœnix quingentos annos, &, vt alij fabulantur, cum Ioanne Tzetze (qui id ex

ex Chæremone Ægyptio ſacrarum litterarum ſcriba conſtanter affirmat) ſex & ſeptem annorum millia viuit, quia Neſtor plurimos vixit, cui Homerus tres attribuit ætates? Audierat quidam litterarum ſtudioſus, ſeu ſcholaſticus, apud Hieroclem, cornicem, (quippe ni & coruum?) trecentos annos perdurare. Emit ergo, vt veritatem experiretur; quaſi & ipſe trecentos annos victurus. Tales mihi videntur & iſti exploratores naturæ, qui temeritate ſua quingentos Phœnicis annos metiuntur, non quinquaginta victuri. Quantò illis plùs credendum eſt, quàm qui aiunt pubentis hominis ætatem nouies vinci à cornice, cornicis ætatem quater à ceruo; cerui ter à coruo, & denique corui nouies à Phœnice? quis harum inter ſe beſtiarum annos & vitam potuit computare? quis eas vnà aluit, aut poſteris tradidit alendas? Nam de aue hac ſex aut ſeptem annorum millibus viuente, nimis palpabile eſt mendacium, cùm neque ipſe hic Mundus adhuc tam diu durauerit, neque fortaſſe etiam tam diu ſit duraturus. At *probatum eſt* ait Solinus, *quadraginta & quingentis eam durare annis?* vnde probatum

Homer. Odyſſ. 3.

Plin. l. 7. cap. 48.

Solin. Polyhiſt. c. 36.

batum eſt? *rogos ſuos ſtruit cinnamis, quos prope Panchaiam concinnat, in Solis vrbem ſtrue altaribus ſuperpoſita*? Vnde mors, & vita eius, & tota ætas tabulis publicis annotata ſciri poteſt, & *Cornelius Valerianus Phœnicem deuolaſſe in Ægytum tradit Q. Plautio, Sexto Papinio Coſſ.* Ex his quæro, quo volârit Phænix, & vbi ſe renaſcens reſtaurârit antè, quàm Heliopolis conderetur? An eò vſque nullus ſeneſcens caſiâ, thuriſque ſurculis alibi conſtruxit nidum, repleuitque odoribus, vt ſuper emoreretur? Si tunc alibi denatus & renatus eſt, cur, poſt eam vrbem conditam demum, ad hæc altaria aſtringitur? an non vnum caſu eò deueniſſe, ceteros alibi vitam poſuiſſe credibile eſt? Quæro iterum, an nullus interimi à fortiore beſtia, aut perimi iaculo potuerit venatoris? Si enim mortalis eſt, occidi potuit. Si occiſus aliquis fuit, & *vnica ſemper auis eſt*, vnde poſteri eius repullulârunt? Certè ipſi authores, qui id affirmant, valde dubitant. Plinius enim, vbi dixit: *Allatus eſt in vrbem Claudij Principis cenſura, & in comitio propoſitus* (Phœnix) *quod actis teſtatum eſt*, mox adiecit, *ſed quem falſum eſſe nemo*

Plin. Nat. hiſt. l. 10. cap. 2.

Plin. loc. cit.

nemo dubitaret. Eſto igitur, multi ſint, qui dicant; eſto tabulis publicis ſit annotatum, tamen etiam quod *actis teſtatum eſt, falſum eſſe,* Plinij ætate, *nemo dubitauit.* Herodotus de eodem loquens, ita ſcribit: *Eum aiunt (quod mihi non ſit veriſimile hoc excogitare) ex Arabia proficiſcentem in templum ſolis geſtare patrem myrrha obuolutum, & in eo templo humare.* En vt diſſentiunt narratores, neque *veriſimile* autumant, quod ipſi memorauerunt. Ælianus certè de longa Phœnicis ætate loquitur ita. *Horum quingentorum annorum tempus impletum ſciunt Ægyptiorum valde pauci, & hi Sacerdotes; & quidem inter ſe conuenire non poſſunt de his, & contendunt, vel quod nunc, vel inpoſterũ hæc diuina auis veniet; vel quòd iam oportebat eam veniſſe.* Tanta apud ipſos Aegyptios huius auis eſt incertitudo. Quid quòd & diuinam eam eſſe oportet? *Nonne ſapientia eſt,* ait idem, *Phœnicem auem ſcire vbi Aegyptus eſt? vbi Heliopolis, quò ipſi definitum eſt venire? & vbi aliquando pater conditus ſit? & in quibus loculus?* Et eſto, viam nôrit, quæro tamen, ſi Heliopolim Phœnici venire neceſſum eſt, & in templo Solis ex ſe ipſo renaſci,

Ælian. de hiſt. animal. lib. 5. cap. 56.

renaſci, quò iam, hoc noſtro tempore, volet, vt funus, & ex funere pullus fiat, cùm neque templum, vrbs ſolis ampliùs extat? Certè meritò dictum eſt, Heſiodum *fabuloſè multa de hominum æuo, reliqua fabuloſiùs in Phœnice & Nymphis retuliſſe.* Nam & ortus animalis perfectiſſimi, &, vt deſcribitur, elegantiſſimi, non ex ouo, ſed ex cinere, ex verme, ſine ſemine; & ſingularitas ſine compare; & ætas, ſiue ſolares, ſiue lunares tot annos credatur viuere; & veniendi modus, & ſe ipſum interimendi per flammam ratio ac locus naturæ repugnat.

§. IV.

Semendæ, & Phœnicis refutatio.

Nicol. de Comitib. A Fabrica del mundo.

Qua de cauſſa fabulis etiam aſcribendum eſt, quod Nicolaus de Comitibus tradit, in vlteriore India, auem eſſe, cui *Semenda* nomen, trifido roſtro, ſentientem mortis ſuæ horam, eâ enim propinquâ, deferre ligna in nidum ſuum, cantillareque ſuauiter, atque alarum percuſſione incendere ligna, ipſaque illo igne conſumi, indeque vermiculum gigni, qui poſtea in auem creſcat. Ab Phœnice hæc ſumta, quis non videt? auem calore ignis

non-

non cruciari, quis credat? cruciari autem, & nullis catenis alligatam, non profugere, quis ſibi perſuadeat? Nempe iam & in beſtijs Laurentios & Apollonias habebimus? Pulchrè B. Maximus monachus & Martyr fabuloſam hanc auem his argumentis refutauit: *Quòd ſi auis eſt, Phœnix, etiam animal ſit omnino neceſſe eſt; quòd ſi animal eſſe concedis, primùm non omninò poteſt illud eſſe ſingulare, quantum ſaltem animal eſt; nullum enim ſolum animal. Deinde ſi animal eſt, vtiq; corpus animatum ſimul, & ſenſu præditum. Iam ſi corpus eſt animatum, & ſenſu præditum, certè etiam generationi, & corruptioni obnoxium erit. Ipſos, ſi libet, ſapientes conſule, rerum, quæ exiſtunt, inſpectores, fierinè poßit, vt generationi quod obnoxium eſt, atque corruptioni corpus animatum item, ac ſenſu præditum, ſingularis eſſe naturæ (ad exiſtentiam quod attinet) poßit? cùm aliorum in his ex alijs ſucceßio euidentiſſimum ſit exiſtendi iudicium, certißimusq; terminus, quemadmodum id ſcriptura ſacra ipſa teſtatur, iuſtè illi Noëmo huius rei certitudinem exhibens, vbi Geneſeos ſeptimo ait: Ingredere tu & omnis &c. itemq; ex omnibus volatilibus, &c. in quibus ſi Phœnix, quòd*

alatum ille ſit animal, numerandus eſt, ſanè ſingularis quoad exiſtentiam natura non eſt, vt Deus ipſe pronunciauit.

§. V.

Qualis concedi poßit Phœnix?

Ob has, vel ſimiles cauſſas exiſtimo, neque ab Ariſtotele, in illis, quos de animalium generatione ac hiſtoria conſcripſit libris, neque à Diodoro Siculo eruditiſſimo, neque à diligentiſſimo Strabone; qui de Ægypto, de India, deq; earum regionum animalibus multa memorijs hominũ reliquerunt, facta eſt vlla Phœnicis mentio. Quare & ego cenſeo, vel Phœnicem in rerum natura nullum eſſe, vel ſi vllus eſt, non eſſe vnicum, ſed plures, non generari ex cinere & verme, ſed ex ouo, non viuere tot ſæculis, quantumuis ſit longæuus, neque ſe ipſum in rogo comburere, ſed vel caſu, vel ætate feſſum emori, more auium ceterarum. Denique quòd tam raro videatur, degere illum in locis inacceſſis, atque inde tam rarò apud alias nationes conſpici. Ad ea quæ pro Phœnice allata ſunt, facilè poteſt reſponderi. Nam alia eſt ratio bombycis, qui eſt imperfectũ animal, atque ea propter facilè poteſt fieri ex

ri ex verme alatus. Cetera nituntur authoritate Poëtarum, & profanorum ſcriptorum, & S S. Patrum comparatione, qui Ethnicis Phœnicem tamquam imaginem reſurrectionis ſæpiùs propoſuerunt, non quòd, quæ de Phœnice narrabantur, vera crederent, aut quòd ea diſcutere vellent, ſed quia *argumento ad hominem* dicto vti voluerunt. Si enim in vulgi & Gentium opinione Phœnicis hiſtoria & reſurrectio paſſim credebatur, quantò ęquius erat credere, id hominibus non eſſe negandũ, quod auiculæ Arabicæ concederetur, vt Tertullianus ratiotinatur. Hinc & hic ipſe Tertullianus Phœnicem *de poſteritate monſtroſum* vocat; & S. Gregorius Nazianzenus clarè indicat, ſe tantùm vti ea ratione aduerſus illos, qui Phœnicem rediuiuum credunt; ait enim: *Quòd ſi etiam cuiquam fidem facit hic ſermo &c.* Et S. Auguſtinus de eodem loquens: *Si tamen, vt creditur, de ſua morte renaſcitur.* Denique ipſi, vt vidimus, profani ſcriptores pleriq; trepidè, aut dubitanter de Phœnice tam incredibilia, & à naturæ legibus abhorrentia recenſuetunt. Locum illum ex Iob allatum, vulgatus noſter Bibliorum textus, quem ſequi

Iob. 20. Concil. Trident. Seſſ. 4.

ſequi debemus, non *Phœnici*, ſed *palma* tribuit; non enim ibi *Phœnix*, ſed *palma* legitur. Quia etſi ibi Iob agat de reſurrectione mortuorum, illam tamen etiam *palma* ſignificat, quæ & ipſa habet ex ſe renaſcendi poteſtatem. Septuaginta autem interpretes, *Phœnicem* poſuerunt, quia cùm hæc vox, tam auem, quàm *palmam* ſignificet; illi vſi ſunt ea ſignificatione, quæ Græcis, in quorum gratiam ſacra ipſi vertebant volumina, mortuorum reſurrectionem, ſecundùm vulgarem ipſorũ de Phœnice ſententiam, magis aperiret, vt doctè aduertit Franciſcus Ferdinandus de Corduba, qui hanc quæſtionem fusè eſt proſecutus. Atq; hæc de portentoſis ignium; nunc ad quædam aquatica monſtra examinanda veniamus.

Fran. Ferdinan. de Corduba. in Didaſcal. multiplici. cap. 7.

§. VI.

Scyllas eſſe rem fabuloſam.

In aquis monſtra non omnia ſunt ficta, quæ à Poëtis celebrantur. Fictum eſt, quod aiunt de *Scyllis* duabus, quarum vna Niſi, altera Phorci filia, illa in auem, hęc in maris monſtrum mutata ſit. De vtraque ita canit Naſo.

Ouid. l. 1.

Filia purpureos patri furata capillos,

Puppe

Puppe cadens celſa facta refertur auis, de arte. Vide eũdem l. 8. Metam.

Altera Scylla maris monſtrum medicamine Circes

Pube premit rabidos, inguinibusq́ canes.

Etſi enim olim *reſpiciens uxor* Lot *poſt ſe, conuerſa eſt in ſtatuam ſalis,* Deo prohibitam curioſitatem puniente, non tamen eadem eſt veneficis poteſtas homines mutandi in ſaxa. Et quamuis eadem fingatur in fabulis, multa tamen non ſunt conuenientia. Scylla enim ſaxum eſt ingens, aut rupes in mari prominens, quæ procul viſentibus muliebrem formam imitatur, & in quam illiſi fluctus, quoniam & luporum eiulatum, & canum latratum videntur imitari, finxerunt illam Poëtæ à pube huiuſmodi feris ſuccinctam eſſe. Quantam oportet fuiſſe puellam, quæ in tam magnũ ſaxum induruit, vt inde totum fieret promontorium in Peloponneſo? Idem de Charybdi voraciſſima femina in mare præcipitata judicium eſt: non enim femina in eiuſcemodi monſtrum verſa eſt, quod adhuc priſtinam ſeruet formam: ſed cautes muliebri figura abſorbet ea, quæ illi fiunt

Gen. 19. 26.

Strabo lib. 6.

propinqua,& circa Taurominitanum egerit littus; ea res fabulæ locum dedit. Si femina in eiuſmodi cautem fuiſſet commutata, non tantùm eam grandem fuiſſe, ſed etiam immane quantum os habuiſſe oportuiſſet, quo totæ naues abſorberentur.

§. VII.

Varia de Sirenibus opiniones.

Poteſt huic ſimilis videri fabula de Sirenibus, in aues mutatis, quibus tamen, vt Poëta canit,

Ouid. l. 5. Metam.

Virginei vultus, & vox humana remanſit.

Etſi enim hæ videntur ad aërem pertinere, quia dicuntur inferiorem corporis partem volucrum auium, & ſuperiorem ad formam humanam effictam habuiſſe, tamen aliter picturæ docent, aliter ipſe Ouidius his verſibus ſcribit:

Ouid. l. 3. de art.

Monſtra maris Sirenes erant, quæ voce canora
Quaslibet admiſſas detinuêre rates.

Harum vna voce, altera tibijs, alia lyra ceciniſſe, & primò iuxta Pelorum, pòſt in Caphareis inſulis finguntur habitauiſſe, quæ illectos ſuo cantu in naufragia deduxerint,

xerint, quippe dum ex omnibus cantilenis eas excogitarent, quas pro cuiuſuis ingenio iucundiores fore putauerant, vt ita homines nauigantes demulcentes in profundiſsimum ſomnum traherent, ſopitoſque vel vnà cum nauibus in ſcopulos alliderent, vel in mare detractos necarent. Has qui Acheloi fluminis & Calliopes Muſæ filias in eiuſcemodi monſtra verſas credit, credere etiam poteſt, Æneæ naues in Nymphas abijſſe. Itaque alij quidem cum Dorione in libro de piſcibus cenſent, Sirenes meretrices in littore habitantes fuiſſe, apud quas famæ fortunarumque ſuarum naufragium fecerint, qui harmoniæ ſuauitate capti ijs non vitatis ducti ſunt ad extremam egeſtatem, verè in Sirenum ſcopulos illati. Alij aiunt, itidem vt in Scyllæis ſaxis, ſonum fabulæ anſam præbuiſſe, è procellarum inſultu reſonantem. Huius opinionis eſt Archippus, ſcribens, loca quædam maritima in præruptorum montium anguſtias contracta, & velut teſtudinata fuiſſe, in quæ illiſi fluctus ſonum cum ſuauitate & harmonia emittentes, præternauigantes ad viſendum allicerent; quò cum appuliſſent, vndarum impe-

Archipp. lib. 5. de Piſcib.

Natal. Comes lib. 7. Mytholog. cap. 13.

impetu delati, abſorbebantur. Qua de cauſſa: *Illud primùm ridiculum videtur,* ait Natalis Comes, *fuiſſe vmquam aliqua animalia, quæ fuerint è duabus tam diuerſis formis compoſita, vt altera pars eſſet piſcis, altera hominis, cùm neutrum horum animalium in aquis & in ſicco viuat.* Accedit & illa ratio eorum, qui docent, fieri non poſſe, vt ex humana & belluina ſpecie homines naſcantur; quia iſtiuſmodi effecta ſequuntur deteriorem partem ſuæ cauſſæ. Sed profectò experientia hîc aliud fateri cogit, cùm certò conſtet, ex congreſſu hominis & beſtiæ ſæpius biformes partus prodijſſe. Fieri enim poteſt, vt cauſſa partialis nobilior ita efficacitate ſua præualeat ſupra minùs nobilem, vt trahat effectum ad ſuam ſpeciem. Quare in eo euentu, non neceſſe eſt, vt effectus ſequatur deteriorem cauſſæ partem, ſed tunc demum, quando vtriuſque vis & concurſus par eſt; aut quando deterior vincit. Illud autem Comitis argumentum, quòd neque homo in aquis, neque piſcis in ſicco viuat, perſpicuè refutatur ab amphibijs. Non enim rana ſolùm jam ſupra, jam infra aquas, jam etiam in ipſa ripa degit, ſed caſtores etiam & lutræ,

lutræ. Et lutra quidem corpore velut porcino piſcem habet appendicem. Aiunt & phocas exire in littora, & alios piſces euolare in altum. Quare ratio illa neminem mouere debet; poſſunt enim & Sirenes, quà hominis ſpeciem exprimunt, extra vndas os efferre, & quà piſcium ſquamis teguntur, aquis immergi, atque more cygnorum circumnatare. Quamquam igitur ordinariè exiſtimandum non ſit, ea monſtra, quæ ſemihomines & ſemibeſtiæ dicuntur, aut homines eſſe, cùm non conſtet, ex humani ſeminis permiſtione prodijſſe, nec videatur ſaltem vt plurimum ea permiſtio ad id ſufficere; aut partim belluas eſſe, partim homines, (cùm impoſſibile ſit, duas naturas completas in vnam ſpeciem coaleſcere) poſſunt tamen reuera eſſe bruta alicuius certæ ſpeciei, licet effigie vtramq; ſpeciem imitentur. Conimb. in libr. 2. Phyſ. c. 9. q. 5. art. 3.

VIII.

Sirenes omnino in rerum natura eſſe.

Itaque tot experientijs, complurium oculatorum hominum grauiſſimis teſtimonijs adductus, etſi quæ de Sirenibus in immenſum auxerunt Poetæ, fabuloſa duco, Sirenes tamen viuere in mari non dubito.

Io. Ludouic. Gottfrid. in hiſtoria Antipod. part. 1. pag. 193.

bito, quacumque tandem animalium ſpecie cenſeantur. Capitaneus Ioan. Schmid in nauigatione anni 1614. quam ipſe cum *noua Anglia* oculatus teſtis deſcripſit, ſequentia habet. *Non poſſum hoc loco ſilentio præterire admirabilem Dei creaturam, quam An. 1610. ipſe hiſce meis oculis vidi. Accidit vt aliquando, aurora primulùm pungente, in littore non procul à portu S. Ioannis me conſiſtente, ſumma celeritate adnataret monſtrum marinum. Eximia illi erat forma. Oculi, nares, aures, genæ, os, collum, frons, & totus vultus virginem venuſtiſſimam præ ſe ferebant. Capilli cyaneo colore per humeros defluxêre. Hoc monſtrum, cùm vix longioris haſtæ ſpatio à me famuloq; meo abeſſet, ita me perterruit, vt referre pedem cogeret. Sed & ipſum aſpectu noſtro perterritum aquas ſubiuit. Paulò tamen poſt denuò emerſit ibi, vbi ego appuli. Rurſus igitur datum eſt mihi illud intueri, quamquam diſtantia longiore. Videbatur igitur à capite vſque ad vmbilicum vel eſſe homo, vel hominis imago, ea autem quæ ab vmbilico deorſum erant, piſcem repræſentabant. Hoc ipſum etiam prodigium inde ad illam nauem ſe transtulit, in qua alter meus ſeruus Guilielmus Hacobrigde, nunc orientalis*

entalis Indiæ capitaneus, erat. Poſtquam ad nauim acceſſit, omni vi conatum eſt in illam conſcendere; qua audacia omnes, qui nauem cuſtodiebant, in formidinem ſunt dati. Quare ſudibus contisq; illud percutientes in mare repulerunt. Tanta autem erat pertinacia, vt repulſum ad alias duas naues nando properaret, atque inibi etiam territos vectores in fugam conijceret. Huius rei ſe, & quàm plurimos alios oculatos teſtes profitetur nauigationis illius Capitaneus. Quis hîc non potuiſſet dicere,

> *Emersêre feri canenti è gurgite vultus*
> *Æquoreæ monſtrum Nereides admirantes?*

Catull. de Nuptijs Pel. & Thet.

Scio, dici poſſe, fuiſſe laruam ex Orco; ſed habentur alia exempla, vt illius Sirenis, quæ in Hollandiam ducta manibus fila ducere, nere, aliaq; ſimilia hominum operibus facere didicit, & multis argumentis oſtendit, ſe laruam non eſſe.

§. IX.

An dentur piſces foſſiles?

Inter alieni elementi habitatores numerandi ſunt piſces qui *foſſiles* appellantur. Maximi prodigij loco, inter alia, narrat Liuius, *In Gallico agro, quà induceretur aratrum*

Tit. Liu. l. 42. hiſt.

aratrum, ſub exiſtentibus glebis, piſces emerſiſſe. Vidi ego ipſe etiam varij generis piſces è rupibus erutos, ſed qui lapideſcerent. Et foſſiles, in quibuſdam terris inueniri piſces, vnde cuniculorum, aut talparum more extrahantur, Leonicenus, Ioan. Camers, & Caſaubonus affirmant. Ac ne res noua putetur, habet antiquos authores. Nam ſiue Theophraſtus, ſiue Ariſtoteles ipſe, in libello de mirandis auditionibus, ita loquitur. *Circa Babylonis rigua decedentibus fluuijs in cauernis aqueis hebetes piſces nonnullos remanere, proditur, quos inde exire ad pabula pinnulis gradientes crebro caudæ motu, contraq; venantes refugere in ſuas cauernas, & in his obuerſos ſtare, ac ſæpenumero viros aliquos eorum cauernas ingredi, ipſosq; irritare aiunt. Illorum autem capita ranæ marinæ proxima extant, reliquæ partes gobijs, branchiæ ceteris piſcibus.* Et cap. ſeq. *In Heraclea, quæ in Ponto eſt, & in Rhegio defoſſos piſces innaſci legitur, qui iuxta amnes aquatileſq; regiones incolunt. Cùm verò certo tempore hæc exſiccantur, exareſcuntq; in terram iter contendunt. Poſtea autem, terra magis deſiccata, humorem inſectantes ad ſiluam confugiunt. Poſtremò verò hæc*

Leonic. Variæ hiſt. l. 2. 15. & l. 3. cap. 12. Camers in Solinũ c. 56. Caſaub. in Strabon. Ariſtot. lib. de mirand. cap. 69. Plin. l. 9. nat. hiſt. cap. 9.

rò hac areſacta, adhuc in humore perſeuerant, quemadmodum animalia, quæ in latebris remorantur. Cùm autem eos effodiunt, antequam aquarum ſucceſſio eueniat, motu demum corporum ipſos viuere approbant. Ac rurſus ſeq. cap. *Apud Paphlagoniam, effoſſos ex altis ſcrobibus piſces oriri aſſerunt, virtute quidem præſtantiſſimos, in locis, vbi nulla propè reſtagnant aquæ, ſola tellure vitam illis ſuppetente.* Eadem prorſus retulit Plinius: eadem alij attigerunt.

§. X.

Foſſiles piſces à Seneca non rectè eſſe negatos.

Seneca tamen hæc, vt fabuloſa, videtur ridere, dum ſcribit: *Multa tibi, hoc loco, in mentem venêre, quæ vrbanè, in re incredibili, fabuloſéq; dicas: Non cum retibus aliquem, aut cum hamis, ſed cum dolabra ire piſcatum. Expecto, vt aliquis in mari venetur. Quid eſt autem, quare piſces in terrā non tranſeant, ſi nos maria tranſimus? Permutabimus ſedes.* Sunt & argumenta, quæ piſces hos tollunt è medio, vt non nemo arbitratur. 1. *Quo pacto piſces ibi generentur, vel eò per terras penetrent?* 2. *Cùm nullum animal extra ſuum viuere poſſit elementum, ad longiuſculum*

Senec. Natural. qq. lib. 3. c. 17.

Franciſc. Ferd. de Corduba. in Didaſc. cap. xl.

ſculum tempus, quomodo illi piſces naturam ſuam exuant, vt extra aquas viuant? 3. *Quia credibile eſt, piſces reſpirare, qua via aer ad eos ingreditur, vt eos refrigeret?* Reſponderi poteſt, Senecæ rem hanc incredibilem fuiſſe viſam & fabuloſam, alijs autẽ compluribus veram. Vni neganti centum teſtes opponuntur, cui credas? Quin & ipſum Senecam Senecæ obijcio, qui ſi non *foſſiles*, ſaltem ſubterraneos piſces reperiri ipſe affirmat. *Sed, vt ad propoſitum reuertar,* ait, *accipe argumentum magnam vim aquarum in ſubterraneis loculis fertilem fœdo ſitu piſcium. Si quando erumpit, affert ſecum immenſam animalium turbam, horridam aſpici, ac turpem, ac noxiam guſtu. Certè cùm in Caria, circa Myndum vrbem talis exiliſſet vnda, periêre, quicumque illos ederant piſces, quos ignoto, ante eum diem, cælo nouus amnis oſtendit. Nec id mirum, erant enim pinguia, & differta, vt ex longo otio corpora; ceterùm inexcitata, & in tenebris ſaginata, & lucis expertia, ex qua ſalubritas ducitur.* Quid ſi hæc ſub terris vnda fuiſſet exſiccata, nonnè piſces inibi vel viui, vel mortui manſiſſent?

Senec. Nat. qq. l. 3. c. 19.

§. XI.

§. XI.

Quo modo piſces foßiles ſub terram venire poßint?

Nam vt allatis rationibus ſatisfiat, ſi 1. quæritur: *Quo pacto piſces ibi generentur, vel eò per terras penetrent?* Ex illo ipſo vel Ariſtotelis, vel Theophraſti libello de mirandis auditionibus reſponſum accipimus; ait enim. *Circa Liguriam, in Maßilienſium agro ſtagnum quoddã reperiri aſſerunt, quod ebullire, ac aquas ſuperfundere aiunt, tantamq́ piſcium copiam eijcere, vt nec credere dignum ſit. Cùm verò Eteſiæ efflant, terra puluerem ſuper ſe obducit, eumq́ talem illic procreat, vt ſuperficiem eius, ceu ſolum firmet. Ceterùm indigenæ tridente id interrumpunt, & quotquot piſces voluerint, promtè excipiunt.* Quod ſi hoc teſtimonium vacillat, ob illa verba: *vt nec credere dignum ſit.* Strabonem audiamus: *E Pyrena fluunt Roſcyno*, ait, *& Illybernis, vterque vrbem habens cognominem. Roſcynoni etiam lacus eſt propinquus, ac paulò ſupra mare locus aquoſus, plenus ſalinarum, is etiam foßiles habet mugiles; vbi enim duos aut tres pedes foderis, immmiſſo in aquam limoſam tridente, configere licet piſcem eum iuſtæ magnitudinis, is alitur limo ſicut anguillæ.*

Ariſtot. lib. de ad. mirand. audit. c. 87.

Strabo. lib. 4. Geographor.

Certè

profundum, in iјs locis excauari, inquit, quæ neque fluuiorum, neque calidarum aquarum habeant fluxus, piſcesq́ ibi viuos inueniri.

§. XII.

An, & quomodo piſces extra aquam viuere, & reſpirare poßint?

Sed hinc naſcitur altera quæſtio, Quomodo hi piſces extra ſuum elementum viuere; & tertia, Quomodo intra terram reſpirare poſſint? Ad tertiam facilis eſt reſponſio. Si enim (vt aduerſarij volunt, & ſe demonſtrare putant) certius eſt, piſces omnino non reſpirare, nullo aëre ad reſpirandum indigent. Quòd ſi autem ſub glacie ſuffocati piſces oſtendunt, illos aëre indigere, multa dici poſſunt. Nam ſicut vrinatores ſpongiam oleo imbutam in os indunt, quando ſub aquis ſunt; ita ſæpius vidimus carpionem, panis bolo impoſito, diu extra aquam viuere: ſi ergo illis ſpongiæ oleum pro aëre, huic panis bolus, pro aqua eſſe poteſt, cur non & frigida terræ gleba id piſci præſtare queat? Deinde: *Quidquid eſt*, ait Plinius, *hoc certè minùs admirabile facit talparum vita, ſubterranei animalis, niſi fortè vermium terrenorum & piſcibus natura eſt.* Siue ergo aëre opus eſt Plin. l. 9. Nat. hiſt. cap. 57.

F piſcibus,

piſcibus, poſſunt in terræ cauernis tantundem habere, quantum talpæ; ſiue vermium more, ſuo ſe ſucco refrigerant; non neceſſe eſt illos terræ inſertos ſtatim extingui. Vidi ego præſtantem medicum, qui cùm viperam triduo ſuſpendiſſet, & ſuffocatam arbitrans, ſuperinfuſo vndiq; gypſo, eius lineamenta in modulo exprimere vellet, diſſecto, poſt aliud triduum, jam indurato gypſo, proſiliente beſtia viua, ac ſibilante, & carcerariū ſuum quærente, periclitatus eſt. Vidi & ipſe viperam, è gypſato ſepulchro rediuiuam. Cur non & piſces ad eundem modum aliquamdiu viuere, ſub terris poſſent, qui alioqui diu ſatis, ſine vlla reſpiratione ſub aquis degunt? Denique eſto, nihil ibi aquarum, nihil ſucci, nihil ſæpe etiam ſit alimenti, facilè concedo, plurimos emori, & in lapides indureſcere; quod etiam ipſis plantis, fruticibus & herbis contingit ab arenâ interceptis paulatim lapideſcente. Tales piſces, frutices, herbulas in ſaxis fiſſis, prope Kelhemium in Bauaria inuentas, mihi olim in Rorenſis cœnobij bibliotheca mōſtratas memini; quamquam vtique monſtratas loco monſtri. Eſt enim non ſolùm incon-

inconſuetum, ſed etiam naturæ ordini aduerſum, vt extra aquam degant piſces, aut vt piſcatio in terris inſtitui poſſit; ſicut eſſet, ſi aliquis in mari venaretur. Hæc de aquaticis monſtris, quæ in dubium vocantur.

§. XIII.

An ſint in terris Monocerotes.

Terra quoque fertur alere quaſdam portentoſas, vel quaſi portentoſas beſtias, quas quidam negant in rerum natura inueniri, & fabulis permixtas rapiunt in quæſtionem. Talis beſtia eſt Monoceros, de quo D. Ambroſius ita ſcripſit: *Cornua quomodo poſuit vnicornuum, requirendum, cùm ipſe vnicornuus inter generationes ferarum, vt periti aiunt, non inueniatur.* Reddit hoc animal ſuſpectum, quòd paſſim pro fabula habeantur ea, quæ SS. Patres commodè in ſimilitudinem adhibentes recenſuerunt. *Rhinoceros iſte,* ait S. Gregorius, *qui & Monoceros in Græcis exemplaribus nominatur, tanta eſſe fortitudinis dicitur, vt nulla venantium virtute capiatur, ſed ſicut hi aſſerunt, qui deſcribendis naturis animalium laborioſa inueſtigatione ſudauerunt, virgo ei puella proponitur, quæ venienti ſinum aperit, in*

S. Ambr. lib. 11.

S. Greg. l. 31. Moral. c. 13.

quo ille omni ferocitate poſtpoſita, caput depo-nit, ſicq; ab eis, à quibus capi quæritur, repentè velut inermis inuenitur. Idem ijſdem pænè verbis refert Iſidorus. Verùm, ſi idcirco non exiſtere in mundo beſtiam aliquam negandum eſt, quia de ea aliquid refertur fabuloſum, neque aſinum, neque canem, neque ranam, aut alias beſtias plurimas exiſtere oportet, quia de illis Phryx ille multa excogitauit fabuloſa. D. Ambroſius ſecutus eſt aliquorum opinionem, qui ob fabulas adiunctas, & quia neque authores, neque experientiam habuerunt, ipſam etiam cenſuerunt negandam veritatem. Quod perſæpe contingit, vt quæ vera ſunt, fidem amittant admixtione falſi. Ceterùm etiam Monoceros à Rhinocerote differt, quorum ille cornu in fronte, iſte in naſo gerit, & deſcriptione vterque diſcrepat. Quamquam igitur ea, quæ oculis noſtris obuia non ſunt, difficulter credant imperiti, tamen haud exiſtimare debemus, alijs regionibus conceſſa non eſſe, quæ noſtris ſunt negata. Non vidit Europa monocerotem, vnicorne animal? at vidit Aſia. Et teſtatur Albertus Magnus, Romæ quoque à Pompeio eiuſcemodi animal in ſpectaculo

Iſidor. l. 12. orig. c. 2.

Albertus Mag. l. 12. de anim.

ctaculo productum, cum elephanto congreſſurũ, cornu ad ſaxum limauiſſe. Quòd ſi Germania noſtra animal hoc numquam vidit, vidit tamen cornu illius, expertaque eſt, contra omnia venena, vim habuiſſe. Teſtes porrò quàm plurimos licet adducere; vt ſunt, præter S. Gregorium & Iſidorum à nobis citatos, Strabo, Plinius, Solinus, Ælianus; & recentiores. Marcus Paulus Venetus plurimis in locis reperiri vnicornu affirmat, apud Tartaros, in ſiluis regni Mien, in regno Indico Guzzerat, quod confine eſt Malabarico; præcipuè verò, in regno Baſma Iauæ maioris, frequentiſſimè autem in Regno Lambri eiuſdem inſulæ. Ludouicus Barthema Bononienſis magnorum itinerum deſcriptor oculatus teſtis, Petræ cognominis Arabiæ ciuitatis (vulgò Meccha Bellonio) Machometis pſeudoprophetæ patriæ magnificentiſſimũ commemorans templum, hæc de monocerote tradit: *Ex altera templi parte cors extat muro cincta, in qua duos vidimus monocerotas, qui miraculi loco ibi oſtenduntur.* Subſcribunt his Ludouicus Cadamuſtius, Nicol. de Comitibus, Ioan. de Heſe, in ſuis Itinerarijs. Strabo certè agens de India

Strabo l. 15. Geograph. Plin. l. 8. c. 21. Solin. c. 65. Ælian. l. 16. de animal. c. 20. M. Paul. Venet. l. 2 cap. 43. lib 3. c 28. l 3. c. 12. eod. l. 3. cap. 15. Ludou. Barth. l. 1. cap. 17. Itinerarij

Strab. loc. cit.

ſcribit, *Equos ibi vnicornes reperiri ceruinis capitibus.* Paulus autem Iouius agens de regno Gogiano, quod ſupra Nili ortum, in extrema pænè Africa, ſitum eſt, altiſſimis montibus, ac denſiſſimis ſiluis immanium omnis generis belluarum plenis abundans, ita loquitur: *Idem affirmant de monocerote, quod animal vnicorne à noſtris appellatum, pulli equini forma, colore cinereo, iubata ceruice, hircina barba, bicubitali cornu armatam frontem præfert, quod lauore candoreq́; eburneo, & pallidis diſtinctum ſpiris, ad obtundenda habetandaq́; venena mirificam poteſtatem habere dicitur. Cornu enim immiſſo, & per lymphas circumducto, fontes expiare perhibent, vt ſalubriter viuat, ſi inde viroſa beſtia præpotârint. Id viuo animali non detrahi, cùm vllis inſidÿs intercipi nequeat. Cornu tamen ſponte deciſum in deſertis reperiri, vt in ceruis accidere videmus, qui ex ſenecta vitÿs renouante natura, vetus cornu exuunt, venantibusq́; relinquunt. Hoc cornu regÿs impoſitum menſis, toxica ſi qua ſint epulis indita, emiſſo ſtatim admirabili ſudore conuiuis prodere narrant. Ex his duos vidimus bicubitales, brachiali ferè craſſitudine: primum Venetÿs, quod poſtea ſenatus Solimano Turcæ-*

Turcarum Imperatori dono miſit: alterum pari prope magnitudine, ſed præciſa cuſpide argenteæ baſi inſertum; quod Clemens Pontifex Maßiliam profectus, pro inſigni munere ad Franciſcum regem detulit. Ad tot ſcriptorum teſtimonia accedit diuina authoritas. Quorſum enim Dauid dixit? *Salua me ex ore leonis, & à cornibus vnicornium humilitatem meam,* ſunt enim vnicornes indomitæ beſtiæ, multiſq; beſtijs ferociores. Rurſum: *Et dilectus quemadmodum filius vnicornium,* qui dum iuuenculus eſt, ob ſpeciem inſignem amabilis eſt. Iterumque: *Et exaltabitur ſicut vnicornis cornu meum;* id eſt, potentia, gloria, felicitas mea creſcet in altum, non ſicut fragile fœnum, ſed vt cornu vnicornis animalis in fronte vnicum quidem, ſed excelſum & valde robuſtum cornu gerentis. Quamuis enim cornu hoc Solinus tantùm *pedum quatuor,* vti & Iſidorus, eſſe dicat, Plinius tamen *cubitorum duûm,* at Ludouicus Barthema *trium fermè brachiorum* longitudine eſſe affirmat: nempe pro magnitudine ætatis. Alludens ad hanc belluam etiam Iſaias ait: *Et deſcendent vnicornes cum eis.* Tam crebra vnicornium mentio in diuinis litteris non vide-

Pſal. 21. 22.

Pſal. 28. 6.

Pſal. 91. 10.

Solin. cap. 65.
Iſidor. lib. 12. Orig. c. 2.
Plin. l. 8. cap. 21.

Iſa. 34. 7.

tur de fabulis ſumta. Pertinebat autem huc de hac quoque beſtia quærere, quia, tamquam rarior, & ipſa vulgò poteſt pro monſtro haberi. Quin diſertè Vincentius ait: *Monoceros eſt monſtrum equino corpore, ceruino capite, cauda ſuilla, pedibus elephantis, mugitu horrido,&c.* quid magis poteſt eſſe monſtroſum?

Vincent. in ſpec. 1. p lib. 19. cap. 91.

§. XIV.

Beſtias quaſdam raras monſtra videri.

Pleraque, de Pyrali, Phænice, piſcibus foſſilibus, & Monocerote dicta, oſtendunt, has beſtias, ob raritatem, aut inuſitatum duntaxat naſcendi viuendiq; modum, cenſeri prodigioſas; niſi quòd, quæ Vincentius de multiformi monocerotis natura tradit, veram eam belluam monſtrum eſſe probent. Vtrùm autem ea ſe ita forma habeat, eſt eorum pronunciare, qui viderunt. De Sirenibus difficilior eſt quæſtio: poſſunt enim eſſe, vel non eſſe *effectus naturæ, qui deuiat à recta conſuetaq; ſecundùm ſpeciem diſpoſitione;* propius vero eſt, vera monſtra eſſe; alioquin enim & Satyros, & Faunos, & centauris natos liceret dicere, eos *à recta conſuetaq; ſecundùm ſpeciem diſpoſitione non deuiare*, cùm tales

ſint

ſint, quales fuêre, qui eos genuerunt. Sunt enim, qui in India, & Libya, totas opinentur inſulas Satyris & Sphingibus occupatas.

§. XV.

An, & Quid ſint Sphinges?

Porrò, quia Sirenibus aliquo modo pares ſunt Sphinges, libet etiam de illis diſputare. Talia enim monſtra extitiſſe, conijcitur 1. Quia non ſolùm alibi paſſim pinguntur, verùm etiam Romæ aliquot Sphinges marmoreæ ex Ægypto allatæ, in Capitolio, monſtrabantur. 2. Quia Ægyptij ſapientiſſimi olim Sphinges ante templa poſuerunt. 3. Quia Octauius Auguſtus Sphinge loco ſigni vſus fuit; ſicut alij aquilæ, leonis, draconis effigie. Quemadmodum ergo hi verorum animalium, non fictorum, figura vſi ſunt; ita quidam putant, Imperatorem ſignum ſuum non à fabulis traxiſſe. 4. Quia Pierius ſcribit, ſe tale monſtrum vidiſſe, cuius etiam hæc ſunt: *Naſcuntur, apud Troglodytas Æthiopes, forma haud ei diſſimili, qua pinguntur, fuſco pilo, mammis in pectore geminis: monſtro ſimiles. Sunt etiam paulò pinguiores. Naturam habent in cicuratione admodum procli-* Pier. Valer. lib. 6. cap. 30. Hieroglyphicorum.

F 5 *uem,*

uem, pluribus exercitijs diſciplinisq; aptam. Vnde 5. fertur etiam Sphinx monſtrum Thebanum fuiſſe facie virginea, alas & vngues habens, Harpyiarum inſtar, quod inſidens ſcopulo viæ imminenti, inſolubilia ænigmata tranſeuntibus proponebat; quæ cùm ſoluere non poſſent, ex improuiſo veniens alis & vnguibus ad ſe eos in rupem trahebat, & præcipites dabat. Apollodorus ait, *Sphingem ex Echidna & Typhone parentibus ortam, Thebanis ab Iunone immiſſam. Hanc muliebri facie ac pectore, pedibus ac cauda leoninis, & auis pennis præditam fuiſſe, quæ cùm à Muſis ænigmata didiciſſet, in Phyceo monte conſederit, deq; ijs vnum Thebanis propoſuerit.* Auſonius Sphingem in hunc modum deſcripſit.

Apollod. lib. 3. de deor origin. & ex eo. Phil. Camer. 1. cent. c. 71.

> *Terruit Auſonium volucris, leo, virgo, triformis*
> *Sphinx, volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.*

Auſonius in Griphoternario.

Hæc ſi omnia in trutinam conijciantur, partim vera, partim inuoluta, partim ſunt fabuloſa. Fabuloſum eſt, Sphingem ænigmata propoſuiſſe; inuolutum, aliquid monſtri latuiſſe; verum, Sphingem aliquã beſtiam eſſe, licet non talem, qualem picturæ,

ſturæ, ſculpturæ, ſtatuæ vel Romanorum, vel Ægyptiorum, aut Apollodorus, vel Poëtæ deſcripſerunt. Quæ ſub ænigmate, aut ſilentio ſeruari voluerunt antiqui, ea imaginis obſcuritate exprimi conueniebat. Hinc Ægyptij idcirco Sphinges ante templa collocârunt, vt myſtica dogmata, præcepta & inſtitutiones ſacrę, per ænigmatum nodos procul à profana multitudine, inuiolata cuſtodirentur, & in arcanis tantùm tractarentur. Auguſtus quoque, ob ſilentij fidem, Sphinge vſus eſt in litteris ſignandis. Ad hæc arcana ſignificanda Aegyptij arcanam effigiem monſtroſamq; excogitauerunt. Pierius antea recitatus, non tam monſtrum, quàm ſimiam deſcribit: neq; aliud eſſe Sphingem, quàm ſimiam exiſtimat: cuius ſententiæ etiam eſt Solinus, qui ita loquitur: *Inter ſimias habentur & Sphinges, villoſæ comis, mammis prominulis, ac profundis, dociles ad feritatis obliuionem.* Hæc Solinus de Simijs. Et Pierius, *Harum ego vnam*, inquit, *Veronæ cùm eſſem, vidi, mammis illis & glabris, & candidis à pectore propendentibus, circumducebat eam circulator quidam Gallus, ex ignotis antea inſulis recens aduectam. Toto* Solin. c. 30.

erat

erat pectore glabello, facie & auribus humanis propioribus; dorſo hiſpido ſupra modum; fuſco & oblongo admodum pilo, eoq; denſiſſimo. Rector lauum brachium, quo catenam, cui erat alligata regebat, ferrea manica obarmatũ habebat; dextera baculum gerebat, quem in faciem animalis identidem prætendens, bipedem ſecum ambulare, & loco etiam ſaltare, interdum & obgannire faciebat; multamq; hinc à ſpectatoribus ſtipẽ aucupabatur. Sunt, qui dicant in Libya, & Africa ob inopiam aquæ, tamquam ſiticuloſis regionibus, è longinquo, bibendi gratia, diuerſi generis animalia in vnum congregari, & inibi, è varia ſeminum mixtura, varias quoque ſubinde animalium formas generari: quæ tamen formæ, in illis terris, quia incolis propemodum familiares ſunt, non adeò prodigioſæ habentur. Si aliud nihil ſunt quàm ſimiæ, monſtra non ſunt; ſi formis permiſcentur aliarum beſtiarum, eximi non debent de numero monſtrorum. Hæc de veritate Sphingis; in cuius fabula aiunt, inuolutum eſſe illud, quod Palæphatus in hac hiſtoria exponit. Cadmus, vxorem Sphinga habens Amazonida, Thebas profectus eſt: vbi interfecto Dracone, regno potitus

Apud Lil. Girald. in Ænigm.

potitus eſt, ducta vxore Harmione, Draconis ſorore. Id Sphinx iniquo animo tulit. Quare, ſeductis nonnullis ciuibus Sphincium occupauit, incurſionbibusq; ac inſidijs, quæ à Thebanis indigeno ſermone ænigmata dicuntur, Cadmum ipſum, & qui illum ſequebantur, infeſtauit. Tandem, propoſito præmio, ab Oedipo ſuperata fuit. Hic fabulæ nucleus, hæc eſt origo. Quamquam poſtea etiam, ob Megarenſium mores, homines laſciui & molles, immò & meretrices, populari conuicio, *Megarica Sphinges* dicebantur.

§. XVI.

An dentur in rerum natura Centauri, Hippocentauri?

Pingi, & apparere aliquando Centauros, Hippocentauros, Onocentauros, Satyros, ſimiliaq; duplicis naturę monſtra, notiſſimum eſt; eſſe autem in rerum natura valde apud authores dubiũ eſt. Vtrumque è D. Hieronymi verbis licet intellige- S.Hieron. l. epiſt. 1. re, qui, in vita Pauli primi eremitæ, Magni Antonij deſcribens iter, hæc habet. *Nec plura his. conſpicit hominem equo mixtum, cui opinio Poetarum Hippocentauro vocabulum indidit; quo viſo ſalutaris impreſſione ſigni ar-*

erat pectore glabello, facie & auribus humanis propioribus; dorſo hiſpido ſupra modum; fuſco & oblongo admodum pilo, eoq́ denſiſsimo. Rector læuum brachium, quo catenam, cui erat alligata regebat, ferrea manica obarmatũ habebat; dextera baculum gerebat, quem in faciem animalis identidem prætendens, bipedem ſecum ambulare, & loco etiam ſaltare, interdum & obgannire faciebat; multamq́ hinc à ſpectatoribus ſtipẽ aucupabatur. Sunt, qui dicant in Libya, & Africa ob inopiam aquæ, tamquam ſiticuloſis regionibus, è longinquo, bibendi gratia, diuerſi generis animalia in vnum congregari, & inibi, è varia ſeminum mixtura, varias quoque ſubinde animalium formas generari: quæ tamen formæ, in illis terris, quia incolis propemodum familiares ſunt, non adeò prodigioſæ habentur. Si aliud nihil ſunt quàm ſimiæ, monſtra non ſunt; ſi formis permiſcentur aliarum beſtiarum, eximi non debent de numero monſtrorum. Hæc de veritate Sphingis; in cuius fabula aiunt, inuolutum eſſe illud, quod Palæphatus in hac hiſtoria exponit. Cadmus, vxorem Sphinga habens Amazonida, Thebas profectus eſt: vbi interfecto Dracone, regno potitus

Apud Lil. Girald. in Ænigm.

potitus eſt, ducta vxore Harmione, Draconis ſorore. Id Sphinx iniquo animo tulit. Quare, ſeductis nonnullis ciuibus Sphincium occupauit, incurſionbibusq; ac inſidijs, quæ à Thebanis indigeno ſermone ænigmata dicuntur, Cadmum ipſum, & qui illum ſequebantur, infeſtauit. Tandem, propoſito præmio, ab Oedipo ſuperata fuit. Hic fabulæ nucleus, hæc eſt origo. Quamquam poſtea etiam, ob Megarenſium mores, homines laſciui & molles, immò & meretrices, populari conuicio, *Megarica Sphinges* dicebantur.

§. XVI.

An dentur in rerum natura Centauri, Hippocentauri?

Pingi, & apparere aliquando Centauros, Hippocentauros, Onocentauros, Satyros, ſimiliaq; duplicis naturę monſtra, notiſſimum eſt; eſſe autem in rerum natura valde apud authores dubiũ eſt. Vtrumque è D. Hieronymi verbis licet intellige- S.Hieron. re, qui, in vita Pauli primi eremitæ, Magni- l. epiſt. 1. Antonij deſcribens iter, hæc habet. *Nec plura his. conſpicit hominem equo mixtum, cui opinio Poetarum Hippocentauro vocabulum indidit; quo viſo ſalutaris impreſſione ſigni ar-*

gni armat frontem, & Heus tu (inquit) quanam in parte hic ſeruus Dei habitat? at ille barbarum neſcio quid infrendens, & frangens potius verba, quam proloquens, inter horrentia ora ſenis blandum quæſiuit eloquium, & dextera protenſione manus cupitum indicat iter, & ſic patentes campos volucri tranſmittens fuga, ex oculis mirantis euanuit. Verum hæc vtrum diabolus ad terrendū eum ſimulauerit, an (vt ſolet,) eremus monſtroſorum animalium ferax, iſtam quoque gignat beſtiam, incertum habemus. Dubitat etiam Ælianus, dum in hunc modum deſcribit: *Onocentaurum quiſquis vidit, non incredibile ducit, quod fama peruagatum eſt, Centauros fuiſſe, neq; fictores, atque pictores in eorum deſcriptione erraſſe. Verum ſiue reuera fuerint, ſiue omni cera flexibilior, & ad fingendum habilior fama illos finxerit, prætereo. De Onocentauro quidem mihi nunc eſt animus explicare, quæ auditione & fama accepi. Eum ipſum homini ore, & promiſſa barba ſimilem eſſe; & ſimul collum, & pectus humanam ſpeciem, ſimilitudinemq; gerere: mammas diſtantes ex pectore pendere: humeros, brachia humanam figurā habere: dorſum, ventrem, poſteriores pedes aſino perſimiles eſſe: & quemadmodum aſinum,*

Ælian. l. 17. cap. 9. de hiſtor. animal.

num, ſic cinericio colore eſſe: imum ventrem leniter exalbeſcere: duplicem vſum ei manus præſtare, nam celeritate, vbi ſit opus, ea manus præcurrunt ante poſteriores pedes. Ex quo fit, vt non ceterorum quadrupedum curſu ſuperetur. Ac vbi rurſus habet neceſſe vel cibum capere, vel aliud quiddam tollere, qui antea pedes eſſent, manus efficiuntur. Tumq́ non graditur, ſed inſeßione quieſcit. Animal eſt graui animi acerbitate. Nam ſi capiatur, non ferens ſeruitutem, libertatis deſiderio ab omni cibo abhorret, & fame ſibi mortem conſciſcit. Hæc de Onocentauro Pythagoram narrare teſtatur Crates ex Myſio Pergamo profectus.

Dubitat etiam, apud Xenophontem Chryſantes. Ita enim legimus: *Quo fit vt maximè ex omnibus animalibus adamem Hippocentauros, ſi fuerunt; qui tum hominis vterentur ante rem conſultandi prudentia, & manuum artificio, tum haberent equi & velocitatem, & vires.* Et poſtea. *Itaque hoc ſanè melius eſt, quàm Hippocentaurum eſſe natũ; Hippocentauros enim arbitror multis carere bonis, quæ ab hominibus ſunt inuenta, vt iis ſcilicet eſt vtendum: multis item carere voluptatibus equis innatis, quonam pacto iis frui oportet. At ego ſi equitare didicero, cùm in equo* Xenoph. lib. 4. de Cyri pædia.

equo fuero, agam ſcilicet, quæ Hippocentauri ſunt: cùm ex equo deſcendero, & cœnabo, & induar, & me quieti dabo, quemadmodum alij homines. Quare quid aliud ſim futurus, quàm diuiſus Hippocentaurus, ac rurſum compoſitus. Inſuper his etiam rebus Hippocentaurum anteibo. Nam ille duobus proſpiciebat oculis, duabusq; auribus audiebat: at ego oculis quatuor coniectabo, & quatuor auribus præſentiam. Aiunt enim equum manifeſtare hominibus multa, quæ oculis proſpcit; ac multa ſignificare auribus, quæ ante auditu percepit. Quibus verbis alludit ad Poëticæ fabulæ originationem. Dum enim Poëtæ veritates quaſdam fictionibus inuoluerunt, quædam in monſtris ponentes, hiſtorias fabulis reddiderunt ſuſpectas famoſaſque. Sic, quia *frenos & ſtrata equorum Peletronius inuenit; pugnare ex equo Theſſali; Centauri appellati ſunt habitantes ſecundùm Pelium montem.* Neque aliam ob cauſſam Bellerophon Pegaſo alato vectus fingitur, quàm quia fræno inuento equum celerrimè in omnem partem inflectens Chimæram interemit, vt tradit Pindari interpres. Theſſalorum ergò, apud Poëtas, cognomen ab effectu ductum erat, vt *Centauri*

Plin. l. 7. hiſt. c. 56. Natal. Com. l. 9. cap. 4.

Centauri nominarentur. Quia enim equeſtres eorum turmæ procul aſpicientibus, & infrà formam equorum, & ſuprà manus vultúſque hominum exhibebant *centauris* ſimiles, *centauri* vocabantur. Sed vnde eam ſimilitudinem hauſerunt, ſi nulli vſpiam fuêre centauri?

§. XVII.

Vnde probabile fiat, Centauros eſſe?

Credibile igitur valde eſt, dari eiuſcemodi monſtra, quæ quia ex parte hominis, ex parte autem equi, aut aſini figura conſpecta ſunt, *Centauri*, *Hippocentauri*, aut etiam *Onocentauri* ſunt nuncupata; tametſi enim mihi non perſuadeam, vllam eſſe Centaurorum verorum gentem, aut populum, quæ cum Lapithis pugnet, eſſe tamen, aut certè eſſe poſſe eiuſcemodi biformia animalia, ſiue ratione prædita, ſiue rationis expertia, non dubito, ductus auctoritate, ratione, exemplis. Neque enim Madaurenſis duntaxat Philoſophus eiuſcemodi *ſemiferos* reperiri in terris affirmat; ſed grauiſſimus quoq; Propheta Iſaias vaſtitatem Ieroſolymitanæ vrbis prædicens ait: *Et orientur in domibus eius ſpinæ, & vrtica, & paliurus in munitionibus eius, &*

Ouid. lib. 12. Metã.

Apul. lib. 4. aſini.

Iſa. 34. 13.

erit cubile draconum, & paſcua ſtruthionum. Et occurrent dæmonia Onocentauris, & piloſus clamabit alter ad alterum: ibi cubauit lamia, & inuenit ſibi requiem. Quid hîc aliud dicit Propheta, quàm ille Poëta:

Lucan. l. 3.

Illic ſemiferos Ixionidas Centauros
Fœta Peletronijs nubes effudit in antris?

Plin. l. 7. c. 3. Nat. hiſt.

Quod ſi opus eſt oculatis teſtibus, Plinium audi. *Claudius*, inquit, *Cæſar ſcribit, Hippocentaurum in Theſſalia natum eodem die interijſſe; & nos principatu eius allatum illi ex Ægypto in melle vidimus.* Meminit huius rei etiam Phlegon Cæſaris libertus, meminit & Trallianus in libello de mirabilibus & longæuis: meminerunt alij complures grauiſſimi authores, præter tota agmina Poetarum, Heſiodum, Homerum, Sophoclem, Orpheum, Pindarum, apud Græcos; Virgilium, Horatium, Propertium, Ouidium, Papinium, apud Latinos. Subſcribunt * Ælianus & Volaterranus, dum Iani ſæculo Italiæ accolam Marem deſcribunt magni quidem nominis, ſi animum inſpicias, virum; ſin autem corpus, monſtroſiſſimum, pube tenus ſcilicet hominē, reliqua

Heſiod. in Aſpide. Homer. lib. 21. Odyſſ. Sophocl. in Trachinijs Orph. in Argonaut. Pindar. in Pythijs.

* Ælian. l. 9. c. 16. Volaterran. l. 17. Anthropologiæ.

reliqua verò equum referentem : quales & in Aſia Hippopodes eſſe dicuntur; item & apotami, qui in aquis degunt. Ratio etiã in promptu eſt, cur enim non poſſet eſſe propria ſpecies animalium, cui Centaurorum, aut Satyrorum forma competeret? cur non corrupta prægnantium imaginatio, & ſubiti terrores tantam in partum vim haberent, vt, quod ipſi vidimus, puer, aut puella alicuius bruti membro deformatus pareretur? In Androgynis Africæ populis, mamma virilis eſt, & altera muliebris; immò idem homo vir eſt & fæmina. In Eripia homines formoſi collo & ore gruino cum roſtris animalium reperiuntur. Cur non poſſet eſſe talis ſeminum mixtura ac diuerſitas, vt membrorum efficeret diſparitatem? Exempla autem nonnè manifeſtè hoc fateri cogunt? vt enim Sirenes omittam, nonnè ex equo & aſina, aut ex aſino & equa naſcitur mulus, qui neque equus eſt, neque aſinus? Nonnè è cane & vulpe vulpicanes, ex lupo & cane Lyciſci oriuntur? Nonnè Cynamolgi in Aethiopia & India canina capita, hominum cetera habent, teſte Solino & Iſidoro? Nonnè Mela refert, Septemtrionalium Solin. c. 43. Iſid. Origin.

L. 11. Mela l. 3. c. 6. Plin. l. 7. c. 3. Plutarch. in gryllo.

quarundam inſularum accolas *eſſe equinis pedibus Hippopodas* dictos? Ad eundem modum hiſtorici recenſent, apud quoſdam Indos nefanda coniugia, *mixtosq; & ſemiferos eſſe partus? Ex eiuſcemodi nuptijs Minotauri nobis & Ægypanes, etiam meo iudicio Sphinges ſuppullulant, & Centauri*, ait Plutarchus. Nec neceſſe eſt, Obſequentem teſtem citare, qui memorat, Tiberio Gracсho, M. Iuuentio Coſſ. porcum humanis pedibus & manibus natum: noſtra hæc ſæcula, prô dolor, eiuſcemodi monſtra infamârunt, non à beſtijs duntaxat, ſed à Stygijs etiam laruis generata, & dæmonum ſubinde toruiſſimo vultu defœdata: vt planè proteruum eſſe neceſſe ſit, qui poſt tam multas clarasque experientias, rem hanc velit inficiari. Neceſſe eſt enim eum etiam multas hominibus à Deo miraculosè inflictas pœnas, de quibus infrà; & monſtra tot oculis teſtibus affirmata inficiari.

§. XVIII.

Qui negent Centauros eſſe?

Oppugnant hanc ſententiam primùm ipſi Poetæ, tum oratores; quin & hiſtorici, & Philoſophi, & Medici, & Iuriſconſulti: quin & SS. Patres. Addunt rationem

nem Philoſophi. Lucretij enim hæc ſunt:

Nam certè ex vivo Centauri non fit imago, Lucret. lib. 4.
Nulla fuit quoniam talis natura animai.

Et alibi. *Sed neq; Centauri fuerunt, nec tempore in vllo* Idem l. 5.
Eſſe queat duplici natura, & corpore bino
Ex alienigenis membris compacta poteſtas.

Argumentis deinde mox afferendis ſententia ſua munita, ita colligit.

Ne fortè ex homine, & veterino ſemine equorum
Confieri credas Centauros poſſe, nec eſſe.

Subſcribit Tullius his verbis: *Is planè perſpiciet, inter Hippocentaurum, qui numquã fuerit, & regem Agamemnonem nihil intereſſe.* Et alio loco: *Etenim videmus ceteras opiniones fictas atque vanas diuturnitate exoleuiſſe; quis enim Hippocentaurum fuiſſe, aut Chimæram putat?* Sic orator de his monſtris loquitur. Polyhiſtor autem in hunc modum; *Ac ne in montes notos eamus, Pindum, & Othryn agitent, qui Lapitharũ origi-*

Cic. lib. 1. Tuſc.

Idem l. 2. de nat. Deor.

Solin. c. 13

nem proſequuntur, Oſſam, quos Centaurorũ fabulis immorari iuuat. Sed Philoſophi præcipuè hîc ſe opponunt. Nam præter Lucretium, qui Philoſophis meritò debet aſcribi, Seneca ſic pronunciat: *Et hæc quæ ſunt, rerum natura complectitur, quæ animo ſuccurrunt, tanquam centauri, gigantes, & quidquid falſa cogitatione formatum habere aliquam imaginem cœpit, quamuis non habeat ſubſtantiam.* Maximus autem Tyrius Platonicus ait: *Hæc ſunt Centaurorum fictiones. Hoc Gorgones, Geriones, Cecropes ſibi volunt.* Ad Philoſophos accedunt medici, Claudius Galenus inter ἀδύνατα, ſeu illa, quæ eſſe non poſſunt, ponit, ex hominibus & equis Magneſijs Hippocentauros naſci. Quòd ſi quis etiam vult teſtimonium habere Iuriſconſultorum, Iuſtinianum Imperatorem audiat: cuius hæc ſunt: *At ſi quis rem, quæ in rerum natura non eſt, aut eſſe non poteſt, dari ſtipulatus fuerit: veluti Stichum, qui mortuus ſit, quem viuere credebat, aut Hippocentaurum, qui eſſe non poſſit, inutilis erit ſtipulatio.* Idem I. C. Celſus, Accurſius & alij docuerunt. Ne Theologi deſint, & SS. PP. *His temporibus,* inquit S. Auguſtinus, *fabula ficta ſunt de Triptolemo, &c. de*

Senec. l. 8. epiſt. 59.

Maxim. Tyr. ſer. 34 Galen. l. 3 de vſu part.

Inſtitut. de inutilib. ſtipulationib. §. 1.

l. Si ita ſtipulatus 97. in pr. D. de verbor. oblig.

de Minotauro &c. de Centauris, quòd equorum hominumq́; fuerit natura coniuncta.

§. XIX.

Reſpondetur Centaurorum oppugnatoribus.

His authoribus authores à nobis ſuprà citatos; & oculatos teſtes oppono. Vnicus è Poetis (qui tamen potiùs Philoſophus eſt) Lucretius negat, alij omnes vnanimi voce aiunt. Quòd ſi in ſimilibus exigua eſt fides Poëtarum; hiſtoricos habemus. Habemus & Medicos, & Iuriſconſultos, qui eiuſcemodi biformes fœtus in nefandæ libidinis puniendæ argumentum traxerunt. Habemus & Theologos, qui diſputant, an, & quando talis partus pro gemino animali, aut homine ſolo, vel beſtia ſola, habendus, alendus, vel baptizandus ſit? Senecam non moramur, qui eodem loco cùm ponat *Centauros, Gigantes, & quidquid aliud falſa cogitatione formatum habere aliquam imaginem cœpit,* anſam nobis præbet, qua contra illummet vtamur. Si enim eadem eſt ratio Centaurorum, quæ Gigantum, ita nobis licet ratiocinari: Sed Gigantes reperiuntur, ergo & Centauri. De gigantibus diuinæ litteræ affirmant.

Henric. Gandau. quod l. 6. q. 14. Couarru. l. 4. c. 2.

Gen. 6. 4.

Diluuij enim tempore *gigantes erant ſuper terram*. Et poſt diluuium fuerunt. *Emim, populus magnus & validus, & tam excelſus, vt de Enacim ſtirpe, quaſi gigantes crederentur.* Et paulò infrà de terra, quæ à Deo filijs Lot aſſignata eſt: *Terra gigantum reputata eſt: & in ipſa olim habitauerunt gigantes, quos Ammonitæ vocant Zomzommim, populus magnus, & multus, & proceræ longitudinis.* Saph quoque fuit *de genere gigantum*. Neq; Goliath Philiſthæorum Polyphemus paruus fuit. Vidimus denique & ipſi Gigantes, quos qui cum Seneca nullos vſpiam eſſe putat, eſt in credendo nanus. Sed ſupereſt præcipua ratio, ob quam Artemidorus Daldianus, alijque Philoſophi exiſtimant Centauros, & Hippocentauros, & quæcunque monſtra plurium ſpecierum formas præ ſe ferentia, eſſe mera ſomnia & Chimæras. Fieri enim non poteſt, duas naturas completas in vnam ſpeciem coaleſcere, aut vnum animal partim beſtiam, partim hominem, hoc eſt, rationis particeps & expers eſſe. Atqui hoc non dicimus. Neque enim in Satyro, vel Centauro admittimus naturæ, ſed figuræ duntaxat duplicitatem. Quid referat, membra aliqua informis

Deuter. 2. 11.

Ib. v. 20.

2. Reg. 21. 18.

1. Reg. 17. 4.

Artemid. Dald. l. 2 de ſomnior. interpret. cap. 49.

formis partialibus errare, ſi reliqua & præcipua ſint humana? Cur anima humana, quæ poteſt corpus hominis regere ſine omni pede, aut etiam ligneo pede, non poſſit etiam vti pede pedem caprinum imitante, aut equinum? Vel ergo ſolùm erit homo eiuſcemodi mónſtrum, ſed ob alienos pedes, monſtroſus; vel ſolùm beſtia erit, ſed ob humana quædam membra, itidem monſtroſa; ex ijs quæ agit dignoſcenda. Quamquam igitur non nego, ſæpe, qui Centauri, Satyri, Fauni putabantur, malos dæmones fuiſſe, qui talium monſtrorum corpora induerunt, vt homines terrerent; vera tamen eiuſcemodi animalia exiſtere poſſe, ſemper profitebor. Illud certè monſtrum, quod D. Hieronymus ſcribit S. Antonio in eremo apparuiſſe, cùm dicatur locutum fuiſſe, bellua eſſe non potuit; debuit ergo vel dæmon, vel homo fuiſſe. Quod eſſe poſſe neq; S. Hieronymus negauit, neque D. Auguſtinus refutauit; qui cum alijs SS. Patribus & Iuriſconſultis, ac Philoſophis aliud nihil voluit reijcere, quàm hæc monſtra prout à Poëtis deſcribuntur, duas naturas, videlicet humanam & equinam, ſimul complectentia,

ctentia, quarum vna fœno, altera vino gauderet: neque opus duplici ventre, & ſtomacho, aut quadruplici pede, cùm, vt ſuprà ex Æliano docuimus, Onocentauri manibus loco pedum nitantur, quando celerandum eſt. In hanc ſententiam etiam ſcribit Franciſcus Ferdinandus de Cordoua. Qui poſt Delrium, hæc pleraque copioſiùs diſputauit. Verùm his affatim probatum eſt, gigni monſtra; nunc cur ea vel à natura gignantur, vel ab authore naturæ gigni ſinantur inquiremus.

Franciſc. Ferd. de Cord. in Didaſcal. Multipli. ci. cap. 8. Delrius Coment. in Herculem Oeteum Senecæ.

CAPVT III.

Iniquas hominum de Monſtris & monſtroſis querelas compeſci ex eo, quòd monſtra & monſtroſi ſint Dei opus, & eorum irriſores diuinitus puniantur.

§. I.

Murmurationes, & querelæ contra monſtra.

DVplex iniuria eſt, ſi quis inde contumeliam patitur, vnde laudari merebatur. Quare & illi gemina pœna digni ſunt, qui Deum in operibus ſuis non ſolùm laude

laude nulla afficiunt, ſed etiam murmurando blaſphemant. Hanc ob cauſſam, meritò illis, qui denario diurno non contenti murmurauerunt, iratus paterfamilias dixit: *An occulus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum? Vnusquiſq; ob proprium ſuum peccatum damnatur*, ait S. Baſilius, *ita & qui murmurauerint, ob murmurationem. Verùm ſæpe alij alia de cauſſa murmurant. Nam hi quidem propterea murmurant, quòd, vnde ventrem ſuum diſtendant, non habent (vt qui gulæ præter modum dediti ſunt, & ventrem faciunt Deum ſuum) illi verò, quòd in pari honore habeantur cum nouiſſimis, in quo apertè indicant ſuam inuidiam, quod vitium multis in locis ſolet ſcriptura coniungere homicidio. Alij præterea alia de cauſſa.* Qualis cauſſa eſt, ſi parentibus non conceditur, quod optant; immo ſi datur, quod horrent, pro pulchra prole deforme monſtrum. Nam eiuſcemodi monſtroſum partum, in alijs rebus, vt plantis, & beſtijs miramur, miſeramur in hominibus; neq; ſatis ſibi ſuam infelicitatem deplorare poſſe videntur parentes, ſi ſobolem nacti ſunt, non iam caprinis pedibus, more Satyrorum; aut *Semiuirumq; bouem, ſemibouemq; virum;* ſed

Matth. 20. 15.
S. Baſil. in reg. breu. q. 63

ſed vel brachió carentem, vel naribus deſtitutum, vel aure truncatum, vel plures digitos in manibus ſingulis habentẽ: qua-
2. Reg. 21. 20. lis *in Geth vir fuit excelſus, qui ſenos in manibus pedibusq; habebat digitos, id eſt, viginti quatuor, & erat de origine Arapha.* Quin immò, ſi vel de materna imaginatione, purpuream in fronte notam, aut in genis nigram maculam frago, moro, aut pruno flagrantiùs appetito ſimilem gerat, quanta eſt ſolicitudo corrigendi? quantæ, contra Naturæ errorem, immò contra ipſum Naturæ authorẽ querelæ exiſtunt? quaſi Deus ad illorum imperium, non ad ſuæ ſapientiæ voluntatem fœtum in vtero fingere debuiſſet. Mallem, inquiunt, nullum filium habuiſſe, quàm non integrum; mallem filiâ caruiſſe, quàm quæ viſu, auditu, aut linguæ vſu careret. Quis ducet cæcam, niſi puer baculo trahens viarum monſtratore? quis ſurdam non dicet abſurdam? quis elinguem non comparabit cum milite, qui non habet enſem? aut cum bàrbito, quod caret plectro? Quot liberi in lucem prodeunt, inſtar Midę, auriti; aut manibus vncis, ad modum Harpyiarum; aut cute piloſa, tanquam Simij,

aut

aut Paniſci; quæ non lamenta funduntur? quanto pudore erubeſcunt parentes, cognati, affines? quid non excogitant amici, ad occulendum, in perpetuos carceres includendum, vel ſæpe etiam omninò è medio tollendum tam informem partum? Nota eſt ciſtella viminea Mineruæ, quæ Eriſichthonem clauſit. Multò autem impatientiùs illi ipſi ferunt ſuam monſtroſitatem, qui ſic nati eam cognoſcunt. Si enim quædam puellæ, ob ruffum capillitium, quædam ob luſcum oculum, quædam, quòd ſint nec minimo naſo, Ouid. l. 2. Metamorph.

Nec bello pede, nec nigris ocellis,
Nec longis digitis, nec ore ſicco,
Nec ſanè nimis elegante lingua, Catull. epigr. 44.

Naturam & Naturæ Dominum identidem accuſant, quid facient, ſi barba mentum veſtiat, non in munimen virginitatis, ſed in coniugij impedimentum? Si dentem os exerat aprinum? Si effigiem bufonis in fronte ſedentem circumferat? ſi ſtrumam effundat vſque ad vmbilicum? Nam dentem aureum in ore enatum, vt noſtra ætate factum eſt, faciliùs quis tolerârit. Philippus Macedo, Annibal Carthaginenſis, Sertorius Hiſpanus, ac Ziſca Bohemus vn- Kranzius Vand. lib. 12. cap. 33.

oculos

oculos ſe fuiſſe, vehementer doluerunt, tametſi non à natura, vt Arimaſpi, ſed ab euentu tales eſſent. Ita & alij dolent, qui ſibi à natura nouerca cum cauſſa deformitatis, cauſſam quoq; doloris datam fuiſſe arbitrantur, & querelarum.

§. II.

An, & quo modo Deus ſit author Monſtrorum?

His in remedium ſciendum eſt, etſi monſtrum, quia teſte Ariſtotele, *diſſimile quiddam eſt, & obliquum ac læſum*, ſit vitium naturæ, ob aliquod impedimentum, à fine ſuo, deficientis; atque adeò licet cauſſa impedita per ſe non tendat in monſtrum, tamen ratione Dei, qui rerum omnium euentus & prouidentia ſua præuenit, & ſapientia diſponit, nulla monſtra fortuitò aut caſu euenire. Tametſi igitur, cùm illà generantur, cauſſa impedita & particularis dicatur à ſuo ſcopo deflectere, (cupit enim bos vitulum, non autem agnum generare) illiq; effectus fortuitus eſſe; tamen Deus ſuo non fruſtratur, qui & in monſtris eſt glorioſus. Sicut enim Indi ex ipſis etiam inter ſe ſe colligatis cucurbitis ratem conficiunt, qua flumina traijciunt: ita

Ariſtot. 4. de Generat. animal. c. 3.

Io. Lud. Gottfrid. in hiſt. Antipod. part. 1. pag. 14.

ita & Deus è viliſſimis rebus effectus producit pretioſos. Hinc cum cauſſa tam impedita, quàm impediente ſimul concurrens abſolutè efficaciterque vult generari monſtrum. Neque enim omnium particularium cauſſarum fines abſolutè, ſed conditionatè duntaxat deſtinat; ſi ſcilicet non aliunde impediantur. Nam ſi impediantur, ad earum ſe confluxum, naturas, modumque accommodat; & vnà cum circumſtantijs, immò cum rebus circumſtantibus operatur. Hinc ſicut ex tauro & vacca taurus; ita ex tauro & Paſiphaë Minotaurus prodit, prima cauſſa concurſum ſuum æquè ad vnum, atque ad alterum effectum non denegante, vt vniuerſalis prouidentiæ ordinem ſeruet, qui non ſolùm exigit, vt Deus vim det cauſſæ impeditæ, ſed etiam vt virtutem agendi cauſſæ impedienti non ſubducat, atque adeò, vt, ſinat fieri, non quod ab vna ſola, ſed quod ab vtraque ſimul poteſt fieri; vel certè, quod fieri poteſt à cauſſa præualente, vt poſt, D. Auguſtinum, D. Thomas perſpicuè declarauit. Eleganti rem ſimilitudine explicat Boëtius. Nam quemadmodum lineæ à centro ductæ omnes circumferentiæ ambitu

S. Auguſt. lib 38 qq. q. 24. S. Thom. 3. cont. gent. c. 9.

&1. p. q. 103. a 7. & q. 22. a. 4. Boët. l. 4. de conſolat. proſ. 6

bitu continentur, neque vlla exorbitat, quacumque parte tendatur; (ſi enim in hoc peripheriæ punctum non incidit, in aliud neceſſariò incurrit) ita in hoc vniuerſo, ſi quidpiam à præſcripto ſibi ordine particulari diſcedit, in alium ordinem redit vniuerſalem. Itaque etſi non intendat monſtrum natura particularis, intendit tamen natura vniuerſalis, intendit ipſe Deus, qui cauſſam impeditam & impedientem, non ſine ſapienti conſilio, ſinit concurrere. *Quiſquis vſpiam naſcitur homo, id eſt, animal rationale mortale,* inquit D. Auguſtinus, *quamlibet noſtris inuſitatam ſenſibus gerat corporis formam, ſeu colorem, ſiue motum, ſiue ſonum, ſiue quamlibet vim, qualibet parte, qualibet qualitate natura, ex illo protoplaſto vno originem ducere nullus fideliū dubitauerit.* Monſtrum ergo ſi ipſe fecit, bene fecit, quia *omnia bene fecit.* Summus quippe eſt artifex, qui etiam in ipſis naturæ erroribus non poteſt errare: &, quæ deformia ſunt, nouit conuertere in pulchritudinem Vniuerſi, ſine iniuria cuiuſque.

S. Auguſtin. l. 16. ciuit. c. 8.

Sap. 6. 8.

Non enim ſubtrahet perſonam cuiuſquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiuſquā: quoniam puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter illi cura eſt de omnibus.

§. III.

§. III.

Monſtra, tanquam Dei opus, non eſſe carpenda.

Atque hoc ſolum ſufficit, ne monſtrosè nati, vel lamentando, vel queritando, cum Iob, dicant: *Quare de vulua eduxiſti me? qui vtinam conſumtus eſſem, ne oculus me videret. Fuiſſem, quaſi non eſſem, de vtero tranſlatus ad tumulum.* Iob.10.18. Nam quicumque nouit Deum eſſe ſuum Plaſten, non poteſt eum erroris accuſare, infinitè ſapientem. Olim *plaſtæ laudatiſſimi fuêre Damophilus & Gorgaſus,* Plin. l. 35. cap. 12. quorum opera nemo audebat carpere; & ſummi artificis opus aliquis Momus audebit reprehendere? *Figulus mollem terram premens, laboriosè fingit ad vſus noſtros vnumquodq; vas, & de eodem luto fingit, quæ munda ſunt in vſum vaſa, & ſimiliter, quæ his ſunt contraria: horum autem vaſorum quis ſit vſus, judex eſt figulus.* Sapient. 15. 7. Ad quem locum alludens ait Apoſtolus: *O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit: Quid me feciſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti, ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Rom. 9. 20. Aſſonat & Iſaias, qui & malè contentis iſtis eiuſce-

Iſa. 45. 9. modi fulmen intorquet: *Væ qui contradicit fictori ſuo, teſta de Samijs terra: numquid dicit lutum figulo ſuo: Quid facis, & opus tuũ abſque manibus eſt? Væ qui dicit patri: Quid generas? & mulieri: Quid parturis? Hæc dicit Dominus ſanctus Iſrael, plaſtes eius: Ventura interrogate me, ſuper filios meos, & ſuper opus manuum mearum mandate mihi. Ego feci terram, & hominem ſuper eam creaui ego: manus meæ tetenderunt cælos, & omni militiæ eorum mandaui.* Qui ergo ſtellas in cælo lucentes, qui cælum ipſum & terram condidit, pro ſuo arbitratu; & lutum poteſt fingere hominemque adeò ipſum ad ſuam voluntatem. Sic optimè factus eſt, ſicut eum Deus fecit.

Non bene vaſa ſuo faciunt conuicia fabro.

§. IV.

S. Gregorij Turonenſis ſolatium breuitatis, Deus author.

Hæc cogitatio S. GregoriumEpiſcopum Turonenſem & placatum tenuit; & apud S. Gregorium Magnum, vtiliſſimo exemplo defendit. De quo in vita eius, hæc Surius. *Sexdecim annos hic in Epiſcopatu exegerat, cùm æquinocus eius ille Magnus Gregorius*

Sur. 17. Nouem. tom. 6.

gorius, in ſede Apoſtolica ſubrogatur, ſiquidem opinata res eſt, quòd dudum alter alteri peculiari ſit amicitia deuinctus. Nec immeritò tamen hunc Fortunatus Gregorio comparat Nazianzeno, tamquam ille datus ſit Orienti, Romenſis Meridiei, aſt hic noſter occidenti. Cùm igitur ſacra Apoſtolorum limina expetiſſet, magna cum reuerentia ſanctus eum Papa excepit. Quem ad B. Petri confeſſionem introducens à latere conſtituit, præſtolans, quò aſſurgeret. Interim autem (vt erat ingenio profundiſſimus) ſecretam Dei diſpenſationem admirans, conſiderabat in huiuſmodi hominem (erat enim ſtatura breuis) tantam gratiam cælitus profluxiſſe. Quod ille mox diuinitus perſentiens, & ab oratione ſurgens, placidoq́, vt erat, vultu, ad Papam reſpiciens: DOMINVS, *inquit,* FECIT NOS, ET NON IPSI NOS; IDEM IN PARVIS, QVI ET IN MAGNIS. *Cumq́, id ſua cogitationi S. Papa reſponderi cognoſceret, ipſa ſua deprehenſione gauiſus, gratiam, quam hactenus in Gregorio mirabatur, in magna veneratione deinceps habere cœpit; Turonicam ita nobilitauit, vt auream ei cathedram donaret, quæ, apud præfatam vrbem, in poſterum ſeruaretur.* Aliter ſæculum iudicat. Nam, teſte Plutarcho, Plutarch. De inſti-

tuend. liberis & in Ageſilalo. Ephori regi Archidamo multam dixerunt, quòd puſillam ſtatura vxorem ducere ſuſtinuiſſet, addito elogio, *Quòd non reges ipſis, ſed regulos dare deliberaſſet: ὀ βασιλέας, ἀλλὰ βασιλίδια.* Et certè natus ex eo coniugio Ageſilaus puſillus fuit, & ſpecie Græcis aſpernanda. Qua de cauſa moriens interdixit, ne quis effigiem ſuam fingeret pingeretúe. HabetMundus aliquam ſtaturæ & maieſtatis corporis rationem: ſed qui Mundum contemnunt,& irriſores ridere didicerunt, etiam in corporis breuitate diuinum quoddam beneficium agnoſcunt.

§. V.

Roberti Bellarmini Cardinalis heroicum reſponſum.

Clypeus eſt hîc & gladius, quo & defendere nos poſſumus, & hoſtem offendere, nos ad impatientiam, ob eiuſcemodi corporum defectus, impellentem. Nam & qui credit, ſe eſſe opus Dei, ſat magnam habet ab opifice nobilitatem, qualiſcumq; ipſe ſit; neque Momus ille, tam hominem, quàm opificem hominis reprehendit, qui alterum, *Maſculum,* aut *Muſculum*, *formicam*, aut *Gryllum* appellat. Vſum hoc

clypeo

clypeo Cardinalem Robertum Bellarminum, refert Iacobus Fuligattus his verbis: *Si alij fortè corporis exprobrarent vitia, id pacatè admodum ferebat. Ex quo aliquando in Belgio cuiuſdam proteruitas ei obiecit; quòd auriculis eſſet grandiuſculis, eoq; ab irriſu minimè incitatus, nihil aliud, (vt olim S. Gregorius Turonenſis) vſurpauit, quàm verba illa:* IPSE FECIT NOS, NON IPSI NOS. *Iterum cùm in ſcripto quodam legeret; haud ſe futurum Pontificem, quia ſimplex nimium videretur, ad paginæ marginem aſcripſit:* FELIX SIMPLICITAS, QVAE ME A TANTO ONERE LIBERAVIT. Magna itaque ſolatij cauſſa eſt quocumque corporis vel animi defectu genitis, meminiſſe, opus ſe Dei eſſe, qui omnia, quæ fecit, vidit eſſe *bona*, & *omnia benè fecit*. Sicut enim figulum non accuſat argilla, quæ amphora fieri cùm potuiſſet, vrceus exiuit; ita neque Deum pumilus debet culpare, quamuis Atlas eſſe potuiſſet; neque quidquam turbari, ſi ab alijs non tam ipſe, quàm qui fecit ipſum, ridentur. Dicat Creatori ſuo: *Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me: da mihi intellectum, & diſcam mandata tua*. Diſcam, quid velis, hac formâ, quam mihi manus

Iac. Fuligatt. l. 4. vitæ Bellarm. c. 4.

Gen. 1. 10.

Marc. 7. 32.

Pſal. 118.

tuæ dederunt. Fortaſſe enim, vt animæ tantò maior eſſet pulchritudo, corpus meum deforme eſſe voluiſti. Si non dediſti mihi, quod oculos aliorum delectet, dediſti, quod mihi & alijs proſit. *Cuius adiutor es*, ait Iob ad Deum, *numquid imbecillis? & ſuſtentas brachium eius, qui non eſt fortis?*

Iob. 26. 2.

§. VI.

Sæpe ſub deformi corpore pulchram animam latere.

In hanc ſententiam, ait nonnemo, apud Euripidem,

Δύσμορφος εἴην μᾶλλον, ἢ καλὸς κακός.

Deformis ſim potiùs, quàm pulcher & malus.

Itemq; Νῦν χρὴ θεάσασθαι. οὐδὲν τι δ᾽εὐμορφίας ὄφελος, ὅταν τις μὴ φρένας καλὰς ἔχει.

Animus ſpectandus eſt. Nihil pulchritudo

Iuuat, cùm quis mentem non bonam habet,

Et ſanè quemadmodum in gemmis, aut alijs lapidibus ſæpenumero, ſub ignobili colore, latet pulcherrima natura, ſic in corpore inuenuſto non raro inſignis animus tegitur. Rurſumq; vt in ipſo adamante po-

te potentiſſimum eſt venenum, ſi contera-
tur, ita contingit,vt formoſiſſimus homo,
mente ſit prorſus virulenta. Quid conchis
aſperius, quid verrucoſum magis? intus
tamen quàm frequenter lucidiſſimi reperi-
untur vniones? Corpus animi domicilium
eſt. Vt ergo ſæpe vilem caſam ſubierunt
reges, ſic,ſæpe in exiguo,aut curuo corpo-
re rectæ animæ habitauerunt. Oſtendit id
in Aeſopo natura, cuius animus cùm ex-
cellens eſſet, vultus fuit barbarus. Oſten-
dit in Galba oratore eloquentiâ claro, ſed
quem gibbus ingens premebat, non ſecus
ac ſi burdonem ageret, aut aſinum clitel-
larium. In eum igitur malignè luſit M.
Lælius, cùm diceret, *ingenium Galbæ malè
habitare.* Nimirum, vt Ariſtoteles ſapien- Ariſtot. lib. 3. Ethic. c. 5.
ter pronunciauit: *Deformes naturâ nemo
reprehendit: ſed eos, qui ob otium vel negligen-
tiam tales euaſerunt.*

§. VII.

Non eſſe iudicandum ſecundùm faciem.

Quòd ſi illos reprehendimus, quos na-
tura deformes fecit, illum reprehendimus,
qui dixit: *Nolite iudicare ſecundùm faciem,* Io. 7. 24.
ſed iuſtum iudicium iudicate. Quid enim de
Chriſto judicaſſent illi, qui etſi alioqui eſ-

Pſal. 44. 3 ſet *ſpecioſus præ filijs hominum*, tamen eum inter Iudæorum manus diriſſima patientē
Iſa. 53. 4. conſiderantes dixerunt: *Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit: & nos putauimus eum quaſi leproſum, & percuſſum a Deo & humiliatum?* Quid de Zachæo iudicandum fuiſſet, qui *ſtatura puſillus*
1. Cor. *erat?* Quid de Paulo, *cuius præſentia corpo-*
10. 10. *ris infirma, & ſermo contemtibilis erat?* Quem & ſtatura improcerum, & capite caluaſtrum nonnulli deſcripſerunt? Fuit ſanè Africanus Scipio, fuit Iulianus Cæſar corpore celſo; ſed numquid illis ceſſit vel belli laude AlexanderMaçedó, vel imperij dignitate Auguſtus, qui ambo breues fuerunt? Pulchrius fuit Alexandrum geſtis, quàm membris Magnum extitiſſe. Ad
Ioſeph. l. 18. Antiq. c. vlt. eumdem modum, teſte Ioſepho, Aſinæus Iudæorum dux, ſtatura parua, animo ex-
Euſtach. lib 1 Ethic. c. 6. celſo fuit. Et tamen ita cæci ſumus ad virtutis æſtimationem, vt queramur, naturam nobiſcum illiberaliter egiſſe, ſi non omnia nobis pulchra dedit, quæ in alijs miramur? immò & alios contemnimus, quos Therſites eſſe videmus? *Deformis ſpecie*, ait Euſtachius, *nobis inauſpicatus & infauſtus occurrens, minimè bonus eſſe creditur;*

cùm

cùm plerique exteriorem formam corporis oc-culti animi ſignum eſſe indicant. Quantum hoc judicium erret, quamque Naturæ authori vehementer diſpliceat, Nicephorus hac hiſtoria docet. Niceph. l. 11. Eccl. hiſt. c. 33

§. VIII.

Deformes Legatos deſpiciens Valentinianus à Deo punitus.

Ea tempeſtate, quòd Sauromatæ Romanam ditionem, eamq; Imperij partem, quæ ad Occidentem vergit, excurſionibus vexarent, Valentinianus cum ingenti belli apparatu aduerſus eos eſt profectus. Atque illi tantam Imperatoris expeditionem formidantes, legatis miſſis pacem ab eo petierunt. Quos vbi deformes eſſe vidiſſet, an vniuerſi tales eſſent Sauromatæ, interrogauit. Et quum illi dixiſſent, optimos quoſq;, qui & genere, & forma præſtarent, ab eis legatos ſolere mitti: ira atq; furore multo correptus grauia ſe pati dixit, & maximè infortunatum eſſe, quòd ad tempora ſua perueniſſet Romanorum imperium, ſi Sauromatæ, gens tam barbara & informis, in qua reliquos iſti excellerent, ſedibus ſuis contenti eſſe nollent; ſed confidentia tanta impulſi, ditionem ſuam percurrerent, & bellum titillatione quadam illecti Romanis inferrent. Et quum ita indi-

gnaretur, & magnopere vociferaretur, nimia vocis intentione conuulſa in eo eſſe interiora viſcera, venamq; & arteriam quamdam ruptam dicunt, vnde ſanguine plurimo profuſo, vita eum reliquerit, in caſtello quodam Germaniæ, cui Brigitio nomen fuit, decimo ſeptimo menſis Nouembris die, quum quinquaginta quinque propè annos natus eſſet, & tredecim annis imperium bene admodum & præclarè adminiſtraſſet.

§. IX.

Ob corporis defectum non eſſe murmurandum, aut querendum.

Mirabile eſt, Imperatorem, & Imperatorem, qui imperium tam diu *bene admodum, & præclarè adminiſtrauit*, tam repentino interitu perijſſe; & perijſſe, ob dictum, quod multi iocum duntaxat arbitrantur. Sed diſplicet iure ſummo architecto, ſi ſua opera carpantur. Quis artifex pati poteſt, vt illius labores reprehendantur? Apelles diutiùs ſub tabula latere non ſuſtinuit, quando animaduertit, ſutorem vltra crepidam velle eſſe carptorem. Cur ille immenſæ ſapientiæ àrtifex ferat, creaturas ſuas rapi ad cenſuram? Et tamē eiuſcemodi Theones quotidie reperiuntur, qui

qui non ſolùm belluas monſtroſas clamant in mundo eſſe non oportere, quas meritò Deus ad eos terrendos, vel puniendos immittit; neque humana duntaxat monſtra deteſtantur; ſed ferè omnia in alijs naturæ vitia venenatis dentibus mordent, ac ſolatij loco, viceq; olei, acetum aſpergunt. Cur loripedem vocas, cui natura non dedit vel duos, vel rectos pedes? cur Vulcanum appellas, quem vides claudicantem? Quare oculis malè affectum Cæcilium nominas? aut viſu carentem talpam? Nonnè *expedit* illi, *vt pereat vnum membrum* illius, *quàm* totum eius *corpus eat in gehennam?* Matth. 5. 29. Tunè illum truncum audes vocare, qui brachium amiſit in prælio pro patria pugnans? & pro te ipſo quoque, quem aiunt nec gladium quidem nudum poſſe intueri? Non fœdant militem vulnera, ſed exornant. In acie ſtetiſſe puta, quem vides eſſe ſauciatum. Sed mater, inquies, illum talem genuit, non bellum fecit? Tanto maior eſt iniuria, ſi non hominem, ſed naturam ipſam calumniaris: quæ ſi illi oculos dediſſet, videret; curreret, ſi ab illa crura arcuata non accepiſſet. Potuiſſes & tu talis naſci. Non meruit à te

conuicijs proſcindi cõmunis illa mater, ſi erga te ſe exhibuit liberaliorem. Quod multò magis de Deo naturæ authore etiam dici poteſt, cui & ingratus es, & blaſphemus. *Grauis enim, grauis, inquam, eſt murmurator*, ait S. Chryſoſtomus, *& vicinus blaſphemia; alioqui cuius gratia illi tantum ſupplicium dederunt? ingratitudo eſt res iſta. Qui murmurat, ingratus eſt Deo. Qui autem Deo ingratus eſt, blaſphemus quoque.* Quòd ſi is murmurare non debet, qui defectu ipſe laborat; quanto plus peccabit is, qui defectũ talem alteri exprobrat? O quàm pronæ ſunt hominum linguæ ad maledicendum, quæ vbi maxima eſt materia laudandi Creatorem, ibi maximè eum contemnunt! Iuniores pueri, ſeniores bis pueri, illi imprudentes, iſti deliri appellantur, quaſi natura neque infantes, neque ſenes eſſe permittere debuiſſet? Quid dicam de cõuitijs nationum? non iam Sauromatas, non Scythas, non Tartaros de vultibus barbaris, de fronte verrucoſa, de ſimis naribus vituperamus duntaxat, aut Mauros de nigra cute; ſed vicinos quoque, cum quibus commercia tractamus, & fœderibus iunctos, quibus non nomi-

S. Chryſoſt hom. 8. in ep. ad Philip.

nominibus & agnominibus contemnimus? alijs ranas, alijs vaccas, alijs aſinos, alijs porcos, alijs capros, alijs cancros, alijs alia obijcimus. Quin & regionum vitia in culpam trahuntur; alij nimis eſſe graues, alij nimis leues; alij iracundi, alij libidinoſi, alij ſtupidi, alij blæſi; alij voce pingui, alij exſucci; alij ſtrumoſi; alij ex Arcadia, alij ex Bæotia, alij ex Theſſalia nati dicuntur, cùm nulli ſua patria probro ſit. *Ex omni terra par eſt ad cælum via.* Fortunæ eſt, in hoc vel illo loco naſci; naturæ naſci cum aliquo corporis vitio, quod quicumque alteri opprobrat, oſtendit ſe mentis vitio laborare. Enimuerò nec ſtupiditas mentis cuiquam eſt obijcienda, quēadmodum Scipio Æmilianus fecit, qui apud Numantiam iratus C. Metello dixit: *Si quintum pareret mater eius, aſinum fuiſſe parituram.* Facetiæ ſanè numquam ſunt magis iniuſtæ, quàm quæ tangunt innocentes. Innocentes autem ſunt, quibus ſine ſua culpa aliquid vel in corpore, vel in ingenio negauit natura. Quare nec Diogenes ſatis philoſophicè caluo cuidam contumelijs eum afficienti reſpondit: *Tibi contumeliam non dico, ſed capillos tuos laudo,* Eraſ. l. 8 Apoph. Maxim. ſerm de vituper.

quòd malam effugerint caluam. Quis non ridiculam putaret talem irriſionem? Sed vide, quanti eam fecerit, Deus: cùm Eli-
4. Reg. 2. 23. ſæus in Bethel *aſcenderet per viam, pueri parui egreſſi ſunt de ciuitate, & illudebant ei dicentes: Aſcende calue, aſcende calue. Qui cùm reſpexiſſet, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini: egreſſiq; ſunt duo vrſi de ſaltu, & lacerauerunt ex eis quadraginta duos pueros.* Quòd ſi caluitium vitio vertere adeò eſt graue, quantum malum erit, irridere alterius monſtroſitatem miſeratione longè digniorem? à qua explodenda ſatis nos deberet terrere, quòd impium ſit, Dei opus contemnere.

CAPVT IV.

Vniuerſum Monſtris onari, in Pygmæis & Gigantibus ac enormiter fortibus oſtenditur.

§. I.

Rebus monſtroſis, tanquam oppoſitis, res non monſtroſas magis eluceſcere.

NE quis autem exiſtimet, DEO cauſſas non eſſe, tales vel defectus, vel effectus naturæ Mundo infe-

inferendi, reperit D. Auguſtinus, & Dionyſius Carthuſianus quamdam in ipſa monſtrorum deformitate, venuſtatem. Siquidem contraria ſe mutuò commendant, faciuntq́; gratiora. Quemadmodũ ergo gratiam lucis extollit obſcuritas noctis; & morbi oſtendunt benificium ſanitatis; vmbræq́; & atri colores picturæ augent amænitatẽ; dum eminentiora quæque diſtinguunt, & differentiâ colorum, alternâ vice, ſe ſe excitante, oppoſita iuxta ſe poſita clariùs eluceſcunt; ita & ea, quæ fœda ſunt, dum res pulchras cõmendant, faciunt ad decorem atque elegantiã vniuerſitatis. Qui ſcenicis ſpectaculis volunt delectare, non tantùm Gratias, ſed etiam Furias, & cum aulicis ruſticos in theatra inducunt. Et mulieres interpoles, vt facie candida eſſe videantur, nigrâ tæniâ collum inumbrant. Ad eumdem modum etiam Mundus iſte viſibilis non formoſarum modò, ſed etiam deformiter exorbitantium rerum, velut intermedijs, exornatur. Nam, præter varietatem, etiam habent iſta deformia elegantium commendationem. Eò pulchriora ſunt prata, quò pictiora, ipſa florum herbularumque diuer-

S. Auguſtin. l. 16. de ciuit. c. 8. Dionyſ. Carthuſ. lib. de venuſtate Mũdi. c. 9.

diuerſitate gratiam conciliante. Quin & raritas quoq; habet lepôrem; & animum admiratione percellit, quidquid eſt inuſitatum. Vnde, ſicut in picturis, ita in creaturis monſtrorum parerga conciliant ornamentum.

§. II.

Pygmæos ipſa deformitate ſua eſſe gratioſos.

Igitur eſto, non cenſeatur in ſe pulcher Pygmæus, qui *pede non eſt altior vno;* neque venuſtus putetur, qui Polyphemus, (quippe nemo cupit de Myrmidonum eſſe, aut numero gigantum; notariq; ſe putant, qui, per iocum, vel *Longini, vel fruſtum hominis, aut Abbreuiati, Grylliue* nuncupantur; nihilominus tamen hæc ipſa vniuſcuiuſq; deformitas, hic exceſſus, aut defectus vſque adeò fecit ad ornatum vniuerſi; vt in Principum aulis, pumili, inſtar ſimiorum, in oblectationem alantur; & *gigantem* circumducere multis ſit lucroſum. Vt enim ſatietas faſtidium, ſic raritas parit delectationem. *In Ægypto,* inquit Nicephorus, *natus eſt homo infrà incredibilem ſtaturæ breuitatem conſiſtens, ſub Theodoſio: ac talem quoque, noſtra ætate vidi ipſe,*

Niceph. l. 12. c. 37.

ipſe, pro monſtro habitum, quem breuis admodum ſtatura mulier in lucem edidit. Ægyptius tam breuis fuit, vt perdici ſimilis eſſet. Neque ingratum ſpectaculum erat, ſi cum illo globus hominum conuerſaretur, & ad contentionem excitatus colluderet. Porrò, quod mirabile dictu eſt, prudentia ei inerat, qualis homini formoſo competit; quippe cui corporis exilitas ea de re nihil ademiſſet. Vox à Muſis non abhorrebat: ſermo mentis generoſitatem ſpectandam exhibebat. Non vixit ad annos viginti quinq;. Ita tunc Deus, vel de homuncione homines rapuit in admirationem. Quod & noſtra ætate præſignis ingenij & artis calchographus Callot, in monſtroſiſſimè gibboſorum maſculorum imaginibus fecit: quos incredibili lepore, cum ſeſquipedali naſo, cum promontorio ventris, & curuitate pedum, in cœnaculis, in atrijs, in porticibus, in hortis magnates depingi iubent; & aſpiciunt aduenæ cum voluptate. Poteſt ergò etiam in deformitate, ac in rebus minimis ars ornatuſque maximus exiſtere. Sicut autem ad ſapientem architectum pertinet, non tantùm firmam, ſed etiam pulchram domum extruere; ita ſpectat ad vniuerſi condito-

tem, Mundum, quem potentia ſua produxit, ſapientia variatum condecorare. Hæc ſupellex eſt tantæ domus: immò iſti ſunt minorum gentium inquilini; qui plerumque quò ſunt corpore depreſſiores, eò maſcula bile ſe ſe magis, ſupra ceteros mortales, extollunt. Siquidem paruum vas citò ebullit. Ceterùm quæ puſillorum hominum ſint commoda, Gueuarra lepidè recenſuit, mihi propoſitum eſt, Dei opera defendere; non dare iſtis occaſionem ſuperbiendi; aut iocando ludere.

§. III.

Procerus miles à pumilo, per crudelem iocum, iuſſus trucidari.

Laurent. Sur Cóment rer. in orbe geſtar. An. 1541.

Barbarè eiuſcemodi hominum aliquem, ad oblectationem ſuam, adhibuit, Peſto in Hungaria recepto, Solimannus, qui *maximis vſus itineribus in Pannoniam peruenit, adductosq́; ad ſe Chriſtianos captiuos circiter octingentos, paucis demtis, crudeliter trucidari iuſſit. Erat in ijs procera ſtaturæ Noricus miles, hunc in Germanorum contemptum iuſſit pumilioni, vix militis eius genua capite attingenti, necandum tradi. Erat hoc fœdiſſimum ſpectaculum, virum fortiſſimum, imbecilla nani manu, per riſum & iocum, crebris*

bris ictibus humi proſterni, & agrè tandem, præ virium imbecillitate, iugulari. Huiuſmodi ſpectaculo immaniſſimi Turcarum Principes ſeſe ſuauiter oblectabant. Et hic quidem Solimannus id ſibi iucundum eſſe oſtendebat, vt magnum parui faceret, paruum magni æſtimaret.

§. IV.

Pumilorum gratioſa paruitas.

Alij humanioribus modis oblectationem è puſillis his ceperunt. Cardanus refert, pumilionem, virum perfecta ætate, cubiti longitudine in pſittaci cauea, in Italia fuiſſe oſtentatum. Curioſè ſpectatam puellam, nouem annorum, & à ſe quoque ſpectatam ſcribit Albertus, quæ magnitudine vnius anni videretur. M. Antonius quoque ad pompæ ornatum Siſyphum pumilionem, intra bipedalem ſtaturam, ingenio viuacem fertur habuiſſe. Auguſtus autem adoleſcentulum honeſtè natum bipedali minorem, Lucium nomine, ſcribitur ſpectaculis exhibuiſſe. Canopas certè in delicijs fuit Iuliæ neptis Auguſti, duos pedes & palmum longus. Cuiuſmodi etiam fuiſſe aiunt Andromedam Iuliæ Auguſtæ libertam. Quin hi tam parui adeò

Cardan. de ſubtil. lib. de Hom. neceſſ. & forma.

Idem Card lib. 8. de variet. rer. c. 43.

Plin. l. 7. c. 16.

ſæpe magni æſtimati ſunt, vt etiam mortui in ipſis ſandapilis ſpectarentur. Siquidem Manius Maximus & M. Tullius equites Romani, qui binûm cubitorum fuêre, Varrone teſte, defuncti adibantur, eoſque ſe in loculis aſſeruatos vidiſſe teſtatur Plinius. Et, vt idem memorat, fuerunt ſemipede maiores ſub Auguſto Puſio & Secundilla, quorum corpora miraculi gratiâ aſſeruata ſunt in conditorio Salluſtianorũ hortorum. Cur hæc non mirarentur homines, cùm Deus ſæpe mirabilior ſit in paruis, quàm magnis? tot enim motuum, & ſenſuum, & cogitationum organa in exiguum includere corpus, eſt maioris operæ, ſi res ipſa ſpectetur, quàm in grandem quamdam capacitatem. Quod videre eſt etiam in rebus artefactis: vt ſi quis Iliadem totam in nucem condat, vel ſub muſcæ ala quadrigam. Deniq; vel Ethnicus docuit, *nihil tam paruum eſſe, quod non gloriam parere poßit.*

Ibidem.

Plin. l. 15. nat. hiſt. c. 14.

§. V.

Paruitas corporis, quæ in noſtra poteſtate non eſt, tamen vtilis eſt, & aliquibus nomen fecit.

Quin ſæpe etiam ipſa vel paruitas, vel defor-

deformitas parit vtilitatem. Aſinius Gallus, Druſi frater vterinus, vt de eo ex Dione accepimus, etſi Claudio Auguſto inſidiatus eſſet, non tamen extremo ſupplicio, ſed exilio tantùm multatus eſt; ideò, quia nec ad ſuum facinus exercitum parauerat, neque pecuniam contraxerat: item quòd ſtatura minima ac ſumma deformitate velut monſtroſus deſpiceretur, ridiculuſque magis quàm metuendus eſſe videretur Rideantur ſanè monſtra, dummodo rideantur ad incolumitatem. Huic Aſinio contemtus profuit, perijſſet, niſi fuiſſet monſtroſus. Alijs quid obfuit ſtaturæ breuitas? quam tollere non fuit in illorũ poteſtate. *Quis veſtrûm*, ait Seruator, *cogitans poteſt adycere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum?* At ipſa breuitas nonnullis nomen fecit. Refert enim Michaël Ritius, Pipinum, qui Childerico rege fugato, ex Auſtraſia migrans prætorij præfectus creatus eſt, tam breuem corpore fuiſſe, vt *puſilli* cognomen illi inditum ſit. Quòd ſi verò exiguitas ſtaturæ alijs non nomen, tamen gratiam dedit, vt Meneſtrati apud Lucillium in Græcis Epigrammatis; & Fauſtulo apud Auſonium, qui ita in eum luſit:

Dion. lib. 60.

Matth. 6. 27.

Michael Ritius l. 1 de Francor. reg.

Fauſtulus inſidens formicæ, vt magno elephanto
Decidit, & terra terga ſupina dedit.
Moxq; idem ad mortem eſt multatus calcibus eius,
Perditus vt poſſet vix retinere animam,
Vix tamen eſt fatus: Quid rides improbe liuor,
Quòd cecidi? cecidit non aliter Phaëthon.

§. VI.

Deum per paruos magna patraſſe.

Quàm multi nihil haberent, quod inter confabulandum loquerentur, niſi in maſculos dicta dicerent? niſi eorum vtilitates dipulo differrent, & neſcio quas non inſtituerent comparationes? Nimirum, exiſtimant, eos qui parua nôrunt tangere, optimos eſſe iaculatores. Aliter iudicauit Chriſtus, qui, poſtquam interrogauerunt diſcipuli: *Quis, putas, maior eſt in regno cælorum? aduocans paruulum, ſtatuit eum in medio eorum, & dixit: Amen dico vobis, niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Matth. 18. 2. *Quicumq;*

cumq́ ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic eſt maior in regno cælorum. Et qui ſuſceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me ſuſcipit. Qui autem ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Scilicet quæ oculis apparent magna, miratur mundus. Deus autem intuetur cor. *Non enim,* ait, *cogitationes meæ cogitationes veſtræ: neq́ viæ veſtræ viæ meæ, dicit Dominus. Quia ſicut exaltantur cæli à terra, ſic exaltatæ ſunt viæ meæ à vijs veſtris, & cogitationes meæ à cogitationibus veſtris.* Hinc, *quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, vt confundat ſapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi, & contemtibilia elegit Deus, & ea quæ non ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrueret, vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius.* Manifeſtè hoc mundo eſt demonſtratum, in pugna & victoria Dauidis, contra vaſtum illum & glorioſum militē, gigantea ſuperbia incedentem. Quanta hinc, ô Superi, moles ſtetit corporis! cuius longitudinem aiunt ſex cubitorum cum palmo fuiſſe. Cubitus autem, ſi rationem Græcorum ſequamur; duos pedes habuit,

Iſa. 55. 8.

1. Cor. 1. 27.

1. Reg. 17.

ſin Latinorum, ſeſquipedem. Hæc ſe carnea moles lorica texit quinque millium ſiclorum ponderis: lanceam autem inſtar iugi textorij, & in haſta ferrum ſeu cuſpidem ſexcentorũ ſiclorum habuit. Quàm Martius fuit iſte gigas? quàm ferreus homo! quàm clamoſus & iactabundus Polyphemus? quàm minax terror? quàm veteranus bellator? quantis viribus haſtam intorquebat? quantis paſſibus terram tremefecit? quàm metuendis vocibus territauit aſtra? At inde obuiam venit huic Herculi inermis ouium paſtorculus, inidoneus armis geſtandis, ſolo baculo, lapidibus, & funda armatus. Hunc rufum adoleſcentem contemſit Philiſthæus. Sed mox ſenſit, vter fortior eſſet; humi deiectus, capite amputato, & in triumphum portato. Ita nimirum in maius ſuperbi illius gigantis dedecus cedebat, imbelli adoleſcentis manu cecidiſſe. Ita res diuinis potiùs, quàm humanis viribus aſcribebatur. Quid non dictum, quid non cantatum, quid non factum, qui non erecti arcus triumphales, qui non applauſus, quæ non acclamationes excitatæ fuiſſent, ſi Saul rex ſua ipſe manu hunc gigantem proſtra-

proſtrauiſſet? Nunc autem palàm agnitum eſt, *in nomine Domini* cæſum exprobratorem, fugatos hoſtes, victoriam obtentam fuiſſe. Et maior eſt gloria, per paruum poſſe patrare magna. Hoc pacto, etiam poſterioribus ſæculis, Edgarus Britannorum rex ſtatura puſillus, Rinardum Scotorum regem ſtaturæ paruitatem ſibi exprobrantem ad ſingulare certamen prouocans, ei oſtendit, virtute ſe, non ſorte electum regnare. Et Iouius in vita Baiazetis I. refert, à Galeacio Gonzaga, ſtatura admodum puſillo, itidem ſingulari certamine, ſuperatum eſſe Caroli VI. regis mareſchalcum Bucicaldum Gallum, hominē gigantéæ magnitudinis; qui eapropter voto ſe obſtrinxit, arma ſe ampliùs non induturum. Fulgoſ. l. 3. c. 7.

§. VII.

Num tota ſint, in terris, Pygmæorum nationes?

Tam magnus cùm ſit in paruis Deus, laudandus eſt etiam ab illis terræ Indiæ partibus, in quibus *Spithamai Pygmai narrantur, ternas Spithamas longitudine, hoc eſt, ternos dodrantes non excedentes, ſalubri cælo, ſemperq; vernante, montibus ab Aquilone op-* Plin. l. 7. c. 2. nat. hiſt.

poſitis: quos à gruibus infeſtari Homerus quoq́; prodidit. Fama eſt, inſidentes arietum capra-rumq́; dorſis armatos ſagittis, veris tempore, vniuerſo agmine ad mare deſcendere, & oua pulloſq́; earum alitum conſumere: ternis expeditionem eam menſibus confici, aliter futuris gregibus non reſiſti. Caſas eorum luto pennisq́;, & ouorum putaminibus conſtrui. Scholiaſtes in tertium Iliados ſcribit eos in extrema parte Ægypti, Ariſtoteles in Æthiopiæ regione Troglodytica habitare, ſubireque cauernas, & ob eam cauſſam Troglodytas vocari, fabulamque eſſe negat, quod vulgò de ſtatura eorum deq; pugna cum gruibus fertur. Homerus & Strabo Æthiopiæ illis partem tribuunt, Mela Arabiam. Quod quidam tradunt, eorum mulieres quinto anno parere, ſeneſcere octauo, vel, teſte AlbertoMagno, *triennio gignere, octennes mori,* vt adeò breuitas vitæ breuitati ſtaturæ reſpondeat, fabulam olet, cùm nos quinquaginta & ſexaginta annorum pumilos ſpithamæos viderimus, qui etſi non probant eſſe certam ſimilium maſculorum & femellarum nationem; ſaltem euincunt, talem eſſe poſſe. Quæ ſi eſt, à Deo eſt ad Mundi ornatum varietatemq; facta.

Ariſtot. lib. 8 de hiſt. animal c. 12. Vide Ludou. Viuem in lib 16 S. Aug de ciuit c. 8 Mela. l. 3. c. 4.

Albert. Mag. l 7. animal. tract. 1. c. 6.

Siqui-

Siquidem *vnus eſt Creator omnipotens, & rex potens, & metuendus nimis*, qui ſapientiam ſuam *effudit ſuper omnia opera ſua, & ſuper omnem carnem, ſecundùm datum ſuum.* Igitur, quicumque vis ſapere, *Iuſtifica puſillum & magnum ſimiliter*. Magna ſunt cæli decora ſol & luna, ſed minùs ornata eſſet illa domus beatorum, ſi non etiam minoribus ignibus vndique exſplendeſceret. Eccli. 1.8. Eccli. 5.18

§. VIII.

Gigantéa ſtatura homines curioſorum voluptas.

Hic ornatus enormi etiam proceritate perficitur: adeò vt à ſatrapis multis, itidem inter exquiſita, gigantes ingenti prodigalitate alantur. Omitto ceteros, infrà inſerendos, hîc ſufficiet *Maximilianus Cæſar*, qui, An. 1511. vt loquitur Surius, *comitia indixit, apud Auguſtam, vbi illi oblatus eſt vir quidam prodigioſa vaſtitatis & craſſitudinis, atq́ incredibilis ingluuiei: ita vt integrum vitulum crudum, vel ouem incoctam vnà deuoraret; & tamen necdum famem expletam diceret. Ferunt hominem Borealibus regionibus ortum fuiſſe, vbi, ob locorum frigora, ſolent homines eſſe edaciores.* Similem refert Zonaras mulierem Thracem, ſub Iuſtino Surius in Cóment. An. 1511. Zonaras in Iuſtino.

Solin. c. 4. & cap. 25. De maiore puella vide Vincent. l. 31. c. 125. Tho Faz. dec. 1. l. 1. c. 6. & dec. 2. lib. 1. cap de rebus Siculis.

ſtino extitiſſe. Ad elegantiam aulæ, & curioſitatem conuenarum hi gigantes erant; vti & ille, (ſi fabuloſus non eſt) qui à Solino dicitur repertus *cubitorum trium atque triginta*: & illi *Indiæ populi*, qui *adeò proceri ſunt, vt Elephantos velut equos faciliſſima inſultatione tranſiliant*. Vt autem ea prætercam, quæ Thomas Fazelli αὐτόπτης ſcribit, de gigantibus eorumque origine, quàm multa ſtupendæ magnitudinis oſſa in Sicilia reperta ſint; neque ea huc reponam, quæ ex Philoſtrato alijsq; ſolent recenſeri de gigantis cuiuſdam cadauere, quod duodecim, & alterius quod viginti duorum, & tertij quod triginta cubitorũ fuiſſe fertur, enormitatis itidem propemodum fidem ſuperantis: certè D. Auguſtinus teſtatur, ſe vidiſſe, in littore Vticenſi molarem gigantis dentem, adeò magnũ, vt diſſectus ad formam & magnitudinem vſitatorum noſtra ætate dentium centuplo maior potuerit iudicari. Quare vtiq; & gigas ille, cuius dens tantus eſt repertus, centuplo maior fuit quàm homines, noſtra ætate, vſitati. Si enim Pythagoras, *comprehenſa menſura Herculani pedis, quanta longinquitas corporis ei menſura conueniret*,

S. Auguſtin. l. 15. de ciuit. c. 9.

A. Gell. l. 1. Noct. cap. 1.

ret, ſecundùm naturalem membrorum omnium inter ſe competentiam, modificatus eſt: atque ita id colligit, quod erat conſequens; tantò fuiſſe Herculem corpore excelſiorem, quàm alios, quantò Olympium ſtadium cæteris pari numero factis anteiret: cur non, eadem proportionis ratione habita, ita in modulanda ſtatus longitudiniſque gigantéæ præſtantia fas eſſet ratiocinari? Plinius profectò ait, in Creta, dum terræ motu quidã mons diſrumperetur, cadauer quadraginta ſex cubitorum ſtans fuiſſe repertum, quod alij Orionis, alij Otij fuiſſe crediderunt. Oreſtis etiam corpus, oraculi iuſſu refoſſum, cubitorum ſeptem fuiſſe hiſtorici tradunt. *Iam verò ante annos propè mille*, ait idem Plinius, *vates ille Homerus non ceſſauit minora corpora mortalium, quàm priſca conqueri. Nauij Pollionis amplitudinem annales non tradunt. Sed quia populi concurſu penè interemtus eſſet, prodigij vice habitum.* Tantæ fuit, videre prodigiosè procerum, voluptatis. Plin. l. 7. nat. hiſt. c. 16.

§. IX.

Gigantes eſſe terribiles.

Alij præter hos gigantes, ſunt etiam ad vtilitatem. Talem, vt paulò priùs indicauimus,

uimus, Goliath Iſraëlitis Philiſthæi oppoſuerunt, qui *ſtans clamabat aduerſum Pha-*
1. Reg. 17. 4. *langas Iſrael, & dicebat eis: Numquid ego non ſum Philiſthæus?* Perterruit hæc vox, & iſta viri armis, velut ferreo quodam monte, tecti vaſtitas, tota caſtra, quæ putabant ſe Stentorem audire, aut Polyphemum, immò Enceladum aliquem intueri. *Audiens* enim *Saul & omnes Iraelitæ ſermones Philiſthæi huiuſcemodi, ſtupebant & metuebant nimis.* Ita metuendus erat olim Pallas Euandri filius, cuius cadauer ingentis magnitudinis, magnum habens vulnus in pectore, Romæ, tempore Henrici III. Imp. An. 1057. repertum eſt. Ita ſe ſe etiam metuendas exhibent vmbræ defunctorum: quæ quia longæ, vt plurimùm ſolent hominibus comparere, Hebræis occaſionem dederunt, vt illis, velut prouerbij loco, idem eſſet, *apud Gigantes*, quod eſt, *apud mortuos*. Hinc Prou. 21. 16. legimus: *Vir, qui errauerit à via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur:* Vbi *cœtus gigantum*, eſt cœtus mortuorum, ſicut & Prou. 2. 18. vbi habet vulgatus textus: *Ad inferos ſemita ipſius:* alij ex Hebræo vertunt: *Ad gigantes.* Aiunt enim ex Gloſſario Philonis, dictio-

dictionem *Raphaim* gigantes ſonare. Terribile ergò quiddam eſt gigas, ſi vel proceritas aſpiciatur; ne dum ſi vires exerat. In litteris Indicis, quibus Sinarum res complexus eſt, memorat Melchior Nugnez Societatis noſtræ Sacerdos; in Paquin, vrbe regia, portarum cuſtodes quindecim pedes eſſe altos, giganteæ vtique proceritatis. Enimuerò teſtatur idem author, alijs litteris, An. 1555. regem Sinarum quingentos eiuſcemodi gigantes alere corporis ſui cuſtodes. Quapropter vſque adeò non ſine cauſſa creati ſunt enormiter magni homines, vt non modò ex raritate pariant intuentibus delectationē, ſed etiam grande, apud grandes, emolumentum largiantur. Quale & ab illo promanauit, quì à S. Maclouio ad vitam reuocatus, & baptiſmo tinctus mira de alterius vitæ ſtatu aperuit. Sed hoc emolumentum naturam ſuperauit, & alteri vitæ profuit.

§. X.

Voluptas, & vtilitas pariter de Galetio, & Ænothero giganteæ fortitudinis viris percepta.

Alij gigantes viribus corporis vtiles pariter atque mirabiles extiterunt, in quorum

rum numerum meritò veniunt illi, qui, ſi non ſunt veri gigantes, fortitudinis tamen ſunt giganteæ. Galetium, ſiue Galeotum (Cl. Marius Aretius Galeoctum nominat) Bardaſinum Catanenſem Patritium memorat Thomas Fazellus, ſingularibus naturæ incrementis euectum, admirabili corporis magnitudine eò proceritatis excreuiſſe, vt communem hominum ſtaturam, verticesq; omnium non iam vt Saul, ſed, vt Atlas quidam cælum ſuſtentaturus, humeris ſuperaret. Huius robuſtis lacertis ac teretibus membris, vniuerſæq; corporis magnitudini par virium robur habituſq; adeò reſpondebant, vt tota eius compago, exactiſſimo naturæ ingenio exculta elaborataque eſſe videretur. In vno hoc homine, multa erant ſpectacula. Nam, præter excelſi corporis eminentiam, etiam alia eminebant. Nemo erat illo haſtæ lapidumque iactibus prior; nemo lanceâ fortior; nemo ſaltu expeditior. Equo ac pede bellator acerrimus. Neque illi ſitus, quò minùs fortitudinis ſuæ experimenta ederet, officere potuit. Armatura enim ponderoſa oneratus galeatuſque humi ſtans, ſiniſtra ephippium, dextera ha-

Cl. Marius Aretius in Siciliæ Chorographia. Tho. Fazell. lib. 3. cap. 1. de reb. Sicul. decad. prior.

ſtam

ſtam militarem tenens ſtrenuo ſaltu in equum inſiliebat. Vultis aliquid ampliùs? Aſinum præterea magna lignorum congerie, ſiue quacumque aliâ ſarcinâ grauem, manibus è terra in altum extollebat. Duos inſuper è robuſtiſſimis ſimul aggrediebatur, dumque alterum attrectaret, alterum genibus compreſſum vrgebat, neque antè deſiſtebat, quàm priùs hunc, deinde illum pedibus ſubijciendo amborum manus poſt terga vinciret. Hæc ab hoc accipiebatur oculorum voluptas; ad quam acceſſit etiam vtilitas. Cùm Plumbinum Florentinorum, eo tempore, oppidum ab Alfonſo Aragoniæ & Siciliæ rege obſideretur; à tribus hoſtium equitibus petitus erat Galetius: ille, vt oſtenderet, membrorum robori animi quoq; decus adeſſe, vnum ex eis gladij capulo ſeminecem equo excuſſit; alterum citato equo medium amplexus, ephippio extractum humi proſtrauit; tertium vel cubito percuſſum in fugam conuertit. Idem ſingulari certamine quater duellans, bis in Italia, bis in Gallia Tranſalpina, toties victor euaſit. Addit Aretius, cum *ad gigantis ſtaturam acceſsiſſe, humaniq́ corporis noſtra ætatis vires exceſsiſſe*;

& tanti fuiſſe roboris, vt equum, ſine fræno, incitatiſſimè currentem, tranſuerſam trabem amplexus, coxis cruribuſque ventrem eius conſtringens ſiſteret. Quod etiam de Carolo Gonzaga inter noſtri temporis heroas legimus. Talis erat & Ænotherus gigas ex Durgia Sueuiæ pago oriundus, qui, vt ſcribit Auentinus, ſub Carolo Magno militauit. Is manu tam ſtrenuus erat, & robore tam firmus, vt hoſtes in modum fœni demetere, & in morem auicularum haſtâ velut cuſpide fixos ſuſpendere ſoleret. Quanta vis eſt in talibus, tanta calamitas eſt, ſi dici poſſit: *Ceſſauerunt fortes in Iſraël.* Phryges, non Phrygiæ, in bello, exiguntur, & qui tela, non telas tractare didicerunt. Saul in regem eligendus, *ab humero & ſurſum eminebat* ſuper omnem populum. Sub imperio magni Can regnum eſt, in quo moris eſt, eum eligere in regem, cui ſunt prolixiſſimi vngues, vt ſcribit Monteuillanus. Putant enim magnos vngues indolis aquilinæ, & fortitudinis eſſe argumentum.

Auentin. lib. 4.

Iudic. 5. 7.

1. Reg. 9. 2.

Monteu. pag. 250.

§. XI.

E Gigantibus, vt ex omnibus alijs magnis rebus, Dei gloriam magis elucere.

Acce-

Accedit ad hanc vtilitatem, quòd è grandibus his diuina quoque gloria grandeſcat. Famæ cauſſa, *moles excogitatas videmus ſtatuarum, quas coloſſos vocant, turribus pares.* Præcpuæ autem magnitudinis & laudis fuerunt, apud Rhodios, apud quos maximè celebratus eſt is, qui Soli ſacer eſt habitus. Vt ab imaginis ſuæ enormitate maieſtatem ſibi faceret, ipſe Nero coloſſeũ ſe pingi iuſſit. In Ægypto ſtructuræ ex quadratis lapidibus admirandæ, & vltra omnem excelſitatem, quæ manu fieri poſſet, faſtigiatę fuerunt, pyramides dictæ, ſub quibus reges ſepeliri voluerunt, vt magnos ibi ſitos eſſe, tumulorum oſtenderet magnitudo. Et palatia alta quid aliud loquũtur, quàm à magnis ea dominis fuiſſe ædificata? Eſt autem & homo quoddam *ædificium*, vt Hebræi loquuntur. Laudabilis eſt igitur in magnis corporibus hominum Plaſmator, & quidem magis, quàm in pueris coloſtratis, aut viris euiratis. Vt enim in cælo maior quædam dignitas apparet, quàm in terra, quæ eſt inſtar puncti cælo comparata; ita quoque viri grandes atq; fortes aliquid dignitate plenius præ ſe ferunt, quàm pumili, qui tantùm fru-

Plin. lib. 34. hiſt. nat. c. 7.

Idem lib. 36. 5.

ſtum eſſe, aut punctum hominis videntur.
Etſi enim etiam in paruis magnus ſit Deus,
Luc. 19. 3. vt diximus, & Zachæus *ſtatura puſillus* animo fuerit excelſo, tamen oculi mortales rebus magnis magis implentur, quibus a-
Pſal. 110. 2. ſpectis, pronilſimum eſt dicere: *Magna opera Domini.* Raro audiuntur homines ſtaturæ procerioris optare, vt ſint breuiores; breuiores autem id ſæpiſſimè optant, vt ſint longiores. Sed quia nemo noſtrûm
Luc. 12. 25. *cogitando poteſt adycere ad ſtaturã ſuam cubitum vnum*, calceus ſubere altiſſimo ſubſutus debet implere, quod pedi deeſt; vt quē natura breuem fecit, ſutor faciat longiorem.

§. XII.

In Samſone, meliore Hercule, quanta decora, donaq́; Dei conſpecta ſint?

Pſal. 144. 3. Quoniam igitur *magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non eſt finis*, etiam magna quædam vel corpora, vel robora voluit eſſe in Mundo. Idcirco,
Gen. 6. 4. ante diluuium *gigantes erant ſuper terram*,
Deuter. 2. 10. & poſt cataclyſmum laudati ſunt *Emim, populus magnus, & validus, & tam excelſus, vt de Enacim ſtirpe, quaſi gigantes crederentur.*
2. Reg. 21. 18. *tur.* Og quoque *rex Baſan de ſtirpe gigantum*

tum dicitur fuiſſe, vti & *Saph*, & aliorum gigantum ſæpe fit, in diuinis litteris mentio. Sed mihi ante omnes memorandus eſt Samſon, ſi non ſtatura, ſaltem viribus gigas, qui, vt D. Auguſtinus ait, *Hebræorum judex, cùm mirabiliter fortis eſſet, putatus eſt Hercules.* Et, teſte Philaſtrio, *Pagani fortes viros ex Samſonis figura vſurpantes, Hercules nuncupârunt.* Ac ſanè multa inter Samſonem atq; Herculem conueniebant, tempus, locus, vires, labores & ærumnæ. Eodem vtrumq; ſęculo vixiſſe innuit Euſebius, cuius hæc ſunt: *Mihi videtur Hercules & Samſon non multùm inter ſe diſtare tempore: ſiquidem ambo circa Troiæ captiuitatem fuerunt.* Et D. Auguſtinus: *His temporibus Hercules in Tyria, aliàs Syria, clarus habebatur.* Eodem ferè vtrumque loco celebrem fuiſſe Cicero docet & Herodotus, apud quos Hercules à Tyrijs & Palæſthinis colebatur; Tyrijs autem & Philiſthinis Iudæa, in qua Samſon floruit, contermina erat. Competunt & vires, & labores, & ærumnæ, & ipſæ picturæ. Hercules fertur in prima jam ætate, adeò fuiſſe robuſtus, vt vel in cunis duos angues, arctato gutture, eliſerit. De Samſone ſcribitur: *Creuit*

S Auguſtin. l. 18. ciu. c. 19.
Philaſtr. lib de Hæreſ. cap. 8.
Euſeb. Præfat. in Chron.
S. Auguſt. lib 18 de ciuit. c. 12.
Cic lib 3. de Nat. Deor.
Herodot. l. 1.
Iud. 13. 24

puer, & benedixit ei Dominus, cœpitq́; Spiritus Domini eſſe cum eo. Quia heroica animi & corporis fortitudine eum donauit. Hercules fingitur adamantinas inferorũ portas effregiſſe, vt inde Cerberum catenis vinctum in auras extraheret: Samſon ab hoſtibus obſeſſus *apprehendit ambas portæ fores cum poſtibus ſuis & ſera, impoſitasq́; humeris ſuis portauit ad verticem montis, qui reſpicit Hebron.* Hercules etſi apud Omphalem ſeruijt, & effeminatus eſt, robur tamen corporis non perdidit, ſed Cacum, & Neſſum, aliaq; monſtra etiam effeminatus interfecit. Samſon, etſi Gazæ meretricatus mortaliter peccauit, tamen retinuit ſuam fortitudinem ſupernaturalem, quã impoſitas humeris vrbis portas in montẽ tulit. Siquidem fortitudo hæc erat gratia gratis data, non gratũ faciens. Qúare vnà cum peccato mortali poterat conſiſterẽ. Sita enim erat in eius Nazaræatu, id eſt, in coma intonſa ac abſtinentia à vino & ſicera. Cùm ergo fornicatio non ſuſtulerit eius Nazaræatum, neq; fortitudinem eius tolli neceſſe fuit. Hercules non gladio, non haſta, ſed claua armatus, Samſon itidem neque enſe, neq; lancea, ſed aſini maxilla,

xilla, qua tamquam claua mille Philiſthæos mactauit, inſtructus pingitur. Vterque leonis domitor, leonis exuuias meritus eſt; ille tamen victori ſuo pellem, iſte dapem dedit. Tametſi autem Hercules Nemeæum illum, & Mænalium alterum terribiles ambos, Samſon tantùm *catulum leonis* dicatur occidiſſe; nihil id adimit eius viribus, quia catuli leonum ob maiorem famem, & iuuenilem animoſitatem ſunt grandibus ſæuiores. *Leoni præcipua generoſitas, tunc, cùm colla armoſq; veſtiunt iubæ,* ait Plinius. Hercu- Plin. l. 8. c. 16. culem nouerca Iuno, Samſonem doloſa Dalila, illa odio, hæc ficto amore agitauit. Hercules Centaurum, Hydram, ceruam æripedem, Harpyias, ſeu Stymphalides aues, aliaq; monſtra ſuperauit; Samſon Aſcalonitarum, Gazæorum, Philiſthinorumq; aliorum impetum fregit. Hercules in monte Oeta mortem vltrò ſuſcepit; ſuſcepit & Samſon. Ac, ne Abyle & Calpe Herculis quoque columnæ in Occidente poſitæ deeſſent, Samſon *apprehendens ambas columnas, quibus innitebatur domus, alteramq; earum dextera, & alteram læua tenens ait: Moriatur anima mea cum Philiſthijm, concuſſiſq; fortiter columnis, cecidit domus ſu-* Iudic. 16. 28.

per omnes principes, & ceteram multitudinē, quæ ibi erat: multoq́; plures interfecit moriens, quàm antè viuus occiderat. Qua in re fortior fuit Hercule, qui ſe ipſum occidens peccauit, non peccauit autem Samſon, quia, vt S. Auguſtinus reſpondet, occidit ſe Dei inſtinctu: *Spiritus*, inquit, *latenter hoc iuſſerat, qui per illum miracula faciebat, adeoq́; hîc preces eius exaudiuit, & priſtinā fortitudinem ad id faciendū reſtituit.* Cùm ergo Deus vires illi ad hanc ruinam faciendā ſupernaturaliter ſuppeditârit, credibile eſt, Samſonem, tamquam publicum populi ſui iudicem vindicemque, priuatam excæcationis ſuæ vltionem, etiam ad Dei honorem, & Reipublicæ bonum retuliſſe. Non ergo peccauit tunc Samſon, quia columnas domûs ſuæ concuſſit, vt eius ruina inſignem ſuis Deiq; hoſtibus cladem inferret, laudeſq; Idolo Dagon à Philiſthæis, ob ſe captum attributas adimeret, Deoq; vero reſtitueret. Non itaque propriè & Phyſicè ſe occidit, vt; Aiax, qui in gladium incubuit, aut ſicut Hercules, qui in rogum ſponte ſe coniecit, ſed permiſit ſe duntaxat communi cum hoſtibus ruina opprimi, ſicut poſtea Eleazar, qui regium ele-

phantem

S. Auguſt. l. 1. de ciuit. c. 21.

1. Mach. cap. 46.

phantem ſubiens occidit, eiuſque ruentis mole obrui ſe permiſit, vt populum liberaret. Quamobrem neq; morali etiam imputatione ſe ipſum occidit, quippe directè deſtinauit occidere omnes principes Philiſthinorum, vnaq; magnam populi hoſtilis partem (tria enim millia, oppreſſa ſunt) ſe verò ipſum indirectè & permiſſiuè duntaxat voluit eádem clade inuolui, quam euadere non potuit. Quod facinus, ſicut heroicæ fortitudinis fuit, ita & magna pro præteritis culpis erat pœna & ſatisfactio. *Non eligitur,* inquit Caietanus, *in huiuſmodi caſibus mors propria in ſe ipſa, ſed per ſe eligitur mors hoſtium, & concomitans propria mors toleranda admittitur, propter bonum vltionis. Sic princeps exercitûs proſtraturus hoſtes, mortem propriam concomitantem non reſpuit.* Neque milites ſe ſe morti in acie exponentes dicuntur ſe ipſos, ſed hoſtem velle occidere. Sine vllo igitur conſcientiæ ſcrupulo in campum prodire poſſunt præliaturi; immò cum magna fortitudinis gloria pedem conferunt. Qua de cauſſa D. Ambroſius de Samſone ita loquitur. *Etſi incomparabilis in hac vita fuerit, tamen in morte ſe ipſum vicit, & inſuperabilem geſsit*

Ita Franc. Victoria Relect. 10 de Homicid Dom. Soto lib. 2. de Iuſt. q. 9. art. 7 Leon. Leſſ. l. 2. de Iuſtit. c. 9 dub. 6. num. 35.

S. Ambr. ep. 70.

geſſit animum, vt contemneret, & quaſi pro nihilo haberet vitæ finem omnibus formidoloſum. Virtutis igitur fuit, quòd victoriarum numero diem clauſit, nec captiuum exitum, ſed triumphalem inuenit. Denique non telis, ſed cadaueribus hoſtium preſſus humatus eſt, proprio tectus triumpho. Si ergò virtus militis, gloria eſt ducis; ſi Solis claritas eſt claritas conditoris, rectiſſimè Deus & in Hercule, ſi quis vmquam fuit, laudatur, & in Samſone. Nam & nomen vtriuſq; in hoc conſentit. Quemadmodũ enim apud profanos ſcriptores Hercules ſymbolum Solis extitit; ita viciſſim apud ſacræ linguæ authores *Samſon* idem eſt, quod *ſol lætitiæ*, vel quod *paruus ſol. Reuera Herculem ſolem eſſe*, ait Macrobius, *vel ex nomine claret. Hercules enim quid aliud eſt, niſi heras, id eſt, aëris cleos? Quæ porrò alia aëris gloria eſt, niſi ſolis illuminatio; cuius receſſu profunditate occulitur tenebrarum? Præterea ſacrorum adminiſtrationes apud Ægyptios multiplici actu multiplicem Dei aſſerunt poteſtatẽ, ſignificantes, Herculem hunc eſſe.* Hinc illis duodecim labores Herculis, ſunt duodecim Zodiaci ſigna, per quæ ſol quotannis currit tamquam fortiſſimmus Hercules, immò

Macrob. l. 1. Satur. c. 20.

immò tamquam quidam gigas. Vnde Dauid, vbi oſtendit à cælis gloriam Dei enarrari, ſolem, atque inde Numinis claritatem ſe ſe hominibus patefacientem ita deſcribit: *In ſole poſuit tabernaculum ſuum: & ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo: Exultauit vt gigas ad currendam viam, à ſummo cælo egreſſio eius: Et occurſus eius vſq; ad ſummum eius: nec eſt qui ſe abſcondat à calore eius.* Samſoni naſcenti mater diuina inſpiratione edocta nomẽ impoſuit, D. Chryſoſtomo teſte; ſignificat enim *Samſon*, ſolem vt dixi, *lætitiæ*, vel *gaudij*, itemq́ue *paruum ſolem*; quem Deus oriri fecit Iſraelitis, per Philiſthinos oppreſſis, & in tenebris triſtitiæ ſedentibus, vt eos noua luce libertatis & felicitatis perfunderet. Meritò ergo hunc Samſonem Paulus etiam inter veteris teſtamenti heroas collocans, à fide, & fortitudine laudauit. Quem ſecutus S. Ambroſius ait: *Cùm diuturna iniuria longa ſubiectionis ita eſſent depreſſa Hebræorum pectora, vt nullus virili ingenio ad libertatem animos tollere auderet, ortus eſt illis Samſon diuino oraculo prædeſtinatus, magnus vir, nec in pluribus numerandus, ſed in paucis præſtantiſſimus, & quod ſine vlla controuerſia ſit,*

Pſal. 18. 6.

S Chryſ. hom. 18. in Ioan.

Hebr. 11. 32.

S. Ambr. ep. 24. ad Vigiliũ.

ſit, viribus corporis omnium primus; eoq; ingenti admiratione nobis ſpectandus à principio; non illa quæ temperantiæ & ſobrietatis iam inde à pueritia vini abſtemius præclara inſignia dedit; nec illa, quæ intonſo capite Nazaræus ſacra diu ſeruauit cuſtodia; ſed ab adoleſcentia, quæ in alijs ætas mollior, in hoc egregia atque ſupra humanum modum perfecta virtutis ſtupenda facinora effecit, quibus diuini oraculi mox aperuit fidem, quòd non perfunctoriè tanta eum anteiſſet gratia, vt deſcenderet Angelus per quem ortus eius præter ſpem parentibus annunciaretur, futuri regimen & præſidium ſuis. Nam grauibus iam diu Palæſthinorũ imperijs affligebantur. Adeò non ſolùm magnæ virtutis, ſed etiam magnæ fuit vtilitatis Samſon, qui ſolus in medio campo pluribus centurijs præſtabat: quãquam is vtique miraculum potiùs, quàm monſtrum fuit; &, ſi in geſtis tam mirabilibus non erat monſtroſus, erat tamen prodigioſus. Appoſitè igitur, hoc loco, eſt commemoratus, tametſi eius fortitudo non in gigantea corporis mole, ſed in capillis ſita erat. Nec enim hîc confugere volo ad fabulas Hebræorum, apud quos Rabbi Simeon Hacchaſid audet dicere, Samſonem

R. Simon Hacchaſid in Suta. cap. 1.

ſonem non ſolùm fuiſſe gigantem, ſed etiam gigantem tam enormem, vt illi numquam parem viderit Mundus. Scribit enim humeros eius tam fuiſſe latos, vt vnus ab altero *ſexaginta cubitis* diſtaret. Quod mendacium ſexaginta cubitis diſtat à veritate.

§. XIII.

Quos Poëtæ finxerint monſtroſæ fortitudinis viros? Et de Cleomede.

Itaq; quod diuinus codex in Samſone, id profani ſcriptores in Hercule oſtendere voluerunt, & in alijs quoq; fabulis, quas de viris fortibus excogitauerant; quos finxêre gigantes, vel monſtroſis viribus homines fuiſſe; vt de Sigonotho, Goffredo dentato, Amadiſio eiusq; fratribus, de Orlando, Rugierio, Rodomonte, Sigfrido corneo, Wolfardo, Ilſungo monacho, & mille alijs. Virgilius certè Turnum induxit, qui è terra ſaxum adeò ingens ſuſtulerit, atque in Æneam vibrârit, vt

Vix illud lecti bis ſex ceruice ſubirent, Virgil. lib. 12. Æneid.
Qualia nunc hominum producit corpora tellus.

Nihil hîc dicam de Aloeo, Encelado, Tityo, Orione, Atlante, Antæo, Briareo,

Gyge,

Gyge, Oromedonte; omittam Aſtneum, Ephialtem, & quos *partu terra nefando*

Virgil. lib. 1. Georg.

Cæumq́; Iapetumq́; creat, ſæuumq́; Typhoea,

& reliquos *Titanas auſos rumpere imperium Iouis,*

veris hoc argumentum hiſtorijs poteſt abſolui: & vel in illa ſola Samſonis robur exprimitur, quam Plutarchus & Crinitus referunt, de Cleomede Aſtypalæo, qui Lacchum Epidamnium pugilem, armatũ vnico ictu inermis occidit, occiſi latera aperuit, & iniecta manu eduxit inteſtina. Ob quam feritatem, cùm à iudicibus in ius vocaretur, per forum abiens, columnam, qua ludi litterarij domus fulciebatur, diſiecit, eaque ruina pueros omnes adobruit. Quis hunc non dicat alterum Samſonem?

Plutarch. in vit. Romuli. Crinit. lib. 15. cap. 3.

§. XIV.

Alij prodigioſarum virium viri, Tritanus, & Georgius Caſtriotus.

Teſtatur Solinus, Varronem in relatione prodigioſæ fortitudinis annotaſſe, Tritanum Samnitem gladiatorem natura fuiſſe, qui & rectis, & tranſuerſis neruis, non modò crate pectoris, ſed & manibus cancellatis

cellatis & brachijs omnes aduerſarios leui tactu, ac pænè ſecuris congreſſibus vicerit, eiusque filium militem Cn. Pompeij pari modo natũ, ita ſpreuiſſe hoſtem prouocantem, vt inermi eum dextera & ſuperaret, & captum digito vno in caſtra Imperatoris ſui reportaret. Et quoniam ſermo nobis eſt de ijs, qui *fortes facti ſunt in bello*, non tacebo hîc Georgium Caſtriotum, partis Albaniæ Principem, quem Turci propter rerum geſtarum magnitudinem Iſchenderbegum, hoc eſt, Dominum Alexandrum nominauerunt. Alexandria enim hodie Turcis *Iſchendrie* eſt. Hunc Iſchenderbegum Paulus Iouius affimat, numquã detrectaſſe pugnam; numquã hoſti terga vertiſſe; nullo vnquam in diſcrimine metu occupatum; numquam vulneratum, niſi leui ſemel ſagitta in crure fuiſſe, cùm tamen contra duos potentiſſimos imperatores Turcicos, Amurathem & Machometem, perpetua bella geſſerit, & non ſolùm eorum impetus ſuſtinuerit, ſed ſeptem eorum clariſſimos duces è purpuratorum Baſſarum ordine acie deuicerit, & caſtris exuerit. Hunc Caſtriotum, addit Iouius, ſupra duo hominum, vel, vt Barle-

Hebr. 11.

Leonclauius in pandectis Turcicis.

Paul. Iou. in elogijs illuſtr. virorum.

tius

tius ſcribit, tria millia barbarorum, præſertim diuerſis prælijs, ſua manu interfeciſſe, quando ſingulis tantùm ictibus ſingulos, qui congreſſi eſſent, conficere conſueſſet, quòd prægrandi ponderoſoq; acinace tam validè, quàm peritè vteretur, quo medios hoſtes ad vmbilicum proſcindere, tranſuerſos diuidere ſoleret; & ſæpe per ceruices integros cum humeris brachiorum artus facilè detruncaret. Quorum immanium vulnerum truculentiam hoſtes, qui ex prælijs euaſiſſent, cùm Bizantij in aula, admirantibus cunctis enarrarent, Machometes ipſe, illum potentis dexteræ inuſitatæq; violentiæ gladium videre cupiuit impetrauitque facilè à Georgio, vt ſibi Byzantium mitteretur. Talem namque eius eſſe temperaturam prædicabant, vt eius ictum nulla vel ferrea corporum munimenta ſuſtinerent. Aiunt alij, eum Machometi nunciari iuſſiſſe; *mittere ſe quidem gladium ſuum illi, non item dexteram ſuam, ſine qua gladius nihil poſſet.* Tanta autem inuſitatæ virtutis eius viri fama erat, vt Turcæ, poſt mortem eius, potiti Epiro, ſepulchrum ipſius, apud Liſſum quæritarent, admirabundiq; vſque adeò piè

piè venerarentur, vt eruta demum ſepulchro tanti herois oſſa non ſine ſuperſtitione diriperent, cùm quiſque ſe bello inuictum tutumque fore crederet, ſi fruſtulum ex oſſibus inuictiſſimi Imperatoris in amuleto è ceruicibus ſuſpenſum iturus in prælium geſtaret. Hæc pleraque Iouius. Barletus ſcribit, prælium inituro, præter cetera mirabilia mutati vultus ſigna, ei labrũ inferius ſcindi ſolitum cum copia multa ſanguinis. Defunctus eſt hic heros anno ætatis LXIII. Chriſti MCCCCLVI. die Ianuarij XXVII. Barlet: lib 8 de vita & eius geſtis.

§ XV.

Deo non ſecus ac Aureliano, ob fortitudinem, laudes dicendas.

Horum talium vel immanitas corporis, vel animi magnitudo, oſtendit, quanta ſit Dei magnitudo. Herculem enim, & Orionem, ob talia, ad ſidera vſque tranſtulerunt. *Quorum ſi ſpecie delectati, deos putauerunt: ſciant quanto his dominator eorum ſpecioſior eſt. Speciei enim generator hæc omnia conſtituit. Aut ſi virtutem & opera eorum mirati ſunt, intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior eſt illis: a magnitudine enim ſpeciei & creaturæ, cognoſcibiliter poterit creator* Sapi. 13. 3.

horum videri. Qui proinde in illis etiam eſt laudandus. Et vtique artificem laudat, qui opus illius laudat. D. Aurelianum, memorat Flauius Vopiſcus ſtatura procerum, & neruis validiſſimis fuiſſe, vtiturque teſtimonio Theoclij, manu ſua, bello Sarmatico, vna die quadraginta & octo interfeciſſe; diuerſis autem diebus, vltra nongentos quinquaginta. Ob quam fortitudinem pueri in Aurelianum cantiunculas compoſuerunt, & choros, quibus, diebus feſtis, militariter ſaltitarent, in hunc modum inſtituerunt. *Mille, mille, mille; mille, mille, mille decollauimus. Vnus homo mille, mille, mille, mille decollauimus. Mille, mille, mille viuat, qui mille, mille occidit. Tantum vini habet nemo, quantum fudit ſanguinis.* Et cùm Francos deinde domuiſſet, denuò cecinerunt. *Mille Francos, mille Sarmatas ſemel occidimus. Mille, mille, mille, mille, mille Perſas quærimus.* Ad eumdem ritum olim, *cùm reuerteretur percuſſo Philiſthæo Dauid, egreſſæ ſunt mulieres, de vniuerſis vrbibus Iſrael, cantantes choroſq́; ducentes in occurſum Saul regis, in tympanis lætitiæ, & in ſiſtris. Et præcinebant mulieres ludentes atq; dicentes: Percuſſit Saul mille, & Dauid de-*

1. Reg. 18. 6.

cem millia. Quæ laus, cùm homini date-tur, Deo & *Domino exercituum* data eſt. Qui enim agnoſcunt, vnde veniat fortium fortitudo, clamant: *Gladius Domini, & Gedeonis.* O quàm ingrati, & quàm horum immemores ſunt, qui multos audiunt præclaros in bello viros, & factis verè gigantes, inſignia facinora ediddiſſe, neque tamen idcirco Deo laudes grateſque dicunt! Quid in paruis facient, qui neque corpora, neque facta magna nôrunt æſtimare? Aliter ille cenſuit, qui dixit: *Dominus fortitudo plebis ſuæ;* & alter: *dedit Dominus ipſi Chaleb fortitudinem.* Quam quia Deus dat, à Deo petere; &, ſi dedit, Deo in acceptis referre debemus, neque de corporis proceritate, ſtatura, viribuſq; inſoleſcere; ne donis illum ſuis offendentes, ad iram & vindictam prouocemus.

Iudic. 7. 20.
Pſal. 27. 8.
Eccli. 46. 11.

§. XVI.

Dei potentia, contra potentes, oſtenſa.

Quippe etiam in his potentiam ſuam facit manifeſtam, vt dicere debeamus: *Non eſt fortis ſicut Deus noſter; coram quo, gigas non ſaluabitur in multitudine virtutis ſuæ.* Ita enim potens eſt, vt *potentes deponat de ſede ſua,* & excelſos hos poſſit humiliare.

1. Reg. 2. 2.
Luc. 1.

L 2 *Magnus*

Baruch.3. 25. *Magnus eſt, & non habet finem; excelſus & immenſus. Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, ſtatura magna ſcientes bellum. Non hos elegit Dominus, neque viam diſciplinæ inuenerunt: propterea perierunt.* Demonſtratū eſt hoc in illis, qui dixerunt: Gen. 11. 4 *Venite, faciamus nobis ciuitatem & turrim, cuius culmen pertingat ad cælum, & celebremus nomen noſtrum.* Sed *diuiſit eos Dominus ex illo loco in vniuerſas terras, & ceſſauerunt ædificare ciuitatem.* Ex qua hiſtoria Poëtæ fabulam texuerunt, de terrigenis gigantibus, qui regnum cæleſte affectârint, & tentârint Deos inde detrudere. Apud quos

coniurati cælum reſcindere fratres,

Virgil.l. 1 Georg.
Ter ſunt conati imponere Pelio Oſſam,
Scilicet atque Oſſæ frondoſum imponere Olympum.
Ter pater extructos deiecit fulmine montes.

Fingunt etiam, huius rei cauſſa, Deos omnes mutatis formis delituiſſe,

Emiſſumq́; ima de ſede Typhoea terra
Cælitibus feciſſe metum, cunctosq́; dediſſe
Terga fugæ.

Donec ad Phlægram,

Ouid. l. 1. Metam.
Iuppiter omnipotens miſſo perfregit Olympum
Fulmi-

Fulmine, & excuſsit ſubiectum Pelion Oſſæ;

Sepultaque ſunt totis montibus dira per-iuriſſimorum mortalium corpora. At vt appareret, potentes potenter tormenta paſſuros, (*Fortioribus* enim *fortior inſtat cruciatio*) Sapi. 6. 9.

Fama eſt, Enceladi ſemuſtum fulmine corpus Virgil l. 3. Æneid.

Vrgeri mole hac: ingentemq; inſuper Ætnam

Impoſitam, ruptis flammam expirare caminis;

Et feſſum quoties mutat latus, intremere omnem

Murmure Trinacriam, & cælum ſubtexere fumo.

§. XVII.

Impij Gigantes fulminati.

Hæc quidem fabulæ, quæ docent, ſuperbos alijſque ſceleribus coopertos, vel dignos eſſe, qui diluuio obruantur, vt dici poſſit: *Ecce gigantes gemunt ſub aquis, & qui habitant cum eis:* vel etiam tota terra, ad hunc modum, in inferno ſepeliendos, vbi eos formidabilis illa ſententia, *Diſcedite à me, maledicti*, fulminabit. Quid aliud con- Iob. 26. 5. Matth. 25. 41.

4. Reg. 1. 10. tigit militibus illis, quibus Elias dixit: *Si homo Dei ſum, deſcendat ignis de cælo, & deuoret te, & quinquaginta tuos?* Et, vt hiſtorijs rem confirmemus, *Legimus*, inquit Leonardus Leſsius, *etiam in hiſtoria Peruana, gentem quamdam gigantea magnitudinis huic flagitio* (Sodomitarum) *deditam ſimili modo igne cæleſti fuiſſe abſumtam: deſcendiſſe enim è cælo ſpecie viſibili iuuenem inſtar ſolis ſplendentem, qui fulminibus supernè in eos vibratis omnes deleuerit; ita ex traditione maiorum narrare incolas, & etiamnum reperiri veſtigia aduſtionis, tum in ſaxis, tum in oſſibus eorum, qui extincti. Et noſtra memoria in Pegu India Orientalis, cùm populus eſſet innumerabilis, & aliquot millionibus capitum cenſeretur, varijs cladibus ad maximam paucitatem eſt redactus: cuius cauſſa non videtur alia, quàm quòd huic ſceleri præ ceteris populis fuerint addicti. Quòd ſi Deus iſtud peccatum adeò ſeuerè in infidelibus illis, eius juſtitiam & præcepta ignorantibus, vindicauit, & in ipſa vindicta tot iræ ſuæ veſtigia impreſſa reliquit: quid expectandum Chriſtianis, qui poſt tot beneficia diuinitus accepta, poſt notitiã diuinæ voluntatis, poſt tot vltionis exempla ab illo non abſtinent? Tanta profectò eos manet tormen-*

Leonard. Leſſius lib. 13. de perfect. diu. c. 7. poſt Ioſeph. à Coſta l. 1. c. 19. de nat. noui orbis.

tormentorum acerbitas, vt acrimonia ſupplicij Sodomorum illius comparatione leuis meritò videri poſſit, ſi iuſto examine penſitentur.

§. XVIII.

Milonis fortitudo quo modo ſuperata?

Ne porrò iſtiuſmodi homines, aut ob immanium corporum pulchritudinem & amplitudinem, aut ob robur ac vires ſuas inſoleſcant & ſuperbiant, & ipſi cælo arma inferant, alijs etiam modis diuina prouidentia tales aut deiecit, aut extirpauit. Milonem Crotoniatam tradunt, egiſſe omnia ſuper quàm homo valet. Dum conſtitiſſet, nemo eum è veſtigio educebat. Malum tenenti nullus digitis poterat extorquere. In Olympia bouem per ſtadium, retento anhelitu portauit quem ictu nudæ manus, ſtrauit, victimamque fecit; eumque ſolidum, qua mactauerat die, ſolus non grauatim, & ſine nauſea abſumſit, ne pugno fortior, quàm ſtomacho videretur. Hic tamen tam neruoſus athleta, vt ſciret aliquem ſe in mundo exiſtere fortiorem, Titormus bubſequa, procero corpore, & portentoſis viribus, famam robuſti habuit. Voluit Milo oculis experiri, an famæ res ipſa reſponderet. Eo igitur præſente,

Cælius l. 5. c. 21.

Idem Cælius lib. 11. c. 69.

ſente, Titormus in Euenum deſcendens permagnum arripuit lapidem, quem ad ſe protraxit, & inde rurſum propulit, biſque & ter hoc ipſum effecit: poſtea erexit, erectumq́; & humero impoſitum ad quinquaginta vlnas tranſportauit. Hunc autem lapidem vix emouebat Milo. Aliud poſtea roboris ſui argumentum exhibuit Titormus. Maximi enim tauri pedem corripuit, furentemq́; & inde proripere ſe cupientem conſtantiſsimè retinuit. Quod videns Crotoniates: *O Iuppiter*, inquit, *an alterum nobis proſeminaſti Herculem hunc?* Multùm valet ad ſupercilium ponendum, habere parem; plurimùm autem videre ſuperiorem. Sed non victa eſt vis Milonis ab homine tantùm, ſuperata eſt & ab arbore,

Iuuen. Satyr. 10. *Viribus ille*

Confiſus perijt admirandisq́; lacertis,

Ita adeò ipſa illi exitio fuit firmitatis ſuæ confidentia. Gellium audiamus. *Milo*, inquit, *Crotonienſis athleta illuſtris, quem in chronicis ſcriptum eſt, Olympiade prima coronatum eſſe, exitum vitæ habuit miſerandum & mirandum. Cùm jam natu grandis artem athleticam deſijſſet, iterq́; faceret fortè ſolus in locis Italiæ ſilueſtribus; quercum vidit*

A. Gell. l. 14 Noct. c. 16.

proximè

proximè viam patulis in parte media ramis hiantem. Tum experiri, credo, etiam tunc volens, an vlla ſibi reliqua vires adeſſent, immiſsis in cauernas arboris digitis, diducere, & reſcindere quercum conatus eſt, ac mediam quidem partem diſcidit, diuellitq́. Quercus autem in duas diducta partes, cùm ille quaſi perfecto, quod erat connixus, manus laxaſſet, ceſſante vi, redijt in naturam: manibusq́ eius retentis incluſisq́, ſtricta denuo & cohæſa dilacerandum hominem feris præbuit. Quàm bene huic dictum fuiſſet? *Fortiora te ne ſcrutatus fueris.* Eccli. 3. 22.

§. XIX.

Maximini fortitudo & ſuperbia deiecta.

Quemadmodum autem gigantes iſti, aut fortes ab hominibus metuuntur, ita & ipſi ſupra ſe habent Deum, quē debent metuere; & ad quem nos poſſumus ab illis preſſi confugere; exemplo illius, qui dixit: *Omnia oſſa mea dicent, Domine quis ſimilis tibi? Eripiens inopem de manu fortiorum eius; egenum & pauperem à diripentibus eum.* Hac de cauſſa Iacobo Patriarchæ in Ægyptum proficiſcenti dixit: *Ego ſum fortiſsimus Deus patris tui: noli timere, deſcende in Ægyptum.* Ego Pharaones in mea Pſalm. 34. 10. Gen. 46.

habeo manu; poſſum eos tibi placare; poſſum fluctibus operire. Pari pacto in fortibus alijs, ac robuſtis, immò in ipſis gigantibus opprimendis potentiam ſuam exercuit. Ex Iulio Capitolino didicimus alijsq; hiſtoriarum ſcriptoribus, Maximinum tyrannum Alexandri Seueri optimi Imperatoris interfectorem & ſucceſſorem, ea proceritate atq; robore fuiſſe, vt octò pedes digito egrederetur; pollice ita vaſto, vt vxoris dextrocherio annuli vice vteretur. Quin etiam hamaxas manibus attrahere; equis pugno dentes ſoluere; calce crura frangere; lapides tophicios digitis friare; arbores minùs annoſas dirumpere poſſet. Qua de cauſſa ab alijs Milo Crotoniates, ab alijs Hercules, Antæus à nonnullis eſt appellatus. Ob hanc tam grandem corporis ſtaturam & militare robur peritiamq; pugnandi, affirmat Herodianus, eum ad imperium aſcitum eſſe. Sed magna eſt virtus, Dei donis vti poſſe. Maximinus iſte, iſte Hercules, & Antæus, viribus in tyrannide abuſus, ita mox pleriſq; inuiſus fuit, vt illum alij Cyclopem, alij Buſiridem, alij Scyronem, nonnulli Phalarim, multi Typhonem vel Gygem appelli-

pellitarent. Itaque non crudelitatem tantùm, verùm etiam ſtultitiam & ſuperbiam cum potentia coniunxit. Erat enim illi perſuaſum, *niſi crudelitate, imperium non teneri;* quæ tyrannorum eſt ſapientia. Acceſſit ſtultior ſuperbia. *Neq; enim*, ait Capitolinus, *fuit crudelius animal in terris, omnia ſic in viribus ſuis ponens, quaſi non poſſet occidi.* Adeò nimirùm mortalium oculos tumor excæcat, vt naturæ atque conditionis ſuæ obliuiſcantur. Sed docuit luculenter diuina manus, eum qui ſibi immortalitatem promiſerat, mori, & occidi poſſe. Immò docuit & Poëta, qui, illo præſente, in theatro, Græcos verſus recitauit, quorum hæc erat ſententia. *Qui ab vno non poteſt occidi, à multis occiditur. Elephas grandis eſt, & occiditur. Leo fortis eſt, & occiditur. Tigris velox eſt, & occiditur. Caue multos, ſi ſingulos non times.* Vates fuit Poëta: nam quod dixit, accidit. Poſtquam enim Maximinus Aquileiam diu, magnis viribus, ſed irrito conatu, oppugnauit, more ferarum, quæ vulneratæ magis efferantur, crudelior erga ſuos milites euaſit. Illi itaque immanitatis impatientes, eum vnà cum filio trucidauerunt. Potuit ergò occi-

di, &

di, & occiſus eſt, qui voluit tot occidere.
1. Reg. 2. 4. Sic *arcus fortium ſuperatus eſt.* Quin ſæpe etiam citò ſuperatus eſt.

§. XX.

C. Marij vis, honor breuis & vana dignitas.

C. Marius, tempore Gallieni, à militibus ex fabro ferrario Imperator factus eſt. Fuit is tam robuſti corporis, vt Trebellius Pollio ſcribat, *Nullius manus vel ad feriendum, vel ad impellendũ fortiores fuiſſe, cùm in digitis neruos videatur habuiſſe, non venas.* Fertur enim & plauſtra venientia digito ſalutari repuliſſe; & fortiſſimos quoſq; digito ita afflixiſſe, vt non ſecus ac querni ligni, vel clauis ferreæ ictu percuſſi dolerent. Multas res colliſione duorum digitorum contriuit. Tam firmus ipſe fuit. Quàm autem firmum illius imperiũ? Prima die factus eſt imperator, ſecunda viſus eſt imperare; tertia deſijt & imperare, & viuere, occiſus à milite illo, qui eius quondã, in fabrili officina operarius fuit; nec ſine ſcommate; vnà enim & dictum hoc accepit: *Hic eſt gladius, quem ipſe feciſti.* Dici igitur de hoc triduano Imperatore poteſt, quod M. Tullius de Conſule

Trebell. Poll. in hiſt. 30. tyrannor.

Vatinio

Vatinio iocosè luſit; *Eo nimirum Imperatore, magnum oſtentum accidiſſe, nam nec brumam, nec ver, nec æſtatem fuiſſe.* Hæc Numinis non ſolùm potentia, ſed etiam prouidentia eſt, vt tyrannos & tollere è medio poſſit, & non ſinat eſſe diu, ne diu tyrannicè dominentur. Hoc enim de eo dictum eſt: *Non dabit in æternum fluctuationem iuſto. Tu verò, Deus, deduces eos in puteum interitus. Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos.* Plura qui eiuſcemodi vult exempla, librum peculiarem Ioannis Caſſionis de Gigantibus, Thomam Fazellum, quin & Philippum Camerarium adeat, vnde locuples huic argumento materia eſt ſuppeditata. Illud hoc loco, è D. Auguſtino etiam atque etiam animaduertendum eſt, Deum quoſdam interdū homines tam vaſtis corporibus naſci voluiſſe, vt nobis videlicet teſtatum relinqueretur, tam pulchritudinem corporum, quàm etiam ſtaturæ magnitudinem vireſque carnis non eſſe in bonis præcipuis ponenda, cùm ea non minùs impijs, quàm pijs ſint communia. Robur igitur animi, & mentis virtus, quæ apud impios non reperitur, eſt magnis lacertis anteponenda. Neque quid-

Pſal. 54. 24.

Tho. Fazell. loc. cit.

S. Auguſtin. l. 15. de ciuit. Dei c. 23.

quam

quam contra naturam, aut naturæ authorem conqueri poteſt, ſi cui ſtatura ingens, aut virium negata eſt magnitudo, cùm nulli negatum ſit, quod maius eſt, virtutem poſſidere.

§. XXI.

Polydamas alter Samſon quo modo oppreſſus?

Deniq; , ne illi etiam ipſi, quibus à Deo datus eſt membrorum valor, exiſtiment ſe omnia poſſe, atq; vt inde etiam ceteri minorum gentium homuli multò magis ſuã agnoſcant imbecillitatem, declarat diuina ſapientia, etiam illas ipſas exoticas mortalium vires, alio fine datas, multis eſſe in exitium, quia ſunt in præſumptionem. Sicut enim vino, auro, ingenio, alijsque à Deo donis acceptis, ita & viribus corporis abutuntur. Fit igitur erga eos juſtiſſimè ſeuerus, erga quos ingratos fuit munificus. Polydamantem athletam Græcorum monumentis proditum eſt, velut Samſonem aliquẽ, inermi manu, in Olympo monte, inſolitæ magnitudinis leonem confeciſſe. Memorant eumdem etiam in armenta boum intraſſe, & inibi taurum magnitudine inſignem altero poſteriorũ pedum arripuiſſe, ferocientemque, & præ-

Cælius l. 7. c. 56.

rabido

rabido impetu proſilientem, non dimiſiſſe priùs, quàm in eius manu vngulam reliquerit. Scribitur etiam quadrigas tota vi concitatas conſtantiſſimè retinuiſſe. Qua fortitudinis fama permotus rex Darius, Artaxerxis filius, virum magnæ mercedis pactione Suſa pellicuit. Eò cùm veniſſet Polydamas, tres omnium Perſarum fortiſſimos, qui vnà ex prouocatione arma ſuſceperant in aduerſum, ſolus contrucidauit. Cui inuſitato robori confidens, dum fortè fortuna, cum aliquot alijs in ſpelunca recumberet ad menſam, conuulſuſque supernè ſcopulus ruinam minaretur, & omnes ad fugam impelleret, ſolus ibidem remanſit, fore ſperans, vt ſaxum decidens facilè ſuſtineret, quo tamen oppreſſus eſt. Hæc Cælius recenſet; de Polydamante, qui Samſonis æmulator veriùs, quàm imitator fuit; ille enim, ruinam in caput ſuum excitans vicit; iſte victus eſt, dum ruinam voluit prohibere: ſed ſunt multi tales temeritate, non virtute Atlantes; qui in humeros ſuſcipiunt, quod ferre non poſſunt, audacia ſua opprimendi. His cæleſtis vindex, qui *ſuperbis reſiſtit*, plagam poſt plagam infert, & vires vnà cum vita aufert,

lucu-

luculenter demonſtrans, ſe omnibus gigantibus, gigantem eſſe validiorem; vt talis dicere cogatur: *Concidit me vulnere ſuper vulnus, irruit in me quaſi gigas*; ille nimirum, qui gigantum omnium eſt fortiſſimus; & non tantùm in minimis maximus, ſed etiam maximis omnibus maior eſſe cognoſcitur, quando vel in fortibus, vel in magnis rebus cognoſcitur. Vt ſunt etiam Balænæ, Orcæ, aliaque monſtra marina, quorum quædam dicuntur in oculorum peripheria ſedecìm vel viginti pedes continere; quæ cùm tam magna ſint, tamen ab homine domantur & capiuntur. Vnde intelligitur, non modò quàm magni ſint, quibus dictum eſt: *dominamini piſcibus maris*, ſed etiam multoque magis ille, qui eſt *Dominus vniuerſorum, in quo condita ſunt vniuerſa, in cælis & in terra.*

Iob. 16. 15.

Conrad. Lycoſthen in chronico Chronicor. l. 2. De Prodigijs.

Gen. 1. 28. Coloſſ. 1. 16.

CAPVT.

CAPVT V.

Climata cœli, regiones terræ, imaginationes vehementes, aliaq́ naturales Monſtrorum cauſſæ.

§. I.

Quibus terris, & temporibus, diuerſi coloris & magnitudinis homines nati?

AD Rectorem Mundi pertinet etiam ſuam cuiq; rei indolem permittere, aliamq; alij, pro diuerſo loco & conditione, legem & naturam dare. Aliud cælum alium transfundit genium; aliæ terræ alios pariunt mores; immò alios quoque inducunt colores. *Namq́ Æthiopas vicini ſideris vapore torreri, aduſtisq́ ſimiles gigni, barba & capillo vibrato, non eſt dubium. Et aduerſa plaga mundi atq́ glaciali, candida cute eſſe gentes, flauis promiſſas crinibus: truces verò ex cœli rigore has & illas mobilitates habentes. Ipſoq́ rurum argumento, illis in ſupera ſuccum reuocari, natura vaporis: his in inferas partes depelli, humore deciduo. Hîc graues feras, illic varias effigies animalium prouenire, maximè alitum, & in multas figuras gigni volucres. Corporum* Plin. l. 2. nat. hiſt. c. 78.

autem

autem proceritatem vtrobiq; illic ignium niſu, hic humoris alimento. Medio verò terra ſalubris vtriuſq; mixtura, fertilis ad omnia tractus, modicus corporum habitus. Hæc naturæ hiſtoricus, qui alio loco ait; *Animalium hominumq; effigies monſtriferas circa extremitates* (Æthiopiæ) *gigni, minimè mirum, artifici ad formanda corpora effigiesq; calandas mobilitate ignea. Ferunt certè ab Orientis parte intima gentes eſſe ſine naribus, æquali totius oris planicie. Alias ſuperiore labro orbas, alias ſine linguis. Pars etiam ore concreto & naribus carens, vno tantùm foramine ſpirat potumq; calamis auenæ trahit &c. Deinde Nomades cynocephalorum lacte viuentes, Olabi, Syrbotæ, qui octonum cubitorum eſſe dicuntur.* Sicut ergò *non omnis fert omnia tellus*, ſic nec vbique magnos, ſed alibi etiam mediocres homines producit. Ipſa itaque climata, immò & ratio alimenti ſubinde efficiunt enormiter proceros, cunctaque *Baſan* vocabatur *terra gigantum* olim, vbi poſtea *ſolus Og rex Baſan reſtiterat de ſtirpe gigantum. Monſtratur lectus eius ferreus, qui eſt in Rabbath, filiorum Ammon nouem cubitos habens longitudinis, & quatuor latitudinis ad menſuram cubiti virilis manus.* Et

Idem l. 6. c. 30.

Deuter. 3. 11. Vide Theodor. q. 49. in Geneſ & Sixt. Bibli theca

Et à climate, & à progenitore prodire gigantes, paulo ſupra etiam monſtrat diuinus codex, de Moabitis loquens in hunc modum: *Emim primi fuerunt habitatores eius, populus magnus, & validus, & tam excelſus, vt de Enacim ſtirpe, quaſi gigantes crederentur, & eſſent ſimiles filiorum Enacim. Denique Moabitæ appellant eos Emim.* Ad hos quaſi locuſtæ reliqui homines putabantur. Quin & tempora, & ipſa Mundi ætas multum poteſt. Quia ante diluuiũ homimines maiores extitêre. *Gigantes enim erant ſuper terram; in diebus illis.* Poſtea, cum Mundo Natura defecit, & adeò defecit, vt comparatione primæ ætatis, pumili videamur. Nam ex eo tempore,

lib. 5. annot. 76.

Deuter. 2. 10.

Gen. 6. 4. Adamũ quoque Gigantẽ fuiſſe alij ex Ioſue c. 14. cenſent, alij negant.

> *Terra malos homines nunc educat atq; puſillos.*

Ita factum eſt, vel intemperantia mortalium creſcente, vel vi generatiua, & ipſis etiam alimentis, diluuio deſtructis, vel ſponte cum ſeneſcente Mundo, deficientibus, vt hominum ſtatura paulatim minueretur. In huius rei memoriam, relictæ ſunt hinc inde grandia gigantum cadauera, vnde melioris æui menſura caperetur. Et Octauius Auguſtus villas ſuas oſſibus

immanium corporum, quæ gigantum fuiſſe dicta ſunt, exornare ſolitus erat. Cernuntur etiam Puteolis ſtupendæ magnitudinis oſſa, quibus Pomponius Lætus, inter cetera, hanc etiam epigraphen creditur addidiſſe.

Hinc bona poſteritas immania corpora ſeruat,
Et tales mundo teſtificatur auos.

Quamquam autem olim corpora fuerint longè, quàm nunc maiora, palam tamen eſt, Aegyptiacis fabulis debere annumerari, quod ex narratione Hemonis Aegyptiaci, his ferè verbis recenſet Franciſcus Patricius. *Inter alia iſtud adhuc memoria traditum conſeruamus, quòd in primò annorum ambitu homines fuerunt vſq; adeò grandi corpore, vt pedibus in terram nixi capita inter ſidera conderent, & Emephimos fuiſſe appellatos; atque ſecutos deinde alios annorum ſucceſſu Phtaimos nomine, paullò minores, ſed qui tamen capitibus nubila contingerent; quos alij itidem grandes poſtea ſecuti ſunt, in Ægypto Gygini nuncupati; vos, puto, Gigantes appellatis, cuiuſmodi certè vſq; ad Noachi tempora durârunt, &, vt erant grandi corpore, ita etiam per multos annos ſani incolumesq; viuebant*

Franciſc. Patric. Dialog. 3. de hiſt.

niebant. Sed à diluuio cœpêre omnia in peius ruere, cùm in cæteris rebus, tum maximè in ijs, quæ artes, atque virtutem concernunt. Hanc hominum altitudinem, quis non videt hyperbolicam eſſe? & non ſolùm nubes, ſed etiam fidem atque veritatem excedere? Interim magnos ab initio homines fuiſſe, ac, vt *fortes creantur fortibus*, à magnis magnos genitos eſſe manet; licet poſtea decreuerint ita, vt & nos illorum, & illi, comparatione noſtri vel Pygmæi, vel Gigantes poſſimus nominari. Rarò tunc, vel vix ſtaturâ puſillos fuiſſe generatos exiſtimo; quamquam & terra præ terra maiores produxerit, & aliter in vno, quàm in alio loco formârit, figurârit, colorârit, animârit.

§. II.

Quibus in locis homines puſilli naſcantur?

Quamobrem ſimili modo poſſumus de Pygmæis diſputare. Vix enim Pygmæus gigantem generabit. Et ſunt complures terre, in quibus tam equi, quàm homines puſilli proueniunt. *Ex Scythicis campis, ad paludes Ægypto ſuperiores, vnde Nilus profluit*, ait Ariſtoteles, *grues veniunt, quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur*. Ibi ergò vult

Ariſtot. lib. 8. de hiſt. animal. c. 12.

Solin. c. 15 & 38. Gell. l. 4. cap. 9. Ælian l. 15. de hiſt. an'm. cap. 29. Plin. l. 1. c. 2 & paſſim alibi, vt, lib 4. c. 11. l 5. c. 29 lib. 6. cap 19. S. Aug l. 6. de ciu. c 8. Iſid. l. 11. Etym. c. 3. Albertus Mag. l 7. an mal. tra 1. c 6. Paul Io uius lib. de reb. Moſcou cap 3. Io Ludouic. Gotifrid. in hiſtor. Antipodum part. 1. pag. 10.

vult Philoſophus generari puſillos. Solinus ita ſcribit: *Vrbem Geranium Scytharum, Caturzam barbari vocant, vnde à gruibus Pygmæos ferunt pulſos.* Et, alio loco. *In Praſia vltra Palimbros iam montana Pygmæi tenent.* De iiſdem etiam meminit Gellius, Ælianus, & Plinius, ſuprà citatus. Teſtatam hanc rem facit etiam D. Auguſtinus, Iſidorus, & alij, inter quos Albertus Magnus ait, *Pygmæos illos, quos iuxta Nilum degentes diximus, perpetuò pugnare cum gruibus.* Eiuſcemodi homulos comperit Antonius Pigafetta, etiam inter Moluecas, in inſula Aruchetto; itemq́; in inſula Caphi. Paulus Iouius vltra Lapones eos eſſe teſtatur, & loquentes garrire ſemperq́ue eſſe pauidos ac ſimijs perſimiles. Odericus, in Orientali India quoque, non procul à Quinzai, iuxta Chilenſes, à ſe inuentos teſtatur trium palmarum Pygmæos. Nec mirum eſt, hoc poſſe cæli climata, aut regiones, cùm recens author ſcribat, inueniri Indiæ locum, in quo venti ferreos clathros, ita exedant macerentué, vt friari poſſint; tutiùs proinde feneſtras ibi querno ligno, quàm ferro clathrari. Si tanta cæli atque aeris

aëris eſt poteſtas in ferrum, cur non fit etiam in hominis corpus, vt illud vel contrahat, vel extendat?

§. III.

Naturæ Authoris eſſe, rerum naturis curſum ſuum relinquere.

Ob hæc cùm perſpicuum fiat, regioni, vel climati ſæpe talia eſſe aſcribenda; ex ordine vtique faciet Naturæ vniuerſitque Author, ſi alibi in hominibus breuitatem, longitudinem alibi, alibi exhibeat mediocritatem. Ita qui topiariam faciunt, in hortis, alio loco humi naſcentia fraga, aut thymum vix è terra eminentem, alio altiùs ſe erigentem rorem marinum, alio ficum caput ſupra hæc longè efferentem, alio adhuc celſiùs proſpiciente pyrum cerafumq;, alio denique longiſſimè vmbras proijciente cedrum conſerunt prætexuntque. Sic per Naturam ludit, in orbe terrarum, diuina ſapientia, dum in vna regione producit arcuatis pedibus depreſſos pumiliones; in alia ſtaturæ vſitatioris homines; in alia demum gigantes capita alta ferentes. Hoc naturæ ius eſt; hæc cæli vis & potentia; iſtud telluris ingenium, quod Auctor cæli, terræ, ac totius naturæ

non magis debet impedire, quàm ne alia regio calida, alia frigida, alia ſicca, humida alia exiſtat: aut ne alia arbor poma, alia pruna ferat. Non eſt tam ſapientis Architecti, velle Momo ſatisfacere; aut cauere, ne Veneris ſandalium carpat. Quare neq; alia, quæ in humano corpore cenſentur ſubinde vitioſa, vt arceat communis Mundi Rector, eſt exigendum. Si arceret, curſui rerum naturisq; ipſis manum frænumque iniiceret, & vim, quam dedit, retractaret. Aliud eſt, in Tibure, aliud in Sardinia eſſe: aliud nigreſcere in Hiſpania, albeſcere in Polonia; aliud in montibus, aliud in vallibus; aliud in terris, aliud in mari degere. Tradit Soranus Epheſius, mulieres, quæ in nauibus pariunt, mutum parere; quod ſiue intelligatur de perpetuò mutis (quod non credo) ſiue non vagientibus, sed tantùm mutientbus, aut præ tumultu fluctuumq; colliſione non auditis, cùm naſcuntur. Auctor maris non debet mare ipſum, cuius tantus eſt in Mundo vſus, cũ procellis ſuis è medio tollere. Pari pacto ſunt fontes & aquæ, in nonnullis regionibus, admodũ ſalutares, ſi quidem rectè vſurpentur, quæ

Soran. Iſagoge 171

tamen

tamen ſtrumoſos efficiunt incautiùs bibentes. Num igitur vniuerſi Conditor fontes obſtruere, riuos claudere, fluuios auertere debet? Enimuerò non debet. Eſto viri feminæque inde ſtrumas, tamquam carneas quaſdam crumenas, è collo dependulas, gutturalemque & ingratè pinguem quamdam abſonæ vocis ruditatem nanciſcantur. Vitium deforme nobis videtur eſſe ſtruma, fateor, & vel regia manu, non ſine prodigio, aut gratia gratis data, ſanandum; ſed num idcirco vel ſal, vel metalla, vel lapides, quorum allapſu aquæ vim medicinalem trahunt, in nihilum redigenda ſunt? Tum profectò & ipſæ aquæ erunt è Mundo eliminandæ, ne ignem, immò hominem extinguant in eas incidentem. Stultiſſimi ſunt mortales, qui rem vtilem nolunt pati, quia nocere poteſt malè vſurpata.

§. IV.

Cur alia alibi monſtroſa, vel non monſtroſa videantur?

Moneor hîc, vt & illud obſeruem, ſæpe fieri conſuetudine, vt res deformes non deformes, ſed decentes videantur. Vnde deſinunt haberi pro mõſtris. Vt enim ſimi-

am ſimius exiſtimat eſſe formoſam; ſic apud eas gentes, quæ viros habent ſtrumoſos, fæminæ ſtrumoſæ inter formoſas numerantur; putanturque ſine dote, venire, ſi veniunt ſine eiuſcemodi appendice: quæ illis & pro collari eſt, & pro torque aureo, & pro precioſo monili, & pro faſcia pectorali; quamuis ſæpe tam prolixa, vt in tergum eam reijcere, & retortam in humeris, tamquam imperatoriam chlamydem geſtare poſsint, inſtarque paludamenti, aut epomidis Doctoralis ventilare. Monſterus ſcribit, in Stiria ac Valeſia, homines eſſe adeò ſtrumoſos, vt non ſolùm ſtrumæ pondus ſermonem impediat, ſed fæminæ quoq; lactantes illas poſt tergum perinde atque ſaccum proijciant, ne infantibus ad potum inhiantibus ſint impedimento. Itaque quæ ratione naturæ ſunt aſpectu turpia, pulchra efficit conſuetudò: immò & corã Deo pulchra ſunt, quia confitentur illius bonitatem, iuxta illud: *Confeßio & pulchritudo in conſpectu eius.* Multa profectò monſtra vocantur, non apud eos, apud quos, & à quibus oriuntur, ſed ab ijs duntaxat, apud quos, tamquam inſolita pariunt admirationem. Quapropter, apud Caphres,

Monſterus lib. 3. Coſmog.

Pſal. 99. 6.

Caphres, Æthiopes, Mauritanos, & Ægyptios, nigri homines, quia ita ſoli natura, & ſolis flagrantia fert, non æſtimantur deformes, ſed venuſti; ac ſi ad eos Europæus, aut albæ cutis homo accedat, pro monſtro aſpicitur. Quod etiam in gigantibus, apud gigantes; & apud pygmæos, in pygmæis fieri, credibile eſt. Nos pumilos, tamquam hominum compendia, admiramur, quia raritas gignit ſtuporem: non admiraremur, ſi omnes pumili eſſemus. Qua de cauſſa Nicephorus, cùm de Pygmæo, qui perdici ſimilis inuentus eſt, narrauiſſet, adiecit: *Sed etſi hic vnus, aut alter Pygmæus fuit, non tamen populi, in hoc Occidente, vmquam comperti ſunt.* Quo loco indicat, etſi non in hoc Occidente, attamen alibi populos integros ſtaturæ curtioris reperiri. Et certè patriam cuique quaſi parentem eſſe, multumque & in corpora & in ingenia poſſe experientia quotidiana demonſtrat; ſicut & de cæleſtium ſiderum afflatu. Hinc illud Ptolomæi effatum eſt: *Terreſtres vultus vultibus cæleſtibus ſubijciuntur.* **Nicoph. l. 12. c. 37.**

§. V.

Vbi canina, aliiſq; figuris homines naſcantur?

Non

Non diſputo hîc, qua vi naturæ, aut quo genere pœnæ, certæ gentes caninæ reperiantur. Nam Solinus tradit, Cynamolgos habere caninos rictus, & promula ora. Et alibi, *Megaſthenes*, inquit, *per diuerſos Indiæ montes, eſſe ſcribit nationes capitibus caninis, armatas vnguibus, amictas veſtitu tergorum; ad ſermonem humanum nulla voce, ſed latratibus tantùm ſonantes aſperis rictibus.* Suffragatur huic Marcus Polus, qui Indias illas perlluſtrauit, ſcripſitque, in Inſula Angaman, non ſolùm capite ipſo canino, verùm etiam oculis dentibusque caninis, & anthropophagos eſſe. Quòd & de Nicouerra Indica vrbe alij, alij etiam de quibuſdam Tartaris memorant. Nam Ioannes de Plano, & quidam Prædicatorij ordinis, apud Tartaros, Apoſtolicæ ſedis legati referunt, inibi gentem eſſe quamdam canina facie, quæ cum veris Tartaris æterna odia exercet, miraque, cum illis, arte bellum gerit. Hybernum tempus obſeruat. Summo frigore, corpus aquis mergit, madentia membra in arenis circumuoluit. Glaciatâ, per hunc modum, cute, quaſi ferreo tergore loricatæ cohortes pugnam ſecuræ ineunt, contemnuntque

Solin. cap. 32.

Marcus Polus l. 3. c. 18.

Ioan. de Plano Minorita. apud Antonin. tit. 19 cap 8. §. 18 Legati de reb. Tart. l. 1. cap. 9. Vinc. hiſt. l. 31. c. 11.

que ſagittas Tartarorum, glaciem non penetraturas. Victum hoſtem ſolis dentibus vnguibusq; dilaniant. Ceterùm, etſi viri ſint tales, ac nonnulli etiam pedibus bubulis, feminæ tamen humanum vultum gerunt. Paria de cynocephalis Ægyptiorum narrantur. Quæ aliqui temerariè fabulis annumerant. Alij aiunt, fieri dæmonum illuſione: alij cælo ſideribusq; non improbabili ſanè ſententia aſcribunt, cum hæc monſtra, non, ſicut apud nos, in Europa, ſingularia tantùm, & ex prodigio, ſed, ſecundùm ipſam quodammodo loci naturam, vſitatè naſcantur. Ornat & hæc varietas naturam tam ſcitè in rebus ludentem, & oſtendentem, non virum tantùm, ſed & feminam; non album modò, verùm & nigrum; neque humana duntaxat, ſed etiam canina facie homines ſe poſſe producere. Auguſtinus, ſiue quiſquis author eſt, ad Fratres in eremo ſcribit, ſe ad monſtra caput non habentia, & oculos in pectore præportantia, atq; vnoculos, ſerendi Euangelij cauſſa, profectum. Talibus concionari magni laboris, inſignis præmij eſt, vt vel hinc Deus habeat cauſſam naturæ permittendæ, vt erret. Quamquam

Ælian. lib. 6. hiſt. cap. 10. & l. 10. c. 26.

Aug. ſer. 37. ad fratres in Erem.

quam neque Deus erret, neque Natura, ſi diſpoſitiones, ſi locum, ſi influxus ſiderum ſpectemus, quorum diuerſi concurſus, diuerſos exigunt effectus. Et apud ordinariè monſtroſos, tales monſtroſi non exiſtimantur, licet maximè ſint: non enim ſe, ſed alios, ad ſe ſolent æſtimare.

§. VI.

Lunæ aliorumq́; ſiderum influxus etiam in monſtra multum poſſe.

Multum autem in hac re etiam facere cæleſtium corporum operationem, exemplo recenti poſſumus docere. Noſtra enim memoria, Halæ, in Tyroli, iuuenis cetera egregius, ſed ibidem patre Iudæo natus, nomine Bonaquiſtus, admirabiliter in ventre monſtroſus fuit. Quippe creſcente luna, inde ſic illi quoddam taurinum excreſcebat caput, non ſine cornibus, vt caligæ illius nequaquam ſatis poſſent conſtringi. Qua de cauſſa, ſemper creſcente luna domi ſe continebat; decreſcente autem eâdem, quia & monſtrum decreſcens ſe ſe intra viſcera reuocabat, aut detumeſcebat potiùs, foras prodibat, zona iam arctiore. Quod & in alio iuuene, hîc Ingolſtadij fuit videre, cui itidem, ſemper luna auctiore,

altera

altera maxillarum atq; labra oris, in immenſum turgeſcebant; luna autem lumen amittente, redibat clementior forma. At quis tandem negabit, humores omnes cum luna inualeſcere? Quod ergò ſidus hoc ex parte, & ad tempus certum fecit, vt promoueret monſtroſitatem, cur non poſſent etiam efficere reliquorum aſtrorum maligni aſpectus? Sicut enim nulla in cælo lucet ſtella otiosè, ita neque ſtellarum coniunctio ſuo effectu carebit.

§. VII.

Quam vim in monſtra habeat materia, vis formatrix, &c.

Porrò, ſicut etiam quando animal gignitur, non tantùm ſolis aliorumque aſtrorum influxus, aut regionis vel ſalubritas, vel inclementia id extrinſecus attingunt; ſed & alia concurrunt, vt virtus formatrix, quæ ſemini inhæret; materia è qua fœtus coaleſcit; receptaculum item fœtus; & completio primarum qualitatum: ita & hæc nimis redundantia, aut deficientia in cauſſa ſunt, vt totum fœtûs opificium nō ad amuſsim exprimatur; aut, vt miſtis ſeminibus, Androgyni, ſeu Hermaphroditi, itemque corporis figura ſemi-

Vide Ariſtot. lib. 4. de gener. animal. c. 4. Plutarch. lib 5. de placitis Phil Galenum de hiſt Philoſophica cap. 113.

ſemihomines, Panes, Siluani, ſemibeſtiæ, Fauni, Satyriſci, & Hippocentauri, prodeant; vel naſcantur tanti, vt non ſolùm quatuor pedes habeant, qualem quadrupedem puerum Byzantij natum Platina refert, ſed etiam vt dens vnius, *ſi in noſtrorum dentium modulos minutatim conciderετur, certum nobis videretur facere potuiſſe*, vt è D. Auguſtino memorauimus; vel vt pede, ſicut Sciopodes apud Solinum, aut digito, oculo, manuúe carentes, qualem Aretij puerum natum ſcribit Liuius, aut omnino nani pronaſcantur: vel vt, ob receptaculi anguſtias, duo fætus in vnum coarctentur & concreſcant, vnde bicipites, aut tricorpores Geryones efformantur: vel deniq; vt ob nimium calorem in vtero fumum excrementitium eleuantem infantes barbati, aut, ob frigus, pueri caneſcentes inueniantur. Numquid autem Deus omnes homines formare debet pares, vt virtus quoq; ſeminaria in omnibus par, in nullo hebetior firmiorúe pares effectus producat, neque partes vllas confuſas aut inexpolitas relinquat? Numquid non ipſi ſæpe homines materiam fætûs aut per imbecillitatem ſubducunt, aut multiplicant

Platina in Sabiniano I. Papa.

S. Auguſtin. l. 15. de ciuit. c. 9. Solin c. 53. Liu. dec 4 l. 5. Vide S. Auguſt. l 16. ciuit. c. 8. Oſorium l. 5. hiſt. c. 6.

Plin. l. 7. c. 2.

per

per abundantiam, aut motu curſuq; confundunt? Nuncquid alius hoc, alius alio eſt modo affectus, vt vel nimia aridus ſiccitate, vel nimia inconſtans humiditate? Et quid homines Deum accuſant, quādo plerumque ipſi præcipua ſunt cauſſa monſtroſæ prolis? Nam improba vitæ intemperantia non rarò tales fructus parit. Quædam proles quatuor aures habuit. Quid mirum? habuit & quatuor parentes. Nonnullę mulieres Paſiphaën imitatę ſunt, quid noui, ſi Minotaurū genuerunt? Quędam non ita pridem porcum peperit; ſed fertur ipſa ſe ſcrofam feciſſe, quid igitur aliud peperiſſet? Quamquam etiam ſine delicto fieri talia poſſunt, ſola materia peccante. Natus eſt, meo tempore, Auguſtæ, pullus gallinaceus, qui ob mirabilitatem in æs inciſus circumferebatur. Corpus illi erat vnum, capita, colla, vropigia duo: Alæ quatuor; totidem pedes. Hic, cùm vnius capitis roſtello ſatis granorum ediſſet, corpus ſcitiſſimè verſabat, vt & altero ſe ſatiaret. Ita vices alternabant edendi. Deprehenſum eſt autem pullum illum eſſe ab ea gallina, quæ ſemper oua cum

gemino vitello pariebat. Vitelli igitur geminatio, & fœtum duplicauit.

§. VIII.

Imaginationem multa poſſe in hominum formas, varijs exemplis oſtenditur.

Habet & curioſitas, & vis imaginandi parentum tales fructus, quæ abſurdas peregrinaſque, quas mente voluit, formas fœtui imprimit. Hinc maculæ ex vtero matris agnatæ; hinc auidè deſideratorum fructuum effigies partubus adhæreſcunt. Si cetera exempla deeſſent, abundè id patefeciſſet Iacob, in grege maculoſo, per virgas variatas, & non variatas procurando. Quem imitantur, qui equas diuerſicoloribus tegumentis inſternunt, cùm equi admittuntur. Plerumq; enim progenies in eiuſcemodi colores degenerat, cuiuſcemodi progignentium vel imaginatio apprehendit, vel oculi etiam intuentur. Sed & Auicenna refert, gallinã, quę dum ouis incubaret, milui aſpectu perterrita fuit, pullos miluino capite excluſiſſe. Plinij verba ſunt: *Similitudinum quidem in mente reputatio eſt: in qua credantur multa fortuita pollere, viſus, auditus, memoriaq; Hauſta imagines ſub ipſo conceptu, cogitatio*

Gen. 30.

Auicen. lib. 5 de animal. Lege Galenũ lib. de Theriaca c. 14. Plin. l 7. cap. 12.

gitatio etiam vtriuſlibet animo ſubitò tranſuolans effingere ſimilitudinem aut miſcere exiſtimatur. Ideoq́ plures in homine, quàm in ceteris animantibus differentiæ: quoniam velocitas cogitationum, animiq́ celeritas, & ingenij varietas multiformes notas imprimit: cùm cęteris animantibus immobiles ſint animi, & ſimiles omnibus ſinguliſq́, in ſuo cuiuſq́ genere. Longè verò plura eiuſcemodi, in feminis accidunt, quæ curioſiores, & in omnē affectum proniores eſſe conſueuerunt. Hinc multis curioſus matris intuitus vngulas, aut cornua caprarū addidit, & propemodū etiam Actæones fecit: multis leporinum ac bifidum os dedit; quibuſdam etiam fulmineum dentem, velut apris, in palatum inſeruit. Perſina Chariclia filiæ regis Æthiopiæ mater, aſpecta ſtatua Andromedæ, prope torum genitalem collocata, non ſine adulterij ſuſpicione, albam ex Aethiope prolem edidit. Natus fertur Martini IV. Pontificatu, ex illuſtri femina, Pontificis perneceſſaria, puer villoſus, & in ſpeciem vrſi vnguiculis armatus. Quo monſtrifico partu permotus Pontifex, omnes vrſorum imagines (Vrſinorum inſignia) quæ fortè in eius domo fuerunt, iuſſit

Heliod. de rebus Æthiopiæ lib. I.

iuſſit deleri: manifeſto argumento recceptæ ab eo perſuaſionis, quales in conceptũ hauriantur ſpecies, tales in partu ſæpius repræſentari. Calumnioſè hanc hiſtoriam Ioannes Balæus, Thomas Coperus, & alij quidam hæreticè maledici, in Nicolaum III. & hunc etiam deinde ipſumMartinum IV. torquent: quam vti omino falſam eſſe poſſe ſcio; ita, licet vera ſit,vti eſſe poteſt, certus ſum à viperinis his linguis venenaris: quæ penſi nihil habent mentiri, quando illis iocus eſt calumniari. Alia mater apud Læuinum Lemnium, monſtrum enixa eſt, quod, poſt primum lucis intuitum, conclaue ſtridoribus impleuit, atque vltro citroq; diſcurrit, latebraſque quæſiuit, dignas principe tenebrarum. Quid aliud meruiſſet Orci laruis gauiſa,quàm Stygij patris characterem? Qualem oculis figuram vidit, talem ventre concepit. Nihil à natura alienum eſt, ſi ſtrabo generet ſtrabonem.

Sabell. l.7. Enn.9 Læuin. Lemn.l.1. c.8.de occult. nat. mirac.

§. IX.

Matres aſpectu partum afficientes.

Empedoclis ſcitum eſt, imaginem, quæ animo mulieris, in ipſo concipiendi articulo, occurrit, tantum habere virium in

eum

eum fœtum, qui effigiatur, vt ipſius rei character quaſi impreſſius perpetuò hæreat. Hac etiam de cauſſa Quintilianus matronam defendit, quæ Aethiopem enixa fuerat, cùm eius coloris iconem in thalamo habuiſſet. Et Hippocrates quoque mulierem ſuſpicione adulterij laborantem, quia marito penitus diſſimilem filium pepererat, liberauit, quòd mulier illa, in cubiculo picturam fixiùs aſpexiſſet, cui ſimilem infantem genuerat. Vixit adhuc noſtra ætate æquè bello ac ſanguine nobilis vir, cui in pueritia, omnes Angelicum vultum fuiſſe dictitabant. Ipſe autem ſolebat dicere, matrem ſuam, cùm prægnans eſſet, ſcitiſsimæ formæ Angelum in pyxide depictum identidem ſecum in manu geſtaſſe, & ad hunc ipſum finem aſſiduè contemplatam eſſe. Conſecuta eſt igitur, quod volebat, Angelum peperit, ſed carne atq; corpore indutum; quem & ipſe ſæpe vidi, atq; hanc cauſſam formæ ſuæ affirmare audiui.

§. X.

Laruati mariti effectus.

Alia ex laruato viro, terribilem ſoboli formam, & ad Satyri modum contuolos atq; introrſum contortos oculos, vultum-

Auguſtin. Viues in Ibi 12 S. Aug. de ciuit. cap. 5 Et Hier. Torquemada in Horto Florum.

que prorſus Acheronticum impreſſit. *Vrbs eſt, in Brabantia Buſcumducis*, inquit Auguſtinus Viues, *in qua, vt in alijs eiuſdem terræ, ſtato anni die, quo ferunt maximum vrbis templum dedicatum, publicè ſupplicatur, ludiq́ varijs diuis exhibentur. Sunt qui tunc perſonas diuorum induant: ſunt qui dæmonum. Ex his vnus, cùm viſa puella exarſiſſet, domum ſaltitando ſe recepit, & correptam, vt erat perſonatus, vxorem ſuam in lectum coniecit, ſe ex ea dæmonium velle gignere dicens concubuit. Concepit mulier, & infans, quem peperit, ſimul primùm editus eſt, ſaltitare cœpit, forma quali dæmones pinguntur. Hæc Margarita Auguſta, Maximiliani filia, huius Caroli amita narrauit Ioanni Lamuzæ homini prudentia incredibili, qui tum erat hîc legatus à Ferdinando rege: nunc eſt huius Cæſaris præfectus in Arragonia, vir qui non modò præfecti nomen & perſonam, ſed regis quoque poſſet ſuſtinere.* Hæc Viues.

§. XI.

Nomen, & inſignia fatui impreſſa.

Cui ego alia duo addo, quæ manu illius habeo conſignata, qui coram fuit oculatus teſtis. Primum eſt, de puero nobili ſanè proſapia oriundo, nominis ac familiæ mihi

mihi notiſſimæ, qui Bruntruti litteris operam dedit, omnibusque ferè quotidie ſpectandum dedit ex vtero ſecum natum maternum monumentum. Erat autem id, retrò aurem, expreſſum natiuis litteris parentis ſui nomen, quod hoc modo accepit. Mater illius, ante coniugium, cum bona parentum voluntate, efflictim amabat ſponſa ſponſum. Eapropter illum ſemper mente voluens, quiduis oblatum manu corripere ſolebat, & in omni re obuia perpetim ſcribere Sponſi nomen. Prægnans poſtea aliquando territa aurem fricuit, quo contactu id nomen, quod animo intuebatur, fœtui impreſſit. Alterum eſt de antiquiſſimi ſtemmatis Comite, qui in lucem editus in fronte decuſſatos enſes, inſigne gentilitium, habuit, ab vtero matris apportatum. Poſſet de natiuis his regum, principum aliorumq; hominum maculis copioſum conſcribi volumen. Sed copia nauſeam creat. Viues ſuprà à me commemoratis ſubiungit: *Mulieres prægnantes multarum rerum deſiderijs tenentur: ſæpe carbones appetunt, & cineres. Vidi, quæ morſum ceruicis iuuenis cuiuſdam: & correpta magnis doloribus abortum feciſſet, ni momor-*

diſſet exanimato pane iuuene, tam auidè inſixus dentibus. De his tam abſurdis appetentijs ciborum medici quidem plurima, ſed & apud Philoſophos nonnulla; velut Ariſtoteles in lib. de Animal. idq; fieri dicunt ex humore in ſtomacho vitioſo: qui ſi viris quoque contingat, non diſsimilia expetent. Quòd ſi ergo feminis vterum ferentibus negentur eiuſcemodi deſideria, vel abortionem, vel eius ipſius rei, quam adeptæ non ſunt, maculam in partu faciunt, ea præſertim parte, quam manu fricant. Cuius rei cauſſa in arcanis naturæ eſt. Fieri imaginatione, nemo negat; quo modo imaginatio vim hanc exſerere poſſit, nemo explicat ſatis.

§. XII.

Quid imaginatio poſſit, vel non poſſit, in corpus proprium?

Multi enim de Phantaſia diſputauerunt; omnes concedunt vim imaginationis eſſe maximam. Neque eſt qui dubitet, imaginationē in corpus imaginantis plurimùm poſſe; immò D. Thomas aſſerit, poſſe omnia, quæ naturalem coordinationem habent cum imaginatione, vt ſunt motus locales, & alterationes per frigus, calorem, & quæ hanc alterationem conſequuntur.

Verba

Verba ſunt S. Thomæ; *Dicendum, quòd imaginationi, ſi fuerit fortis, naturaliter obedit corpus, quantum ad aliqua; puta quantum ad caſum de trabe in alto poſita: quia imaginatio nata eſt eſſe principium motus localis: vt dicitur 3. de Anima. Similiter etiam quantum ad alterationem quæ eſt ſecumdùm calorẽ & frigus, & alia conſequentia, eò quòd ex imaginatione conſequenter nata ſunt conſequi animæ paſſiones, ſecundùm quas mouetur cor, & ſic per commotionem ſpirituum totum corpus alteratur. Aliæ verò diſpoſitiones corporales, quæ non habent naturalem ordinem ad imaginationem, non tranſmutantur ab imaginatione, quantumcumque ſit fortis: puta figura manus vel pedis, vel aliquid ſimile;* vt eſt, adijcere ad ſtaturam ſuam palmum, habere barbam, vel habere talis, vel talis coloris barbam. Quàm enim multi ſibi hæc talia imaginantur, & tamen nec barbeſcunt, nec ruffeſcere deſinunt, nec fiunt longiores. De reliquis autem experientia eſt in noctambulis illis, qui in ſomno, ſenſibus ſopitis, per imaginationem mira faciunt: quemadmodum Galenus de ſe ipſo teſtatur, ſe integrum ferè ſtadium confeciſſe, nec antè à ſomno excitatum, quàm in lapidem

S. Thom. 3. p. diſp. 13. ad 3. & l. 3. cont. gent. cap. 103. Ariſt. lib. 3. de anim. tex. 48.

pidem offendiſſet; eodem modo Theonem Stoicum dormientem in ſomnis ambulare; Periclis ſeruum in ſummo tecti faſtigio ſolitũ ſpaciari. Cuius rei rationem eſſe aiunt, quòd imaginatio, dum rerum ſenſu perceptarum ſimulacra retractat, ſimul etiam excitat potentiam appetitiuam ad timorem, pudorem, iram, aut triſtitiam, quæ affectiones, hominem ita afficiunt, vt calore, vel frigore alteratus palleſcat, vel rubeſcat; exiliat, vel torpeſcat, efferatur, vel deijciatur. Quod contingit potiſſimum in his, quorum imaginatio eſt vehementior; & qui acriùs perturbari, ac res tenaciùs apprehendere ſunt ſoliti. *Dicamus moueri dormientes,* ait Andreas Laurentius, *quia exigua vis in muſculis latens à forti imaginatione excitatur: propterea non mouentur ſomniantes, niſi valida imperante imaginatione, brutorum imaginationi ſimillima,* antequam neceſſe eſt rei externæ vel totius, vel ex parte ſenſum aliquando præceſſiſſe, licet dudum præceſſerit.

Andreas Laurent. lib. 4. hiſt. Anatom. q. 12.

§. XIII.

Quid imaginatio poßit in corpus quaſi alienum?

Sicut igitur multum poteſt imaginatio in

in corpus proprium, ita poteſt etiam non parum in illud corpus, quod ei arcta quadam coniunctione & contactu eſt copulatum, quale corpus eſt fœtus in vtero, aut etiâm ſemen parentum. Sæpe enim imaginatio vtriuſque parentis ad eiuſcemodi monſtrum producendum concurrit; licet vnius etiam ſufficiat, vt Valeſius docet. Sic Fernelius ſcribit, pauonem, ſi dum ouis incubat, linteis albis circumtegatur, albos omnino pullos, non variantis coloris, edere. Sic itidem per imaginationem, quæ conceptioni ſucceſsit, non rarò proles, etiam iam formata in vtero, maternæ imaginationis diſpendia ſenſit. Præter exempla ſuperius allata. Witebergæ quædam mater vterum ferens, obuio cadauere, ſubitò pauefacta, puerum poſtea peperit, qui vſque ad longam ætatem facie fuit cadauerosa. Et Iſenaci pudica matrona glirem peperit; quia *ex vicinis aliquis gliri nolam appenderat, ad cuius ſonitum reliqui fugarentur; is occurrit mulieri grauidæ, quæ ignara rei, ſubito occurſu, & aſpectu gliris, ita eſt conterrita, vt fœtus in vtero, degeneraret in formam beſtiolæ.* Alius author ita ſcribit: *In Bilſen Bohemiæ oppido* (Anno 1542.) *vt*

Valeſ. lib. de ſacra Phil. c. 11.

Fernel. lib. de hominis procreat.

N. Domnent. in c. 30. Gen.

Conrad. Lycoſth. lib. de

Peucerus,

Prodigijs & oſtentis. Anno 1542. *Peucerus, de Teratoſcop. memoriæ tradidit, natus eſt infans ſimilis imagini Chriſti crucifixi, aut pendentis in cruce, qui collum tortum, & in latus inflexum habuit, quemadmodum pingitur imago Filij Dei de cruce ablati, vt difficulter ipſius ori propter obliquitatem cibus inſeri potuerit. Crura etiam tranſuerſa & inflexa habuit, quæ etſi aliquoties ſeiungerentur, ſua ſponte tamen ad priorem figuram relapſa ſunt. Vixit aliquamdiu Viennæ Auſtriæ.* Hanc mihi hiſtoriam ſuſpectam facit, non tam quia pro ea hæreticus hæreticum teſtem citat, quàm quia videtur ad crucifixi imaginem abolendam excogitata. Videtur enim id innuere, vt feminæ prægnantes abſtineant à cruce intuenda. Sed non eſt magnum hîc periculum, cùm paucæ tales eam effigiem imaginationi imprimant adeò vehementer; &, ſi vel vehementiſsimè eam apprehenderent, tamen Deus non cenſendus eſt ſic earum remuneraturus pietatem. Potiùs igitur exiſtimo, ſi vera eſt illa hiſtoria, in pœnam id fæminæ hæreticæ contigiſſe; quæ, quod in Dei Filio irriſerit, coacta ſit intueri in ſuo. Illud certius eſſe arbitror, quod mihi vir eruditus & fide dignus ſcripſit, Anno Chriſti 1599.

1599. die 29. Octobr. matronã quamdam alioquin honeſtam, Venetijs, vna partione gemellos edidiſſe, quorum non tantùm corpora inuicem concreuerant, ſed etiam cancellatis cruribus ita iuncta erant, vt ægrè ſexus diſcerni poſſet. Diu fuerat à medicis & chirurgis anquiſitum, quî diſſolui poſſent? Sed opera omnis luſa; omnes artes, omnes induſtriæ in irritum ceciderunt. Mortuo vno, alter quinque dies ſuperuixit. Pudendi partus pudenda cauſſa fuit: ſed quæ meritò terrere poteſt coniuges illos, qui exiſtimant, nihil obeſſe, ſi thalamos ſuos ſuſpenſis vndique obſcœnis imaginibus exornent dicam, an dedecorent? Repertum eſt enim Venetæ illius domûs dominum propudioſam quamdã in conclaui ſuo imaginem expoſuiſſe, qua complexus ſponſorum exprimebatur. Atqui, teſte Iſidoro, *hanc fœminarum dicunt eſſe naturam, vt quales perſpexerint, ſiue mente cogitauerint, in extremo voluptatis æſtu, dum concipiunt, talem ſobolem procreent. Etenim anima in vſu venereo formas extrinſecas intus tranſmittit, eorumq; ſatiata typis, rapit ſpecies eorum in propriam qualitatem.* Eadem eſt D. Hieronymi, & D. Auguſtini de Api boue

S Hieronym. Tradit. in

Gen. cap. 30. S. Auguſt. l. 18. de ciuit. Dei c. 9.

bone agentis ſententia. Et idem Thomas Morus his verſiculis indicauit:

Atqui graues tradunt ſophi:
Quodcumque matres interim
Imaginantur fortiter,
Dum liberis dant operam;
Eius latenter & notas
Certas, & indelebiles
Modoq; inexplicabili,
In ſemen ipſum congeri:
Quibus, receptis intimè
Simulq; concreſcentibus,
A mente matris inſitam,
Natus refert imaginem.

§. XIV.

Prægnantibus curioſitate abſtinendum.

Lud. Viues l. 2. de Chriſtian. femina.

Qua de cauſſa eruditus Hiſpanus, paulò antè à nobis laudatus, matres, dum vterum ferunt, etiam atq; etiam conſiderare iubet, quàm periculoſæ validæq; ſint, in humano corpore, imaginationes; atq; eapropter operam dare, ne quam admittant de formis, turpis & obſcœnæ rei cogitationem. Item vt pericula deuitent, in quibus fœda aliqua viſu ſpecies poſsit occurrere. Quòd ſi eas occaſiones adeant, præcogitent, quidquid poſsit oculis offerri; ne

ti; ne ex inopinata nouitate noceat, ſi quid ſubitò aſpexerint, vnde contrahat noxam fœtus. Mihi fœminæ prægnantes non tantùm admonendæ ſunt, vt à Comœdijs,pugnis, imaginum curioſitate abſtineant; ſed multò maximè etiam, ne ex fornicatione, adulterijs, inceſtu, ſacrilega cum cacodæmone conſuetudine prægnantes fiant. Quid mirum, ſi ſequitur ſegetem meſsis? Qui bonas fruges volunt legere,non debent facere malorum ſementem. Tantum ergò abeſt, vt Deus ſit ab iſtis arguendus, vt ipſi potiùs cauſſa ſint ſuæ calamitatis, & quidem Phyſicâ ac naturalis; longè tamen frequentiùs cauſſæ morales intercurrunt.

CAPVT VI.

Prima moralis Monſtrorum cauſſa, vt ſint ſigna Dei, monere, aut ſanare volentis.

§. I.

Per Monſtra aliquid ſignificari.

ADeſte ergò impatientiæ pupilli, qui naturæ legem dicitis, & in cælum os ponitis, atque arma in ipſos

ipſos ſuperos mouetis, quando infantuli vobis adeò informes naſcuntur, vt non homines, ſed abominationes videantur: quibus etiam vulgò fertur, meliùs prouiſum fore, ſi in lucem numquã prodijſſent. Siquidem, vt *monſtra* non monſtrant tantùm aliquid, ſed etiam ipſa monſtrantur, & velut *oſtenta* oſtenduntur, ſi qui velut Argi nimis oculei; aut tamquam Cyclopes vnoculi; aut, Iani inſtar, bifrontes; aut, ad Cerberi formam, tricipites; vel, vt Hecate, multiformes pariuntur. Putanturque hæc ingens parentum infamia, triſtitia amicorum, propinquorum verecundia, naturæ deducus eſſe. *Regula eſt humana natura, vt omnis homo naſcatur duos oculos habens, & quinos digitos*, ait S. Chryſoſtomus (in Matth. 23. hom. 45.) *aliquando tamen vt manifeſtentur opera Dei, naſcitur homo aut ſex digitos habens, aut oculos omninò non habens.* Inter quæ opera eſt diuinæ vindictæ vel præſentis vel impendentis ſignificatio. Siquidem plerumque monſtra aliquid monſtrãt, & portenta futurum aliquod malum vel bonum portendunt, (ipſo Cicerone dicente: *Prædictiones* & *præſenſiones rerum futurarum, quid aliud*

Cic. lib. 1. de nat. Deor.

aliud declarant, niſi hominibus ea, quæ futura ſunt, portendi, prædici, ex quo illa, oſtenta, monſtra, portenta, prodigia dicuntur?) quando vel ipſi parentes in monſtroſa prole, vel alij per alia prodigia inſtruuntur, vel plectuntur. Immò pœnam ſæpe monſtra & ſignificant ſecuturam, & poſt ſe, aut ſecum ipſa non rarò trahunt. Sicut enim benignus Mundi Gubernator, per ſomnia, per oracula, per Prophetas; ita & per monſtra aliaq; prodigia *dat metuentibus ſe ſignificationem, vt fugiant à facie arcus.* Quin & improbos, & totas gentes præmonet de futura clade. Sic aiunt, tempore regis Xerxis, vulpem ex equa creatam, diſſolutionem regni eius portendiſſe; tempore Alexandri, ex muliere monſtrum natum, quod ſuperiores corporis partes hominis, ſed mortuas habuerit; inferiores diuerſarum beſtiarum, ſed viuentes, ſignificans repentinum regis interitum. Superuixerant enim deteriora melioribus. Et hæc quidem apud Ethnicos contigerunt, apud quos itidem neque reges; neque regna, ſine diuino nutu, ſunt punita. Ne pœna autem inexpectata eſſet, haud rarò eos monſtra præmonuerunt. Quid quòd ipſe ma-

Pſal. 59. 6.

Vide plura exempla, apud Plin. l. 7. cap. 3.

lus dæmon, vt eſt grauium malorum author, ita nonnunquam etiam cogitur eſſe eorundem vaticinator?

§. II.

Monſtrum ſub Polycriti forma vaticinans.

Stroz. Cicogna in theatr. vniuerſ. nat. part. 1. l. 3. c. 1. & ex eo Hentic. Kornmannus de mirac. mortuor. p. 4. c. 13.

Mirabile eſt, quod Strozius Cicogna refert de Spiritu incubo, *qui Polycriti formâ, Ætolorum Princeps creatus eſſe, & iuuenculam Locrenſem vxorem duxiſſe, legitur, cum qua, tribus exactis maritali conſuetudine noctibus, ſubitò diſparuit, grauidamq; vxorem reliquit, quæ poſtea Hermaphroditũ monſtroſum valdè partum edidit. Mulieris parentes attoniti monſtrum in forum detulerunt, vbi conuocato ſenatu, vocatisq; aruſpicibus, deliberatum fuit, quid monſtro illo faciendum eſſet. Conſuluerunt alij, vt partus flamma aboleretur; alij, vt mater cum partu Ætolorum finibus exigeretur. Heic Polycritus nigro veſtitu amictus repentè apparuit, & precibus primùm, deinde minis filium repoſcit. Recuſantibus Ætolis, in medium proſiluit, & infantem apprehenſum totum deglutiuit, capite excepto, ſtatimq; diſparuit, Ætolis ingenti ſtupore perculſis, & de legatis ad oraculum Delphicum mittendis conſulentibus. Infantis caput in medio foro iacens loqui cœpit, & graui oratio-*

oratione magnam cædem prædixit, quæ non multò poſt ſecuta eſt, prælio, inter Ætolos & Acharnanenſes, commiſſo. Habes hîc præſagium & ſupplicium. Erat enim digna parentibus proles, mulctans pariter, & vaticinans, ſed non ſine dæmone monſtri parente, Dei lictore, & mali nunciatore.

§. III.

Victoriarum amittendarum nuncia monſtra.

Sunt &, apud Valerium Maximum huius præmonitionis exempla. Nam loquens de C. Hoſtilij Mancini veſana perſeuerantia ſcribit, ei *conſuli in Hiſpaniam ituro hæc prodigia accidiſſe. Cùm ab Herculis portu, quò pedibus peruenerat, nauem conſcenderet, talis vox ſine vllo auctore ad aures eius peruenit, Mancine mane. Qua territus, cùm itinere conuerſo Genuam petiſſet, & ibi ſcapham eſſet ingreſſus, anguis eximiæ magnitudinis viſus è conſpectu abijt.* Hæc & inſuper aliquid de pullis fugitiuis, concludit tali epiphonemate: *Ergo numerum prodigiorum numero calamitatum æquauit, infelici pugna, turpi fœdere, deditione funeſta.* Et poſtea, paulo infra: *Non ſinit nos M. Craſſus, inter grauiſſimas noſtri imperij iacturas numerandus, hoc loco, de ſe ſilentium agere: plurimis & euidentiſſimis,*

Valeri Max. l. 1. c. 6. n. 6.

viſſimis, ante tantam ruinam, monſtrorum pulſatus ictibus. Vbi autem ea commemorauit, ita pergit: *Magna hæc prodigia: ſed & illæ clades aliquanto maiores: tot pulcherrimarum legionum interitus, tam multa ſigna hoſtilibus intercepta manibus, tantum Romanæ militiæ decus barbarorum obtritum equitatu, optimæ indolis filij cruore paterni reſperſi oculi, corpuſq; imperatoris inter promiſcuas cadauerum ſtrues, auium ferarumq; laniatibus obiectum. Vellem equidem placidiùs, ſed quod relatu verum eſt. Sic dij ſpreti excandeſcunt: ſic humana conſilia caſtigantur, vbi ſe cæleſtibus præferunt.* Plerumque enim fit, vt perituri primùm prudentiam amittant, dein ſua ſapientia nixi conſilia ſalubriora ſpernant, quorum ope imminentes ſibi calamitates vitare potuiſſent; vnde id conſequuntur, vt quod illis accidit, etiam meritò accidiſſe videatur, & caſus in culpam tranſeat. Atque hæc quidem vel Ethnici agnouerunt.

§. IV.

Deum per monſtra, ac præſertim per Cometas de ventura calamitate præmonere.

Eorundem ſignorum rationem haberi vult etiam diuinus Spiritus in litteris ſacris,

ctis. Quid enim aliud voluit Dauid celebri illo ac feſtiuo cantu? *Confitemini Domino, & inuocate nomen eius: notas facite in populis adinuentiones eius. Cantate ei, & pſallite ei: & narrate omnia mirabilia eius, &c. Quærite Dominum, & virtutem eius: quærite faciem eius ſemper. Recordamini mirabilium eius, quæ fecit: ſignorum illius, & iudiciorum oris eius.* Quin & ipſe Seruator ait: *Erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis, & in terris preſſura gentium, præ confuſione ſonitus maris & fluctuum.* Vbi & alia complura ſigna commemorat. Sicut ergo ſigna illa iudicium vniuerſale ſunt prænunciatura; ita multis idem clementiſſimus in hac vita judex Deus, antè per monſtra ſignificat judicium quoddam peculiare, vt *fugiant à facie arcus.* Antè enim tonat, quàm fulminat, & priùs telum oſtendit, quàm mittit. Eiuſcemodi ſigna in cælo, in terris, in omnibus elementis, ac generibus rerum dedit. In cælo quidem ſtellas nouas, vt omittam Cometas: nam de Cometis futuras clades portendentibus proprium volumen conſcribi poſſet. Thucidides certè, & Plutarchus tradunt, ante cladem Athenienſium in Sicilia, quæ accidit Olympiade

1. Paralip. 16. 12.

Luc. 21. 25.

Thucid. l. 6. & Plutarch. in Nicia.

nonageſima ſecunda, Euclea Athenis præ-tore, Cometam in Septemtrione viſum eſ-ſe. Significauerat is, & Athenienſes vin-cendos, & Niciam cum alijs interficiendũ. Sed quid hunc Oceanum ingrediar? Viſus à nobis cometa Anno 1618. nonne ſatis multas, magnas, & diuturnas Germaniæ bellicas calamitates portendit? Sed quàm pauci eius commonitione territi à vitæ ſuæ improbitate reſilierunt? Expectauimus vltronei cladem; cuius nunc à Deo finem fieri quotidie optamus, nec tamen ipſi fi-nem facimus Numinis offendendi. Pœnæ terminum volumus poni, non delictis: & clementem cupimus eſſe illum, quem vide-mus monentem. Vno verbo, plecti nolu-mus, dum plecti meremur; & hoſtem cu-pimus à nobis auerruncari, dum nos ipſi pergimus eſſe hoſtes Dei. At, ô quàm bo-nus eſt Deus! Alij, quorum vox eſt, *Dolus an virtus, quis in hoſte requirat?* noctes dieſ-que cogitant, qua fraude hoſtes ſuos cir-cumueniant, & occupent imparatos: Deus, quos vult ferire, ſignis monſtriſque monet, vt ictum declinent. An non igitur ſuamet culpa pereunt, qui moniti non *fu-giunt à facie arcus?*

§. V.

§. V.

Ignium monſtra clades vaticinantia:

Per elementa quoque monſtroſè monitos eſſe mortales luculentis hiſtorijs accepimus. Liuio teſte, in bello contra Veientes, Manlij prætorium de cælo tactum, laceratum fulmine tentorium, euerſus foculus, arma fœdata, ambuſta ac in totum contrita: occiſus eximius equus, quo in prælijs vti conſueuerat. Interrogati igitur interpretes prodigiorum, reſponderunt, ſignificare caſtrorum oppugnationem, & clariſſimorum virorum interitum. Cum Hetruſcis cruento prælio pugnatum. Q. Fabius, Marci frater, bis conſul, & tunc legatus, lancea per pectus ictus interijt. Manlius Conſul in clade occubuit, & vallum Romanorum captum eſt. Ecce vnum fulmen quot tetigit; vnus ignis quot vſſit. In Hiera inſoliti noctu ignes extitêre, interdiu fumus velut ex camino redditus eſt. Quid inde ſecutum? Mota eſt pleriſque Græciæ locis terra; qui motus Lacedæmonijs in Iſthmum procedere cupientibus, & in Atticam iter inſtituentibus fuerunt impedimento. Adeò non in militia duntaxat, ſed etiam in totius Mundi

Sab. lib. 6. Ennead. 3

Iulius Obſequens c. 12, 13, & 14.

Republica per ignes ſigna dantur. Anno ante Chriſtum natum 460. 461. & 463. antè, quàm ferè Volſcorum nomen deletum eſt, & antè, quàm annus tam hominibus, quàm pecori longè fuit peſtilentiſſimus, cælum ardere viſum eſt plurimo igne,portentaq; alia aut obſeruata oculis, aut vanas exterritis oſtentauêre ſpecies, quibus auertendis terroribus, vt poſt Liuium ſcribit Iulius Obſequens, in triduum feriæ indictæ: per quod omnia delubra pacem Deum expoſcentium virorum, mulierumque turbâ implebantur. Animaduerſumque eſt ſæpius, ingruente bello, peſte, aut terræ motu, aut alia calamitate, proluuium ignis ex Ætna maius manauiſſe. Mirum eſt, à vera religione alienos, ne infortunium inuenirent, in fanis ſuis, & à Dijs falſis auxilium quæſijſſe; nos autem, quos & Siculi, & alij ignes toties monent, diuinam iram ſicut ignem exarſiſſe, nondum incendia lachrymis extinguere. Sicut enim cæleſtis iræ ignis impietate accenditur, ità fletu & pœnitentia deletur; immo anteuertitur, ne inualeſcat. Sed ſtulti in cachinos proni malunt lachrymis digna facere, quàm lachrymare: quibus dicitur:

Oroſ. l. 2. Vinc. l. 4. cap. 59.

Pſal. 88. 47.

citur: *Væ vobis, qui ridetis nunc; quia lugebitis, & flebitis.* Luc. 6. 25.

§. VI.

Ignis & Aëris alia boni ominis monſtra.

Quia autem prodigiorum quoque, quæ ſecunda acciderant, debita propoſito noſtro relatio eſt, ſiue igni, ſiue aëri aſcribi poteſt *felicis euentus illa flamma, quæ ex L. Marcij ducis duorum exercituum, quos interitus P. & Cn. Scipionum in Hiſpania debilitauerat, capite concionantis eluxit. Namq; eius aſpectu pauidi adhuc milites priſtinam recuperare fortitudinem admoniti, octo & triginta millibus hoſtium cæſis, magnoq; numero in poteſtatem redacto, bina caſtra Punicis opibus referta ceperunt.* Val. Max. lib. 1. c. 6. n. 2. Ad ignem quoque & aërem pariter pertinet, quod Plutarchus narrat de Themiſtocle. *Is cùm nauali prælio contra Xerxem regem pugnaret, flammam magno lumine ab Eleuſine illuxiſſe; ſonitum quoq; ac vocem, toto Thriaſio agro ad mare vſque exauditam eſſe, velut ex hominibus multis myſticum Iacchum educentibus, ſcribunt. Ex multitudine verò vocum referri à terra paulatim nebulam, ac in triremes rurſus reuerti, decidereq; viſam. Alij imagines & ſimulachra affirmârunt ab Ægina apparuiſſe ar-* Plutarch. in Themiſtocle.

matorum hominum, manuſq; pro Græcis attollentium, quos Æaridas eſſe coniecerant, à quibus ante pugnam precibus & votis implorârant opem. Ac ſic Græci, Themiſtoclis atq; Lycomedis Athenienſis Tetrarchi virtute victores contra barbaros factiXerxem fugârunt.

Iul. Obſequens c. 8. Ad aërem quoque pertinet, quod Iulius Obſequens refert, ſilentio noctis ex ſilua Arſia ingentem vocem auditam eſſe, quæ ſuperſtitiosè Siluani credita fuerat. Proclamauit autem, viciſſe bello Romanum. Potuit Angelus Romanorum fuiſſe. Sic in igne, ſic in aëre Deus mirabilia facit.

§. VII.

Aquarum prodigia.

Neque in aëre duntaxat, ſed in ceteris quoque rebus. Ille enim eſt, qui olim dixit: *Extendam manum meam, & percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis.* Quare, ſicut Pharaonem tunc etiam in aquarũ prodigijs monuit, ita ſæpius poſtea, & alios per aquas prodigioſas erudiuit; licet nonnulli ſuperſtitionibus diuina ſubinde monita inquinârint. *Hippocrates, cùm tyrannus Athenis eſſet, hoſtiamq; immolaſſet, ahena, vt impoſita erant, plena, & carne, & aqua abſq; igne efferbuerunt, ita vt aqua redundaret,*

Exod. 3. 20.

Herodot. lib. 1.

dundaret. Quod portentum conſpicatus Chilon Lacedæmonius, qui fortè aderat, ſuaſit ei, primùm ne vxorem fæcundam duceret domum, ſecundo loco, ſi vxorem haberet, eijceret, & ſi quidem ex ea filium ſuſtuliſſet, abdicaret. Vereor ne in hac aqua ſine ignibus ebulliente Orcinum potiùs infuerit, quàm diuinũ portentum, cùm neque interpretatio eius fuerit diuina. Quare ad aliud aquaticum prodigium me confero, ex Dionyſio Halicarnaſſeo ſumtum. Quo tempore quinquaginta peditum millia, duodeuiginti equitum, vno tempore, barbari in armis habuerunt, Cumarum ciues à Daunijs, Vmbris, & alijs circumiectis gentibus oppugnati viderunt Vulturnum & Clanium amnes hoſtium caſtra præterlabentes, retro curſum ſuum flexiſſe; eoque miraculo Cumani in ſpem bene gerendæ rei erecti fretique locorum opportunitate, in pugnam egreſſi immenſum exercitum profligauerunt. Iterata ſunt hæc olim aquarum miracula, vt & Ægyptij in mari rubro vincerentur; & non tantùm per flumina, ſed etiam per maria Iſraëlitæ ſiccis pedibus tranſirent. Cedunt enim ad Dei imperium aquæ, & ſuccedunt. *Cùm bello acri & diuturno*

Dionyſ. Halicarn. lib. 7.

Val. Max. lib. 1. c. 6. n. 3.

turno Veientes à Romanis intra maria compulſi, capi non poſſent; eaq; mora non minus obſidentibus, quàm obſeſſis intolerabilis videretur, exoptata victoria iter miro prodigio dij immortales patefecerunt: ait Valerius Maximus. *Subitò enim Albanus lacus, neque cæleſtibus imbribus auctus, neque inundatione vllius amnis adiutus ſolitum ſtagni modum exceſſit.* Ita obſeſſi diuinitus muniti videbantur. Sed opem in contrarium traxit ars Stygia. Nam *eius rei explorandæ gratia legati ad Delphicum oraculum miſſi retulerunt, præcipi ſortibus, vt aquam lacus eius emiſſam, per agros diffunderent. Sic enim Veios in poteſtatem populi Romani venturos. Quod priùs, quàm legati renunciarent, aruſpex Veientium à milite noſtro (quia domeſtici interpretes deerant) raptus, & in caſtra perlatus, dixerat. Ergo ſenatus duplici prædictione monitus, eodem penè tempore, & religioni paruit, & hoſtium vrbe potitus eſt.* Hæc Valerius, quæ etſi aruſpicina, & oraculum falſi Numinis contaminet, contigiſſe tamen per aquas plus nimio credibile eſt; cum paria, à Valerio Maximo recenſita, vt de aqua, quæ apud Cerites ſanguine commixta fluxit, confirmet D. Auguſtinus, qui ait, *etiam*

S. Auguſt.

tum

tum natos infantes de vteris matrum quædam verba clamaſſe: volaſſe ſerpentes, feminas (& gallinas, vt homines) in maſculum ſexum fuiſſe conuerſas. Et quis dubitet, aquis mirabilia, in ſignum diuini vel fauoris, vel furoris contigiſſe? Nonne nos ipſi, in vltimis Comitijs Ratiſponenſibus Anno 1641. celebratis coram experti ſumus, omnibus prodigium, immò miraculum agnoſcentibus, Danubium, vna repente nocte, glacie reſoluta, fluxiſſe, tranſitumq; Panierio & copijs illius negaſſe; quæ repentinæ aduenerant, & pænè totius imperij legatos, vnà cum optimo Cæſare Ferdinando III. oppreſſerant imparatos? Ne Danubium igitur tranſirent, congelatum ex aquis pontē illis Deus ſubduxit, aquas obiecit, & vnà glaciem ac conſilia hoſtium diſſoluit. lib. 4. de ciu. Dei.

§. VIII.

Terrarum monſtra.

De ſignis, per terræ motum, mutationesque editis, eſt paſſim ex authoribus occaſio intelligendi. M. Tullius ad aruſpicinæ rationem refert, quæ Tages quidam dicitur in agro Tarquinenſi, cùm terram araret, & ſulcus altiùs impreſſus eſſet, voce repentè exiſtente, audiuiſſe. Sed ſæpe Cic. de diuin.

vox

vox aliud monuit, aliud auditor intellexit. Quid tonitrua de cælo, quid terræ tremebundæ mugitus aliud ſignificant, quàm vt iram Dei fugiamus? Vt enim homini, qui Conditori ſuo ſeruit, ſeruiunt omnia; ita eidem exorbitanti omnia mi-

Sapi.19.6. nitantur. *Omnis enim creatura ad ſuum genus ab initio refigurabatur, deſeruiens tuis præceptis, vt pueri tui cuſtodirentur illaſi. Nam nubes caſtra eorum obumbrabat, & ex aqua, quæ ante erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via ſine impedimento, & campus germinans de profundo nimio: per quem omnis natio tranſiuit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia & monſtra.* Sed quia huc pertinent omnia monſtra terrarum, ſæpius à nobis attingenda, compendio locus eſto.

§. IX.

Lapidum & metallorum Monſtra.

Val.Max. lib.1.c.6. n.5. *Præcipuæ admirationis etiam illa prodigia, quæ,* Romæ, *inter initia motusq; bellorum acciderunt*, inter quæ fuit, *in Piceno lapidibus pluiſſe. In Gallia lupum vigili è vagina gladium abſtuliſſe. In Sicilia ſcuta duo ſanguinem ſudaſſe.* Sed nihil eſt ſupra lapides illos circiter 1200. qui magno omnium

ſtupore,

ſtupore, in agro fluuio Abduæ contermino, è cælo ceciderunt. Ex illis enim, vt Cardanus de rerum varietatæ ſcribit, vnus 120. pondo, alius ſexaginta, delati fuerunt ad regis Gallorum ſatrapas, & pro miraculo habiti ſunt. Color eorum ferrugineus, durities eximia, odor ſulphureus. Præceſſerat in cælo ignis ingens horâ tertiâ. Decidentium lapidum ſtrepitus hora quinta exauditus, vt mirum ſit, horis duabus, tantam molem in aëre ſuſtineri potuiſſe. Intra viginti menſes pulſi Mediolano Galli. Triennio poſt reuerſi varia priùs fortuna, inde iterum acti, ad excidium profligati. Vrbs Mediolanenſium, in cuius finibus ceciderant lapides, vectigalibus, incendio, fame, obſidione, peſte nunquam grauiùs vexata. Atque hi lapides Anno ſalutis 1510. lapſi ſunt è nubibus, priora autem illa portenta lapidum, & gladij, per lupum è vagina educti, P. Volumnio, Ser. Sulpicio Coſſ. contigerunt. Ita & in lapidibus, & in metallis ſigna habita ſunt. Sed in metallis alia quoque edita leguntur. *Clitodemus omnium, quotquot Athenienſium res paruas deſcripſerunt antiquiſſimus, in Attica hiſtoria inquit; cùm* Pauſan. l. 10.

Athe-

Athenienſes claſſem iam Siciliam verſus inſtruxiſſent, infinitam coruorum multitudinem prouolaſſe Delphos, & mutilaſſe ſimulachri partes, aurumq; ab eo roſtris detraxiſſe. Addit idem, haſtam fregiſſe coruos & noctuas, & quidquid ad imitationem fructuum autumnalium erat ad palmam effictum. Mira vel monſtra, vel miracula, vel vtraque ſimul in metallis futura ſignificantibus recenſentur. Gaſpar Ens refert, de Comitibus Weſterburgijs, qui arcem habuerunt, non procul à Rheno, edito loco impoſitam. Illi aliquando, ob peſtem inibi graſſantem aliò conceſſerant. Non multò poſt tamen redierunt. Dum in arcem aſcendunt, ecce malleus horologij pro tertia aut quarta hora pomeridiana, ſponte vndecim ictibus exſonat. Mirantur omnes inſolitum errorem; hoſpites cauſſam exquirunt ab arcis cuſtode, qui ait, nullam ſe eiuſce rei cauſſam ſcire: horologium quidem compluſculis diebus à nemine tactum. Quid fit? recrudeſcit mox peſtis, & comites vnà cum ijs, qui redierant, tot numero, quot æs Campanum ſonitu ſuopte indicauerat, interemit. Frequentiùs hoc prodigij genus accidit, vt de ventura homines mortis hora

Gaſpar Ens. l. 4. Pauſilip.

Matth. 24. 24.

hora ſimili indicio admoneantur; adeò bonus Deus non ſolùm verbis prædixit, docuitque, ſe more furis venturum; ſed inſuper qubuſdam, ne lauernionis inſtar, ſed vt præſcitus veniat,etiam dignatur aduentum ſuum ſignificare; ita nulla illis eſt excuſatio, qui deprehenduntur imparati & dormientes. Quin eiuſdem authoris teſtimonio, in Aragonia æs quoddam eſt Campanum, quod *Campanam miraculoſam* vocant, non procul à Villila. Hoc æs in turri quadam colli impoſitum pendet, circuitu ad X. vlnas complexum, ſua ſponte, id eſt, nullis hominum manibus, nullo vento, nullo terræ motu, alteriusúe ſub aſpectum cadentis rei impulſu, ſonat; rarò tamen. Animaduerſum eſt, eum ſonum ſemper aliquid magni portendere. Factum id aiunt, paulo antè, quàm Sebaſtianus Luſitaniæ rex expeditionem in Africam ſuſcepiſſet. Item, cùm Alfonſus rex Aragoniæ numeroſo inſtructus exercitu in Italiam profectus Neapolitanum regnum occupaſſet: itemque ſub exceſſum Caroli V. Imp: vt & in periculoſo morbo Philippi II. regis, nec non in morte Annæ reginæ. Quin etiam aiunt, Anno 1610. 13 die

P Quin-

Quintilis vſque ad 24. ſonitum eius de die in diem, per interualla auditum eſſe. Nimirum quemadmodum in domibus Religioſorum, ad dormiendum & vigilandum, ad orandum & cantandum æris pulſu ſignum ſolet dari, vt omnia ordine fiant, neque quidquam, quod ad diſciplinam pertinet, negligatur; & quemadmodum in vrbibus tinnitu ſonituq; æris mortales ad templum conuocantur; ita & Deus ſubinde in vnuerſo orbe commonet homines, vt excubent, & officio ſuo non deſint. Neque ſine cauſſa dictum eſt: *Laudate eum in cymbalis beneſonantibus, laudate eum in cymbalis iubilationis.*

Pſal. 150. 5.

§. X.

Plantarum fauſta & infauſta monſtra.

In plantis quoq; monſtra euenire plures teſtantur. Nam *eſt in exemplis*, arbores *& ſine tempeſtate, vllaúe cauſſa alia, quàm prodigij cecidiſſe multas, ac ſua ſponte reſurrexiſſe. Factum hoc populi Rom. Quiritibus oſtentum Cimbricis bellis Nuceriæ in luco Iunonis, vlmo, poſtquam etiam cacumen amputatum erat, quoniam in aram ipſam procumbebat, reſtituta ſponte, ita vt protinus floreret. A quo deinde tempore maieſtas populi Rom:*

Plin. l. 6. nat. hiſt. cap. 32.

Rom. reſurrexit, quæ antè vaſtata cladibus fuerat. Memoratur hoc idem factum & in Philippis, ſalice procidua atq; detruncata: & Stagiris in muſæo populo alba. Omnia fauſti ominis. Sed maximè mirum Antandri platanus etiam circumdolatis lateribus reſtibilis ſponte facta, vitaq; reddita, longitudine XV. cubitorum, craſſitudine quatuor vlnarum.

Quin etiam, vt Dionyſius & Herodotus memorant, Laodiceæ aduentu Xerxis platanus in oleam mutata eſt. Fuit in his arborum monſtris virorum fortium quædã imago, qui etiam apud Iſaiam vocantur *plantatio Domini ad glorificandum*. Ac,ne rerum felicium duntaxat, in plantis, monſtra gigni exiſtimentur, refert Valerius, *metentibus, apud Antium, cruentas ſpicas in corbem cecidiſſe*; ſignificabatur ſcilicet, multum ſanguinis, inſtante bello, faciendum, & plurimos mortales fatali falce metendos. Quippe etiam hoc in plantis portenditur. Siquidem *omnis plantatio, quam non plantauit Pater* cæleſtis, *eradicabitur*. Talem eradicationem etiam portendit fraxinus, quam Anno 1592. Embricæ in collegio F.F. Hieronymianorum tempeſtas fregit. Eius enim truncum vbi

Dionyſ. lib. 9. Herodot. l. 7. & 8.

Iſa. 61. 3.

Val. Max. lib. 1. c. 6. n. 5.

Matth. 15. 13. Ianſo. t. 1. lib. 5. Mercurij Gallo belg. pag. 355.

Collegij procurator exſcindi, & in fruſtà ſecari iuſſit, in ſingulis inciſionibus tota militum agmina expreſſa apparuerunt; inter quos tympanotribæ, ſigniferi, ductores alijque milites Boruſſorum & Polonorum more amicti non aliter, quàm ſi ex induſtria depicti eſſent, conſpiciebantur. Terra olim Cadmea ſegete haſtatos genuiſſe fingebatur, quis miretur nunc vbique bella geri, ſi nobis milites in arboribus creſcunt? Et ſanè hi de plantis milites lignei, veros poſt ſe milites traxerunt. Nec fabula eſt de his ligneis militibus, Petrus enim Hueſtius partes ligni illius oſtendit & oculos, quibus plurimum credimus, teſtes adhibuit.

§. XI.

Auium exoticarum monſtra.

Si ad animalia veniamus, copia numero caret. Et auium quidem vel auſpicia, vel auguria, ſuo iure remittimus ad ſuperſtitioſos. Arceſilao regnum tenente, candidus coruus apparuit, de quo graue reſponſum ferebatur. Et mox ad Democratiam ſtatus ciuitatis recidit; Beſſus cùm ad Heſperidas deceſſiſſet, occiſus eſt. Fauſtior coruo albo fuit Onacrotalus, auis cygno multò

Herodot. lib. 4.

multò maior: quam Culmannus Geppingenſis ſcribit, in omnibus expeditionibus, circa An. 1509. Maximiliano Romanorum regi præceſſiſſe, ac caſtris quaſi locum ſignaſſe. Quamobrem ea auis manſuetiſſima in aula Cæſaris, quam ipſa ſibi viſa eſt elegiſſe, boni ominis ſpe, debito victu, multis annis, ſuſtentata eſt. Viſa eſt etiam eadem à pluribus Mechliniæ attenta. Poſſet hîc recenſeri auis in Hiſpania in vrbe Ambgenita, Anno Seruatoris 1628. plumbeis glandibus deiecta, & Comiti, Schafgotio miſſa, viginti ſeptem pedes longa: quæ in fronte oculum humanum, caput autem bouinum habuit, & verò etiam bouis inſtar mugijt. Ceterùm in vicem aurium flaccidarum alæ dependebant; vertici cornuta vitta, tergo tuber teſtudineum, pectori lorica, & his aſperi aculei, caudæ gemini enſes, collo monile carneum, corallio haud abſimile, munimen addiderunt. Hæc, & plura de hac aue poſſent hîc recenſeri ex Mercurio Germanico Valentini Piſtoris, ſed litteræ, & alia non me ſinunt conijcere, quid ſiniſtri monſtrum hoc portenderit. Quanquam enim quiſpiam rectè dixerit: *Væ mihi quia tacui,*

Culman. in epiſtol. ad Geſnerum.

Mercur. German. Valentini Piſtoris in Semeſtri Anno 1628. & An. 1629.

Iſa. 6. 5.

tacui, præſtat tamen etiam ſubinde ſilere, quàm ingratijs aliorum diuinare.

§. XII.

Apum, formicarum, aliaq; monſtra infantium fauſtorum præſagia.

Val. Max. lib. 1. c. 6. n. 3. Extern.

Volucribus adiungi poſſunt & apes Platonis, quæ, vt hiſtoricus ait, *æternæ felicitatis indices extiterunt, dormientis in cunis paruuli labellis mel inſerendo. Qua re audita, prodigiorum interpretes ſingularem eloquij ſuauitatem ore eius emanaturā dixerunt. At mihi quidem illæ apes non montem Hymettum thymi flore redolentem; ſed Muſarum Heliconios colles omni genere doctrinæ virentes, dearum inſtinctu depaſtæ, maximo ingenio dulciſſima alimenta ſummæ eloquentiæ inſtillaſſe videntur.* Quod oſtentum etiam euenit Ambroſio, qui non alia de cauſſa pingitur alueari appoſito inſignis, quàm quòd ad os illius adhuc infantis apum examen aduolârit, iam tum mellei oris dulcedinem libantes. Quod omen in futuro tam ſancto viro eò dignius credibiliusque extitit, quia vel apud Ethnicos paria contigerunt. *Midæ* enim etiam, *cuius imperio Phrygia fuit ſubiecta, puero dormienti formicæ in os grana tritici congeſſerunt. Parentibus deinde*

Idem Valer. loc. cit.

deinde eius, quorſum prodigium tenderet, explorantibus, augures reſponderunt, Omnium illum mortalium futurum ditiſſimum. Nec vana prædictio extitit; nam Midas cunctorum penè regum opes abundantia pecuniæ anteceſſit: infantiaq; incunabula vtili deorum munere donata, onuſtis auro atque argento gazis penſauit. Omittam hîc L. Sullæ & Hoſtilij Mancini, itemque Ti. Gracchi & Tarquinij Superbi, nec non Crœſi, ominoſos magis, quàm monſtroſos angues: vera monſtra futuri nuncia percurram. Idem & Herodot. lib. 1.

§. XIII.

Quadrupedum & loquentium beſtiarum monſtra.

Coi dicunt, in paſcuis Nicippi tyranni, ouem peperiſſe: Peperiſſe autem non agnum, nec agnam, ſed leonem. Atque id Nicippo, qui tum priuatam adhuc vitam agebat, futuram tyrannidem portendiſſe. Ita quidem ſcribit Ælianus. Ælian. lib. 1 variar. c. 29. *In exercitu Xerxis, quem aduerſus Græciam contraxerat, equa partu leporem editum conſtat, eodem montem Athon vix tandem tranſgreſſo. Quo genere monſtri tanti apparatus ſignificatus eſt euentus. Nam qui mare claſſibus, terram pedeſtri operuerat exercitu, vt fugax animal, pauido regreſſu* Val. Max. l. 1. c. 6. n. 1. extern. & Herodot. lib. 7.

regnum ſuum repetere eſt coactus. Beſtias quoque locutas ſuprà diximus. Et cauſſam fuiſſe grauem neceſſe eſt, quæ beſtijs linguam ſoluit. Nimirum, more Fæcialium, bella Romanis indixerunt P. Volumnio, & Seruio Sulpicio Coſſ. *Bos namq; mugitu in ſermonem humanũ conuerſo nouitate monſtri audientium animos exterruit ;* quod Oroſij ſupputatione an. 202. ab vrbe condita contigit; quanquam id etiam aliàs dicatur contigiſſe. Enimuerò & canes legimus locutuleios eſſe factos. Ita enim ſcribit Plutarchus. *Cimon Athenienſis, cùm ſuos, contra Cyprios, aut Ægyptios, pararet milites, & iam in littore maris conſtitiſſent copiæ, horrenda illi ſpecies oblata eſt. Vidit enim canem quendam laceſſitum latrare, & inter latrandũ vera humana voce vti. Aſtyphilus igitur Poſidoniates vir vaticinij peritus, eiq; familiaris, mortem, ait, hanc ſibi ſpeciem præſagire.* Quod etiam Mauritio Imperatori equus repentè collapſus præſagijt, vt paulò poſt docebo.

Plutarch. in Cimone.

§. XIV.

Præſaga hominum monſtra.

Sed humana monſtra præcipuè hunc ſibi locum vendicant. Nam illa, vt ſunt

præci-

præcipua, ita & maximè valent ad aliquid ſignificandum. *Filius Crœſi regis cùm iam, per ætatem fari poſſet,* inquit Gellius, *infans erat; & cùm iam multùm adoleuiſſet, item nihil fari quibat. Mutus adeò & elinguis diu habitus eſt. Cùm verò in patrem eius bello magno victum, & vrbe in qua erat, capta, hoſtis gladio deducto, regem eſſe ignorans inuaderet: diduxit adoleſcens os clamare nitens, eoq; niſu & impetu ſpiritus, vitium nodumq; linguæ rupit: planeq;, & articulatè locutus eſt, clamans in hoſtem, ne rex Cræſus occideretur. Tum & hoſtis gladium reduxit, & rex vita donatus eſt, & adoleſcens loqui prorſum deinceps incœpit. Herodotus in hiſtorijs huius memoriæ ſcriptor eſt, eiuſq; verba ſunt, quæ prima dixiſſe filium Crœſi refert:* Ἄνθρωπε μὴ κτεῖνε Κροῖσον. Hæc Gellius. At Plinius longè aliter hanc hiſtoriam refert, ſimulq́ue quid ſignificârit hoc prodigium indicat his verbis. *Semeſtris locutus eſt Crœſi filius in crepundijs: quo prodigio totum id concidit regnum.* Læti igitur monſtri fuit triſtis exitus. S. Auguſtinus ipſe teſtatur, vidiſſe ſe, gigantéam mulierem Romæ, ad quam ſpectandam mirabilis fiebat vndequaq; concurſus, cùm tamen parentes eius reliquis

A Gellius l. 5. Noct. cap. 9.

Plin. lib. 11. Nat. hiſt. c. 51.

S. Auguſtin. lib. 15. de ciuit. c. 23.

hominibus æquarentur: paulò autem pòſt excidium vrbis eſſe ſubſecutum. Surius, cùm terribile illud monſtrum Anno 1512. Rauennæ viſum, quod ſuprà exſcripſimus, retuliſſet, addidit: *Interpretationem quidam eiuſmodi eſſe voluerunt. Superbiam, leuitatem, virtutum inopiam, Sodomiticam labem, amorem rerum labentium, Dei obliuionem, inexplebilem auaritiam, Gallico flagello caſtigatum iri. Quod & factum eſt. Eodem enim anno Gallorum rex Ludouicus, rupto cum Pontifice & Maximiliano fœdere, Rauennam obſedit: & tandem deditione receptam vrbem, contra fidem datam, diripuit, & magna clade affecit.* Imperante quoque Conſtantino, legimus editum infantem ore gemino, dentibus binis, & barba, oculis quatuor, auriculis duabus quidem, ſed breuiſſimis. *Qui partus*, inquit Marcellinus, *Remp. in ſtatum reclinatum deformem planè portendebat.* Quin & Mauritio Tiberio Imperatori ortum monſtrum interitum denunciauit, vt videre eſt in hiſtoria Theophylacti Simocattæ expræfecti. *Satellitibus enim ad eius tabernaculum, pro eo ac decebat, excubias ducentibus, vna muliercula partus cruciata doloribus, clariſonas voces iterum*

Supra c. 2. §. 2.

Sur. An. 1512. de reb. in orbe geſtis.

Theoph. Simoc. lib. 6. c. 1. & 2. hiſt. Mauritianæ.

rum ac ſæpius effudit. Egreditur de excubitoribus, qui feminam tam abſono clamore prohibeat. Ubi domunculam intrauit, cauſſamq́ vociferationis exquiſiuit, illa partu ſoluitur. Is naturæ piaculum erat: puer nempe ſine oculis, ſine palpebris, ſine ſupercilijs, ſine manibus, ſine brachijs, peregrinum quiddam, & informe. Ad coxendices præterea cauda piſcis agnata viſebatur. Spectaculi huius forma, & modo luſtrato, ſatelles parentes ipſos cum puero ad Imperatorem deducit. Qui portento conſpecto, parentibus interrogatis, vnde id haberent, vbi cauſſam nullam attulerunt, ſpectare deſinit, quod natum erat, interfici iubet. Ita monſtri mater abſoluitur, & infans gladio conciditur. Die altero Imp. Enatum (loci nomen eſt) cum exercitu tranſit; emenſisq́ duabus paraſangis, caſtra vallo communit. Tum de eius equis nobiliſſimus, & aureis ornamentis decorus collabitur, ruptoq́ ventre confeſtim extinguitur. Ex omnibus hiſce præſagijs Imp. infauſta & peratrocia ſibi in poſterum præſentiens, & præſentibus terrefactus, ob metum futurorum in mœſtitudine haud mediocri verſabatur, &c. Recentius quoddam portentum futurarum calamitatum prænuncium memorabo, Anno 1533. poſtquã die 17.

Iulij

Iulij Cometes longa cauda viſus indigitauit, ſequenti anno, pacificum illum, & omnibus modis laudandum regem Fridericum fatis ſublatum iri, memorabile quiddam accidit, quod Iuſtinus Goblerus narrat. Mortuo rege, corpus eius, de more, balſamo perunctum & amomo delibutum picatæque ſandapilæ incluſum fuit. Feretro ita vndiq; obturato, vt ne aër quidem, aut mortalis odor inde poſſet expirare, cadauer tamen adeò cœpit ſanguinare, vt defluentem inde cruorem ſubiectis vaſis neceſſum fuerit excipere. Hæc cùm præter naturam, in corpore mortui, & exſuccis membris contingerent, illico omnes cenſuerunt, Deum tam manifeſto ſigno aliquid velle portendere. Et rectè cenſuerunt. Lubeci enim, & in adſitis partibus, bella ac ſeditiones, aliæq; alibi grauiſſimæ calamitates extiterunt. Quippe eodē præterea anno in Hungariam & Auſtriam Turcarum tyrannus irrupit. Henricus octauus Angliæ Rex Caroli V. Imp. Romani nouercam repudiauit, conſiliarioſq; aliquot factum diſſuadentes capite mulctauit. *Quibus apparet, cæleſtium numen, & Cæſaris gloriæ fauiſſe, & populi errorem* (aut peccata) *inhibere voluiſſe.*

Iuſtin. Gobler. lib. 2. de reb. geſtis Lubecen.

Val. Max. l. 1. cap. 6. n. 11.

§. XV.

§ XV.

Quanta ſit Dei bonitas homines, per monſtra præmonentis?

Itaque, peccantibus hominibus, ſinit Deus etiam naturam peccare, vt de clade futura cogitantes animaduertant, quantum ab eorum ſceleribus Author naturæ abhorreat, qui monſtris maximis oſtendit, nihil eſſe tam monſtroſum, quàm peccatum. Sed & bonitatem ſuam immenſam declarat. Ex beneuolentia enim nuncium præmittit, ne veniat inopinatus. Præcogitatum malum minùs offendit; & ictum, quem præuidemus, commodiùs excipimus. Immò longè faciliùs declinamus. Idcirco monſtra præcedunt, vt ſignum ſint rei alicuius grauis ſecuturæ; eam quia conſultius eſt auertere, quàm expectare, clemens prouidentia eſt, præmonere ſecuturam. Sic equis non in ipſo curſu, aut præcipitio, ſed antè fræna inijciuntur. Quanti paſſim fiunt vaticinia? quanta olim in æſtimatione fuerunt Sibyllarum oracula? Nonnè beneficij magni loco recenſuit rex Dauid: *Incerta, & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi?* Psal.50.8. Numquid ipſe Deus, in amoris teſtimonium, dixit: *Num celare potero Abra-* Gen.18.17 *ham,*

ham, quæ geſturus ſum? Denique nonnè amoris ſignum fuit, quando illa voce Patriarcham conſolatus eſt: *Eritq; arcus in nubibus, & videbo illum, & recordabor fœderis ſempiterni, quod pactum eſt inter Deum & omnem animam viuentem?* Cùm ergo plerumq; Mundi Gubernator etiam monſtris aliquid ſignificare ſoleat, ſine optimo ea in mundum inducit. Per ea enim hominibus loquitur, præcauet, vaticinatur. Qui illum timent, qui filij ſunt morigeri, faciem eius præoccupant in confeſſione. Vident enim atque intelligunt, quò radius eat, & ad quem ſcopum diuinus digitus intendatur. Quare vel ſe præparant ad cæleſtem iram fortiùs excipiendam, vel citiùs anteuertendam. Lippientibus oculis vel ſine fructu, vel non ſine moleſtia lumen admouetur. Qui ſi aliud nihil è monſtris diſcere vellent, ſaltem poſſent in illis æternæ prouidentiæ ſigna agnoſcere. *Idoneum, opinor, teſtimonium diuinitatis, veritas diuinationis,* ait Tertullianus. *Hinc igitur apud nos futurorum quoque fides tuta eſt, jam ſcilicet probatorum, quia cum illis, quæ quotidie probantur, prædicebantur.* Enimuerò, ſi rectè calculum ducimus,

Gen. 9. 16.

Tertull. in Apolog. aduerſ. gentes c. 20

cimus, & judicia Numinis attentiùs conſideramus, tanta illius eſt bonitas, vt nunquam feriat, niſi præmonitos. Etſi enim minetur impijs *repentinam calamitatem & interitum quaſi tempeſtatem*, tamen eos docet cauere: dum enim minatur, monet. Et diſertè perſpicueque ipſe Seruator: *Attendite*, inquit, *vobis, ne fortè grauentur corda veſtra in crapula, & ebrietate, & curis huius vitæ: & ſuperueniat in vos repentina dies illa: tanquam laqueus enim ſuperueniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ. Vigilate itaque omni tempore, orantes, vt digni habeamini fugere iſta omnia, quæ futura ſunt, & ſtare ante Filium hominis.* Et adhuc clariùs: *Vigilate ergo (neſcitis enim quando Dominus domus veniat: ſerò, an media nocte, an galli cantu, an manè) ne cùm venerit repentè inueniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.* Si omnibus dicit, ergo omnes monet: nullum igitur, niſi præmonitum, ferit. Quanquam non illis duntaxat verbis monet. Monet mille modis; inter quos eſt etiam vnus iſte per monſtra. Qua de cauſſa ita ſcribit ad Gentes Tertullianus: *Quidquid agitur, prænunciabatur; quidquid videtur, audiebatur.*

Prou. 1. 27.

Luc. 21. 34.

Marc. 13. 36.

Tertull. loc. cit.

diebatur. Quòd terra vorant vrbes, quòd inſulas maria fraudant, quòd externa atque interna bella dilaniant, quòd regnis regna compulſant, quòd fames & lues, & locales quæque clades, & frequentia plerumque mortium vaſtant; quòd humiles ſublimitate, ſublimes humilitate mutantur; quòd iuſtitia rareſcit; & iniquitas increbreſcit, bonarum omnium diſciplinarum cura torpeſcit; quòd etiam officia temporum, & elementorum munia exorbitant; quòd & MONSTRIS *& portentis naturalium forma turbatur, prouidenter ſcripta ſunt. Dum patimur, leguntur; dum recognoſcimus, probantur.* Ita diuina ſapientia non tantùm clades per monſtra, ſed ipſa etiam monſtra per vaticinia prædixit.

CAPVT

CAPVT VII.

Secunda moralis Monſtrorum cauſſa, vt ſint pœna hominum, ob ſcelera plectendorum. Et qui, aut cur aliqua capitis parte, aut toto capite monſtroſo nati ſint?

§. I.

Monſtra eſſe iuſtitia diuina monimenta.

SVfficeret, vt Monſtra ſint, ſi ſigna ſunt, nunc etiam ſæpe ſunt ſupplicia. Neq; enim tantùm per illa monet, ſed etiam plectit Deus vel ipſos monſtroſos, vel parentes, vel magiſtratus, aut etiam totam communitatẽ monſtroſorum. Et quidem varijs modis, ob varia peccatorum genera, quorum acerbitas, diuinam vincit bonitatem, quam facit iuſtiſſimè in iram deflectere. Vnde, ſicut ceteræ creaturæ ſunt potentiæ, ita monſtra ſunt iuſtitiæ monumenta. Et vel Ethnicus author Plotinus ſcripſit; *ipſam mundi artificem rationem, malis, poſtquam facta ſunt, opportunè admodum vti ſolere, id autem maxima poteſtatis eſt, malis etiam bene vti valere.* Imò monſtra ipſa poteſt eſſe iubere, (Plotin. l. 3. enn. 2. c. 18.)

Q quia

quia non ſunt mala moris, ſed naturæ, & quidem naturæ particularis duntaxat, ac talia, vt ſint quoddam bonum totius vniuerſi. Bonum enim eſt Vniuerſi, vt in eo iuſtitia locũ habeat, ſine qua omnia ſusq; deque verterentur. Quod quoniam, præter Plotinum, etiam alij, apud gentes agnouerunt, factum eſt, vt Poëtæ quoq; ipſi tot fingerent monſtra, in quæ homines pœna dignos, vel ob alios plectendos, mutatos cecinerunt. Hinc Actæon in ceruũ, Iphigenia in ceruam; Scylla, Aglauros, Daphnis, Anaxarate, Niobe, Aconteus, Atlas, Lycas, Olenus, Prœtus, in Saxa; Lycaon in lupum, Achelous in taurum, Æſacus in mergum, Antigone in ciconiã, Atalanta in leænam; Arachne in araneam, Alcithoë in veſpertilionem, Diana in felem, Cadmus in anguem, alijque in alias formas monſtroſiſſima metamorphoſi feruntur conuerſi. Ita enim vnius curioſitas, alterius crudelitas, tertij impietas, & alia crimina aliorum caſtigata ſignificabantur.

§. II.

Viſionibus Deus docuit, monſtra eſſe in pœnam peccatorum.

Quod

Quod iſti carminibus ſuis expreſſerunt, alteri in ſomno eſt demonſtratum, teſte Cedreno, cuius hæc ſunt. *Antequam tempore Michaëlis Paphlagonis Imp. calamitates multis prodigijs ſignificata regno Orientis acciderent, cuidam de miniſtris Epiſcopi inſomnium oblatum fuit, prorſus rem ipſam repræſentans. Viſus erat ſibi videre Eunuchũ, albis veſtimentis indutum, formâ effulgente, qui tribus ipſi ſaccis appoſitis ordine eos iuberetur aperire, & euacuare. Cumq; id faceret, è primo vim ſerpentum, viperarum, & ſcorpionum erupiſſe. Ex altero rubetas, aſpides, baſiliſcos, ceraſtas, & alias venenatas beſtias. Ex tertio cantharides, culices, veſpas, aliaq; aculeata animalia. Cùm ad hoc ſpectaculum obmutuiſſet, virum illum dixiſſe: Hæc vobis accident, ob violata Dei mandata, & impium facinus in Rom. Imperatorem eiuſq; coniugem perpetratum.* Hac igitur virulentiſſimarum beſtiarũ mixtura & moneri mortales, & puniri monſtratum eſt. Quemadmodum & olim D. Ioanni, qui & ipſe vidit *de ore draconis, & de ore beſtiæ, & de ore pſeudopropheta ſpiritus tres immundos in modum ranarum, in quibus plaga ſignificabantur, erumpere.* Sed nihil viſis aut ſomnijs Apoc. 16. 13.

 neceſſe

neceſſe eſt probare, cùm exempla ſuppetant docentia à capite vſque ad calcem ſiue particulatim & membratim, ſiue vniuerſim & per omne corpus, delinquentes aliquos monſtroſitate plexos eſſe ac deformatos.

§. III.

Ob peccata, homines decaluari.

A capite incipiamus in quo ſummum decus capilli, quos legimus aliquando in ſuperbiæ pœnam rufatos, aliquando in iuuenilis petulantiæ caſtigationem canos extemplò factos, aliquando omnino, velut arborum folia, vento difflatos eſſe. Aptè hîc apponi poteſt, quod in Societatis noſtræ hiſtoria legitur. *Mulier erat ſupra ceteras flauo rutiloq; crine decora; quæ crinium ſpecie, cùm nimium ſibi placeret & plauderet, cœnobij nomen horrebat, ne cogeretur id aliquando decus tonſori immiti committere. Monuit eam Cornelius Societatis Ieſu, ſi crines illos pluris quàm Deum faceret, caueret, ne in eis crinibus, quos tantum diligeret, pœnas daret. Diebus interpoſitis non ita multis, ſentit Patrem veriſſimum fuiſſe vatem, laborare ex capite cœpit, totaq; illa pulchritudo capilli morbo vrgente defluere. Ergo ne caluitij pulchri-*

Hiſt. Soc. to. 3. An. 1552.

pulchritudinem, euulſis ad vnum crinibus oſtentaret, neceſsitatem in virtutem vertit, cœnobijq́; ſe ſe latebris, quod antè ſic horruit, occultauit. Monſtroſa hæc caluities & pœna fuit, & medicina; ſupplicium & beneficium. Neque enim, qui dixit: *Veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt*, itemq́ue *capillus de capite veſtro non perbibit*, ſine cauſſa non ſolùm capillum vnum, ſed & omnes huic abſtulit. *Decaluabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit*, dixit minitans Propheta. Sic ſuperbia crinium tollitur, &, cincinnis ſupra caput ædificatis, inſtar Iunoniæ auis incedentes ad modeſtiam rediguntur. Vt enim pauo criſtas erigere non poteſt, quas amiſit, ita nec femina ornare capillos, quibus eſt ſpoliata. Et ſpoliata eſt ſupra dicta puella, vt virginitate ornata maneret. Ita præmium ipſa caluitie meruit, quæ fortaſſe meruiſſet infernum; ſi alios retibus illis illaqueaſſet, quorum fortaſſe non nemo dicturus fuiſſet, *vulneraſti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui.* Quàm vtile eſt, ſic deformari, vt placeas Deo? quàm lucroſa mutatio, ſi dicatur comtulo adoleſcenti,

Matth. 10. 3.
Luc. 21. 18.
Iſa. 3. 17.
Cant. 4. 9.

aut puellæ mundum vanitatesq; deſerenti, & in clauſtrũ Deo conſecratarum tranſe-
Iſa. 3. 24. unti: *Et erit pro ſuaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro criſpanti crine caluitium, & pro faſcia pectorali cilicium?* Si enim, vt aliquando Magdalena, crinium ſuperbia peccare poſſunt mortales; poſſunt etiam eorundem vel ſqualore, vel cinera-
Luc. 7. 38. tione, neglectuque, aut ſacro vſu ad Chriſti pedes tergendos conuerſo, Deum placare; maximè autem, ſi non in Cenchris, ſed in monaſterijs, ad Numinis honorem, æternamq; ſuam ſeruitutem tondeantur. Nam huic quoq; rei ſuum præmium eſſe,
Ezech. 29, 18. Ezechiel nos docet, apud quem Deus ita loquitur: *Fili hominis, Nabuchodonoſor rex Babylonis ſeruire fecit exercitum ſuum ſeruitute magna aduerſus Tyrum: omne caput decaluatum, & omnis humerus depilatus eſt: & merces non eſt reddita ei, neque exercitui eius, de Tyro, pro ſeruitute, qua ſeruiuit mihi aduerſus eam.* Nimirum ob pondus galeæ & loricæ fuerat *militum caput decaluatum & humerus depilatus*, & militum regis Babylonis, quorum opera Deus vſus erat ad plectendam impietatem. Quòd ſi igitur militum caluitia præmijs ac mer-

cede

cede digna videbantur Deo; quantò præmijs ac mercede digniores erunt, quos non galeæ & loricæ prementes inuitos decaluant; ſed qui cæſariem ſuam ſponte non Apollini, aut Æſculapio, ſed vero Numini conſecrauerunt? Tantò autem euidentius fuit beneficium in ſupra dicta puella, quòd non illam tonſor, ſed Deus caluam fecit, ne ijs implexa capillis implicataq; velut olim Abſalom arbori, ipſa vanitati adhæreret. Pariter itaq; caluitie punita eſt, & ſanata. Quid conqueri mini, vetuli, vetulæque, quando vos ſenectus depilat, ſi iuuenibus prodeſt comarum priuatio, quæ etſi eos deformes, tamen pios facit? Illos pro monſtris habetote, quibus non iam manus rixantium, aut iratæ vxores, totos capillorum manipulos à capite reuellunt, ſed quos inſana libido, infectus intemperantia ſanguis, lues Gallica, & infames cauſſæ crines exuunt; vt galericulos, & fictitias atq; aliunde mutuatas comas geſtare cogantur. Immo qui ſibimet ipſis, non iam præ ira atque furore, ſed præ ſuperbia pilos radicitus extirpant. Multi enim viri, multæ feminæ, vt ſenium diſſimulent, & floridiorem æ-

2. Reg. 18. 10.

tatem mentiantur, crines caneſcere incipientes non tolerant, ſed forficulis vellunt; aliјsq; & alijs canis ſubnaſcentibus, adeò verticem ſuum depopulantur, vt tam glaber ſit, atque manus illorum. Quis eiuſcemodi monſtrorum cauſſa eſt? Nonne ipſi? qui oculos quidē hominum fallere poſſunt, nunquam tamen mortem decipient, quamuis oculis carentem. Propter eiuſcemodi ſuperbiam, Redemtor noſter peculiare eſt illud paſſus. vt per ludibrium crines illi vellerentur, & olim exprobra-
Iſa. 50, 6. tione grauiſſima dicturus ſit: *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non auerti ab increpantibus, & conſpuentibus in me.* O quàm in diuino cōſpectu formoſi ſunt, qui ſic deformantur, quoſq; non piget imitatione Magdalenæ

Virgil. l. 12. Æn. *fœdare in puluere crines*
Vibratos calido ferro, myrrhaq́; madentes!

§. IV.

Pili color monſtroſè mutatus, & pileus monſtroſus in pœnam datus.

Melior eſt hæc mutatio, quàm ſi quis ab impexis ſordibus ad vnguenta tranſeat & calamiſtros. Quemadmodum & ſatius

eſt,

eſt, cum Propheta Eliſeo caluum vocari, quàm cincinnatulum rapi in gehennam. Quanquam non caluitie duntaxat legimus homines deformatos, ſed ipſa etiam capillorum mutatione, aurea illa flauedine in Æthiopum colorem, velut ſuccino in carbones verſo. Verè dixit olim humani generis Reparator; *Non potes vnum capillum album facere aut nigrum.* At quod homo non poteſt, Deus poteſt, & Sancti diuina virtute petulantem ſuperbiam coërcentes. Quodam tempore, vt de eo teſtatur Theodoretus Cyri Epiſcopus, Niſibitanus ille Iacobus, Præſul virtute ac prodigijs clarus, *venerat in Perſidem viſurus plantas veræ religionis, & ei quem par erat, cultum exhibiturus, cùm is autem fontem tranſmitteret, puellæ quædam, quæ pannos lauabant, & veſtes pedibus emundabant, ne nonum quidem, & qui decentem præ ſe ferebat grauitatem, ſunt reueritæ habitum; ſed exuto pudore & perfrictâ facie, & impudentibus oculis diuinum hominem aſpiciebant, neque capita aperientes, neque veſtes, quas ſuccinxerant demittentes. Hoc cùm ægrè tuliſſet homo Dei, & vellet Dei virtutem in tempore oſtendere, vt facto miraculo liberaret ab impietate, fontem quidem*

4. Reg. 2. 23.

Matth. 5. 36.

Sur. 15. Iulij.

eſt execratus, & fluentum confeſtim euanuit: puellas quoq; eſt execratus, & impudentem earum iuuentutem caſtigauit, canis ante tempus inductis. Et ſermonem factum eſt conſecutum, mutatusq; eſt nigror pilorum, & ſimiles euaſerunt nuper plantatis arboribus, quæ vere circumtectæ ſunt folijs autumnalibus! Eæ autem cùm ſic ſenſiſſent ſupplicium (nam & fontis fluenta effugerant, & ſua inuicem capita intuentes videbant repentinam illam mutationem) curſu ad vrbem contenderunt, renunciaturæ illud quod acciderat. Illi autem cùm occurriſſent, & Magnum Iacobum offendiſſent, rogauerunt, vt iram compeſceret, & ſupplicium remitteret. Ille autem non diu cunctatus, Domino quidem preces obtulit, fluenta autem rurſus ſcatere iuſſit. Illa verò mox rurſus è ſuis emanârunt penetralibus, iuſti deriuata iuſſibus. Illi autem cùm hoc impetraſſent, petebant vt filiarum quoq; ſuarum crinibus color ſuus redderetur. Aiunt autem eum hoc quoque conceſſiſſe, requiſiiſſe autem puellas, quæ illam acceperant diſciplinam: & quoniam non venerunt, reliquiſſe ſupplicium, documentum temperantiæ, & argumentum moderationis, & diuinæ virtutis perpetuum, & euidens miraculum. Canam antea ſciebant

bant mortales vocabantque ſenectutem; monſtrum igitur erat tunc cana iuuentus. Quo genere monſtri meritò caſtigatæ ſunt puellæ, quæ quia nimis licentiosè aſſueuerant iuuenari, canitie aſperſę ſunt, vt maturiores viderentur. Obſtupuit ciuitas, quæ illas vidit intra horam canuiſſe. Et quia illæ de adoleſcentia ac ornamento capillorum ſuperbæ vetulis repentè ſimiles factæ in publicum prodire non ſunt auſæ; ob hanc ipſam monſtroſitatem, ex impudentibus ſaltem erubeſcere didicerunt. Quæ enim annis vegetæ erant, canitie effætæ videbantur. Siquidem albor pilorum, carnis ex qua naſcuntur, corruptionem & vitium indicat. *Nam lepra*, ait S. Cyrillus, *fit ex eo, quòd caro emoriatur; excauatur enim vlcus illico, abſumta cute, & in profundum ſemper; quo fit vt pilus qui in illis partibus exoritur langueſcens exalbeſcat ac velut ſtirps vnà cum ſubiecta terra corrumpatur.* Capillos tegit pileus, qui & ipſe eſt memorandus. Siquidem, in Annuis noſtræ Societatis legimus, Moguntiæ, hæreticam fuiſſe feminam, quæ exoſa & execrata Ieſuitas odium execrationemq; prodigio luit. Prolem enim peperit Ieſuitico

S. Cyrill. lib. 15. de Adorat.

pileo

pileo tectam. Eam nimirum coronam ſoboli meruerat mater, quæ ne Ieſuitarum obliuiſci poſſet, in fætu ſuo, pro pilo, pileum intuebatur. Sed hæc de pileo & pilo ſatis. Neq; enim hîc memorabo de monſtroſitate eorum, qui S. Adalbertum occidêre, & ſemialbo capillo ac barba, velut creta notati, alijsque malis affecti, ſcelus ſuum vultui inſcriptum circumtulerunt. Similia enim occurrunt plurima, & vera, ſicut illa ſunt fabuloſa, quæ dicuntur de Gorgonibus, ideò quòd canæ natæ eſſent, Græarum nomine vocatis. Neque enim hæc maiorem fidem merentur, quàm quòd vnum dentem, vnumq; oculum communem habuerint, quo, vbi domo exirent, vterentur.

Vide Vitã S. Adalberti,

Heſiod. in Theogonia. Æſchylus in Prometheo.

§. V.

Frons filij in parentem ingrati à buſone deformata.

A capillis ad frontem deſcendat ſermo. Eſt terribile, quod narrabo, ſed magnis, multis, fide dignis teſtibus firmatum. Erat in Normannia vir quiſpiam ſanguine haud clarus, diuitijs tamen maximis cumulatus. Huic vnicus filius in delitijs fuit. Quamobrem etiam inter delitias eum educauit.

Thom. Cantipr. l. 2. Apũ. c. 7. §. 4. Simile exemplũ refert Cæſarius lib. 6. c. 22.

Eum

Eum filium filiæ ſuæ in maritum popoſcit nobilis proſapiæ miles, conditione poſita, ſi ipſe bonis ſuis cedere, filioq́ue omnium rerum ſuarum poſſeſſionem tradere vellet; filium viciſſim, quæcunque vel patri neceſſaria, vel matri forent, abunde ſuppeditaturum. Aſpera parentibus illa conditio videbatur, & periculoſa. Sed qui vnà cum milite venerant, alias ei ſuper alias rationes ingeſſerunt; jam filiæ formam, jam gentis nobilitatem, jam prudentiam, peritiamq́ue œconomiæ commendantes; &, ne quid filio diffideret, etiam atque etiam perſuadentes. Quid ſpes honoris & poſteritatis non efficit? Conſenſit in nuptias Polyplusius. Abdicauit ſe dominio vterque parens; filius & ſponſam adeptus eſt, & patriam in omnia bona poteſtatem. Beneficia, vt quædam vina, non niſi recentia dulcedinem exſerunt, antiqua aceſcunt. Quare & noui iſti nupti, primo à nuptijs anno, memores vnde ſibi opes affluxerint, parentibus honores magnos exhibuerunt, omniaq́ue ad vitam atque ſuſtentationem neceſſaria, bono vultu, benignis verbis, inſigni libertate, læta promtitudine præbuerunt; adeò, vt gauderent progenitores,

ſe-

ſe cura atque labore liberatos iam omnia, quàm priùs, in maiore otio & quiete habere; & verè frui ijs, quæ antea plus moleſtiæ, quàm ſolatij feciſſent. Talis erat primus abdicatæ poteſtatis annus. Secundus iam contractiore manu ibat, &, quaſi ſeneſcente beneficij memoria, omnia parciùs adminiſtrabantur. Tertius deinde annus, depoſita verecundia, oſtendebat fortunas paternas non ad filium, ſed ad herum Euclionem fuiſſe tranſlatas. Nihil ille exquiſiti, nihil melioris notæ, vel cibi, vel potus, vel veſtimenti parentibus ſuppetebat. Iam hoc querebatur ſibi, iam illud deeſſe. Nullum præſtans vinum emi, nihil pro culina electum haberi poſſe dicebat. Aliquando & pecuniæ inopiam cauſſabatur; aliquando prætendebat hanc, aliquando illam neceſſitatem incidiſſe. Ita ſemper aliquid erat, ob quod progenitoribus petita negaret. Tandem ad extremam eum vxor & auarities perduxit impudentiam. Neq; enim iam excuſabat ſuas ſordes, ſed inſuper etiam accuſabat parentum inſatiabilitatem, vt quibus nihil ſufficeret, nihil ſatis dari poſſet. Illorum prodigalitate redigi ſe ad incitas; importunitate ad impatientiam

entiam cogi. Denique vt vtrinq; pax maior eſſet, & vtriuſque partis quieti conſuleretur, ex vxoris conſilio, exiguam quandam è regione domus ſuæ caſam parentibus conduxit, ita fore ratus, vt coniugibus iunioribus, ſeniorum querelæ ac moroſitas minùs eſſet moleſta; atque tantò ſecuriùs negari poſſent, quæ oculis eſſent ſubducta. Eliminantur itaque è domo ſua decrepiti parentes, & à filio ſeparantur, coguntúrq; ex ædibus bene inſtructis in viliſſimum mapale, & tecta ventis pluuiiſq; peruia emigrare. Ibi ergo in laribus malè materiatis, præter cæli, etiam filij iniurias quotidie deplorabant. Nihil recens coctum, nihil integrum; ea ſolùm quæ menſæ ſuperfuerant, & plerumque tunc demum, cùm jam eſui ampliùs idonea non eſſent, à filio mittebantur. Et interea apud nurum canes meliùs, quàm mariti parentes prandebant. Quæ cauſſa fuit, vt miſeri parentes, nunquam ſine lachrymis accumberent, & plerumque *potum ſuũ cum fletu miſcerent*. Accedebat ad hanc calamitatem, quòd ſeu querendi, ſeu petendi cauſſa, vix interdum domum filij intrare auderent, ita vultuosè aſpiciebantur, ita Pſal. 101. 10.

com-

compendioſè ſalutabantur; ita aſperè; quid vellent, interrogabantur. Itaque per vernam plerumq; internuncium id, quod cuperent, non mandabant, ſed mendicabant. Non potuit diuina Nemeſis tam crudelem diutiùs intueri impietatem. Fortè aliquando, in filij ædibus, anſer veru transfixus aſſabatur, & , pinguedine in prunas defluente, ventus nidorem & fumum per omnem viciniam difflabat. Non potuit ergo latere tam ſapidæ dapis odor famelicos parentes è regione habitantes, & vix ſex paſſibus diſtantes. Ac, ne erraret, mater curioſioribus oculis alitē ipſum obſeruauit ad ignes ſtridentem. Itaque eiuſcemodi verbis ſeniculum maritū compellauit. Vide, mi coniux, vt lautè cœnat filius noſter, nobis propemodum fame enectis! Strepit anſer inter prunas, inuitat odor; nonne naribus hariolaris? numquid dentes pruriunt? Me feminam magis decet paucis eſſe contentam. Tu autem abi, obſecro; & te ipſum inuita, vt ſemel ſaltem araneantem ſtomachum, & dudum impatienter latrantem ventrem tranquilles. Non fuit difficile eſurienti perſuadere, vt vellet edere. Arrepto igitur ſcipione,

ſcipione, prætrepidum ſpe ſilicernium ſeniliter cucurrit, ne poſt oua veniret ad mala. Vidit eum de feneſtra filius venientem, celerique properatione ab igne remotum anſerem occuluit; moxque, velut nihil feciſſet, patri obuius quæſiuit, quid negotij id temporis, apud ſe haberet? Ipſa hæc filij interrogatio patri pro reſponſo fuit. Qui illico etiam animaduertit, anſerem, ſine plumis licet, aliò auolaſſe. Altè illi hoc vulnus in pectus deſcenderat, ſed preſſit dolorem, reque omni diſſimulata, & ventre malè contento domum reuerſus eſt. Quid ibi anus mater, quid ſuam ipſe ſortem, inter fletus & gemitus accuſans, ſint collocuti, quid cælo & ſuperis queſti, vos cogitate. Deus certè non potuit ferre tantam rei indignitatem. Digreſſo patre, filius mandauit ancillæ, vt anſerem in culinam reportaret, & peraſſaret. Volat puella, auem ex penu relatura. Eò vbi peruênit, fœdum viſu reperit ſpectaculum. Iacebat in grandi patella anſer ſupinus. At pectori eius, tanquam vultur Tityo, pinguiſſimus inſidebat bufo. Caput illi tumidum; oculi prominentes & ignei; os rotundum, & perflabili patore hians; ven-

R ter

ter obeſus; color luridus; pedes ſemicrudam auem tenaciſſimè apprehendentes. Tali conuiua conſpecto territa ancillula, metuendū in modū vociferata eſt. Accurrit herus, & baculo vnde vnde arrepto, impuratam beſtiam excutere inſtitit. Illa, velut vim vi vindicatura, ab anſere in percutientis faciem inſilijt, frontique eius ita pertinaciter inhæſit, vt nulla vel vi, vel arte auelli poſſet. Ita filij erga parentes ſuos barbaram inhumanitatem puniuit Deus; fuitq; ea pœna tantò grauior, quantò diuturnior. Quippe multis annis durauit. Auxit miraculi ſtuporem quòd, quotieſcunque monſtri illius pars aliqua tangebatur, ita miſer ille cruciabatur, ac ſi cor illius feriretur. *Conterritus igitur*, inquit author, *mirabiliter & contritus adijt diœceſanum Epiſcopum, & cum omni dolore confeſſus, pro pœnitentia recepit ab illo, vt per omnes fines Normanniæ, & Galliæ ciuitates, reuelata facie circuiret, & vbiq; narraret populis euentum rei, vt per hoc exemplum ſumerent filij honorare parentes, & diſcerent, quàm periculoſum ſit & nociuum, vicem non rependere laboribus, quos ipſi parentes filijs impenderunt. Hunc ergo hominem, cum bufonis monſtro*

circum-

circumeuntem, vt diximus, Frater Ioannes de magno Ponte ordinis Prædicatorum, ſicut per ipſum nobis relatum eſt, vidit in iuuentute Pariſijs palam referentem omnibus, & monſtrantem, quod pro inhonoratione parentum paſſus fuerat, multis annis, & adhuc ſecundùm Dei voluntatem pateretur. Hunc poſtea, ſed non per dictum fratrem Ioannem, audiuimus Sanctorum quorumdam precibus liberatum, & diſparuiſſe ſubitò fœdum monſtrum. Magnum vtique bufo iſte in fronte monſtrum fuit. Sed longè maius, frontem ipſam ſine fronte fuiſſe, neque erubuiſſe, negare rem tantillam patri, à quo omnia acceperat. Diſcite hinc, ô filij, quàm non ſolùm monſtroſa, ſed etiam monſtris digna res ſit, parentes non venerari. Quid dico non venerari? contemnere. Et tamen, prô dolor, res eſt quotidiana! Eſt igitur in hoc monſtro maximè monſtroſum, quòd non ſit rarum.

§. VI.

Oculorum & aurium peccata in iiſdem membris punita.

Sub fronte ſunt oculi, quorum officium eſt, vt ſint velut duæ corporis lucernæ, iuxta illud: *Lucerna corporis tui eſt oculus tuus* Matth. 6, 22.

A cuius incolumitate adeò magnũ eſt corpori momentum, vt idem diuinus Magiſter dixerit: *Si oculus tuus fuerit ſimplex: totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum erit tenebroſum.* Quemadmodum igitur monſtrum eſt, *ſi lumen,* quod in aliquo eſt, *tenebræ ſint,* ita vtique monſtroſum eſt, oculum non videre poſſe, ſicut non poſſe lucẽ lucere. In hac ergo quoque capitis parte puniri homines, vel illa curioſitas docet, quæ puellæ, rem alioqui piam, vt apparet, ſcrutanti, lumen extinxit. Genoueua, teſte Bonfinio, virgo Pariſienſis ab Epiphania Domini, ad cœnam vſque Domini, ſeſe ſolebat, ſpontaneo carcere, à conſortio hominum ſeparare, atq; in cellam ſecretiorem includere, vt diuinis precibus ac meditationi ſacræ, remotis arbitris, impenſiùs vacaret. Erat puella alia, quæ, noſcendi ſtudio, quidnam illa ſola faceret, tacitè ad oſtium adrepſit, & per rimas negotia occupationeſque incluſæ obſeruauit. Magni illi ea curioſitas ſtetit. Nam è veſtigio luminis vſuram amiſit, vt nihil prorſus videret, quæ videre volebat, quod vel diffidentia illi ſuaſit, vel ſuſpicio ſimulationis.

Bonfin. decad. 1. lib. 1.

At

At quæ ſanctorum clementia eſt, quadrageſimali ieiunio exacto, eiuſdem operâ lumen recepit, cuius indagine id peccans amiſerat. Præſtat nimirum etiam oculis carere, quàm abuti; quos amittere meruerant & illi, qui cùm Chriſtum Chriſtiq; egregia facta admirari debuiſſent, liuidis & inimicis oculis *obſeruabant eum*. Beneficium eſt, armis carere quibus pereas. Itaq; quid mirum eſt, ſi puella hæc amiſit oculos, ne curioſè videret? Fuit quæ ſibi ipſa oculos erueret, ne curioſè videretur. Et quamuis neque Tobias, neq; Samſon viſum amiſit, Deo crimen aliquod in illis puniente, (ſiquidē Tobiam cæcitate probauit, Samſonem Dei hoſtes exoculauerunt) tamen ad Elymam magum, qui *quærebat auertere Proconſulem à fide*, Paulus dixit: *Ecce manus Domini ſuper te, & eris cæcus, non videns ſolem vſq; ad tempus. Et cecidit in eum caligo, & tenebræ, & circumiens quærebat, qui ei manum daret*. Enimuerò à Deo & Sodomitæ percuſſi ſunt cæcitate. Quid mirum? cùm apud homines quoque legatur pœnaria cæcitas viguiſſe. De Arſace rege Armeniæ capto ex inſidijs à Sapore Perſidis rege Ammianus Marcellinus ſcribit,

Luc. 14. 1.

Tob. 2. 11. Iud. 16. 21.

Act. 13 8.

Gen. 19. 11. Vide Petr. Fabri Semeſtriū l. 3. cap 19.

Ammian. Marcell.

lib. 27. 4. Reg. 24. ſcribit, eum, effoſſis oculis, catenis argenteis vinctum, ad caſtellum Agabana nomine exterminatum, ferroq; pœnali diſcruciatũ cecidiſſe. Et multis ante ſæculis, Sedecias Iudæ rex, à Chaldæorum rege, aduerſus quem rebellauerat, poſteaquam filiorum ſuorum crudelem ante oculos, trucidationem intueri adactus fuit, indeq; catenis vinctus Babylonem adductus eſt, pœnam ſenſit excæcationis. Quæ pœna & ob libidinis perpetrationem, ob armentum, bouis abigendi cauſſa, diſpalatum, atq; ob frumentum ex horreis abductum, fuit olim irrogata. Sed de cæcis, & cæcatis infinitus eſſet diſſerendi campus. Illud ſufficit adnotaſſe, & miſeram rem eſſe cæcitatem, & monſtroſè deformem. Miſeram Tob. 5. 12. eſſe teſtatus eſt ille, qui dixit: *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cæli non video?* Et agnouerunt hanc miſeriam, quotquot ad Chriſtum cæci alta voce clamauerunt, eaq; liberari voluerunt. Deformitas autem vel inde poteſt æſtimari, quòd etiam luſcos vulgus rideat, aut caligine obſcuratos; quæ caligo, te-Galen. in l. 2. Hip- ſte Galeno, *eſt oculorum quoddam πάθος, nempe ducta ſimilitudine ab aëris perturbatione,*

ne, & craſſamento ſpiſſiore quàm nebula, tenuiore quàm nubes, oculi cicatricula à ſuperficiaria exſuperantia contracta, & totum fere oculi nigrum comprehendens, colorisq; cærulei. Quamobrem Arator ita rem deſcribit: pocrat. Prorhret. com. 2. num. 11.

tunc nubila vultum
Carnleis fixêre notis, & pectoris atri
Venit in ora color.

Quid ni & in aures? aures atro ſanguine bullientes. Quid aliud Malchus meruit, quàm mutilari? iam enim antea integer non erat, qui venerat ad capiendum Chriſtum innocentem. Quis ſcit quæ cauſſa fuerit, ob quam, circa annum 1240. tanta à Tartaris Polonorum ſtrages ederetur, vt auriculis præciſis Tartari nouem ingentes ſaccos expleuerint? Multa audiendo peccata perpetrantur. Denique Luc. 22. Crom. lib. 8.

Auriculas aſini quis non habet?

§. VII.

Facies adultera monſtroſa.

Non oculos duntaxat, & aures inhoneſto vulnere, totum vultum ſcelera faciunt monſtroſum. Nouiſſe militem ſe aliquando ſcribit Ioannes Nider, cuius vxor pulchrior, quàm caſtior, cùm Helena Ioan. Nider lib. 2. Formicarij. c. 10.

quàm Lucretia eſſe maluiſſet, quantùm mente, tantùm facie eſt mutata. Quoniam igitur adulterij fæditas ex horrido illi vultu eluxit, nec antè deſijt videri monſtrũ, quàm deſijt peccare velle. Itaque poſtquã pijs mariti monitionibus ad pœnitentiam & criminis confeſſionẽ apud ſacerdotem factam eſt adducta, lachrymis vnà & pectoris maculas, & oris dedecus abluit. Si ad hunc modũ eadem in omnibus & mentis & frontis eſſet ſpecies, ô quàm multos & multas occurrere nobis monſtroſos cerneremus! Sed abſcondit Deus ſæpius deformitatem animi, olim coram toto mundo detegendam.

§. VIII.

Adulteri & laruatorum monſtroſa facies.

Thom. Cantipr. lib 2. de vniuerſo. cap. 30. p. 49.

Conſimile exemplum non jam in vxore miles, ſed in milite vxor experta, ab alio authore memoratur. Hic enim cùm, intempeſta nocte, de coniugis latere, ad adulterium alibi perpetrandum ſurrexiſſet, peractoque flagitio, luna clara, redijſſet; faciem venientis vxor per feneſtram intuita, horrificè cæpit exclamare. Ad eum clamorem, vt fit, vndique & ancillæ è cubiculis, & famuli de ſtabulis concurrerunt.

Nec

Nec minùs iſti, quàm domina, perterriti cœperunt vociferari, arbitrantes, ſe viui cacodæmonis vultum conſpexiſſe. Tot teſtibus oculis credidit & ipſe miles, qui agnoſcens ſe diuino judicio ignominiam induiſſe, vix expectato die, ad animæ medicum, in templum properauit. Expellebantur tunc ad paſcua pecudes, & ecce, ipſi boues, ipſæ ſues, ac mutæ animantes Auernalem in illius vultu laruam horrentes, quà datum eſt, diffugerunt. Quin & paſtores obuij Stygium quendam in illo venire Spiritũ exiſtimantes fuga ſibi conſuluerunt. Denique ipſe Parœcus pro foribus templi preces matutinas Deo perſoluens, aſpecto tam formidabili monſtro, crucis ſe ſigno muniens exilijt, & in interiora templi, adducto clauſoque oſtio, ſe properè recepit. Pulſauit tamen miles januam, & eiulabili voce ſacerdotem rogauit ſibi fores vt reſeraret, de peccatis confeſſuro, Deoq; per pœnitentiam ſatisfacturo; neque enim ſe eſſe illum, qui videretur; faciem in laruam, hominiſque in dæmonis vultum, ob ſcelus ſuum, vitæq; impuritatẽ duntaxat, eſſe commutatum: velle ſe quæ in animo eſſent turpia eijcere,

 paratum

paratum omnia quæ imperarentur exequi, cetera diuinæ committere voluntati, à qua miſericordiam expectaret. Mira vis eſt pœnitentiæ, magna poteſtas lachrymarũ. Vix peccata ſua detexit, vix ſe adulterij accuſauit, cùm illico deterſa eſt omnis illa laruαlis turpitudo, redijtq; vultus hominẽ profeſſus. Quis Deum accuſet homines deformantem? Ipſi ſe mortales flagitijs fœdant; & qui cum D. Stephano ita nitere poſſet, vt *intuentes eum omnes viderent faciẽ eius tanquam faciem Angeli,* is vel conſcientiæ lurore, vel ebrietatis incenſus æſtu, vel libidinis deformatus ſcabie diabolo ſimilis videtur. Imo nonnulli quaſi non contenti ea forma, quam à Deo acceperunt, vt Bacchanalia viuere, & licentiùs laſciuire queant, faciem teterrimis veſtiunt perſonis; quia laruæ eſſe malunt, aut quoduis ex Daunia & Getulia monſtrum, quàm homines. Quid iſti merentur, qui, tanquam eos puderet, claram pulchramque illam Dei imaginem omnibus modis velare & operire conantur, tantaque obſcænitate fædant, vt ſi eis, iuſto Numinis iudicio, eiuſcemodi vultus obtigiſſet, ipſi ſe abſconderent, & oculos humanos vitarent;

Act. 6. 15.

rent. Nunc nigræ, rugoſæ, piloſæ, verru-coſæ, cornutæ cacodæmonum facies, quas à natura accepiſſe miſerrimum fuiſſet, ſponte quæruntur, emuntur, induuntur, & obuia feſtiuitate ſub Orcino ſchemate triumphatur, ac deformis ſupplicij calamitas pro lætitiæ materia habetur. Quid ergo accuſant homines, quæ affectant? cur cum impatientia habent, quod quærunt, ſi non habent?

§. IX.

Diabolica facies imprecatione impetrata.

Immo quod optant? nam ſiue precentur, ſiue imprecentur, optare vtiq; videntur, quæ imprecantur æquè, ac quæ precantur. Ita & Seneca pronunciauit, cuius hæc ſunt: *Iam non miror, ſi omnia nos à prima pueritia mala ſequantur. Inter execrationes parentum creuimus. Exaudiunt dij quoque noſtram pro nobis vocem gratuitam.* Quid querimur, ſi exaudimur? Et tamen multos Deus punit, quia exaudit. In Geldria, circa annum Chriſti M. DL. XXV. mirabile exemplum accidit. *Quidam,* inquit Wierus, *non obſcuri nominis Regi Hiſpaniarum, apud Geldros militans, quum è familia nobili honeſtam duxiſſet coniugem, quam &* Senec. ep. 11. Wier. l. 4. cap. 18. de præſtig. dæm.

durius

durius tractabat, intelligeretq́ tandem ipſam vterum ferre, indignanter veluti ſiniſtrè precatus, ait illi: Tu infernalem geſtas dæmonem, quem gladio confodiam. Non longè poſt filiolum genuit, dimidia corporis inferioris parte benè formata: verùm ſuperior pars lituris rubris & nigris fœda apparuit, oculis in fronte locatis, ore rotundo, nigro, tetro, vt Satyrus; auribus longis, veluti canis venatorius: in vertice duo cornua nonnihil intorta, quæ manibus contrectata reddebantur ſanguinea. Habes hîc, non vnam tantùm, ſed ferè omnes capitis partes monſtroſas. Quid horres? quid naturam deteſtaris? quid Deum in ius vocas? talem huic marito vxor partum edidit, qualem optauit. Ita nimirum nunquā naturæ Gubernator ingratis hominibus ſatisfacit, ſiue det, quod petunt, ſiue neget. Cur imprecantur, quod auerſantur? Ac ſanè cùm omnes imprecationes ſint malæ, Plato tamen nihil cenſet filijs eſſe periculoſius, imprecatione parentum; quemadmodum etiam nihil illis ſalubrius eſt, quàm ſi parentum ſuorum benedictionē mereantur, vt olim in Iſaaco, Iacobo, Tobia alijſque fuit videre. Certè, vt *non poteſt arbor bona malos fructus facere,*

ſic

ſic neque homo bonus ſerere maledictionem in immerentes.

§. X.

Voce monſtroſa puniti.

Nec alios duntaxat feriunt Diræ & maledictiones, ſed ſæpe etiam redeunt in caput ipſius exectantis; neque manent in externo monſtrifico aſpectu, ſed vocem quoque monſtrificam efficiunt. *Sane memorabile eſt*, inquit horarum ſucciſiuarum author, *quod non ita pridem in vicinia contigit, cùm quidam multis imprecationibus & execrationibus ſubditos ſuos miſerè afflixiſſet, & coëgiſſet, vt arcem ſuam duriſsimis laboribus ædificarent, eosq́ inter laborandum, & aliàs, nullo alio nomine, quàm* CANES *ſuos appellaret. Nondum enim ædificio abſoluto in grauiſsimum morbum incidit; cumq́ nondum ab imprecando, & ſubditos* CANES *ſuos appellando deſiſteret, Deum ita offendit, vt prorſus elinguis fieret, & dum hac ſcriberem, nulla articulata humana vox, ſed ſolummodo latratus caninus ab eo exaudiretur.* Nimirum quædam talionis forma eſt, vt quod alterum cogis pati, ipſe patiaris. *Quia per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* Quod iuſtitiæ diuinę eſt; clementię eſt, quando nō fit;

Phil. Camerar. Cent. 1. cap. 86.

Sap. 11. 17.

fit; prouidentię, vt non ſemper fiat. Si enim ſemper fieret, quales non homines haberemus? quales voces audiremus? quales vultus aſpiceremus? Quotidie ſuperi
Gen.11.7. dicere deberent; *Venite, deſcendamus, & confundamus ibi linguam eorum.* Itaque ſicut olim Poëtica illa Solis filia, inacceſſos lucos & voce, & facie monſtroſis hominibus habuit plenos; ita paſſim cerneremus totum mundum eiuſcemodi prodigijs repletum.

Virgil. 7. Æn.

Hinc exaudiri gemitus, iraq́; leonum
Vincla recuſantûm, & ſera ſub nocte rudentum;
Setigeriq́; ſues, atq; in præſepibus vrſi
Sæuire: ac formæ magnorum vlulare luporum.
Quos hominum ex facie Dea ſæua potentibus herbis
Induerat Circe in vultus ac terga ferarum.

Quanti enim vel jam latrant? quanti rudunt, aut rugiunt? quanti crocitant, aut pippiunt homines? Denique nullum eſt animal, cuius vel linguam, vel formam innumera mortalium vitia non mererentur.
Luc. 1.18. Cur enim turpiloqui, maledici, linguaces pro-

proditores non mererentur vocem amittere, ſi ſanctiſſimus alioqui ſacerdos Zacharias mutus in pœnam factus eſt, quòd non ſtatim credidiſſet, ſe tam diuturna ſterilitate eſſe liberatum?

§. XI.

Capita vitulina in humanum verſa.

Quanquam non tantùm tunc monſtrũ eſt, quando humana facies in beſtiæ figuram mutatur. Magnum quoque monſtrum & terribile eſt, quando beſtię caput in caput hominis vertitur. Winshemij efferatæ mentis ſicarius, homicidia haud pauca iam pridẽ perpetrauerat, prægnantesq; adeò ipſas exciderat; ſed vbi ſcelerum ſuorum menſuram impleuit, rotæq; & rogo maturus fuit, eiuſcemodi prodigio eſt manifeſtatus. Hebdomade ſacra, quæ Paſcha antecedit, macellum adijt, & in tres dies feſtos tria capita vitulina emit, eaq; in ſaccum reticulatum coniecta domum reportauit. Dum iret per plateas, omnium oculos traxit exiſtimantiũ eum ferre capita tria humana; vtq; ſpectaculũ crudelius videretur, recens à capitibus ſanguis dimanabat. Mota eſt ſuſpicio, creuit rumor, fama ijt per totam ciuitatem, tandem-

Manlius V. Præcept.

tandemque res etiam delata eſt ad Magiſtratum. Mittitur lictor, citatur reus, interrogatur de capitibus. Reſpondet, ea non hominum fuiſſe, ſed vitulorum. Ait, hanc ſe rem planam facere poſſe teſte lanione, à quo præſtinârit. Adducitur lanio, affirmat. Tantò igitur maior inde orta dubitatio. Nempe, tot oculos falli non potuiſſe; prodigia gratis non accidere; ſanguinis veſtigia aliquid clamare, dicebant omnes. Conijcitur in carcerem, datur in quæſtionem, deprehenditur reus, iam ſine tergiuerſatione faſſus complures à ſe patratas cædes, ac tum demum, capita è ſacco exemta in vitulinam reuerſa ſunt formam, vbi homicidia pœnæ meritæ patuerunt. Conſimilem hiſtoriam audiui Hiſpano cuidam accidiſſe, qui, cùm remotis arbitris, in recondito ſaltu, quempiam viatorem crumena atq; vita ſpoliaſſet, eumq; terra obruiſſet, exiſtimans cum cadauere facinus quoque ſuum eſſe ſepultum, incognitam, de cælo vocem hanc audiuit: IN MAIORICA VINDICTA. Territus hac voce, ne fortè in eam aliquando inſulam mitteretur, militiæ nomen dedit. Naue conſcenſa in Italiam nauigaturus, tempeſtate

co orta reiectus eſt in Maioricam. Ibi, dum ſibi maximè vult cauere, vitata omnium familiaritate, exſcendit ad emendum ibidem in proximo loco caput vitulinum; quo itidem in cruentum humanum caput conuerſo proditus, illico & vocis, & vindictæ diuinæ memor pœnas dedit. Eſt hæc hiſtoria præcedenti ſimilis. Sed nihil eſt incredibile, idem ſæpius accidiſſe. Cur non iterentur ſupplicia, ſi ſcelera toties repetuntur?

§. XII.

Caput piſcis in caput Symmachi mutatum, in terrorem Theodorici regis.

Hac de cauſſa etiam in vetuſtioribus conſimilia leguntur. Tale enim etiam monſtrum fuit, quod Platina teſtatur, Romæ contigiſſe. Summa Romæ duorũ inſignium virorum Symmachi & Boëtij (qui gener Symmachi fuit) erat ac præcipua authoritas. Quamobrem euocauit eos Theodoricus rex Gothorum, iuſſitq; Ticinum venire. Ibi eos diu captiuos tenuit, quòd impijs eius decretis aduerſarentur. Neq; contentus fuit vinculis eos ſtringi, verùm bona quoque illorum publicauit, tandemque etiam iniquiſſimè ambos iuſſit interfici.

fiei. Habent viri probi ſupra ſe tyrannos; ſed & ſupra tyrannos alius eſt, qui in eos animaduertat. Itaque, paulo poſt iniuſtiſſimam hanc cædem ſecuta eſt talis pœna barbaram crudelitatem. Symmacho & Boëtio ſepultis, epulæ de more parabantur, vt Theodoricus cœnam pariter & ſcenam feralem adiret. Inter cetera enim regia fercula, grande piſcis caput menſæ imponebatur, quod cùm ceteris ob magnitudinem ſuam admirationi eſſet, regi fuit formidini. Non enim ille piſcis cocti, ſed Symmachi viſus eſt cernere reſectum, cruentumq; caput, horribili rictu & flammeis oculis ipſi minitantis. Obſtupuit eo conſpecto, & ſubito metu conſternatus, totoque corpore contremiſcens iuſſit ſe in lectum deportari; ibi accerſito medico Elpidio & familiariſſimis quibuſque amicorum, terribilem illam Symmachi ſpeciem à ſe conſpectam lamentabiliter denarrauit, atque ita in ſcelere & ſceleris pœna deplorata extinctus eſt. Hanc formidabilem, in ipſa menſa, metamorphoſin quis non judicet eſſe monſtroſam? Quis autē eius monſtri cauſſa fuit, niſi ipſe, quem

petiuit.

petiuit, Theodoricus? Sed diuinitus eo inſcio atque inuito hæc accidit mutatio.

§. XIII.

Caput S. Ioannis Baptiſtæ in ferale conuiuium illatum, capite ſaltatricis vindicatur.

Longè ego propemodum dixiſſem conuiuium illud monſtroſius extitiſſe, in quod *allatum eſt caput* Ioannis Baptiſtæ *in diſco, & datum eſt puellæ, & attulit matri ſuæ*, ſal- Matth. 14. 11.
tatricula adulteræ. Non voco caput innocentiſſimi martyris monſtrum, ſed conuiuium tamen fuit monſtroſiſſimum. Quis inter fercula cædes, inter pocula vulnera, funera inter conuiuia tractauit? *pugnare ſcyphis Thracum eſt;* & occidere in menſis Lapitharum. Herodes illo die, quo viuere & ſolem videre cœpit, fert ſententiam mortis. Salax puella ſaltat, & pro mercede exigit Prophetæ caput. Mulier adultera ſitit, & vult bibere humanum ſanguinem. Quis hoc vnquam audiuit? quis legit? in regiam menſam, inter natalitias dapes, ferale apportatur ferculum, & in diſco apponitur conuiuis caput Ioannis Baptiſtæ? Nonne hæc monſtroſa ſunt? & omnibus monſtris deteſtabiliora? Ita capitibus ludunt & illudunt homines, &

Nicepor. l. 1. Eccl. hiſt. c. 20.

Deus capita non feriat, ſi capita peccent? Immo ferit. *Furibunda enim* (verba ſunt Nicephori) *& adultera inceſtaq́ adeò illa, quæ quidem Herodis habebatur, reuera autem Philippi erat coniux, vita longiùs acta, cùm priùs filiam & ſaltatricem acerbo fato ſublatam vidiſſet, deinde ipſa quoque deceſſit: futuri ſæculi iudicio & ſupplicio reſeruata meras ibi, quàm citiſſimè diuina ira faces, intolerabilisq́ indignationis Domini calicem hauſtura. Filia autem eius* (*dignum enim eſt, quod memoria commendetur*) *talis fuit obitus. Eundum ei quopiam brumali tempore erat, & fluuius trayciendus: qui cùm glacie conſtrictus coagmentatusq́ eſſet, pedes eum tranſibat. Glacie autem rupta,* (*idq́ non ſine Dei numine*) *demergitur illa ſtatim, capite tenus; & inferioribus corporis partibus laſciuiens, molliusq́ ſe mouens ſaltat, non in terra, ſed in vndis: caput verò frigore & glacie concretum, deinde & conuulneratum, & à reliquo corpore, non ferro, ſed glaciei cruſtis reſectum in glacie ipſa ſaltationem lethalem exhibet: ſpectaculoq́ eo omnibus præbito, ſceleſtum hoc caput in memoriam ea, quæ fecerat, ſpectantibus reuocat.* Quis enim tunc matri eius ſenſus, cùm ei jam alterum caput afferretur atque in ma-

nus traderetur? idque non inuiſum, vt fuerat Ioannis Baptiſtæ, ſed longè chariſſimum? Nonne & ipſa facinoris ſui recordata agnouit diuinæ vindictæ æquitatem, viditque, *qua menſura menſa fuerat, eádem ſibi remetiri?* Sed nihil vident impietate excæcati, percutiuntur, & non corriguntur. At quamuis pereant, geminum tamen ex illorum exitio bonum exiſtit: ſiquidem oſtendit eorũ interitus, eſſe Deum iuſtum & metuendum, neque tamen ſine clementia & bonitate. Nam eiuſcemodi pereuntium ſupplicia, aliorum ſunt exempla. Matth. 7. 2.

§. XIV.

Irriſor retorto collo præpoſterè videns punitus.

Quale etiam fuit illud curuiceruicum pecus, Iani infelix imago, homo verè præpoſterus, de quo in vita S. Ludouici Francorum regis legimus, eum in mirabile monſtrum eſſe demutatum. Inter ceteras D. Ludouici Galliarum regis virtutes eminuit mirabilis quædam moderatio, & victoria mundanæ vanitatis. Non ille fulgere in auro, non in purpura atque oſtro nitere amabat, ſed veſtitu communi ac ſimplici regiam tegebat dignitatem. Itaque Sur. tom. 4. in vita S. Ludouici.

ornatus, quem ille à veſtitu non petebat, à miraculis illi acceſſit. Accidit aliquando, vt Comes Geldriæ Pariſios nuncium cum litteris mitteret, illico rediturum. Ex eo reuerſo ſciſcitatur Comes: *Num regem Franciæ Ludouicum vidiſſet?* Tum ille, vel vt per iocum domino placeret, vel vt per ſannam regem contemneret, improba imitatione collum contorquens & in humerum reijciens, *Vidi*, inquit, *vidi illum miſerum papilardum regem griſea veſte indutum ad ſcapulas caputium gerentem.* Dixit, & quod dixit, miſerando modo expreſſit. Finierat enim vix ea verba, cùm ecce, facies eius in collo rotata ac retrorſum acta, ita retorta permanſit, vt in contrarium intueretur, & iam, quod animâ verè erat, etiam corpore homo peruerſus eſſe videretur. Cui hæc, tam monſtroſè non videntis quò ambularet, deformitas eſt aſcribenda? merenti, an punienti? Videre nequeo, quomodo in Deum culpa poſſit transferri. *Solummodò hoc inueni, quòd fecerit Deus hominem rectum, & ipſe* ſe ab eo auertens reſpexerit retro, cum vxore Lot; iniurioſus, non curioſus, contra illud cæleſtis Magiſtri: *Nemo mittens manũ ſuam ad*

Eccleſ. 7. 30.
Gen. 19. 26.
Luc. 9. 62.

ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. Itaque iure irriſor iſte diuinæ iuſtitiæ eſt immolatus, ſicut olim aues, *retorto ad collum capite.* Leuit. 1. 15.

§ XV.

Ex illegitimo matrimonio regis proles anſerino collo nata.

Defenſa eſt in hoc monſtro regis Galliarum virtus & ſanctitas; punita alterius impietas in eo quod ſequitur, non tantùm capitis, ſed etiam colli monſtroſi, prodigio, cuius in hiſtoriæ Aquitanicæ fragmentis ex Pithæi collectione editis fit mentio. Sed ſatius eſt dare verba Petri Damiani Archiepiſcopi Rauennatis & Cardinalis, qui ita ſcribit: *Deus omnipotens terribile exhibet etiam in hac vita judicium, nec tamen miſeri homines deſinunt iterare plectendum. Nam Robertus Gallorum rex, auus iſtius Philippi, qui in paterni iuris ſceptra ſucceſſit, propinquam ſibi copulauit vxorem, ex qua ſucepit filium, anſerinum per omnia collum & caput habentem. Quos etiam virum & vxorem omnes ferè Galliarum Epiſcopi communi ſimul excommunicauêre ſententia. Cuius ſacerdotalis edicti tantus omnem vbique populũ terror inuaſit, vt ab eius ſocietate vniuerſi* Petr. Damian. ep. ad Deſiderium Abbat. Caſſin. Baron. t. 3 An. 998.

uerſi recederent; nec, præter duos ſeruulos ad neceſſarij victus obſequium, illi remanerent. Qui tamen & ipſi omnia vaſa in quibus rex edebat, & bibebat, percepto cibo, abominabilia indicantes, pabula ignis exhibebant. His autem Rex coarctatus anguſtijs, ad ſanum conſiliũ rediens, diuortium fecit, inijtq́ legale connubium. Pharao, cognita Ioſephi ſapientia, *veſtiuit eum ſtola byſſina, & collo torquẽ auream circumpoſuit.* Sic honoratur, qui ſic meretur; alij qui vt anſeres viuunt, vt anſeres meritò etiam incedunt, aut in prole ſua imaginem ſuam aſpiciunt, quemadmodum rex iſte, *qui cucurrit aduerſus Deum erecto collo, & pingui ceruice armatus eſt.* Quanquam caſtigatus reſipuit, demiſſaque ceruice collum iugo ſubiecit. Multi caſtigantur, & non emendantur, quibus *expediret, vt ſuſpenderetur mola aſinaria in collo* eorum, *& demergerentur in profundum maris,* ibi enim cum ſcandalis ſuis ſepelirentur.

Gen. 41. 42. — Iob. 15. 26. — Matth. 18. 6.

§. XVI.

Venationis amore diuinum cultum omittens, canina prole plectitur.

Thom. Cantipr. Punitus etiam & emendatus monſtro fuit ille Nobilis Theuto, adeò captus amore

more venandi, vt etiam Dominicis feſtiſq; diebus, ſacrificio miſſæ temploq; adeſſe negligeret. Adeò canum etiam, quàm Angelorum commercia vanis iſtis ſunt iucundiora. Erat huic vxor moribus ita contraria, vti ſqualloris illuuiei nitores ſplendoresq; auri contrarij ſunt. Tota enim diuerſis ſeruitijs fuit addicta. Quare vxoria poteſtate ſæpe virum verbis caſtigabat, ſæpe monebat, vt ſalutis ſuæ & Dei non obliuiſceretur. Sed, vt fit, ſemper riſu refutabatur, dicebatq; crudus venator, mulierum monitus, & ranarum ſtrepitus eâdem lance expendendos. Igitur quod femina non emendauit ſua pietate, puniuit Deus naturæ errore. Si tamen error dici poteſt, tam clemens iuſtitia. Siquidem innocens vxor, per multos felices partus, tandem aduerſa Lucina puerum peperit abortiuū. prodigioſi capitis, quod canis venatici ſpeciem habebat; erat enim moloſſico rictu, & auribus, braccorum (vt vocant) more, flaccis ac dependulis. Erubuit partu mater; obſtupuerunt, quæ aderant, nobiles matronæ; in tota domo trepidatum eſt. Conſilium fuit, vt monſtrum terra obrutum illico tegeretur, antè, quàm

lib. 2. Apum. c. 49. §. 37.

maritus domum rediret. Quod factum eſt. At herus domum reuerſus primum habuit, vt quæreret, quid, ſe foris venante, vxor domi cepiſſet, aut peperiſſet? Tacuerunt omnes, & ſilentio rem diſſimulare voluerunt. Suſpectum fuit hoc ſilentium homini; &, vt erat militaris, gladio è vagina educto, iubet ſibi recentem partum oſtendi, vel ſe aliud renuentibus oſtenſurum minatur. Metu exterrita vxor mandat, vt monſtroſa proles refodiatur. Quod tam triſte ſpectaculum vbi eſt in medium allatum, ita iam ipſo diuini honoris zelo animatior mulier coniugem ſuum eſt affata, *Videsné etiam coram oculis tuis, ô marite, quàm manifeſto prodigio omnipotens iudex, inſanam in te venandi libidinem vindicârit? qui, vt leporem poſſes capere, aut ceruo inſidiari, nullo honore dies ſacros, nulla reuerentia res ipſas ſacras, nec adeò ipſum ſacroſanctum Chriſti corpus affeciſti. I nunc, & poſt iterum, neglecto templisq́; debito cultu, feras ſectare; i, cum canibus tempus conſume, quod Deo debetur; accipies fructum venationis, pro filijs, canes.* His verbis, ac præcipuè monſtri tam deformis aſpectu ita tactus eſt Nobilis, vt non ſolùm negligentiã ſuam lachrymis

mis ac ſeriâ pænitentâ diluerit; verùm etiam impoſterum præcipuis curis templa frequentârit. Deplorent ſuum Actеonem Poetæ à vertagis laceratum; hoc humano cane nullus vnquam alius canis aut iuſtiùs, aut ſalubriùs dominum momordit.

CAPVT VIII.

Qui, & cur, reliquis corporis membris, aut etiam toto corpore monſtroſi prodierint in lucem?

§. I.

Cur homines quidam naſcantur & fiant gibboſi?

SAt punitur, qui capite luit, quod peccauit: quia tamen etiam reliqua humani corporis membra ſæpe ſunt ſcelerum inſtrumenta, ſeruiuntque iniquitati, idcirco monſtroſitas per reliquum quoque ſeſe corpus diffundit. Vt enim taceam Antoninum Pium Imp. qui forma conſpicuus, & ſtatura decorus, ac longus fuit, tamen ſenectute incuruatus, tiliaticijs tabulis circum pectus poſitis faſciabatur, vt rectus incederet, & naturam corrigeret fatiſcentem; certè non ſine diuina

Plutarch. de Vtil. ex inim. qui tamẽ lib. 2. Quæſt. con. de filio Paſſiadis hoc tradit. Saxo l. 14. Cranz. l. 5. Noruegiæ cap. 9.

uina vindicta quoſdam, impoſitis in humeros molibus, Atlantes fieri teſtatus eſt Leo Byzantius, cui Paſiades gibberus valetudinem oculorum obiecerat; reſpondit enim illi: *Humanum vitium infligis mihi; qui dorſo portas Nemeſin.* Quare, ſi qui tales ſunt, vel ſuo, vel parentum merito, vix natos infantes nimis ſuperbè amantium, tribuere debent, ſi id illis euenit, quod Saxo & Cranzius memorant accidiſſe Ingoni Haraldi Hybernienſis, Noruegiorum regis filio, omnibus honeſtatis numeris inſtructiſſimo, qui infantiæ ſuæ tempore, per incuriam nutricis fortè ſinu delapſus, confracto dorſo, gibbum contraxit. Puniuntur ſæpe in filijs parentes. Quanquam hæc etiam pœna eſſe poteſt ipſorum qui patiuntur. Vnde per imprecantis modum prædicitur illis verbis: *Obſcurentur oculi eorum, ne videant, & dorſum eorum ſemper incurua.* Quod vitium, vt à caſu, ita poteſt & à natura prouenire errante, at errante vel ob parentum peccata, vel ad patientiæ & demiſſionis occaſionem, vel vt plectantur, qui curuantur; iuxta illud: *Poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro.* Hoc eſt, *dorſo Nemeſin portare.* Alia crux, aliud onus alijs,

Pſal. 68. 24.

Pſ. 65. 11.

his

his ſarcina hæc imponitur; quam etiam plerique ſenes coguntur geſtare annis & morbis grauati, vt deorſum preſſi oculis ſepulchrum ſibi quærant: ob quam cauſſam & *ſilicernia* vocantur. Eſt igitur illis gibbus, velut cippus ac monimentum tumuli eos expectantis. Ita enim paulò poſt, non tergo tantùm cumulato, ſed ſaxo ſepulchrali prementur; quo vt libentiùs eant, cum onere eunt. Onerati omnes, ſi ſentiunt onus, magis libentiuſque properant ad quietem.

§. II.

Cum veſte carnea natus.

Plectitur & veſtium peregrinus luxus ſua monſtroſitate; & ſæpe exprimit errans natura, quod malè affectauit tumens ſuperbia. Quid enim aliud ſibi voluit, circa Annum 1535. Bremopyrgi in vrbe Marchiæ infans, qui teſte Fincelio, ita natus eſt in corpore circumflua & laxa cute, immo mole carnea, vt indutus ſago militari Germanico crederetur? Fortaſſe infantis iſtius mater, ſagum militare nimis curioſè aſpexit? fortaſſe ita incedentem nimis faſtuoſè militem deſpexit? Nam talis dicere potuit: *Induantur, qui detrahunt mihi, pudore:*

Conrad. Lycoſthē. An. 1535.

Pſal. 108. 29.

dore: & operiantur ſicut diploide confuſione ſua. Denique quid ſi ſago digna fuit ſaga? vt adeò proles eius indicaret, matrem ſuã intus & in cute nihil valuiſſe?

§. III.

Sanctorum virorum irriſores equorum ritu caudati facti.

Sæpe Deus irridet irriſores ſuos, aut ſuórum, eosq; ignominia notat, qui Diuo alicui notam volunt aſpergere. In Anglicana hiſtoria de D. Thoma Cantuarienſi hæc habet Polydorus Virgilius: *Rogerius vt homo facinoroſus, cum ſui furoris ſociis epiſcopis, continuò in Normaniam aduolat, atq; ibi ſimul ad vlciſcendũ ardentes regem adeunt, apud eum nomen Thomæ deferunt, eundem accuſant, culpant, criminantur, quòd ſacerdotij libertatem, quòd ius humanum pariter atque diuinum, quòd inſtituta maiorum euertere, corrumpere, delere deniq; conetur, qui ſibi tantum ſumat, vt velit epiſcopos ſuo arbitratu Chriſtianorum cœtu excludere, excluſosq; perpetuò exterminare: item regia prærogatiua derogare, ac cunctis ius ciuium tollere. Præterea ſi quos ſentiant in aula eſſe, qui inimico ſint in ipſum Thomam animo, eos ardentes ſimiliter inflammant, inflammatos, armant,*

Polyd. Virgil. l. 13. Anglican. hiſt.

mant, concitant ad machinandū illi perniciem. Sed ne plura, hæc & talia eiuſmodi ita regem Henricum mouerunt, vt ira vehementer accenſus aliquando exclamarit: Me miſerum, non poſſum in meo regno pacem cum vno ſacerdote habere? nec quiſquam meorum omnium eſt, qui me hac moleſtia liberare velit? Ex huiuſmodi vocibus fuerunt improbi nonnulli quibus viſa eſt occulta voluntas regis eſſe, vt Thomas è medio tolleretur, qui propterea velut hoſtis regis habitus, iam tum ſic cœpit vulgo negligi, contemni, ac in odio eſſe, vt cùm veniſſet aliquando Strodum, qui vicus ſitus eſt ad Meduciam flumen, quod flumen Roceſtriam alluit, eius loci accolæ cupidi bonum patrem ita deſpectum ignominia aliqua afficiendi, non dubitarint amputare caudam equi, quem ille equitaret, ſeipſos perpetuo probro obligantes: nam poſtea nutu Dei, ita accidit, vt omnes ex eo hominum genere, qui id facinus feciſſent, nati ſint inſtar mutorum animalium caudati. Sed ea infamia nota iam pridem vnà cum gente illa eorum hominum, qui peccârint, deleta eſt, Hæc Virgilius. In qua pœna Deus docuit, irriſiones redire ad irriſores. Quo enim adempto equum deformarunt, eo ipſi acquiſito *iumentis inſipientibus ſunt comparati.*

Delrius l. 2. Diſq. mag. q. 14.

parati. Delrius ait, Deo notum eſſe, num vltima particula à Polydoro in gratiam, an ex vero ſit afficta; conuicium certè ingentem totam manaſſe, & durare inter homines. Simile diuinæ vltionis exemplũ exhibet Dockumenſium Friſiorum pœna, ob eorum Epiſcopum S. Bonifacium cum ſocijs cæſum. *Nam horum Sanctorum indignam mortem*, ait Cornelius Kempius, *in filios filiorum Deus vindicauit: vt paſſim ex eorum familiis (quorum maiores tam nefariũ ſcelus perpetrarunt) in hanc diem videantur in occipite habere groſſos crines ſubalbi coloris, in modum caudæ cuiuſdam bruti animalis, iuſtè dixeris,*

Cornel. Kemp. Dockumenſis, l. 2. de Orig. Friſior. c. 21.

Sentit adhuc proles, quod commisêre parentes.

§. IV.

Manus monſtroſa è ligno enata.

Manuum quoque atq; pedum monſtra extitiſſe reperio. De manu mirabile quiddam narrat Ianſonius, quod Anno 1594. Coloniæ edidit, poſtquam id ipſum Lubecæ impreſſit Ioannes Balhorn. In Mechelburgenſi Ducatu, quatuor circiter milliaribus Roſtochio, ad oppidum Butzau pagus eſt Muiſal, in cuius pagi templo,

Ianſon. to. 2. l. 9. Mercurij Gallobelg.

Anno

Anno 1594. pulpitum ligneum, antiquum, aridum, teredine exeſum viuoque lapidi impoſitum fuit, quod proinde nullam inde potuit humiditatem contrahere. In huius ſuggeſti ſtylobata ſeu ſcapo, cum incredibili omnium ſtupore, atque inaudito portento, exereuit humana manus, digitis quatuor & pollice erectis, vnguibuſque ſuis munita. Et palma quidem erat, ſicut palmæ manuum ceterarum. In aduerſa autem atque exteriore parte facies humana conſpiciebatur, oculis, naſo, barbatoque ore prædita. Huic manui ne vita videretur deeſſe, in die, frequenter mouebatur, ſeq; ipſam vertebat tanto conamine, vt vbertim ſudauerit, & guttæ ſudoris in ſubiectum lapidem defluxerint. Ingens fuit ad hoc ſpectaculum concurſus, ſumma admiratio, variæ interpretationes. Ianſonius cenſet, vt per oculos intellectus in ſcriptura ſacra intelligitur, ſeu fides; ita per manum opera. Vult igitur, ciues hoc monſtro monitos, fidem & opera eſſe coniungenda; adeoque ex illa cathedra idem tunc ſignificatum, quod D. Paulus in epiſtola ſua ad Hebræos ſignificauit: *Remiſſas manus erigite.* Porrò verumne ſit Heb. 12. 12.

T hoc

hoc prodigium, an fictum, aut præſtigioſum, ego non pronuncio. Fides ſit penes authorem, judicium penes lectorem.

§. V.

Impij in Noctem natiuitatis Chriſti; toto anno ſaltantes,

Ioan. Trithem. in Chron. monaſterij Hirſaug. Cranz. lib 4. Saxon. c. 3. Gilbert. Genebr. l. 4. Cor. ſub Anno 1012. Abbas Anhuſan. in Stemmate Chriſti die 22. Decemb.

Pro pedibus monſtroſis haberi poſſunt, de quibus Ioannes Trithemius, Albertus Cranzius alijq; Scriptores meminerunt. Anno Seruatoris 1012. imperante Henrico II. Rupertus pij nominis Eccleſiæ S. Magni martyris, in Saxonia, Sacerdos, nocte ſacratiſſima Natiuitatis Domini, primum Deo ſacrficium offerre cœperat, cùm extra templi fores, in ipſo cœmiterio, leuitati aſſueta quædam plebis turba, diuinis officijs inſuper habitis, nugari cœpit, atque ludere. Primipilus eorum fuit Othertus laicus cum alijs quindecim viris. Hi tres feminas nacti choreas ducere, eo loco & tempore, non ſunt veriti. Quin profanis catilenis obſtrepere ſacrificanti, eumq; moleſtiſſimè turbare ſunt auſi. Miſit ſacerdos æditimum, qui eos iuberet, nocte & loco tam ſacris à petulanti impietate deſiſtere. Saxea ſunt impiorum corda, & corneæ fibræ ad vocem monentis.

Quare

Quare neque ſaltatores iſti deſtiterunt. Quoniam igitur & canere turpia, & pedibus terram plaudere contumaciter perrexerunt, Presbyter diuino zelo correptus ſtans ad ſacroſanctum altare dixit: *Faciat omnipotens Deus, vt per vnum annum totum ſic ſaltantes manere vos oporteat.* Exaudit cælum in terra clamantes, & non rarò etiam pœnas diſpenſat, ad illorum voluntatem. Quare factum eſt, quod iuſtiſſima ira commotus fuit imprecatus. Et nullæ vnquã choreæ fuerunt admirabiliores. Saltarunt; ſaltarunt nouem decim homines; ſaltarunt ſine fidicina & choraliſtria; ſaltarunt nulla cithara chorũ ſuſcitante; ſaltarunt per duodecim menſes; ſaltarunt continuò; ſaltarunt die ac nocte, nulla quiete interpoſita; toto anno ſaltarunt; toto anno non ederunt, non biberunt; toto anno non dormierunt; toto anno nulla ſuper eos pluuia cecidit; toto anno cæli iniurias non ſenſerunt; neq; eos æſtate ſolis flagrantia, neque hieme Aquilonis rigor vſſit: denique, cùm eſſent in tam vehementi aſſiduoque motu, attamen neque labor eos deiecit, neque occupauit laſſitudo. Ita ſaltatio ipſa, qua peccaue-

rant, illis pro ſupplicio fuit. Sed neq; calceos tanto tempore triuerunt; neque veſtes vllas lacerauerunt, renouato penè veteri Hebræorum prodigio. Vt autẽ & linguæ, quæ obſcœna cantauerant, plecterentur, toto anno nihil ne mutiuerunt quidẽ. Quippe etiam ſollicitè interrogati, non reſponderunt. Nempe, quod eſt Græcis hominibus in prouerbio, *omnia intus canebant*. Vt autem laboris huius tantò luculentiùs appareret magnitudo, terra ipſa pedibus eorum conculcata ceſſit; & primò quidem depreſſior erat, poſtea foſſæ vſque ad genua, deinde etiam vſque ad femora immerſi, tandemq; vix medij eminuerunt, vt ſemper Inferno fierent propinquiores. Conabatur quidam ſororem ſuam, arrepto brachio illius, de medio ſaltantium choro vi extrahere; ſed maior fuit vis ſaltantis, illa enim ipſa potiùs fratri pertinaciter tenenti brachium abrupit, immaniter vociferanti, cùm interea ſoror nullam vocem mitteret, neque quidquam ſe pati oſtenderet, ſed choream cum reliquis incœptam indeſinenter continuaret. Porrò de abrepti brachij vulnere nulla ſanguinis ſtilla defluxit, quaſi membrum illud ligneum,

non

non carneum extitiſſet. In hoc circulo cœmiterij, totum anni circulum ſaltando abſoluerunt. Finis anni erat, quem ſacerdos præſcripſerat, & diuinæ gubernationis prouidentiâ adfuit S. Heribertus Colonienſis Archiepiſcopus, qui in cœmiterium intrans, ſaltantes à maledicto abſoluit introductoſque in templum Domino conciliauit. Conciliatorum triplex fuit euentus. Fæminæ mox obierunt. Virorum quidam diutiùs ſuperuixerunt; ſed in diuinæ vindictæ argumentum, fœdo omnium membrorum tremore, obuiantium oculis pœnarum ſuarum veſtigia oſtenderunt: quidam verò paulo poſt ex hac vita euocati ſunt, &, quod mireris, poſt mortem feruntur etiam miraculis claruiſſe, vt videas improbiſſimis quoque veniæ locum eſſe, ſi calamitates à Numine immiſſas ſuſtineant animo peccata ſua ſeriò, atque, vt par eſt, retractante.

§. VI.

Chorearum indecentia, & periculum.

Quemadmodum igitur in ſuperiore exemplo manus, ita in hoc pedum monſtroſa commotio mortales docuit, cauere peccata, & benefacere. Quid eſt ſaltare, aiunt? quid

S. Baſil. hom. 14.

quid nocet cantare? Reſpondet D. Baſilius; *Cantus profanos exerces, oblitus pſalmorum & hymnorum quos didiciſti. Moues pedes, & inſanus ſaltas, choreas ducis imprudens, cùm genua ad Dei & Domini noſtri* IESV *Chriſti cultum flectere oportebat.* Quod planè fecit cum ſocijs Othertus; qui etſi non obliti Pſalmorum & hymnorum, quos fortè nunquam didicerant, tamen diuinos in Eccleſia cantus neglexerunt, & profanis cantilenis, tanquam Sirenes, aures ſacras vulnerarunt, eoque tempore pedes ad numerum mouerunt, quo *genua ad Dei & Domini noſtri* IESV *Chriſti cultum* honorandamque eius Natiuitatem *flectere oportebat.* D. Auguſtinus, de ijs, qui res ſacras non negligebant, ſed adibant, & alio tempore tamen in ſanctiore loco ſaltitare conſueuerant, ita loquitur. *Iſti infelices & miſeri homines, qui balationes & ſaltationes ante ipſas baſilicas ſanctorũ exercere nec metuunt, nec erubeſcunt, etſi Chriſtiani ad Eccleſiam venerint, pagani de Eccleſia reuertuntur, quia iſta conſuetudo balandi de paganorum obſeruatione remanſit.* S. Ephræm. *Vbi cithara,* inquit, *ac chori, & plauſus manuum, ibi virorum tenebræ, & mulierum perditio, Angelorum triſtitia,*

S. Aug. ſerm. 215.

S. Ephr. ſerm. quòd ludicris abſtinend.

ſtitia, & diaboli feſtum. O improbum diaboli conſilium. Verum eſt, choreas moderatas in nuptijs, aut amicorum honeſtis conuentibus, poſſe ſine peccato inſtitui; periculoſum tamen eſt ſaltare, more præſertim Germanico, non ſolùm clericis & religioſis, quibus choreæ lege Eccleſiaſtica vetantur, ſed etiam laicis; vix enim vnquam tanta moderatio adhibetur, vt poſt epularum lautitias, in mulierum conſeſſu, conſpectu, auditu, & alloquijs, inter puellarũ rotationes, apprehenſiones, & allubentias, non ſit proniſſimũ inardeſcere. Ob quam cauſſam olim, teſte Baſilio. *Quando ſedit populus manducare & bibere, tunc & ſurgebat ad ludendum: luſus verò illorum idololatria erat. Tunc Leuitæ contra fratres ſeſe armantes ex eis viginti tria millia ceciderunt, ſic enim manus ſuas, inquit hiſtoria, conſecrarunt.* Quamobrem *vt vidit Moyſes choros, iratus eſt valde, proiecit tabulas, & confregit eas.*

c. Presbyteri diſt. 34. ex c. Laod. c. 29.

S. Baſil. loc. cit.

Exod. 32. 6.

Exod. 32. 19.

§. VII.

Male occupati ſaltantium pedes.

Plura malè ſimul ac infeliciter ſaltantium exempla recenſet Thomas Cantipratenſis D. Thomæ Aquinatis æqualis. Sed non opus eſt longè petere. Habet & no-

Thom. Cantipr. l. 2. Apũ. c. 32.

ſtra ætas quotidiana exempla. Non enim dicam, illam ipſam Natiuitatis Chriſti ſanctiſſimam noctem, plurimis puellarum, mulierumque ſuperſtitionibus ac dæmonum adiurationibus tranſigi; & verò plerumque, quò ſacratiora ſunt tempora, eò diriora ſcelera perpetrari, ſagasque & maleficos ad ſacrilegas ſuas choreas conuenire; quid conſuetius eſt & vulgò vſitatius, quàm vt ludi, conuentus, comeſſationes, ſaltationes diebus maximè feſtis inſtituantur? Ita tempus diuinis cultibus conſecratum, diabolicis operibus profanatur. *Vbi* enim *ſaltus laſciuus*, ait S. Chryſoſtomus, *ibi diabolus certè adeſt. Non enim ad tripudia hæc nobis præbuit Deus, ſed vt modeſtè incedamus: non vt impudenter camelorum modo ſaliamus: nec enim ſolùm fœminæ, ſed etiam cameli turpiter ſaliunt; ſed vt in Angelorum choris conſiſtamus. Quòd ſi corpus deforme fit impudenter ſaliendo, quantò magis animam fœdari credendum eſt. His tripudijs diabolus ſaltat. His à dæmonum miniſtris homines decipiuntur.* Itaque, quiſquis es, *Obſerua diem Sabbathi, non carnaliter, non Iudaicis delicijs*, ait S. Auguſtinus, *qui otio abutuntur ad nequitiam. Melius enim vtique tota*

S. Chryſ. hom. 49. in Matth.

S. Aug. in Pſal. 32. Conc. 1.

tota foderent, quàm tota die ſaltarent. Pedes dati ſunt, ad ambulandum, non ad laſciuè ſaltandum. Illis, die ſacro, ad ædes ſacras, non ad popinas eundum eſt. Duplicem eſſe viam Magiſter noſter eſſe dixit, vnam, qua ad cælum, alteram, qua ad Orcum tenditur. Per Eccleſias ad cælum, per cauponas ad Acherontem eſt iter. Ad vtrumlibet nos poſſunt pedes noſtri portare. Tartara fugiamus, ſidera petamus. *Id autem*, inquit D. Gregorins Nazianzenus, agens de Natali Chriſti feſto rectè celebrando, *hac demum ratione conſequemur, ſi nec domus limina ſertis coronemus, nec choreas agitemus, nec vicos ornemus, & cum promtis ad vitium vijs, peccatiq; ianuis, &c. nec comeſſationibus & ebrietatibus, quia malorum magiſtrorum mala doctrina eſt, vel potiùs malorum ſeminum mala ſeges.* Vis videre quàm mala ſeges? Quemadmodum ſupra dicti nouemdecim homines, quò diutiùs ſaltarunt, eò, terra ſub pedibus eorum cedente, profundiùs merſi inferis facti ſunt viciniores; ita & iſti tales, non cadunt, ſed ſaliunt infelices Curtij in voraginem æternorum ſuppliciorum. Non ego hæc ſolus affirmo, maior me id pronunciauit.

S. Greg. Nazianz. in orat. de Chriſti Nat.

Iob.21.11. Nam Iob, cùm dixiſſet: *Egrediuntur quaſi greges paruuli eorum, & infantes eorum exultant luſibus*, ſubiecit, *Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad ſonitum organi. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.* O quàm ſunt miſeri iſti, quàm *infelices pedes eorum!* qui non de ſaxo ſaliunt, ſed de Mundo in ſepulchrum, de ſepulchro in infernum.

§. VIII.

Ebrioſi Bacchanalia celebrantis filius monſtrificus.

Ianſon. l.3.lib.12. p.184. & Michael Iſſelt.l.12. Mercurij Gallobel. An. 1595.

Non motu tantùm, ſed forma quoque, neque vno duntaxat membro, ſed pluribus alij fuêre in monſtrum (vel ſua, vel parentum culpa) deformati. Baccharach oppidum eſt in ipſa Rheni ripa, inter Confluentiam & Moguntiam ſitum. Aiunt, olim *Bacchi aram*, ob vini ibi naſcentis præſtantiam fuiſſe nominatum. Ibi homo degebat mortalium & immortalium contemtor, cuius deus venter, templum popina, patronus cantharus. Hic Anno Domini 1595. die 14. Martij, ipſa Dominica quinquageſimæ, ne moris ſui obliuiſceretur, in cauponam ſe coniecit, vſque ad vomitum potaturus, luſurus vſq; ad paupertatem.

tatem. Vxor, poſtquam eum è domo elapſum amiſit, facilè coniecit, vbi locorum quærendus eſſet. Quia igitur partui vicina, verita eſt, ne totum peculium puerperio ſuo imminenti neceſſarium abliguriret maritus, ſecuta eum rogare, & mitibus verbis monere cœpit, vt tandem finem imponere comeſſationibus, & ſecum redire domum vellet antè, quàm omnia degularet. Ebrios faciliùs eſt ducere, quàm ebrioſos. Hinc & iſte non ſatiatus, faceſſere vxorem, & in malam rem ire juſſit; monere pergentē & jam accenſiùs obloquentem, verberibus abegit, iuſſitque cum viuo ſuo malo dæmone, quem in vtero gereret, quique illi in partu, pro Lucina futurus ſit, domum, vnde malum pedem attulerat, rebitare. Ni parêret, ſe gladium ſuū illi capulo tenus in ventrem immerſurum. Illa verò: Eia, inquit, mi vir, Ergóne ego viuum in vtero gero dæmonem! Eſto igitur. Nec plura locuta, acerbè lachrymans ad ædes ſuas reuerſa eſt, relicto inter edones & combibones aleatoreſque marito. Vix domi appulerat, cùm dolores partûs ſenſit; ſiue quòd iniuriæ acerbitas, ſiue quod diuina vindicta, ſiue vtrumque, par-

tum

tum ante tempus maturauit. Vocatur obſtetrix, adſunt vicinæ mulieres, editur in lucem fætus! ô qualis, quàm horribilis! quamque prodigioſus! Anteriore ſuperioreque parte homini, inferiore poſterioreque parte per omnia ſerpenti ſimilis. Trahebat autem poſt ſe caudam tribus vlnis longam diuerſicoloribus maculis variegatam. Hoc tam horrendum monſtrum; tanquam ſtellio Cereris, non diutiùs vixit, quàm quoad munere ſuo perfunctum eſſet. Munus autem erat, non tantùm formidinem inijcere ijs qui aderant, & (velut olim curioſæ illæ

Ouid. lib. 5. Met.

Erichthonium prolem ſine matre creatam,
Infantemq́ue vident, apporrectumq́ue draconem)

Idem. l. 2. Met.

Monſtrum biforme conſpexerant; verùm etiam vt reducem ex hoſpitio parentem pro merito plecteret, oſtenderetq́; quàm ſint imprecationes efficaces, redeuntibus per iugulũ authoris, vnde malè exierunt, Diris. Phæax igitur ille, cùm libidinem ſuam potando ludendoque ſatis expleſſet, vino & ſomno plenus domum rediuit. Vix ingreſſus eſt cubile, in quo & puerpera, & partus

partus iacebat, & ecce monſtrum recens natum inſtar falconis in eum illatum eſt, horrificeq; ſibilans hominem caudæ ſuæ ſpiris implicatum, venenoſis ictibus, eum in modum, pupugit flagellauitq;, vt toto corpore tuberibus pleno, paulo poſt infelicem animam priùs, quàm crapulam exhalârit. Coniuge defuncto, puerpera quoq; extincta eſt. Sed & monſtrum viuere deſijt, quo Deus puniuit viri in prægnantem vxorem inclementiam & crudelitatem; vt alij diſcant & linguam frænare, cohibereque ab imprecando; & manum abſtinere à coniuge vterum ferente, quam ſi percutiunt, duos percutiunt, quorum ſaltem alterum oportet eſſe innocentē. Quid enim poteſt peccare infans nōdum natus? & tamen cum matre ſua verberatur. Profectò ſi verba malè precantia ad illam vſque in aluo iacentem penetrant; longè certiùs verbera illuc penetrabunt, & calces, quibus in matrem arietabat pater, non iam ebrioſus, ſed furioſus.

§. IX.

Crudelitas regis Morindi, exotico monſtro vindicata.

Inter omnia monſtra, res eſt monſtroſiſſima

ſiſſima peccatum. Quid ergo mirum, ſi monſtris puniatur? Minatus eſt hoc dudum Deus, cùm diceret: *Congregabo ſuper eos mala, & ſagittas meas complebo in eis. Conſumentur fame, & deuorabunt eos aues morſu amariſſimo: dentes beſtiarum immittã in eos, cum furore trahentium ſuper terram, atq; ſerpentium.* Quod hîc minatus eſt, luculentè fecit ſæpius, ſed monſtro prorſus inuiſiſſimo, contra Morindum Britanniæ regem. Fuit hic rex aſpectu formoſiſſimus, manu fortiſſimus, mente crudeliſſimus. Inuaſerat eius prouinciam rex Morianorum, quem Morindus, exercitu comparato, feliciſſimè vicit, immaniſsimè tractauit. Nullus ex hoſtibus viuus euaſit. Iubebat enim Morindus vnum ex alio ad ſe adduci, vt ſua quemq; manu perimens animum cruoris ſitientem exſatiaret. Cæde ingenti fatigatus ſuper aggeres occiſorum aſsidens mandauit, vt qui ſuperfuerant viui excoriarentur, atque excoriati flammis in cineres redigerentur. Ingentes vbique relucebant pyræ. Spectaculum erat triſtiſsimum, & vel Caucaſo miſerandum. At non diu abſuit diuina vltio. Mox enim ex Hibernia aduenit formæ longè monſtroſiſſimæ,

Deuter. 32. 23.

Gaſtius pag. 31.

ſiſsimæ, & inauditæ feritatis bellua. Hæc primò maritimos incolas inuaſit, eosque lachrimandũ in modum laceratos abſumſit. Narrata eſt clades Morindo, qui, armata ſuorũ manu comitatus, acceſsit cum ea certaturus, & immanitatis ſuæ mercedẽ accepit. Omnia tela emiſſa in irritum ceciderunt. Siquidem ea ſine noxa hauſit monſtrum. Pharetris omnibus euacuatis, monſtrum ad regem accelerauit, eumq́; diductis faucibus, piſciculi inſtar, deuorauit. Dubites, vtrumnam monſtrum fuerit maius? quod deuorauit alterum, an quod eſt deuoratum? Rex enim Morindus vnicus fuit, & tamen innumeros abſumſit.

§. X.

Monſtroſiſsimus partus vigilandum clamans.

At erat vorax illud prodigium Britannici maris partus, alius humanus partus, qui nihil omnino humani habuerat, ab alijs deſcribitur, quos vt inter multa mendacia demus etiam aliquid veri attuliſſe, non piget hîc referre. Anno ſalutis 1544. in Belgio (licet non deſint, qui Cracouiæ ſcribant) in die Conuerſionis S. Pauli,

Wolfius Centur. Caſpar. Peucer. Munſter.

Pauli, natus eſt ex honeſtis & nobilibus parentibus infans (ſi infantis nomen meretur tam infelix partus) tetro admodum & horribili aſpectu, flammeis occulis & radiantibus; ore naribusq; bouinis, & vehementer in figurā cornu exſertis ac prominentibus; dorſo pilis caninis hiſpido, ſimiarum faciebus in pectore extantibus, quà mammarum locus; oculis felium ſubtus vmbilicum hypogaſtrio affixis; horridis ac minacibus canū capitibus ad vtrumque cubitum, & pedis vtriuſq; patellam antrorſum ſpectantibus. Figura pedum cygni, cauda ſurſum reflexa & recurua longitudine vlnæ dimidiæ erat. Hic talis partus in lucem editus dicitur quatuor horas vixiſſe, ac tandem expiraſſe his emiſſis vocibus: *Vigilate; Dominus Deus veſter aduentat.* Non eſt hoc monſtrum in peccati pœnam natum? at natum eſt, ne peccaretur. Enimuerò & in peccati pœnam.
Ioan. 4. 48. Dixit olim Seruator noſter: *Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis*; quid dicet in futuro iudicio ijs, qui ſigna hæc talia viderunt, audierunt, & tamen non crediderunt? Nuncquid pertinacia malitiam, malitia ſupplicium eſt auctura?

CAPVT

CAPVT IX.

Punitorum monſtroſa lepra, & monſtroſa ſtatua, è diuinis litteris explicata.

§. I.

Lepram olim fuiſſe pœnam peccati.

MOnſtroſos vel homines, vel morbos, ex Numinis pœna extitiſſe diuinæ quoq; litteræ teſtantur. Nam inprimis *fecit ſigna atq; prodigia magna & peſſima in Ægypto, contra Pharaonem;* Deut. 6. 22. quæ nolo hîc repetere. Deinde in eodem veteri teſtamento lepra fuit flagellum, quo Deus rebelles atque eos, qui ſuperiores maximè Eccleſiaſticos contemnebant, percuſſit. Sic enim rex Ozias, cùm vellet, inuitis ſacerdotibus, incenſum adolere, lepra 4. Reg. 15. 5. percuſſus eſt. Sic Eliſeus Giezi mentienti dixit: *Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo, vſq; in ſempiternum.* 4. Reg. 5. 27. Sic Maria perfuſa eſt lepra, quòd contra Moyſen murmuraſſet. Immò hoc ipſa lex monuit his verbis: *Obſerua diligenter, ne incurras plagam lepræ, ſed facies quæcunque docuerint te ſacerdotes Leuitici generis, iuxta id quod* Deut. 24. 8.

præcepi eis, & imple ſollicitè. Mementote quæ fecerit Dominus Deus veſter Mariæ. Vbi obſeruant authores, tametſi lepra ſæpe ſit morbus, ſiue vitium naturale, tamen ſæpe etiam ex ſpeciali Dei prouidentia fuiſſe Iudæis immiſſam, maximè autem ad grauiora eorum peccata punienda. 1. Mur-
Num. 12. 10. muris & rebellionis, vt Mariæ ſorori Moy-
4. Reg. 5. 27. ſis contigit. 2. ob ſimoniam, vt Giezi euenit, pro ſanitate diuinitùs Naaman data, munera accipienti. 3. ob homicidium, ob
2. Reg. 3. 29. quod Dauid Ioabo Abner occidenti leprã eſt imprecatus. 4. ob ſacrilegiũ, ob quod
4. Reg. 15. 5. Ozias rex ſacerdotium vſurpans atque incenſum adolere, &, vt dici ſolet, *in patellam dare* volens, à Deo lepra tactus eſt. Quemadmodum ergo ſeruos vænales Romani cretâ, ita diuina Nemeſis impios Iudæos leprâ notauit. *Et ecce Maria appa-*
Num. 12. 10. *ruit candens lepra, quaſi nix,* ex formoſa heroide in luridam & monſtroſam laruam commutata.

§. II.

Lepram Iudæorum olim, multas ob cauſſas, fuiſſe monſtroſam.

Vitium autem iſtud lepræ monſtroſum fuiſſe, varia oſtendunt. Nam 1. eiuſcemodi le-

di lepra in pœnam à Deo inflicta, non inflicta eſt modo naturali, ſed diuinitus, repentè, verbo vno, vna imprecatione, cùm lepra alia, vel contagio, vel corrupto paulatim ſanguine, alióue humore exuperante acquiratur. 2. Etſi lepra illa Iudæorum ſimilis fuerit veteri lepræ Græcorum, non tamen ex ſimili cauſſa nata eſt. De Græcorum lepra ait Hippocrates: *Lepra, & pruritus, & ſcabies, & impetigines, & vitiligo, & alopecia à pituita fiunt; ſunt autem turpitudo magis, quàm morbi.* Hæc autem *turpitudo*, licet aſpectu ſimilis ſit lepræ Græcorum, non tamen ſimilis eſt ortu. Illa ex pituita, hæc ex Dei pœna, illa naturaliter, iſta diuinitus vnde vnde pullulauit. 3. Etſi tam Iudæorum quàm Græcorum lepra, vt docet Franciſcus Valeſius, varia vitia & turpitudines externi corporis comprehendat, quorum vnum naſcitur ex alio, idque in naturali lepra ex redundantia pituitæ, vel melancholiæ, per variam alterutrius intenſionem, aut remiſſionem; & Deus quiuerit etiam his humoribus, aëre corrupto, leproſi contactu, tanquam cauſſis ſecundis vti ad plectendos Iudæos, non videtur tamen ijs vſus; quia hæc omnia vim pro-

Hippocr. lib. de Affectionib.

Franc. Valeſius lib. de ſacr. Philoſ. c. 19.

propriam & adæquatā in veſtibus & muris gignendi lepram non habuerunt, niſi Deo ſingulariter concurrente & inoperante. Quis etiam melancholiæ aut pituitæ aſcribat lepram manus in Moyſe, tam citò natam & rurſus denatam? ad quem

Exod. 4. 6. dixit Dominus: *Mitte manum tuam in ſinum tuum. Quam cùm miſiſſet in ſinum, protulit leproſam inſtar niuis. Retrahe, ait, manum tuam in ſinum tuum. Retraxit, & protulit iterum, & erat ſimilis carni reliquæ.* Quæ tam ſubitò erumpens, ac rurſus euaneſcens lepra, inſtar monſtri ac prodigij, Moyſi eſt exhibita, nullâ vtique in corpore eius pituitâ, aut melancholiâ intenſâ vel remiſsâ. Multò minùs in veſte, vel muro pituita, aut melancholia aliqua potuit eſſe lepræ cauſſa. 4. Adde quòd, ex

S. Aug. lib. 2. Quæſt. Euangel. q. 40. doctrina S. Auguſtini, vetus Iudæorum lepra ſæpe coloris magis fuerit vitium, quā valetudinis, aut integritatis ſenſuum atq; membrorum. Qua de cauſſa leproſi à Chriſtō non ſanati, ſed mundati eſſe ſcribuntur, & ipſi quoque leproſi non tam ſanari,

Matth. 8. 2. quàm mundari cupiebant: *Et ecce leproſus veniens adorabat eum dicens: Domine, ſi vis potes me mundare, Et extendens IESVS manum*

nani tetigit eum dicens: Volo, Mundare. Et confeſtim mundata eſt lepra eius. Et infra: Matth.11. 5. *leproſi mundantur.* Quin & ad Apoſtolos ait: *Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, lepro-* Matth.10. *ſos mundate, &c.* Quoniam ergo noſtra le- 8. pra carnes & oſſa depaſcitur, Iudæorum autem ferè tantùm in cute fuerat, ſunt qui exiſtiment, vel hinc ſufficientem ſumi differentiam poſſe. Quanquam ego hoc non ita firmum cenſeam: etſi enim id potuerit ſubinde eſſe diſcrimen, tamen de Maria Moyſis ſorore ita loquitur Aaron: *ecce iam medium carnis eius deuoratũ eſt à lepra.* Serpebat ergo lepra illa & carnem corripiebat, immò *deuorabat.* 5. Igitur firmius eſt indicium illud, quòd lepra noſtra ſit ferè incurabilis, lepra autem Iudæorum ſæpe fuerit curata; ſicut frequenter vnus idemque morbus in alio climate alius eſt, aliaq; habet ſymptomata. Curari autem potuiſſe lepram Iudæorum, conſtat è diuino codice. 6. Illud profectò liquidum eſt, noſtrâ Num. 12. à leprâ neque veſtes, neq; domos corripi, 12. vt fiebat à lepra Iudæorum. Quæritur ſa- Leuit. c. 13. & c. 14. nè, quo modo lepra illa potuerit muro aut veſtibus accidere? Ad quam quæſtionem reſpondet Valeſius, cùm lepra ſit

morbus non minùs quàm peſtis contagio-ſus, ſicut peſtis ſemina ſolent adhærere veſtibus, cubiculis, domibus, poculis, lancibus (per hæc enim omnia accidit fieri infectionem) ita pariter etiam lepram poſſe veſti aut muro adhærere, eſſeque poſſe domum aut veſtem æquè leproſam ac peſtilentem. Sed veroſimiliùs Theodoretus ait, domos aut veſtes olim non dictas fuiſſe tantùm idcirco leproſas, quòd vapores noxios & contagioſos haberent, & homines inficerent; ſed quòd ipſæ infectæ, non ſecus ac homines eroderentur. Conſtat enim, Deum olim, dum peccarent Iudæi, lepram hanc infligere ſolitum veſtibus, aut domibus eorum, vt per eam poſſeſſores ad ſanitatem mentis reuocaret. Quia igitur lepra hæc non tam naturalis fuit, quàm plaga à Deo immiſſa, videtur fuiſſe qualitas quædam corroſiua (qualis eſt in ſale, nitro, vitriolo, quæ veſtes & ſtannum, & ferrum exedunt) vel corruptiua ſolis Iudæis propria, alijs Gentibus ferè incognita. Vbi enim, aut quæ nunc veſtes, qui parietes lepræ non faciendæ, ſed etiam patiendæ ſunt capaces? Capaces fuerunt veſtes & parietes Iudæorum. Vnde mon-ſtroſa

Theodor. q. 17. in Leuit. cap. 13.

ſtroſa res fuit illa lepra. Certè nunc lepra propriè non ſe diffundit à leproſo in veſtes, vel domum eius, oporteret enim omnes leproſorum veſtes arrodi, & putrefieri. Eſto autem, ſicut peſtis veſti aut domui adhæret, eamque reddit homini peſtilentẽ, dum ex ea vapores peſtilentes contrahit; haud tamen vlla peſtis veſti vel domui ita inhæret, aut ita eam inficit, vt illam conſumat & interimat. Igitur lepra nunc non inhæret, ſed adhæret tantùm veſti, aut domui, neque eam facit leproſam formaliter, vt olim, ſed tantùm cauſſaliter, quia eam homini afflare poteſt. Quanquam autem etiam nunc aliquam ſubinde cariem in lignis, calce & lapidibus reperimus; non tamen ea eſt talis lepra, quæ nouos quoque ſolidosque lapides inuadat, erodat & abſumat, vt olim lepra Iudaica. Vnde iuſſi ſunt omnes lapides lepra infecti ex domo eximi, & noui ſubſtitui, qui ſi poſtea lepra infecti inuenirentur, jubebatur domus dirui; adeò etiam muri tunc ipſi lethaliter, vt ita dicam, ægrotauerunt. Leuit. 14. 44. Ita ſere Cornelius à Lapid in Leu. c. 13.

§. III.

Murmuratio ſororis Moyſis qualis fuerit, vt lepram mereretur?

 Quid

autem & ipſa Mariæ murmuratio expendatur, poterit ea leuis videri; contigit enim ob Sephoram Madianitidem, & idcirco *Æthiopiſſam* vocatam, quæ more muliebri voluit ſe præferre Mariæ, eò quòd eſſet vxor Moſis, Moſenque ſuum quaſi populi ducem Mariæ & Aaroni prætuliſſet. Itaque vt muliebris ſexus imbecillis eſt, primùm concitata Maria, deinde per hanc incitatus etiam Aaron, ſe erigere cœperunt, non Sephoræ tantùm, ſed ipſi etiam Moyſi æquantes, jactitanteſque, ſe æquè nobiles eſſe Prophetas, ac Moſes erat. Hæc inter ſanctos illos, & Mariæ illius, cui Dominus locutus fuerat, ex æmulatione orta murmuratio lepram meruit, in diuino judicio, & ſeptem dierum ſeparationem.

§. IV.

Murmuratricis Mariæ imitatores, qua pœna pœnitentiáne digni?

Quid merebitur murmuratio non iam muliebris, ſed virorum, & eorum, qui ſe doctos, qui religioſos, qui ſanctos volunt haberi, & tamen re ipſa ſunt arrogantes, Theones, ſuperiorum ſuorum cenſores, quibus ſe non æquant modò, ſed etiam anteponunt, qui rectores ſuos regere, &

iudices volunt judicare? hoc ipſo indigni qui regant, quia regi neſciunt; ſola ſua æſtimatione idonei, aliorum judicio inepti ad gubernandum. Et videbis, non niſi viliſſimos, & grandibus næuis plenos eſſe ſuorum maiorum contemtores, cenſores, murmuratores; ſiquidem ſuperbia & æmu-
Num. 12. 2. latione cæci aiunt: *Num per ſolum Moyſen locutus eſt Dominus? nonne & nobis ſimiliter eſt locutus?* quaſi Deus neſciat, quem ſubditum debeat facere, aut ſuperiorem. Habet diuina illa ſapientia ſuas iuſtiſſimas cauſſas, cur aliquando etiam ineptiorem ſinat altiùs promoueri, & digniorem premi. Fortaſſe vult & illum ſic deijci, & hunc extolli. Sicut enim valde honorificum eſt, ſi quæratur, *Cur iſte non regit? Cur iſte non eſt militiæ Dux? Cur iſte non ſedet in curia?* ita profectò tacitè carpit, quiſquis interrogat: *Cur regit iſte? Iſténe eſt militiæ Dux?* aut cum Catullo dicit:

Catull. ep. 53. *Quid eſt, Catulle, quid moraris emori?*
Sella in curuli Struma Nonius ſedet:
Per conſulatum peierat Vatinius.
Quid eſt, Catulle, quid moraris emori?

Ita vulgus loqui ſolet, vulgum tu ſine ſuo more loqui; tu tibi ſororem Moyſis ante

oculos

oculos pone, & Dei regimen ne inuade; qui ſi mulieris vnicam murmurationem lepra percuſsit, eamque quaſi infamem, & non tantùm fratris aſpectu, ſed etiam populi conſortio indignam à caſtris ſeparauit, quid illis faciet, qui non ſola arrogantia ſunt huic mulieri ſimiles, ſed etiam carpunt, quidquid à ſuperioribus fieri cernunt; quod ſanum eſt, ſanare præſumentes, cùm ipſi vlceribus ſcateant. Quibus niſi Moyſis ſoror in exemplum ſufficit, legant apud Raderum hiſtoriam de Stylita Edeſſeno, qui quòd fratrem ſuum germanum, aurum ſpernentem, ſimplicem iudicaſſet contempſiſſetq;, eò quòd ipſe idem aurum prudenter, vt ſibi videbatur, in viros Religioſos & pauperes erogaſſet; ab Angelo redargutus, ac à fratre ſuo germano in omnem vitam ſeparatus, iuſſusq; quadraginta nouem annos ſtare in columna, poſt tam longam & duram pœnitentiam, tandem veniam meruit, anno quinquageſimo, ſiue iubileo. Tunc enim apparens ei Angelus, peccatum remiſſum, eumque Dei gratiæ reſtitutum nunciauit. Si eadem vel Mariæ pœna, vel Stylitæ pœnitentia omnibus murmuratoribus nunc impone-

Matth. Rader. de ſimplic. SS. c. 5.

poneretur, neque leproſorum domus, neque columnæ ſufficientes poſſent ædificari. Sed qui, vt pœnitentiam agant, nihil patiuntur, aut non ſtant in columna, ante Dei tribunal ſtabunt.

§. V.

Alia peccata lepram merentia, & remedia eandem ſanantia.

Id multò magis verum eſſet, ſi lepra afficiendi forent, qui vel per homicidia cum Ioab, vel per Simonias cum Giezi, vel per ſacrilegia, cum rege Ozia lepra contaminari merentur. O quot cædes fiunt innocentium, quæ non candida lepra, ſed purpureo ſanguine notantur! Quot veſtes, quot calices ſacri venduntur & emuntur! quot aræ, quot templa ſacrilegè violantur! Hi omnes ſi impetigine, aut alopecia cooperti in certum locum forent ſeparandi à ſanis, totæ forent extruendæ pro eis ciuitates, ſed ſat pœnæ eos manet, ſi à ſocietate ciuium ſupernorum ſeparantur. Ad quam, vt è numero monſtrorum exemti admittantur, Chriſtus animarum medicus, in leproſis à ſe ſanatis, viam monſtrauit, quando decem leproſis ſibi
Luc. 17. 14. occurrentibus & dicentibus: *IESV miſe-*

rere

vere noſtri, reſpondit: *Ite, oſtendite vos ſacerdotibus. Et factũ eſt, dum irent, mundati ſunt.* Nimirum ſicut leproſi in lege veteri erant quaſi irregulares, eò quòd non tantùm naturaliter, ſed etiam legaliter eſſent immundi; adeoq; non tantùm ab hominũ conuictu, verùm à templo quoque & ſacris arcerentur: ita peccatores omnes in lege noua ſunt immundi, ac proin indigni conſortio Sanctorum, à quorum cæleſti domicilio, & beato illo Agni templo arcentur. Quemadmodum igitur illam leproſorum irregularitatem non medicus, ſed ſacerdos poterat tollere; cui propterea ſe ſiſtere debebant, vt expiarentur, ac ſacris, iuxta ritum, quem Deus præſcripſit, reſtituerentur: ita ſe ſe debent & nunc ſacerdoti ſiſtere, & accurata omnis labis ſuæ patefactione, per confeſſionem, & ſacramentalem confeſſionem, ſicut Chriſtus inſtituit, oſtendere, vt ab illo abſoluantur, diuinæq; gratiæ, & in ius hæreditatis cæleſtis reſtituantur. Atque hæc de monſtroſa Iudæorum lepra.

Matth. 8. 4.
Luc. 5. 14.
Leuit. c. 14.

§. VI.

Statua ſalis, in quam verſa eſt uxor Lot, perennitas.

Quod

Quod ſi quis aliud è diuinis hiſtorijs monſtrum ſibi cupit oſtendi, quod in peccati ſupplicium ſit datum, poteſt id ſanè, & quidem luculentum, cui ad memoriam perpetuandam ſtatua eſt poſita. Nam ſi vel Poëtæ in monſtris numerant periurum illum Battum, quem Mercurius vertit

Ouid. lib. 2. Met. *In durum ſilicem, qui nunc quoque dicitur Index,*

Inq; nihil merito vetus eſt infamia ſaxo.

Gen. 19. 26. Cur in monſtris non habeatur vxor Lot, *qua reſpiciens poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis?* Vatablus vertit *in ſtatuam perpetuam*, quæ verſio etſi minùs propriá eſt, cùm paſſim authores agnoſcant, eam mulierem propriè eſſe in ſtatuã ſalis conuerſam; tamen illud innuit, quod de ea Tertullianus ſcripſit, eam duraſſe ad multa ſæcula; immò quod alij aſſeruerunt, eam ære perennius ſuperfuiſſe. Siquidem Borchardus, qui vixit ab hinc trecentis annis, teſtatur hanc ſtatuam, ſua adhuc ætate, inter Engaddi & mare mortuum extitiſſe; eamq; etiam ſua adhuc ætate viſam docet Adrichomius & Abulenſis. Enimuerò Targum Hieroſolymitanum addit, ſtatuam hanc duraturam, vſq; ad diem extremi iudicij & reſurrectionis.

rectionis. Chriſtus ſanè Dominus voluit memoriam eius perennare, quando dixit: *Mementote vxoris Lot.* Voluit ergo Deus ſtatuam illam effigie mulieris, & retenta vxoris Lot forma æternum eſſe iuſtitiæ ſuæ monumentum. Nec mirum videri debet, ſi ſal alioqui aquis diffluens, tam diu poſſit pluuias ac tempeſtates ſuſtinere. Eſt enim ſal quoddam metallicum, quod imbribus reſiſtit, & ipſis ædificijs ſoliditate ſua eſt vtile. *Africa,* ait Plinius, *circa Vticam conſtruit aceruos ſalis ad collium ſpeciem: qui vbi ſole lunaq; induruêre, nullo humore liqueſcunt, vixq; etiam ferro caduntur.* Eiuſcemodi ſalis ſtatua vtique poteſt & nimbos & hiemes tolerare. Præſertim ſi miraculo conſeruetur.

Luc. 17. 32

Plin. l. 31. cap. 7.

§. VII.

Firmitas & miraculum ſtatuæ ſalis.

Nam inter mira & monſtroſa huius ſtatuæ, non eſt ſola conuerſio eius ex homine in lapidem, quæ vim naturæ ſuperat; neque ſola eius duratio, ſiquidem aliàs & marmora ſuam patiuntur ſenectutem, & nihil non

aui longinqua valet mutare vetuſtas;

ſed etiam modus conſeruandi. Etènim, quod

quod idem Naturalis hiſtoriæ ſcriptor de ſale, qui alicubi in extremitatibus aquarũ inareſcit, alicubi vſque ad medium locum coquitur, ſcribit: *Aliud etiam in eo mirabile, quod tantumdem noctu ſubuenit, quantum die auferas*, id ipſum longè in hac ſtatua mirabilius eſt. Affirmat enim Tertullianus, ſtatuam hanc, ſi à quopiam mutiletur, mox hoc mutilum quaſi vulnus ſuum ſarcire & implere. Accedit & illud prodigium miriſſimum, ſi verum, quod, tametſi ſtatua iſthæc eadem & tumulum agat & tumulatum; vt proinde illi accommodari illud ex Græcorum Epigrammatis poſſit;

Plin: loc. cit.

Cadauer, nec habet ſuum ſepulchrum;
Sepulchrum, nec habet ſuum cadauer:
Sepulchrum tamen, & cadauer vnà eſt;

etſi, inquam, hæc ſtatua & cippus ſit, & cui cippus ponitur, nihilominus viuere quodammodo videtur. Siquidem viuentis more quaſi menſtrua quædam effundit. Non referrem hoc, niſi apud Tertullianũ reperirem affirmatum. Verba illius do carminibus innexa.

Tertull. in carm. de Sodoma.

Ipſaq́; imago ſibi formam ſine corpore ſeruans
Durat adhuc, nunquam pluuijs, nec diruta ventis. Quin

Quin etiam ſi quis mutilauerit aduena formam.
Protinus ex ſe ſe ſuggeſtu vulnera complet.
Dicitur & viuens alio iam corpore ſexus,
Munificos ſolito diſpungere ſanguine menſes.

§. VIII.

Solum corpus vxoris Lot, non item animam in ſtatuam ſalis eſſe conuerſam.

Sufficit hoc in ſaxo, aut ſale ſanguinante monſtrum, in quod mulieris iſtius corpus abijſſe, nefas eſt dubitare. At cùm vxor Lot dicatur *verſa* eſſe in ſtatuam ſalis, quærunt nonnulli, An etiam anima illius cum corpore ſit in ſtatuam commutata, profectò enim illi tum anima pro ſale, & ſal pro anima fuiſſet, eſſetque prodigiũ tantò magis formidoloſum. Et ſunt rationes dubitandi. Sacra enim hiſtoria rotundè aſſerit, vxorem Lot in ſtatuam ſalis abijſſe; at vxor conſtat æquè, immo magis anima, quàm corpore. Quin ipſa id videtur ſcriptura innuere his verbis: *Incredibilis* (hoc eſt, incredulæ) *anima memoria ſtans figmentum ſalis.* Sed hæc nihil euin- Sap. 10. 7.

cunt. Conſuetum eſt in diuinis litteris, vt nomen *anima* pro toto homine ſumatur, nota Rhetoribus figura: *Qui ergo receperunt ſermonem eius, baptizati ſunt: & appoſita ſunt in die illa animæ circiter tria millia,*
Act. 2. 41.
id eſt, homines. Quòd autem abſolutè vxor dicatur verſa in ſtatuam ſalis, rectè dicitur, etſi anima eius non ſit in ſtatuam ſalis verſa. Quod enim viuo corpori contingit, toti homini dicitur contingere. Sic homo dicitur mori, etſi anima non moriatur. Quoniam igitur conuerſio vxoris Lot in ſtatuam ſalis fuit mors eius, & in morte anima non interit, ſed ſolum corpus viuum mutatur in cadauer, conficitur ſolum corpus vxoris Lot in ſtatuam ſalis conuerſum fuiſſe. Conſtat etiam animam incorpoream in corpus ſeu ſtatuam non potuiſſe propriè tranſmutari; neque verò etiam interire, tanquam immortalem. Neq; ſufficiens cauſſa videtur fuiſſe, vt Deus faceret animam illam interire, cùm ob peccata longè grauiora animas aliorum non extinxerit; neq, ob leuiora, quamuis ipſæ mallent in nihilum redigi, quàm æternis ignibus excruciari. Neque verò id ad exemplum hominibus erat profuturum. Ad exem-

exemplum enim ſuffecit, corpus viſibile in ſtatuam viſibilem fuiſſe transformatum. Stat ergo ex homine ſtatua, & ſtatua ſalis; ſtat forma mulieris ſine muliere, ſtat ſtabitque monſtrum & diuinæ iuſtitiæ monimentum.

§. IX.

Peccatum uxoris Lot, an fuerit mortale?

Quandoquidem autem anima cum corpore non interijt, ſcire voles, quò ipſa abierit? Curioſa quæſtio. Difficilis reſponſio. Quis enim inſpexit diphtherã Iouis; quis vidit tabulas æternitatis? aut quis conſiliarius Dei fuit? De hac tamen anima, ſicut de Samſone, de Salomone deque alijs diſputatur. Cornelius ita concludit: *Itaque anima huius uxoris, corpore conuerſa in ſtatuam, ſuperſtes manſit, atque iuit ad infernũ, aut potiùs Purgatorium: videtur enim hæc eius retroſpectio venialis tantùm fuiſſe culpa.* Reſpexit enim vel ex muliebri leuitate, & curioſitate; vel quia pluuij ſulphuris de cælo cadentis ſonitu, ſtrepituque ignis tecta domoſque cum furore corripientis, aut etiam pereuntiũ vociferatione mota fuit; vel quia dolore rerum amittendarum, ac miſeratione ciuium ſuorum, patriæq; ſuæ

Cornel. à Lapid. in c. 19. Gen. v. 26.

conflagrantis tracta ſui oblita eſt; vel quia extimuit, ne & ipſam ſequens à tergo flamma inuaderet. Quis Petrum cenſeat mor-
Ioan.21. 20. taliter peccauiſſe, quando *conuerſus vidit illum diſcipulum, quem diligebat IESVS ſequentem*, & interrogauit, *Domine hic autem*
Sap.10.7. *quid?* Cur ergo tam ſubitò ac ſeuerè iſta mulier cula eſt punita? Quia inobediens, & vt ſcriptura loquitur, *incredibilis*, hoc eſt, incredula fuit. Haud enim credidit, aliquid referre ad ſalutem & incolumitatem ſuam, reſpicere, aut non reſpicere. Qua in re Dionyſius Carthuſianus exiſtimat, illam mortaliter peccauiſſe. Petro autem non mandatum fuit, ne reſpiceret; neque ea in re incredulus fuit. Fuit ergo feminæ illius curioſitas ex duplici capite peior. Alij tamen eam à peccato mortali excuſant, tum ob inconſiderationem, tum ob leuitatem materiæ, tum ob ignorantiam quandam, aiunt enim venialem duntaxat hanc culpam fuiſſe, non ſolùm quia nimio metu perculſa ſubitò, præcipitanter, & indeliberatè reſpexerit, quæ ratio mihi quoque probatur; ſed etiam quia non reſpicere leuis illi viſa ſit res ac materia, atque ea propter non ſciuerit, aut judicauerit, il-

lam

lam ſub peccato mortali præcipi aut obligare. Quæ opinio an excuſandæ curioſitati ſufficiat, apud me non eſt liquidum. Potuiſſet & Eua leuitatem & exiguitatem materiæ, pomi ſcilicet eſum, obtendere; ſed ſciuit ſatis graue eſſe, quidquid à Deo præcipitur, atque mortis comminatione vetatur. Ita & vxor Lot audiuit ab Angelo non ſoli Lot marito, ſed ſibi quoq; & filiabus dici: *noli reſpicere poſt tergum, nec ſtes* Gen. 19.
in omni circa regione: ſed in monte ſaluum te 17.
fac, ne & tu ſimul pereas. Satis ergo ſcire poterat, graue eſſe, quod tam grauis pœnæ intentatione prohibetur. Sed *incredibilis*, ſeu incredula fuit. Itaque ſi illam aliquid excuſat, impetus excuſat, qui in tali rerum ſtatu potuit rationem præuenire. Plerumque enim affectus ſubitus caret libertate.

§. X.

Quid diſcamus ex vxoris Lot exemplo?

Siue autem lethaliter, ſiue venialiter peccârit, perſpicuè inde cernitur, quàm ſit *horrendum incidere in manus Dei viuentis!* Hebr. 10.
Iuſta ſunt iudicia eius, quæ ſi ob eiuſcemodi 31.
vel incredulitatem, vel inobedientiam, vel Apoc. 19.
curioſitatem, ſiue mortalem, ſiue venialē, 2.

tam ſeuerè punit; quid non metuendum? erit ob ſcelera nefanda? Nam etſi Hebræi, teſte Lyrano, aiant, vxorem Lot idcirco in ſtatuam ſalis eſſe compactam, quòd veſpere præcedente, cùm Lot Angelos exciperet, in cœna non appoſuerit ſalem, quo cibi condiuntur, idque ex gentilitio hoſpitum & hoſpitalitatis odio, fabula tamen illa eſt Iudaica. Vera cauſſa eſt, vt, quemadmodum poſtea Deus, ob inobedientiam tantùm venialē, Prophetam à leone occidi iuſſit, alijs in exemplum; ita & vxor Lot in ſtatuā ſalis verteretur, vt eſſet quaſi marmor & monumentum perenne, diuinæ caſtigationis. Hoc enim exemplo docemur. 1. Credere Angelis, diuinis ſuggeſtionibus, bene monentibus. Idcirco enim *Incredibilis animæ memoria ſtans figmentum ſalis*, nos adhortatur. 2. Docemur obedire, & non tanquam leue contemnere, quod jubet Deus, ſuggerit Angelus, monet Concionator. 3. Docemur, teſte Philone Cyprio, oculos continere, atque à curioſitate abſtinere. Si nocuit videre ſupplicium, quid damni feret intueri ſcandalum? *Vt vidi? vt perij?* potuit dicere vxor Lot. Quot, & quanti id iuuenes, viri ſe-

[Margin notes: 3. Reg. 13. 24. — Sap. 10. 7. — Philo Cypr. in catena.]

ri, ſenes, pueri & puellæ dicere poſſent? Poſſet id dicere Dauid; poſſent dicere duo ſenes, quorum ille à lauante Bethſabea, iſti à lauante Suſanna oculis venenum hauſerunt: poſſet id dicere Puthipharis vxor, quæ mœcha facta non eſſet, niſi Ioſephum petulantibus oculis reſpexiſſet. Punita eſt vxor Lot, quòd ad terribile illud ſuppliciũ, quo impuri Sodomitæ vſtulabantur, oculos reflexiſſet; qua pœna digni erunt, qui, quod opere conſequi non poſſunt, ſaltem oculis venantur; vt, dum vſus non conceditur, aſpectu ſatientur? 4. Docemur, *quæ retro ſunt, obliuiſci, ad ea verò, quæ priora ſunt, extendere nos ipſos, ad brauium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto IESV.* Phil. 3.13. Neque enim bene cœpiſſe ſufficit. Quàm multi bene cœperunt, ſed exciderunt? Non vanè Pſalmus Cantici Aſaph titulum præfigit: *In finem ne corrumpas.* Inſiſtendum Pſal. 74. eſt bonis cœptis, non reſpiciendum. *Vxor* S. Proſp. *Lot ſalis ſtatua effecta, ſuo exemplo fatuos condiuit,* lib. 1. de ait S. Proſper, *in propoſito ſancto, quo* Prædict. *tendunt proficientes, noxia curioſitate retro* & promiſſ. c. 16. *non debere reſpicere;* ac repetere Mundi & carnis voluptates. D. Auguſtinus hæc inculcat apoſtatis, qui calcato caſtitatis vo- S. Aug. in Pſal. 75.

to, ad vomitum reſpiciunt. Chriſtus vniuerſim hoc exemplo monet eos,qui bene cœperunt, vt perſeuerent. *In illa hora, qui fuerit in tecto; & vaſa eius in domo, ne deſcendat tollere illa; & qui in agro ſimiliter non redeat retro. Memores eſtote vxoris Lot.* Et alio loco: *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.* 5. Docemur, quàm nihil ſine cauſſa iubeat Deus. Poſſet videri nimis rigidus, dum tam ſeuerè vetuit, ne Lot cum ſuis retro reſpiceret, aſpiceretúe Sodomam fumantem. Sed habuit eius rei multas graueſq; cauſſas. Ita enim ſe Dominum oſtendit, cùm mandatum dedit. Ita illi ſe ſeruos exhibuiſſent, ſi omnes obediuiſſent. Ita demonſtrauit Deus deteſtandam conſceleratæ gentis abominationem, vt quam à ſuis reſpici nollet; ne quis pereuntium miſeratione tangeretur. Ita volebat omnẽ memoriam nefandorum hominum ex animis ſanctorum & purorum deleri. Ita demonſtrabat, adeò execrandos Sodomitas, vt Lot, & familia eius, ne de ſupellectili quidem, aut domo, ceteriſque bonis ſuis vnà cum impia vrbe conflagrantibus cogitare, aut dolere deberet. Nam ſic etiam Chriſtus

Luc. 17. 31. — Luc. 9. 62. — Matth. 10. 14.

Chriſtus iuſſit Apoſtolos excutere puluerẽ de pedibus in eos, qui Euangelium auerſarentur, vt hoc ſigno manifeſtum facerent, ſe cum tam nefarijs hominibus nihil, ac ne puluiſculum quidem velle habere communem. Ita denique non ſolùm Deus Sodomam relinquentibus occaſionem dedit, vt nullum in illis pœnitentiæ ſignum, quale eſt reſpicere, videretur; ſed etiam, vt inſtante incendio quàm citiſſimè fugerent; ſicut è domo fugiunt homines incendio iam illam depopulante. Hoc vos ergo monſtroſa vxoris Lot ſtatua docet, ô iuuenes, deteſtari, fugere; &, ſi fugitis, non reſpicere mundum & vanitates eius Auernali incendio proximas. Hoc vos docet, ô peccatores, ſtatua ſalis, deſerere malos, horrere præterita, ac neque oculis, neque mente reſpicere ad priſtinas illecebras: deniq; iudiciorum Dei, cum timore ac tremore meminiſſe.

CAPVT X.

Quantum ex rege Nabuchodonoſore, & ob quæ peccata, monſtrum factum ſit?

§. I.

Iouis in taurum mutata fabula in rege Nabuchodonoſore hiſtoria facta.

HActenus pœnam minùs atrocibus peccatis monſtroſitate repoſitam palam fecimus: nunc maioris monſtri maiora delicta prodigiosè punita è diuinis litteris producemus. Apud Poëtas, monſtrum ingens erat Inachi filia Io in iuuencam mutata; & grandius Iuppiter ipſe, qui illam fingitur mutauiſſe. Nimirum

Ouid. l. 1. Met.

Idem. l. 2. Met.

Sceptri grauitate relicta
Ille pater rectorq; Deûm, cui dextra triſulcis
Ignibus armata eſt, qui nutu concutit orbem,
Induitur faciem tauri, mistusq; iuuencis
Mugit, & in teneris formoſus obambulat herbis.

Formo-

Formoſuſné fuerit Deus, &, vt fingitur ſupremus Deorum, in taurum abiectus, nemo eſt, qui credat; immò nec rem ipſam credimus. Fabulæ, apinæ, tricæq́; ſaperdarum. Vera audite, de magno rege, qui de ſe ipſo, *omnibus populis, gentibus & linguis, qui habitant in vniuerſa terra*, ſcribit: *Ego Nabuchodoſor quietus eram in domo mea, & florens in palatio meo;* narratq́; fatidicum calamitatis ſuæ ſomnium, in quo audiuit vocem Angeli fortiter clamantis: *Alligetur vinculo ferreo & æreo in herbis, quæ foris ſunt, & rore cæli tingatur, & cum feris pars eius in herba terræ. Cor eius ab humano commutetur, & cor feræ detur ei: & ſeptem tempora mutentur ſuper eum.* Quæ hæc mutatio? quod ſomnium? *Hæc eſt interpretatio ſententiæ Altiſſimi, quæ peruenit ſuper Dominum meum regem*, ait Daniel. *Eijcient te ab hominibus, & cum beſtijs feriſq; erit habitatio tua, & fœnum vt bos comedes, & rore cæli infunderis: ſeptem quoque tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias, quod dominetur Excelſus ſuper regnum hominum, & cuicunque voluerit, det illud. Omnia hæc venerunt ſuper Nabuchodonoſor regem.* &c. *Et ex hominibus abiectus eſt, & fœnum vt bos comedit, & rore*

Dan. 3. 98.
Idem c. 4. 1.

& rore cæli corpus eius infectum eſt; donec capilli eius in ſimilitudinem aquilarum creſcerent, & vngues eius quaſi auium.

§. II.

Quanta in Nabuchodonoſore facta ſit metamorphoſis?

Hæc quanta regis fuit metamorphoſis? *Cor eius ab humano in cor feræ commutatur,* & ex ſapiente fit amens. Pro torquibus, armillis, & annulis, *vinculo ferreo & æreo alligatur.* Quando enim in amentiam verſus cœpit delira fari, atque inſanire, mox ne ſibi & alijs noceret, compedibus aſtrictus fuit, manicisque vinctus & incluſus. Denique autem monitu Danielis ſolutus compedibus, ex regia domo, & palatio ſuo, in quo floruerat, aufugit in ſiluas, retentis manicis ferreis in manibus, ne illæ coniungi poſſent, neúe ijs vteretur vt homo, ſed vt illis diſiunctis reperet ad herbas more beſtiarum. Idcirco enim dicitur: *Alligetur vinculo ferreo & æreo in herbis.* Itaque, qui erectus antea incedebat, poſtea deiectus coactus eſt repere; qui priùs ſub auratis tectis habitabat, poſtea debuit manere ſub Ioue frigido; qui priùs tot ſatrapas & magnam aulicorum turbam co-

ronam-

ronamque habuit circumſtantem, iam inter ceruos & lupos, inter apros & vrſos, inter leones & dracones verſabatur; qui antehac fercula videbat in menſam inferri, quorum ne numerandi quidem, ne dum edundi copia erat, poſtea pro lautitijs regijs, *fœnum vt bos comedit*; qui antea comtus cæſariem calamiſtris criſpabat, & vnguentis Arabicis imbuebat, poſtea illi creſcebant *capilli in ſimilitudinem aquilarum*; cuius digiti antea gemmis, velut cælum ſtellis lucebant, poſtea *vngues quaſi auium*, aut falconis hamabantur. Et hæc omnia, per ſeptem annos, eſt paſſus, vt tanto acerbiùs, quanto diutiùs deprimeretur; paſſusq; eſt, poſtquam iam triginta ſeptem annis regnauit, vt tanto tempore aſſuetus delitijs, grauiùs ſentiret calamitates inexpertus. Nonne hæc magna eſt metamorphoſis?

Dan. 4. 30.

§. III.

Non eſſe parabolam ſed veram hiſtoriam regis Nabuchodonoſoris.

Maior apparebit hæc mutatio, ſi quid non ſit, & quid ſit, in apricum deducamus. Etenim magnitudine prodigij adductus Origenes cum ſuis, auſus eſt affirmare, hæc

de

de Nabuchodonoſore non hiſtoricè, ſed parabolicè duntaxat narrari, & ſub regis huius nomine, caſum Luciferi depingi. Verùm D. Hieronymus & alij plerique aiunt, hanc eſſe hæreſin; cùm ex ſimplici narratione eius facti pateat, hiſtoriam eſſe; & ſcriptura clarè dicat, *omnia hæc venerunt ſuper Nabuchodonoſor regem*, quæ ſcilicet ipſe priùs narrauerat, ſibi in ſomno oſtenſa, ac poſtea re ipſa contigiſſe. Quo pacto autem contigerint, vel contingere potuerint, graphicè certatur. Nec eadem omnium eſt ſententia.

Dan. 4. 25.

§. IV.

Quibus modis mutari potuerit, vel nõ potuerit Nabuchodonoſor?

Quatuor ſunt modi, quibus id contingere potuit; 1. vt Nabuchodonoſor talis in oculis tantùm aliorum videretur; 2. vt talis ſibi duntaxat eſſe putaretur. 3. vt fera talis reipſa eſſet. 4. vt partim talis eſſet, partim talis non eſſet, qualis ab authoribus perhibetur. Primus modus placuit Michaëli Medinæ, exiſtimauit enim, regis in beſtiam conuerſionem nequaquam veram, ſed phantaſticam duntaxat fuiſſe; quo pacto etiã Apoſtoli, quando Chriſtum

Michael Medin. lib. 2. de fide, c. 7.

viderunt ambulantem ſupra mare, putaue-runt phantaſma eſſe. Eiuſcemodi autem phantaſma vel à dæmone poteſt fieri, vel à Deo. A dæmone, per præſtigias. Quo ſenſu comicus ait: Marc. 6. 49.

Glaucomam ob oculos obijciemus, eumq; ita Plaut. in milite glor.
Faciemus, vt quid viderit, non viderit.

Hac arte ſagi, & magi, dæmonis auxilio, ita perſtringunt falluntq; oculos intuentium, vt præſentes vel non videantur, quemadmodum apud Homerum Vlyſſes, & apud Virgilium Æneas:

Infert ſe ſeptus nebula (mirabile dictu) Virgil. 1. Æneid.
Per medios: miſcetq; viris: neque cernitur vlli;

vel videantur eſſe picæ, feles, canes, lupi; vnde & lycanthropi vocantur, qui ſub figura lupi ouium gregem exagitant, inuadunt, occidunt, & mox in hominis formam reuertuntur. Habemus prô dolor exempla quotidiana in noſtris ſagis, etiam ſub eiuſmodi forma ſauciatis. Et mentionem facit talis transformationis D. Auguſtinus; nos autem infra fuſiùs. Cùm ergo Deus voluit Nabuchodonoſorem humiliare, potuit permittere cacodæmoni, S. Auguſt. l. 18. ciuit. cap. 18.

vt

vt aliquid ſimile circa eum operaretur. Immò potius potuit ipſe Deus, circa corpus regis, quandam beſtiæ figuram circumponere, ſub qua, ab alijs aſpicientibus beſtia eſſe crederetur. Quemadmodum feminam, ad ſe adductam S. Hilarion curauit: alijs, per magicas artes, iumentum eſſe apparebat, quæ S. Hilarioni mulier, vti reuera erat, videbatur. Hoc modo potuit & Nabuchodonoſor ſuperueſtiri, & feræ faciem præ ſe ferre; non tamen reipſa hoc modo feræ faciem præ ſe tulit. 1. Quia hoc non eſt mutari, ſed tegi. 2. Quia non ab extrinſeco, ſed intrinſecus eum mutatũ eſſe ſignificant illa verba: *Cor eius ab humano commutetur, & cor feræ detur ei.* 3. Quia *fœnum vt bos comedit*, quod non facturus fuiſſet, ſi in ſe ipſo mutatus non eſſet, ſed tantùm alijs mutatus apparuiſſet. 4. Quia commemorantur diſertè *capilli eius in ſimilitudinem aquilarum* creuiſſe, *& vngues eius quaſi auium.* 5. Quia ipſe de ſe teſtatur ſuo, non aliorum ſenſu, ſanato: *ſenſus meus reuerſus eſt ad me, & figura mea reuerſa eſt ad me.* Quod non dixiſſet, ſi in eo tantùm deceptus eſſet ſenſus alienus.

S. Hieron. in vita S. Hilarionis.

Dan. 4.13.

§. V.

§. V.

Cerebro corruptorum lepida exempla.

Eſt igitur ſecundus modus, vt mente cerita, non jam alijs, ſed ſibi ipſe, per imaginationē vitiatam, in feram transformatus crederetur. Hæc ſententia videtur S. Thomæ, ſed in libro 2. de Regimine, quem Bellarminus alijq; non cenſent eſſe S.Thomæ. Habet tamen pro ſe multa exempla, neque caret ratione. Exempla accumulat Galenus, & poſt eum Leuinus Lemnius; & Iacobus Bidermannus in Vtopia; quorum nonnulla libet breuiter perſtringere, in gratiam hypochondriacorum, id eſt, quorum præcordia humore melancholico ac flatibus turgent, è quibus morbus iſte frequenter talia per imaginationem monſtra efficit. *Quidam*, inquit Leuinus Lemnius, *putabat naſum ſibi excreuiſſe in immenſum, vt elephantis proboſcidem circumferre videretur. Medicus hunc ei morbum & phantaſiam hac arte exemit: longum farcimen naribus admouit, arreptaq; nouacula, illud ſenſim abſcidit, ac tandem extimam naſi partem perſtrinxit, vt ſanguis deflueret; itaq; imaginarium ei naſum auulſit: atque præſcripta ei ſoporifera potione, & ſalubri diæta eum plenè curauit.*

Bellarm. lib. de ſcript. Eccleſ.

Leuin. Lemn. lib. 2. de complex.

Quidam aiunt, eum antè comedere noluiſſe, quàm denaſaretur, quòd putaſſet, viam cibi impeditam eſſe, naſo ſupra os propendente. Alius exiſtimabat, caput ſuum alueare eſſe, ideoque & volebat, fimo bubulo illud circumlini, vt apes tanto libentiùs tutiuſque in eo habitarent. Fuit & qui ſe capite omnino carere arbitraretur, manuque ſupra verticem ducta illud in vacuo aëre quæritaret. Quidam inteſtina ſua putabat ab inquilinis aquaticis habitari; eaq; ſaltantibus hinc inde & coaxantibus ranis infeſtari; donec medicus ei dedit potionẽ, ac ſubdito clyſtere, ranas in ſubiectam peluim coniecit, quibus viſis opinionem illam peruerſam poſuit, credens, ſe eam ſobolem peperiſſe. Fuit & qui diceret, ſe cum Hecuba in canem mutatum eſſe, eaq; propter identidem baubare ſolebat, ac prætereuntes allatrare. Quin & oſſa, more canum, rodebat. Alius cenſebat ſe membra habere vitrea, idcirco rogabat homines, ne ad ſe accederent propiùs, nec ſe tangerent, metuebat enim ne frangeretur. Quin aiunt eum opinatum eſſe, ſe caligas quoq; habere ex vitro, vnde ſemper ſtabat, metuens, ne ſi ſederet, eæ quaſi vi-

ſi vitri fragmenta diſſilirent. Fuit & qui imaginaretur, ſe Cardinalem eſſe; & rubri pilei epomidiſque purpureæ loco, in publicum proceſſurus, ſupparum capiti iniiceret coccineum, vt bardocucullum vel ſubuculatus geſtare videretur. Plura in hanc rem exempla videri poſſunt apud Bidermannū noſtrum. Quæ perſpicuè oſtendunt, multos dementire, & verò etiam ſtultos fieri, ob ſolam vehementem rei alicuius amabilis, vel execrabilis apprehenſionem. Enimuerò Seneca teſtatur Bibium Gallum Romanum, imitando geſtus ſtulti, eos ita phantaſiæ impreſſiſſe, vt inde reuera ſtultus euaſerit, neque poſt eum diem indiguerit ſtultitiæ ſimulatione.

§. VI.

Mutationem Nabuchodonoſoris, non fuiſſe merè imaginariam.

Itaque tali modo cenſet S. Thomas, vel quiſquis illius libri eſt author, regem Nabuchodonoſorē in feram mutatum. Eiuſdem opinationis eſt etiam Franciſcus Valeſius, & Hieronymus Mercurialis, qui prorſus exiſtimant, nihil aliud fuiſſe regis huius metamorphoſin, quàm morbum, quem medici melancholiam appellant,

Franciſc. Valeſ. de ſacr. Phil. cap. 80. Hieron. Mercur. lib. 6. var. lect. c. 20.

quo qui nimio laborant, inſaniunt, & incredenda ſomniant vigilantes. Imaginantur, ſe captos, catenis ligatos, gladio ſubijciendos, ſtrangulandos: jam hoc, jam illo morbo affligi, ſæpe etiam mortuos ſe eſſe ſuſpicantur. Quippe ni etiam ſe alia putant eſſe animalia? aſinos aureos, vnde rudere conantur; leones Nemeæos, quare & rugitum tentant; moloſſos Anglicos; hinc identidem latrant; gallos gallinaceos, atque idcirco latera concutiunt, & diem cantu ſalutant; lupos famelicos, vnde & greges quærunt; quos ſæpe pro hominibus aſpiciunt, vt apud Poëtas Aiax, qui ſæuijt in gregem porcorum hoſtes ſuos eſſe arbitratus. Eiuſcemodi melancholia *canina, lupina, &c.* Latinis, Græcis λυκανθρωπία, Arabibus *cutabut* appellatur. Modus iſte non ſufficit, & meritò dicitur à Cornelio non adæquatus; quia nullus naturalis morbus figuram hominis mutat; neque temperamentum eius ita efferat, vt per ſeptem annos cibo ferino, & quaſi fera cum feris viuat. Neque ſanè regi reliquæ in ſiluis feræ pepercißent, ſi mutatio iſta fuiſſet in ſola illius phantaſia, quam non vidiſſent. Et, eſto protegi à Deo, etiam ſic potuiſ-

potuiſſet, contra vim aliarum beſtiarum, certè neque Daniel, neque ceteri ſatrapæ eum ex aula in ſiluas eliminaſſent, ſi vidiſſent nihil in eo, niſi phantaſiam corruptã; ſed eum domi catenis alligatum, aut conclaui cohibitum cuſtodijſſent, donec ad ſe rediret; ſicut & alij inſani cuſtodiuntur.

§. VII.

Nabuchodonoſorem nec beſtiam, nec ſemibeſtiam fuiſſe.

Tertiò igitur quidam Ioſepho aſcribunt eam ſententiam, quaſi Nabuchodonoſor reipſa ex homine beſtia ſit factus. Sed neque Ioſephus id ſcribit, neque ratio patitur; ſi enim tam anima, quàm corpus ſubijſſent eiuſcemodi mutationem, non jam ipſe *vinculo ferreo & æreo alligatus* fuiſſet, non ipſe *fœnum vt bos comediſſet*, non *rore cæli corpus eius infectum* eſſet; non *capilli eius in ſimilitudinem aquilarum* creuiſſent, *& vngues eius quaſi auium*; ſed hæc omnia boui, aut beſtiæ accidiſſent, quæ nihil peccauerat, anima regis annihilata, vel in exilium pulſa, atq; tantiſper vagari iuſſa. Quamobrem Dorotheus & Epiphanius volunt Nabuchodonoſorem non totum in feram fuiſſe commutatum, ſed interiùs formam

Doroth. in ſynopſi. Epiphan. in vita Danielis.

formam hominis, hoc eſt, animam immortalem ſeruaſſe; exteriùs autem prorſus fuiſſe aliâ, & quidem beſtiæ figurâ indutum; ita ſcilicet, vt anteriùs figuram bouis, poſteriùs leonis referret. Itaque putant, eum taurino capite cornua ventilaſſe; & jubis ac cauda leonina terribilem extitiſſe. Fundamentum iſtorum eſt, quòd boui leonem addant, tum quia Septuaginta interpretes vertunt, *capillos eius* non *in ſimilitudinem aquilarum*, ſed *leonis* creuiſſe; tum quia dicitur, *cor* non beſtiæ, ſed *feræ detur ei*; bos verò, licet ſit beſtia, non tamen eſt *fera*, leo autem & beſtia eſt, & fera. Quare hi idem de Nabuchodonoſore fingunt, quod Poëtæ de Gyge & Minotauro, quos partim fuiſſe homines, partim boues, canunt. De Gyge

Dan. 4. 30.

Centimanumq́ Gygen, ſemibouemq́ virum.

Ouid. l. 4. Triſt. eleg. 6.

De Minotauro:

Semibouemq́ virum, ſemiuirumq́ bouem.

Hæc quoque ſententia nimium dicit. Nam ex homine, boue, leone triplex monſtrum facit. Tametſi enim demus, aliquam veri hominis, immò plures partes poſſe eſſe

mem-

membra aliarum beſtiarum, non tamen concedimus, omnes partes ac membra (præſertim præcipua) poſſe eſſe ſufficiens animæ rationalis inſtrumentum, vnde etiam ſupra docuimus, Satyros, centauros, & ſimilia monſtra, ſiqua ſunt, potiora haberehominis. Immo neque Poëta dicit in Gyge, aut Minotauro animam hominis, corpus totum bouis fuiſſe, ſed *Semibouemq́; virum, ſemiuirumq́; bouem* vocat; quòd corporis vna pars hominem, altera bouem retuliſſet. In explicatione porrò ſomnij Daniel nullam leonis, ſed tantùm bouis mentionem facit. Ad *feram* quod attinet, cuius cor dandum regi ait ſcriptura, notum eſt, boues non tantùm cicures eſſe & domeſticos, ſed etiam agreſtes & feros, vti ſunt vri & biſontes.

Supra cap. 48.

Dan. 4. v. 29. & 30.

§. VIII.

Quam Nabuchodonoſor in anima paſſus ſit mutationem?

Reſtat igitur quartò media ſententia, vt dicamus, Nabuchodonoſorem & ſecundùm animam, & ſecundùm corpus, non tamen tantum, quantum citati volunt authores, mutatum fuiſſe. Secundùm animam verè manſit homo; licet humanus ei

ſenſus, quoad exercitium & ſenſationen humanam, & vſum rationis fuerit adeptus. Secundùm corpus autem & præcipuas eius partes, etſi manſerit homo, tamen ita nonnullæ deformatæ ſunt, vt beſtia potiùs
Dan. 4. 30. ſeq. quàm homo videretur. Quæ ſingula à nobis declaranda ſunt. 1. Niſi enim ille eadem anima manſiſſet, & idem corpus, non eſſent vera, quæ de illo narrantur; non fuiſſet idem, qui peccaſſet, ſed bos pro eo, ſicut olim cerua pro Iphigenia, ſubſtitutus pœnas dediſſet. Niſi etiam idem corpus ſeruaſſet, tunc anima humana corpus bouis informaſſet, neque debita ſibi organa habuiſſet, quod non magis fieri poteſt, quàm ſi anima bouis corpus hominis informaret. 2. Dici tamen poteſt anima mutata, ſecundùm vitiatam ſuam imaginationem, ſecundùm ligatum rationis vſum, ſecundùm tactus, guſtus, & odoratus ſenſationem. Siquidem cordis & corporis eius temperamentum ita immutatum efferatumq; eſt, vt eſſet ſimile feræ beſtiæ, quantum fieri potuit, citra humanitatis, ſiue naturæ humanæ amiſſionem. Certè ſi *fœnum vt bos comedit*, ſtomachus aliam habere vim concoquendi debuit; aliam vim palatus,

vt ei

vt ei fœnum ſaperet; aliam odoratus, vt pro nidore culinæ graminis fragrantiam ſequeretur; aliam etiam tactus; vt non ſentiret frigora & æſtus, rorem cæli ſuper ſe cadentem, genibuſque incedens non doleret. Denique emota mente, rationis vſum amiſit; eiuſque loco vtebatur phantaſia, eaque & ipſa corrupta, & velut ferina, qualis eſt vri, vt fœnum, vt ſocietatem ferarum, vt loca ſola, & ſaltus reconditos appeteret; quemadmodum exoticè melancholici è domo ſe proijciunt, & ſepulchra quærunt, & libenter verſantur cum cadaueribus. Ita enim etiam, apud Homerum quiſpiam vt dolori mentis, & triſtitiæ animi vacaret, lucos auios & ſolitudines captabat; **Homer. Iliad. l. 3.**

Nam miſer in ſiluis mœrens errabat
opacis,
Per campos ſolus latos, perq́; auia rura,
Ipſe ſuum cor edens, hominum veſtigia
vitans.

Ita quondam fertur Atys in Phrygium nemus delatus, cuius vel fabulam, vel ſuperſtitionem exagitat Arnobius. Is enim & ipſe in dementiam datus fuit, **Arnob. lib. 5.**

Adytaq́; opaca ſiluis redimita loca Deæ.

Catull. de Aty LXIV.

Stimulatus vbi furenti rabie, vagus animi;
Veluti iuuenca vitans indomita iugi,

aut *dominos, vt herifuga*

Famuli ſolent, ad Ida tetulit nemora pedem,
Vt apud niuem, & ferarum gelida ſtabula foret,
Et earum omnia adiret furibundus latibula.
Vbi viridis algida Ida niue amicta loca coluit,
Vbi cerua ſiluicultrix, vbi aper nemoriuagus.
Vbi cuncta mugienti fremitu loca retonant.

Sic & Nabuchodonoſor *demens fugit in nemora fera.*

Atque hoc eſt, quod dicitur: *Cor feræ detur ei*; nempe priuetur ſenſu humano, qui facit vt homo ſit animal ciuile, & hominum amet ſocietatem; fiat amens, inſaniat, videatur ſibi non eſſe ampliùs homo, ſed beſtia, ſed fera, ſed vrus, vt in ſaltus ac nemòra exeat. Siquidem *cor*, in diuinis litteris idem eſt, quod mens & intellectus, item quod appetitus & voluntas. Quod enim

cor

cor eſt in corpore, hoc ratio & voluntas eſt in anima & toto homine. Cùm igitur beſtiæ nec mentem habeant, nec voluntatem, vice mentis habent imaginationem, quæ eas earumque actus regit; & loco voluntatis, habent appetitũ ferinum. Quando ergo dicitur, *cor fera detur ei;* idem eſt, ac ſi diceretur phantaſia feræ detur ei, & appetitus ferinus. Quo pacto etiam magni peccatores fiunt *ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus,* tantùm enim imaginantur ſibi, appetuntque ea, quæ ſub ſenſum cadunt. Ita pleraque Nabuchodonoſoris cogitatio erat de fœno & paſtu, hoc noctes & dies appetebat ferè vnum, quod ſenſui blandiebatur. Dixi, pleraque cogitatio, quia valde veroſimiliter aliqui cenſent, eum quædam lucida mentis interualla habuiſſe, ſicut multi inſanorum. Ita enim priſtinæ dignitatis amiſſio eum magis afflixit, ſi cognouit, quod amiſit. Ita & potuit errorem ſuum agnoſcere, ac retractare; iuxta illud, *donec ſcias, quòd dominetur excelſus,* hoc eſt, donec ex tua pœna Deum vindicem agnoſcas, & ad eum atque ad teipſum redeas. Hæc in anima paſſus eſt, quæ tamen

Pſal.31.9.

Dan.4.22.

tamen non animam in ſe, ſed in vſu actuq; duntaxat potentiarum attigerunt.

§. IX.

Quam in corpore mutationem paſſus ſit Nabuchodonoſor?

In corpore autem ſanè mutationes plures ſuſtinuit. Nam 1. cùm dicitur, *cor feræ detur ei*, poteſt cor propriè ſumi; quia cordis, & per cor totius corporis complexio fuit in Nabuchodonoſore commutata; ita vt ex humano ferinum fieret temperamentum. Quod ſi ſanguis alimenti naturam ſequitur; ex fœno, quem chilũ ſtomachus; ex chilo, quem ſanguinem hepar, ex hoc tali ſanguine, quos ſpiritus, vel vitales, vel animales cor potuit in reliquum corpus deriuare? Hinc pænè totus fuit efferatus. 2. Ob hanc cauſſam etiam externus corporis habitus magis fuit ferinus, quàm humanus; nullum igitur cultum admiſit; veſtes omnes, more inſanorum, lacerauit & abiecit. 3. Quia ſemper nudus inceſſit, ſoli, æſtibus, rori, frigori, niuibus, pluuijs, omnibusq; cæli iniurijs, vt fera, obnoxius mirificè fuit vſtus, denigratus, & deturpatus. 4. Sed præcipua fuit faciei mutatio; cilia & ſupercilia non folliculis, ſed corni-

cornibus paria. 5. Genæ nullæ apparebant, neque frons cernebatur, vix ipſi oculi, vix naſus eminuit è piloſo vultu. 6. Labia herbam carpentia in roſtrum induruerunt. 7. Vngues & barba & capilli (qui niſi etiam ijs, qui integris ſunt ſenſibus, ſæpe reſecentur, ſolent turpiter, ac ferinum in modum creſcere,) ita fuerant aucti, vt barba quidem ad terram dependens humum verreret, capilli autem totum ferè corpus tandem velut palla contegerent; vngues verò adeò longi denſatiq; fuerant, vt vngues referrent vulturum, aut aquilarum. Apud Danielem, c. 4. v. 30. dicitur, *capillos eius in ſimilitudinem aquilarum creuiſſe*, pro *aquilarum*, Septuaginta habent, *leonum*. Vnde S. Epiphanius & Dorotheus putauerunt, regem in leonē transformatū. Sed Latina verſio & Chaldaica habent, *aquilarum*, hoc eſt, vt in Chaldæo textu legitur, *donec pili eius multiplicarentur, inſtar aquilarum*. Quare, ſicut Nabuchodonoſor inceſſu & forma boui ſimilis erat, ita pili eius aquilæ comparantur, ob copiam & denſitatē; itemque ob colorem. Sicut enim pili aquilæ, plerumq; ſunt admodū nigri; ita & regis

nigri

nigri erant, ex copia melancholiæ, quæ craſſiſſimā fuliginē exhalat; ex qua pili hi generabantur. Poterant etiā pili eius aquilinis æquiparari, ob prolixitatē & formā; vt enim criſtæ in capite aquilæ prolixiùs excreſcunt, eriguntur, criſpæq; & horridæ, & minaces exiſtunt;ita, & regis huius pili,inſtar rapacis auis,vndiq; aſſurgebant, vt vel erinacius videri poſſet. 8. Quamquā etiam cutis ipſa vrſi aut elephanti corio ſimilis dura erat, & ferina, craſſiſsimiſq; comis horripilabat; immò pili ſetas ipſas referebant, quia *à copioſiſsima fuligine craſsiſsima melancholia oriebantur*, inquit etiam Valeſius. 9. Ad hæc ipſe inceſſus & figura, erat beſtiæ, non hominis. Neque enim os ſublime ferebat, aut cælū tuebatur, vt erectos ad ſidera vultus tolleret, quemadmodū homo, & bipes; ſed curuatus, pronus & cernuus, manibus pedibuſque reptabat, quemadmodū beſtia & quadrupes, & Anthapathitæ, qui inſtar quadrupedū incedunt. 10. Idcirco manus, quibus repſerat, & genua quibus nixus erat, ita induruerunt, adeoque incalluerunt, vt bouinis vngulis,aut calcibus equinis ambulare videretur. 11. *Addunt aliqui.*

qui, ait Cornelius à Lapide, *regis huius genuum vertebras inuerſas fuiſſe, ita vt extrorſum quadrupedum more prominerent; idq́; vt pari cum bobus celeritate curreret, & inæqualia loca tranſiliret: nam ſi genua eius introrſum humano modo plicata fuiſſent, fuiſſet ipſe ad talem motum & ſaltum ineptus. Hæc opinio videtur congrua & probabilis. Nam hic ſitus ad incedendum, more quarupedum, eſt naturalis, & pæne neceſſarius ad hoc, vt talis inceſſus continuari, diuq́; durare poßit, vt patet experienti*, & docent populi ſingularis velocitatis, quos Gellius lib. 9. c.4. refert veſtigia pedũ habere retro porrecta, non vt ceterorum hominũ proſpectantia. 12. Bouina Nabuchodonoſori cornua, exiſtimant nonnulli, pictorũ licentia & priuilegio appingi; ſed, quamuis de his nihil certi dici queat; non eſt tamen incredibile, ei aliqualia cornua adnaſci potuiſſe, temperamento humano in ferinũ commutato; cùm non ſolùm in fabulis legamus Actæones cornutos, ſed id etiam factitatũ in hiſtorijs reperiamus; vt taceam, *faciem Moyſis cornutam* apparuiſſe, quippe quia illa cornua alterius fuerunt rationis, radijs circũ caput honorifica luce emicantibus. Exod. 34. 29.

Illud

Illud tamẽ hinc dubiũ exiſtit, num & dentes ſuperiores amiſerit Nabuchodonoſor, quorũ materia in cornua miſſa ſit, quæ ſubierunt. Factum & hoc eſſe credibile eſt; ita enim, more boum, fœnum potuit cõmodiùs carpere ac ruminare. 13. Quidã eidem dependulã retro caudam adijciunt, quod etſi neceſſariũ non eſt, tamen naturæ vim non excedit, talẽ humano corpori addere appendicem. Cùm id ſupra docuerimus in alijs de facto contigiſſe; ac præſertim omnibus illis, qui per ludibrium S. Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi equo caudã demeſſuerunt, vti & vniuerſis, qui ab illis poſtea nati ſunt; nati ſunt enim cum annato ſibi ad imum tergum muſcario; vt ipſi portarent, quod equo abſtulerunt. Quod etſi Deus non ſine miraculo fecerit, nihil obſtat, cùm multa & hîc miracula interuenerint in iſta metamorphoſi. Potuit ergo & Nabuchodonoſori etiam hunc Deus apponere colophonem, vt vndique more beſtiæ ornatus antè iugo ferendo idoneus eſſet, retrò autem etiam hac dependentia inſignis fieret; quam, vt & cornua, extemplo ad Dei nutum, iterum amittere potuit. Idcirco ait: *Figura mea, reuerſa*

Polydor. Virgil. l. 13. hiſt. Angli.

Dan. 4. 33.

reuerſa eſt ad me. Debuit igitur abijſſe vt reuerti poſſet, hoc eſt, ex humana ferina facta fuiſſe, vel ſimilis ferinæ. 14. Etſi fortaſſe initio, quando cœpit inſanire, ſicut non ſtatim hirſutus fuit, ſed crines & vngues cum tempore creuerunt, ita neq; ſermonē illico perdidit, ſed paulatim amentia magis magiſque dominante, abſurdiùs locutus eſt; tamen videtur tandem cum mentis vſu etiam linguæ vſum adeò perdidiſſe, vt neque articulatas ampliùs humanaſque voces ederet, ſed inconditas, ac beſtiales, inſtar bouis mugientis. Siquidem qualis eſt imaginatio, talis ſolet eſſe locutio, ſeu vox animalis, quod ſibi aliquid imaginatur; cùm ergo in Nabuchodonoſore imaginatio tandem ferina fuerit, neceſſe erat & ferinas voces, immo furiales ab eo effundi, tantoq; truculentiores, quia fauces craſſiore pabulo raſæ vocem exaſperant. 15. Quia enim non ſolùm cum feris, quaſi fera in ſiluis, verſabatur, ſed etiam earum victu vtebatur, herbis ſcilicet ac radicibus veſcens, lædebat vtique delicatum priùs guttur ac fauces; quæ cibi cruditate & aſſiduitate vocis viam laxauerunt. Neque debet hoc ex libris *Incredibilium*

Vide Ludou. Molinam 1. p. q. 111. & Delrium lib. 2. de Magia. q. 18.

lium Palæphati putari; cùm non ſolùm diuina ſcriptura dicat, *fœnum vt bos comedit,* ſed etiam Aben Eſra de homine quodam melancholico affirmet, eum in montes Sardiniæ ſeceſſiſſe, ibique cum ceruis diu herbis victitaſſe. Quod & ſani homines plurimi fecerunt, qui deſerto mundi tumultu in eremum ſeceſſerunt, & amore cæli ſolis herbulis, ac radiculis vitam ſuſtentarunt. Immò vixerunt multi rebus, à quibus humana natura longè magis abhorret. Vt enim taceam Argæos pyris ſiluestribus, Arcades glandibus, millio Sauromatas, Perſas cardamo, naſturcioque in
Matth. 3. 4. Marci.1.6 cibum vſos; certè Æthiopes, vti & Ioannes Baptiſta, locuſtis veſcebantur; Ophiophagi autem ſerpentibus comedendis; & quædam femina Coloniæ araneis, oculato teſte Alberto Magno,& multi hodie,quos ipſe vidi,tam araneis, quàm alijs rebus venenatis glutiendis, non minùs quàm olim Mithridates, aſſueti nihil inde damni ſenſerunt; idque non ſicut peculiari Numinis protectione olim Apoſtoli, & ij qui Apo-
Marci.18. 16. ſtolis crediderunt,quibus dictum eſt: *ſerpentes tollent; & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit,* ſed vel quia antidoto muniti, vel

ti, vel quia conſuetudine in naturam tranſeunte tuti fuerunt. Potuit ergo, quamuis in delitijs antè enutritus rex Babylonis herbis & graminibus vitam conſeruare, præſertim cùm talem cibum imaginatione atque appetitu ferino & bouino (hoc enim eſt *cor feræ*) ſibi à Deo in pœnam indito, appeteret. Et talis fuit, per ſeptennium, in corpore Nabuchodonoſor.

§. X.

Dei erga Nabuchodonoſorem iuſtitia, quàm clemens fuerit?

Vt autem *diligit miſericordiam & judiciũ* Pſal.32.5.
Deus, ita neq; iſta regis pœna ſine miſericordia & clementia fuit. 1. Vixit inter feras ac belluas, tanto tempore, nulla eum lædente, quia imaginatæ ſunt, eum ferã eſſe nouam ac monſtroſam, & omnibus alijs vel terribiliorem, vel minùs idoneam, vt deuoraretur; aut certè, quia Angelus illius beſtias cohibuit, ne eum inuaderent, ac deartuarent. Quo pacto poſtea ipſe Daniel de ſe dixit: *Deus meus miſit Angelum ſuum, & concluſit ora leonum, & non nocuerunt mihi.* Daniel.6.22. 2. Quæ maior fuit miſericordia, non ſolùm per ſomnium præmonuit hunc regem Deus obſcurè, quid futurum

eſſet, ſed etiam per claram ſomnij interpretationem à Daniele factam. Per quem etiam illi oſtendit modum euadendi hanc calamitatem, dum ei dixit Daniel: *Quamobrem rex, conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordijs pauperum: forſitan ignoſcet delictis tuis.* Delentur enim peccata, per pœnitentiam, & actus miſericordiæ; & per eleemoſynam redimuntur, quippe quia eleemoſyna peccatorem diſponit ad gratiam & peccati remiſſionem, quam inſtar orationis emeretur à Deo impetratque; itemque vbi remiſſa eſt culpa, ex condigno quoque meretur reliquæ pœnæ remiſſionem: denique licet non mereatur ſemper culpæ & pœnæ æternæ, tamen ferè meretur pœnæ temporalis remiſſionem, vt Deus plagas ſuas talibus in hac vita non immittat, vel differat. 3. Quanta clementia fuit? vt pœnitentiam ageret, dedit ei ſpatium pœnitentiæ; ſiquidem diſtulit ad duodecim menſes ſententiæ ſuæ in regem latæ executionem; & velut nouam captauit occaſionem, impleta menſura peccatorum.

§. XI.

§. XI.

Babylonis magnitudo, ſuperbia Nabuchodonoſoris cauſſa, cum aliorum ſuperbia collata.

Itaque *poſt finem menſium duodecim in aula Babylonis deambulabat: reſpondità rex & ait: Nonne hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, in gloria decoris mei? Cumq́ sermo adhuc eſſet in ore regis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur, Nabuchodonoſor rex: Regnum tuum tranſibit à te, &c. Eadem hora ſermo completus eſt ſuper Nabuchodonoſor, &c.* Deus ſanctiſſime, quid audio? Turris Babel, & vrbs Babylon, quæ à Nemrod ſiue Belo Nini patre condita, à Semiramide aucta fuit, & poſtea euerſa, iterum à Nabuchodonoſore reſtituta & magnificentiſſimis operibus adornata eſt; tanta fuit, vt in ambitu murorum ſtadia 480. excurrerent; muri ipſi 50. cubitos craſſi, 200. cubitos alti eſſent, vrbsque centum æreis portis clauderetur; &, vt Diodorus ait, muri Babylonis adeò lati fuerunt, vt per eos ſex currus ſimul poſſent procedere. Vtque Ariſtoteles teſtatur, tanta fuit Babylon, vt vrbe ab hoſtibus capta, per triduum incolæ alterius

Dan. 4. 26

Herodot. l. 1.

Diodor. lib. 3.

Ariſtot. lib. 3. Polit. cap. 2.

partis vrbis eam captã eſſe non ſenſerint?
Martial. ep. 1. Quin tanta fuit Babylon, vt inter ſeptem mundi miracula numeraretur. Hanc ergo tantam à ſe vrbem denuò excitatã deambulans rex, tanquam opus ſuum aſpexit, & admiratus, quod verum erat, dixit: *Nonne hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificaui? cumq; adhuc eſſet ſermo in ore regis, eadem hora,* tam grauiter punitus eſt. Iob. 37. 1. *Super hoc expauit cor meum, & emotum eſt de loco ſuo.* Nam quot homines aſpiciunt non ciuitatem tam amplam, ſed vel vnicam duntaxat domum? quid dico domum? vnicum librum, vnicam imaginem, ſæpe vnicum carmen à ſe concinnatum, & ſibi non aliter placent, ac ſi orbem terrarum condidiſſent? Habent igitur hinc homines, vnde diſcant, ſibi nõ ipſis plaudere. Quanquã Nabuchodonoſor etiam ob monarchiã tumidus, illa: *Nonne hæc eſt Babylon,* ingenti faſtu, & non ſine inſigni Numinis contemtu, videtur protuliſſe. Et meminiſſe debebat ſomnij ſui, ac interpretationis eius, cuius vel oblitus eſt, vel paruam habuit rationem, eaque propter ad ingenium arrogantiamque priſtinam rediuit. Ita nimirum pereunt, qui diuinas monitiones

parui

parui faciunt, & *ad vomitum ſuum reuertuntur*. Multa præterea alia quoque perpetrauit, ob quæ puniendus erat. Vaſtauit Arabiam, depopulatus eſt Moabitas; intrauit Syriam, occupauit Iudæam; qua de cauſſa eum Ieremias *prædonem gentium*, itemque *latronem*, quin alibi ſcriptura, ob rapacitatem lupum, leonem ob ferociam, pardum ob celeritatem appellauit; aitque eum vaſa domus Domini tranſtuliſſe in Babylonem. Quæ omnia vitia cùm jam etiam noſtris bellis & multis bellatoribus ſint communia, quid aliud merentur, niſi vt paribus ſupplicijs puniantur? Sed differt eos Deus, ſi enim in hac vita, ad hunc modum eos plectere vellet, omnes ſiluæ monſtris implerentur. Nimis pulchra eſt hæc ſtatio pro illis; aliud ſtabulum paratum eſt: ſicut & pro heroicè pugnantibus aliud cælum. Hinc mirari non debent, ſi illis bene bellantibus malè eſt. Æquè magna præmia, ac magna ſupplicia, in futurum differuntur.

Ierem. 4. 6.
Ierem. 18. 12.
Ezech. 28. 3.

 CAPVT

CAPVT XI.

Tertia moralis monſtrorum cauſſa, vt non tam pœna, quàm medicina; diuinorumq́ Sacramentorum commendatio, & procuratio virtutis, conſeruatioq́ caſtitatis ſint.

§. I.

Monſtroſitatem Nabuchodonoſori profuiſſe, eumq́ pœnitentiam egiſſe; non item Pharaonem.

QVod regi Nabuchodonoſori profuit, profuit etiam alijs multis. Monſtroſi fuerunt corpore, vt animo fierent pulchri; aut vt pulchri permanerent. De rege Babylonis, qui ictus di-
Dan. 4.34 dicit ſapere, ipſe rex loquatur. *Nunc igitur ego Nabuchodonoſor laudo, & magnifico, & glorifico regem cæli; quia omnia opera eius vera, & via eius judicia, & gradientes in ſuperbia poteſt humiliare.* E qua confeſſione non pauci veroſimiliter colligunt, Nabuchodonoſorem ſeptennali ſua monſtroſitate caſtigatum feriò ad Deum verum fuiſſe conuerſum, totoq; corde contritum atque humiliatum; proindeq; etiam iuſtificatum; quin

Ioſeph. Dorothei in Synopſi Epiph. in vita Danielis. Lyran.

quin etiam, cùm non diu ſuperuixerit, ſaluatum. Dorothei hæc ſunt verba: *Cùm* Nabuchodonoſor *peccatorum ſuorum remiſſionem adeptus eſſet, dedit Propheta regnum ſuum; & nec panem, nec carnem comedit, nec vinum bibit, Domino confeſſus. Nam hoc illi Daniel præceperat, vt leguminibus & herba veſcens Dominum placaret.* Eadem ferè habet Epiphanius, quæ oſtendunt diuerſos in diuerſis eſſe flagellorum Dei effectus. Nam Pharao per flagella & prodigia Numinis magis induruit, ac in ſua cæcitate mortuus æternùm damnatus eſt. Hæc ſunt diſparia judicia Dei, qui *cuius vult, miſeretur, & quẽ vult, indurat.* Vterque fuit rex, vterque tumidus & ſuperbus, vterque contemtor Numinis; *in eodem lecto* dormierunt; eodem morbo ægrotarunt; *vnus fuit aſſumtus, & vnus relictus.* Et, vt tantò magis timeas omnipotentem, cum alio illum rege compara. Salomon à teneris vnguiculis fuerat piè educatus, & religiosè vixerat; quin tantæ fuit iuſtitiæ, quantæ ſapientiæ; in ſenio tamen à mulieribus deprauatus, idola coluit; qua de cauſſa, multi eum eſſe Orco addictum arbitrantur. Nimirum *qui ſtat, videat ne cadat.*

Carthuſ. & vt videtur etiam S. Auguſtin. ep. 122.

Doroth. in vita Danielis.

Rom. 9. 18.

Matth. 24 40.

1. Cor. 10. 12.

Nabuchodonoſor autem, qui in ſceleribus omnem vitam traduxit, in fine vitæ conuerſus eſt, æternum inter beatos futurus; vt nemo deſperet, aut dicat, actum de ſe eſſe. Ad hoc ex rege hoc monſtrum factum eſt, vt diſceremus, è monſtris homines, immò reges fieri poſſe. Lucroſa eſt metamorphoſis, vbi pœna pœnitentiam operatur.

§. II.

Monſtroſitas vultus occaſio eſt pœnitentiæ agendæ & commendandæ.

Io. Nider. l. 2. Form. c. 9. & lib. 4. c. 10.

Et ſæpe pœna non tam pœna eſt, quàm medicina, & commendatio diuinorum Sacramentorum. *Noui aliquando nobilem & deuotum militem* (ait Ioan. Nider, quem alio loco Boarum nominat, & tanquam ſanctum militem, cui quinque annis ante obitum mors ſua fuit reuelata) *qui vxorem pulchram habuit deceptam occultè paulisper à quodam adultero, cui ſatis conglutinato amore affecta, & infecta erat. Expertus illud miles maritus prudens, qui animam perditæ vxoris curare volebat, ſecretè vxorem accerſiuit, vultum eius (vt mihi miles retulit) horridum nimis vidit; ei ſanctis & pijs monitionibus contritionem ſuper ſcelere, & pœnitentia Sacramentum*

mentum ſuaſit; & per Dei gratiam ad hoc exequendum vſque perduxit. Quo facto & ſacramentali ſumta pœnitentia à ſacerdote recedens, caſto marito militi viſa eſt priſtinam recuperaſſe faciei ſpeciem totaliter, quam antea ſenſibiliter perdidiſſe videbatur. Hæc ille. Ac ſanè conſcientia ſæpenumero per vultum emicat, vt ſi illa patiatur tempeſtatem, etiam rugæ in frontem, & nubila in oculos veniant, reſpondeantque teter vultus, & teter animus. Et vult Deus vel in corpore ſubinde oſtendere animæ deformitatem. Quod ſi autem pœnitentiæ Sacramentum hanc in corpora vim habet, quantam habebit in animas, quam non in illas reducet venuſtatem? cùm ex illis tollat peccatum? cùm omnem maculam emaculet? cùm in eam gratiam reducat? cùm charitatem reſuſcitet? cùm juſtitiam, omnemque virtutem moralem ei reſtituat? qui virtutum chorus, eſt verus nitor, & vera mentium pulchritudo. Mirum eſt, hominem, vt hominibus placeat, nolle eſſe vultu monſtroſum; &, ne Deo diſpliceat, non curare animæ ſuæ monſtroſitatem.

§. III.

§. III.

Monſtroſus regis Caſſani filius Baptiſmo curatus.

Sicut autem, dum medici morbos curant, morbi viciſſim medicos cõmendant; ita fit in diuinis Sacramentis; dum ſanant prodigia, fiunt prodigioſa. Neque ea vis ſoli eſt Sacramento pœnitentiæ. Baptiſmus quoque vt hoc genere inclareſceret, & morbos fœdos pepulit, & deformitatem. Anno 1298. Rex Tartarorum Caſſanus, quem Magnũ vocant, cum ducentis equitum millibus Syriam finitimasq; regiones occupauit. Facta eſt tanti victoris potentia omnibus formidanda. Quare Rex Armeniæ, quamuis Chriſtianus, eius viribus exterritus, non auſus eſt filiam ſuam illi negare, quam in matrimonium popoſcerat, quia pulcherrima eſſe dicebatur. *Illa, poſt aliquod tempus, è viro ſuo Caſſano edidit in lucem partum tantæ deformitatis, vt rex maritus nullo modo illum veluti ſuum voluerit agnoſcere, quòd monſtrum videretur. Vocat ad conſilium primarios: de ipſorum ſententia vxorem veluti adulteram, partum veluti ex adulterio ſuſceptũ vltimo ſupplicio adiudicat.* Quo fugeret innocens mulier, niſi ad innocen-

Thom. Boz tom. 1. de Sign. Eccleſ. l. 1. c. 16. ex Io. Villano. lib. 8. cap. 35. An. 1298.

tiæ defenſorem Deum? Itaque deplorata ſua infelicitate ad preces ſacras ſe contulit, illi queſta iniuriā, cui ſoli cognita erat iuſtitia cauſſæ. A precibus vbi ſurrexit, ignara conſilij, quoúe regente duceretur, ſaltem rogauit, vt ſibi priùs quàm moriendum eſſet, liceret ſacris vndis abluere eum, quem peperiſſet. Annuit rex, deditq; id faciendi poteſtatē; ea tamen lege & conditione, vt adeſſent baptiſmo aliqui fidei ſpectatæ viri, vnà cum rege, ne qua fraus intercederet. Mira res: quàm primùm baptiſmo tinctus eſt puer, adeò repentè venuſtus formoſusq; apparuit, vt rex prodigij magnitudine permotus, cum pluri-mis ſatraparum, qui aderant, plebemq; ſibi ſubiectam poſt ſe traxerant, manus nomenque Deo dederit, maximumque rei Chriſtianæ factum ſit incrementum. Quis neget hanc vim baptiſmo? cùm penetret vſque ad animæ labem abluendā, cur non & corporum menda poſſet, Deo iubente, emendare?

§. IV.

Baptiſmus è porcis præſtigioſis homines faciens magna conuerſionis cauſſa fuit.

Quod ſi puer iſte non fuit ſatis mon-

ſtroſus,

ſtroſus, alia ſuper ſunt & maiora, & quæ, dum baptiſmi virtutem oſtenderunt, magnas Chriſto animas lucrata ſunt. Nam, etſi alij aliter hanc hiſtoriam referant, ſunt tamen etiam qui affirment, Tyridatem Armeniæ regem, imperante Conſtantino, Chriſtum hac occaſione ſecutum. Poſtquam enim variè Chriſtianos vexauit, tempore Diocletiani, viſus eſt ſibi cum multis ſuorum in porcum mutari. Agnoſcebantur præſtigiæ & ſpectra, ſed nulla erat ars, quæ ab eis regem cum ſuis liberaret. Solus Gregorius Thaumaturgus eum cum ſuis aſſeclis, aquis baptiſmi priſtinæ figuræ & moribus reſtituit. Quo ſigno moti Armeni longè lateq; Chriſti cultum amplexi ſunt. Nicephorus ſic rem narrat: *Cùm Gregorius ille, qui miraculis edendis clarus fuit, multa à Teritate propter Chriſtum paſſus, & poſt multas variasq; malorum ſpecies, ad quatuordecim annos, fouea cœnoſa & caliginoſa incluſus eſſet, Teritates ipſe eius gentis princeps, cum domo ſua tota, & cum optimatibus diuinæ ira vindictam eſt expertus. Ad vitam enim ſimul & formam porcorum redacti ſeipſos deuorabant. Ceterùm ex fouea illa extractus D. Gregorius, vno ſigno omnibus*

Niceph. l. 8. hiſt. Eccl c. 35. Sozom. l. 2. c. 7. Bozius t. 1. l. 1. c. 16.

bus Chriſtum colere perſuaſit: & ſuilla forma atq; vita liberatos, inſtitutum noſtrum complecti coëgit, delubra eis conſtruxit, ſacra arcani & myſtici ſacrificij celebrauit, & nouis miraculis dæmones ex ea regione exturbauit. Sunt qui Gregorium vnà cum Teridate ad Imperatorem magnum Conſtantinum veniſſe tradunt, eumq; tam miranda & inopinata audientem magnopere lætatum eſſe, & Gregorium ipſum totius eius regionis epiſcopum ordinatum eò miſiſſe. Æthiopem lauare poſſe aquam illam, quæ è porcis homines fecit, quis dubitet? Hoc nimirum eſt inter Mundum & Deum diſcrimen; Circe ex hominibus porcos, Chriſtus è porcis homines fecit, hoc eſt, è porcis, humanos & homine dignos mores eſſe iuſſit. Quare & ipſe Teritates tum demum verè eſſe homo cœpit, cùm monſtrum eſſe deſijt.

§. V.

Baptiſmo leproſi curati.

Quoniam autem ſuprà leproſos quoque, inter monſtra numerauimus, quibus nihil eſt immundius, dicendum nunc eſt, hoc etiam pacto multos fuiſſe monſtroſos, vt Deus palam faceret, quanta ſit baptiſmi vis ad animam mundandam, ſi potuit à cor-

4. Reg. 5. à corpore lepram abſtergere. Nam quemadmodum olim Naaman ad Iordanem miſſus & gentiliſmi errorem ex animo, & lepræ fœditatem ex cute exterminauit; ita multi poſtquam ſacro ſe fonte tingi paſſi ſunt, etiam corpore eſſe luridi deſierunt. Sur. 11. Augusti. Io. Molan in Nata. lib. SS. Belgij. Sic S. Gaugericus Epiſcopus Cameracenſis obuium peccatorem lepra punitum, vbi meliora doctum ablegauit ad ſacerdotem baptiſmo imbuendum, duplici morbo curauit. Vnà enim & interioris, & exterioris hominis ſquallor ablutus eſt. Sur. 16. Auguſti. Sic Arnulphus Metenſis epiſcopus mendicum victum & amictum petentē, cùm lepra eſſet coopertus, etiam ſanitate donauit, quando eum, ſacra vnda, qua nondum erat luſtratus, perfudit. Quæ illuſtria ſunt documenta, morbos aliquando immitti, vt medicus ametur, cuius tam ſalutaris eſt medicina.

§. VI.

Conſtantinus Imp. baptiſmo à lepra liberatus.

Zonaras. t. 3. Nicephor. l. 7. hiſt. Eccl. c. 33. Baron. An. 324. Verùm nihil illuſtrius poteſt eſſe, quàm quod de Conſtantino Magno fertur, eum vtique non alia de cauſſa fœdo lepræ morbo contaminatum, quàm vt à Chriſti medicina, etiam animæ pharmacum acciperet.

ret. Ad quod illi profuit innata pietas. Medicis enim balneũ crudelitatis præſcribentibus, dicentibusq́; ſanguinem cæſorum infantium præſens huic malo eſſe remedium; auerſatus hanc immanitatem, maluit ipſe ægrotare, quã alios ſui ſanandi cauſſa occidi. Quare dignus fuit, vt de cælo manus medica illi porrigeretur. Operæ pretium eſt, hiſtoriam ab alijs quidem compluribus perſtrictam, ſicut à S. Hadriano Pont. in epiſt. ad Conſtantinum & Irenen Auguſtos miſſa, & ſecundo Concilio Nicæno intexta narratur, huc apponere. *Cùm aliquando Conſtantinus Imperator per noctem ſomnum caperet, ecce B. Apoſtoli Petrus & Paulus dormienti aſtiterunt dicentes: Quandoquidem ſanguinis effuſionem horruiſti, miſſi ſumus à Chriſto IESV Domino, dare tibi ſanitatis recuperandæ conſilium: audi ergo monita noſtra, & fac omnia quæcunq; indicabimus tibi. Silueſter Epiſcopus ciuitatis Romanæ, ad montem Soracte perſecutiones tuas fugiens, in cauernis petrarum cum ſuis clericis latitat. Hunc cùm ad te adduxeris, ipſe tibi piſcinam oſtendet, in quam dum tertiò merſerit, omnis te valetudo deſeret lepræ. Quod dum factum fuerit, hanc* Sur. in vita S. Silueſtri. 30. Decemb.

viciſſitudinem Saluatori tuo compenſa, vt omnes, iuſſu tuo per orbem totum Romanum Eccleſia reſtaurentur: tu autem purifica te, vt relicta omni ſuperſtitione idolorũ, tu Deum vnum, qui verus & ſolus eſt, adores, & excolas, & ad eius voluntatem te dirigas. Exurgens itaq; à ſomno Imperator ſtatim conuocat eos, qui obſeruabant palatium & ſecundùm tenorem ſomnij ſui mittit ad montem Soracte, vbi Silueſter erat. Profectus inde Silueſter peruenit ad regem, ad quem ingreſſus, inquit: Pax tibi & victoria tibi de Cœlo miniſtretur. Quem cùm rex alacri animo & vultu ſuſcepiſſet, omnia illi, quæ facta, quæq; ſibi reuelata fuerant, exponit. Inde percunctatus eſt quinam iſti eſſent dij, Petrus & Paulus, qui illum viſitaſſent ob cauſſam ſalutis ſuæ, & eius latebras detexiſſent? Silueſter reſpondit: Hi quidem Dij non ſunt, ſed idonei ſerui Chriſti, & Apoſtoli electi ab eo, & miſſi ad inuitationem Gentium, vt credentes ſalutem conſequantur: Cumq; ille hæc diceret, interrogare cœpit Auguſtus, vtrumnam ipſos Apoſtolos haberet aliqua imago expreſſos, vt ex pictura diſceret, quos reuelatio docuerat. Tunc S. Silueſter miſſo diacono imaginem Apoſtolorum ſibi exhiberi præcepit. Quam Imperator aſpiciens ingenti

genti clamore cœpit dicere, ipſos eſſe, quos viderat: nec debere iam differre Spiritum ſanctum oſtenſionem piſcinæ, quam iſtos promiſiſſe ſuæ ſaluti memorabat. Conſtructo itaq; lauacro, Conſtantinus, cùm ſacro rore tinctus eſſet, confeſtim eſt ſanitati priſtinæ reſtitutus. Deinde non immemor accepti beneficij, eccleſias Dei exædificare cœpit, columnas earum paſſim ſacris imaginibus in memoriam incarnationis Domini noſtri IESV Chriſti, omniumq; Sanctorum reuerentiam exornauit: nec alia de cauſa, quàm vt Chriſtianiſmum in lucem & veritatem, DEIq; cultum proueheret, & omnes gentes à cultu Idolorum & diabolica deceptione conuerteret. Conſtantinus inde, vt gratiam tanti beneficij Silueſtro referret, edictum, quod nunc 6. Cal. Aprilis datum legitur, ſcripſit, in quo hac hiſtoria enarrata, adijcit, ſe ad referendam gratiam Silueſtrum omnibus ad amplitudinem & dignitatem Apoſtolicæ ſedis ornandam inſignibus decorare, atque eundem & Succeſſores eius ipſo inſuper occidente donare. Tantum per lepram effecit mundi Gubernator; qua ſi caruiſſet, nunquam balneum Conſtantinus popoſciſſet. Ita & corpori Imperatoris ſuum decus, & animæ nitor, & baptiſmo nomen, & Chri-

ſto gloria; Eccleſiæ denique ingens emolumentum, per imperatorij morbi ſquallorem, acceſſit. Nullus Chiron, nulla Podalirij manus tam fuit felix, vt non ſolùm morbos, ſed etiam morbis ſanaret.

§. VII.

Monſtrum à Baptiſmo abhorrens.

Nec Baptiſmum honorauit tantùm monſtroſitas in eo ſanata, ſed ipſa etiam monſtra à Baptiſmo abhorrentia atq; refugientia. Vt enim veſpertiliones lucem oderunt, ita ſacra iſta profani ſpiritus execrantur. Anno 1554. Stetini natus eſt infans, cuius vertici capitis inſedit maſſa carnis, imaginē teſtudinis rufæ præ ſe ferens. In ceruice, muris inſtar, caudam tulit carnoſam, ſed albeſcentem, ſine pilis. Capite erat Therſitico, extantibus terribiliter oculis. Hic tam notatus infans cùm portaretur ad Baptiſmum, mirabili corporis gyratione, horrendis vociferationibus, geſtibusq; in hac ætate inauditis, denique diriſſimis modis aduerſatus eſt baptizaturo, vt ingens omnibus aſtantibus terror incuteretur. Quid aliud voluit hoc monſtrum, quàm cælum & orcum inter ſe pugnare? *Quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniqui-*

Iac. Fincelius de mirac. noſtri temporis, & Schenck. obſeruat. 16.

2. Cor, 6. 14.

iniquitate? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Chriſti ad Belial? Vos quoque, peccatores, monſtra eſtis; ſi vultis ſanari, ecce præſens eſt in Sacramentis diuinis medicina: ſin pertinacia placet, nolite ſacra profani contaminare.

§. VIII.

Etiam Confirmationis Sacramento monſtra curata eſſe.

In hanc rem ſi velimus animum intendere, plurifariam talia contigerunt, vt etiam ceteris diuinis Sacramentis authoritas adderetur. Sicut enim, quando *præteriens IESVS vidit hominem cæcum à natiuitate: & interrogauerunt eum diſcipuli eius. Rabbi, quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus naſceretur? Reſpondit IESVS: Neq; hic peccauit, neque parentes eius: ſed vt manifeſtentur opera Dei in illo:* ita & ſæpe aliàs euenit. Notiſſimus ibat per Sueciam puer, quem itidem mater cæcum pepererat. Hunc S. Rembertus ſecundus Bremenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, in Sueciam profectus, pontificali ritu, ſacro chriſmate inunxerat; & quem cæcum tetigit, vngendo reddidit videntem. Quo prodigio vnà & puerum, & regnum illuminauit. Ad eundem

Ioan. 9. 1.

Surius 4. Feb.

tas, vnanimes, in vna eademque domo degentes, & ſponſo Chriſto virginitatẽ conſecrantes; contentas victum tenuem manuum labore quæritare. Ita ad incuriam vſq; corporis graſſatur cura caſtitatis. Sed præ omnibus epulis illis erat ſuaue epulum Euchariſtiæ. Harum vnam, cæleſtis ſponſus primore aſpectu, duriter, poſtea tamen amabili euentu probauit. Cùm enim diuini pabuli deſiderio ingenti teneretur, atque ad id etiam magna animi pietate ſoleret accedere, tanquam indigna repulſa eſt, in hunc modum. In morbũ cecidit, eumq; ita grauem, ac tantopere inualeſcentem, vt neruis, quibus labia & mandibulæ ſolent moueri, ſe contrahentibus, etiam adhibito totius corporis conatu, os diducere ad cibum ſumendum non poſſet. Enimuerò ea erat contracti oris vis ac pertinacia, vt labia, etiam liquido iuſculo ſumendo vel vix, vel etiam penitus, cochleari, aut argenteo inſtrumento non poſſent aperiri. Adeò mandibula ſuperior inferiori tenaciter cohærebat, vt concreuiſſe viderentur. Erat itaque non mirabilis duntaxat, ſed etiam miſerabilis virginis huius aſpectus. Siquidem arctiſſima conducti oris compreſſio

preſſio trucem, & dira minantem vultum efficiebat. In hunc modum affectam virginem non tam ſollicitabat cibi ſumendi cupiditas; quàm timor, ne ſacratiſſimum Chriſti viaticũ omittere cogeretur. Cuius ſumendi deſiderium tantò ampliùs creſcebat, quantò ſe videbat morti viciniorem, quantoque credebat, illud magis neceſſarium ingreſſuræ iter æternitatis. Negabant omnes, qui eam aſpexerant, fieri poſſe, vt ſacratum hunc panem ſumeret, quæ etiam coctæ gallinæ liquorem ſorbere nequibat. Vt tamen ſatis fieret tam ardenter cupienti cuicuimodi poſſet, vocatus eſt ſacerdos, qui ei de peccatis confeſſæ, venerabile ſacramentum ſub oculos exhiberet adorandum; vt; quod re ipſa atque ore ſumere non poterat, ſaltem fide, deſiderioque manducaret. Adfuit myſta, qui poſtquam eam à peccatis abſoluit, dominicum quoq; corpus, ab ea venerandum, manu dextera eleuauit. Mira vis, & eximia virtus Euchariſtiæ! ſtatim vt eã Sponſa Chriſti conſpexit, præter omnem ſpem & opinionem, animaduertit ſibi vires rediiſſe in corpus, internoque animæ inſtinctu impulſa, os reſerauit, accepitque in omniũ oculis, quẽ

tantis

tantis votis deſiderauit. Quod miraculũ omnes inflammauit præſentes ad illum laudibus extollendum,qui non ſolùm mutorum ora ſoluit in loquelam, ſed etiam labia aperuit; ad cæleſtem cibum capiendum.

§. X.

Virgo caſtitatis amore deuenuſtata.

Matrimonij Sacramentum venerabile eſt, ideoque & ipſum paulo priùs oſtendimus illuſtratum, per mœchæ monſtroſam faciem, pœnitentiamque, formâ iterum in integrum reſtitutâ. Quia tamen voluntariæ virginitatis ſtatus perfectior, Deoque acceptior eſt, ideò Deus multos voluit potiùs eſſe non pulchros, quàm non caſtos; quin & ipſi nonnulli pij ſanctique homines deformes fieri maluerunt, vt virgines permanerent. *Soror Angela de Trinitate, Carmelitana, filia Mareſchalli de Briſach, cùm ob formã aliaq; naturæ dona à magnis proceribus in matrimonium expeteretur, faciem aqua imbutam ſoli expoſuit, vt decus formæ deperiret, & procorum oculis minus arrideret. In conuictu etiam nobilium fatuam ſe tardamq; ſimulauit, propoſito ſuo nulli, quã ſibi, perſpecto.* O quàm ſapiens fuit hæc ſtul-

Paulus de Barrij in ſolitud. Hagiophilæ. 5. die medit. 2. diſſert. pomerid.

titia ſimulata! Olim Dauid, vt mortem euaderet, vitamque ſuam conſeruaret, *immutauit os ſuum coram* hoſtibus, *& collabebatur inter manus eorum, & impingebat in oſtia portæ, defluebantq; ſaliuæ eius in barbam:* hæc, quia erat vna de numero prudentum, maluit videri fatua, quàm placere alijs oculis, niſi Chriſti. Vnde mentis quæſiuit, non frontis venuſtatem, vt verè dicere poſſet, *nigra ſum, ſed formoſa.* Multæ aliæ, dum genas pingunt, dum fuco illitæ iuuenibus fucum faciunt, Deo nauſeam creant, vt eas ſinat labi in mille fœditates. Quemadmodum olim, quando *venit Iehu in Iezrael, Iezabel, introitu eius audito, depinxit oculos ſuos ſtibio, & ornauit caput ſuum, & reſpexit per feneſtram ingredientem per portam.* Quid hoc ſuo ornatu Circe iſta retulit? quid illi facies picta dedit? juſſa per feneſtram in plateas præcipitari, canibuſque obiecta, eſt deuorata; ita iſtæ pigmentis maculatæ, à Deo proijciuntur, & non rarò illis ipſis, quibus ſe ornant, reddunt faſtidiendas. Quis enim ceruſſatas amat? quis non odit fucum & fumum deſtructores oculorum? Sapienter igitur ſe ſe ſoli expoſuit colorandam Angela

[Margin notes: 1. Reg. 21. 13. — Cant. 1. 5. — 4. Reg. 9. 30.]

gela de Trinitate, quia ſic effugit & principes, & opera tenebrarum. Non enim tantùm fugit matrimonium, ſed multa alia, quæ ſolent eiuſcemodi formis contingere. Pellem mutauit, ne mutaret virtutem. Æthiopiſſa facta eſt, vt animi ſeruaret candorem. Aliæ etiam plus impenderunt, cùm viderent periculosè ſimul ſtare venuſtatem corporis, & mentis integritatem. Vates fuit, qui dixit: Ouid. Li. Metam.

Sed te decor iſte, quod optas,
Eſſe vetat, votoq; tuo tua forma repugnat.

§. XI.

Virginitatem vt ſeruarent SS. puellæ oculos perdiderunt.

Quid oculis charius eſſe ſolet? caſtis virginitas. S. Brigida, inter totius Scotiæ puellas facilè omnium pulcherrima, & hoc ipſo à multis ambita, à Chriſtianis parentibus filio ſuo in matrimonium petebatur. Sur. tom. 1. Febr. 1. Aſt illa, quia virginitatem Deo conſecrârat, ſponſum Chriſtum enixiſſimè precata eſt, vt aliquo corporis vitio illam deuenuſtaret, quo procantium cupiditas frangeretur. Nihil erat in tanta forma oculis elegantius. Itaque cùm oculorum decore maximè

ximè placuiſſet, alterum ſubito vlcere percuſſum diuinitus amiſit. Antiquis dictum eſt: *oculum pro oculo.* Hæc virgo, ne Chriſtum perderet, oculum perdidit. Quid dico perdidit? ingenti lucro mutauit. Siquidem ipſe Chriſtus oculus illius fuit: cui luſca tantò viſa eſt formoſior, quantò alij magis ab ea poſteà abhorruerunt. Viciſti, puella, ipſa deformitate felix:

Exod. 21. 24. Matth. 5. 38.

Non tua virginitas auibus libata ſiniſtris,
Nec tua ab humana eſt zona recincta manu.

Matth. 5. 29. Verè illud Seruatoris didiciſti: *ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te.* Quod conſilium etiam ſecuta eſt altera illa admiranda, non imitanda Virgo, de qua Ioannes Moſchus hæc habet: *Quidam vir fidelis narrauit nobis, cùm in Alexandria eſſemus, tale quiddam. Sanctimonialis (inquit) quædam ſedebat in domo ſuâ vitam ſolitariam ducens: ſalutiſq; ſuæ valde ſolicita, jeiunijs ac vigilijs vacabat iugiter, multaſq; faciebat eleemoſynas. Sed bonorum omnium ſemper inuidus diabolus tantas in virgine virtutes non ferens contra illam puluerem excitauit. Immiſit enim cuidam adoleſcenti*

Euiratus in prat. Spirit. cap. 60.

ſcenti turpem de illa, diabolicamq́; cupidinem. Manebat autem extra limen eius adoleſcens. Cùm ergo Virgo illa domo ſua vellet egredi, atq; ad eccleſiam orationis gratia accurrere, ingerebat ſe illius oculis improbus & impurus adoleſcens, nec illam egredi ſinebat, amatoria quædam verba procacibus nutibus illi inſuſurrans, adeò vt jam præ nimiâ moleſtia cogeretur virgo domo ſua nuſquã progredi. Die igitur quadam miſit ancillam ſuam virgo ad illum, vt ei diceret: Veni, vocat te Domina mea. Abijt ergo ad illam gaudens & ſtuprum committere geſtiens. Sanctimonialis ſedebat in cubili ſuo. Ingreſſo igitur adoleſcenti ait: Sede. Cumq́; ſediſſet, dic oro te, frater, inquit illa, cur ita mihi moleſtus es, nec permittis me domo mea egredi? Reſpondit adoleſcens: verè, Domina, te multùm amo, & quando te inſpicio, totus in tui concupiſcentiam inflammor. Quæ ait ad illum: quidnam in me pulchrum vidiſti, quia ſic amas me? ait adoleſcens: oculos tuos: ipſi enim ſeduxerunt me. Virgo verò vt audiuit, quia oculi eius illum ſeduxiſſent, ſumpto gladio mox oculos eruit. Hoc autem cùm vidiſſet adoleſcens, eruiſſe ſcilicet ſibi Virginem oculos, compunctus corde abijt in Scitim, ibiq́; ſæculo renuncians effectus eſt probatiſſimus monachus.

chus. Quis non dicat hoc eſſe monſtrum? ſed monſtrum feliciſſimum. Nemo enim vnquam vel cæcum ducem ſapientiore conſilio eſt ſecutus, quàm iſte iuuenis; vel ſe maiore lucro exoculauit, quàm hæc virgo. Duobus enim his oculis duæ animæ ſunt ſeruatæ, virginis & iuuenis. Sed monui iam ſuprà, quædam Sanctorum facta plus habere admirationis, quàm imitationis. Hinc ſaltem diſcere licet, quàm homini ſæpe forma inutilis ſit ad pudicitiam tutandam.

Iuuenal. Satyr. 10.

Formam optat modico pueris, maiore puellis
Murmure, cùm Veneris fanum videt anxia mater.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipſa habuit: cuperet Rutila Virginia gibbum
Accipere, atque ſuam Rutilæ dare: filius autem
Corporis egregij miſeros trepidosq́ parentes.
Semper habet. Rara eſt adeò concordia forma
Atque pudicitia.

§. XII.

§. XII.

Virginitatis ſeruandæ cauſſa, ſpontaneo vulnere denaſata.

Scio, neminem eſſe ſuorum membrorũ dominum, neque conceſſum hominibus, vt ſeipſos mutilent; dominus eſt tamen membrorum noſtrorum Deus, qui condidit nos. Illius igitur authoritate atq; inſtinctu multa fecerunt ſancti miranda potiùs quàm imitanda. Inter quæ & iſtud eſt, ex quo perſpicuè cernimus, virtutis amantes pulchritudinem longè prætuliſſe corporis venuſtati. Quod Deum feciſſe clarum eſt in exemplo S. Brigidæ, cui ipſe oculum ademit, ne virginitatis decus adimeretur. Quamquam etiam plures ſint, quæ peculiari Numinis impulſu, vt animæ ſeruarent integritatem, corpus deformarunt. S. Ebba (cuius mentionem facit Venerabilis Beda, vbi miranda deſcribit eius, quæ illi ſucceſſit, Abbatiſſæ) Ethelfridi regis generoſa filia, Antiſtitam agebat in Collinghamenſi cœnobio, ſollicitaq; erat admodum, ne vel ipſa, vel alia illi concredita ouicula contaminaretur. Probè enim ſciebat mores militum. Danis igitur ſe ſe in Angliam cum exercitu infundentibus, Beda l. 4. hiſt. Anglor. c. 19.

nec

nec procul inde omnia vaſtantibus, totum virginum ſuarum cœtum in vnum locum conuocauit. Ibi eas huiuſcemodi verbis eſt allocuta. Chariſſimæ ſorores, & in Chriſto filiæ, haud ignoratis, in hoc regnum noſtrum ſæuos & impios Gentiles, hoſtem crudelem irrupiſſe; qui omnia peruadit, neque mortalium vlli parcit; non immunes ſunt ab eius tyrannide mulieres, non tuti infantes; loca ſacra æque ac profana contemerat; neque templorum, neque hominum Deo dicatorum vllam habet ratione. Ædes pariter ac virgines ſanctas violat. Denique quidquid offendit, perdit. Periculum audiſtis, etiam præſidium accipite. Si enim meo conſilio vultis auſcultare, ſpero, penitusq; confido vos mecum, diuina adiuuante gratia, tyrannidem nobis imminentem euaſuras, virginitatemq;, quã Deo vouiſtis, æternùm conſeruaturas. Facilè conſenſerunt omnes, quod iam dudũ ſtatuerant. Cùm itaque vna voce reſpondiſſent, ſe conſilium & exemplum illius ſecuturas, Abbatiſſa prima, in conſpectu omninium nouaculam arripuit, & quaſi de Mutij Scæuolæ gente eſſet, ipſa ſibi naſum à ſummo, vnà cum ſuperiore labro abſci-

abſcidit, denteſq; fœdum in modum retexit. Hoc exemplum ceteræ omnes imitatæ, ſe ipſas pariter denaſauerunt. Erat tunc miſerabilis & verè monſtroſus earum aſpectus; qui ſuperuenientes hoſtes ita deterruit, vt nullam omnium cuperent attaminare. Quas igitur venerant violatas occiſuri, intactas, in ſuaue Numinis holocauſtum vnà cum monaſterio concremârunt, ipſi naſo ſuſpenſi, quia nimium naſuti prædam malè odorati fuerunt. Horrentur alioqui monſtra, has ſine naribus ac labris virgines monſtroſas factas, Deus tanto magis amauit, tamquam ipſa monſtroſitate decoratas.

§. XIII.

Linguam potiùs quàm virginitatem amittens martyr.

Ad hanc claſſem pertinet Aſcetes ille, qui *caſtitatem & virtutes alias pijs ſtudijs ſedulò meditans æquali decertauit agone. Is cùm expugnari omnino non potuiſſet, nullamq; aduerſarijs vincendi ſpem reliquiſſet, poſt innumera tormenta, in lecto vinculis ligatus reponitur: & mulier impudica ad eum immittitur, qua illum complectens, exoſculans, manuq; petulanter ad membra ſecreta adhibens, pro-* Niceph. l. 2. hiſt. Eccl. c. 13.

caciſſimè ad rem illicitam, nihil prorſus laſciuiæ, & illecebrarum prætermittens, concitat. Iſte aliud, quod faceret, non habens, linguam ipſe ſuam morſu conciſam, dentibusq; comminutam in faciem meretricis expuit. Quæ ne ſibi ipſi quidem pro voluptate acres dolores, impudicæ autem illi probrum atq; ſtuporem, cum acerbitate, tam vehementibus illis illecebrarũ inſultationibus ſuperior, conciliauit. Et ſicuti in certamine pudicitiæ aduerſus eam victor fuit, ita paulo pòſt vitam martyrij ſigillo confirmauit. Nimirum qui didicit vulneratus vincere, meritò triumphauit moriendo; & mortuus eſt, vt triumpharet. Pergite, qui caſtitati cauetis, virtutem hanc adumbrare; ſi non fas eſt vobis linguam præmordere, licet tamen vobis cum Paulo corpus caſtigare, & flagellis ſæuire in terga, & ibi quoque erubeſcere. Veneris faces, quæ vino accenduntur, ſanguine extinguuntur. Nemo ſe hîc excuſet, nemo inermem putet ad pugnandum pro caſtitate. Hîc iuuenis vinctus, cùm alia omnia deeſſent, telum in ore reperit, quod impudicæ Thaidi in faciem iacularetur. Nimirum hæc oratio illius fuit;

Grauem

Grauent catenæ corpus, & longa fame Senec. in
Mors protrahatur lenta, non vincet fi- Hercule
dem fur.
Vis vlla noſtram: moriar, ô Numen,
tuus.

§. XIV.

Mulier muta, ne eſſet maledica.

Quid de lingua amiſſa ſanctus queratur? ſi hæc taceat, omnibus membris poteſt Chriſtum prædicare. Et ſcimus, multos elingues, ipſo Cicerone diſertiùs diuina vi fuiſſe locutos. Ita ſi tyrannus membro exempto monſtrũ voluit facere, Deus monſtrum prodigio condecorauit. Quanquam omnino digni ſunt hoc plectro, qui eo nôrunt in diuinas laudes vti. Illi autem, quibus hæc in ore caro mille parit infernos, dum lingua Deum blaſphemant, dum homines impetunt, dum viperas agunt, *quorum os maledictione plenum eſt*, magni meritò beneficij loco habere debent, ſi linguam amittunt, aut velut capiſtro iniecto eam ſentiunt impediri. Vincentius clarum inter Patres Dominicanos ſidus, & ob tot tamque illuſtria prodigia meritò miraculoſus Prædicator, aliquando Valentiæ, in ſolenni D. Ioannis Baptiſtæ feſto

Petr. Ranz. Panorm. in vita eius. l. 3. cap. 1.

feſto die, ad populum, in publica concione dicebat. Dum verba faceret, per confertam multitudinem, in medium adducta eſt mulier muta, quæ in omni vita ſua nunquam fari quiuerat. Animaduerſa fide eorum, qui fæminam adduxerant, cœpto orationis argumento pauſam interiecit Vincentius; oculiſque aliquamdiu in cælum eleuatis, poſtea ad mulierem conuerſus mutam interrogauit: *Quid vis filia?* Illa extemporali prodigio reſpondit: *Panem volo, & officium linguæ.* Attonitis omnibus, ait Vincentius: *Panem quidem quotidianum, quàm diu vixeris, habebis: officium verò linguæ non poteris impetrare: pro futura enim vtilitate tua Deus voluit te tali beneficio priuare. Si enim loquendi vſum habuiſſes, tanta fuiſſet linguæ tuæ mordacitas, vt vitam corporis & animæ perdidiſſes. Meritò ergò Deum magnificare non ceſſes; & caue ne ab eo vlteriùs petas, quod non immeritò denegabit.* Ad hæc mulier denuò claré articulatéque reſpondit: *Faciam, quod hortaris*; & cum dicto confeſtim rurſus obmutuit. Obmutuerunt ſtupore & alij qui aderant, & aliquantum ad ſilentium admiratione redacti tacuerunt, præſertim illi, qui eam adduxe-

duxerant; poſtea laude & gratijs Deo dictis, adductam domum reduxerunt; vbi poſtquam ſeptem annis ſuperuixit, mortē piè religioſeque obijt, ipſo vitæ exitu teſtata, meliùs ſibi fuiſſe, loqui non potuiſſe, quàm malè eſſe locuturam. Quod etiam aliæ lingulacæ & blateratrices fæminæ optare deberent. Minùs enim deforme eſt, defectu corporis, quàm virtutis laborare. Quamuis & malus ſpiritus linguam ſubinde vinctam teneat, ne Deum laudet. Hinc *eiecto dæmonio locutus eſt mutus.* Itaque & tacere aliquando malum eſt, & loqui bonum; aliquando autem ſatius, non poſſe loqui, quàm nimis loqui; vt & ſilentium, & eloquium à Deo, vel diabolo poſſit prouenire. Matth. 9. 33.

§ XV.

S. Liberata obtenta à Deo barba virginitatem defendit.

Quemadmodum autem grande beneficium fuit huic mulieri, linguæ vſu fuiſſe deſtitutam, ita & aliæ piæ feminæ, vt pudicitiam tuerentur, ipſam formæ ſuæ deſtructionem, tanquam beneficium, à Deo petierunt. Adeò quod monſtroſum eſt Mundo, pulchrum eſt Deo. S. Liberata, Martyrolog. Roman. Mo-

Ian. ad Vſuardū, & Abbas Anhuſan. In Stemmat. Chriſti. 20. Iulij poſt Bartholom. Riccium in triumphal. Chriſti crucifixi.

alioqui Wilgefortis, apud Belgas Ontkommera, Germanis Ontkummernuß dicta, Regis Portugalliæ filia, clam Chriſtiana neſcio parente, omnium totius regni formoſiſſima habebatur, quam ſpeciem vnà cum virginitate Chriſto addixit. Sed non defuit generoſæ menti tentator, vt virtutem etiam pugna redderet illuſtriorem. Abierat è mortali vita mater eius. Pater qui ſine vxore nolebat viuere, cùm ſponſam circumſpiceret, nullam potuit hac filiâ ſuâ vel nobiliorem, vel venuſtiorem reperire, quæ videbatur ex omnibus gratijs compoſita. Ethnicus igitur homo nihili faciens reuerentiam ſanguinis, eam in coniugium expetijt. Liberata exhorruit petitionem inceſtam, potiuſque millies mori maluit, quàm conſentire in nuptias tam inauſpicatas. Quid, inquiebat, pater meus Oedipum aget? ego eadem & filia, & vxor illi ero; filij autem mei, ſi quos genuero, fratres mei vocabuntur? Abſint à me tales nuptiæ. Quæ nullas volo, etiam acceptabo inhoneſtas? Quàm infandus hic eſſet Hymenæus? An non

Pronuba Tiſiphone thalamis vlularet in iſtis?

Et

Et caneret mœſtum denia carmen auis?

Primùm precibus agens,

Da mihi perpetua genitor chariſſime, dixit

Virginitate frui, dedit hoc pater antè Diana.

Poſtea etiam grauioribus verbis tedas iugales execrata eſt. Vidiſſes contrarios vtrinque motus. Quantum filia à tali connubio abhorrebat, tantum impurus parens ambiebat, cuius deſiderium ipſa negatione incendebatur. Itaque in eo res erat, vt filiam quantumuis matrimonium detrectantem, regia poteſtate adigeret ad nuptias adornandas. Quò fugeret innocens virgo; iubente patre, cogente rege, niſi ad eum, qui eſt rex regum, & naturæ Dominus? Illum ergo contentiſſimis precibus orauit, vt id, quod patri maximè eſſet illecebroſum, & cauſſa tam infandæ petitionis, in ſe mutaret, formamq; illicem inſigniter deuenuſtaret. Audijt hoc votum Deus, atque vna nocte ita eam vehementer deformauit, vt die altero viri, non feminæ ampliùs ſpeciem præ ſe ferret. Barbà enim hiſpida, & prolixa mentum illius genaſq; contexit vndique, verum hoc omni-

bus & ſubitum monſtrum videbatur. Parens ita demutatam nec pro femina, nec pro filia agnouit, ſed, quòd comperiſſet, eſſe Chriſtianam, diris eam tormentis ſubiectam, tandem in crucem clauis affixam crudeliſſimè interemit; hoc ipſo poſtea, in toto terrarum orbe celebratam, quia barbata virgo mori maluit, quàm inceſto coniugio fœdari.

§. XVI.

Galla vidua amore caſtitatis barbata.

Tanta eſt Numinis prouidentia, tanta Conditoris cura, vt Chriſtus verè dixerit: *Veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt*; & quidem ita numerati, vt alibi addiderit: *Et capillus de capite veſtro non peribit*. Quod ſi capillus de capite non cadit, ſine prouidentia Dei, multò minùs ſine eadem prouidentia illi accedet. Numinis igitur & ſapientia & bonitas eſt, etiam fœminæ barba, ſub qua tutò caſtitas poteſt latere, quæ vtique plus pulchritudinis habet, quàm vlla etiam in hoc ſexu barba monſtroſitatis. Quare etiam in hunc numerum apponenda eſt Romana illa vidua, de qua D. Gregorius ita ſcribit: *Gothorum temporibus Galla huius vrbis nobiliſſima puella Symmachi con-*

Matth. 10.30.
Luc. 21.18.
S. Greg. lib. 4. dialog. c. 13.

chi Conſulis ac Patricij filia, intra adoleſcentiæ tempora marito tradita, in vnius anni ſpatio, eius eſt morte viduata, quam dum feruente Mundi copia ad iterandum thalamū & opes, & ætas vocaret, elegit magis ſpiritualibus nūptijs copulari Deo, in quibus à luctu incipitur, ſed ad æterna gaudia peruenitur, quàm carnalibus nuptijs ſubijci, quæ a lætitia ſemper incipiunt, & ad finem cum luctu tendunt. Huic verò cùm valde ignea corporis conſperſio ineſſet, cœperunt medici dicere: quia niſi ad amplexus viriles rediret, calore nimio contra naturā barbam eſſet habitura. Quod ita quoq; pòſt factum eſt. Sed ſancta mulier nihil exteriùs deformitatis timuit, quæ interiùs ſponſi cæleſtis ſpeciem amauit: nec verita eſt, ſi hoc in illa fœdaretur, quod à cœleſti ſponſo in ea non amaretur. Mox ergo vt eius maritus defunctus eſt, abiecto ſæculari habitu, ad omnipotentis Dei ſeruitium ſe ſe apud B. Petri Apoſtoli Eccleſiam monaſterio tradidit, ibiq; multis annis ſimplicitati cordis atque orationi dedita larga indigentibus eleemoſynarum opera impendit. Cumq; omnipotens Deus perennem iam mercedem reddere eius laboribus decreuiſſet, cancri vlcere in mamilla percuſſa eſt. Nocturno autem tempore ante lectum eius

Vide de hac ead. Fulgentium in ep ad Gallam.

duo candelabra lucere conſueuerant, quia videlicet amica lucis non ſolùm ſpirituales, ſed & corporales tenebras odio habebat. Quæ dum nocte quadam ex hac eadem iaceret infirmitate fatigata, vidit B. Petrum Apoſtolum inter vtraque candelabra ante ſuum lectum conſtitiſſe. Nec perterrita timuit, ſed ex amore ſumens audaciam exultauit, eiq; dixit: quid eſt domine mi, dimiſſa ſunt mihi peccata mea? cui ille benigniſſimi, vt eſt, vultus, inclinato capite annuit, dicens: dimiſſa, Veni. Ita igitur ad cæleſtia regna viam inuenit Galla, quæ maluit eſſe barbata, quàm maritata.

§. XVII.

Aliæ virgines morbis deformatæ, ne virginitatis iacturam paterentur.

Capitis hucuſque & mamillæ defectus vtiles extitiſſe oſtendimus, in alijs etiam totius corporis vitium morbusque virtuti profuit. *Angadriſina virgo, in Gallia, Lothario regnante, fuit, quæ cùm à parentibus Ausberto Principi viro, qui poſtea Rothomagenſem Eccleſiam erexit, inuita deſponſaretur, multis cum lachrymis Dominum obſecrauit, ne ſuam pollui virginitatem pateretur. Moxq; lepra morbo totum corpus occupante, ob fœditatem intacta dimittitur; &*

Sur. to. 1. in vita eius.

ne in

ne in incerto eſſet, cur id mali ei accidiſſet, continuò ſana euaſit. Quæ vnquam femina opportuniùs ægrotauit? quæ pulchriùs monſtrum mundo exhibuit? Niſi velis heroidem illam, illud patientiæ prodigium illi anteponere. *Virgo fuit Lydvvina, domo Hollanda, patria ſua decus immortale, quæ ne virginitatem perderet, forma decus, quod in ea ſummum, petijt ſibi auferri ab eo, qui facilis eſſe ſolet ad iſtiuſmodi virginum votum. Sed & morbus addidit, ne proco alicui volupe eſſet, morborum confluuem in vnius corpuſculi anguſtijs hoſpitantem cum ſponſa domum ducere. Itaq; manſit in domo paterna, vbi videre erat adoleſcentulã membrorum omnium officio orbatam, manibus, genibuſq;, monſtri inſtar, reptantem, & nunc trunco, nunc ſcabello per domus angulos ſe promouentẽ.* Sed alius ſibi locus poſtulat morborum numerum & genera, quæ hanc virginem, ſideris inſtar micantem, deuaſtauerunt. Hîc ſatis eſt, oſtendiſſe, quibus monilibus Deus ſponſas ſuas exornet, vt ſeruet. Quod etiam de S. Petronilla quidam memorauerunt, deformata corpore, ne animo deuenuſtaretur.

Maxim. Sandæus in ſchola affectuũ pior. dec. 8. n. 3. ex Surio.

§. XVIII.

Virgo in vrſæ ſpeciem mutata, ne violaretur.

Si,

Si, quod Salomon in Canticis Canticorum fecit, vt nuptias amoremq; ſpiritualem, ac ſupernaturalem animæ noſtræ ſponſum, nuptijs, amoreq; & ſponſis naturalibus exprimeret, idem mihi fas eſſet, dicerem Chriſtum in hiſtoria ſanctiſſimè feciſſe, quod in fabulis Poëtæ finxerunt ab iniqua Iunone impiè factitatum, cùm Caliſto vitium paſſa, in vrſam eſt mutata. Chriſtus aliam non violatam mutauit; ſed ne violaretur, ſub vrſi forma ſeruauit illibatam. Res digna eſt ſtilo, quam pereruditus Theologus meritò in exemplum virgineæ conſtantiæ recenſuit, atque in veritatis teſtimonium ſibi notam eam virginem affirmauit, *Claram re, nomine, & opere.* Hæc ea forma atq; ætate fuit, quam in vrbe certatim adoleſcentes ambiuiſſent; vt ergo vitam caſtam Deo dedita ducere poſſet, rure maluit, atque in vili villula degere, quàm in ciuitate, atque inter iuuenes quotidie periclitari. Inuidit Orcus hunc illi locum, quare de portu eam conatus eſt in procellas retrahere. Ad quod conſilium duo ſubſidia adhibuit, & quòd nubilis eſſet ſcilicet, & quòd paupercula. Terræ igitur illius dominus vi conatus eſt

Ioan. Nider. lib. 2. Form. cap. 10.

illam in matrimonium dare ſeruo ſuo, vt ex eo matrimonio mancipia adipiſceretur. Duo ſunt modi, quibus iſti tales vtuntur, blanditię & minæ. Blanditijs priùs vti placuit. Sed quia eas omnes forti pectore reiecit puella, ad minas animum conuertit dominus, qui, (cùm illa Spartana generoſitate reſpondiſſet: *Ingenua, ſcio, ſum corpore, ſicut omnis parentela mea teſtatur: idcirco libera caſtimoniam elegi, quam abſit vt Deo ſubtraham, & tradam homini,*) in iram exarſit. Vtq; ſuperbi ſolent, qui nihil ſibi ſine contemtu negari arbitrantur, vi agendum ratus; vt quod illecebris non poterat obtinere, minis terroribusq; impetraret, more tyrannorum. Verùm quia generoſas animas minæ minùs percellunt, quàm inſidioſæ blanditiæ, denuò illa dixit, ſe minas non morari, neque verò etiam cruciatus, ſi mille aſtarent carnifices cum omnibus ſuis tormentis, nunquam tamen ſe in nuptias conſenſuram. Extitit hinc magnũ certamen inter virginis conſtantiam, & pertinaciam domini. Seruilis vitæ & conditionis ruſticus ſeligitur, ei coniugium Claræ deſtinatur, ſi pati inuitam cogeret, quod facere voluntaria nolebat. In hanc

rem

rem turris aperitur, reis cuſtodiendis ac furibus aſſeruandis alioqui deſtinata. In eam ambo deducuntur, compinguntur, includuntur. Ibi fuit virtutis & flagitij palæſtra. Sed fortior fuit virtus. Illico enim inuicta virgo in angulum carceris ſe recepit, è quo tutiùs pugnatura, fronti, ori, pectori crucis figuram impreſſit, inuocataq; diuina ope, iuuenem allocuta.

Antea, ait, moriar, quàm ſit tibi copia noſtri.

Video enim quouſque tu, & dominus tuus tendatis. Violentia vti ſi voles, violentè peribis. Elige de duobus vnum; aut mihi non appropinqua, meque intactam relinque; aut ſi me inuaſeris, quando aliter me defendere non poſſum, occidam te, manibuſque feminæ diceris interemtus. Erat enim Clara hæc robuſto corpore, & viribus valida, caſtitatisq; amore ardens. Vix hæc dixerat, cùm repentè alia fieri viſa eſt, figuramque amittere qua iuueni placebat. Siquidem

Ouid. l. 2. Metam.

Brachia cœperunt nigris horreſcere villis,
Curuariq; manus, & aduncos creſcere in vngues,
Officioq; pedum fungi, laudataq; quondã
Ora

Ora viris, *lato fieri deformia rictu.*
vox iracunda minaxq;
Plenaq; terroris rauco de gutture fertur.

Hoc prodigio perterrefactus ruſticus horrendum in modum cœpit vociferari, magniſque clamoribus dicere, ad eos, qui pro foribus ſtabant: *Aperite, quaſo, carceres, aperite, vrſam, non coniugem mihi dediſtis.* Accurritur, reſerantur fores, exilit infelix nuptus. virgo priſtino ſchemate, humanaq; facie aſtat, & gaudet ſe vrſam potiùs egiſſe, quàm lupam; quæ dimiſſa è turri, poſtea ſine interpellatione Deo ſeruire permiſſa eſt. Fratrem itaque iuuenem, & multas alias virgines ad idem virginitatis conſilium attraxit, docuitque in paupertate & caſtitate ſuperis parem vitam agitare. Et quia audierat, gratius eſſe Deo, ſi virginitatem voto ſtabiliret, quinquagenaria demum votum caſtitatis, coronidis loco, anteactæ in tot meritis vitæ adiecit. I nunc, & dic monſtra in mundo non eſſe debere, quæ diuinæ prouidentiæ ſapientiam bonitatemque tantopere commendant. Quamuis enim ordinem naturæ mutare videantur, tamen Numinis ordinem non inuertunt. Rectè igitur D. Auguſtinus

S. Auguſtin. lib.

Medit. cap. 29. ſtinus Deum ita laudat: *Qui omnem creaturam tuam abſque indigentia aliqua poßides, & ſine labore gubernas, & abſque tædio regis, & nihil eſt, quod perturbet ordinem imperij tui, vel in ſummis, vel in imis.*

CAPVT XII.

Quarta monſtrorum cauſſa diabolus ſe transfigurans, vt probet, terreat, puniat, & ſuam deformitatem detegat.

§. I.

Varia Dei, varia diaboli cauſſa ob quas monſtra inducunt.

CAuſſam dixi, ob quam Deus benigniſſimè voluerit virginem, inſtar vrſæ apparere: hac enim forma perterritus eſt lupus, qui oui inſidiabatur. Quo pacto autem, in vrſæ ſpecie virgo fuerit tecta, non puto eſſe diſputandum. Sunt enim Deo multi modi, quibus id fieri potuit. Benefecit, quocunque demum fecit modo; dum texit, protexit. Malus dæmon, ſimia Dei, producit & ipſe monſtra, Deo vel iubente, vel permittente; ſed longè alio fine. Id enim Deus facit, vt poten-

tiam

tiam ſuam oſtendat, vt prodigijs ſua & ſacramentorum vis innoteſcat; vt ſuccurrat ſanctis; vt virtutes defendat; vt moneat; vt emendet; vt clementer puniendo ſanet; ad quas res etiam dæmones, tanquam iræ ſuæ inſtrumenta, adhibet; immò etiam ob vtilitatem proborum, quorum per dæmones virtutē exercet. Ab alio fine monſtrificus eſt Orcus. Nam nefarius Spiritus idem cùm facit, vel terrere vult, vel torquere, vel prodere, vel fallere, vel, quod non inuitus facit, punire & perdere. Quas ob cauſſas plurima ſanè Acherontica monſtra legimus, iuſtiſſimo Numinis iudicio, nequiſſimo dæmonis conſilio, hominibus ſæpè apparuiſſe; vel certè alia prodigia Stygijs artibus procurata. Modi ſunt varij, quibus hic ſe Proteus ſiſtit contuendū; quibuſque vera, vel ficta monſtra oculis faſcinatorum, aut non faſcinatorum obijcit. Siquidem & ipſe vt formidabile monſtrum ſe repræſentat; & eos, quos in poſſeſſionem accepit, monſtris ſimiles reddit; & denique in veris vel apparentibus monſtris variorum animalium fabricandis laborat. Quæ tria genera ordine percurremus, vt videas non jam Ianum geminum,

ſeu Quirinum, ſeu Conſiuium, ſeu Ianu-nium, ſeu Curiatium dicere poſſe:

Nomina ridebis, modò namq́; Patulcius idem,

Et modò pacifico Cluſius ore vocor:

ſed multò magis talem nominum & formarum varietatem Auernalibus polypis conuenire.

§. II.

Diaboli atra forma apparentis.

Pet. Binsfeld. in tract. de Confeſſ. maleficor. præ-lud. 12. Vide Cęl. Rhodig. l. 16. Lect. antiq. c. 5. Matth. 4.

In primis, igitur quia ipſe Spiritus, tanquam abortiuus, è cælo cecidit, atque ex Genio pulcherrimo, in deformem admodum draconem eſt mutatus; de iuſto peccator, de capace beatitudinis damnatus, ex angelo diabolus; idcirco vt vel hinc homines vitia abominentur, cogitur plerumque talis apparere, qualis eſt, hoc eſt, monſtroſus; tametſi ſubinde etiam ſe in Angelum lucis ſinatur transfigurare. Hinc varios horribileſque prodigioſarum belluarum vultus induit, vt olim Iobum tentaret; vt alios vel in vrbe, vel in ſolitudine commorantes diuexaret. Et quanquam neſcitur, quo ſchemate Chriſtum ſit allocutus, facilè tamen cogitatur fuiſſe tale, ex quo beſtia illa noſceretur. Quin etiã, quando

quando formam humanam mentiuntur, maligni Spiritus, plerumque alijs ſunt proceriores, vel exiliores, vel etiam nani, gibboſi, naſo longo, & digno Dunſtani forcipe, pedibus caprinis, dentibus aprinis; capite cornuto, vngula fiſſa, Æthiopico vultu. Ita notus ille Chryſorius, *ad extremũ veniens, eadem hora, qua iam de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit, teterrimos viros, & nigerimos Spiritus coram ſe aſſiſtere, & vehementer imminere, vt ad inferni clauſtra eum raperent.* Ille ſuperbiæ, ille auaritiæ, ille luxuriæ finis erat, quem luculentè deſcribit D. Gregorius, inducijs carentem. Ita quinquennis ille blaſphemulus *malignos ad ſe veniſſe Spiritus trementibus oculis puer aſpiciens, cœpit clamare: obſta pater, obſta. Qui clamans declinauit faciem, vt ſe ab eis, in ſinu patris abſconderet. Quem cùm ille trementem requireret, quid videret? Puer adiunxit, dicens: Mauri homines venerunt, qui me tollere volunt.* Iuſtiſſimè. quamuis enim tu filius fueris albæ gallinæ, oratio tamen tua & virulenta lingua Genios non meruit candidiores. Atra quoque Æthiopis imagine viſus eſt alaſtor Brunoni Epiſcopo Herbipolenſi, ſedens in ſaxo Danu-

S. Greg. lib. 4. dial. cap. 38.

S. Greg. lib. 4. dial. c. 18.

Auentin. lib. 5. Annal. Boiorum.

bij, non procul à Greinone, ibi, vbi vorticoſum barathrum aquam contorquet, naueſque hiatu maximo haurit atque abſorbet, niſi remis pro viribus incumbatur. Quod contigit, cùm Epiſcopus Cæſarem comitaretur, ſecundo Danubio in Auſtriã deſcendentem. Fugauit hoc monſtrum, & inſidias eius, ſigno crucis ſacer Antiſtes, quod vtique Cæſari malum ſtruebat inter vortices, quibus intorta nauis obliqua ageretur, & peſſum iret. Sed vicit Æthiopem candor Epiſcopi oſtendens quàm vtile ſit pios habere in comitatu. Anno Chriſti 1578. celebris illa ſaga Ioanna Haruilleria confeſſa eſt magiſtratui, *ſe diabolo* (*qui ſpecie hominis atri apparebat ſtaturam humanam excedentis, atriſq; veſtibus induti*) *inde à duodecimo ſuæ ætatis anno fuiſſe oblatam à matre.* Cur atro diabolo? vt vel inde cognoſceret puella, ſe malo domino tradi, & idcirco reſiliret. Nota eſt memorabilis illa Athenodori Philoſophi hiſtoria, cui vigilanti conſimile viſum obuenit infeſti idoli obambulantis humana macilenta ſpecie, procera, ſqualida, catenis vincta, quod in ædibus propter allatas à maligno ſpiritu moleſtias, jam diu deſertis, indicauit

Ioan. Bodin. Præf. in Dæmonomã.

Plin. l. 7. epiſt. 27.

uit locum, vbi inuenta ſunt oſſa inſerta catenis & implicita, quæ corpus æuo terraque putrefactum nuda & exeſa reliquerat vinculis. Sed de hac vmbra dubitari poteſt, animáne fuerit, an Genius malus. Valerium Maximum audiamus. *Apud Actium*, inquit, *M. Antonij fractis opibus, Caſſius Parmenſis, qui partes eius ſecutus fuerat, Athenas confugit: vbi concubia nocte, cùm ſolicitudinibus & curis mente ſopita in lectulo iaceret, exiſtimauit ad ſe venire hominem ingentis magnitudinis, coloris nigri, ſqualidum barba, & capillò demiſſo: interrogatumq́, quiſnam eſſet, reſpondiſſe* κακοδαίμονα. *Perterritus deinde tam tetro viſu, & nomine horrendo, ſeruos inclamauit, ſciſcitatusq́ eſt, ſi quidē talis habitus, aut intrantem cubiculum, aut exeuntem vidiſſent? Quibus affirmantibus, neminem illuc acceſſiſſe, iterum quieti, & ſomno ſe dedit: atq́ eadem animo eius obuerſata eſt ſpecies. Itaq́ fugato ſomno, lumen inferri iuſſit, puerosq́ a ſe diſcedere vetuit. Inter hanc noctem & ſuppliciū capitis, quo eum Cæſar affecit, paululum admodum temporis interceſſit.* Aduertit Thyræus terriculamenta eiuſcemodi nocturna mortes hominum portendere. Hæc nigra orci monſtra plera-

Valerius Max. l. 1. c. 7. n. 7.

Pet. Thyræus de locis infeſtis. p. 1. c. 6.

pleraque ſceleratis miſſa, terrorem iniecerunt, vt exitium ſuum vel cauerent, vel ad aliorum exemplum in hac vita inciperent; quod ſanè Alaſtores iſti ſubinde, ingratijs ſuis ac vel inuiti, facere coguntur.

§. III.

Diabolus Mauri ſpecie Dei ſeruos ab oratione impediens.

Sed ad Chriſtianos redeamus Tartareis monſtris, patientiæ cauſſa, vexatos. Refert Ioannes Diaconus, Spiritum quendam habitationem ſuam habuiſſe, poſt abſidem oratorij, vbi S. Gregorius Deo laudes conſueuerat celebrare; eundemque intempeſtiuo ſæpius incurſu S. virum orationi intentũ tumultuoſiſſimè perturbaſſe: equos ex ſtabulo eduxiſſe: duos ex ipſis præcipites egiſſe: viros religioſos eiuſdem cum B. Gregorio profeſſionis; nunc in forma cati vnguibus tentaſſe lacerare, nunc ſub ſpecie Æthiopis lanceâ petiuiſſe. Adeò infeſtus eſt Deo per preces ſupplicantibus, vt varias artes excogitet, quibus orationes ſacras interrumpat. Præſertim autem ijs, qui à turba ſecedunt, vt ſecum habitare & cum conſcientia ſua, aut cum Deo ſoli agere poſſint; Chriſtum in ſolitudinem

Io. Diac. in vita S. Gregorij l. 4. c. 89.

nem ſequentes. E qua etiam eos extrahere amat, ſicut extraxit illum, quem, D. Gregorio teſte, D. Benedictus vidit extrahi. Nam *cùm vir Dei veniſſet ad monaſterium, & conſtituta hora expleta Pſalmodia ſe ſe fratres in orationem dediſſent, aſpexit, quòd monachū qui in oratione manere non potuit, quidam niger puerulus per veſtimenti fimbriam foras traheret, extra oratorium ſcilicet.* In S. Antonij vita legitur, poſt varias & atroces pugnas, tandem teterrimum draconē in atrum ſe vertiſſe Æthiopem. *Cùm* enim *videret ſe ſemper ab eius cogitationibus repelli, ſecundùm quod ſcriptum eſt, ſtridens dentibus & vlulans, qualis eſt merito, talis apparebat & vultu: puer horridus atque niger, ad eius ſe genua prouoluens, humana voce flebat dicens: Multos ſeduxi, plurimos decepi; nunc autem, ut à ceteris ſanctis, ita & à tuo ſum labore ſuperatus.* Faſſus eſt autem ſe eſſe ſpirirum fornicationis. Hoc victo atrociſſimè à Tartareis laruis verberatus, cùm ſtare pedibus non poſſet, humi proſtratus dicebat: *Ecce ego hic ſum Antonius: non fugio veſtra certamina, etiamſi maiora faciatis. nullus me ſeparabit à charitate Chriſti. Pſallebatq; dicens: Si conſiſtant aduerſus me caſtra, non ti-*

S. Greg. l. 2. dial. cap. 4.

Sur. 17. Ian.

mebit cor meum. Talia eo dicente, bonorum hoſtis diabolus admiratus, quòd poſt tot verbera fuiſſet auſus reuerti, congregatis canibus ſuis, & proprio furore ſe lanians: Videtis, ait, quòd nec ſpiritu fornicationis, nec corporis doloribus ſuperatus, inſuper audacter laceſſit nos. Omnia arma corripite, acriùs nobis impugnandus eſt. Sentiat, ſentiat: debet ſcire, quos prouocet, &c. Sonitus igitur repentinus increpuit, ita vt loco funditus agitato, & parietibus patefactis, multifaria dæmonum exinde turba ſe effunderet. Nam & beſtiarum, & ſerpentium formas induentes omnem protinus locum repleuêre phantaſijs leonum, taurorum, luporum, aſpidum, ſerpentium, ſcorpionum, nec non & pardorum atq; vrſorum. Et hæc ſingula ſecundùm ſuam fremebant naturam. Rugiebat leo occidere volens; taurus mugitu & cornibus minabatur: ſerpens ſibilo perſonabat: luporum impetus inhiabat; pardus diſcolor à tergo, authoris ſui calliditates varias indicabat. Truces omnium vultus, & vocis horrida dirus auditus. Antonius flagellatus atque confoſſus ſentiebat quidem aſperiores corporis dolores, ſed imperterritus durabat mente peruigili. Et licet gemitum vulnera carnis exprimerent, ſenſu tamen idem permanens, quaſi de

ſi de inimicis luderet, loquebatur. Si virium aliquid haberetis, ſufficeret vnus ad prœlium: ſed quoniam Domino vos eneruante, frangimini, multitudine tentatis inferre terrores: cùm hoc ipſum infirmitatis indicium ſit, quòd irrationabilium induitis formas beſtiarum. Rurſumq́; confidens aiebat: Si quid valetis, ſi vobis mei poteſtatem Dominus dedit, ecce praſto ſum; deuorate conceſſum: Si verò non potestis, cur fruſtra nitimini? Signum enim crucis, & fides ad Dominum, inexpugnabilis nobis murus eſt. Certant pictores de his monſtris inferni penecillo exprimendis. Videtur enim Stygius archipirata omnes copias totamq́ue claſſem ſuam, contra vnum hunc Chriſti heroem conuocaſſe. Sed nihil effecit, ſciuit enim Antonius, ſe contra laruas pugnare, tantoq́ue fuit clarior eius victoria, quantò plures diuerſioreſq́ue hoſtes ſuperauit.

§. IV.

Variarum beſtiarum figuræ, in quas ſe Stygius Vertumnus transfigurat.

Has autem laruas, fumum, fucum, pigmentum, hanc caliginem & fuliginem, quam Acherons omnem, velut in conflugem collectam, oppoſuit Antonio, aliàs

etiam ſæpe ſeorſim induxit in theatrum. Meminit infeſtæ à Tartaro domus in vita Theodori Sicæorum Archimandritæ, Georgius presbyter, Theodori diſcipulus, in qua & hominibus, & iumentis plurimum moleſtiarum afferebant cacodæmones. In illa cùm domeſtici pranderent, aut cœnarent, lapides in menſas à Spiritibus iaciebantur, & telæ mulierum rumpebantur. Tanta quoque murium & ſerpentum multitudo domum occupabat; vt præ formidine nemo ingredi auderet. Antiquum hoc eſt, nam & cum Eua in ſerpentis exuuijs, rem ſuam magnam voluit confabulari. Quin & Gertrudi vt præſtigias offuciaſque faceret, in murem ſe contraxit; ille vtique Angelus, qui olim vertice cælum
Iſa. 14. 14. tangebat, qui dicebat in corde ſuo: *Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſsimo*; ecce ille Angelus, cuius operimentum fuerat omnis lapis pretioſus, nunc pugnaturus procedit, qua galea, quâ lorica indutus? muſculi corio. Nonnè hoc eſt grande monſtrum, quod à pulchritudine Angeli, in formam muſculi degenerauit? Tanti eſt tentare, oppugnare, vexare hominem Numini ſeruientem. Oſtenſum eſt

autem

autem huc vſq; , malum Angelum vel in mure, vel in Æthiope atrum apparere, vt memores illius : *Hic niger eſt, hunc tu, Romane, caueto*, eum fugiamus. Aliquando tamē aſſurgit, ſeq; oſtentat grandiorem. Fundum Barbilianū, ob flagitioſam incolarum vitam, aſſiduè vehementerq; infeſtans, in forma ferocientis tauri, nunc oues inſectabatur & fatigabat; nunc gregum atq; armentorum cuſtodibus graues moleſtias afferebat, adeò, vt etiam quidam ipſorum, ob eas intemperies Furiasq; ſolum mutare coacti ſint. Huic tauro alio lanione opus non fuit, quàm qui ſacris armis vteretur. Adfuit igitur S. Gregorius, qui *Litaniarum* & *aquæ luſtralis* præſidio eū profligauit. Miſera beſtia, ſis magna licet, magnum tamen inueniſti antagoniſtam, cùm Gregorium inueniſti. Meruerant quidem fundi incolæ, non iam æripides Martis boues, quibus ararent, ſed igniuomum talem Plutonis taurum; at præualuit ſanctiſſimi Pontificis virtus ſacris armis contra profaniſſimum ſpiritum vtentis; vt & nos diſceremus modum Auerni monſtra fugandi. Piè ergo & ſapienter agunt, qui non ſolùm Litanijs Diuos inuocant, in

Io. Diac. in vita S. Greg. lib. 4. c. 93.

in fundorum & domorum ſuarum cuſtodiam, ſed etiam aquam luſtralem & hominum cubiculis, & iumentorum ſtabulis vbique appendunt; aſperguntque, cuius affuſionem non poteſt pati ſpiritus ille, qui ad ignes eſt damnatus, authoratusque. Quid ni autem Vertumnus iſte de tauro in equum, aut centaurum; & rurſum de gigante in pygmæum mutetur? Ingrediamur in fodinas metallicas. An non ibi Spiritus Annebergicus operarios duodecim viros vno flatu interfecit? Contigit id in ſpecu, qui *Corona Roſaica* appellatur, eſtq; argenti diues. Apparuit autem tunc ſpecie equi habentis procerum collum, & truces oculos, ac velut adhinniens, ex immani rictu flatum emiſit infernali ſulphure venenatum. Nimirum vt non ſine cupiditate, ita neque ſine diſcrimine effodiuntur opes, quas natura in viſcera terræ abſtruſit. Hinc alter Schnebergicus ſpiritus, nigro cucullo veſtitus, qui in fodina Georgiana, operarium è ſolo ſublatum, in ſuperiore loco maximæ illius concauitatis, quondam feracis argenti, non ſine inclementi corporis attritu collocauit. In multis alijs fodinis auri, viſuntur tripalmares maſculi

Munſterus lib. II. Coſmograph. cap. 15. ex Georgio Agricola.

maſculi verſicoloribus tunicis veſtiti, qui velut Gryphes id metallum cuſtodiunt; neque rarò de vicinia audiuntur tanquam malleatores rupem extundentes. Ita neque vllarum pecudum, neque vllorum homulorum forma tam eſt vilis, in quam gigantes iſti non intrent; in muſcas, in formicas; in omnes figuras.

§. V.

Acherontici Protei, verſipelles ludi.

Quia enim admodum rarum eſt damnatorum animas, vel ad breue tempus, ex Orco emitti, dæmones earum vice funguntur, in hominibus diuexandis, eamq; in rem varios vultus mentiuntur. Quod credibile eſt Athenis Athenodoro contigiſſe de quo memoraui. Clariùs tamen euenit Corinthi in domo Eubatidæ, vt memorat ipſe Pythagoricus Arignotus. *Inhabitabilis illa erat* domus, *propter terricula. Quod ſi quis inhabitaſſet, expauefactus ſubitò fugiebat. Deciderat ergo iam, tectumq; rumpebatur. Nullus erat, qui ingredi auderet. Arignotus hac audiens, incantationibus & carminibus armatus, domum ingreditur, Umbram, ſi appareat, domo exacturus. Dum tacitus in vaſtiſſimo atrio ſedens, ad*

Apud Lucian. in Philopſeude.

ad lumen legit, adeſt dæmon ſqualidus, hirſutus, & tenebris nigrior: tentatq́ſi qua ratione terreat, & expugnet: & nunc in canem, nunc in taurum, nunc in leonem ſe vertit. Nihil his omnibus commonetur Arignotus; ſed aſſumto carmine, in quendam domicilij tenebroſum angulum, Spiritum conpulit, vbi mox ille diſparuit. Manè ſumtis ligonibus iuſsit effodi locum, vbi Spiritum ſe condentem noctu obſeruarat. Inuenitur cadauer hominis defuncti, quod exhumatum, vbi ſepulturæ fuit traditum, omnis infeſtatio domum reliquit. Vides varias figuras dæmonis poteſtatem habentis ibi, vbi cadauera ſunt ſuorum? Quanquam etiam in pœnam eorum, id permittere diuina Nemeſis potuit, qui fortaſſe inibi locorum innocentẽ occiderunt; ac ne facinus erumperet, in eadẽ domo clam ſepeliuerunt. Vides dæmonem canem? vides taurum? vides eum, qui *circuit tanquam leo rugiens quærens quem deuoret?*

§. VI.

Diabolus draconis forma deſcriptus.

Vis etiam videre draconem? Audijt eum ſaltem allegoricè deſcribi Iob, quem expertus eſt verberantem. *Ecce Behemoth,*

Iob. 40. 41.

quem

quem feci tecum, fœnum quaſi bos comedet: fortitudo eius in lumbis eius, & virtus illius in vmbilico ventris eius. Stringit caudam ſuam, quaſi cedrum, nerui teſticulorum eius perplexi ſunt. Oſſa eius velut fiſtulæ æris, cartilago illius, quaſi lamina ferrea. Quis reuelabit faciem indumenti eius? & in medium oris eius quis intrabit? Portas vultus eius quis aperiet? per gyrum dentium eius formido. Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, compactum ſquamis ſe prementibus. Vna vni coniungitur, & ne ſpiraculum quidem incedit per eas. Vna alteri adhærebit, & tenentes ſe nequaquã ſeparabuntur. Sternutatio eius ſplendor ignis, & oculi eius vt palpebræ diluculi. De ore eius lampades procedunt, ſicut tedæ ignis accenſæ. De naribus eius procedit fumus, ſicut ollæ ſuccenſæ atque feruentis. Halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur &c. Eundem alius delineans ait: *Ecce draco magnus, rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem: & in capitibus eius diademata ſeptem: & cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarum cæli.* Vnde meritò dictum eſt, apud Iob: *Stringit caudam ſuam, quaſi cedrum.* Quippe ni? cùm ille dæmon, quem S. Antonij imperio expulit ab adoleſcente S. Paulus Simplex,

Iob. 41. 4.

Apoc. 12. 3.

Pallad. in hiſt. Lauſiac. ſect. 25.

Simplex, mutatus ſit *in maximum draconẽ circiter ſeptuaginta cubitorum, recedens in mare rubrum.* Alius *Theodorus nomine puer fuit,* ait D. Gregorius, *qui in monaſterium meum, fratrem ſuum neceßitate magis; quàm voluntate ſecutus eſt. Cui nimirum graue erat, ſi quis de ſalute ſua aliquid loqueretur. Bona enim non ſolùm facere, ſed etiam audire non poterat; nunquam ſe ad Sanctæ conuerſationis habitum venire iurando, iraſcendo, deſidendo teſtabatur. In hâc autem peſtilentia, quæ nuper huius vrbis populum magna ex parte conſumpſit, percuſſus in inguine eſt perductus ad mortem. Cumq; extremum ſpiritum ageret, conuenerunt fratres, vt egreſſum illius orando protegerent. Iam corpus eius ab extremâ parte fuerat præmortuum; in ſolo tantùm pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem fratres cœperunt tantò pro eo enixiùs orare, quantò eum iam videbant ſub celeritate diſcedere. Tunc repentè cœpit eiſdem fratribus aßiſtentibus clamare, atq; cum magnis vocibus orationes eorum interrumpere, dicens: recedite, recedite. Ecce Draconi ad deuorandum datus ſum, qui propter veſtrã præſentiã deuorare me non poteſt. Caput meum iam ſuo ore abſorbuit, date locum, vt non me*

S. Greg. l. 4. dial. c. 37.

amplius

amplius cruciet, ſed faciat, quod facturus eſt. Si ei ad deuorandum datus ſum, quare propter vos moras patior? Tunc fratres cœperunt ei dicere: quid eſt, quod loqueris frater? Signum tibi S. Crucis imprime. Reſpondet ille dicens; Volo me ſignare, ſed non poſſum: quia ſquamis huius draconis premor. Cumq; hoc fratres audirent, proſtrati in terram cum lachrymis cœperunt pro ereptione illius vehementiùs orare. Et ecce ſubitò cœpit æger clamare dicens: Gratias DEO. Draco qui me deuorandum acceperat, fugit, orationibus veſtris expulſus ſtare non potuit. Pro peccatis meis modò intercedite, quia conuerti paratus ſum, & ſæcularem vitam funditus relinquere. Homo ergo, qui, ſicut iam dictum eſt, ab extrema corporis parte fuerat præmortuus, reſeruatus ad vitam toto corde ad Deum conuerſus eſt. Hæc D. Gregorius, qui mox ſequenti capite aliud terribilius exemplum ſubiungit his veris: *Eſt etiam nunc apud nos Athanaſius ex Iſauria presbyter, qui in diebus ſuis Iconij, rem terribilem narrat eueniſſe. Ibi namque, vt ait, quoddam monaſteriũ Thongolatom dicitur, in quo quidam monachus magnæ æſtimationis habebatur. Bonis quippe cernebatur moribus, atque in omni actione ſua* Idem c. 38. eiuſd. lib.

compoſitus, ſed ſicut ex fine res patuit, longè aliter, quàm apparebat, fuit. Nam cùm ieiunare ſe cum fratribus demonſtraret, occultè manducare conſueuerat. Quod eius vitium fratres omninò neſciebant. Sed corporis ſuperueniente moleſtia, ad vitæ extrema perductus eſt. Qui cùm eſſet in fine, fratres ad ſe omnes, qui monaſterio inerant, congregari fecit. At illi tali, vt putabant, viro moriente, magnum quid ac delectabile ſe ab eo audire crediderant. Quibus ipſe afflictus & tremens compulſus eſt prodere, cui hoſti traditus cogebatur exire. Nam dixit: Quando me vobiſcum credebatis ieiunare, occultè comedebam, & ecce nunc ad deuorandum draconi traditus ſum, qui cauda ſua mea genua pedesq́; colligauit: caput verò ſuum intra os meum mittens, ſpiritum meum ebibens extrahit. Quibus dictis ſtatim defunctus eſt, atq; vt pœnitendo ſe liberare potuiſſet, à dracone quem viderat, expectatus non eſt.

Paræneſ. de ruina Lucif. à cap. XI. XII. &c. Plura de cacodæmonum forma & deformitate qui legere vult, librum meum de ruina Luciferi adeat, vbi hoc argumentum fusè tractaui.

§. VII.

Quibus modis dæmon apparere ſoleat?

Ex hiſtorijs huc vſque recenſitis ſatis conſtat

conſtat, diabolum ipſum ſpecie monſtroſa & corporali apparere, ſicut Euæ apparuit, in figura ſerpentis; quamuis non conſtat, qua figura fuerit, quando cum lapidibus ad Chriſtum, in deſerto, acceſſit tentator. Teſte etiam S. Damaſceno, *Mali angeli poteſtate à Deo conceſſa, & viribus pollent, & immutantur, & in quamlibet formam (vt quidem apparent) migrant.* Scire igitur aliquis volet: Quo pacto ita poſſint apparere? Aio duobus modis id fieri poſſe, primò per ludificationem ſenſuum, ita vt nonnulla, quæ de illis narrantur, in viſione phantaſtica duntaxat atque imaginariâ contingant; adeoq; ſolâ apparentiâ, præſtigijs & illuſione. Eiuſcemodi illuſiones facilè fieri poſſunt per motum localem. Negari certè nequit, ipſos quoque bonos Angelos ſæpe ſolùm ſecundùm internam imaginationem hominibus loqui & apparere. Quemadmodum & multæ Angelorũ viſiones, in Apocalyſi narratæ, ſolùm interiùs in phantaſia factæ videntur; neque rarò ſagæ à dæmonibus illuduntur, cùm ad varia ſe ſe loca vehi exiſtimant domi dormientes. Secundò tamen non omnes eiuſcemodi apparitiones dæmonum ſunt

Gen. 3. Matth. 4.

S. Damaſcen. l. 2. de fide cap. 4.

S. Thom. 2. 2. q. 171. a. 5. ad 2. & q. 173. a. 2. 3. & q. 174. a. 2. ex S. Aug. lib. 9. Geneſ ad lit. c. 19.

imaginariæ duntaxat, ſed ſæpe aſſumunt vera, atque exteriùs ſenſibilia corpora, ita vt ab omnibus videri queant, aut audiri, aut tangi. Quæ corpora non ſunt illis ſpiritibus naturaliter, ac ſubſtantialiter vnita. Neque enim Angeli ſunt corporei, aut formæ ex natura ſua ad corpora ſubſtantialiter informanda idoneæ. Aſſumunt tamen corpora non per ſolum motum localem, alioqui omnia corpora quæ loco mouent, vt cælum, & homines, v. g. Habacuc per aërem portatum, dicerentur aſſumpſiſſe. Vt ergo in aſſumtis corporibus poſſint verè apparere, neceſſe eſt illa corpora eſſe viſibilia, & tangibilia, & adeò vt habeant colorem, duritiem, frigus, calorem, aliasque qualitates, per quas poſſint tangi, videri, vel alio modo ſentiri. Quod fit, dum agentia & paſſiua artificioſo modo applicantur, figuram formantia, in qua ſe volunt præſentare. Vbi eadem eſt bonorum & malorum Angelorum ratio. Quis dicat, Euam à ſerpente illuſione tantùm phantaſiæ aut oculorum ita deceptam eſſe, quemadmodum in ſomnijs, aut præſtigijs fieri ſolet? Quis neget, dæmonem ad Chriſtum viſibiliter acceſſiſſe? Quis credat

S. Thom. 1. p. q. 51. a. 2.

Gabrie-

Gabrielem ad Dei matrem, alios Angelos ad Magdalenam in die Reſurrectionis, vel ad Apoſtolos in Aſcenſione Chriſti, per phantaſiam tantùm locutos? Fuit ergo id, per quod dæmon Euæ, aut Chriſto, & boni Angeli Mariæ vtrique, ac Apoſtolis apparuerunt, aliquid externũ, & aptum ad ſenſus eorum externos naturaliter immutandos. In hanc ſententiam ſcribit S. Auguſtinus: *apparuiſſe hominibus Angelos in talibus corporibus, vt non ſolùm videri, verùm etiam tangi poſſent, veriſſima ſcriptura teſtatur.* S. Iſidorus etiam modum explicans ait: *Angeli corpora, in quibus hominibus apparent, de ſupremo aëre ſumunt, ſolidamq́; ſpeciem ex cæleſti elemento induunt, per quam humanis obtutibus manifeſtiùs deteguntur.* S. Auguſt. lib. 15. de ciuit. cap. 23. S. Iſidor. lib. 5. de ſummo bono cap. 10.

§. VIII.

Veræ, vel phantaſticæ apparitionis diſcrimen, & modus.

Indicium autem valde probabile, ad imaginariam & externam apparitionem diſcernendam à S. Thoma illud eſt traditum, quòd ea, quæ ſolùm per imaginariã apparitionem, aut per illuſionem ſenſûum fiunt, tantùm quoque appareant illi homini, qui ſpecialiter illuditur, non tamen

communiter ab omnibus videantur: externam autem apparitionē alij etiam indifferenter intueantur. Quod indicium ita verum eſt, vt tamen non ſit neceſſarium. Poteſt enim interdum Spiritus exteriùs alicuì viſibiliter ſe obijcere, vt oculis conſpiciatur ab ipſo ſolo, alijs circumſtantibus nihil videntibus. Quo pacto *viri illi, qui comitabantur* Paulum, *ſtabant ſtupefacti audientes quidem vocem* Chriſti, *neminem autem videntes.* Et Daniel, *Leuaui,* inquit, *oculos meos & vidi,* vbi ſubiungit, *vidi autem ego Daniel ſolus viſionem, porrò viri, qui erant mecum, non viderunt.* In quæ verba Pererius monet, in poteſtate Angelorum eſſe, cùm in aſſumtis corporibus apparent, ſui aſpectum, quibus volunt, vel exhibere, vel denegare. Qua autem id virtute, faciunt? SS. Angelos ait Suarez, id facere poſſe virtute diuina, *quia fortè in aſſumtis corporibus participant hanc proprietatem corporis glorioſi: nam iſtud per voluntatem animæ poteſt ſe manifeſtare, cernendumq; præbere vni, & non alijs, etiamſi ſint æquè propinqui, & nullum obſtaculum interponatur, ſicut in exemplo de vocatione Pauli Chriſtus Dominus fecit, præſentiam ſuam Paulo concedendo, &* *eius*

Act. 9. 7.

Dan. 10.

Franc. Suar. lib. 4. cap. 33. de Angelis.

nus ſocijs eandem ſubtrahendo. Atqui hoc facere conſtat & malos Spiritus, qui in acie aſtant vni à quo videntur, & non ab alijs etiam præſentibus militibus. Quin ipſas quoque ſagas ac magos inuiſibiles reddunt, cùm volunt. Quod vtique non faciunt virtute diuina. Qua ratione igitur? Nimirum immutando medium, & ponendo obſtaculum impreſſioni ſpecierum viſibilium, quod poteſt Spiritus tanta celeritate facere; vt non impediat tranſitum ſpecierũ ad oculos eius, cui apparere vult; impediat verò tranſitum ad alionum oculos, vt poſt Richardum docet modò laudatus Pater. Richard. in 2. diſt. 8. a. 2. q. 3.

§. IX.

Diabolus apparens, cogitur ſe ſigno aliquo prodere.

Quin quoque ipſe dæmon etſi videatur, ab eo, quo cum agit, poteſt tamen, quædam latentis monſtri indicia ad tempus ſubducere, quæ poſtea cogitur detegere, diuina prouidentia, in cautelam hominis, ita diſponente. *Anthor eſt Thomas Monachus, homo minimè malus, cuius ego fidem probitatemq́; pluribus in rebus expertus didici,* inquit Alexander ab Alexandro, *qui ſeriò mi-* Alexand. ab Alexand. l. 4. Genial. dier. c. 19.

 hire-

bi retulit, quòd cùm in monaſterio & ſacrìs ædibus, quæ in Lucanis montibus ſunt, cum pluribus iurgatus foret, & poſt immodica conuicia & rixas, animo perturbato, inde ſe proriperet: cùm per nemora iter ſolus intenderet, ſpeciem hominis vultu tetro, nigra barba, promiſsis tunicis, vultu adſpectuq; deformi & ſæuo, obuiam habuiſſe: quem cùm compellaret, quid ille ſolus per deuia errabundus incederet, dixit equum, quo vectabatur, amiſiſſe, atq; in proximos campos illum euaſiſſe credere: cumq; per ſinus inuios equum vna quæſitum pergeret, ad profluentem, in cuius alueo gurgites magni & formidabiles redundabant, deueniſſe. Et cùm Monachus, vt aquam traijceret, calceos ſibi eximere appararet, illum magnopere coëgiſſe, & peruiciſſe tandem, vt ſuper ſpatulas ſuas aſcenderet, potiusq; à ſe, qui corpore maior erat, vectaretur: qui acquieſcens cùm ſuper illius ſpatulas, vt ſuccollaretur monachus aſcenderet, illeq; in aquam ingredi appararet, dum vada exquirit, illius pedes non humana, ſed tetra & deformi ſpecie conſpexit. Quo animaduerſo, terribili horrore percitus Deum, vt ſibi præſto eſſet, acclamauit. Mox Dæmonem & diram illam ſpeciem, diuino audito verbo, ſtridore querulo, & vi maxima, quanta dici poteſt,

poteſt, ita è conſpectu abijſſe dicit, vt imminentem quercum ingenti impetu colliſerit, ac perfractis ramis funditus euerterit, ipſeq́; conſternatus atque exanimis diu iacuerit. Credebat enim, quòd à vero non abhorret, niſi prauidiſſet, illum in rapidiſſimos vortices, & voragines fluminis praaltas ſe fuiſſe necaturum. Quis neget hunc dæmonem corpus aſſumſiſſe? Sed pedes occuluit longioribus tunicis; quas aquam ingreſſurus attollere eſt coactus, vt beſtia infernalis è veſtigio ſuo cognoſceretur. Vtinam & alij eundem ſpiritum omnis mali machinatorem agnoſcerent, cui ſeſe in ſtagnum ignis ardentis deportandos tradiderunt. Quàm illi altè exclamarent, quàm citò ab eius humeris reſilirent, neque ſe deferri ad Stygios vortices permitterent? Ad hoc Deus hos malos genios plerunque non ſinit corpora aſſumere, niſi monſtroſitate notata, vt, ſicut Iudæi ex aſſuta plagula, noſcantur, & horreantur.

§. X.

Spiritus aliquando vera, aliquando ex aëre aliaúe materia facta corpora aſſumere.

Si igitur vera quoque corpora aſſumunt Spiritus, qualianam ſunt corpora illa? ve-

Aug. lib. 3. de Trinit, c. 10.

rorumnẽ Æthiopum, draconum, leonũ? Reſpondet D. Auguſtinus, ſpiritum poſſe aſſumere corpus verum animalis præexiſtentis, vel etiam de nouo formare corpus, vt illud aſſumat. Potuit igitur ſeductor in ſpecie ſerpentis cum Eua confabulatus vel eſſe ſpectrum ſerpentis, vel verum animal; vti & quando in larua incedit aliarum beſtiarum. Et deprehenſus eſt Spiritus ſæpe aſſumere corpus animalis præexiſtentis, quin etiã cadauer hominis defuncti. Quod cùm ſit, monent authores, non permitti dæmoni, circa corpora eorum, qui iuſti & in diuina amicitia ex hac vita deceſſerunt. Eſt enim hoc diuinæ amicitiæ non conſentaneum. Maiorem habet poteſtatẽ in corpora eorum, quorum & animas habet ſubiectas. Poteſt igitur ea mouere, portare, & in ijs ſe præbere tangendum, palpandũ, videndum. Quod fecit in illo, quem curioſum & magica imperitè tractantem in muſæo Cornelij Agrippæ occiſum, poſtea à Cornelio domum redeunte, ac adiurante coactus eſt, tanquam viuum in forum producere, vt in rixa percuſſus, videretur inibi etiam interemtus. Frequentiùs tamẽ ſpiritus aſſumit corpus, quod ipſe ex ſpiſ-

S. Bonauent. in 2. p. diſt.

ſato

ſato aëre, aut alio elemento, concurrente aliqua mixtione ſubtilium corporum, per artem Angelicam applicatorum, & ſe inuicem tranſmutantium, vt ex eis vna ſubſtantia reſultet apta ad talis corporis repræſentationem. Aiunt Angelos ſanctos ſumere hanc materiam ex purioribus corporibus, quæ in ſuperiore parte aëris inueniuntur; à dæmonibus autem ex locis terreſtribus humidioribus, & fortaſſe immundis ac cœnoſis, eò quòd, in pœnam ſuæ malitiæ, aliud eis non permittatur. art. 2.q.2. & alij cum S. Thom.

§. XI.

Ob quas cauſſas tam turpis appareat ſuperbus alioqui Spiritus?

Animaduertite igitur, mortales, qualem aduerſarium; attendite, peccatores, qualem dominum; videte magæ & ſagæ, qualem ſponſum habeatis; ex qua materia corpus gerat compactum, aut qualia de patibulis, vel rotis, vel buſtis cadauera mutuet, vt ſe veſtiat, & vobis ornet. Animaduertite, qua forma ſe vobis ſiſtat; quã ater, quàm teter, quàm ſqualidus, quàm monſtroſus appareat? Putatis, hoc ſuperbum illum ſpiritum libenter facere; qui vtique mallet in ſpecie pulchra, regia, cæleſti

leſti videri, vt admirationi eſſet eius pulchritudo, & ad decipiendum aptior frons blandiens; ſed cogitur diuina voluntate, vt in ſordida & humano generi inuiſa forma, vel etiam metuendo vultu plerumque ſe præbeat intuendũ. Sic tumor illius premitur; ſic ſaſtus humiliatur; ſic innoteſcit quantum à ſua origine degenerarit; quantumque peccato ſit deformatus; ſic homines docentur, quantis monſtris ſeruiant, ſi ſe ſinunt ſeduci; ſic peccatores monentur, qualium prodigiorum, in inferno ſint habituri ſocietatem. Apud Athenienſes, ſi ſemimares, aut inſoliti animalium partus, & alia monſtra informia edita eſſent, fœtus exportari, & in mare, vel flumen deijci iubebatur. Quid aliud vult Deus, cùm talia dæmonum monſtra ſinit videri, quàm vt ea deteſtemur, amoliamur, & in mare Creticum, procul à nobis, immò in barathrum illis debitum ablegemus? Pudor eſt, amentia eſt, inſania eſt, nos illum qui pro nobis paſſus eſt tam dira, qui pro nobis ſanguinem & vitam fudit, qui *ſpecioſus eſt præ filijs hominum*, ſpernere, ipſumq; Saluatorem noſtrum, amabiliſſimumque Iesvm noſtrum fugere, repudiare, auerſari;

Alex. ab Alexand. lib. 5 Genialium dierum cap. 27.

ſari; & audire, ſequi, ah ſæpenumero etiam colere ac venerari, tam vile, tam turpe, tam execrandum monſtrum, perditorem noſtrum, & animæ noſtræ latronem, draconem ſæuiſſimum, qui aliquando non ſolùm nobis inſultans hoc ipſum exprobrabit; ſed etiam aduerſus Redemtorem noſtrum de tam inſipiente perfidia noſtra gloriabitur. Quam rem etiam atque etiam conſiderans D. Baſilius, in hunc modum proponit. *Terribilis me quidem cum mentis conſternatione horror inuadit metuentem videlicet, ne ſi aliud agendo in rebus futilibus ac vanis animum occupauero, à Dei charitate deiectus Chriſto dedecori ſim. Qui enim aſſiduè nunc ſuis nos artificijs circumuenire, & mundialis iſtius vitæ illecebris ineſcans omni conatu efficere ſtudet, vt datorum nobis à Deo beneficiorum, Deiq́ ipſius memoriam ex animis noſtris reuellat, is, vbi hinc migrauerimus, cum animarum noſtrarum exitio nobis inſultans, vehementiſſimeq́ inſectans, contemtionem Domino noſtram contumelioſè exprobrabit, contumaciaq́ ac defectione ab ipſo noſtra, gloriandi materia aduerſus illum vtetur, quòd videlicet, cùm nos ipſe neque crearit, neque pro nobis mortem ſubierit, ſibi tamen, ſpretus contemtusq́*

S. Baſil. in Reg. fuſ. diſp. 2. iur.

temtúq́; Dei præceptis obſequentes habuerit. Equidem iſtam ego futuram aduerſus Dominum contumelioſam opprobrationem, ac dedecus, & inſolentem hoſtis gloriationem, grauiora longè eſſe ſtatuo, quàm ea, quæ ſunt in gehenna ſupplicia, materiam videlicet nos aduerſario Chriſti, glorioſiùs ſe ſe aduerſus illum efferendi extitiſſe, qui conciliandæ nobis cauſſa ſalutis & mortuus ſit, & reſurrexerit: cui etiam vel hac gratia maiorem in modum debitores ſumus, ſicut ſcriptum eſt.

§. XII.

Monſtrorum Acheronticorum fœditas horrorem parit.

Supereſt ergo, vt hæc monſtra horreamus, fugiamus, deteſtemur. Quod ſancti ſanè tantò ardentiùs faciunt, quantò cenſent clariùs, ſibi bonum eſſe adhærere Deo. Nam & Sanctis apparet, vt in Iob, in D. Ioanne, in Antonio, in Dunſtano, in Brunone Epiſcopo Herbipolenſi, in ipſo Christo eſt demonſtratum. Cum his velut miles congreſſus eſt, vt ex certamine victores prodirent, tantoq́; fierent illuſtriores, poſtquam viciſſent. Alijs apparet Dei beneficio, vt territi deſinant peccare, & reſipiſcant. Alios omnino deuorat, quibus non

non in illorum, ſed, vt D. Gregorius ait, *ad ſolam vtilitatem audientium* eiuſcemodi hiſtorias, adeſt morituris. Ita à quinquenni puero, ita Chryſorio, ita Monacho hypocritæ viſus eſt. De Chryſorio hæc habet. S. Greg. l. 4. dial. cap. 38. *Pauore tetra eorum* ſpirituum *imaginis huc illucq́ vertebatur in lectulo, iacebat in ſiniſtro latere, aſpectum eorum ferre non poterat; vertebatur ad parietem, ibiq́ aderant. Cumq́ conſtrictus nimis relaxari ſe iam poſſe deſperaret, cœpit magnis vocibus clamare: Inducias vel vſq; mane, Inducias vel vſq; manè. Sed cùm hæc clamaret, in ipſis vocibus de habitaculo ſua carnis euulſus eſt. De quo nimirum conſtat: quia pro nobis iſta, non pro ſe viderit, vt eius viſio nobis proficiat, quos adhuc diuina patientia longanimiter expectat. Nam illi tetros ſpiritus ante mortem vidiſſe, & inducias petiſſe, quid profuit, qui eaſdem inducias quas petiit, non accepit?* Quanquam igitur talia monſtra videntibus nullum fructum afferant, afferunt tamen audientibus, & legentibus, in quem ſolum finem à Deo non minùs benignè, quàm iuſtè contingere permitterentur; & tamen non in hunc ſolùm finem permittuntur; quia ſæpe talia aſpicientes agnoſcunt, quid meruerint, & auxilia

auxilia petunt, quæ priùs reſpuerunt. In quam rem ſit vel vnicum hoc exemplum, quod Alexander ab Alexandro recenſet. Ita enim loquitur.

§. XIII.

Vtile eſſe, vt ſubinde talia monſtra terreant peccatores.

Alexand. ab Alexandro lib. 4. Genial. dier. c. 19.

Non eſt profectò fabuloſum, quod apud ſanctos viros autores memorant, vt cùm terris ſpiritibus, quos dæmones vocant, congreſſum habuerint, illosq́ diuerſis imaginibus, ac ſpecie multiplici propè deluſerint: Siquidem noſtra memoria id eueniſſe compertũ eſt. Nuper amicus meus ſummus ingenio, & fide ſingulari, rem dictu admirabilem, hac prodentibus nobis, ſibi eueniſſe narrauit: quod cùm credi vix poßet, multorum teſtimonio comprobauit; ſe, cùm apud coniunctißimum & ſibi familiarem Neapoli diuerteret, & noctis ſilentio clamantis de via, & vocem hominis auxilium implorantis audiuiſſet, cùm accenſo lumine accurriſſet, vt quid rei eſſet inquireret, ibi Dæmonem, & dirum quoddam numen tetra & horribili ſpecie conſpexiſſe, qui iuuenem quemdam clamantem & reluctantem, in via infeſtis manibus inuadere quærebat, quo conſpecto, cùm miſer ille ad ipſum, quem propè vidèbat

bat

bat accurriſſet, & ne apprehenderetur, quanto poterat nixu, ipſius veſtem & manum apprehendiſſet, ſe, diuino ſæpius aduocato nomine, cùm multum diuq; fruſtra fuiſſet reluctatus, vix tandem Dæmonem abegiſſe. Quo demum abacto, cùm iuuenem animo conſternatum in domum recepiſſet, nunquam quòd ſe dimitteret, aut pallium relaxaret, quiuiſſe efficere. tantáque eum torpedo inuaſit, vt mente euicta ſui compos non eſſet, cùm ſibi prorſus repræſentari, & ante oculos obuerſari illa ſpecies videretur. Tandem adſe redditus, rem quo pacto ſe habuerit enarrauit. Conſtabat enim prauis eum moribus, & inciuilibus, cum DEI contemptu diu vixiſſe, in parentéſq; tunc iurgatũ contumelias & intoleranda probra dixſſe, deuotionibus execrationibusq́; diris ab eis agitatum abiiſſe. Hæc Alexander. Et adhuc miramur talia patientes? miremur potiùs talia facientes. Æquum eſt, vt turpes larux inuadant turpia facientes. Habet magiſtratus lictores, quos mittit ad rebelles. Dei lictores ſunt dæmones, ex merito igitur illis plectit impios, ac præſertim parentum contemtores. Felix, qui, ne plectatur, territus exclamat auxiliumque vocat. Solent & parentes, vt terreant liberos ſuos,

illis neſcio quas vmbras, & hirſuta monſtra, extra hypocauſtum vagantia, minitari. Memini & ego non ita pridem inſignem ingenio & nobilitate adoleſcentem eiuſcemodi intemperijs agitatum, non auſum dormire ſolum, non egredi ſine comite extra limen hypocauſti, nocturno tempore: denique metuentem vehementer, ne à cacodæmone abriperetur; cauſsā ipſe probè nouerat. Quàm ille tum ad me cupidè cucurrit? quàm opem meam ſollicitè implorauit? ac propè hanc ipſam mihi tunicam à corpore abſtulit, cupiens, vt ad Exercitia ſpiritualia eum promouerem. Sed non erat tum tempus eum admittendi: ſatis illum diabolus exercebat, cuius terriculamenta illi vtile erat experiri, donec diſceret cauſſam potiùs moleſtiarum, quàm moleſtias ipſas exhorrere. Sic & Apoſtolus olim fecit, ita ſcribens ad Co-
1.Cor.5.3. rinthios: *Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam judicaui vt præſens, eum qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri IESV Chriſti, congregatis vobis, & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri IESV tradere huiuſmodi ſatanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat, in die Domini noſtri IESV Chriſti.*

CAPVT

CAPVT XIII.

Cur, & quàm monſtroſos diaboli faciant eos, quos inſident?

§. I.

Hominem quoſdam à malis ſpiritibus verè inſideri.

VEnio ad alterum modum, aut ſpeciem monſtrorum diabolicorũ. Neque enim ipſi duntaxat horrificè monſtroſos ſe ſe mortalibus aſpiciendos exhibent, ſed etiam admodũ monſtroſos faciunt energumenos, in quos ingrediuntur. Hoc antè, quàm demonſtrem, priùs oſtendendum eſt, an Spiritus iſti, & quomodo in homines intrent? Sunt enim, qui cum Leuino Lemnio putent, energumenos, qui à dæmonibus poſſideri dicuntur, naturalibus tantùm morbis laborare, non verò à dæmonibus poſſideri. Sunt qui animas quaſdam jam olim defunctorũ arreptitios inuadere arbitrentur. Priores erroris arguit, quòd nulla morbi vis docere homines poſſit, vt omniũ gentium linguis loquantur. Audimus enim ſimplices, ruſticos, illiteratos à ſpiritibus his inſeſſos

Leuin. Lemn. l. 2. de occult. naturæ cap. 2.

nunc Latinè, nunc Græcè, nuncHebraicè, nunc alijs idiomatis conuicia iacientes. Quis morbus eſt, qui futura, aut abſentia mortalibus patefaciat? Ex energumenis autem talia intelliguntur, vti & occulta aſtantium peccata non rarò propalam reuelantur. Denique quis morbus tantas ægroto dat vires, vt eum catenis aſtrictum vix quatuor validis lacertis viri poſſint cohibere; aut etiam vt è templi pauimento, per aërem, vſque ad fornicem ſummum tholúmue ſe ſe queat extollere? Ægrotat profectò mente, quiſquis hos effectus morbis naturalibus aſcribit. Poſteriores autem, qui animabus defunctorum hæc attribuunt; eodem argumento confutantur, quis enim illis hanc futura cognoſcendi vim tribuit? quis linguas docet? Et verò vel animas ſeparatas fateri, eſt concedere ſpiritus, qui ſi ad corpora pertinentes, ſine corpore exiſtere poſſunt, quanto magis exiſtere poterunt, ſine corpore, Spiritus ad corpora non pertinentes? Plura contra hos cumulat Toſtatus argumenta.

Toſtatus Abulenſ. q. 124. in cap. 8. Matthæi.

§. II.

Idem è ſacris litteris docetur.

Sed contra vtroſq; experientia quoque, &

& ſcriptura perorat. Experientia quidem, quia non ſolùm tot antiquæ & recentes extant hiſtoriæ, ſed etiam oculi mille teſtantur, ſe talia vidiſſe, qualia neq; morbus vllus, neq; vlla defuncti anima poſſet facere, dum adiurantur, exorcizantur & datis manifeſtiſſimis ſignis eijciuntur nigri iſti hoſpites. Clariſſima etiam de hac re eſt ſcriptura, immò ipſius Chriſti ſententia, & facta. Quot enim ipſe dæmones, diuerſis locis & modis, exturbauit? Eiuſdem ſententiæ fuerunt illi, qui *obtulerunt ei multos dæmonia habentes, & eijciebat ſpiritus verbo.* Omnia in Euangeliſtis ſunt plena. Fruſtra etiam Dominus Apoſtolis dediſſet poteſtatem in dæmones exterminandos ab hominibus, ſi nulli dæmones eos poſſiderent. Fruſtra Euangelium fidemq; hoc ſigno confirmaſſet. Fruſtra etiam regulam expellendorum quorundam dæmonũ illis tradidiſſet. Atqui dedit eis eam poteſtatẽ: *Et dedit illis poteſtatem curandi infirmitates, & eijciendi dæmonia.* Item voluit fidem hoc ſigno confirmari: *Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur: in nomine meo dæmonia eijcient.* Sed & regulam hanc dictauit: *Hoc genus dæmoniorum non eijcitur, niſi per*

Matth. 8. 16. 28.
Matth. 4. 24.
Matth. 9. 32.
Math. 12. 22.
Marc. 3. 15.
Marc. 16. 17.
Matth. 17. 20.

orationem & ieiunium. Vſurparunt hanc poteſtatem & regulam Apoſtoli, & omnes ferè Sancti prodigiorum patratores. Quin & blaſphemi illi Iudæorum principes, dum per ſummam contumeliam Chriſto dixerunt : *dæmonium habes* ; itemque: *Quid ipſum auditis? dæmonium habet*, ac rurſus: *In principe dæmoniorum eijcit dæmonia*; opinati ſunt vtique, aliquos à dæmonijs inhabitari. Faceſſant igitur illi atheizantes, qui, ne cogantur fateri, eſſe aliquos Spiritus, quod arreptitij perſpicuè commonſtrant, negant energumenos eſſe dæmonũ domicilia, & incredibilia opera atque effecta morbis naturalibus aſcribunt, nempe quales medici, tales Chriſtiani, helleboro curandi. Itaque non fruſtra in Sacerdotali Romano poſuit Eccleſia formulam exorciſmi, qui non eſt aliud, quàm oratio & adiuratio ab Eccleſia approbata, qua nomine Chriſti imperamus dæmoni, vt ab homine recedat. De quo S. Cyprianus agens Demetrianum Chriſtianorum hoſtē ſic compellat: *O ſi audire eos* (dæmones) *velles & videre, quando à nobis adiurantur, & torquentur ſpiritualibus flagris, & verborum tormentis de obſeſſis corporibus eijciuntur,*

Ioan. 8. 48.
Luc. 11. 15.
S. Cypr. ad Demetrianum.

tur, quando eiulantes, & gementes voce humana & poteſtate diuina flagella & verbera ſentientes venturum iudicium confitentur.

§. III.

Quid ſit, à dæmone inſeſſum eſſe?

Vt autem homo à dæmone inſeſſus dicatur, neceſſe eſt quidem, ſed non ſufficit, vt in eo inſit tanquam motor illius, ſed inſuper requiritur, vt in eum habeat quandã poteſtatem. Neutrum ſine altero ſufficit. Iob. 1. Accepit in Iob poteſtatem ſatan, vti in S. Antonium, in S. Franciſcum Xauerium verberandũ, non tamen iſti obſeſſi dicuntur, quia in illis non fuit Satan. In multis rebus eſt Satan, qui & *poſt* acceptam *buccellam* in Iudam *introiuit*, non tamen Ioan. 13. 27. tunc obſeſſus eſt Iudas, quia non habuit in eum agendi poteſtatem. Dicitur igitur in eum intraſſe, quia Chriſti vendendi ſuggeſſit conſilium; teſte Didymo. Quod ex Dydimus l. 3. de ſpirit. S. Ioanne conſtat ſic accipiendum, ait enim: Ioan. 13. 2. *Cùm diabolus iam miſiſſet in cor, vt traderet eum Iudas.* vbi inſinuatur, aliquando, idem eſſe *introire & mittere in cor.* Pertinet ergo ad inſeſſionem etiam poteſtas mouendi ac ſæuiendi in poſſeſſum; quam ſanè poteſtatem, dum exerit, non rarò monſtra ex

hominibus quodammodo facit, & ſæpe-numerò mirificè eos deformat; ſæpe ſen-ſuum vſu priuat, mutos, ſurdos, inſanos,
Matth. 15. 22. phreneticos reddit. Hac de cauſſa *mulier*
Marc. 1. 34. & 5. 15 18. *Chananæa clamauit: Miſerere mei, Domine, fili Dauid: filia mea malè à dæmonio vexa-tur.* Quo verbo paſſim vtuntur Euangeli-
Luc. 6. 18. ſtæ. Eſtque atrox vexatio belluæ iſtius. Quoſdam cæcos, quoſdam mutos, quoſ-
Math. 12. 22. dam ſurdos efficit. Hinc legimus: *Oblatus eſt ei dæmonium habens, cæcus, & mutus, &*
Marc. 9. 25. *curauit eum ita, vt loqueretur, & videret.* Alio loco ſurdum & mutum ſanauit, cui ſpiritus iſte vtrumque ſenſum ligauerat. Quod ſi quis vult audire vexationem gra-uiorẽ, audiat patrem genibus prouolutum
Math. 17. 14. ante Chriſtum & orantem: *Domine, miſe-rere filio meo, quia lunaticus eſt, & malè pati-tur: nam ſæpe cadit in ignem, & crebrò in aquam.* Ac ne quis morbum, non ſpiritum
S. Chryſ. hom. 28. id feciſſe putaret; ſequitur: *Et increpauit illum IESVS, & exijt ab eo dæmonium, & curatus eſt puer ex illa hora.* An non prodi-gium fuit, in ignem & aquam præcipitari, nec occidi? Adhuc ſæuiorem deſcribit Lu-
Luc. 8. 27. cas. *Et cùm egreſſus eſſet* Chriſtus, *ad terrã, occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmoniũ iam*

iam temporibus multis, & veſtimento non induebatur, neq; in domo manebat, ſed in monumentis, &c. Multis enim temporibus, arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus cuſtoditus, & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deſerta. Matthæus eandem hiſtoriam perſtringens ait: *occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſæui nimis, ita vt nemo poſſet tranſire per viam illam.* Lucas vnum tantùm deſcribit, nobiliorem, vt D. Auguſtinus putat, aut certè ſæuiorem, vt vult D. Chryſoſtomus & alij. Extendit ſeſe autem frequenter hæc diaboli poteſtas vſque ad morbos, vſq; ad cruciatus maximos, vſque ad mortē. Prius illud itidem ſcriptura indicat: *Et ecce mulier, quæ habebat ſpiritum infirmitatis, annis decem & octo, & erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum aſpicere.* Hanc autem infirmitatem à Chriſto expulſam, à dæmone procuratam fuiſſe, ipſe Chriſtus archiſynagogo reſpondens docuit his verbis: *Hypocrytæ, vnuſquiſque veſtrûm ſabbato, non ſoluit bouem ſuum, aut aſinum a præſepio, & ducit adaquare? Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligauit ſatanas, ecce decem & octo annis non oportuit ſolui a vinculo iſto, die ſabbati?*

Matth. 8. 28.

S. Auguſt. lib. 2. de conſenſu Euangeliſtar. c. 24.

Luc. 13. 11.

bati? Eo vſque hominem malus hic hoſpes denormat, vt ex eo teſtudinem faciat, aut etiam ſerpentem, qui per terram repat, morbiſque & doloribus impleat.

§. IV.

Exempla eorum, quos inſidens diabolus in monſtra deformauit.

Teſtantur id etiam diuerſorum Sanctorum hiſtoriæ, è quibus legimus, quoſdam ſpumaſſe, quoſdam ignito vultu, virentibus oculis, rictu terribili, iam luporum inſtar vlulaſſe, jam more leonũ aſtantes rugitu terruiſſe, & nullam non vocem edidiſſe beſtiarum. De S.Bernardo teſtatur Wilhelmus Abbas, eum à tyrannica diaboli vexatione, liberaſſe mulierem quandam, cuius faciem Proteus iſte vſq; adeò fœdã, deformem, horribilemq; intuentium oculis obiecerit, vt non pro homine, ſed pro deterrimo monſtro haberetur. Qualem vultum, quales oculos, quàm luridum colorem putemus fuiſſe filiæ illius principe parente oriundæ, quam viginti ſex annorum grauiſſimo morbo à dæmone afflictam tortore ſuo liberauit Theodorus Archimandrita? Qualem laruam exhibuit cacodæmon, in filia Gordiani Imperatoris,

Wilhelm. Abbas lib. 2. c. 3.

Georg. Presbyt. in eius vita apud Sur. to. 2.

Metaphr. 4. Febr.

ris, quem S. Tryphon ex illa eliminauit? Quàm terrificum fuit videre mulierem, Cerberi inſtar aconita vomentis, ore contorto ſpumantem, dentibuſque, in morem irritatæ tigridis frendentem, quam proſcripto malæ fidei poſſeſſore priſtinæ incolumitati reſtituit Laurentius Iuſtinianus ſanctus Venetorum Patriarcha? Nullus bufo ita fœdè tumet, vti tumuit guttur à Spiritu ſuperbiæ inflatum illius, qui ad preces S. Catharinæ eſt perſanatus. Refert Palladius, puerum ex quo S. Macarius humani generis hoſtem pepulit, ſupra quàm credi poteſt, toto corpore intumuiſſe; tympanum putaſſes, aut vtrem inflatum; deinde, qua parte potuit, maximâ aquarum copiam, cum ingenti vocis elatione, effudiſſe. Quid dico, aquam effudiſſe? conſuetum eſt hoc etiam hydrope laborantibus. Audierat D. Dominicum concionantem femina à dæmone inſeſſa, quæ, cùm in frequentiſſima turba ſederet, repentè agitata cœpit magnis editis clamoribus verba facientem interturbare. Id conſilium erat maligni hoſtis, ſed ſua machina captus eſt. Nam vir ſanctus & ſilentium imperauit ſpiritibus (quorum ſeptem erant)

Bernard. Iuſtinian. in vita S. Laurentij Iuſt. c. 8.

Raimun. in vita S. Catharinæ. Pallad. in vita S. Macarij.

In vita S. Dominici lib. 2. cap. 9.

erant) & facto Crucis ſigno, juſſit eos faceſſere. Ad imperium viri, fugatus hoſtis hoc prodigium reliquit, vt mulier magna carbonum & ſanguinis vi per os eructata, vnà cum ſpiritu animam expiraſſe crederetur. In alijs aciculæ, crines, claui, vitrorum & ouorum fragmenta, & neſcio quæ non quiſquiliæ reperiuntur, quæ vti non conſtat, quo modo intrarint, ita etiam prodigiosè euomuntur.

§. V.

Quot mala corporibus & animabus eorum, quos inſidet, inferat diabolus?

Atque vt manifeſtius fiat, quanta vaſtatione hominem deſtruat malus iſte inhabitator, annumerabo, quid in alijs, atque alijs vel corrumpat, vel efficiat, vt monſtroſi ſint. Siquidem 1. ſenſus inuadit eorumq́; organa hebetat, aut opprimit. Hinc in Euangelio legimus, alios excæcatos, alios exſurdatos, alios elinguatos, aut certè mutos factos; quemadmodum & grandæuam illam mulierem, quæ neque oculis, neque auribus quidquam ampliùs haurire quiuit, dæmone organa horum ſenſuum obſtruente; de qua Wilhelmus S. Theodorici Abbas memorat. 2. Vires depopulatur,

Wilhelm. S. Theodoriei. in

populatur, vt ſe loco mouere nequeant, ſicut puella, cuius meminit Fortunatus, quam Stygius ergaſtularius ita debilitatę vinctam tenuit, vt templum ingredi non poſſet. 3. Contrahit obſeſſos in globum, diſtrahit in lineam, torquet in omnes partes, vt experientia quotidiana ſub oculos ponit, & mulier Euangelica ſuo exemplo teſtatur, de qua ſupra recenſuimus; nec non Eutychius miſerrimè diſtortus ac volutatus, de quo Georgius Presbyter. 4. Vi impellendi quoſdam ſurſum attollit, vt mulierem à S. Bernardo Mediolani curatam: alios humi applaudit, ita enim filiam principis vehementiſſimè in terram alliſit, quam ſupra ſcripſimus, à Theodoro Archimandrita liberatam. Quoſdam etiam in ignem, quoſdam in aquam præcipites agit, vt Euangelium teſtatur. 5. Plurimos morbis & cruciatibus ita diſſoluit, vt non ſolùm membra ad officia ſua præſtanda reddantur inidonea; verùm etiam vt color è vultu, gratia è genis, nitor ex oculis fugiat, formaque omnis extinguatur. Vt enim, ſi vires integræ ſint, & ſingula membra ſuis locis conſiſtant, officijſq; ſuis fungantur, venuſtas quædam proportioq; allu-

vita S. Bernardi l. 2. c. 3. Fortunat. in vita S. Germani Epiſc. Pariſienſis cap. 27. Luc. 13. 11. Georg. Presbyt. in vita Theod. Archim. In l. 2. Vitæ S. Bernardi. c. 4. Marc. 9.

allubeſcit; ita ſi hæc tollantur, neceſſe eſt, ipſam quoq; pulcherrimam hominis conſtitutionem diſſolui atque deſtrui. Hinc quidam ex hac hominum claſſe, luridi, buxanteſque, & inſtar Auernalium vmbrarum incedunt, viris timendi, pueris fugiendi; præſertim ſi oculi igniti, velut draconum fulgurantes, accedant. 6. Imaginationem & phantaſiam ita occupant, turbant, euertunt iſti Spiritus, vt obſeſſus ſe ipſum pro monſtro habeat, vtque non ſolùm ſibi perſuadeat, ſe in hoſtes ſuos incidiſſe, belluas cruentas videre, laruas cernere, mortem præſentem habere; ſed etiam vt ſeipſum in belluam conuerſum arbitretur, eaque propter in obuios inuolet, ſæuiat, eos laceret, & occidat. Talis fuit, quem gladio infeſto per vrbis plateas ruentem, & quoſcunque obuios petentem, teſte Sozomeno, Arſacius integritati reſtituit. 7. Membris obſeſſi vtitur diabolus tanquam ſuis inſtrumentis. Neque enim tantùm manibus inuadit, & vnguibus ad ſe accedentes, vt eos vulneret, laniet, diſcerpat. Neque calcibus ſolùm impetit & percutit. Lingua illi ipſa eſt pro gladio; vox pro ferro eſt. Quàm impias

Sozom. lib. 4. c. 5.

vomit

vomit blaſphemias ? quanta iactat in aſtantes conuicia ? quàm atroces calumnias ſpargit ? quot falſis detractionibus nomen aliorum infamat ? Ita quidem lingua energumeni abutitur. Abutitur & gutture, per quod voces trudit inconditas & belluinas : ſibilat vt ſerpens, rugit vt leo, mugit vt taurus. Sic ex latratu, Alexandriæ, multi vtriuſque ſexus ſunt deprehenſi, à Cerbero in poteſtatem redacti, vt tradit Sigebertus. Abutitur & ſtomacho, quem ſubinde monſtroſæ voracitatis ingluuie contaminat. Fuit Theodoreto teſte, à vulpe Tartarea obſeſſus, qui tametſi, vno die, triginta gallinas degularet, *appetitionem tamen non poterat extinguere ſatietate.* Tanta fames cum dæmone expulſa eſt à S. Macedonio, aquâ benedictâ. Hic talis priùs helluo, poſtea parua gallinæ particula fuit contentus. Alium fuiſſe refert Palladius, qui trium modiorum panes, vna vice deuorare ſolebat, & eoſdem mox eructans reſoluebat in vaporem. Quin ſupra omnem Eriſichthonem adeò rabioſè famelicus fuit, vt, ſi panes deeſſent (quis enim ei piſtor poterat ſatis pinſere ?) ſua ipſe excrementa comederet, & , vt fercu-

lo po-

Sigebert. ad Anno Domini 537. in Chronic.

Theodoret. in hiſt. SS. PP. ſect. 13

Palladius in vita Abbatis Macarij ſect. 17.

lo potus reſponderet, ſuum ipſe lotium, potitaret. Quis, in hoc miſero homine, dubitaret ſpiritum immundum habitaſſe? Qualis hoſpes, tale epulum. Abutitur denique & vultu. Neque enim minaces ſunt tantùm obſeſſorum & tragici oculi, ſed etiam ipſe reliquus vultus horribilis eſt ac truculentus, quando ſe ſe vult exerere cacodæmon; & qualem aſpectũ ne in ipſo Atreo finxerunt Poëtæ. Quid ita? Nimirum quales ipſi ſunt maligni ſpiritus in oculis Dei, & in ſua perturbata deprauataque voluntate, tales formas plerumque coguntur etiam in arreptitijs exprimere; vt hoſpes vel de hoſpitio poſſit agnoſci. Quin etiam non coacti, ſponte ſua, truces volunt videri & crudeles, vt terreant, & timeantur. Non raró certè ita pingunt genas, rugant frontem, pandunt rictum, ſtringunt dentes, vibrant oculos, diſtrahunt capillos, vt ſupra horrorem omnium Furiarum intuentibus horribiles ac metuendi videantur. Talia monſtra ex hominibus facit Orcus, vt taceam eum etiam ſæpe in ipſam animam graſſari, ſi permittatur; ſiquidem dum corpora affligit, etiam in animas quædam detrimenta manant.

Sicut

Sicut enim, quando corpora bene affecta ſunt, non exigua emolumenta in animas redundant; ita vice verſa, eorundem moleſtiæ animas impediunt ab exercitio virtutum, quarũ nonnulla opera vel membrorum miniſterio indigent, vel certè eorum doloribus retrahuntur. Et quamuis dæmon hominum voluntatem per ſe impellere non poſſit, poteſt tamen inclinare, dum in corporibus illecebras excitat, & ea ſenſibus externis interniſq; proponit, quæ magnum pondus addunt voluntati. Siquidem *corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena habitatio deprimit ſenſum multa cogitantem.* Sap. 9. 15. Quanquam etiam habitus virtutum, quos importunus iſte habitator inuenit, non extinguat, ita tamen ſæpe hebetat, vt nullam poſſint vel modicam habere functionem; præcipuè eos, qui intellectum fulciunt, & proinde phantaſmatum auxilio indigent. Dum enim validus eſt in phantaſmata, per ea etiam obfuſcat intellectum. Sic non tantùm corpus fit ab hoc incola miſerum & monſtroſum, ſed anima quoque ipſa deſtruitur, vt homo talis hominem non agat, ſed ſit quodammodo incarnatus dæmon. Quas ob cauſ-

ſas, inter maxima beneficia diuina, eſt vnum, à dæmone inſidente liberari; &, quod pauci agnoſcunt, multò maius; dæmonem ita arceri, vt nos ſemper volens, nunquam tamen audeat inuadere. Multos ſanauit IESVS, multa varijs beneficia contulit, quæ iuſſit taceri, & nemini dici: at quando, apud Geraſenos, eiuſcemodi
Luc. 8. 39. hominem liberauit, dixit illi: *Redi in domũ tuã, & narra, quanta tibi fecit Deus.* Quod & ipſe, qui ſanatus fuerat, agnouit. Nam *abijt per vniuerſam ciuitatem, prædicans, quanta illi feciſſet, IESVS,* quem proinde, tanquam Deum, quem iuſſus eſt prædicare, agnouit.

§. VII.

Sine poteſtate à Deo data, in neminem poſſe intrare diabolos.

Hæc talia igitur tantaque hominibus damna ab hoſte humani generis cur inferri ſinit Deus? Nam ſine eius nutu non
Iob. 1. 12. & c. 2. 6. inferuntur. Si enim Iobum non potuit vel in fortunæ, vel in corporis bonis attingere, niſi poteſtate à Mundi Authore & Gubernatore accepta; quantò minùs poterit in ipſum hominem intrare, & vires eius inibi vaſtare, ſine conceſſa ſibi à Numine,

ne, permiſſaque facultate? Enimuerò ſi neque in porcos potuit ingredi, ſine eius permiſſu, quis credat, id illi in homines licere, niſi diuina prouidentia ita ordinante? Quanta enim dæmones damna corporibus & animabus obſeſſorum inferant, vidimus: Si non refrænarentur, omnia peſſum irent. Eſt in illis vis maxima, voluntas nocendi ſumma: &, vt ſcriptura ait; *Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei.* Etenim, ſi permittantur, omnia nunc poſſunt operari, quæ in natura pura facere potuiſſent; cùm poſt peccatum naturalia in eis integra manſerint, vt cum S. Dionyſio, & S. Thoma ſcholaſtici Doctores tradunt. Ad has vires accedit in illis voluntas & libido extrema mortalibus damna inferendi. Cur igitur id non faciunt? manus illorum ligantur. Quod etiam ex illis Chriſti verbis diſcimus: *Simon, Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua.* Impeditur igitur ſæpe, ne noceat; &, vt noceat, Dei debet ſententiam voluntatemque expectare. Tantum poteſt, quantum ille permittit, qui in vnum hominē plus huic

Luc. 8. 32.

Iob. 41. 24.

S. Dionyſ. de diuin. nomin. cap 4. S. Thom. 1. p. q. 64. a. 4.

Luc. 22. 31.

carnifici permittit, in alium minus. Cur igitur diabolo, hoſti ſuo & hominum, permittit Deus iſta? Hoſti, aio? immò hoſti ferociſſimo, crudeliſſimo, immaniſſimo, hoſti corporum tortori, & animarum inſidiatori.

Claud. lib. 1. in Ruffin.

Quid tale immane vnquam geſſiſſe feruntur
Vel Scinis Iſthmiaca pinu, vel rupe profunda
Scyron, vel Phalaris tauro, vel carcere Sylla?
O mites Diomedis equi, Buſiridis ara
Clementes. Iam Cinna pius: iam Spartace lenis
Plutoni *collatus eris.*

§. VII.

Variæ cauſſæ, ob quas diuina bonitas homines ſinit ab inſidente humani generis hoſte vexari.

Cur ſpiritus nequam in homines ingredi geſtiat, cauſſa in propatulo eſt; adeò voluntas illius auerſa eſt à Deo, vt quia Deo nocere nequit, ſaltem creaturam illius diuexet: quam etiam idcirco odit, quia Deum odit; & cui inuidet, quod Diuina maieſtas, relictâ Angelicâ naturâ, in vnitatem

tatem diuinæ hypoſtaſis aſſumſerit humanam. Sicut ergo homines vindicta ardentes voluptatem capiunt ex occaſione vltionis, ita ille delectatur, ſi quibus inſenſus eſt cruciantur. Hæ diabolo cauſſæ ſunt homines arripiendi. Atqui Deus humanum genus amat, eíque bene vult, bene facere cupit, cur ergo dæmones vel immittit illis, vel permittit, vt cum tanta clade in eos intrent? Quomodo hoc cum illius amore, cum bonitate, immò cum juſtitia congruit? Congruit omnino, vt etiam hîc exclamare libeat: *Domine, in cælo miſericordia tua: & veritas tua vſq; ad nubes. Iuſtitia tua ſicut montes Dei;* hoc eſt, ſicut montes maximi maxima: *judicia tua abyſſus multa.* Etſi igitur illam infinitæ ſapientiæ & prouidentiæ abyſſum non poſſimus penetrare, ſunt tamen nihilominus multæ claræque, etiam in hac Stygia tyrannide immittenda, vel permittenda, cauſſæ, vt cogamur dicere: *Domine, in cælo miſericordia tua,* circa Sanctos tuos ab omni eiuſcemodi vexatione immunes; in terris autem, vbi iſta permittis, *veritas tua vſq; ad nubes; & iuſtitia tua ſicut montes Dei.* Cauſſæ enim ſunt hominibus ex ipſa miſericor- Pſal. 35. 5.

dia, veritate, iuſtitia patefactæ. 1. Ita diſcimus, præter corpora, ſpiritus aliquos eſſe, quod athei negant, vt Deum negent. Fit ergo ipſe hoſtis Dei, teſtis Dei,. Cum atheis proſternuntur & Sadducæi. *Sadducæi enim dicunt, non eſſe reſurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum.* 2. Ab his ſpiritibus colligimus, abſonum non eſſe, etiam animam noſtram à corpore liberam, corporis expertem poſſe ſubſiſtere, ac proinde, inſtar Angelorum, immortalem eſſe atque æternam; eamque poſt hanc vitam, aliam viuendi rationem ingreſſuram. 3. Obſeſſorum tam tyrannicè tractatorum calamitas oſtendit, quantum ſit huius nequam ſpiritus erga homines odiũ, quanta crudelitas; vnde meritò ab omni eius conſortio, auxilio, familiaritate abhorremus. Eſt enim eius conſortium fallax, auxilium inutile, familiaritas pernicioſa. 4. Contra tam potentem & dirum hoſtem, neceſſariò ad diuinam opem, ad Sanctorum ſuffragia, ad Eccleſiæ ſacros ritus, & Sacramenta currimus. Malus ergo perſecutor boni remedij quærendi cauſſa eſt. 5. Diſcimus ex hac dæmonum vexatione, quàm miſerè accipiat animas peccantium,

Act. 23. 8.

Vide Toſtat Abulenſ. in cap. 8. Matthæi. q. 12.

cantium, quas tanquam fortis armatus poſſidet. Ea enim quæ in corporibus cruciatis facit, indicia ſunt eorum, quæ in anima molitur. Longè enim ille ex animabus monſtra efficit deteſtabiliora. Facit eas cæcas, vt non videant veritatem; facit ſurdas, vt non audiant monentem; facit mutas, vt peccata ſua non confiteantur; deniq; nihil in corpore deſtruit, quod non ſuo modo etiam in anima corrumpit. 6. Ex cruciatu, quo à ſe poſſeſſos affligit, conie-cturam haud obſcurè facere poſſumus de tormentis, quæ patientur in inferno damnati; illi, inquam, qui in æternum ſub omnimoda illius erunt poteſtate. 7. Diſcimus & hinc, quàm longè meliorem hoſpitem poſſimus recipere, nempe ipſum Chriſtum, per SS. Euchariſtiam in pectus noſtrum intrare cupientem, qui identidem ſtat ad illud oſtium & pulſat; ipſum Spiritum ſanctum, qui meritò *dulcis hoſpes animæ* ab Eccleſia appellatur; ipſam SS. Trinitatem iuxta illud: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Quàm iſti longè alij melioreſq; ſunt hoſpites? quàm longè ali- Ioann. 14. 23.

ter domum, in quam intrant ſolent ornare? Vt ergo Deo ianua, & feneſtræ, & totum pectus aperiatur, excludaturq; vaſtator Angelus, ſinit diuina prouidentia à dæmone malo inſeſſos adeò malè tractari.

§. VIII.

Omnis peccator meretur à diabolo, cui ſe ſubijcit, poſſideri.

Hi omnes, alijq; plures ſunt optimi fines, ob quos diuina prouidentia adamantinas Inferorum portas reſerat, damnatisq; ſpiritibus inde exeundi, hominesque inuadendi facit poteſtatem. Sed longè aliæ ſunt ex parte ipſorum hominum cauſſæ, quæ Deum cogunt, vt, tanquā iuſtus criminum vindex, dæmones, haud ſecus ac tortores carnificesq; ſuos, iubeat in homines inſilire, ſæuire, furere. Imperat rex militibus ſuis, vt ciuitatem rebellem armata manu inuadant, ſpolient, diripiant, incendant; & Deus de cælo aſpiciat tot homines ſibi indigniſſimè rebellantes, nec mittat ſuos hos ſtygios executores, vt
1.Cor 5.5. eos lacerent? Audijt D. Paulus, inceſtum, apud Corinthios, commiſſum, & zelo Domini exardeſcens iudicauit, *tradere huiuſmodi ſatanæ in interitum carnis*; audit & videt

det mundi Rector longè magis nefanda, & ſatanam nullum habeat, cui nefarios tradat? Septem dæmonia fuerunt in Maria Magdalena. cur? quia *erat in ciuitate peccatrix*. Tot ergo dæmonia meruit, quot hydræ fuerunt capita. Luxuria enim rarò eſt ſola; ornat ſe ſuperbè, vt placeat; auarè emulget à iuuenibus opes, quibus ſe ornet; iraſcitur, ſi contemnitur; odit, ſi non amatur; & quia ſine Baccho & Cerere friget Venus, carnem gulosè ſaginat. Caro autem opprimit ſpiritum; nec ſapiunt terrenis deſiderijs cæleſtia. Hinc acedia. Hæc ſunt ſeptem hydræ capita, quorum ſingulis ſuus Satan debebatur. Illi enim ſe ſubijcit, quiſquis illius ſuggeſtioni obedit. Malè igitur Deus accuſatur, quòd homines diaboli ſubijciat poteſtati; ipſi homines dum peccant, ſe ſe imperio illius ſubijciunt; ſe ipſos igitur accuſent. Immo Dei clementiã obſtupeſcant, tam paucos peccatores tyranni huius libidini permittentis. Non milleſimus, nec millies milleſimus patitur, quod omnes peccatores merentur. Qui autem patiuntur, quod meruerunt, ſciant illud S. Auguſtini dictum: *Dæmones, niſi quos fallendo, deceperunt, poſſide-*

Marc. 16. 9.
Luc. 7. 37.
S. Auguſt. de ciu. l. 4 cap. 34.

poßidere non poſſunt: iure per peccatum acquiſito ſcilicet. Nam Dei poteſtate accepta, poſſunt, ob alios quoq; bonos fines, etiam ſæuire in innocentes, vt infrà docebo. Interim & nocentes diuinus iudex, vt iuſtè, ita & vtiliter plectit.

§. IX.

In energumenis pœna diuina conſideranda.

S. Hier. in Dan. S. Epiphan. in vita Danielis.

Si aliquos permittit palam ita vexari, eosq́; monſtroſos fieri, ceteris mortalibus monſtrat, quid vitare debeant, ne & illi in huiuſmodi monſtra abeant. Sententia D. Hieronymi & D. Epiphanii eſt, Aſſyriorum regem Nabuchodonoſor, præterquã quòd ita monſtroſus effectus ſit, quemadmodũ eum nos ſuprà deſcripſimus, etiam adeò monſtroſum fuiſſe, quòd à dæmonibus obſeſſus eſſet. Quæ opinio inde ſuam accipit probabilitatẽ, quia certè plurima obſeſſi in eo fuerunt argumenta. Quod ſi ita eſt, reuocemus in memoriã flagitia illius, & fatebimur eum totas legiones diabolorum commeruiſſe. Saul quoq; rex à multis grauiſſimisq́; authoribus exiſtimatur à cacodæmone infeſſus & exagitatus. At quis eum innocentem paſſum exiſtimauit,

uit, qui tam inuidus, tam ſuperbus, tam Deo & Prophetæ inobediens, & tantus Dauidis perſecutor fuit? Quas ob cauſſas dicitur: *Spiritus autem Domini receßit à Saul, & exagitabat eum Spiritus nequam, à Domino.* 1. Reg. 16. 14. Recedente ergo ſpiritu Domini, animaq; virtutibus euacuata, ſuccedit ſpiritus nequam; ſicut in domum ab hominibus deſertam, immigrant vlulæ, & veſpertiliones, & ſtriges. Huic nocturnæ & malè ominatæ aui nidus vitijs paratur & ornatur; & ibi vbi vſque ad puluiſculum, vt aiunt, virtutes ſunt eliminatæ, libenter habitat ſpiritus immundus, cui locus immunditijs mundatur, & ſpurcitijs ornatur. Hunc ergo hoſpitem inuitat, qui animam ſuam ad hunc modum ornat; iuxta illud: *Cùm immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem: & non inueniens dicit: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et cùm venerit, inuenit eam ſcopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & ingreßi habitant ibi.* Luc. 11. 24. Hoc ipſum declarat Caſſianus his verbis. *Conſtat, immundos ſpiritus,* (ordinariè) *non aliter poſſe in illos,* Caſſian. collat. 7. c. 24.

quorum corpora obtenturi ſunt, penetrare; niſi prius eorum mentes cogitationesq́; poſſederint. Quos cùm timore ac memoria Dei, vel ſpirituali meditatione nudauerint, velut exarmatos omni præſidio, ac munitione diuina nudatos, facilè vincendos audenter inuadunt: domicilium deinceps in ijs, velut in poſſeſſione ſibi tradita præſumentes.

§. X.

Exempla eorum, qui in pœnam à dæmone ſunt inſeſſi.

Poteſt hoc innumeris exemplis illuſtrari; atque in primis eo, quod in vita S. Tryphonis legimus. Adducta erat, ad hunc ſanctum Gordiani Imperatoris filia, à malo dæmone inſeſſa. Eum dæmonem adiurans Tryphon interrogauit, cur auſus eſſet in puellam hanc intrare? Coactus igitur pater mendacij dicere veritatem, reſpondit: *Dæmones in illos habere poteſtatem, qui opera ijſdem grata exercent: qualia ſunt, cultus ſimulachrorum, blaſphemiæ, adulteria, veneficia, inuidiæ, cædes &c.* Verum hoc eſſe, docet hiſtoria S. Kiliani à nobis alibi recitata. Summa eſt. Perſuaſerat Kilianus Franconiæ Duci, vt Geilanam fratris eius coniugem dimitteret, ne alter Herodes fieret.

Metaphr. 1. Febr.

Sigebert. circa An. 697.

ret. Id mœchæ fuit peracerbum. In vltionem igitur Kilianum interfici iuſſit. Sed & Geilana experta eſt diuinam Nemeſin, à dæmone enim correpta truculentas pœnas dedit. Scribit in Arnolphi vita Liſiardus, D. Arnolphum cùm pacem etiam atq; etiam ſuaderet, à Folcardo homine potente præ ſanè arroganter contemptum fuiſſe: ob quem faſtum ſpiritus ſuperbıæ in eum accepit poteſtatem, illumq; poſſidens miſerandum in modum lacerauit. Gundericus Wandalorum rex templum ſtatuerat compilare; in ipſo adhuc limine erat, cùm eum vindex Genius malus anteuertit, & priùs in illum, quàm ille in templum intrauit. Nihil hoc noui. Iam olim *Deus miſit in* impios *iram indignationis ſuæ, indignationem, & iram, & tribulationem, immiſsiones per angelos malos.* Cur non per angelos malos? qui contra Pharaonem aliosque peccatores ipſas beſtias armauit? Sunt angeli iſti beſtijs etiam ſæuiores.

Liſiard. in vita S. Arnolphi cap. 41.

Pſal. 77. 49.

§. XI.

Ob leuiores quoque culpas dæmoni in homines dari poteſtatem.

Sed beſtiæ iſtæ catenis vinctæ, cuſtodijsque clauſæ tenentur; irrumpere non poſſunt,

poſſunt, niſi in eos, quibus vel culpa talē pœnam parat, vel Dei prouidentia. Quo ſenſu S. Auguſtinus ait: *Poteſtas inimica vincit, aut ſubiugat neminem; niſi ſocietate peccati.* Quamobrem quæſtionem mouet, & ſoluit in hunc modum. *Dicit aliquis, ſi ligatus eſt diabolus, vt eſt, quare adhuc tantum praualet? Verum eſt, fratres chariſſimi, quia multum praualet: ſed tepidis & negligentibus, & Deum in veritate non timentibus dominatur. Alligatus eſt enim, tanquam canis catenis innexus, & neminem poteſt mordere; niſi eum, qui ſe illi mortifera ſecuritate coniunxerit.* In adultis igitur ordinariè & plerumque flagitium aliquod præcedit, quod diabolo ianuam aperit, per quam in hominem ingrediatur. Teſtem do D. Hieronymum, cuius hæc verba ſunt: *In Gazenſis empory oppido, virginem Dei, vicinus iuuenis deperibat. Qui tùm frequenter tactu, iocis, nutibus, ſibilis, & cæteris huiuſmodi, quæ ſolent morituræ virginitatis eſſe principia, nihil profeciſſet, perrexit Memphim; vt confeſſo vulnere ſuo magicis artibus rediret armatus ad virginem. Igitur poſt annum doctus ab Æſculapy vatibus ſubter limen domus puellæ tormenta quædam verborum, & portentoſas figuras,*

S. Auguſt. l. 4. de ciuit. c. 34.

S. Hieronym. in vita Hilarij.

guras, ſculptas in aris Cyprij lamina defodit. Illico inſanire virgo, & abiecto capitis amictu rotare crinem, ſtridere dentibus, inclamare nomen adoleſcentis. Magnitudo quippe amoris eam in furorem verterat. Perducta à Parentibus ad Monaſterium ſeni (Hilarioni) traditur, vlulante, ſtatim, & confitente dæmone: Vim ſuſtinui, inuitus ſum adductus. Quàm bene Memphi ſomnijs homines deludebam? O cruces! ô tormenta! quæ patior? Exire me cogis, & ligatus ſubter limen teneor. Non exeo, niſi adoleſcens, qui ligauit, dimiſerit. Tum ſenex, Grandis, ait, fortitudo tua, qui lino & lamina ſtrictus teneris. Dic quare auſus es ingredi puellã Dei? vt ſeruarẽ, inquit, eam virginem. Tu ſeruares proditor caſtitatis? cur non potiùs in eum, qui mittebat es ingreſſus? vt quid, reſpondit intrarem in eum, qui habebat collegam meum amoris dæmonem? Noluit autem ſanctus iubere ſigna perquiri, ne aut ſolutus Dæmon incantationibus videretur receßiſſe, aut ipſe ſermoni eius accommodaſſe fidem, aſſerens fallaces eſſe dæmones, & ad ſimulandum callidos. Seuerè autem, reddita ſerenitate, increpuit virginem, cur feciſſet talia, per quæ dæmon intrare potuiſſet? Qualia autem ea fuerint non ex-

preſſit,

preſſit, vel ne virginem infamaret, vel, vt minoris culpæ tam graui pœna, alios à maioribus quoq; peccatis absterreret.

§. XII.

Clariora exempla eorum, qui ob leues culpas, traditi ſunt diabolo cruciandi.

S. Greg. lib. 1. dial. cap. 4. Si enim in virgine inuenit, ob quod in eam immigrare potuit immundus Spiritus, quot cauſſas habebit in Helena aliqua, aut Thaide? Atque vt, quæ leuiora videntur, ſufficere intelligas ad hoſpitij iſtius apparatum, Romæ, *quadam die Dei famula ex monaſterio virginum hortum ingreſſa eſt, quæ lactucam conſpiciens concupiuit, eamq; ſigno crucis benedicere oblita, auidè momordit: ſed arrepta à diabolo protinus cecidit. Cumq; vexaretur, Patri Equitio ſub celeritate nunciatum eſt, vt veniret concitus, & orando ſuccurreret. Moxq; hortum idem pater vt ingreſſus eſt, cœpit ex eius ore quaſi ſatisfaciens ipſe qui hanc arripuerat diabolus clamare, dicens: Ego quid feci? ego quid feci? Sedebam ibi ſuper lactucam, venit illa, & momordit me. Cui cum graui indignatione vir Dei præcepit vt diſcederet, & locum in omnipotentis Dei famula non haberet. Qui protinus abſceſſit, nec eam vltrà contingere præualuit.* Itaque non cogita-

cogitatio tantùm impura, locum dat diabolo, ſed etiam leuis indulgentia gulæ, aut crucis faciendæ neglectus; &, vt Petrus Thyræus (qui in hoc argumento eſt valde locuples, magnamque diſputandi materiã ſuppeditauit) docet, *certum eſt, veniales culpas dæmonibus homines ingrediendi occaſionem præbuiſſe.* Confirmat hanc doctrinam Caſſianus hoc exemplo. *Cùm eſſet Moyſes ſingularis, & incomparabilis vir, ob reprehenſionem vnius ſermonis, quem contra Abbatem Macharium diſputans paulò duriùs protulit, quadam ſcilicet opinione præuentus, tam diro confeſtim eſt traditus ſpiritui, vt humanas egeſtiones ori ſuo ab eo ſuppletus ingereret. Quod flagellum purgationis gloria ſe Dominus intuliſſe (ne ſcilicet in eo vel momentanei delicti macula reſideret) velocitate curationis eius atq; aucto remedio demonſtrauit. Nam continuò Abbate Machario in oratione ſubmiſſo, dicto citiùs nequam ſpiritus ab eo fugatus abſceſſit.* En quid vnum impatiens verbum; quid leuis gula, quid fortè incauta cogitatio puellæ ſuperioris, in diuino conſpectu, pœnæ meruerit? Quibus pœnis digni erunt in omne ſcelus fatuati?

Pet. Thyræus p. 2. de dæmoniacis c. 30.

Caſſian. collat. 3. c. 27.

§. XIII.

Multò magis, ob grauiora peccata, alij puniti recenſentur.

Quid alij merebuntur, qui ſe ſe in illicitas voluptates totos immergunt? qui vino & ingluuie ventris non rationis tantùm, verùm etiam ſanitatis vigorem opprimunt? qui in peccata conantur etiam eſſe ingenioſi? Sueſſionenſis Eccleſiæ Epiſcopus Arnolphus poſtquam ab adoleſcente totam dæmonum legionem exturbauit, quæſiuit ex eo priſtinæ ſanitati reſtituto, quanam de cauſſa tam atroci malorum ſpirituũ tyrannidi traditus fuerit? Cui adoleſcens: *vindicta*, inquit, *quam in alio probaui, præcipua mali, quod paſſus ſum, cauſſa fuit. Porrò fugientem me dæmones primùm inſecuti: poſt aſſecuti circumſteterunt; & vbi vehementer terruiſſent, ingreſſi fuerunt infelicem.* Itaque cur non vindictæ appetentes talem vindicem mereantur, ſi merentur vindictæ approbatores? Cur ſuperbos nõ hoc pacto humiliaret, qui eſt *rex ſuper omnes filios ſuperbiæ?* Sic ingreſſus eſt mox illum religioſum, vbi Popponis Stabulenſis Abbatis ſui mandatum implere neglexit, & non ſine contemtu præteriuit. Superbos

Liſard. Epiſcop. Sueſſion. in vita S. Arnolph.

Iob. 41.

Euerhelmus Abb. Altimõtenſis in

bos pariter, & inobedientes, ac ſuis parentibus impiè ingratos eandem pœnam ſæpe ſæpius irrogatā legimus, vt quod peccatum eſt frequentiſſimum, etiam frequenti exemplo puniretur. Venerunt aliquando ad S. Parthenium parentes duo, cum adducto filio, qui grauibus tormentis à dæmone quatiebatur. Eum Sanctum enixè rogauerunt, vti filium ſuum priſtinæ reſtitueret ſanitati. His S. Parthenius ita reſpondit: *Sinite, torqueatur. parricida eſt: parentibus vobis ſæpe moleſtus fuit: & quam eidem optaſtis, iuſtam ſuſtinet caſtigationem.* Quo exemplo non filij tantùm diſcunt eſſe morigeri erga parentes, ſed etiam parentes monentur, ne filijs irati diabolum imprecentur. Audit enim Deus, & vtramque partem ſubinde vno plectit ictu, peccantes, & imprecantes. Habent ergo poſtea, & quod meruerunt illi, & quod petierunt iſti; nec poſſunt iure conqueri contra Deum, à quo impetrauerunt, quod optauerunt. Sic ille pater filiæ quinquenni, quam deprehenderat lac comedentem, ira efferueſcens imprecatus eſt, *vt vna cum lacte diabolum voraret.* Vix verbum hoc illi ex ore euolauit, cùm diabolus inuolauit

vita Popponis cap. 18.

Metaphr. 7. Febr.

Cæſarius l. 5. c. 26.

Idem lib. eod. c. 11. & 12.

in puellam; quam vſque ad maturam ætatem miſerè cruciauit. Alia duo recenſet idem author, vnum de vxore, alterum de filio, quibus maritus & pater diabolum imprecatus eſt cum effectu. Nihil habent ergo iſti, quod accuſent Mundi gubernatorem. Digni ſunt hac pœna, in qua Deum ludunt. Ludunt autem, ſi petunt, quod nolunt impetrare.

§. XIV.

Sancti dæmonem in alios ſæuientem impetrantes.

Audoen. Rhotomagenſis præſul in vita S. Eligij lib. 2. c. 20.

Quanquam etiam bono zelo Sancti leguntur hunc Spiritum præuaricantibus imprecati, vel pro poteſtate ſua etiam immiſiſſe, in iuſtam peccati pœnam, ac emendationem. S. Eligius Nouiomenſis Epiſcopus, viderat à ſuis ſubditis, in natali die S. Petri, impios quoſdam ac ſuperſtitioſos chorearum ritus celebrari. Eos, pro officio ſuo, volebat eſſe abrogatos. Vſus argumentis; ſurdi fuerunt. Vſus eſt imperijs; quaſi ſaxum fuère immobiles. Vtq; plerumq; eſt inemendabilis pertinax conſuetudo, cùm corrigi deberent, facti ſunt longè inſolentiores. Vltimum remedium petijt à Deo Eligius, vt in eos animaduerteret.

ret. Petijt, impetrauit. Mox enim amplius triginta (alij quinquaginta numerant) obſeſſi ſunt à ſpiritibus immundis. Tremuerunt hoc tam diro ſpectaculo reliqui, & ſociorum miſerti Sanctum virum rogauerunt, vt eos hoc ſupplicio liberaret: quibus reſpondit: *Experiantur prius, cui ſeruire elegerint.* Perdurauit ea vexatio, per ſolidum annum. Vertente anno, ac natali S. Petri demum redeunte, intolerabili illa tortura ſunt liberati. Ita plebeia petulantia minimè plebeo modo, & chorea choreis ipſis punita eſt. Caſtigata quoque ad eundem modum militaris licentia legitur, apud Magnum Gregorium. Siquidem *Valeria prouinciam Longobardis intrantibus, ex monaſterio reuerendiſſimi viri Equitij in prædicto oratorio ad ſepulchrum eius monachi fugerunt. Cumq; Longobardi ſæuientes oratorium intraſſent, cœperunt eoſdem monachos foras trahere, vt eos aut per tormenta diſcuterent, aut gladijs necarent; quorum vnus ingemuit, atque acri dolore commotus clamauit: Heu, heu, Sancte Equiti, placet tibi, quòd trahimur, & non nos defendis? Ad cuius vocem protinus ſæuientes Longobardos immundus ſpiritus inuaſit. Qui corruentes in terram* S. Greg. lib. 1. dial. c. 4.

tam diu vexati ſunt, quouſque hoc cuncti, etiam qui foris erant, Longobardi cognoſcerent, quatenus locum ſacrum temerare vlteriùs non auderent. Vtinam, hoc tempore, Equitij hæc poteſtas etiam alijs Diuis concederetur, quorum templa quotidie violantur! Sed ea, prô dolor, eſt militaris diſciplina, vt milites ipſi diabolorum vice fungi videantur. Ceterùm non eſt nouum, ſi ſanctis aliquando hæc poteſtas datur, cùm, vt ſuprà vidimus, etiam Corinthiũ Paulus
1.Cor.5.5. tradiderit Satanæ *in interitum carnis, vt Spiritus ſaluus fieret;* vt alibi Hymenæum quo-
1.Tim.1.20. que & Alexandrum, ob blaſphemias. Accuſatis enim ijs, qui *circa fidem naufragauerunt,* addit: *ex quibus eſt Hymenæus, & Alexander: quos tradidi Satanæ, vt diſcant non blaſphemare.* Quæritur, quid ſit tradere Satanæ? Reſpondetur, eos qui excommunicantur tradi Satanæ, qui extra Eccleſiam regnat, eoque ipſo excommunicatos, tempore Apoſtolorum, ſolebat in anima, & in corpore affligere. Dum enim orationibus, ſuffragijs, ſacrificijs, ſacramentis, ſocietate Chriſti atque Eccleſiæ, diuinaq; protectione, & paſtorali cura alijſque bonis priuabantur, ita tyrannidi & incurſi-

Theodor. in 1. Timoth. 1. v. 20. & S. Ambroſ. ibid.

bus

bus dæmoniorum exponebantur, vt in eos magis quàm antè graſſarentur, ægritudine corporis, vulneribus aut plagis, quaſi poſſeſſos, hoc eſt enim *in interitum carnis* tradere. Quemadmodum poſtea, cùm S. Ambroſius quendam Satanæ tradidiſſet, dæmon eodem momento eum abripiens diſcerpere cœpit. **Paulin. in vita S. Ambroſij**

§ XV.

Quàm iuſtè Diui ſubinde, immiſſo malo ſpiritu, impios puniant?

Quòd ſi mortales hoc rectè fecerunt, cur non & Diui cælites, eodem vindice vterentur, ad honorem ſuum defendendum? Enimuerò vſi ſunt. Luculentus teſtis eſt Gregorius Turonenſis, apud Tricaſſinorum Campaniæ vrbem templum fuiſſe, in quo S. Lupi oſſa condita fuerunt. Ad illud templum Mauri cuiuſdam ſeruus confugit, quem aſſecutus herus in S. Lupum verba blaſphema euomuit, qui extemplo diuinam vltionem ſenſit. Quippe lingua, qua dira verba effudit, obriguit; & Tartareo enthuſiaſmo agitatus horrendum mugire, totamq; clamoribus inconditis ædem replere cœpit, tertiaque die, cum grauiſſimo cruciatu, vitam finiuit. Vt Ma- **S. Gregorius Turonenſ. cap. 67. de Gloria Confeſſ.**

tris quoque ſuæ honorem defenderet Chriſtus, ad eundem modum in illam blaſphemos puniuit. Nam, vt poſt Cedrenum Baronius memorat, aliquando Græci in domo cuiuſdam prandentes, eò prolapſi ſunt, vt in Virginem Deiparam conuitia & execrationes iacerent. Horum aliqui illico à malis ſpiritibus correpti pœnas dederunt. Diabolicum crimen eſt, blaſphemare; jure igitur meretur diabolum punientem, vt impij iſti jam eum tortorem incipiant pati, quem in inferno æternum ſuſtinebunt punitorem. Denique quid homines queruntur, ſe permitti à Deo diaboli poteſtati, vel ſanctis ſe vindicantibus, vel parentibus imprecantibus; cùm toties ipſi ſibi diabolum imprecentur? Nonnè digni ſunt, vt exaudiantur, & monſtroſè optantes mónſtra fiant? ô ſi homines agnoſcerent, quantum ſit malum à diabolo poſſideri, & multò magis, ab illo in infernum abripi; vtiq; ſibi ipſis non imprecarentur, ab hoc tam crudeli hoſpite poſſideri; neq; iurando tam temerè dicerent: *Diabolus me rapiat: Mille diaboli me lacerent; Mille diaboli me auferant, ſi hoc, vel illud feci.* Fecerunt, & audent iurare? Veniret prorſus in exi-

Baron. to. 7 An. Chriſti 630.

in exitium humanum tam auidus hoſtis, niſi diuinæ bonitatis immenſitas cupientem toties prohiberet. Quæ proinde potius admiranda eſt, quòd non ſæpius faciat poteſtatem diabolis in homines inſiliendi; quàm quòd tam rarò in ſceleratiſſimos, & omni ſupplicio digniſſimos eos immittat.

§. XVI.

An, & cur innocentes Deus ſinat à malis ſpiritibus inſideri?

Illa itaque maior poteſt eſſe quæſtio, cur aliqui abſque vlla ſua culpa ſinantur à cacodæmone vexari? Nam & tales à malo ſpiritu ſubinde inuadi, cùm experientia docet D. Auguſtinus his verbis: *Graue iugum filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, vſq; in diem ſepulturæ & matrem omnium, vſque adeò impleri eſt neceſſe; vt ipſi paruuli per lauacrum regenerationis ab originali peccato, quo ſolùm tenebantur vinculo, iam ſoluti, multa patientes nonnulli incurſiones Spirituum malignorum patiantur?* Habentur huius generis quàm plurima exempla. Sufficit illud, quod Marcus recenſet, de eo qui dixit: *Magiſter attuli filium meum ad te habentem ſpiritum mutum: qui, vbicunque eum apprehenderit, allidit illum, & ſpumat,*

S. Aug. lib. 21. de ciu. c. 18.

Marc. 9. 16.

& ſtridet dentibus, & areſcit: & dixi diſcipulis tuis, vt eijcerent illum, & non potuerunt &c. Et interrogauit Chriſtus: *Quantum temporis ex quo ei accidit? At ille ait. Ab infantia.* Itaq; ab infantia nonnullis hoc accidit, & contra ſcripturam negari non poteſt. Cur igitur innocentes, & qui peccare nondum poſſunt, permittit torqueri Deus? Vt variæ ſunt cauſſæ, ita quoque variæ poſſunt dari reſponſiones. 1. Quærit, & reſpondet D. Hieronymus in hunc modum: *Quæ cauſſa eſt, vt ſæpe bimuli, trimuliúe & vbera materna lactentes, à dæmonio corripiantur? Inuiſibilia hac, inſcrutabili Altiſſimi iudicio ſunt relinquenda.* 2. Etſi de eo, quod plerumque fit, loquens, S. Auguſtinus dicat: *Poteſtas inimica vincit aut ſubiugat neminem, niſi ſocietate peccati*; poteſt tamen ea poteſtas etiam ob alienam culpam concedi. Cùm enim in bonis, quæ quis poſſidet, queat puniri, poſſunt etiam ipſi homines nonnulli aliorum bona cenſeri, vt ſunt ſerui dominorum, filij parentum. *Ego ſum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, viſitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorum, qui oderunt me.* Quanta ſunt ſæpe parentum ſcelera,

S. Hiero. epiſ. ad Paulam de dorm. Bleſillæ.

S. Aug. lib. 10. de ciu. c. 22.

Exod. 20. 5.

ſcelera, quorum caſtigatio in filijs, quid mirum eſt, ſi cernatur? 3. Num Deus iniuſtus fuit, quando permiſit à dæmone Iobum cædi? At Iob vir rectus & innocens fuit? Sic magnę immo maioris præbuit patientiæ exemplum. Ob eandem cauſſam poteſt diuina prouidentia permittere, vt alij penitus à dæmone inſideantur. 4. Poteſt etiam hæc plaga ſcutum eſſe contra peccatum: quamobrem refert Sulpitius, Eremitam quendam à Deo poſtulaſſe, & impetraſſe, vt per menſes aliquot eius corpus ab inhabitante dæmonio affligeretur, ob periculum peccati ſuperbiæ. *Cognouit profectò vir pius,* addit Thyræus, *non ſemper præteritis & commiſſis peccatis tribui dæmonum torturam, ſed quandoque admitti; ne in peccata homines incidant, Deumq́ offendant.* 5. Faciunt huc etiam reliquæ diuinæ prouidentię cauſſæ, de agnitione ſpirituum, & infernalium tormentorum; de peccati deteſtatione, quæ inde hauriri poteſt. Quibus adde, hinc multos ſanctos innotuiſſe, qui poteſtate diuinitus accepta dæmones eiecerunt; hinc Euangeliũ fuiſſe confirmatũ; hinc crucis formandæ vim intellectam; hinc vſum aquæ benedictæ appro

Sulpit. in vita S. Martini dial. 1.

Petrus Thyræ. p. 2. de dæmon. c. 31.

approbatum ; hinc ſacramentorum baptiſmi, confeſſionis, & Euchariſtiæ virtutem illuſtratã; quibus omnibus prædictus author, alijque ſcriptores, dæmonem ceſſiſſe docuerunt. Eſto igitur faciat ex obſeſſis monſtra monſtroſus ille habitator, non facit id, ſine iuſti Dei permiſſu, non ſine prouidentia, non ſine cauſſa, non ſine mille emolumentis.

§. XVIII.

Exemplum innocentis à diabolo inſeſſæ feminæ.

Hoc pacto conſolatus eſt S. Cuthbertus præfectum Egfridi regis Hildmer nomine, *cuius vxor cùm eleemoſynis & ceteris virtutum fructibus eſſet intenta, ſubitò correpta à dæmone acerrimè cœpit vexari, ita vt ſtridendo dentibus, voces miſerabiles emittendo, brachia vel cetera corporis ſui in diuerſa raptando, non minimum cunctis intuentibus vel audientibus incuteret horrorem.* Ea ita iacente, maritus concitato equo Cuthbertum adijt, req; ipſa cælata, ab eo petijt ſacerdotē. At Cuthbertus ad orandum ſecedens diuinitus didicit rei veritatem. *Reuerſusq; ad eum, Non inquit, alium mittere, ſed ipſe ad viſitandam eam tecum pergere debeo.*

Ven. Beda in vita S. Cuthberti c. 15.

beo. Cumq́; agerent iter, cœpit flere homo, & dolorem cordis profluentibus in maxillam prodere lachrymis. Timebat enim, ne cùm eam dæmoniosam inueniret, arbitrari inciperet, quia non integra Domino, ſed ficta fide ſeruiſſet. Quem vir Domini blandè conſolatus, Noli, inquit, plorare, quaſi inuenturus ſim coniugem tuam, qualem non velim. Scio enim ipſe, quamuis te dicere pudeat, quia dæmonio vexatur: ſcio etiam quia priuſquam eò peruenerimus, fugato dæmonio liberabitur, ac nobis aduenientibus eum gaudio occurrens, has ipſa habenas ſaniſſima mente excipiet, nosq́; intrare citiùs obſecrans, miniſterium quod conſueuerat, nobis ſedula impendet. Neque enim tali tormento ſoli ſubijciuntur mali, ſed occulto Dei iudicio aliquoties etiam innocentes in hoc ſæculo, non tantùm corpore, ſed & mente captiuantur à diabolo. Hæc ille, quæ clarè oſtendunt, energumenos, de quorum ſcelere nihil conſtat, non eſſe temerè, tanquam ſceleratos, iudicandos; ſed ſæpe ad Sanctorum gloriam, à quibus liberantur, alijsq; occultis Dei iudicijs, cruciari. Neq; enim vnica tantùm Deo eſt rerum permittendarum cauſſa. Noui hominem in ſuis oculis magnum, qui auſus eſt alium nō ſolùm

lùm apud ceteros differre, verùm etiam manifeſtè perſequi, quòd audiſſet, eum à dæmone vexatum. Idem, credo, feciſſet Iobo, ſi cum illo vixiſſet. O quàm iuſta ſunt iudicia Dei! Nam hic ipſe, eodem vexationis genere, per eiuſdem ſpiritus miniſtrum, paria paſſus eſt: ſed non paria de ſe judicauit. Quia enim *non videmus mantica, quod in tergo eſt,* ſibi ipſe ignouit, immò laudi duxit, quod in altero cenſuit eſſe indicium improbitatis.

CAPVT XIV.

An, & quomodo diabolus poſſit creaturas in monſtra conuertere?

§. I.

Senſus quæſtionis, & aduerſariorum fundamenta.

SVpereſt tertius modus, quo diabolus non jam ſe ipſum, neq; eos, quos poſſidet monſtrificos facit, ſed homines & ceteras creaturas videtur reipſa ac verè in monſtra mutare. Satis enim monſtroſum eſt, ſi animal aliquod de vna ſpecie in aliã transformatur: quod num fiat, & quo modo fiat, aut non fiat,

tametſi

tametſi ſuprà, cùm de rege Nabuchodonoſore ac ſtatua ſalis ex coniuge Lot facta diſſereremus, obiter perſtrinximus, hîc tamen tanquam ſuo loco, pluribus meritò diſcutiendum eſt. Atque in primis non quærimus, an ſubſtantiam aliquam cacodæmon creare poſſit, ſed de mutatione, quæ ad ſubiectum ordinem dicit. Creatio non fit ex ſubiecto, ſed ex nihilo; quare, cùm in agente infinitam potentiam exigat, nulli ſpiritui creato tribui poteſt. Quærimus ergo an Stygia arte, ſubſtantia ex ſubiecta materia produci, & homo in beſtiam, vel beſtia in hominem mutari poſſit, aut vna beſtia in aliam? Nec ratio deeſt pro hac ſententia, nec experientia. Ratio eſt illa, quòd cælum poſſit producere viuentia, quæ dicitur eminenter continere; cur igitur & ſpiritibus ea poteſtas negetur, qui ſunt longè cæleſtibus corporibus eminentiores? Experientiæ autem præter Nabuchodonoſorem, & vxorē Lot, agminatim poſſunt recenſeri taliū tranſmutationum, vel à magis factarum. Sed his aliæ ſunt experientiæ præmittendæ, quæ cùm ſint opera naturæ, ſtupendis metamorphoſibus, hominis quoque in bru-

Vide S. Thomam 1. p. q. 44. a. 1. & q. 45. a. 1. & 5.

tum,

tum, aut bruti in hominem metamorphoſin videntur probare.

§. II.

Mira plantarum, & animalium metamorphoſes.

Quòd ſi enim conceſſa mortalibus facultas eſt, efficiendi vt roſas proferat ceraſus, vel braſſica poma, cur non idem contingere poſſit in ſentientibus?

Virgil. lib. 2. Georg.

Quin & caudicibus ſectis (mirabile dictu)
Truditur è ſicco radix oleagina ligno.
Et ſæpe alterius ramos impunè videmus
Vertere in alterius, mutatamq; inſita mala
Ferre pyrum, & prunis lapidoſa rubeſcere corna.

Si humana virtute ferrum in chalybem, argentum in aurum vertitur, inquit Bodinus acerrimus huius ſententiæ propugnator, *quis dæmonem viribus tam imbecillum eſſe ſibi perſuadeat, vt hominem in beſtiam commutare nequeat?* Narrat Scaliger, folia arborum iuxta Iuuernam fluuium ſitarum, ſi in flumen decidant, piſces fieri; ſi humum petant; ex ijs terreſtria quædam animalia gigni. Apes ex cadauere bubulo, ex equi crabrones, ex cancro ſcorpionē generari vel Poëta canit. *Non-*

Nonne vides quacunq; mora, fluidoq; calore Ouid. l. 15 Metam.
Corpora tabuerint, in parua animalia verti?
I, quoq; delectos mactatos obrue tauros
(Cognita res vſu eſt) de putri viſcere paſſim
Florilegæ naſcuntur apes,

Et paulò pòſt. *Preſſus humo bellator equus crabronis origo eſt.*
Concaua littoreo ſi demas brachia cancro,
Cetera ſupponas terræ, de parte ſepulta
Scorpius exibit, caudaq; minabitur vnca.

Ariſtoteles Peripateticæ Philoſophiæ author, papiliones ex erucis, has ex virentibus folijs, maximeque ex braſſica naſci, cum experientia docet. *Primum*, ait, *minus quid milio conſiſtit in folio, mox vermiculi inde contrahuntur & accreſcunt, tum intra triduum erucula efformantur, quæ aucta motu ceſſant, ſuaq; forma immutantur, appellanturq; tantiſper chryſalides, quaſi aurelias dixeris. Duro ſunt intecta putamine, ad tactũ mobiles, meatibus araneoſis obducta, non os, non aliud ex membris, quod conſpicuum ſit, poſſi-*

dent. Longo poſt tempore putamine abrupto euolant, inde animalia pennigera, quos papiliones vocamus. Et paulò infrà. *Fit ex quodam verme grandiore, qui velut cornua gemina protendit, primùm toto immutato, eruca, deinde, qui bombyx appellatur, ex quo necydalus, inualidam dixerim. Quæ varia formarũ ſucceſſio in ſemeſtri temporis ſpacio completur.* Mira de animali quodam terreſtri, apud Iaponas, Pererius refert. Eſt illud corporis magnitudine figuraque non diſſimile cani, molliſſimo pilo, & ſuauiſſimis ad edendum carnibus. Hoc certo anni tempore vehementer appetit, & frequentat mare; in quo identidem natans, & ſe ſe merſans, membratim fit piſcis. Tandem exuta prorſus terreſtris animalis figura in piſcis ſimilitudinem & naturam commutatur. Cùm igitur res interitui obnoxiæ tantis polleant viribus, vt vna res in aliam vertatur, non videtur ea vis dæmonibus neganda, qui potentiâ cuncta, quæ terræ ambitu comprehenduntur, longo poſt ſe interuallo, relinquunt.

Benedict. Perer. in Daniel. 5. cóment.

§. III.

Sexuum inter ſe naturalis tranſmutatio.

His naturalibus rerum commutationibus

bus accedunt maris in feminam, & feminæ in marem transformationes, quas nullus, niſi omnem hiſtorijs fidem abnegare velit, inficias iuerit. Cænis femina, apud Ouidium, in Cæneum virum, in puerum Iphis puella mutata eſt. Ouid.lib. 12. 9. & 15. Metam.

Tireſias angues baculi violauerat ictu,
Deq; viro factus (mirabile) femina ſeptem
Egerat autumnos,

octauo autem rurſus, viſis & percuſſis anguibus iiſdem,

Forma prior redijt, genitiuaq; venit imago.

Ac ne hæc vt fabuloſa explodantur, puerum ex virgine factum Paulo Licinio Craſſo, & C. Caſſio Longino Coſſ. in publicis Romanorum annalibus annotatum eſſe, & à Mutiano Conſule pro vero ſibiq; explorato accepiſſe, & à ſeipſo in Africa manifeſto exemplo compertum, memoriæ prodidit Plinius. Ex recentioribus quoque hiſtoriographis narrat Fulgoſus, ſua ætate, regnante Neapoli Ferdinando primo, duas Ludouici Guarnæ Filias Franciſcam & Carolam poſt decimum quintum ætatis annum ſexum mutaſſe, mutatoque

habitu pro maribus habitas Franciſcum & Carolum deinceps nuncupatas fuiſſe, cuius exempli Petrus Fonſeca meminit, & alterius ſimilis Sotus de quodam qui ex femina factus ſit vir. Vnde argumentum ducunt, putantq; non minùs arduum eſſe, virum in feminam, quàm hominem in beſtiam mutare; quaſi ſcilicet femina à viro non plus; quàm beſtia ab homine diſcreparet.

Petrus Fonſec in 5. Metaphyſ. Sotus in 4. d. 1. q. 5. art. 8.

§. IV.

Qui authores, & quæ exempla doceant, homines in lupos, aliaſq; beſtias mutari?

Rurſum ait Bodinus, *tranſmutationem hominum in beſtias agnouerunt Pomponatius, Theophraſtus, Paracelſus, principes ſua ætate Philoſophi, Herodotus author antiquiſſimus, Homerus poëtarum quaſi Deus; M. Varro Græcorum Latinorumq; (Tullio teſte) doctiſsimus, Pomponius Mela, Dionyſius Afer, Strabo, Virgilius, Ouidius, & ſexcenti alij viri eruditionis laude clariſsimi, pro indubitato confirmant. Hoc exemplorum innumerabilium experientia, iudicia, & ſupplicia in magos conſtituta, & diuinæ atq; humana omnium gentium hiſtoriæ certiſsima probant, quibus ſe opponere, ſeq; ſolum ſapere velle hominis frontis*

frontis perfricta eſt; & qui iam impudentia callum obduxerit. An non apud S. Prophetam Danielem legimus, Nabuchodonoſorem fortunæ fauoribus elatum in bouem mutatum eſſe, ſeptemq́; annorum ſpatio fœnum & gramen duntaxat comediſſe? Vxorem quoque Lot in ſalis ſtatuam conuerſam ſacra tradunt litteræ. Quidam adferunt magorum Pharaonis exemplũ, qui non minùs, quàm Moyſes baculos in ſerpentes commutarunt. Narrat M. Varro, Arcades tranſnataſſe ſtagnum quoddam, atque in lupos commutatos, inter feras, per illius regionis deſerta, vixiſſe; etſi carne humana abſtinuerint, decurſo nouem annorum ſpatio, eodemq́; rurſus tranato ſtagno, in homines reformatos eſſe. D. Auguſtinus, ſeipſum, dum in Italia verſaretur, audiuiſſe aſſerit, de regione quadam, vbi ſtabulariæ mulieres magicis imbutæ artibus, caſeũ dare ſolebant viatoribus, vnde in iumenta illico mutarentur, & neceſſaria quæque clittellis portarent, poſtq́; perfuncta opera ad ſe ſe redirent. Mira huius rei teſtimonia refert Olaus Magnus Archiepiſcopus Vpſalenſis. Scribit, in Pruſſia, Liuonia, & Lithuania, ſacroſancta illa nocte,

qua Chriſtus in haſce terras humana carne veſtitus venit, feris immaniores homines ſe ſe in lupos conuertere, tantaq; ferocia in homines ſæuire, vt pluribus maioribusq; ſe ab illis, quàm à veris lupis, quorum tamen magna inibi eſt copia, incommodis vexari illius regionis incolæ teſtentur. Ædificia in ſiluis mira atrocitate oppugnant; fores effringunt, & obuia quæq; proſternunt, dilacerant, deuorant, cellaria ingrediuntur, & vino cereuiſiaque ſe ingurgitant. Vbi vaſa euacuarunt, omnia in medio cellarij vnum ſuper aliud eleuando collocant, in quo à genuinis lupis, ait Olaus, degenerant. Intra Lithuaniam verò, Samogethiam, Curoniam, parietem ex caſtello diruto reliquum eſſe idem aſſerit, ad quem certo anni tempore aliquot millia huiuſmodi luporum, quos inter magnates, & ex prima nobilitate viri, conueniunt, ibiq; eximiam vnuſcuiuſq; agilitatem explorant; & ſi qui parietem tranſilire nequiuerint, flagris digni à Præfectis judicati, acerrimè cæduntur. Immò priore ſæculo, Anno ſupra ſeſquimilleſimum quadrageſimo ſecundo, Sultane Solymanno imperij gubernacula tenente, tanta hu-

iuſmodi luporum vis, Conſtantinopoli fuiſſe narratur, vt armatus Imperator prætoriano ſtipatus milite ad centum & quinquaginta, vniuerſo proſpectante populo, ex vrbe eiecerit. Putantur autem omnes fuiſſe homines, in lupos transformati. Quales ſæpè, noſtra quoque hac ætate, auditi, viſiq́ue ſunt in pagos intraſſe, & ruſticos miris modis vexaſſe, aut eos in via inuaſiſſe. Vnum in vicinia noſtra ex his lupis, cùm educto gladio quidam vellet ferire, aſtitit repentè ſeniculus, exuuijs lupinis in auram reſolutis, & ſibi parci rogauit: cui, etſi is, quem inuaſerat, vulnus non impoſuit, tamen magiſtratus parcere non debuiſſet. Audiui adhuc puer de pica viatorem ad paſſus multos ſecuta, ac identidem importuniùs garriente, eumq́ue velut ludente: quæ, cùm ille eam fiſtulæ æneæ exploſione petijſſet, ac tetigiſſet, penna vna alteráue cum faſciculo clauium ex arbore decidente, auolârit. Poſtea & ille domum reuerſus, hoſpitam reperit brachio læſo decumbentem, intellexitq́ue, & claues illius fuiſſe, & illam in pica ſibi circa caput obuolaſſe. Hanc hiſtoriam puto eſſe eandem cum illa, quam refert Martinus Del- Martin. Delrio

 rio

lib. 5. Diſquiſ. Magic. ſect. 3. rio ſibi, in Belgio, à Wanderburchtio Eccleſiæ Melchinienſis Decano hoc modo recenſitam. *Municeps bombardam gerens deambulabat extra municipium: cui ecce obſtrepunt multa aues ex obſcœnis, corui & picæ in arbore prope viam. Sclopum collimat, & diſplodit. Viſus ſibi vnam certo ictu perculiſſe, & decidiſſe de ramo, reperit ſolam ferream clauem de cingulo muliebri delapſam. Capit, & domum rediens narrat amico, & num norit clauem? quærit. Reſpondet alter, ſe noſſe clauem vicinæ domus N. Itur ad domũ, reperiunt ianuam clauſam; inſerunt in ſeram clauem. recludunt. ingrediuntur, pro familiaritate, quæ illis cum patrefamilias. Ingreſſi matrem familias inueniunt, glande latus ictam.* En vt nec ouum ouo ſimilius eſt, quàm hæc hiſtoria priori: vt meritò eadem videri poſſit. Quanquã illa in Sueuia, hæc in Belgio contigiſſe dicatur. Sed nihil obſtat, idem bis, & in pluribus locis contigiſſe: potuit enim talis pica & in Sueuia, & in Belgio fuiſſe, vt jam verè de ea dici poſſet, illud Poëtæ:

Ouid. l. 1. Am. eleg. 8.

Eſt quædam (quicunq; volet cognoſcere lenam,
Audiat) eſt quædam nomine Dipſas anus.

Ex

Ex re nomen habet: nigri non illa parentem
Memnonis in roſeis ſobria vidit equis:
Illa magas artes Æaaq; carmina nouit.
Inq; caput liquidas arte recuruat aquas.
Scit bene quid gramen, quid torto concita rhombo
Licia, quid valeat virus amantis equa.
Cùm voluit, toto glomerantur nubila cælo:
Cùm voluit, puro fulget in orbe dies.
Sanguine (ſiqua fides) ſtillantia ſidera vidi,
Purpureus luna ſanguine vultus erat.
Hanc ego nocturnas verſam volitare per vmbras
Suſpicor, & pluma corpus anile tegi.
Suſpicor, & fama eſt: oculis quoq; pupula duplex,
Fulminat, & geminum lumen ab orbe venit.
Euocat antiquis proauos atauosq; ſepulchris,
Et ſolidam longo carmine findit humum.

§. V.

Magarum, & magorum, in Theſſalia, tranſmutatio.

Apul. l. 2. Aſini aurei.

Quem morem, & quam artem iam olim in Theſſalia fuiſſe communẽ Madaurenſis Philoſophus tradit. *Quippe cùm deterrimæ verſipelles in quoduis animal ore conuerſo latenter obrepant; vt ipſos etiam oculos Solis & iuſtitiæ facilè fruſtrentur. Nam & aues, & vrſum, canes & mures, immò verò etiam muſcas induunt.* Ibi cadaueri cuſtos conſtitutus, dum aduigilaret, hæc ſibi accidiſſe ſcribit. *Cùm ecce crepuſculum, & nox prouecta, & nox altior, & deinde concubia altiora; & iam nox intempeſta, mihiq́; oppidò formido cumulatior quidem: cùm repentè introrepens muſtela contra me conſtitit, obtutumq́; acerrimum in me deſtituit; vt tantillum animalis præ nimia ſui fiducia mihi turbauerit animum. Denique ſic ad illam; Quin abis, inquam, impurata beſtia, teq́; ad tui ſimiles muſculos recondis antequam noſtri vim præſentariam experiaris? quin abis? Terga vortit, & cubiculo protinus exterminatur.* Expertus eſt poſtea, qualis fuerit illa muſtela. Atq; ſequenti libro nequam ancilla illi indicauit, dominam ſuam, nocte proxima

in

in auem ſe plumaturã, atque ad ſuum cupitũ deuolaturam, proin ſe ſe ad tantæ rei ſpectaculum cautè præpararet. *Iamq́ circa primam noctis vigiliam*, inquit, *ad ſuperius cubiculum, ſuſpenſo & inſono veſtigio me perducit. Ipſa per rimam oſtiorum quampiam iubet ſpectare: quæ ſic geſta ſunt. Iam primùm omnibus laciniis ſe deueſtit Pamphile, & arcula quadam recluſa pyxides pluſculas inde depromit. de quis vnius operculo remoto, atque indidem egeſta vnguedine, diuq́ palmulis ſuis adfricata, ab imis vnguibus ſe totam ad vſque ſummos capillos perlinit: multumq́ cum lucerna ſecretò collocuta, membra tremulo ſuccuſſu quatit. Quîs leuiter fluctuantibus, promicant molles plumulæ, creſcunt & fortes pinnulæ, duratur naſus incuruus; coguntur vngues adunci. Fit bubo Pamphile. Sic edito ſtridore querulo, iam ſui periclitabunda paulatim terrâ reſultata; mox in altũ ſublimata forinſecus totis alis euolat. Et illa quidem magnis ſuis artibus volens reformatur.* Rogauit deinde curioſus Philoſophus ancillam, vt ſibi quoq; inde vnctulum partiretur, atque ex homine auem faceret. Quid fit? *Illa ſumma cum trepidatione irrepit cubiculũ, & pyxidem depromit arcula*, inquit author, (qui auidè

auidè manus immerſit, & hauſto vnguine corporis ſui membra perfricuit) *Iamq; alternis conatibus libratis brachijs, in auem ſimilem geſtiebam. Nec vlla plumula, nec vſquã pinnula; ſed planè pili mei craſſantur in ſetas, & cutis tenella duratur in corium; & in extimis palmulis, perdito numero, toti digiti coguntur in ſingulas vngulas; & de ſpina mea termino grandis cauda procedit. Iam facies enormis, & os prolixum, & nares hiantes, & labia pendula. Sic & aures immodicis horripilant auctibus. Ac, dum ſalutis inopia cuncta corporis mei conſidero, non auem me, ſed aſinum video.* Hæc Lucius ex Luciano. Nam vterque aſinus fuit; dum vterq; ex Theſſalia Arcadiam fecit.

§. VII.

Saga in feles verſa.

Quod ne Mileſijs fabulis aſcribatur, idem narrant de Badulo rege Anglorum annales; qui & tradunt Ambroſij Merlini incantamentis Vterium regem in Gorloidis Cornubiæ ducis ſpeciem transformatum, vt Igernæ vxoris eius toro potiretur: vnde aiunt Arturum & Annam genitos. Apud Palladium in vita Macarij, mulier in equam verſa circumiuit. *Huius*

Vide Galfridum & Virunnium.

etiam

etiam apparentis conuerſionis ſtrigum in cattos, ait Bartholomæus Spineus, *teſtis alius in hac eadem ciuitate Ferrariæ Philippus nomine, artificio cerdo, ſub iudiciali iuramento mihi aſſeruit, hoc anno: Strigem quandam ante tres menſes ei impoſuiſſe, ne prohiberet venire circa puerum (à ſe fortè ſtrigatum) quem curandum aſſumſerat, ſi quos blandientes & alludentes videret cattos. Eadem igitur die, dum diſceſſiſſet illa, viderunt poſt horam ipſe & vxor ſua cattum magnum, & hactenus ab eis inuiſum, qui ad puerum accedebat concito gradu. Quem cùm ex timore parentes ſæpius abegiſſent, poſtremò contra venientis vexationem ad impatientiam exarſerunt: clauſoq; oſtio vir ille grauiſſimè cattum, hinc inde fugientem diutiùs, haſta percuſſit, & demum ex alta feneſtra ſe iactare compulit, vt toto colliſus videretur corpore cattus. Ex tunc autẽ ſtrix illa vetula toto confracta corpore, per plurimos dies lecto decubuit, quo factum eſt vt leuis, quam priùs habebant, ſuſpicio, quòd ſtriga eſſet, & puerum ſuum, qui hac infirmitate ſtrigiatus grauiſſimè laborabat, ipſa ſtrigiaſſet, in vehementem tranſijt, immo & violentam. Etenim percuſſiones & plagæ, quæ in catto infixæ ſunt, in illa vetula ſunt inuentæ, quoad*

Barthol. Spin q. de ſtrigibus c. 16.

quoad

quoad morborum correſpondentia. Hæc ille. Simile memini me audire ab eo, qui id accepit ab ipſo cui contigit, hac noſtra ætate. Monachij honeſtus ciuis quidam, nocte, vxore ſua adhuc ad colum ſedente, cubitum ſe receperat. Vix lectum intrauit, cùm felis ſecuta eòdem inſilijt: & principio ad pedes illius quietè iacuit. Hanc vbi contemtim omiſit repellere, paullatim creuit, ſenſimq; ita ſe extendit, vt illi par eſſet; ac mox è fele mulier fieret. Ibi homo exterritus vtraq; manu humanam beſtiam arripit, & cum clamore exiliens eam iterum in felem mutatam ad vxorem ſuam exportat, cultroq; petito, aures illi ambas vult amputare. Ne id faceret, vxor (rei gnara an ignara, haud dixerim) rogando obſtitit, ſatiſq; eſſe dixit, ſi per feneſtrā in plateas ſpargeretur, ſimulq; feneſtram reſerauit. Erat inde altitudo ſatis magna, & tamen felis ſine damno cecidit: quæ quàm primùm terram attigit, in mulierē rurſus mutata clariſſimo cachinno proiectori gratias egit, quòd ſe auritam dimiſiſſet. Ille, vt tantò manifeſtiùs ſciret, quam illa nocte iacturam feciſſet, habuit altero die obuiam in platea notam ſibi anum,

anum, quæ ſubſiſtens, eo tranſeunte, atque eum riſu in eum reſpectans, in morem nocturnæ felis, *Meau, Meau* clamauit. Ambiguus diu fuit vir ille, an non vetulæ nomen magiſtratui obijcere deberet: ſed timuit, ne illa negante, ipſe affirmans litus, quod dicitur, araret, & non crederetur, quod non legitimè probaretur. Potuiſſet lupum auribus tenere, ſi aures illi abſcidiſſet. Feciſſet enim ex aurito teſte oculatum, ſi aures ad conſulem detuliſſet.

§. VII.

Saga foras vecta, ſub alieno ſchemate vulnerata.

Hoc pacto illa deprehenſa eſt, quæ An. 1587. capta eſt Caleti, vbi ad pontem Nuleti duo Walonum ſigna, præſidio poſita, limitem contra Bolonienſes, tum hoſtes, tuebantur. Sub veſperam, ſudo cælo, Procubitores duo conſpexerant ſubnigram nubem ſupra capita ſua tranſuolantem. Eam dum contemplantur, confuſas magnæ multitudinis voces ſibi videbantur audire, nullum tamen hominem poterant conſpicere. Tum alter audacior, quid hoc rei eſt, inquit, ſatin' ſecuri? Si videtur librabo arcubuziam in nubem, & experiar, quid

Martin. Del. l. 5. mag. diſq. ſect. 3.

quid vehat. Annuente ſocio, immò iubente, explodit. Dictum, factum. Cum tonitru ſclopi, cadit ex nube, non fulmen, ſed fulmine icta mulier, ebria, veſtibus exuta, bene obeſo corpore, & media ætate, iacetq; ante pedes militum femur traiecta duplici vulnere. Difficile eſt cum hoc hominum genere agere; plenum eſt mendacijs; plenũ periurijs, & ad fingendum condocefactum. Quare & hæc ſaga capta, ſe mentis impotem ſimulauit, nec fere aliud alloquentibus referebat, quàm: *Hoſtésne, an fœderati?* Quæ ars eſt multarum, vt ſe mentis impotes fingant, præſertim ſi in antilogijs deprehendantur. Addo alterum

Idem l. 2. q. 18. ex eodem authore. *Vix quinquennium effluxit*, inquit, *cùm in pago quodam occiduæ Flandriæ, vbi faſcinaria peſtis mirè gliſcit, haud procul à Dixmuda, pœne ad Ieperlee & Iſaræ confluge m ſito contingit; quod ab homine religioſo, fide digno, qui tum illic in vicinia, auditione accepi. Ruſticus quidam vnà cum filio adoleſcente in ſympoſio potitans, limis obſeruabat coquam menſuras cereuiſiæ, quam propinabat (vt ſolent) biſurca notantem creta. Diſſimulat nihilominus dum compotatio ſoluitur. Tum hoſpitam vocat, vt calculum expenſi*

expenſi ſubducat. Petit iſta quantum creta notârat: negat ille, & multis vltro citroq; iactis, pecuniam in menſam proycit, quam ſciebat ſufficere; & diſcedit; ſtomachabunda hæc, tu verò, ait, non hinc hodie poteris domum, vel non ego, quæ ſum. Abit contemnens mulierculæ minas. Vbi peruenit ad fluuiolum, in quo ſcapham reliquerat, nequit vna cum filio admodum valido ſumma ope eam à ripa contis depellere. Diceres clauis affixam vicino ſolo. Fors duo treſúe milites illic iter habebant. Compellat, & contubernales, clamat, boni. Venite ſuppetias, vt hinc lintrem de ripa deducamus: merces operæ futura largum à me bibale. Parent & ingreſſi, quantum poſſunt, protrudunt. Diu fruſtra fuêre, anhelus vnus & ſudans, quin ſarcinas & onera hæc efferimus, fortè vacuam commodiùs deducemus. Fit: Et ecce, mercibus expoſitis, vident in ſentina ingentem luridum bufonem ſcintillantibus oculis eos intuentem. Non tulit vnus militum, ſed gladij cuſpide perforatum ad guttur tumidatum in aquam eycit. Ille quaſi exanimis in tergum pronoluitur ventre ſupinato. Vulnera natitanti imponunt cæteri alia, & repentè nauis ſoluitur. lætus ruſticus ad idem vnde venerat hoſpitium auxiliatores reducit: poſt

tum petit: prabet ancilla: Quærit ille, vbi hoſpita? audit peßimè habere, & animam in lecto agere. Quid, inquit, inepta, ebrium me putas? Vix media pars horæ elapſa, cùm ego illam iſthic ſanam, & malam, qualis tu, reliqui? Eo, & viſam, quid hoc rei? intrat in thalamũ, inuenit collum & ventrem vulneribus perfoſſam, laceramq́; expiraſſe. Vnde hac, exclamat, vulnera? Neſcire ſe profitetur ancilla, nec domo, quod ſciret, pedem extuliſſe. Itur ad Magiſtratum, vulnera caſim punctimq́; illata inueniuntur. Iiſdem in locis, quibus bufonem, qui nuſquam comparebat, milites diſtinxerant. Hæc ille.

§. VIII.

Saga in vrſum, & ſagi in truncum & bouem lepida conuerſio.

Quibus addi poſſunt duo ex Auſtria. Ibi enim Sereniſſimus Archidux Carolus in venatione quadam, ceruos, credo, ſecutus, incidit in immanem quendam vrſum, quem iaculatu plumbeæ glandis petens, audijt fœmineam vocem, *va mibi*, clamantem, quam ſecutus, reperit vrſum in anum conuerſum, quæ pro præda humi iacuit, ex globi ictu interemta. Rem hanc narrari audiui ab ijs, qui Archiduci

erant

erant intimi. Conſimile quid, haud ante multos annos, in ſuperiore Auſtria, contigit, quanquam euentu lætiore. Inter rebellium capita vnus erat, magicæ artis princeps. Is varia commentus eſt, vt ſibi quandam diuinitatis opinionem, apud ſimplices, conciliaret. Finxit enim impiè ſe Gabrielis Archangeli generũ eſſe, eáq; propter multa ab eodem Archangelo futura, multa arcana diſcere. Pro quibus ſacrilegis mendacijs, vti & pro rebellione mercedem ſuam accepit. Hic ergo vir, ope dæmonis, multa lepida ſæpe fecit. Aliquando ambulans ruri, cùm videret procul aduenientem inſtitorem vitrorum, ſub corbe dorſuario bene ſcyphis vitreis onuſto, preſſum, curuatum, fatigatum; in media via repentè ſe ipſum conuertit in arboris truncum, vix vno alteroué pede à terra emergentem, & ſeſſui idoneum. Ad quem vbi vitrorum baiulus oppidò laſſus peruenit, commodum quieſcendi locum ratus, ſupra aſſedit, & conniuere oculis cæpit. Dormitanti & nictanti magus, iterum in hominis figuram mutatus ſe ſubduxit, vt concidens baiulus pariter, corbis, vitraq; omnia in terram effunderentur,

Fractorum vitrorum ſonitu ſomno excuſſus inſtitor, vidit ſe inter ſcyphorum cadauera iacere; neque tam ſuo caſu, quàm miſeranda mercis ſtrage iacturaq́; mouebatur, eam eiulabili lamentatione deplorabat. Acceſſit magus, & cauſſam lamentorum non tantùm audiuit, ſed oculis quoq; vidit demonſtratam. Ergo vt miſerum hominem conſolaretur, Succurram, inquiebat, ſi vis mihi parere; & ita ſuccurram, vt etiam lucrum tuæ mercis ſis reportaturus. Cui cùm alter operā ſuam addixiſſet, Ecce, aiebat, ego nunc in bouem mutabor, tu me fune ligatum, in proximum oppidum deducito, inibi in foro conſtitutum vende, & cum pecunia abi. Dixit & adhuc durante ſermonis humani voce mugire cœpit; vltima certè ſyllaba in mugitū deſinebat; cumq́ue vellet inſtitor plura interrogare, vidit pro pileo duo alta lateq́ue lunata cornua in capite mugientis ſtare, proq́; gemino pede quadrupedē, pro homine bouem in ijſdem veſtigijs hærere, bene paſtum, lectum, formoſum, qui vt duci poſſet, funem cornibus implicitum ipſe gerebat. Relictis igitur vitrorum fragminibus extemporalem beſtiam baiulus trahebat,

hebat, haud inuitè ſequentem. Et facilè inuenit emtorem bos tam nitidus & pinguis, præſertim pretio non maximo addictus. Emit eum lanio, atque domum, cum tripudio duxit, gloriatus ſe eo die bonum forum habuiſſe. Domi, poſtquam eum præſepibus innexuit, famulo mandauit, vt ei fœni affatim præberet. Is lætus ſtabulum adit, & fœnum ambobus brachijs prehenſum boui hoſpiti ſufficiens apponit. Hîc mirabile quid accidit. Nam bos claris verbis locutus dixit: *Stulte quid apponis? non veſcor ego fœno.* Attonitus ſeruus, *Quid ergo vis comedere?* inquit. Cui bos rurſus: *Pulmentis ego veſcor* ait. Seruus admiratione plenus ad herum currit, eumque interrogat, Qualemnam bouem emerit, qui loqui ſermonem humanum noſſet, & non fœno, ſed pulmento veſci vellet? Obſtupeſcens lanio, arrepta bipenni aduolat in ſtabulum; ſed nihil ibi reperit, præter funem, quo ſe ſuſpenderet, ſi ei pendere liberet.

§. IX.

Experientijs ſupra narratis, quinam authores decepti ſint?

Ita ergo vidimus, arte Tartarea, homi-

nes in boues & vaccas, in vrſos & lupos, in mures & bufones, in picas & noctuas, & deniq; in quæ non monſtra mutari poſſe. Quæ cum ita ſe habeant, quis, reclamante Græcia, Aſia, Italia, Gallia, Hiſpania, Germania, Polonia, & toto denique terrarum orbe hominis in brutum conuerſionem experto, velit negare? aut falſam atque fictitiam aſſerere? Ob has certè experientias Gaſpar Peucerus, qui haſce metamorphoſes ſibi ſemper fabulas viſas ſcripſerat, tandem multitudine teſtium & exemplorum, quæ mercatores plurimi fide digni, etiam ex alio orbe, confirmârunt, victus manus dedit, calamumque reduxit, aſſenſumq; contrariæ ſententiæ præbuit, affirmanti malos dæmones ex hominibus varia poſſe monſtra producere. Cum Peucero ſtant Spondanus, Bodinus, Philippus Camerarius, & pauci alij; qui procliuiſſimè etiã Poëtarum fabulis ſubſcribent, & fabulas non eſſe fabulas, ſed hiſtorias dicent, verumque eſſe teſtabuntur quod de Lycaone Arcadiæ rege canit Ouidius:

Ouid. l. 1. Metam.

Territus ipſe fugit, nactusq; ſilentia ruris
Exululat, fruſtraq; loqui conatus, ab ipſo
Colligit os rabiem, ſolitaq; cupidine cædis

Vtitur

Vitur in pecudes, & nunc quoque ſangui-
ne gaudet.
In villos abeunt veſtes, in crura lacerti,
Fit lupus, & veteris ſeruat veſtigia formæ.
Canities eadem eſt, eadem violentia vul-
tus,
Iidem oculi lucent, eadem feritatis imago
eſt.

Et quod de Hecuba ----- *Priameia coniunx* Idem lib. 13. Metam.
Perdidit infelix hominis poſt omnia for-
mam,
Externaſq; nouo latratu terruit auras.

Item quod de Mida, qui *Aures induitur lentè gradientis aſelli.* Qualibus mutationibus pleni ſunt Metamorphoſeon libri; immò & Homerus, & Virgilius, & alij Poëtæ, qui de Vlyſſis ſocijs, à famoſiſſima illa maga Circe in ſues, ſicut & Diomedis comites in volucres conuerſi memorantur.

§. X.

Senſus humanos errare poſſe.

Ob hæc autem talia opus non fuiſſet, vt Gaſpar Peucerus Philippi Melanchthonis ſocer palinodiam caneret, & alij illius aſſeclæ in eam ſententiam deſcenderent. Verùm ſicut à veræ religionis doctrina impiè deſciuerunt iſti, ita & in Philoſophia

varios incurrunt errores: quia intellectum de ſede ſua, in qua eum ſupremus arbiter collocauit, deturbantes, principem locum ſenſibus, quos rationi natura ſubdit, aſſignant. *Victus experientia ſum*: ait Peucerus. Rationi, mi homo, cedere debet ſenſus, cuius iudicia ſæpe corrigit intellectus, qui errores eſſe oſtendit, quos oculi putant eſſe demonſtrationes. Qui viſu ſolem metitur, communi rota dicet non eſſe maiorem; ſtellas autē reliquas ne rotæ quidem æquiparabit. An igitur cenſendum eſt aſſerendumque, ſolē rotis, ſtellas pomis eſſe æquales, dicendumque: *Victus experientia ſum?* nequaquam. Sicut ergo diuina fides humanam rationem; ita ratio ſenſum debet regere. Antè, quàm igitur ad ea, quæ obiecta ſunt, reſpondeam, rei veritatem breuiter explicabo.

§. XI.

A diabolo non poſſe homines in beſtias, aut beſtias in homines conuerti.

Sentio igitur primò, multa quidem de commemoratis ficta & fabuloſa eſſe, plurima autem contigiſſe, negari non poſſe; immò quædam qui contra tot oculos negaret, impudens; qui contra diuinas litteras

inficias

inficias iret, hæreticus eſſet. Horum autem quædā dæmonis ope & arte facta eſſe fateor; & mens eſt affirmare; vt doceam, mali ſpiritus arte non ſolùm ipſum dæmonē, cùm apparet, eſſe monſtroſum, ſed etiam ex alijs non poſſeſſis, monſtra facere. Tota quæſtio eſt de modo, quo id faciat ille Orcinus artifex. Sentio igitur ſecundò, neque dæmonem malum, neque ipſos etiam bonos Angelos pollere vlla vi naturali, qua ex ſubiecta materia ſubſtantiam aliquam perfectam producant, aut hominē in verā belluam, vel belluam in hominem, aut aliā belluam reipſa conuertant. Quæ ſententia non ſolùm authoritate S. Auguſtini, ſed etiam vnanimi conſenſu nititur Theologorum. Sunt pro ea verba Concilij Ancyrani iſta: *De Domino noſtro ſcriptum eſt, omnia per ipſum facta ſunt. Quiſquis ergo credit, poſſe fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius immutari, aut transformari in aliam ſpeciem, vel ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, infidelis eſt.* Per quæ verba non negatur, iuxta mentem Concilij, efficacitas naturalium cauſſarum, ſed dæmonum, de quibus ibi ſermo erat, & de extraordinarijs immutationibus, quas ſe fa-

S. Aug. lib. 18. de ciu. c. 18. S. Thom. 1. p. q. 110. art. 2. & Theologi in 2. diſt. 7.

cere fingunt mali ſpiritus, qui ex rerum viſibiliũ materia non poſſunt facere quod volunt, ſed tantùm id quod in virtute rerum à Deo factarum continetur, applicando actiua paſſiuis. Et quidem ne hoc quidem ad libitum (quid enim non facerent?) ſed quantum agere permittuntur duntaxat. Quanquam igitur boni Angeli multa faciant ſupra naturæ vim, ea tamen non ſua virtute, ſed diuina faciunt, vt ſunt miracula. Malorum autem Angelorum operâ, quidquid aut verè fit, aut fieri apparet, ſufficienter fieri poteſt, agentia corporalia corporibus patientibus applicando. Vbi diſcrimen eſt animaduertendum inter ipſam transformationem, quæ ſemper deluſoria eſt, & inter effectus eam comitantes, qui ſunt veriſſimi, ſed varij. Deluſoriam eſſe ipſam transformationem, hoc eſt, ex homine, non verum lupum, veram felem, veram picam, aut aliud animal fieri, ſatis ſuperque docet illa ratio, quòd anima humana ſingulari Dei munere interitui non ſit obnoxia. Qua igitur ratione homo in lupum, felem, vrſum, bouem aut aliam beſtiam mutabitur à malignis ſpiritibus, vel, qui impotentiores ſunt, magis?

An

An lupi ergaſtulo includetur anima, lupi anima permanente? quo modo hæ duæ animæ ſe mutuò aſpicerent? An non Philoſophi docent, duas formas vno ſubiecto vi naturæ, ineſſe non poſſe? Quid verò, ſi duæ formæ vni corpori lupino inſint, an dicemus, lupum ratione prædítum, vel hominem ratione carentem? Certè Philoſophia tradit, ab anima humana, non poſſe, ex natura, informari corpus belluinum, cùm quælibet forma ſubſtantialis, vt ſuum eſſe tribuat informando, requirat peculiares ſibiq; conuenientes diſpoſitiones, propriamq; corporis organizationem. Ob quam cauſſam Ariſtoteles definit animam *actum corporis organici.* Quia igitur anima hominis in lupino, aut vrſino corpore organis ſuis caret, nihil ipſa operabitur, nec idoneum poſſidebit habitaculum. In quod ſi vel maximè, tanquam in carcerem includatur, quò interea ibit corpus humanum? an alibi iacebit mortuum, & ſatan aliquis illud poterit ad vitam reuocare, quando volet? hoc nemo illi conceſſerit. An illud ipſum corpus humanum in lupinum vertetur? atqui hoc ipſum eſt, quod dicimus eſſe abſurdum, vt anima hominis

minis det eſſe lupi, & organis præcipuis alienis vtatur tanquam ſuis. Enimuerò, nonnè hoc plus erit, quàm reſuſcitare mortuum, ſi eadem anima non ſolùm cum humano poſtea corpore denuo erit vnienda: verùm etiam corpus ipſum è lupino rurſus in humanum reformandum? Quod ſi quis dixerit, corpus ſolùm hominis ita mutari, vt lupinum fiat, & à vera lupi anima regatur ac poſſideatur; quæro, quò interea anima hominis, à ſuo corpore diuulſa vadat? An ad cæleſte volat domicilium? nimirum anima ſagæ aut venefici, mille titulis diabolo mancipata? Aut fortaſſe, quia infandis facinoribus contaminata eſt, ad vltrices ſcelerum flammas detruditur? Eſto ſit facilis deſcenſus Auerni, cuius verò Herculis virtute Cerberi cuſtodiam effugiet, cuius ope auxilioq; inde gradum reuocabit, ſuperaſque ad auras euadet? cuius vi ſe corpori coniunget? Et an non ſuppliciorum Auernalium recordabitur, vt ſe emendet? Nihil horum vidimus, nihil audiuimus. Nugæ, ſomnia inſanientium, non dogmata Philoſophantium. Si enim quis dicat, dæmonem id poteſſe, obſtat velut murus vnanimis Theologo-

rum

rum conſenſus, qui hanc animæ cum corpore copulationem, nulli creaturæ, ſed ſoli rerum vniuerſarum Creatori ſemper tribuerunt. Multò verò minùs quibit vllus diabolorum beſtiam in hominis ſubſtantiam mutare. Nam ſi vel maximè concederemus (quod tamen non damus) eum è corpore lupi, aut ranæ, aut etiam è limo, imitatione quadam diuina, corpus humanum effigiare, vnde miſellus accipiet animam immortalem? creabit? At jam hæretici, jam Priſcillianiſtæ erimus, qui aſſerebant, Angelos malos figurare & efficere corpora humana in vteris mulierũ. Contra quos decretus eſt in Concilio Bracharenſi iſte canon. *Si quis credit, quòd aliquantas in mundo creaturas diabolus fecerit, &c. anathema ſit.* Vnde & Platonis ſententiam, dicentis Angelos, ſeu *ſecundarios Deos*, res corporeas ex præiacente materia produxiſſe, ad Epicuri intermundia relegamus.

S. Leo ep. 92. ad Turib. c. 8.

Concil. Brachar. 1. can. 8.

§. XII.

Varij modi, quibus malus ſpiritus videtur homines in beſtias transſmutare.

Quo igitur modo talia luporum, vrſorum, felium, rubetarum, aut bufonum ſimiliaq;

miliaque alia beſtiarum monſtra ex hominibus facit Acheronticus artifex? Siquidem negari non poteſt, non ſolùm putare magię peritos ſe in tales effigies mutari, ſed etiam tales exoticè graſſantes beſtias videri, immò etiam ſentiri in ſtrage hominum pecorumque. Sentio tertiò, ſæpe talia monſtra verè videri, verè ſentiri, & quidẽ arte magica, licet nunquam tamen ſine aliqua deceptione. 1. Aliquando diabolus magos & ſagos aliò tranſportatos, vel domi relictos, altiſſimo ſomno ſopit, inſomnioque deludit, vt putent ſe ibi eſſe, vbi non ſunt, & ea agere, quæ non agunt; cùm interea ipſe vel corpus lupi, vrſi, &c. ex aëre, aqua, aliaque materia formatum aſſumit; vel verum lupum, vrſum, &c. impellit, agit, excitat, trahit, ducit, vel in eo ipſe facit, quæ ſibi magi dormientes videntur facere. Si enim porcos Geraſenorum potuit ita agitare, vt in ſtagnum ſe præcipitarent, cur non poſſet & corpora luporum aliarumq; beſtiarum ita mouere, vel in propriam perniciem, vel in exitium aliorum? Talem cacodæmonis fraudem à Sancto quodam viro omnibus manifeſtatã recenſet Guilhelmus Pariſienſis. Et ſæpe

Luc. 8. 33.

certè

certò conſtabat, talem ſagam domi dormijſſe, cùm foris, eo ipſo tempore, ſe putaret fuiſſe graſſatam. Vtq; fraude dignos artifices magis decipiat, ſauciat ipſe dormientes in ea parte, in qua vel vera, vel phantaſtica ex aëre beſtia ſubinde ſauciatur. Aliquando tamen eiuſcemodi veneficos planè re ipſa in rem præſentem adducit, non quidẽ veros ex eis lupos, vel vulpes faciens, aut alias ſimiles animantes, ſed, ne agnoſcantur, ex aëre compreſſo eiuſcemodi beſtiæ formans imaginem, quá tanquam nebulam, ad amuſſim, conformatam, ita mago ſuo circumdat, vt quo ad poteſt, caput capiti, os ori, ventrem ventri, pedem pedi, brachia brachijs, & omnia membra membris ad viuum accommodet. Cur enim, qua arte ſeipſum, cùm vult apparere, veſtit, non veſtiat etiam ſuos domeſticos & familiares? aut quid obſtet, ne tali modo vtatur? Hoc pacto veſtigia luporũ terræ impreſſa relinquuntur; neque mirum eſt, ſi tunc verè in illis membris veneficæ ſaucientur, in quibus fera fuit vulnerata. Circumiectus enim aër, quamuis denſior, tamen mollis eſt, & facilè cedit gladio, aut ſagittæ, aut globo plumbeo

plumbeo iaculantis, vt vulnus tranſeat ad hominem intus latitantem. Hoc pacto apud ducem Ruſſiæ quidam eſt à canibus laceratus, & in Bulgaria quidam Baianus, de quo Sigebertus in Chronico. Quod etiam contingit ijs, qui veris exuuijs beſtiarum conteguntur. 3. Quippe aliquando magis veras pelles, & exuuias eiuſcemodi belluarum circumdat; quod contingit, quando illis præbet lupinum corium v. g. in trunco quopiam cauæ arboris abſcondendum. Potuit Nero humanis manibus ita confectas piſcium aliarumque beſtiarũ exuuias comparare, vt veri piſcis, aut veræ belluæ inſtar nataret, vel homines laniaret in theatro, vel amphiteatro, & id diabolica arte confieri non poſſet? Hoc modo Petrus Stumfius, qui Bebburgi, in oppidulo Vbiorum vltimo ſupplicio affectus eſt, quoties cingebatur zonâ quadam latâ, à dæmone ſuccubo donatâ, ſibi & alijs in lupum verti videbatur; & verò hoc ſchemate ter quinq; pueros iugulauit, eorumque comedit cerebellum, crudeli gulâ. Quin & duas nurus ſuas conatus eſt deuorare, quouis vero lupo appetentior; quamuis tigride ſæuior.

§. XIII.

§. XIII.

Multas mutationes hominum tantùm phantaſticas eſſe.

Sentio quartò, aliquando ex humorum vitio, & atræ bilis exceſſu phantaſiam ita mutari, vt nonnulli triſtitia efferati, putent ſe in beſtias eſſe commutatos, induantq; affectus lupinos, odiumq; gregis, aut hominum, ac proinde etiam deſideriũ eos inuadendi, lacerandi, vorandi. Quẽ affectum medici λυκάονα, λυκανθρωπίαν vocant, interq; morbos, recenſent, à Paulo Egyneta alijsq; medicis *melancholiam*, vel *inſaniam lupinam* Latinè nominatam. Sicut enim Aiax præ inſania in gregem pecorum ſæuijt, putans ſe in Vlyſſem & alios homines ſæuire; ita poteſt nimius mœror, hominem adeò de mente deijcere, vt ſe in belluam verſum arbitretur; immò vt ſe magum, aut ſagum dæmoniq; addictum eſſe exiſtimet. Quales aliquot ad me adductos, fatentesq; ſe veneficos eſſe, cùm viderem nimia melancholia laborare, miſi ad medicum, & vena ſecta vidi curatos. Cur enim imaginatio non poſſet ingerere talem cogitationem, ſi eadẽ, teſte Auicenna, poteſt hominem eò ducere, vt ſe canẽ, leonem,

Paul. Ægynet. l. 3. c. 16.

Auicenna l. 3. fen. 1. t. 4. c. 24.

leonem, vel aliam beſtiam eſſe exiſtimet? Itaque qui ſola corruptione phantaſiæ laborant, magi non ſunt, licet ſe magos eſſe dicant, licet ſe lupos eſſe perſuaſum habeant; licet lupina pelle, aut nube non tecti graſſentur. Inſaniæ enim, non magiæ eſt effectus ille; & clarè vident alij eos homines, non lupos, non vrſos, non leones eſſe. Talis ſibi non ceteris videbatur pater Præſtantij, apud D. Auguſtinum; & agricola Patauinus apud Fincelium, & vidi ipſe, multumque egi cum aliquo, qui per aliquot hebdomades, ex triſti caſu, eò amentiæ deuenit, vt ſe non in lecto, ſed in flamma Inferni damnatum iacere putaret, omneſque ad ſe accedentes, pro diabolis haberet, voceſq; deſperatione pleniſſimas iactaret, idq; per plures hebdomades continuò, diu noctuque tanta vociferatione, vt nullæ humanæ vires tam inconditis aſſiduiſq; clamoribus ſufficere poſſe viderentur. Poſt multos menſes ad ſe paulatim redijt, & ad officia honorata. Plura eiuſmodi exempla qui volet, narrat plura Io. Nider, & ſanè luculenta. In his tamē prudenter attendendū eſt, qua vita priùs fuerint. Callidus enim eſt Alaſtor, & vt ipſe

S. Auguſt. lib. 18. c. 8.
Fincel. lib. 2. de mirac.
Io. Nider. lib. 5. Formicarij cap. 12.

eſt

eſt pater mendacij, ita ſæpe docet etiam veras ſagas, cùm iam deprehenſæ ſunt, inſaniam ſimulare, vt fingendo morbo euadant, quod ſacrilega impietate meruiſſent. Quin certum eſt, etiam in ipſo ſacro tribunali multas eiuſcemodi Orco mancipatas mulierculas; poſtquam verè cœperunt confiteri ac reſipiſcere, ſubita diaboli ſuggeſtione deceptas, omnia extemplo retractare, quæ paulò priùs ſponte confeſſæ ſunt; quæ ſi vrgeantur, vt conſtanter pergant pœnitentiâ vti, dicunt, ſe priùs quaſi per ſomnium locutas, nec mentē præſentē fuiſſe. Ibi Confeſſarius habet campum pugnandi, inſtandi, vrgendi, adhortandi, vt bene cœpta non interrumpant, & ſe tandem tam dira Stygij tyranni ſeruitute liberent. Ceſſit multis feliciter ille conatus, animasque amabili conſtantia & cōſtanti charitate lucrati ſunt; quas vtiq; fide ſtatim mendacijs adhibita, per lenitatem perdidiſſent.

§. XIV.

Naturali vi corporis nec in duobus ſimul locis poſitionem, nec penetrationem dari poſſe.

Sed, vt ad rhombum redeamus, etſi

 dæmon

dæmon poteſt efficere dictis modis monſtra ex hominibus, animaduertendum tamen eſt, quid agat, quando ſpecie picæ, muſtelæ, aut bufonis, vel etiam muris, aut felis, alteriuſué parui animalis tales ſibi videntur apparere. Nam quemadmodum ipſe non poteſt loca diſtantia ab inuicem, non occupato medio, ſimul implere, & idcirco nec vnum corpus in duobus locis diſiunctis ſimul collocare; ita neq; poteſt quantitatem corporum ſic mutare, vt inde partium penetratio ſequatur. Quia id natura non permittit, & meritò cum Ariſtotele D. Thomas reclamat. Poteſt vtrumque Deus, vel diuina virtute Angelus; ita enim S. Nicolaus, S. Agatho; S. Benedictus, S. Ambroſius, S. Franciſcus infinita Dei virtute, ſimul in duobus locis viſi ſunt; & D. Chryſoſtomus ait, Habacuc ab Angelo demiſſum & reductum ex lacu clauſo, & ſigillis integris manentibus; docetque cùm D. Auguſtino fides, ita Chriſtum Dominum poſt reſurrectionem, ad diſcipulos clauſis ianuis ingreſſum; ſicut & clauſo manente ſepulchro reſurrexit; & illæſo clauſtro virginali in lucem prodijt. Poteſt hæc Deus naturæ dominus, & in virtute

Pet. Thyræus l. 2. de ſpirit. appar. c. 6. & 7.

S. Chryſ. orat. de incredulit. D. Thomæ. S. Auguſtin. tract. 121 in Ioan. Ioan. 20. 19.

virtute Dei Angeli boni; at ſpiritus mali neutrum poſſunt, quia nihil poſſunt ſupra vires naturæ. Quare, ſi Pythagoras, eodem tempore, in duabus vrbibus conſpe-ctus eſt, vt de eo Origenes tradit; ſi Imperatori patri filium ſuum exhibuit Theodorus monachus, vt ſcribit Zonaras, apparitiones illæ ab Angelis malis procuratæ, ad ſpeciem tantùm viſæ, reipſa præſtigioſæ fuerunt. Facile eſt dæmoni, perſonā alterius exprimere & præſentare, ſi Deus permittat; ſicut & à bonis Angelis fieri poſſe, negari nequit. Quin & quando venefici ſibi videntur in cicadas, muſtelas, picas, immò & formicas contrahi, & per tenuem rimam in conclaue alterius irrepere, aut etiã per ianuas clauſas, vel per circulum carbone in muro deſignatum ingredi, tunc vel dæmon eorũ dormientium vices agit; vel eos dementatos occulit per glaucoma, ne toti videantur, monſtratoque tantùm muſtelæ alteriuſue animalis corpore, cetera præſtigijs tegit, & ianuam, vel feneſtram, vel aliam per muros rimam totius corporis capacem latenter aperit, lapidibus alijſue obſtaculis, non minore dexteritate, quàm

Orig. lib. 6. contr. Celſum.

 celeri-

celeritate, exemptis, atque in ſuum locum pari velocitate repoſitis, viam intrandi exeundique facit. Poteſt autem, vt ſuprà dixi, ſpecies viſiuas, ne in oculos aſtantiũ perueniant, per corporis alicuius interpoſitionem, vel per nimiam aëris agitationem, impedire; vel corpus illud aliqua ratione veſtire, vt tapetibus, vel parieti, vel alij rei ſimile videatur; vt factum eſſe credibile eſt, quando Apollonius Thyanæus ſe Domitiani oculis ſubduxit. Neque aliud fuiſſe putem Perſei clypeum, apud Græcos; aut Gygis annulum, apud Ciceronẽ, quàm dæmonis talem fraudem, qui mediante ſolùm motu locali, & per eum actiua paſſiuis applicando poteſt eſſe cauſſa talium mutationum. Nulla enim eſt proportio ſpiritus extra omnem materiam ſubſiſtentis, ad corporeas qualitates ex potentia materiæ, vel ſubiecti materialis immediatè educendas. Sumit ergo agentia & patientia naturalia, eaque applicans, facit, vt talia, vel talia monſtra, vel non monſtra producantur. Atque ita ſatis explicatas puto artes mali ſpiritus etiam ex alijs monſtra facientis. Vnde nunc expeditum erit, ad contrariæ ſententiæ argumenta reſpondere.

S. Thom. 1. p. q. 110. a. 2. ad 2. & 3. & a 3. ad 2. Gabriel Vaſq. 1. p. diſp. 218. c. 3.

§. XV.

§. XV.

Aduerſariorum ratio diluitur.

Ratio enim illa, à cælo ducta ad Angelos, non eſt valida; quia cælum quod viuentia producit, materiale eſt, vnde proportionem habet, vt corpora connaturali modo poſſit immutare, & adeò per ſuam formam inferiores aliquas formas etiam materiales eminenter continere; cùm ſpiritus, ſiue boni, ſiue mali, ad hoc non habeant proportionatum ſubſiſtendi modū, tametſi alioqui multò ſint perfectiores. Experientias illas de Nabuchodonoſore, & Lot vxore in ſalis ſtatuā mutata, ſuprà expoſuimus; vnde conſtat, vtrumque diuina, non diabolica virtute factum, neque experientias, ſed hiſtorias appellandas. Sicut & illud diuina virtute factum eſt, quod Beda narrat de S. Felice, nempe quo pacto eum aduerſarij ſtrictis gladijs in foro quæſierint, ſed peruenientes *ad eum, mutato diuina prouiſione aut vultu ipſius, aut corde illorum, nequaquam eum, quem optimè nouerant, agnoſcere valebant &c.* Nec fas eſt, à diuina potentia, ad dæmonum argumentari poteſtatem. Naturales autem experientias & plantarum, aut imperfectorum

Suprà §. 1.

Daniel. 4. 30.

Geneſ. 19.

Supra §. 1.

Ven. Beda to. 3. in vita S. Felicis.

etiam animalium in ſe mutuò tranſmutationes negare non poſſumus: verùm in promtu cauſſa eſt. Fiunt hæc, vel non immediatè, vel ob formarum, vel animarum affinitatem, ſimilitudinem, & nonnunquam etiam ſubordinationem. Quare ſicut ſubnigrũ facile eſt reddere nigrum; ita non difficile eſt, ea, quæ non multùm inter ſe diſcrepant, mutuò conuerti. Sic lolium mutatur, in triticum, & hoc in illud, dum vel perficitur, vel corrumpitur. Sic, teſte Ariſtotele, galerucæ ex vermibus in lignis aridis degentibus, aſilus ex beſtiolis, quæ in fluuijs ſupernatant, enaſcuntur. Sic ex eruca fiunt papiliones; ex formicis muſcæ, ex alijs alia. At quis adducatur, vt credat, animam humanam à ſolo Deo opt. max. ad rerum cœleſtium contemplationem conditam, cuius ætas nullo tempore circumſcribitur, illam diuinæ particulam auræ, tantam ſimilitudinem habere, cum lupi vel canis anima, quæ corpori immerſa penitus, tot periculis, doloribus & morti denique expoſita atque obiecta eſt? Adde quòd multorum imperfectorum animalium natura ſit; è fimo, aut cadaueribus naſci, vt in apibus, veſpis, ſcara-

ſcarabæis videmus. Nulla autem natura, vt hominem producat, facit priùs bouem. Quòd ſi ex hoc, quòd dæmon ſerpentes, locuſtas, ranas, muſcas, & huiſmodi imperfectas beſtias actiua paſſiuis, & ſemina rerum applicando, producit, colligere licet, eum etiam hominem, equum, vel lupum producere poſſe; idem in ſole locum habebit, generat hic ſolo calore ſuo mures & ranas, nemo tamen dixerit, eum leones, homines, vel aliud animal, cui maior contigit perfectio, ſolum generare.

§. XVI.

A tranſmutatione ſexus, & authoritate ſuſpectorum, non validum duci argumentum.

Sexus quoque mutationem grauiſſimorum authorum teſtimonijs nixam non negamus; ſed cùm hæc ſexuum diſtinctio accidentaria ſit duntaxat, homo autem à brutis eſſentiali perfectione differat, quis tam à vero auerſus, aut tam obtuſi & pinguis ingenij erit, qui non intelligat, ex feminæ in marem, aut maris in feminam conuerſione, hominis in feram transformationem malè colligi? Certè natura humana æquè ſub ſexu maris atque mulie- Supra §. 4

 ris,

ris, tanquam ſub accidentibus, poteſt conſeruari; ſiquidem vir & mulier ſpecie non diſtinguuntur. Quin & alia huius mutationis ratio eſt, quàm cùm homo in felem, murem, lupum mutari dicitur. Nam vt ex viro fiat femina, vel vice verſa ex femina vir, quale exemplum etiam Sotus narrat, neceſſe eſt, vt ab ipſo ſtatim ortu huius rei à natura poſita ſint funda-menta, vt nonnulli volunt. Alij neque iſtud quidem requirunt. Sed medicis, quibus omnia munda ſunt, hoc relinquo clariùs explicandum. Authoritates contrariæ partis, quibus Bodinus cum ſuis triumphat, vt non contemno, ita contrarijs authoritatibus refuto. Quanquam hæreticorum non maior eſſe debeat authoritas, quàm Poëtarum; & aduerſarij pleroſque in ſuam ſententiam retorto collo pertrahant; quippe complures ſcripſerunt, homines in lupos eſſe conuerſos, non quòd res ita ſe ſe habuerit, ſed quòd ſic ſe habuiſſe viſa ſit. Quanquam etiam nonnullos viros alioqui doctiſſimos, in rebus à vulgari captu remotioribus in errores lapſos eſſe, ſit manifeſtum. Multa etiam, quæ pro hiſtorijs venduntur, fabulis eſſe contaminata

Sotus in 4. d. 1. q. 5. a. 8.

ambigi

ambigi non debet. Moyſes diuina vi baculum in ſerpentem vertit, & reuertit. Magi Pharaonis idem feciſſe dicuntur? Negant multi Patres eos veros fuiſſe ſerpentes; ſed celeritate quadam aiunt dæmonis ſubſtitutos ſerpentes, virgaſque ex oculis ſubductas. Et ſi vel demus, virgas eorum verè fuiſſe in ſerpentes verſas à malorum omnium machinatore, an idcirco etiam homo poterit in colubrum conuerti? Imperfecta hæc animalia vel ipſa natura ex putri materia gignit; cur naturæ auxilio non faciliùs in his producendis vti potuiſſet artifex ille, quàm in lupis ex homine faciendis? cùm vel Plinius dicat: *Homines in lupos conuerti, rurſumq; reſtitui ſibi, falſum eſſe confidenter exiſtimare debemus, aut credere omnia, quæ fabuloſa tot ſæculis eſſe comperimus.*

§. XVII.

Varijs præſtigijs efficere dæmonem, vt hominum in beſtias matationes veræ videantur.

Quo pacto autem dæmon mortalibus illudat, vt vel phantaſia tales decipiat, alijque ſenſus tam externi, quàm interni, concitatis humoribus, & confuſis ſpeciebus

bus perturbentur: vel nebula, aut exuuiæ lupinæ alteriuſúe animalis corpori circumponantur; aut ipſe tales ſpiritus nequam repræſentet, veneficis, qui ſe in feras transformatos eſſe cenſent, ſopitis, & ad alia loca translatis: aut veræ beſtiæ ſupponantur; quales fuiſſe aues Diomedeas, & ceruam pro Iphigenia Agamemnonis filia à Græcis ad placandam Dianæ iram mactatam D. Auguſtinus indicat, & à nobis ſatis, arbitror, ſuprà eſt explicatum. Et quid vſitatius eſt, quàm vt Stygius artifex ſenſibus hominis illudat, oculiſque tenebras offundat, vt res, quas pedibus conterunt, vel omnino aſpectum eorum effugiant, vel ſub vera & genuina forma non percipiantur? Cùm enim ea, quæ ſenſibus hauriuntur, potentijs naturaliter virtutẽ aliquam imprimant, cuius ope ſenſus elicitur, facilè dæmon huiuſmodi virtutem, per medium productam, poteſt variare; ſicut organum ipſum. Sic lingua febricitantis humore cholerico infecta dulcia amara, & mel fel eſſe judicat. Sic nauigantes vrbes, colles, ſiluaſq; recedere, ſeq; ſolos firmiter conſiſtere æſtimant. Sic phrenetici mirabilia ſe putant videre, audire.

Cur

Cur non idem poſſet dæmon, quod poteſt morbus? Conſueta res eſt, vt dæmon viſum hominis in errorem ducat. Ducit etiam in errorem intellectũ, ſi cui perſuadet, eum in lupum verè verti. Neceſſe enim eſſet talem mori, ac ad vitam à diabolo reuocari, quando eum denuo ex lupo hominem faceret. At Theologorum vox eſt, ſola diuinà virtute ſemel lucis huius vſura orbatum in eandẽ redire poſſe. Memoriæ proditum eſt, Simonis Magi præſtigijs, tres qui communi ſpiritu frui deſierant, apud Phorum Epheſi oppidum, præſente S. Euangeliſta Ioanne, ad vitam reuocatos eſſe. Et à Pythoniſſa Samuelem ſuſcitatũ eſſe ſacræ tradunt litteræ. Aſt illi, ſine dubio non veri homines, ſed dæmones ſimulatis Samuelis, vel aliorum trium corporibus ſepti fuêre. Fatetur iſta Bodinus, ſed momentenea, ait, iſta eſt faſcinatio: hominis autem in lupum transformatio multis nonnunquam annis durat. Quaſi inquinati Spiritus mortalibus diuturno tempore illudere nequeant? Expertæ ſunt hoc magno cum dolore matres, quæ filiorum loco lacte ſuo nutriuerunt, & per multos annos dæmones educarunt, qui

Spren-

Sprengero teſte, infantum vicem ſubeunt, cùm veri infantes à veneficis ſublati, & miſerandum in modum jam dudum trucidati ſunt. Eodem pacto ſcribit OlausMagnus, dæmones varia in ſtabulis & ærifodinis miniſteria exercere, riſus & cachinnos edere, ſaxa frangere, cauare, findere, eaque vrnis ſeu ſitulis ingerere, vt ita ad metalla damnatos foſſores, ad ſui venerationem, incitent, vel ad inferendam ſibi iniuriam, quam deinceps morte vlciſcantur, prouocent. Quod multis annis continuant. Iudicant hi quidem, ſe veros cernere homines fraudum ignari, reipſa tamen phantaſtica tantum, & ficta corpora cernunt. Quem in modum decepti etiam non rarò ſunt ij, qui magos ad ſupplicia duxerunt, quorum tamen vice, cùm in patibulum tollerentur, filum, vel ſtramen inuentum in cruce fuiſſe accepimus. Aliquando enim dæmon cultores ſuos, ad tempus, ex periculis eripit, vt & illos, & per illos, alios quoque grauioribus ſceleribus inuoluat. Hoc pacto deceptus etiam à Simone Mago periti ſſimo fuit Nero Imperator, qui Simonis loco arietem capite plecti iuſſit; ad quem, cùm triduo confe-

cto

cto Simon reuertiſſet, Nero attonitus eum diuino honore proſecutus eſt, eique ſtatuam Romæ poſuit cum hac inſcriptione: SIMONI MAGO DEO. Sic Apuleius commemorat, tres aliquando homines intermtos ſe putaſſe, cùm tamen tres hircinas pelles à Pamphila ſaga faſcinatus confoderit. Simile eſt, quod de Aiace Homerus ſcribit, qui cùm inſignem porcum flagellis egregiè exciperet, Vlyſſem ſe cædere opinabatur. Quamuis hoc furore magis, quàm Orcina arte factum videatur; neq; circa porcum aliqua mutatio, ſed in ſola Aiacis imaginatione tunc facta eſt. Ac quando pro Simone Mago aries decollatus eſt, à Nerone atq; aulicis omnibus viſus eſt is Simonis ſchemate. Circumpoſuit illi igitur dæmon corpus aliquod, non organicũ, ſed merè phantaſticum, vt etiam eum feciſſe, cùm generis noſtri authori Adamo, & Reparatori Chriſto apparuit, docent S. Thomas & D. Bonauentura. Cuiuſmodi corpora ex aëre eum, vel alia materia conficere poſſe diximus. Quamuis autem aër, ob raritatem ſuam, omni colore & figura careat, contractus tamen, & condenſatus varias formas & colores recipit:

S. Thom. 1. p. q. 51. art. 2.
S. Bonau. uent. in 2. d. 8. a. 2. q. 2.

ſicuti

ſicuti cùm nubes in aëre montes, naues, equites, & inſtructas nonnunquam acies repræſentant. Illud quæri poteſt, quo modo, ſi talia non ſunt vera animalium corpora, voces articulatas in ijs dæmones exprimant? An non enim oratione mentis ſenſa explicare ſoli homini à natura datũ eſt? Reſpondeo, malignos ſpiritus, ſicut non vera aſſumunt ſemper animalium corpora, ita neque veras voces edere. Cùm enim vox ab Ariſtotele definiatur, operatio animæ facta ex alliſione aëris attracti ex pulmonibus, & per arteriam aſperam expirati, dæmoneſque & anima deſtituti ſint, & neque pulmones, neque arteriam habeant, neq; corpori huiuſmodi organis inſtructo aſſiſtant, non veras voces proferunt, ſed veris ſimiles, eo ferè modo, quo ſi tubicen artem ſuam bene callens, tubæ beneficio, humanis vocibus ſimiles ſonos exprimit; aut quo, per hydraulica opera vidimus audiuimuſque Salisburgi in nobiliſſimi celebratiſſimique horti æſtiuo palatio omnis generis auium voces cantuſque, ad viuum exprimi. Longè doctior artifex eſt diabolus, cuius ingenium longè accuratiùs poteſt, quàm vlli Dædali, voces & linguas

linguas animalium, æquè ratione prædito-rum, ac deſtitutorum, imitari.

§. XVIII.

Quanam inſit in fabulis veritas?

Quæ ex fabulis proferuntur, vno verbo cadunt, ſi dicantur fabuloſa. Et quidem quod ad Vlyſſis & Diomedis ſocios, atq; Luciani, Apuleiúe Aſinum aureum atti-net, vera an fabuloſa ſint, non immeritò dubitat D. Auguſtinus, & Franciſcus Vi-ctoria. Aureus doctor S. Chryſoſtomus Vlyſſis comites putat in ſues transforma-tos eſſe à malefica Circe, quia in volupta-tum ſordibus, tanquam porci in cœno vo-lutati, & ſuibus quaſi ſimiles, non natu-ra, aut figura, ſed vita & moribus, effecti erant. Apuleium verò Ludouicus Viues aſinum factum ſcripſiſſe exiſtimat, non, quòd hoc ei contigerit, ſed vt ficto caſu tam mirabili narratio legentium, vel au-dientium animos in admirationem rape-ret, lectioq; iucunditate maiori, ac lepóre illorum mentes paſceret, qui Mileſijs fa-bulis delectantur. Neque verò neceſſe eſt, vt omnibus illis, quæ aliorum ſermone, vel ſcriptis accepimus, fidem adhibeamus, cùm, vt iure miratur Plinius, eò Græca

S. Auguſtin. l. 18. de ciuit. Dei

Franc. Victoria relectione 12.

credulitas proceſſerit, vt nullum tam impudens mendacium ſit, quod teſte careat. Quanquam ſub multis fabularum inuolucris viri doctiſſimi multa olim ad mores ſpectantia exprimere, & velut hieroglyphicè depingere voluerunt. Lycaonem in lupum conuerſum ſcribit Ouidius? ob nominum id fecit affinitatem, λύκος enim Græcis lupum ſignificat; itemq; ad feram regis crudelitatẽ, qua aduenas & hoſpites immani ſcelere trucidauit, declarandam. Hecubam in canem mutatam eſſe perhibent? Nempe ſicut rabidi canes hominem morſibus venenatis inuadunt, lædunt, lacerant, ſic illa malorum pondere preſſa, & oppreſſa, ac rei indignitate victa, victores Græcos conuiciorum & maledictorum aculeis momordit, proſcidit, dilaniauit. Midæ aures in aſininas abijſſe aiunt? ita eius deprauatũ aurium iudicium & ſtolidæ præcordia mentis inſinuant, qui Panis fiſtulam ſolus omnibus diſſentientibus citharæ Apollinis, hoc eſt, iniqua æquis, & mala bonis ſolebat anteferre. Poëtæ igitur, ſi vera carminibus ſuis inſeruerunt, de ijs mutationibus locuti ſunt, quas nos ſuprà dæmonum arti conceſſimus; ſin autẽ fabulas

fabulas excogitauerunt, ſub vmbris mores hominum deſcribere voluerunt, quibus nihil contra noſtram ſententiam aſtruitur.

§. XIX.

Cur à Deo præſtigia dæmonum permittantur; & quænam ſint contra eas remedia?

Procliue autem eſt æſtimare, cur vel hanc poteſtatē monſtra ex hominibus faciendi generis humani inimicis toties permittat Deus. Nam inprimis naturales illis vires ſuas reliquit, vt etiam in damnatis apparerent beneficia, quibus eos ab initio cumulauit. Quantò plus acceperunt, tantò fuerunt ingratiores abuſi poteſtate. Neque eos quidquam iuuant hæ vires, niſi ad maiorem damnationem. Magis enim ſentit caſum, qui ex altiore loco cecidit. Deinde ſæpe merentur aliqui à præſtigiatoribus vexari, quorum inſidias diuinis precibus, ceræ ſacræ amuleto, cruce fronti impreſſa, aqua benedicta, ſale conſecrato, candelarum benedictarum, & palmarum in die Palmarum conſecratarum vſu, alijſq; pijs ac facilibus remedijs à ſe arcere potuiſſent. Faciunt multos pericula cautiores; & tunc diligentiùs vigilamus, ſi vi-

demus, hoſtes non dormire. *Induite vos armaturam Dei,* inquit Apoſtolus, *vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli &c. in omnibus ſumentes ſcutum fidei,in quo poßitis omnia tela nequißimi ignea extinguere.* Qua de cauſſa S. Antonius in hac militia peritus dux ad diſcipulos ſuos dixit: *Magna, dilectiſſimi, aduerſus dæmonem arma ſunt, vita ſincera & intemerata in Deum fides.* Addit Ioannes Nider, præter fidem etiam multùm valere aduerſus hæc monſtra obſeruationem præceptorum Dei, publicæ iuſtitiæ executionem, memoriam Paſſionis Chriſti: atque rem exemplo confirmans, cuiuſdam magi hæc verba refert: *Cùm quidam ſimplex, ſed non rectus maleficum me inuocaret, vt inimicum ſuum vita priuarem, aut in corpore læderem grauiter fulminis ictu, vel modo alio; vocaui ego magiſterulum, id eſt, dæmonem; qui mihi reſpondit, quòd neutrum facere poſſet. Habet, inquit, fidem bonam, & diligenter ſe ſigno crucis munit, idcirco non in corpore, ſed in vndecima parte fructuum ſuorum, in campo, ſi libet, ei nocere poſſum.* Ex qua confeſſione planum eſt, etiam quæ naturæ viribus poteſt ſpiritus nequã, non poſſe, niſi Deo permittente. Sicut & olim ipſi

Epheſ. 6. 16.

S. Athanaſ. in vita S. Antonij.

Ioan. Nider. l. 4. Formic. cap. 4.

ipſi Iob non potuit nocere, niſi Deo illi fræ- Iob.1.& 2
num laxante. In cuius rei confirmationē
memorat etiam S. Epiphanius, conatus S. Epiph. hæreſ.30.
Magorum, vt feminam quandam Chriſtia-
nam in amorem pellicerent, irritos fuiſſe,
ob crucis ſignaculum ab ea factum, & in-
ſignem eius fidem. Tertiò oſtenditur, harū
laruarum exterminatione, potentia San-
ctorum, & rerum ſanctarum, quæ dæmo-
num potentiam profligat. Sic Palladius Pallad. in Lauſiac. hiſt. c.19.
refert, B. Macarium eremicolam, mulierē
quampiam magi præſtigijs in equam tranſ-
mutatam, effuſa in caput eius aqua ſacra,
priſtinæ formæ reddidiſſe. Non igitur
ſanctorum hominum tantùm, ſed etiam
ſanctarum rerum vis pateſcit, dum prodi-
gijs his laruam detrahit. Ita ſæpiſſimè ad
Ieſu & Mariæ nomen inuocatum eiuſce-
modi ſpectra in ventum diſſipata videri
deſierunt.

§. XX.

Magos, dum illudunt, illudi, & in præſtigijs ſuis ſæpe perire.

Quartò multò æquiſſimè venefici, dum
ſub his laruis fallere volunt, redeunte in
authorem machina, ipſi decipiuntur. Præ-
terquam enim, quòd hominis forma figu-

raque indigni meritò in ſpeciem murium, felium, porcorum, aut aſinorum tranſeunt, & *comparati iumentis inſipientibus ſimiles illis fiunt*, plerumque ſic exuuijs beſtiarum veſtiti, vulnerantur, capiuntur, occiduntur; aut dum huic arti fidentes, ſe tutos eſſe arbitrantur, incidunt in caſſes. Hoc ipſum ſpectat diabolus, vt occupet imparatos; & opprimat improuisò. *Quemadmodum à ſupradicto Petro judice audiui*, ait Nider, *in territorio Bernenſium, & in locis eidem adiacentibus, à ſexaginta circiter annis, ſupra facta maleficia à multis practicata ſunt. Quorum primus auctor fuit quidam Scauius dictus, qui publicè de hoc gloriari audebat, quòd quandocumq; vellet, ipſe ſe in omnium ſuorum æmulorum oculis velut murem facere valeret, & dilabi à manibus inimicorum ſuorum lethalium, & ita è capitalibus inimicorum ſuorũ manibus, vt dicitur, ſæpe euaſit. Sed cùm terminum ſuæ malitiæ diuina iuſtitia facere voluit, tandem per hoſtes ſuos in ſtuffa quadam, prope feneſtram quandam ſedere explorabatur cautè, quo in loco cùm nullum de ſibi inſidiantibus ſuſpectum haberet, per feneſtram gladijs & haſtis inopinatè transfixus eſt, & ob ſua facinora mortuus ibi miſerabiliter.* Hoc lucrũ

Ioan. Nider. lib. 5. Formic. cap. 4.

eſt

eſt artis, mutantur, vt occidantur. Quin & ſummus judex, vt eorum oſtendat vanitatem, ſinit eos ſub hac monſtrorum imagine ludos facere, vt tandem, dum ludunt, ſeria patiantur. Luculentum eſt, quod Beda refert his verbis: *Nunciatum eſt* S. Patricio *aliquando, nequiſſimum opus cuiuſdam Britannici regis nomine Chairtic infauſti crudelisq; tyranni, qui erat maximus perſecutor & interfector Chriſtianorum. S. igitur Patricius per epiſtolam ſuam ad viam veritatis eum renocare tentauit, ſed ille ſalutaria eius monita deridebat. Quod vbi denunciatum eſt homini Dei, flexis genibus orauit, & dixit: Domine, ſi fieri poteſt, expelle perfidum hunc de præſenti ſæculo & futuro. Nec multò poſt præfatus ille tyrannus muſicam artem à quodam ſibi præcantari fecit, à quo audiuit, quòd citò de ſuo regali tranſiturus imperio eſſet: omnesq; chariſſimi eius in hanc vocem proruperunt. Tunc ille, cùm eſſet in medio foro, illico* VULPECULÆ *miſerabiliter arrepta* FORMA *profectus eſt in præſentia ſuorum, quò eum impetus animi duxit: & ex illo die illaq; hora velut à diabolo raptus nuſquam comparuit.* Quidam morituri, in honorem S. Franciſci, S. Dominici, S. Benedicti aut al-

Ven. Beda lib. 2. vitæ S. Patricij.

terius ſancti habitum induunt, vt in illo ſepulti eorum Diuorum patrocinium conſequantur, quorum habitum profiteri voluerunt: hic Britannicus rex vulpis pellem induit, vt conſtaret, qua mente, qua arte fuiſſet. Mente enim erat ſimilis illi regi, de
Luc. 13. 32. quo Chriſtus dixit: *Ite, dicite vulpi illi: Ecce eÿcio dæmonia, & ſanitates perficio hodie & cras, & tertia die conſummor:* corpus illius in vulpem mutari videbatur, vt palam fieret, qua arte, quod præmium meruiſſet. Erat ſcilicet de numero illorum, de quibus
Pſal. 62. 11. dicitur: *Introibunt in inferiora terræ,* hoc eſt in infernum, *tradentur in manus gladij, partes vulpium erunt,* ſeu Acheronticarum beſtiarum, à quibus vulpinari didicerunt. Hoc autem exemplum etſi non profuit illi, qui paſſus eſt, prodeſſe tamen poteſt ijs, qui viderunt, vel audierunt. Itaque cum
S. Auguſt. ſerm. 241. D. Auguſtino concludo: *Qui hucuſq; in iſtis diabolicis rebus captiuandum diabolo tradidit ſe, toto corde pœnitentiam agat, & illa ſacrilegia ſupradicta cum omni horrore fugiat, & contemnat, vt illi Deus indulgentiam dignetur dare, & ad æternam beatitudinem, ob gloriam nominis ſui, faciat peruenire.*

CAPVT

CAPVT XV.

Suiſmet homines vitiis in quales beſtias tranſmutentur?

§. I.

Vitijs homines, non naturâ, ſed moribus in beſtias mutari.

QVi mores hominum ingeniaque vult inſpicere, neque naturam, neque naturæ Authorem, immò neq; admodum Dei hominumque calumniatorem, tanquam monſtrorum cauſſam, ſed ſe ipſum potiùs intelligit, aut eos, qui monſtroſitate aliqua afficiuntur, trutina dignos eſſe. Siquidem illi ſunt potiſſimùm monſtrorum cauſſa, in quorum ea pœnam vel Deus, vel natura à Deo gubernata, vel hoſtis humanæ gentis mittit, aut efficit. Quanquam ea indole ſunt homines deprauati; vt non expectent manum de cælo punientem; præueniunt enim iram diuinam, & antè ex ſeipſis monſtra efficiunt, quàm alijs monſtris puniantur. Non enim ſolis veneficijs, ſed omnibus quoque ceteris vitijs homines in beſtias transformantur. Quod non eo intellectu capiendum eſt, quo Iſidorus Baſilidis filius, apud Clemen- **Iſidor. Baſil. lib. de**

 tem

annata anima Clemens Alexand. lib. 4. Strom. c. 9. tem Alexandrinum, phyſicam quandam, & portentoſam hominis, pro vitij qualitate, in varia ferarum ac etiam plantarum genera transformationem inuexit. Verba Clementis ſunt: *Baſilidis ſectatores vitia & animi perturbationes conſueuerunt vocare* προσαρτήματα, *id eſt, appendices; & ea eſſe quoſdam in eſſentia ſpiritus appenſos animæ ratione prædita, per quandam conturbationem & confuſionem principalem: & alias rurſus ſpirituum adulterinas, & diuerſi generis naturas ijs adnaſci, vtpote lupi, ſimiæ, leonis, vrſi, quorum proprietates, quæ viſione in anima apprehenduntur, animæ cupiditates animantibus dicunt aſsimilare. Quarum enim ferunt proprietates, earum opera factaq; imitantur. Et non ſolùm cum rationis expertium animantium appetitionibus, & viſionibus coniunctionem ineunt & familiaritatem, ſed etiam plantarum æmulantur motus & pulchritudines, propterea quòd plantarum quoq; adiunctas habeant proprietates: habere autem etiam habitus proprietates, vtpote duritiem adamantis.* Hæc Baſilidis ſectatores docuerunt. Error is eſt; &, quia pertinacia accedit, hæreſis, & ſtulta impietas, quam, præter dictum Clementem, omnia refellunt, quæ à re-

à recentioribus hæreticorum confutatoribus ſcripta ſunt, in non diſſimile ſententiæ monſtrum à Matthia Flaccio Illyrico fatuè excogitatum. Itaque quæ nos allaturi ſumus, non de phyſica, ſed morali & metaphorica tranſmutatione ſunt accipienda, quæ non in natura, ſed in ſimilitudine morum conſiſtit. Quo pacto & Prophetæ loquuntur, vt ille cùm ait: *Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus.* Pſal. 31.9. Non dixit, *Nolite fieri equus & mulus*, ſed *ſicut equus & mulus*. Sat ignominiæ eſt homini, ſatiſque monſtroſum, ſi *comparetur iumentis inſipientibus, & ſimilis fiat illis.* Si Pſal. 48. 13. enim inſipiens eſt, maximo hominis ornamento caret, quod eſt, ſapere. Neq; contumelioſiùs poteſt quiſquam ab altero appellari, quàm ſi *pecus*, ſi *beſtia*, ſi *canis*, ſi *aſinus*, ſi *porcus*, aut *bellua* appelletur.

§. II.

Peccatis rationem ſopiri, qua ſola à brutis diſtamus.

Atqui omnino, quiſquis peccat, vel in magnam, vel in paruam beſtiam abit, pro peccati vel magnitudine, vel paruitate. *Quid eſt homo?* ait Epictetus, *Animal ratione præditum, ac mortale* (quod addit, quia &

Epictetus apud Arrian. l. 2. c. 9. & ipſe cum Porphyrio, & antiquis Philoſophis putauit, Angelos eſſe animalia quædam, ſed immortalia) *Cùm dicimus ipſum compotem rationis, à quibus eum ſeparamus rebus? A feris beſtijs, ſcilicet. Num ab alijs quibuſdam? Ab ouibus quoque & ſimilibus. Vide ergo, ne quid tanquã beſtia feceris. Quod ſi facias, hominem perdidiſti; non præſtans id, quod præſtandum tibi erat. Quin etiam vide, ne quid feceris tanquam ouis: ſi non caueris, hac quoque ratione hominem perdideris. Quæ ſunt igitur illa, quæ facimus tanquam oues? Quando nimirum ventris gratia, aut penis, aut aliàs temerè quid agimus, quando ſordidè, quando oſcitanter. Quò degenerauimus? In naturam ouium. Quid amiſimus? rationis vſum. Quando crudeliter, perniciosè, iniritatè, vehementer; quam in naturam deſciuimus? Ferarum. De cetero itaq; nonnulli ex nobis magnæ ſunt beſtiæ, quidam verò ſumus paruæ beſtiolæ, & maleficæ, quas abominando & deteſtando dicere ſolemus, Deuoret me potiùs leo. His omnibus naturis id, quod de ſe promittit homo, aboletur.* Quàm multùm autem aboleatur vnà ex Seneca diſce: Senec. ep. 76. *Omnia ſuo bono conſtant*, ait, *Vitem fertilitas commendat, ſapor vinum, velocitas ſer-*

vum. Quare fortia dorſo iumenta ſint, quæris? quia eorum hic vnus eſt uſus, ſarcinam ferre. In cane ſagacitas prima eſt, ſi inueſtigare debet feras; curſus, ſi conſequi; audacia, ſi mordere & inuadere. Id in vno quoq; optimum eſt, cui naſcitur, quo cenſetur. In homine optimum quid eſt. Ratio: hâc antecedit animalia, Deos ſequitur. Ratio ergo perfecta proprium homini bonum eſt: cætera illi cum animalibus ſatisq; communia ſunt. Valet? & leones. formoſus eſt? & pauones. Velox eſt? & equi. Non dico, in his omnibus vincitur. Non quæro, quid in ſe maximum habeat, ſed quid ſuum. Corpus habet? & arbores. Habet impetum & motum voluntarium? & beſtiæ & vermes. Habet vocem? ſed quanto clariorem canes, acutiorem aquilæ, grauiorem tauri, dulciorem mobilioremq; luſciniæ? Quid in homine proprium? Ratio. Hæc recta & conſummata felicitatem hominis impleuit. Ergò ſi omnis res cùm bonum ſuum perfecit, laudabilis eſt, & ad finem naturæ ſuæ peruenit, homini autem ſuum bonum Ratio eſt, ſi hanc perfecit, laudabilis eſt, & finem naturæ attigit. Hæc ratio perfecta, virtus vocatur, eademq; honeſtum eſt. Id itaq; vnum bonum eſt in homine, quod vnum hominis eſt. Nunc enim non quærimus

rimus, quid ſit bonum, ſed quod ſit hominis bonum? ſi nullum aliud eſt homini, quàm ratio: Hæc erit vnum eius bonum, ſed penſandum cum omnibus. Si ſit aliquis malus, puto improbabitur: ſi bonus, puto probabitur: Non dubitas, an hoc ſit bonum: dubitas, an ſolum bonum ſit. Si quis omnia alia habeat, valetudinem, diuitias, imagines multas, frequens atrium, ſed malus ex confeſſo ſit: improbabis illum. Item, ſi quis nihil quidem illorum, quæ retuli, habeat, deficiatur pecunia, clientũ turba, nobilitate, & auorum proauorumq́; ſerie, ſed ex confeſſo bonus ſit: probabis illum. Ergo eſt vnum bonũ hominis: quod qui habet, etiam ſi alijs deſtituitur, laudandus eſt: qui non habet, in omnium aliorum copia damnatur ac reijcitur. Quò vſque reijcitur? vſq; ad gradum beſtiarum iuxta illud: *Comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Non eſt magnus gradus ab equo ad aſinum; vterq; enim ratione caret. Magnus gradus eſt ab homine ad pecus. Cùm ergo contra rationẽ agat, quiſquis peccat; quãtò magis quis peccat, tantò magis etiam à ratione recedens ad beſtiæ indolẽ accedit. Sic incorruptibilis anima corrumpitur,

Pſal. 48. 13.

Et contracta ſuis è partibus obbruteſcit.

Lucret. lib. 3.

§. III.

§. III.

In quaſnam beſtias homo malus ex Epicteti ſententia vertatur ?

Quas verò in beſtias mutentur homines, euerſa per peccatum rationali natura, indicauit haud obſcurè idem Epictetus, apud Arrianum his verbis. *Melius quiddam habes carne. Quare, miſſo illo & neglecto, carni duntaxat es deditus? Ob huius ſocietatem declinantes à meliore, natura quidem lupis ſimiles efficimur, dum ſumus perfidi & inſidioſi, & ad nocendum parati: leonibus, quia feri, & immanes ac truculenti: maxima verò pars vulpeculæ ſumus, aut ſi quid aliud in animalibus pro monſtroſo habetur. Etiamne aliud quiddam eſt maledicus, aut maleuolus homo, quàm vulpes, aut ſi quid ea eſt vel ignobilius vel contemtius? Circumſpicite itaq; & curate, ne quando huiuſmodi calamitatibus obnoxios fieri vos accidat.* Et alio libro. *Quid verò eſt, quod illũ hominem eſſe dixiſti? Quæq; enim res ex figura ſimplice non eſt indicanda; alioqui cereum quoq; malum pro malo habeas; ipſumq́; & odorem & ſaporem mali habere contendas. Figura externa circumſcriptio ſatis non facit, vt rem eſſe aliquam pronunciemus.* *Quam-*

Arrian. l. 1, cap. 3

Idem l. 4. cap. 5.

Quamobrem vt homo dicatur quiſpiam, ſatis non eſt, naſum & oculos habere: ſed tum hominem eſſe cenſeo, ſi ita vt hominem decet, ſenſerit. Aliquis eſt, qui rationem non percipiat, nec caſtigatus obtemperat: Talis nimirùm pro aſino eſt habendus, pudoriſq; ſenſum depoſuit omnem, inutilis eſt, & quiduis potiùs quàm homo. Is nimirum quærit aliquem, quem calcibus, aut dentibus impetat. Quocirca nec aſinus eſt, nec ouis, ſed fera quædam, & immanis beſtia.

§. IV.

Philonis & S. Gregorij Nyſſeni de hominis in beſtiam metamorphoſi ſententia.

Ne autem Epictetus hæc ex ſchola Stoicorum, cenſurâ quadam Stoicâ, hauſiſſe videatur, etiam alios in hanc ſententiam iuiſſe monſtrabimus. Philo doctiſſimus Iudæus, *Chaldæi*, inquit *hominem Enos vocant, ac ſi ſolus verè homo ſit, qui res bonas expectat, & bona ſpe ſe ſuſtinet. Vnde manifeſtũ eſt, quòd ſpe carentem non hominem exiſtimant, ſed beſtiam humana forma præditã, cui deſit ſpes proprium ornamentum humanæ animæ.* Immò vſque adeò talis eſt *beſtia humana forma prædita*, vt D. Gregorius Nyſſenus in illud: *Et præſit beſtijs* ita ſcribat: *Impera*

Philo in lib. de Abrahã circa initium.

S. Greg. Nyſſen.

pera beſtijs omnibus, quæ ſunt in te. Quid? inquies, egone in me ipſo beſtias habeo? Tu verò beſtias habes, & eas quidem innumerabiles, plurima in te eſt beſtiarum multitudo. Ac ne me contumelioſum exiſtimes, dic, amabo, parúne eſt beſtia iracundia, quando latrat in corde tuo? nonne ea eſt quouis cane crudelior? Quid? in callido animo tuo dolus latitans, nonne quouis vrſo fraudulento ſæuior eſt? Quid? nonne fera eſt hypocriſis, vel immaniſſima? Qui autem impetu rapitur ad contumeliam nonnè ſcorpius eſt? Qui præceps ad vindictam vltionemq́ fertur, nonne eſt vipera grauiſſima? Quid auarus ipſe? nonne lupus eſt rapaciſſimus? Nulla in nobis fera non inuenitur. Qui fœminarum amoribus inſaniunt, nonne furioſi ſunt equi? Equi amatores, inquit, & emiſſarij facti ſunt, vnuſquiſq; ad vxorem proximi ſui hinniebat. Sic in alicuius feræ naturam quiſq; conuertitur, vt aliquo animi vitio, perturbationeq́; vincitur. Ex quo fit, vt innumerabiles in nobis ſint feræ. Credis igitur te ferarum eſſe dominum, ac principem, ſi illis, quæ foris ſunt, imperes, eas autem quæ intus verſantur non domes, ac regas? Quorſum tibi ratio, qua leones vincis, eorumq́; fremitum non reformidas, cùm ipſe

orat. 1. de hom. pro creat.

dentibus frendas, vt Leo, & præ iracundia vocem confuſam, & perturbatũ clamorem emittas? Quid enim grauius aut acerbius eſt, quàm cùm iracundiæ furor totus erumpere nititur, nec intus vllo modo contineri poteſt? cùm ab aliqua perturbatione victus eſt homo, non iam ipſe imperat, ſed in eius animo perturbatio dominatur. Quamobrem cùm ita creatus ſis, vt beſtijs imperes, & ſerpentibus, & volatilibus, perturbationibus impera. Ne permittas cogitationem tuam ſublimem vagari. Ne ſinas animum tuum leuitate inſtabilem ferri. Datũ eſt tibi vt auibus præſis: abſurdum erit ſi viſco volantes illas ita capias, vt ipſe leuis ſis, efferarisq́; ſuperbia. Ne ſublimes ſpiritus tollas, ne intumeſcas, ne tibi nimium placeas, aut plus de te ſentias, quàm patiatur humana conditio. Ne laudibus inflatus extollaris, ne te ipſe iactites, aut magnum aliquid eſſe putes. Alioquin eris volucrum ſimilis, quæ natura leues & inſtabiles huc illuc feruntur, & volitant. Tuum igitur animum moderare, eiq́; impera, ſi vis rebus omnibus imperare. Hâc ratione nobis in animantia attributum imperium nos monet ac diſponit, vt ipſi nobis imperemus.

§. V.

D. Chryſoſtomi, & Iſidori eius imitatoris de eadem re verba.

Con-

Conſonat D. Nyſſeno D. Chryſoſtomus his verbis, dum fidelem non ex fidei legibus viuentem ita caſtigat: *Quid verò fidelem dico? Nec enim es homo, ſi manifeſtè poſſum videre. Cùm namq; tanquam aſinus recalcitres; laſciuias autem vt taurus; tanquam equus verò poſt mulieres hinnias; ventri tanquam vrſus indulgeas; & vt mulus carnem impingues; & malum memoria teneas, velut camelus; porrò rapias quidem vt lupus; at vt ſerpens iraſcaris; ferias vt ſcorpius; ſis ſubdolus vt vulpes; nequitia verò tanquam aſpis & vipera venenum ſerues; at ſicut ille malignus dæmon fratres impugnes: quomodo te cum hominibus connumerare valeam, talis in te naturæ ſigna cùm non intuear?* Hæc ille, qui alibi addit, brutum quodlibet vnicam beſtiam eſſe; qui verò à virtute deflectit, in tot beſtias, quot peccata admittit, transformari. Imitatur idem magnus Chryſoſtomi æmulator, ac aliquando auditor, Iſidorus Peluſiota his verbis: *Si rem accuratè atq; exactè perpendere velimus, non iumentis duntaxat: ſed etiam truculentis feris comparari poſſe videtur, immo etiam eas ſuperat, qui turpium affectionum ac libidinum amator eſt. Quodq; mirum, atque ab*

S. Chryſ. hom. 4. in Matth.

Idem hom. 1. in Ioan.

Iſidor. Peluſiot. lib. 2. ep. 135.

hominum opinione alienum eſt, quaq́ fera vni tantùm vitio ſeruit: at qui hominis ſpeciem habet, omnibus vitijs in vnum congeſtis & cumulatis, vltra eorum temeritatem & amentiam progreditur. Ac ne me hyperbolicè loqui putes, res ipſas incorrupta mente perpendamus. Cùm enim quiſpiam vt taurus ſubſultat; vt aſinus calcitrat; vt ſalaciſsimus equus in feminas hinnit; vt vrſus voracitati ſtudet; vt mulus corpus ſaginat, vt camelus iniuriarum memoriam retinet; vt leo iraſcitur; vt lupus rapit; vt ſcorpius ferit; vt ſerpens ſubdolus eſt; improbitatis venenum vt vipera conſeruat; opes denique, vel, vt rectiùs loquar, peccata cumulat, vt ſcarabeus ſcarabeas, quonam pacto quiſpiam hunc belluino animo præditum inter homines recenſere poterit, cùm mitis ac placidæ naturæ lineamenta in eo minimè perſpiciat, verùm Scyllæ cuiuſdam, & Chimæræ atque Hydræ (iuxta externas fabulas) fœtorem cernat.

§. VI.

Clementis Alexandrini & Senecæ iudicio, luxuriantes in beſtias mutari.

Clem. Alex. l. 1. Pædagogi. c. 13. Aſſonat & Clemens Alexandrinus his verbis. *Quin etiam, quod ſupremum eſt omnium, ipſam Philoſophiam definiunt, ſtudium*

recta

recta rationis, adeò vt ſit neceſſariò delictum, quidquid ſit propter errorem rationis, & meritò Græcè vocetur ἁμάρτημα, hoc eſt, erratum, quod etiam peccatum ſignificat. Iam enim quando primus homo peccauit, & Deo non obediyt: Et iumentis, inquit, aſſimilatus eſt homo, qui præter rationem aberraſſet, meritò rationis expers exiſtimatus comparatur iumentis. Hinc etiam dicit Sapientia: Equus ad coitum, libidinoſus, & adulter irrationali iumento aſſimilatus. Et ideò ſubiungit: Quocunq; ſuper eo ſedente hinnit. Non amplius, inquit, homo loquitur. Non eſt enim amplius particeps rationis, qui peccat præter rationē: eſt autem expers rationis bellua, dedita cupiditatibus, cui omnes voluptates inſident. Ita ex hominibus equos facit luxuria; quos, eodē teſte Alexandrino Clemente, & luxus in beſtias mutat, luxus, inquā, ille, qui in eſcis & eſculentis quæritur. Ita enim diſputat. *Victus, qui ſufficientiam excedit ac obruit, homini multùm officit; animam certè ſegnem & inertem reddit, corpus verò valetudinarium, & quod in morbos facilè prolabitur efficiens. Quin etiam voluptates quæ in diiudicandis condimentis anxiæ ſunt & difficiles, probra & maledicta inurunt: vtpote liguritionem, in-*

Idem Alexand. Clemens. l.2.Pædogogi. c.1.

gluuiem, edacitatem, voracitatem, inſatiabilitatem, & huiuſmodi alia. Muſca quoque aptiſſimè vocantur, & adulatores, & gladiatores, & immane genus paraſitorum: ventris voluptate hi quidem rationem, illi verò amicitiam, alij autem vitam ipſam vendentes, ſuper ventrem ſerpentes, bellua hominibus ſimiles, ad imaginem patris ſui, edacis voracisq́ bellua. Has ciborum vinorumq́ue Charybdes etiam Seneca in animalium ratione carentium claſſem reponens ait: *Taurus paucißimorum iugerum paſcuis impletur: vna ſilua elephantis pluribus ſufficit: homo & terra paſcitur, & mari. Quid ergò? tam inſatiabilem nobis natura aluum dedit, cùm tam modica corpora dediſſet, vt vaſtißimorum edacißimorumq́ animalium auiditatem vinceremus? minimè. Quantulum eſt enim, quod natura datur? paruo illa dimittitur. Non fames nobis ventris noſtri magno conſtat, ſed ambitio. Hos itaq; (vt ait Salluſtius)* ventri obedientes *animalium loco numeremus, non hominum; quoſdam verò ne animalium quidem, ſed mortuorum.*

Senec. ep. 60.

§. VII.

Eiuſdem Clementis ſententia, quos vulpibus cicadis, &c. comparet?

Verùm

Verùm ad Clementem reuertamur, qui Sophiſtas cicadarum & vulpium nomine condecoratos nihil mentis, multum vocis, aut ſtrepitus potiùs habere aſſerit. *Ob hanc artem*, inquit, *ſe efferentes Sophiſtæ infelices, canoris quibuſdam ſuis nugis garrientes, cùm in nominum delectu & certa dictionum compoſitione & connexione, tota vita laborant, cicadis apparent loquaciores, eos quibus pruriunt aures non ſatis, vt mihi videtur, viriliter demulcentes, & titillantes.* Clemens Alex. l. 1. Strom.

Verborum non ſtilla cadens, ſed flumen iners.

Et certè quemadmodum veteribus in calceis, imbecilla ijs ſunt alia & diffluunt, ſola autem eis reſtat lingua. Pulchrè ergo eos inſectans ſcribit Solon Athenienſis:

Ad linguam aſpicitis, & dulcia verba loquentes,
At quod ſit, nemo ſpectat, agentis opus.
Ac quiuis veſtrûm vulpis veſtigia figit,
Et mentẽ vacuã putidulamq; gerit.

Hoc vtique ſignificat vox illa ſalutaris: Vulpes foueas habent, filius autẽ hominis non habet, vbi caput reclinet. Super enim ſolo eo, vt arbitror, qui credit perfectè ſeparato ab ijs beſtijs, Matth. 8. Luc. 9.

quæ dicta ſunt à ſcriptura, rerum omniũ caput conquieſcit ac princeps, nempe benignũ & manſuetum verbum, qui comprehendit ſapientes in aſtutia ipſorum: Dominus enim ſolus cognoſcit diſceptationes ſapientum, quòd vana ſunt. Sapientes vtique Scriptura vocante Sophiſtas, qui in dictionibus verſantur & artibus ſuperfluis. Vſque adeò vulgare eſt, à beſtijs mores hominum appellare, vt nihil ferè ſit apud plebem communius. *Lyſandrum Lacedæmonium aiunt, cùm ageret in Ionia, Lycurgi moleſtas laborioſasq́ leges reieciſſe, & vitam diſſolutè luxurioseq́ habuiſſe. Lamia igitur ſcortũ Atticum dixit, Leones Græci, Epheſi redduntur vulpes.* Quibus etiam feminarum ſe ſuperbia aſſimilat, ſyrmata longa poſt ſe trahentium, more vulpis veſtigia ſua verrentis. Diximus ſupra, fuiſſe inter monſtra, qui equorum inſtar dependulam retro haberent appendicem. Qualem etiam ſcribit Marcus Polus eſſe ijs, qui iuxta Lauani in prouincia Lambri degunt, abſque villis quidem, ſed in vlnæ menſuram excurrentem: aut de quibus Plinius memorat miræ pernicitatis hominibus: vel quos tradit Pauſanias, in inſulis Satyridis, equis ea parte pares eſſe. Quod in his monſtroſum,

Ælian. l. 13. Var. c. 8. & 9.

Marcus Polus l. 5. cap. 15.

Plin. l. 7. cap. 2.

ſtroſum, in feminis ſcilicet erit formoſum? Enimuerò hoc eſt, quod eas ſerpentibus aut etiam draconibus ſimiles facit: nam & hi vermes, & ſtelliones, & baſiliſci eiuſmodi poſt ſe ſyrma trahunt.

§. VIII.

Monſtroſi ſuperbarum feminarum ſumtus.

Quid ſi in medium adducam vitium, quod ex hominibus camelos, immo elephantos, immo plus quàm inſulares balænas facit? Nihil fingam, vera dicam, & nemo credet, niſi digitis monſtrata. Sunt in quodam loco fæminæ tam magnæ, vt ijs veſtiendis non vnus, non duo, non centũ ſartores ſufficiant; ſed vt tegantur, totæ debent nationes laborare. Sunt tam robuſtæ, vt totos agros & fundos poſſint manibus & digitis portare. Sunt tam validæ, vt capiti domos, & arces, & turres imponant. Sunt tam formoſæ, vt velut cælum ſtellatum luceant. Sunt tam artificioſæ, vt, qualemcunque, vel capillũ, vel vultum optant, hominibus oſtendant. Quis hæc omnia non putet iudicetué eſſe pluſquàm monſtroſa? Super quæ accedit, quòd ſexum mutent, quoties volunt; vt in equis & feneſtris viros exiſtimes te vi-

dere, quas paulò priùs audiſti puellas nominari. Nec ſanè paucæ ſunt tales: crebrò occurrunt, immò in oculos noſtros incurrunt. Non eſt hæc mea fictio. Dudum hæc omnia, & plura ſcripſit Tertullianus. Scripſerunt & alij Patres. Quin Ethnici quoque ipſi ſcripſerunt, quando intolerabilem mulierum ſuperbiam atque luxum exaggerarunt. Iunones noſtræ, Nymphæ Palatinæ, mulieres extra aulam aulicæ, ſunt tales. An non pro vnica tegenda & veſtienda totæ laborant nationes? an non neceſſe fuit, vt pro vna Cleopatra, aut Meſſalina *Mileſij oues tonderent, & Seres arbores nerent, & Tyrij tinguerent, & Phryges inſuerent, & Babylonij intexerent, & margarita canderent, & Ceraunia coruſcarent?* In ſandalia vnius reginæ quot vrbes ſumtum conferunt? Antiqua res eſt ſuperba prodigalitas. Nam & Pindarus *Agrigentum ſacrum* idcirco appellat, quòd olim Proſerpinæ à Ioue aſſignatũ fuiſſet in ἀνακαλυπτήρια, id eſt, cùm primùm ſe viſendam ſponſa præberet. Plutarchus, ob eandem cauſſam, totam ſcribit *Siciliam ſacram*. Athenæus memorat, ſubacta à Perſis Ægypto, Anthyllam vrbem dari ſolitã regis

Tertull. lib. de habitu mulierum cap. 2.

Plutarch. in Timoleonte

Athen. l. 1. c. 30.

regis vxori in *calceamenta*. Herodotus tradit, plurimos pagos, in quibus fixerat tabernacula, Paryſatidi reginæ datos in *cingulum*, vt Muretus legendum putat, qui etiam teſtatur, Lutetiæ Pariſiorum, vectigal quoddam ex vino, appellari vulgò *cingulũ reginæ*. Quam tamen ſummã multæ Deum amantes matronæ, etſi in ſuperbiam ab alijs deſtinatam & conſumtam, ipſæ potiùs in cultum & honores diuinos, animarumq; ſalutem conuerterunt. Quod narrat factum Horatius Turſellinus, cùm ſcribit, penſionem quandam aureorum quadringentorum in Canacapolas Chriſtianorum in India, à Luſitaniæ rege reginæ vxoris, crepidarum & ſoccorum nomine, jam olim S. Franciſci Xauerij rogatu attributam, penſitari. Ex his cenſibus perſpici poteſt, quàm verè dixerit Tertullianus: *Breuiſſimis loculis patrimonium grande profertur. Vno lino decies ſeſtertium inſeritur. Saltus & inſulas tenera ceruix fert. Graciles aurium cutes Kalendarium expendunt, & ſiniſtra per ſingulos digitos de ſaccis ſingulis ludit. Hæ ſunt vires ambitionis, tantarum vſurarum ſubſtantiam vno & muliebri corpuſculo baiulare*. Vides robuſtas feminas?

Herodot. lib. 2.

Horat. Turſell. lib. 2. de vita S. Franciſci Xauerij cap. 2.

Tertull. loc. cit.

minas? quibus in capite lucet gemma tribus arcibus emta, & de turrita capillorum ſtructura pretia domorum exſplendeſcunt. Quot talenta in Cleopatræ auribus pependerunt? *Duo fuerunt maximi uniones per omne æuum. Vtrumq́; poſſedit Cleopatra Ægypti reginarum nouiſſima, per manus Orientis Regum ſibi traditos. Hac cùm exquiſitis quotidie Antonius ſaginaretur epulis, ſuperbo ſimul ac procaci faſtu, vt regina meretrix lautitiã eius omnem apparatúmq́; obtrectans, quærente eo, quid aſtrui magnificentiæ poſſit, reſpondit vnâ ſe cœna centies H-S. abſumpturam. Cupiebat diſcere Antonius, ſed fieri poſſe non arbitrabatur. Ergo ſponſionibus factis, poſtero die, quo iudicium agebatur, magnificam aliâs cœnam, ne dies periret, ſed quotidianam Antonio inſtituit, irridenti, computationémque expoſtulanti. At illa corollarium id eſſe, conſumpturámq́; ſe in eâ cœna taxationem confirmans, ſolámq́; ſexcenties H-S cœnaturam, inferri menſam ſecundam iuſſit. Ex præcepto miniſtri vnum tantùm vas ante eam poſuêre aceti, cuius aſperitas viſq́; in tabem margaritas reſoluit. Gerebatq́; auribus tum maximè ſingulare illud, & verè vnicum naturæ opus. Itaque, expectante*

Plin. l. 9. c. 35. nat. hiſt.

ſtante Antonio, quidnam eſſet actura, detractũ alterum merſit, ac liquefactum abſorbuit: Iniecit alteri manũ L. Plancus iudex ſponſionis eius, eum quoq; paranti ſimili modo abſumere, victúmq; Antoniũ pronunciauit, irato homine. Comitetur fama vnionis eius parem, capta illa tantæ quæſtionis victrice regina diſſectũ, vt eſſet in vtriſq; veneris auribus Romæ in Pantheo dimidia eorum cœna. Nimirum, vt Satyricus dixit:

Nil non permittit mulier ſibi, turpe putat nil, Iuuenal. ſat. 6.
Cùm virides gemmas collo circumdedit, & cùm
Auribus extenſis magnos committit elenchos.

§. IX.

Monſtroſus feminarum virorumq; fucus.

Si formam ſtellati in hoc ſexu cæli, ſi artem vultus & capillorum colorem mutandi dici tibi cupis, *Habitus feminæ,* ait Tertullianus, *duplicem ſpeciem circumfert, cultum & ornatum. Cultum dicimus, quem mundum muliebrem vocant: ornatum, quem immundum muliebrem conuenit dici. Ille in auro, & argento, & gemmis, & veſtibus deputatur: iſte in cura capilli, & cutis,* Tertull. lib. de habitu mulierum cap. 4.

&

& earum partium corporis, quæ oculos trahunt. Alteri ambitionis crimen intendimus, alteri proſtitutionis. Ridemus Indos, qui cutim floribus pingunt, aut gemmatis vultibus incedunt, & lapillos carni viuæ inſerunt, frontisque atrum lurorem carbunculis & ſmaragdis diſtinguunt, prodeuntq; diſcolores, more pſittacorum: ſed maximè ſic ornant perituros; vt ſplendidè pereant. Æquè ridendæ ſunt iſtę grandes matronæ, ac nymphæ Palatinæ, quæ faciem fictam geſtant, & effigiem mentiuntur, fucoque decipiunt amatores. *In* Dominum *enim delinquunt, quæ cutem medicaminibus vngunt, genas rubore maculant, oculos fuligine colliniunt. Diſplicet illis nimium plaſtica Dei: in ipſis redarguunt, reprehendunt artificem omnium. Reprehendunt enim cùm emendant, cùm adijciunt, vtique ab aduerſario artifice ſumentes additamenta iſta, id eſt, diabolo. Nam quis corpus monſtraret mutare, niſi qui & hominis ſpiritum malitia transfigurauit? ille indubitatè huiuſmodi ingenia concinnauit, vt in nobis quodammodo manus Deo inferret. Quod naſcitur, opus Dei eſt. Ergo quod fingitur, diaboli negotium eſt. Diuino operi, ſatanæ ingenia ſuperducere, quàm ſceleſtum eſt?* Hæc Tertul-

Vide hiſtoriam Antipodum Io. Gottefr. pag. 120. & pag. 145.

Tertull. lib. de cultu fœminar: cap. 5.

Tertullianus de feminis, & longè plura in duobus diuerſis libris. Propertij ſunt iſta: Propert. l.2. el. 18.

Vt natura dedit, ſic omnis recta figura:
Turpis Romano Belgicus ore color.

Quid enim eſt aliud, ait Franciſcus Patricius, *pœnitere ſui ipſius, & ſeipſam odio habere, quã aliam faciem inducere? & viſco, ceruſſa, fuco, alijsq; pigmentis naturam violare? Qui quòd paulo poſt, ablutis adulterinis coloribus, ad formam priſtinam redit, non ſine irriſione omniũ familiarium, & cum damno etiam natiua venuſtatis? Ex illis namq; venenis ruga ante tempus faciem arant, oculi caligant, dentes obſcuriores fiunt: animaq; vxoris peſſimè olet. His commentitijs coloribus fœditatẽ aſpectus, & contemptum ſibi comparant, odiumq; viri. Et præſertim,* Franciſc. Patricius de inſtit. Reip. l. 4. cap. 5.

Cùm miſeri viſcantur labra mariti.

Quare inter amoris remedia præſcribitur reſipiſcere cupienti, vt improuiſus adſit, & Sirenulæ ſuæ vitia deprehendat.

Tu quoq;, compoſitis ſua cùm linit ora venenis, Ouid. l. 1. de Remed.
Ad domina vultus, nec pudor obſtet, eas.
Pyxidas inuenies, & rerum mille colores;
Et fluere in tepidos oeſypa lapſa ſinus.

Illa

Illa tuas redolent, Phineu, medicamina menſas:
Non ſemel hinc ſtomacho nauſea facta meo.

Longè maior nauſea creatur ijs, qui deprehendunt ſuas, galericulum geſtare, atque aſcititijs pilis, à meretrice, aut veſpillone emtis, vel caluitiem, vel canitiem diſſimulare, & criſpare comas alienas, quibus, tanquam cornicula, alienis plumis ſuperbiunt & triumphant. Multoque maior nauſea mouetur ijs, qui ex vetularum vultibus conijcere volunt, quid de vultibus futurum ſit iuuencularum. Quàm multæ enim ſcitiſſimæ pulchritudinis puellæ in quantas, quamque cadaueroſas, ſenio formam deuaſtante, laruas degenerant? Ipsâ enim naturæ lege illud capillorum quondam ſuccinum auro & gemmis diſtinctum, in luridam canitiem, & ingratas capitis niues, tandemque etiam, velut in Meduſæos angues vertitur. Oculi ſtellis æmuli, in ſtillantes & ſanguineas lacunas mutantur, vt ſine contagio, aut faſcino aſpici non poſſint. Candidum genarum æquor purpurâ velut corallio relucens, in ſqualidum aruum rugis aratum, & verrucis, velut

lut collibus ebulliens, buxantemque lurorem abit, ſimilem folijs autumnalibus, de arbore lapſis, quæ virorem amiſerunt. Itaque non jam in labris roſæ, non ſerenitas in fronte, ſed triſtis nubes ſedet, quæ terret intuentes. In ore nullum ebur dentium, ſed quoddam barathrum Auernale. E naſo ſtiria, ex ore mucus, è mento ſaliua pendet. Hoc nunc ſtibium eſt tam bellæ olim puellæ. Ita Tiſiphone facta eſt, quæ olim erat Calliope; neque iam in cenſu habetur Gratiarum, ſed occurrentibus putatur eſſe quarta Furiarum. Quis non pro monſtro habeat talem metamorphoſin, quæ de virginea facie in tam fœdam tranſit Harpyiam? quæ longè, poſteà in ſepulchro tabe & vermibus cooperta, fœdius erit teſtimonium humanę vanitatis. Vult hoc ita per naturam fieri Author naturę, vt ſciant, quid ornent puellæ, quæ ſe adeò comunt &ornant, vt prodigia videantur; quin vt iuuenes quoq; nôrint, quid ament. Dicturi enim ſunt aliquando cum Franciſco Borgia: *Haccine illa ſunt lumina, quæ omnium in ſe oculos conuertant? hæc venuſtas illa, qua aliarũ formas extinxerat? Tune Iſabella? Tune Auguſta? Fallunt oculi? aberrat*

Andreas Schottus in vit. Franciſc. Borgia l. 1. cap. 7.

ment? *Sed non fallunt*: *Nimirum humanarum hæc rerum viciſſitudo eſt. I nunc, fragile illud formæ bonum admirare.* I, lutum hoc auro orna; i, pinge cutem; criſpa capillos; ſtringe cincinnos, puella. Quæ etiam in viris ſunt longè deformiora. Quanquam ita tonſæ ſunt nunc & pileatæ, ita viriliter thoracatæ, ſeu nuptæ, ſeu nubiles fæminæ; ac viciſſim ita comtuli & cincinnatuli iuuenes, vt, ſi eos videas per feneſtram proſpicere, facilè in viris fæminas, & in fæminis viros autumes te intueri. Adeò monſtra ſunt & puellæ vt iuuenes tonſæ, & *iuuenes vt feminæ compti, propriasq́; præſtigias formæ & his ſexus ſibi agnoſcit, barbam acriùs cadere, interuellere, circumdare capillum, diſponere, etiam colorare canitiem, primā quamque ſubducere totius corporis lanuginē, pigmento quoque muliebri diſtinguere cetera pulueris cuiuſdam aſperitudine leuigare, tum ſpeculum omni occaſione conſulere, anxiè inſpicere, cùm tamen cognito Deo adempta placendi voluntate, per luxuriæ vacationem, omnia illa, vt ocioſa, vt hoſtilia pudicitiæ recuſantur.* Sed de his iuuenum monſtris ſatis ſuperq́; egi in ſecundo libro de Labyrintho, vbi eos monſtro camelopardali cōparaui.

Tertull. lib. cit. cap. 8.

Lib. 2. de Labyrinthi fraud. cap. 3.

§. X.

§. X.

Boëtij de hominum in beſtias mutatione ſententia.

In longam Iliadem opus excurret, ſi omnes hîc voluero enumerare ſimilitudines, & nomenclaturas, quibus ſcriptores tam ſacri, quàm profani, & populi vulgus ſingula mortalium vitia ſolent exprimere. Quoddam velut compendium accipe à Boëtio, & quod non vis dici, noli eſſe. *Vide*, inquit, *ex aduerſa parte hominum, qua improbos pœna comitetur, &c. Quidquid à bono deficit, eſſe deſiſtit. Quo fit, vt mali deſinant eſſe, quod fuerant. Sed fuiſſe homines, adhuc humani corporis ſpecies oſtentat. Quare verſi in malitiam, humanam quoque amiſêre naturam. Sed cùm vltra homines promouere ſola probitas poſſit, neceſſe eſt, vt quos ab humana conditione deiecit, infra hominis meritum detrudat improbitas. Euenit igitur, vt quem transformatum vitijs videas, hominem exiſtimare non poſſis. Auaritia feruit alienarum opum violentus ereptor? Similem lupo dixeris. Ferox atq; inquietus linguã litigijs exercet? Cani comparabis. Inſidiator occultus ſurripuiſſe fraudibus gaudet? Vulpeculis exæquetur. Ira intemperans fremit?*

Boët. l. 4. de conſolat. Phil. proſ. 3.

Leonis animum geſtare credatur. Pauidus ac fugax non metuenda formidat? Ceruis ſimilis habeatur. Segnis ac ſtupidus torpet? Aſinum viuit. Leuis ac inconſtans ſtudia permutat? Nihil ab auibus differt. Fœdis immundisq; libidinibus immergitur? Sordida ſuis voluptate detinetur. Ita fit, vt qui, probitate deſerta, homo eſſe deſierit, cùm in diuinam conditionem tranſire non poſſit, vertatur in belluam. Quod multò magis eſt prodigioſum, quàm ſi cicuratæ belluæ vertantur quodammodo in homines, diſcantq; ire per extentum funem, quod de elephantis refertur, & de alijs beſtijs alia, quæ alioqui non videntur, niſi ab humana prudentia prouenire. Meritò igitur & ego, mutato ſtilo, dicere poſſum;

Poſtquam cœperunt homines bruteſcere, verſo
Ordine, cœperunt homineſcere bruta viciſſim.

CAPVT XVI.

Defectus monſtrorum & naturæ, plerumque aliunde compenſari.

§. I.

In libera Dei poteſtate eſſe, vt monſtra producat.

POterant huc vſque diſputata ſatis placare imperitorum monſtra carpentium querelas; & ſufficit, malitiæ atq; ſuperbiæ fructum eſſe, quod impatientia non vult tolerare; immò audet in tam benigno Plaſmatore, criminoſiſſimis iniurijs accuſare. Quid enim? ſi monſtrum ſinit gigni, cui iniuriam facit? quid, ſi luſcum, aut cæcum, aut manibus pedibuſúe truncum hominem in lucem prodire ab vtero matris ſuæ permittit? Dominus eſt vniuerſæ naturæ. Quod vult, facit. Potuiſſet talem omnino non ſinere naſci, aut concipi. Potuiſſet eum in Nihilo ſuo relinquere. Quidquid ei dedit, gratis dedit, & ſæpe etiam ingrato. Quidquid negauit, pro poteſtate ſua negauit. In ſumma tantum dedit, quantum dare voluit. Statuarius ex ingenio fingit ſimulachra, alia ſine pedibus, & pectore tenus

Rom, 9. 21. tantùm, alia integra. *O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit: Quid me feciſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti, ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Hoc nos per Prophetam

Ierem. 18. 6. ſcire voluit, cùm illius ore diceret: *Ecce ſicut lutum in manu figuli, ita & vos in manu mea.* Quid inde conficitur? Id quod Apoſtolus dicit, *O homo, quis es, qui reſpondeas Deo? Reſpondere Deo non poſſe conuincitur,*

S. Greg. lib. 9. moral. c. 8. ait S. Gregorius, *qui homo nominatur; qui per hoc, quod de humo ſumtus eſt, judicia ſuperna diſcutere dignus non eſt.*

§. II.

Compenſatio eorum, quæ deſunt in vno loco, aut alia re, à diuina prouidentia Mundo proſpecta.

Hæc quanquam ita ſint, & licet negare vnicuiq; poſſit, quod vult, tamen tam bonus eſt Plaſmator noſter, vt plerumque quod in vno negat, in altero compenſet.

Albert. Hieron. Seneca-nus lib. 1. de Prouident. Dei. c. 7. Ita, teſte Alberto Hierone, *vbicumq; locorũ alicuius rei ad vitam neceſſariæ inopia laboratur, ibi aliud quiddam, quod eius vicem ſuppleat, inuenitur. In Ægypto, vbi rara pluuia, Nilus ripas aluei ſupergreſſus, id quod à*

cælo

cælo regioni iſti negatum eſt, etiam abunde ſua irrigatione compenſat. In locis mediterraneis, vbi ſalis factitij materia deeſt, fodinæ ſalis à natura confecti reperiuntur, ne vlla terræ pars condimento ciborum tam neceſſario deſtituatur. In Noruegia & Suetia, vbi perpetuo gelu omnia rigent, non ſolùm quercus, pinus, abietes, & id genus aliæ arbores tanta copia, quanta vix vſquam alibi, proueniunt, verùm etiam Marturi, Zebellini, Cernarij, nigræ & albæ vulpes, quarum pelles ad frigoris aſperitatem mitigandam apprimè idoneæ ſunt, plures, quàm alijs locis viſuntur. In Friſia, Hollandia, Taxandria, vbi nullæ, aut raræ ſiluæ inueniuntur, ceſpitis quoddam genus è terra effoditur, quod ad ſolem ſiccatum tam idoneum ſit ignis fomentũ, vt lignorum deſideriũ facile harũ regionum incolæ ferant. M. Paulus Venetus dicit, in regno Cathaij, quod lignis caret, nigros lapides inueniri, qui in ignem miſſi, vt lignum, ardent. Vbi, ob ſerpentum ingentem numerum, homines in magno periculo vitæ verſantur, ibi lacertæ humano generi amicæ, ſi quando dormienti in pratis homini ſerpentem inſidiari vident, faciem eius perreptant, vt a ſomno excitetur, & inſidias declinet. Huiuſmodi naturæ ſuccurſus, qui paſſim in ma-

Vide & Adrian. Iunium in Batauiæ hiſtoria.

gno mundo cernitur, etiam in homine, hoc eſt, in *paruo mundo*, reperitur, cui ſi vnum membrũ deeſt, aut læſum eſt, alterũ tanto magis ſeruit, pedemq; manus, & ſenſum ſenſus haud raró compenſat. Aut ſi defectus corporis dexteritate non ſarcitur, ingenij dotes, animiq; vires tanto ſunt locupletiores. Quemadmodum fit etiam, in Braſilorum canibus, qui cùm latrare nequeant, tamen poſſunt vlulare, more luporum. Quod ipſum experimur in luce mundi ſideralis, vbi ſubducto ſole, luna effulget, aut clarus ſtellarum chorus. Ita quoque ſunt alij ſuæ quiſque regionis indigenæ, quorum ſi quid in vno deeſt, in altero ſupereſt. Æthiopi barbam non dedit natura, dedit autẽ capillum tanto denſiorẽ, quo ſolem arceat capiti flagrantiùs imminentem. Europæus criſpata coma non indiget, ea igitur illi materia de vertice ad mentum defluit, vt barba veſtiatur. Atq; hæc quidẽ opera ſunt naturæ in vno compenſantis, quod deeſt in altero; & hiemi, ſoboleſcentem vernæ telluris fæcunditatẽ ſubſtituentis; quàm tamen ſeu viciſſitudinem, ſeu compenſationem non miramur, quia conſuetudo tranſit in contemtum, aut

Io. Lud. Gottfrid. in hiſt. Antipod. p. 1. pag. 177.

aut neglectum. Illas igitur res alba linea ſignandas arbitramur, quas raritas commendat. Oſtendam igitur, alias quoq; in monſtro, vel monſtroſis compenſationes admirationem meritas, non quòd rarò contingant, ſed quòd rarò expendantur; aut narrentur, cùm tamen manifeſta Numinis ex illis prouidentia, & ſapientiſſimū iudicium eluſceſcat.

§. III.

Paruorum hominum magna virtus.

Philetam Coum aiunt macerrimo corpore fuiſſe. Quoniam igitur quauis occaſione facilè ſubuerti poterat, ferunt eum plumbeas habuiſſe ſoleas in calceis, ne à ventis proſterneretur, ſi paulò duriùs eum afflaſſent. Quod ergo illi in corpore pondus natura negauit, id à plumbo ingenium addidit: alijs quod eadem natura in menſura ſubtraxit, in pondere ſubſtituit, & breues quidem, ſed pingues fecit, & in omaſo ſuum momentum habentes. Atque, vt à ſtatura incipiamus, quoties, ſi corpus aſpiciatur, puſillus quantus Molon, animos gerit gigante maiores? Vt nihil repetam de Zachæo; quanta laude afficit Pindarus Meliſſum Thebanum, qui ſtatura corporis

Ælian. lib. 9. variar. c. 14.

Suidas Verb. Molon. Luc. 19. Pind. od. 4.

parua, ſed animo magno, Iſthmio equo vicit? Eunapius teſtatur, ætate Iamblichi vixiſſe Alypium Alexandrinum corpuſculo admodum exiguó, pauloque quàm cubitale, aut Pygmæi, maiore, quod intuenti videri poterat anima ſpiritusúe eſſe; ſed vſque adeò quod corruptioni obnoxium erat, nihil adoleſcebat, vt etiam in diuinam quandam naturam conſumeretur. Erat enim in Dialecticis exercitatiſſimus, & Philoſophus, qui multos triumphos triumpharet. In difficili Hieroſolymorum oppugnatione, Titus longiſſima oratione milites ſuos hortatus eſt, vti in Antoniam arcem aſcenderent, eamq; caperent, qua capta, vrbs capta eſſet. Vbi perorauit: *cetera quidem multitudo periculi magnitudinẽ timuit: eorũ verò vnus, qui in cohortibus militarent, Sabinus nomine, genere Syrus, vir & manu ſimul, & animo fortis apparuit: licet, ſi quis eum ante vidiſſet, quantũ ex habitu corporis, ne ſpecie quidem militem credidiſſet. Erat enim colore niger, exilis habitudine: ſed anima quadam heroica, in macro corpore atq; anguſtiore viribus ſuis, habitabat. Cùm primus itaq; ſurrexiſſet, Dedo me, inquit, tibi alacri animo, Cæſar, & ante omnes in murũ aſcendo: atq; opto*

Eunapius in Iamblicho.

Ioſeph. lib. 7. de bello Iudaic. c. 5.

opto quidem, vt vires ac voluntatem meam ſequatur fortuna tua. Quòd ſi cœpto caſus inuiderit, ſcito, me non præter ſpem, quòd res aliter ceſſerit, ſed quòd ſic decreuerim, pro te moriturum. His dictis & ſcutũ læua capiti prætendens, ſtrictoq́; dextera gladio, circa horam diei ſextam murum petebat, ſequebantur autẽ ex aliis, qui ſoli eius virtutis æmuli eſſe cupiebant, vndecim viri. Multò autẽ omnes antecedebat diuino quodã impetu excitatus, cùm de muro cuſtodes iaculis, & ſagittis vndiq; infinitis appeterent, atq; ingentia ſaxa deuoluerent, quæ nonnullos de vndecim deiecerunt. Sabinus autem miſſilibus occurrens, licet obrueretur ſagittis, non tamen antè impetũ cohibuit, quàm ſumma muri prehenderet, hoſteſq; in fugam verteret. Viribus enim eius atq; animi pertinacia territi, pluresq́; aſcendiſſe rati, non ſteterunt. Qua in re fortunam quis veluti virtutibus inuideat, ſemperq́; præclaris facinoribus officiat, non incuſauerit? Siquidẽ hic vir neq; ab incepto errauit, & offenſione lapidis cum maximo crepitu decidit. Vnde factum eſt, vt Iudæi reuerſi, vbi ſolum & jacentem videre, ex omni eum parte iaculis peterent. Ille verò genibus nixus, & ſcuto protectus primò quidem vlciſcebatur hoſtes, multoſq́; ad ſe ap-

ſe appropinquantes ſauciauit: vulnerũ autem multitudine remiſit dexteram: & ad extremum priuſquam redderet animam, ſagittis eſt obrutus, vir dignus pro fortitudine, qui meliori fortuna vteretur, pro menſura verò cœpti facinoris cecidit. Hæc Ioſephus de paruo illo, qui tamen maximos virtute ſuperauit, quia

Maior in exiguo regnauit corpore virtus.

Experientiaq; ipſa oſtendit, plerumque in paruo corpore magnos ineſſe animos. Virtus enim vnita fortior eſt ſeipsâ diuisâ. Cùm igitur virtus animæ in corpore paruo vniatur, in magno diuidatur & diſpergatur, fit vt naturaliter paruis, quàm magnis facilior fiat magnanimitas, difficilior humilitas. Itaque animus non menſuratur corpore, ſed corpus tranſcendit. *Breuis*, μικρὰ, (id eſt, parua) *in volatilibus eſt apis*, ait ſapiens, *& initium* (ἀπαρχὴν id eſt, principatũ) *dulcoris habet fructus illius*. Hinc & Apoſtoli *præſentia corporis fuit infirma*, ingenium tamen, animus, virtus, & facta, ingentia; vt non tam quia ſtatura paruus erat, quàm quia Paulos vicit, *Paulus* dictus videatur. *Vti Scipio*, inquit S. Hieronymus, *ſubiectâ Africa, Africani ſibi nomen aſſum-*

Eccli. 11. 3.

2 Cor. 10. 10.

aſſumſit, & Metellus Creta ſubiugata, Cretici cognomentum reportauit; & Imperatores nunc vſq; Romani ex ſubiectis gentibus Adiabenici, Parthici, Sarmatici nuncupantur: ita & Paulus, ad prædicationem Gentium miſſus, primo Eccleſiæ ſpolio Proconſule Sergio Paulo, victoria ſua trophæa retulit erexitq; vexillum, vt Paulus diceretur è Saulo. Quamquam hoc non obſtat Paulum quaſi paruum, puſillum, modicum etiam dici, ſiquidem, vt docet Sigonius, Æmilianorum quoque familiæ, à parua ſtatura nomen *Pauli* adhæſit. Sæpe igitur Paulo alicui, aut paululo hominis aliunde pondus accedit, cùm & ex Paulo Apoſtolus magnus ſit factus. **Sigonius in nominib. Roman.**

§. IV.

Alypiana breuitas excuſata, virtus laudata à S. Gregorio Nazianzeno.

In contrarium autem, *Valentiſſimo quisq; corpore longiſſimè abeſt à ſapientia*, ait Cicero, & Poëta de tali ait:

Nulla in tam magno eſt corpore mica ſalis.

Quod non idcirco dixerim, quaſi non rex Saul, alijque inſignes heroës plurimi fuerint procero corpore; ſed quia planè video paſſim, puſillos tanquam puſiones haberi, & deridiculo eſſe. Imitor itaque

S. Gregorius Naz. ep. 155. que in hac maſculorum apologia S. Gregorium Nazianzenũ, ad Nicolaum, qui Alypianæ vxori ſuæ, Gorgoniæ Gregorij ſororis filiæ exiguam ſtaturam exprobrauerat, his verbis reſcribentem: *Alypianam apud nos canillis inceſſu, vt paruam, & tua proceritate indignam, ô magne & vaſte gigantine, tum forma, tum robore. Nunc demum intelligo, animũ menſura ſubijci, ac rupes margaritis praſtantiores eſſe, coruosq́; luſcinijs auguſtiores. Tu verò magnitudine tua & cubitis fruere.* Deinde ſubdit. *Quòd ſi hoc quoq; adijcias, eam orationis cauſſa curuam eſſe, ac per ingentes mentis agitationes, perpetuã cum Deo conſuetudinem habere, quid hîc de tua ſublimitate, corporisq́; menſura iactabis? Vide tempeſtiuum ſilentium: loquentem audi, quàm incomta ſit animaduerte, quàm vt femina fortis ac ſtrenua, quas rei domeſticæ vtilitates afferat; quàm viri amans, ac tum illud Laconis dices: Certè animus in menſurã minimè cadit, atq; externum hominem oculos coniectos in internum habere oportet. Ita eam vt paruam deridere deſines, & tuum coniugiũ fauſtum ac felix indicabis.* Hæc D. Gregorius Nazianzenus ſcripſit ad Nicobulum. Quæ vbi in alijs quoque paruis hominibus

habent

habent locum, nihil vtique conqueri poſſunt, cùm corpore quidem alijs cedant, anima autem eoſdem excedant, ac proinde meliore ſui parte ſint meliores.

§. V.

Formæ deficientis compenſatio.

Alijs in ſtatura, alijs in forma aliquid deeſt, ſed ſunt & hîc ſuæ compenſationes. Exempli inſtar haberi poſſunt duæ ſorores, filiæ Laban. Hic *habebat duas filias, nomen maioris Lia: minor verò appellabatur Rachel. Sed Lia lippis erat oculis: Rachel decora facie, & venuſto aſpectu.* Vtramq; duxit Iacob. *Videns autem Dominus, quòd deſpiceret Liam, aperuit vuluam eius, ſorore ſterili permanente. Quæ conceptum genuit filium, vocauitq; nomen eius Ruben, dicens: Vidit Dominus humilitatem meã, nunc amabit me vir meus. Rurſumq; concepit & peperit filium, & ait: Quoniam audiuit me Dominus haberi contemtui, dedit etiam iſtum mihi, vocauitq; nomen eius Simeon.* &c: Vides compenſationem? Rachel pulchra erat, ſed infæcunda? Lia lippiebat, ſed & pariebat; ita quod vni deerat de forma, acceſſit illi à prolis gloria; & quæ gloriabatur forma, ſterilitate humiliabatur. Vult enim

Geneſ. 29. 16.

enim nihil, in hac vita, omni ex parte beatum eſſe Deus, vt ad aliam beatitudinẽ aſpiremus; neque etiam omni ex parte miſerum, ne deijciamur, videntes triſtibus iucunda miſceri. Æſopi quoque deformitas ab ingenio & ſapientia fuit excuſata. Noluiſſet formoſus & ſtupidus eſſe. Præſtat teſtam Cretico vino, quàm cryſtallinum calicem Germanicâ cereuiſiâ plenũ habere. Quid? Rhodopené roſeo aſpectu impudica, an deiectis oculis modeſta Lydvvina laudabilior eſt? Denique eadem eſt conditio mortalium, formoſi pariter ac deformes ſeneſcunt, ac moriuntur. Sed formoſi ægriùs, quia in contrariam mutantur deformitatẽ: minore opus eſt mutatione ijs, qui iam antè ſunt deformes, & fame exangues, qui clauſis oculis cadauera putantur antè, quàm ſint.

Herodot. lib. 2. & Plin. lib. 36. cap. 12.

§. VI.

Aurium defectus aliunde compenſati.

Nunc ſingulorum defectus membrorũ aliunde adiutos percurramus, atq; ab auribus, in quibus eſt diſciplinæ ſenſus, incipiamus. Hunc ſenſum ſæpe ars compenſauit, natura correxit, ingenium impleuit, mutus magiſter docuit aliunde petere.

te. Memorat Franciſcus Valleſius, Petrũ Pontium D. Benedicti Religioſum natos ſurdos loqui docuiſſe, non alia ratione, quàm vt eis oſtenderet primò, quo modo ſcribendum eſſet, res ipſas digitis indicando, quæ characteribus illis ſignificarentur, ac deinde ad motus linguæ, qui characteribus reſponderent, prouocando. Sic quẽadmodum audientes per loquelã diſcunt ſcribere, ſurdi per ſcripturã diſcunt loqui. Plus eſt, quod alius Author de ſurdis & mutis ſcribit in hunc modũ: *Apud nos*, ait ille, *ſanè habemus, adhuc adoleſcentẽ & virginem, ex iiſdem parentibus, & quidem celebri & honeſto genere prognatos, qui peculiari acumine ingenij ſunt præditi. Et licet mutos & ſurdos eos ambos natura procreauerit, tamen vterq; ſcitè legere, & ſcribere elegantiſſimè, nec non & rationes mercatorias computare poteſt. Vt autem hic ex nutu, quæ ſibi facienda ſunt, dexterè percipit, &, ſi deeſt calamus, geſticulationibus ſuas cogitationes exprimit, nec nõ & in omnibus alea luſibus, qui apud nos vſitati ſunt, & non ſine accurata ratiocinatione perfici poſſunt, exceſſit: ita illa acu & ingenioſa textura alias puellas facilè ſuperat. Inter ceteras autem mirificas dotes,*

Franciſc. Valleſius de ſacra Philoſ. cap. 4.

Phil. Camerar. Cent. 1. Horar. ſubſeciuar. c. 37.

quas illis natura compenſauit, memorabile eſt, quòd ex motu labiorum interdum percipere videntur, quid aliquis loquatur. Vnde videas eos conciones ſacras ſæpiſſimè frequentare, vt aliquis non abſurdè dicere poſſet, videri, intentis oculis, viſu eos haurire, quod alij auditu facere ſolent. Siquidem orationem Dominicam, aliasq́; pias preces, quando volunt, abſq́; ſuggeſtione, alijsúe adminiculis, ſcribunt, Euangeliaq́; feſtis diebus deſtinata non ſecus, ac alij, memoriæ cõmendant, ita vt expeditè ea ſcribere poſſint. Quòd ſi in templis ſalutiferũ nomen IESV Chriſti profertur, hic, præ ceteris, in cœtu, detracto pileo, & genu flexo venerabundus conſpicitur. Adeò natura, veluti fidelis mater, compenſando ſolicita & ſtudioſa eſt, ne tanquam dura nouerca meritò accuſari poſſit. Quod enim in alijs ſenſibus adimit, in alijs reſtituit. His confirmandis nefas mihi ducerem, omittere domeſtici exemplum, quod mecum ſæpiſſime etiam alij complures experti ſunt. P. Paulus Layman, vir in quo pietas cum eruditione conſpirauerat, fiſtulæ æneæ incautâ exploſione, prope aures illius factâ, in ſolenni quadam ſupplicatione, vim audiendi prope omnem amiſit. Aſſidua poſtea oris loquentium obſer-

uatione didicit viſu percipere, quod non poterat auditu. Et ſunt authores, qui dicant ipſas litterarum figuras exprimi conformatione labiorũ, quæ dum I. pronunciant, contrahuntur; dum O, in circulum rotundantur. Ego planè in quadam Bauariæ arce, non procul Brunouio, vidi apud Illuſtrem Dominum Baumgartnerum ſurdam pariter & mutam ancillam, loquentes ex oris figura intelligentem; quæ etiam quia verè muta perſona erat, nutibus ita omnia facta totius familiæ hero exprimebat, vt linguâ non videretur clariùs expreſſura. Simile quid ſibi à fratre ſuo Ioachimo ex Cattis peregrè reuerſo relatum ſcribit Philippus Camerarius his verbis. *Nuper, inquit, apud Illuſtriſſimum Principem VVilhelmũ Landgrauium Haſſiæ, vidi puerum mutum & ſurdum adeò ingenioſum, vt mirari eius ſolertiam, in exequendis rebus ſibi comiſſis, non ſatis potuerim. Siquidem ex vnico nutu deprehendere mox is certò potuerit, quid Princeps & alij vellent. Longè autem ſuperat mutum illum noſtrum geſticularium in aula Pabebergenſi, quamuis & illi natura, quod in duobus ſenſibus negabat, alijs in rebus miro quodam fœnore abunde compenſârit.*

Phil. Camerar. Cent. 1. hor. ſubſec. c. 86.

ſarit. Landgrauius cùm ita me mirabundum videret, Ecce, ait, quidquid inter ciues & aulicos noui accidit, quamprimum reſciſcit, id omne, qualecumq; ſit, ſuis geſticulatorijs notis dexterrimè indicare ſolet. Sed audi prætereà inſigne diuinæ juſtitiæ exemplum. Mater eius furti fuit accuſata, quæ cùm videret, ſe alio modo crimen purgare non poſſe, confugit ad imprecationes; cumq; eſſet eo tempore grauida, vt maius pondus verbis adderet, inter alias imprecationes dixit: Si vera eſſent, quæ illi obijcerentur, ſe optare, & à DEO petere, vt fœtus ille, quem geſtaret vtero, in lucem editus ne verbulum proferre poſſet, ſed dum viueret mutus maneret. Quod poſteà, vt vides factum eſt, & ipſamet ſeſe ſuis imprecationibus prodidit, furtoq; periurium adiecit. Quæ enormia delicta etiam in filio punita fuêre.

§. VII.

Monſtroſarum aurium vtilitas.

Mela lib. 3. cap. 3. Sed, vt vera quoque aurium monſtra damnum ſuum vtilitate ſarcire intelligamus, *ſat mali ſunt in inſulis Septemtrionalibus*, inquit Mela, *quibus magnæ aures, & ad ambiendum corpus omne patulæ, nudis alioqui, prouectæ ſunt.* Aſininæ aures de longitudine ſua turpes videntur, quanta cenſebitur

ſcebitur in his turpitudo? At turpes videantur licet, tamen vtiles ſunt. Vtuntur enim hi populi tam prolixis auribus, & culcitræ loco, & vice pallij, & pro lodice, aliove tegumento. Hinc Plinius inquit: *Circa Pontum inſulæ ſunt Scythicæ, vbi Faneſiorum gens nudo alioqui corpore, tam grandes aures habet, vt tota ipſorum corpora contegant.* Et Solinus tradit: *eſſe inſulas, & Faneſiorum gentem, quorum aures adeò in effuſam magnitudinem dilatentur, vt reliqua viſcerum illis contegant; nec amiculum aliud ſit, quam vt membra membranis aurium veſtiant.* Pigafetta teſtatur, quibuſdam in inſulis non admodum remotis ab inſulis latronum, adeò longas hominibus aures eſſe, vt inſtar colliniorum (Almodicorum) per humeros fluant, & brachia ipſa tegant, vtq; videantur coriaceas pennulas, aut carneas epomides chlamydeſque geſtare. Sed longè quid luculentius ſcribit Maximilianus Tranſiluanus, in inſula Gilon, quæ intra Molucas annumeratur, gentẽ eſſe, cuius tam grandes aures ſint, vt non ſolùm ſuper humeros propendeant; verùm etiam vt ſuper vna, tanquam ſuper molli calidoque lecto, iaceant; alterâ verò vni-

Plin. l. 4. nat. hiſt. cap. 13.

ApudRamus to. 1.

uerſum corpus, velut lodicula aut ſiſterio cooperiant. Quis hîc naturam accuſet, quæ in auribus dat, quod alij emunt multis pecunijs? cum illis enim præbet nudis veſtem, lectum laſſis, frigentibus calidum tegumentum. Fateor hæc faciliùs narrari, quàm credi: ſed nihil credemus, ſi, quæ ipſi non vidimus, non credenda iudicamus.

§. VIII.

Monſtroſorum pedum vtilitas.

Plutarch. de amore Prolis. Solin. cap. 53.

Hanc vim naturæ defectuumque naturalium compenſationem Plutarchus quoq; non indiligenter conſiderauit, in alijs membris; nos pedum errata ſuis commodis ſolatijsq; non carere, nùnc docebimus.

Plin. l. 7. nat. hiſt. c. 2. Gell. lib. 9. c. 4. Iſidor. lib. 11. c. 3.

Gens reperitur, apud Indos, vno tantùm pede. Aſt eo vno, licet poplitem non flectat, ſaltuatim perniciterq; currit, & multos anteuertit vtroque pede gradientes. Quin vbi ſolis æſtus capita eius populi ferit, homines illi vnipedes, in terra reſupini iacentes, vmbrâ pedis ſurſum erecti, latiore, quàm ſi ab Ionica columna proijceretur, ſuauiſſimè proteguntur. Qua de cauſſa *Sciopodes* appellantur. Fuiſſe talia monſtra, in foro Carthaginenſi, juxta portam pictas, teſtatur etiam D. Auguſtinus

ſtinus. Poſſet dici compendium naturæ, quæ in pede ſuppeditauit, quod alij quærunt ſub arbore, aut tectis. Extra ſiluas enim iſti, & extra tecta inumbrantur; atque ſine pauonis cauda, aut muliebri flabello ſuauiſſimè refrigerantur. In Tartaricis quibuſdam locis comperti ſunt, quibus vnicum crus ac pes, & vnicum eſt in pectore brachium. Igitur, vt Ioannes Apoſtolicæ ſedis ad Tartaros legatus, alijq; teſtantur, induſtria vicem alterius cruris brachijuè implet; immò brachium & crus ita conſpirant, vt ſint miræ pernicitatis; manu enim ſimul ac pede alternatim terram, rotarum in modum, contingentes, tanta celeritate currunt, vt Pegaſos anteuertant. Brachio fatigato, vnius pedis immodicis ſaltibus celerrimè promouentur. Quin etiam in venationibus, & contra hoſtem ſagittariorum officium non intermittunt. Quippe quod vnus nequit, bini præſtant, dum alter arcum tenet, alter tendit, ſagittamq; adducto neruo, euibrat. Ita manus manum iuuat, & quod vnus efficere non valet, duo conſequuntur. Nempe etiam hoc Chriſtianos par eſſet imitari, vt preces ad cælum fortiùs eiacularentur.

S. Auguſtin. l. 16. de ciuit. cap. 8.

Vincent. hiſt. lib. 31. cap. 16. Antonin. tit. 19. cap. 14.

Matth. 18. 20. Neq; enim ſine cauſſa dictum eſt: *Vbi ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo; ibi*
Gal. 6. 2. *ſum in medio eorum*; Et illud: *Alter alterius*
1. Cor. 12. 27. *onera portate. Sumus enim corpus Chriſti, & membra de membro*; & *Frater, qui adiuuatur à fratre, quaſi ciuitas firma: & iudicia,*
Prou. 18. 19. *quaſi vectes vrbium*. Siquidem, etiam in re ſpirituali, duo ſunt vno fortiores; & quod iſti deeſt, ab altero accedit. Vnus ardentiùs, alter demiſſiùs orat. Sed hoc nunc non agimus, corporis defectum oſtendimus mentis inuentione, induſtriaque naturæ, aut beneficio Numinis compenſatū.

§. IX.

Manuum & brachiorum compenſatio admiranda.

Et quia de brachijs mentio facta eſt, manuſque quæ ſunt, vt Philoſophus ait, inſtrumenta inſtrumentorum, ſine brachijs haberi non poſſunt, afferam & hîc exempla partim à me viſa, partim ab alijs narrata, quæ mirificam qnandam, etiam in his maximè neceſſarijs membris, naturæ induſtriam compenſationemq; oſtendunt, Quippe nati ſunt, qui vtraque manu, immò ambobus brachijs carentes, pedibus omnia ferè ea, quæ alij manibus, quàm dexter-

dexterrimè perfecerunt. Atque vt paulò ſuperiùs à me dicta confirmem, Oder. tradit, in regia magni Cham, non paucos inuentos eſſe, qui brachijs priuati, pedibus nulla prorſus minore agilitate, quàm reliqui manibus ſagittam longiſſimè euibrarent. Et Cælius quoq; cum Dione refert, inter munera Auguſto ab Indis miſſa, fuiſſe & adoleſcentulum ſine humeris, qui tamē pedibus manuū functionem obiret. Namque arcum intendebat, ſagittas etiam excutiens. Quin & tubas inflabat. Sed meos oculos teſtes adducam, & rem viſam, non fama duntaxat acceptam referam. Anno Chriſti 1628. Ingolſtadij, in Collegio Ignatiano multis Perilluſtribus, Generoſiſq; Dominis, ac nobiliſſima ſtudioſorum corona præſentibus, ſederamus expectatione noui alicuius ſpectaculi intenti, cùm ecce mediocris ſtaturæ vir in conclaue ingreditur, magnificis paſſibus, pallio in humerum contorto inuolutus, atque ante menſam, theatri loco, appoſitam, reuerentiam ſpectatoribus exhibet ignaris, quid ſpectaturi eſſent. Præmiſſo hoc cærimoniarum honore, pallium ore mordicus apprehendit, & à ſe expeditiſſimè ſuper menſam

Oder. poſt. ante fin.

Cæl. l. 4. Antiq. Lect. c. 12.

proijcit; quo amoto euolutus ipſe aſtat ſtatuæ inſtar truncatæ, ab humero deorſum planus, tanquam trabs quædam veſtibus induta, aut trophæũ cui arma appenduntur. Carebat enim ambabus manibus, & vtroque brachio erat deſtitutus. Mox in menſam inſilijt, & excuſſis calceis, paulo plus, quàm primores pedum digitos oſtendit, quos habebat haud multò, quàm nos, longiores. Illis tamen omnia faciebat, quæ alij manibus ſolent. Nam in primis muſicum organum ſcitiſſimè pulſabat, & ſi, qui folles attollens ponè aſtabat, negligentiorem ſe oſtendiſſet, plano pede alapam illi excuſſiſſimam dabat. Tum panem, carnes, aliaque ijſdem pedum digitis cultrum tenens ſcindebat. Quin & vitrum leuabat, vno pede, alteroque cantharum, ſibique ipſe infundebat; & nunc vitrum, nunc cantharum ori admotũ exhauriebat. Poſtea & chartis pictis cum ſocio ludebat, eas miſcens, diſtribuens, tenens, atque in menſam cum ſonitu proijciens, non ſecus atque alius omnibus membris integer homo. Denique calamum arripiebat, & pulcherrimos characteres ſcribebat; quodque magis mirandum, & acum ſumebat, quam filo

filo traijciens, quouis ſartore citiùs nebat & ſuebat. Itaque quicunque eum videbat operantem, manus dicebat ei, non officia manuum defuiſſe, aut certè manus ipſas in locū pedum demigraſſe. Ad quod confirmandum, non omittam hîc, quæ in hanc ipſam rem, non ineruditus author collegit, verbatim exſcribere. Sunt autem hæc. *Mira eſt prouidentia, & ſolicitudo Naturæ, quam Creator omnium rerum ei, tanquam optimæ matri attribuit. Ea enim, in animalibus membris diſtortis, vel mutilatis, aut debilitatis, vel etiam omnino deficientibus, plerumq; alijs membris, præter ſuum officium, ad quod deſtinata ſunt, tale robur & dexteritatem, ex diuturna conſuetudine, ſuppeditat, vt dicere aliquis poſſit, non in diſtinctione membrorum, ſed in continuo vſu perfectionem conſiſtere. Hac de re ſæpius cogitaui, cùm eſſemus Comburgi, apud verè nobilem & præſtantiſſimum virum D. Eraſmum Neuſteterum. Is enim cùm nulla benignitatis & humilitatis erga nos prætermiſiſſet officia, iuſſit accerſiri, ex vicinis Salinis Sueuicis Thomam Schvveickerum, natum* XXXI *annos, & quidem honeſtis parentibus, quem licet mater ſua abſq; brachijs in lucem enixa fuiſſet, omnia tamen munia*

Philipp. Camer. cent. 1. horar. ſubſec. cap. 37.

nia manuum, pedum ſubſidio ita exequebatur, vt quod in vno deſideraret, in altero compenſatum ſibi eſſe affirmare non erubeſceret. Nam cùm in editiore loco, qui æquaret altitudinem tabulæ, in qua eſculenta appoſita erant, conſediſſet, apprehenſo pedibus cultro, ſcindebat panem, & alios cibos. Pedes ea poſtea, nec non & potum, veluti manus, ori porrigebant. Peracto prandio pedibus pingebat nobis omnibus videntibus elegantes Latinas & Germanicas litteras, vt exempla eorum, quaſi rem inſolitam nobiſcum ſumſerimus. Poſtulantibus etiam nobis cultello parabat calamos ad ſcribendum aptiſsimos, quos poſtea nobis donabat. Quum eſſet ita occupatus, diligenter inſpexi formam pedum, quorum digiti erant ita oblongi, & ad res tenendas apti, vt procul aſpicientibus manus (pallio enim ſuo verecunde admodum crura tegebat) viderentur. Hoc ſpectaculum nobis ſane iucundum & antea non viſum, iuſſus etiam fuerat paulo ante Cæſareæ Maieſtati, cùm illac tranſiret, exhibere, quæ hanc mirandam Naturæ compenſationem non abſq; munificentia, lubens ſpectauit. Et paulò infrà. *Similis homo mancus, videlicet abſq; brachijs, noſtro tempore fere totam Germaniam peruagatus eſt, qui collo & mento gladium vibrare, haſtilia*

haſtilia eiaculari, & alia multa mira dexteritate, & ita certò, longa conſuetudine, quæ velut in artem tranſierat, didicerat, vt à propoſito ſcopo raró, aut nunquam aberrare ſolitus ſit. Multis hæc annis antè in lucem ſunt edita, quàm ego ſuprà à me deſcriptum ſubtilem truncum, viderem, vt proinde idem eſſe non potuerit. Quare in pluribus natura oſtendit, ſe, quod in vno aufert, in alio reddere, ac proinde non nouercam, ſed matrem agere.

§. X.

Cæcitas oculorum manuum dexteritate compenſata.

Quanquam in nullo ſenſu eſt hæc mater mirabilior, quàm qui ſolet eſſe mortalibus chariſſimus, hoc eſt in ſenſu oculorum. Fuit Anno Chriſti 1612. Ingolſtadij, iuuenis arcularius, qui à natura quidem lumen vtrumque acceperat, ſed poſtea, vt opifices iſti ſolent, die quodam feſto ac vaciuo, temporis fallendi gratia, fiſtulam æneam expoliebat, parabatq; futuro certamini iaculatorum, qui metam pariter & præmium poſuerant. Ibi, dum nitratum puluerem incautiùs tractat, incenſus ille inopinato ſimul ac miſerando

caſu

caſu, cum impetu exilijt, iuuenemque repentè vtrimq; exoculauit. Oculis orbus in hoſpitalem domum receptus eſt, in qua noluit otium agitare. Primùm igitur ipſe, vt in media ſenum vetularumq; turba ſecretus habitaret, ſibi lectum, & exiguum iuxta locum tabulis circummæniuit. Neque alium arcularium adhibuit ad eam architecturam. Ipſe ſibi canterium cæcus exaſciabat; ipſe aſſeres, ad circini menſuram, ſerræ lamina ſecabat; ipſe ſectos aſſeres runcina dolabat, læuigabat; poliebat; ipſe glutino ferruminabat; itaq; conclaue totū concinnabat, vt putares, Dædalum ipſum ſuam ibi operam impendiſſe. Eo thalamo in hunc modum diſpoſito etiam ornatum addebat. Quamuis enim cæcus nullū de coloribus ferre iudicium poſſet, tamen vndique imagines ad parietem affigebat, de vita & morte Chriſti ſeruatoris, quas omnes poterat ijs, qui eum viſitabant, ordine demonſtrare, & verò etiam ſigillatim exponere. Quod faciebat, vt alijs quoque ingereret cogitationes ſanctas, quibus ipſe quotidie (mente effigies illas circumiens,) Chriſtum patientem ſibi depingebat. Neque cogitando tantùm

poſtea

poſtea tempus triuit, ſed ne artis ſuæ obliuiſceretur, quod viſus negabat, à tactu exegit. Itaque quæ olim oculis hauſerat, memori mente tenens, etiam amiſſo oculorum vſu, conatus eſt manibus effigiare. Multa proinde variaq; fecit, venitq; breui ad eam artis perfectionem, vt eum etiam oculati non poſſent imitando ſuperare. Tam accuratè digitis menſuras, diſtantias, proportiones, figurasq; omnes palpare nouerat, vt duo minutiora molendina (quæ piperi molendo idonea eſſent) cum ſcalis, cum orca, cum rotis, cum radijs, cum dentibus & axibus, cum omnibus denique rebus perfectiſſimo molendino neceſſarijs, ad amuſſim, atque tam exactè cultro exſculpere architectarique noſſet, quàm vllus Vitruuius docere. Vnum ego horum molendinorum ipſe vidi, quod mihi architecton, vti & alia, demonſtrauit; alterum dicebat, Monachium, ad res Principis raras & artificioſas, in pinacothecam, translatum eſſe. Cæterùm ita pius erat hic cæcus, vt clauſæ duntaxat, quà mors intraret, feneſtræ, vitijsq; obſtructū iter, non autem ingenij artisq; exercendæ facultas ademta illi videretur.

§. XI.

§. XI.

Oculorum ſenſus animi ſenſum impedit.

Franciſc. Petrarch. lib. 2. de remedijs. vtriuſque Fort. c. 96.

Solent, qui alterum oculorum amiſerunt, altero, vt aiunt, acutiùs videre. Id ſi ita eſt, ait Franciſcus Petrarcha, *quid rear, niſi vt duobus perditis, duobus alijs acutiſſimè videas, & tuum facias illud Tyreſiæ cæci nati, ſed famoſi:*

Obruit ora Deus, totamq́; in pectora lucem
Detulit.

Quippe experientia docet, eos, qui oculis capti ſunt, vel natura, vel caſu, ceteris hominibus, qui viſu præditi ſunt, eſſe plerumq; ingenioſores. Quanquam enim ſenſus oculorũ ſit omnium ſenſuum acerrimus & præſtantiſſimus, multa tamen extrinſecus obiecta, per oculos ad animum penetrant, quæ illius ſerias cogitationes interturbãt, & induſtriæ obſtant, dum ſe ſe identidem conſilijs maioribus miſcent, eaq́; in imaginatione exprimunt, quæ attentionem rumpunt & contaminant. Hinc & nos aliquid intentiùs meditaturi, à turba ſecedimus, oculos claudimus, noctem ipſam captamus. Eſt enim nocturnum tempus ad conſultandum maximè idoneum; & tenebræ accuratiorẽ reddunt commentationem:

tationem: quæ cùm ſint in cæcis perpetuæ, mentem diutiùs in vna re fixam collectamque tenent.

§. XII.

Cæcorum mirifica ingenia.

Multa poſſunt & mira huius rei dari exempla. Q. Aſconius Pedianus Grammaticus atque hiſtoricus, cùm ſeptuageſimo ſuæ ætatis anno oculis captus eſſet, atque ita duodecim annis vixiſſet, per ſanè eleganter quaſdam hiſtorias, diligentia induſtriaque, ſuperato ætatis atque oculorum impedimento, teſte Fulgoſo, perſcripſit. Nimirum oculos in manu habuit, quem ingenium docuit, ſine oculis ſcribere. Quam laudem etiam Appio Claudio tribuit ſumus orator, de quo Poëta ait: Cic. in Bruto. & l. 4. Tuſcul. q. q.

Multum animo vidit, lumine captus erat.

Et alius: *clariſſimus omnium, quos famoſos cæcitas habuit, Appius Claudius, at re cæcus, & nomine, qui cæcitate preſſus ac ſenio, non priuatis modò conſilijs à populo noſcebatur, quiſquis in iure, vel in facto ſcrupulus incidiſſet; ſed auctoritate ac ſententia ſenatum regebat, vniuerſamq; rempublicam gubernabat.* Franciſc. Petrarch. l. 2. c. 96. de rem. vtr. fort.

Cæſar de Bus Anno 1607. ſanctiſſimè defunctus, Gaulter. in Chro-

nolog. An.1607. Petrarch. l. 2. c. 96.

functus, corpore cæcus, tantum animo vidit, vt dicere ſoleret, ſe viſum ne teruncio quidem eſſe empturum. Vidit enim, ſe cum oculis multa ſimul vitæ faſtidia perdidiſſe, & amiſiſſe frontis oculos, pectoris acuiſſe. Huic ſubiungere poſſumus *Homerum & Democritum, quorum alter, vt fama eſt, dum mira illa ac diuina dictaret, oculis non videbat, animo lynceus. Alter ſibi oculos eruit, ne videret multa, quæ, vt ipſe arbitrabatur, veri viſus aciem impedirent: cuius factum quàm vel laude, vel vituperio dignum fuerit, non diſputo, ſed inuenit imitatores, &c. Diodorus Stoicus, ſed familiaritate Ciceronis, quàm ſecta notior ſua, viſum perditum auditus ſolatio leniebat, cùm ei, vt Cicero idem ait, libri noctes & dies legerentur, quibus in ſtudijs oculis non egebat. Hic & Philoſophia ſimul & fidibus, quodq́; ſine oculis fieri vix crederes, geometricis quoq; deſcriptionibus operam dabat, & alienis manibus lineas protrahi iubens ſuo de illis ingenio diſſerebat. C. Druſus abſq; oculis, ſed iuris Ciuilis notitia tanta fuit, vt domus eius conſultorum frequentia quotidie repleretur. Et videbant illi, quâ iretur ad forum rectiùs, quâ iretur ad cauſſæ victoriam non videbant*, atque ideò cæci ducis patrocinium

cinium implorabant. Menti ergo reddidit lumen Deus, quod corpori negauit. Idem accidit Didymo, de quo Ruffinus tradit: Cùm luminibus orbatus eſſet, eum, adhibitis pijs precibus, ſtudia ad laborem ac iuges continuataſque vigilias, non ad legendum, ſed ad audiendum, vt, quod alijs viſus, hoc illi conferret auditus, adhibuiſſe, eaq; indefeſſa diligentia, docente Deo, in tantam diuinarum humanarumque rerum eruditionem & ſcientiam veniſſe, vt ſcholæ Eccleſiaſticæ Doctor exiſteret. *Quem*, vt Franciſcus Petrarcha ait, *cæcum ab infantia, inq; hac cæcitate, vſq; ad exitum, ſummo virtutis exercitio inſignem ſacer Antonius ſenem viſens nihil moneri debere ait, eo quòd oculos amiſiſſet communes ſibi cum muſcis, & muribus, & lacertis, ſed gaudere, quod oculi communes illi cum Angelis ſalui eſſent*. Hauſit hoc Petrarcha ex libro 4. Eccleſ. hiſt. c. 25. Ac ne vetera tantùm eſſe exempla putemus. *Notum eſt*, inquit ſubſeciuarum author, *fuiſſe, maiorum noſtrorum tempore, Ioannem Ferdinandum, natum in Flandria, patre Hiſpano, cæcum, & præterea inopem. Quas tamen ambas difficultates admodum contrarias hominibus doctis,*

Ruffin. lib. 2. Eccleſ. hiſt. cap. 7.

Phil. Camerar. Cent. 1. cap. 37.

ita ſuperauit, vt non ſolùm Poëta & Philoſophus inſignis euaſerit, ſed etiam tam eximius Muſicus, vt cum maxima audientium delectatione varia genera Muſica tractaret, atq; inſuper cantilenas aliquot vocum artificioſiſſimas memoriter componeret. Hunc tamen longè ſuperauit Nicaſius de VVerda Mechliniæ natus. Qui licet ab anno tertio ætatis oculis captus, & ob id etiam elementorum litterarum penitus ignarus fuiſſet; tamen nihilominus in omni doctrina diuina & humana adeò profecit, vt admirationi omnibus eſſet; & cùm Louanij gradum Magiſterij accepiſſet; ſcholis aliquamdiu Mechliniæ, cum laude, præeſſet, & Louanij aliquanto, poſt Licentiam, in Theologia, conſecutus, cæcus quamuis, Euangelium tamen publicè docuerit. Quin, & poſt hæc, gradum Doctoris vtriuſq; iuris in Academia Colonienſi cùm accepiſſet, in gymnaſio publicè ibidem Iura, cum ſtupore omnium, docuit, atque libros Vtriuſq; Iuris, quos nunquam viderat, & legerat, memoriter recitauit, donec Coloniæ moreretur, Anno 1492. Quid hunc facturum fuiſſe putemus, ſi oculos habuiſſet? Certè cæcus illos iubet erubeſcere, qui cùm oculos præſtantes habeant, in Academijs verſantes, non ſolùm libros,

ſed

ſed ne ſcholas quidem ipſas intuentur. Et fuit, qui in patriam rediturus, ac teſtimonium diligentiæ petiturus, Profeſſorem ſuum nec de facie quidem noſceret, cui de cetero noti erant alij omnes anguli ciuitatis.

§. XIII.

Cæci venatoris ingenioſa induſtria.

Longè quid mirabilius, de ſuppleto oculorum defectu legi, apud Panormitanum, in quo quidē cæcus non ſe ad litteras memoriasq; veteres dediderat, non inſcitum tamen, aut inutile miniſterium meritoq; obſtupeſcendum fuit. *Audiuimus*, inquit, *à rege* (Alphonſo) *cæcum natura Agrigenti adhuc viuere, quem ſæpe numero ducem venationis habuiſſet monſtrantem his ipſis, qui oculis cernerent, ferarum ſaltus & latebras; ſed & de huius induſtria mirū adieciſſe: Nempe habuiſſe hunc aureos ferme quingentos, deq; his valde ſolicitum, ſtatuiſſe in agro defodere, defodientem à vicino eius compatre conſpectum, eoq; abeunte, pecuniam ablatam. Quum verò paucis diebus theſaurum reniſeret, neq; inueniſſet, animo angi, diſcruciari, exedi, neq; alium coniecturare, niſi vicinum compatrem ſurripere potuiſſe, acceſſiſſeq; ad* Anton. Panorm. de dictis & factis Alfonſi regis l. 3.

 illum

illũ, atq; dixiſſe, eſſe quod conſulere eum oporteat; Tenere ſe aureos mille, quorum partem dimidiam abſtruſiſſet jam in tuto loco, de reliqua autẽ dimidia anxium eſſe, vtpote cæcum, & rerum perquàm incommodum cuſtodem. Propterea, ſi ei quoq; viſum fuerit, hoc reliquũ in eodem loco illo tuto quidem trudi, & abſcondi poſſe: compatrem approbaſſe conſilium, & properè præcurriſſe, quingentosq́; aureos, vnde nuper effoderat recondidiſſe; ratum totos mille ſibi nequaquam defuturos. Poſt hæc cæcum in agrum recurriſſe, repertaq́; pecunia compatrem appellando exclamaſſe, CÆCUM OCULATO MELIUS VIDISSE, *lætumq́; rediſſe.* Hæc ingenij argutia olim digna fuiſſet habita, vt pro ea Menti Deæ ſupplicaretur. Sed quo pacto cæcus, in venatione videntibus potuit *ferarum ſaltus & latebras* monſtrare? Erunt, qui dæmonis arti id aſcribant. Verùm temeritas eſt, quod non capis animo, illico aſcribere magiæ. Potuit odore, quod non potuit colore deprehendere cæcus. Cùm enim, vt in tot exemplis iam vidimus, natura in vno ſenſu compenſet, quod in altero adimit, cur cæco iſti, quod abſtulit in viſu, non potuiſſet reddere in odoratu? Quod ſi fecit, iam ceſſat

S. Auguſtin. l. 4. de ciuit. cap. 21.

ceſſat quæſtio. Quemadmodum enim neque canes viſu ferarum latibula, ſed odoratu duntaxat indagant, ita exiſtimandum eſt, idem in cæco contigiſſe, in quo maior virtus eſſe potuit, quàm in beſtijs ſit *odora canũ vis.* §. XIV.

Exemplum cæci, per naſum videntis.

Adhuc mirabilius aliquid legi, de quo Apollo cælis, pex ſandalariusúe, aut medicus, meritò ſenatum conuocet; & legi in recentiſſimo authore, cuius verba hæc ſunt. *Non reticebo hiſtoriam, quæ humanum captum videtur ſuperare, & quæ à Clar. Baldo amico præcipuo idoneis allatis teſtibus Platero & Ioanne Rungio l. 1. prax. Diſp. de viſ. ſymiſt: verbis Henrici Smetij oculati teſtis, lib. 5. Miſcel. Medic. Ep. 13. hoc pacto deſcripta omnino extat. Cæcum, inquit, quendam vtroq; oculo orbum naſo pro oculis vtentem vidi, cuius beneficio obiecta omnia diſcernebat. Is dextro oculo ante annos multos, cùm puer eſſet, priuatus fuerat, tandem iuuenis factus (ruſticus erat) ex ceraſo in palum dumi ligneum faſtigiatum delapſus, vultum impegit, vt naſum, vnà cum oculo ſiniſtro, genâ, palpebra vtraq;, & ſupercilio diſrumperet, adeò fœdè, vt Chirurgus oculi globum auulſum prorſus crederet,* Hieron. Bardus Genuenſ. in Medico Politico Catholico cap. 4. Appendice 1.

deret, eumq; palo inhæſiſſe. Cicatrice tandem inductâ, poſt annum ab acceptâ plagâ, dum in gramine apricatur, fortè lucem, ac floſculorum candorem humi animaduertere occœpit per naſi cauitatem: & iam per quinque, aut ſex annos continuos viſionem eo modo exercuit, vt quidquid offeratur, naſo oculato diſtinguat exactè, ſed deſpectando: ſuſpectando enim lucem ferre nequit. Hæc Smetius. Auctores Citati, dum cauſam & modum quærunt tam portentoſæ viſionis, ita philoſphati ſunt, quòd, ſicuti palpebra ſuperior abrupto muſculo attolli ampliùs non poterat, ſed conglutinata quoque cum adnata oculi coaluerat: ita etiam, auulſo muſculo, qui oculum verſus oculum externum retrahere ſolebat, pupilla in angulum naſi internum ſe prorſus abdiderat; & quia oßilla naſi non fracta modò, ſed & luxata quodãmodo concinnè reſtitui non potuerunt, accidit, vt naſus preßior latiorq;, ſiniſtra præſertim parte, euaſerit: adeóq; eiuſdem naris meatum potentiorem curatio reliquerit: per quem diſtorta latitanſq; pupilla videndi munus obibat, & res quaslibet naſo obuias internoſcebat, quaſi per dioptram, ſeu fiſtulam. Porrò hic conſtat globi ocularis, ipſorumq; viſus inſtrumentorum ſaluam atque integram extitiſſe com-

compagem, etſi ſecus crediderat Chirurgus & adſtantibus perſuaſerat. Sed ſuperat omnia portenta, quòd olim Heidelbergæ contigiſſe, à Matt. Vuaggero narratum ſibi ſcribit Keplerus; nempe, quendam, oculo altero amiſſo, altero manus palma tecto, ſi ſplendens quidpiam infra nares ſiſteret, ſplendorem agnoſcere, atque etiam internoſcere quadamtenus potuiſſe. Sed audiamus Keplerum, qui ſibi ita perſuaderi paſſus eſt, dum ait: Spiritum animalem ibi tum lucis & coloris fuiſſe receptorem, vti aliàs oculo integro retinam tunicam: lucem verò & colorem per hiatum aliquem è naſo ſurſum in vacuam oculi cameram, & caput, adq; nerui viſorij extremitates ſpirituum ſedem, porrectos eſſe, vel certè olfactus inſtrumenta tantum potuiſſe, in quo fortaſsis etiam iiſdem ſpiritus diffunderentur. Hæc ex Hieronymo Bardo Genuenſi, quæ Philoſophis materiam propinant diſputandi, qui vel crucē ijs figent, vel apologema pro ijs condent. Cur enim obiecti ſpecies non poſſint per nares, præſertim adeò laxas & amplas ad oculum immitti? Rectis debent illæ lineis ire? Eſto. eunt rectis, ſi pupilla oculi deorſūm ſit euerſa. Neque neceſſe eſt, vt vel oculus, vel medius aër illuminetur, ſat lu-

minis ſecum vehunt ſpecies ab obiecto illuſtrato. Sed hæc ad ſcholas remitto. Mei muneris eſt, in hoc caſu rectas videndi vias amiſſas, rimam tamen inuentam, per quã viſus poſſet compenſari, oſtendere. Quod meritò inter mirabilia naturæ ponitur.

§. XV.

Aliquos Sanctos alijs ſanitatem à Deo impetraſſe, qua ipſi caruerunt.

Nunc à miris & mirabilibus naturæ ad diuina miracula venio, & dico, conqueri mortales non poſſe, ſi pro plumbo aurum, pro vitro gemmas commutent. Sæpe enim diuina bonitas, dum monſtris aliquid, quod naturæ eorum conueniſſet, adimit, eius loco ſubſtituit donum aliquod ſupernaturale. Domeſticum præſto eſto exemplum. P. Ferringo, vnus è Societate IESV, qui magna ſanctitatis fama Leuiæ diem ſuum obijt, ipſe multis annis cæcus, tribus cæcis viſum redhibuit: adeò liberaliter cum eo egit Deus, vt pro duobus ſex illi oculos redderet. Neq; eſt rarus hic, apud diuinum tribunal agendi modus, vt ſinat ſanctos ſuos, quod ipſi non habent, alijs impertiri. Ita ab ægro, ac morituro S. Epiſcopo Cuthberto ſanitatem accepit,

qua

qua diu caruit, Vualchſlod. Quod miraculum cùm narraſſet venerabilis Beda, colophonem hunc addidit: *Non autem dubitandum, ſuperna pietatis hoc diſpenſatione procuratum, vt qui multos antea ſoſpes adhuc, valensq́ue, curauerat, hunc quoque moriturus curaret; quatenus hoc quoque indicio pateret, etiam corpore infirmatus vir ſanctus, quantum ſpiritu valeret. In qua profectò curatione ſequebatur exemplum ſanctiſsimi & reuerendiſsimi patris Aurelij Auguſtini epiſcopi, qui dum preſſus infirmitate, qua & mortuus eſt, decumberet, venit quidam cum ſuo ægroto, rogans, vt eidem manus imponeret, quò ſaluus eſſe poſſet. At ille, Si, inquit, aliquid in his poſſem, mihi hoc vtique primitus præſtitiſſem. Rurſus is, qui venerat, Te, inquit, viſitare iuſſus ſum: ſiquidem in ſomnis dictũ accepi, Vade ad Auguſtinum epiſcopum, vt eidem manus imponat, & ſaluus erit. Quo ille audito, mox ægrotanti manum benedicens impoſuit. Nec mora ſanatũ ad propria remiſit.* Hæc Beda. E quibus videre eſt, multos alijs ſanitatem atq; vitam à Deo, manifeſto ſanctitatis argumento, impetrare, qui ipſi animam efflant, in oculis atque manibus eorum, quos ſanauerunt. Oſtendit enim ſapientiſ-

Ven. Beda in vita S. Cuthbert. c. 38.

pientiſſimus mundi Gubernator, eos, dum minora dant alijs, maioribus dignos eſſe; & ſæpe ſubducit vires, aut membra corpori, vt animo robur aut lumen addat.

§. XVI.

Lingua vſu priuatus, prophetiæ dono ornatus.

Ioan. Nider. l. 2. Formic. cap. 7.

Quod etiam vicino exemplo poteſt confirmari. Conſtantiæ ad lacum Acronianum vir erat, quem à primis incunabulis natura mutum ſurdumque, fortuna inopē eſſe voluit, vt haberet vtrinque patientiæ occaſionem. Sed quod corpori deerat, animo ſuperabundabat. Vita illi humilis, habitus vulgaris erat, anima ſublimis, & virtus à Deo ſingularis data. Quare vt nulli hominum moleſtus, ita Numini ſemper valde addictus fuit, cui corporis & mentis illibata ſeruiebat virginitate. Ob quam rem & prophetiæ ſpiritu ſcientiaque rerum occultarum fuit ornatus. Quanquam enim linguæ vſu deſtitutus, nutibus tamen multa futura atque arcana indicabat. Experti ſunt id viri Religioſi & ſæculares; quibus, quod in animo condebant, patefecit; inter quos fuêre ij, qui in Patrum Dominicanorum cœnobio Conſtantiæ

ſtantiæ vitam degebant; & quidam ſacerdos Romam profectus, de cuius ſero reditu deſperabatur. Nam, morâ nimis protractâ, cùm, quæ ad cuſtodiam domus domi relicta erat cognata, jam alia conſilia agitare cœpiſſet, mutus iſte læta facie, ſerenis oculis, & ore ad jucunditatem compoſito ad eam cucurrit, hilariquè manuũ comploſione virgini haud obſcurè ſignificauit aduentum ſacerdotis; qui poſtero die cum naui appulit. Nutriebat pauperem hunc mutum ciuis Conſtantienſis copioſus & opulentus, eumque filij loco habebat. Hic aliquando lacum traiecturus domi conuaſabat. Quod vbi vidit mutus, manibus pedibuſq; obſtitit, eique, qua poterat geſtuum vehementia, iter diſſuaſit. Sed ſurdus, quaſi cum ſurdo egiſſet, ita non eſt auditus; neque enim ſe dominus paſſus eſt à conſilio dimoueri. Quàm pertinax dominus fuit in proficiſcendo, tam conſtans manſit mutus in dehortando. Quin & domo exeuntem proſecutus eſt ad prçripia lacus, vbi cùm ei profectionem nullo modo diſſuadere poſſet, tandem circa nauem de littore ſoluentis manus ad cælum oculoſque ſuſtulit, lamentiſque & gemi-

gemitibus oſtendit Mecænati ſuo graue aliquod malum impendere. Neque antea ceſſauit abeuntem plangere, quàm eum, deſijt è propinquo videre. Vatem fuiſſe, exitus probauit. Nam intra paucas horas, coorta tempeſtate, fluctus nauem & ciuē cooperuerunt. Qui aquis ſubmerſus ſerò agnouit, à muto ſibi hoc infortunium eſſe prædictum; cui Deus linguam & aures ligauit, ſed in harum vicem ſecreta ſua patefecit. Quare qui hominum audire voces foris non poterat, Deum audiuit intus loquentem; & qui verbis efferre cogitationes proprias nequibat, nutibus expreſſit cogitationes diuinas. Quis diuinam accuſet prouidentiam cum hominibus ſic agentem? Quis non miretur, amet, prædicet eius clementiam tam beneficè punientem? Quis ei non adhæreat, ſeque totum conſecret, afflictos, preſſos, & vel in minimo membro patientes tam grandibus dom̃is conſolanti? *Iſta meritò debemus Domino*, ait Vmbertus, *quia beneficia innumera præſtat cordi noſtro; ipſe namq; Deus potentiâ iuuat corda noſtra; ſapientia gubernat; bonitate ditat; dulcedine cibat; pulchritudine inuitat; charitate vnit; promiſſis allicit; flagellis*

Vmbert. de 3. votis. c. 48.

gellis erudit; comminatione concutit; ac beneficijs emollit. Ipſe Deus dulciſſimus corda noſtra intuetur approbando, tangit excitando, viſitat conſolando, viuificat iuſtificando, aperit irrorando; de quibus omnibus gratiarum actiones nos referre conuenit indefeſſè. Immò etiam tum, quando defectum aliquem naturæ, in hac vita, non ſupplet; quia mali, qui eo notantur, eo digni ſunt; boni autem ſpem habent, illum in altera vita centies millies compenſandum.

CAPVT XVII.

Monſtroſitatem omnem ceſſaturam apud Beatos, futuram autem apud damnatos.

§. I.

Monſtroſos homines æternæ vitæ capaces eſſe.

TAntũ abeſt, vt Deus ſit iniquus, ſi defectum corporis humani, aut formam informem eſſe ſinit (nam de beſtijs, aut plantis monſtroſis neque quærere homines, neque queri valde ſolent) vt eam etiam, tanquam Mundi Gubernator, certis terminis ac regioni-

bus

bus couenienter procuret; certis cauſſis naturalibus concurrentibus apposité permittat; certis ſignificationibus prouidè anteponat; certis ſceleribus juſtè annectat; idq; vel in pœnam, vt iudex, vel, vt Medicus, in medicinam; vel, vt ſponſus, in tutelam. Denique etiam nouit defectũ, qui monſtroſis ineſt, vel in hac, vel certè in altera vita millies compenſare. Non enim reſurgent ſaluandi, cum vlla monſtroſitate. Et homines monſtroſos, rationis, virtutis, & adeò etiam æternæ ſalutis capaces eſſe, docet S. Auguſtinus, cùm ſcribit, *animal rationale* eſſe hominẽ, *quamlibet noſtris inuſitatam ſenſibus gerat corporis formam, ſeu colorem, ſiue motum, ſiue ſonum, ſiue quamlibet vim, qualibet parte, qualibet qualitate natura.* Et alibi (ſi idem author eſt) teſtatur, ſe ad monſtra caput non habentia, & oculos in pectore gerentia, ac vno prædita, ferendi Euangelij cauſſa, profectum, cùm noſſet, ea gentilitatis errore implicata, & ratione alicuius, tametſi falſæ religionis, duci. Docentq; etiam Morales Theologi, ea monſtra, quæ præcipua membra humana motusque humanos habent, baptizanda. Quorſum? niſi

S. Aug. l. 16. ciuit. c. 18.

Ad fratres in Eremo cap. 37.

niſi vt ſalutem æternam conſequi poſſint?

§. II.

Omnibus Sanctorum membris ſuum decorem futurum.

Quod ſi ergo ita ſe gerant hæc monſtra, vt cælo digna iudicentur, reſurgent vtiq; in die reſurrectionis, membris in decoram cæloq; dignam formam reformatis; vt tradit idem Auguſtinus; neque obſcurè inſinuat Apoſtolus dicens: *Cùm Chriſtus apparuerit, vita veſtra; tunc & vos apparebitis cum ipſo, in gloria,* corporis ſcilicet, & animæ. Quæ autem gloria foret, monſtroſum eſſe? Nunc quidem elegans anima poteſt informi corpore tegi, ſed tunc gloria & corpus, & animam circumdabit. *Deliteſcit margarita,* inquit ex S. Chryſoſtomo Theophylactus, *tantiſper, dum in conchyli fuerit; ſimul ac verò illud fuerit perfractum, tùm in gloria relucet. Hunc ad modum & nos, quàm diu in corruptibili iſto corpore fuerimus, tanquam latentes viuere debemus, & ab omni gloria cupiditate alieni. Quando autem diſſolutum fuerit hoc corruptibile, tunc gloria noſtra ſuus erit locus, ſi hac digni fuerimus.* Quin & alio loco affirmat, nos occurſuros Chriſto, *in virum perfectũ,*

S. Aug in Enchirid. ad Laurent. c. 87 & 91.

Coloſſ. 3. 4.

Theoph. in Ep. ad Coloſſ. cap. 3.

Epheſ. 4. 13. *in menſurā ætatis plenitudinis Chriſti.* Quod

S August. L. 22. ciu. cap. 10. cùm S. Auguſtinus accipiat etiam de ætate, in qua omnes reſurgemus, cur non etiā de corpore perfecto, glorioſo, licet non æquè glorioſo, intelligamus? Differt enim Sanctus à Sancto, ſicut ſtella, à ſtella. Prudentius Chriſtianus Poëta ita canit:

Qui reparat corpus, non reddet debile quicquam,
Nam ſi debilitas redit, inſtauratio non eſt.
Quod caſus rapuit, quod morbus, quod dolor hauſit:
Quod truncauit edax ſenium, populante veterno,
Omne reuertenti reparata in membra redibit.

§. III.

Vt in Chriſto reſurgente, ita & in alijs Sanctis quædam vulnera, tanquam virtutis teſtimonia, manſura.

Duplex tamen hîc defectuum diſcrimē animaduerto. Sunt enim aliæ corporum deformitates ex defectu naturæ, ſiue ex vtero matris hominibus agnatæ, ſiue aliunde contractæ, vt gibber, lippitudo, claudicatio: aliæ, aut per iniurias hominum;

aut

aut ob propria delicta flagitiaq; illatæ: neque enim tantùm homicidæ, & Sodomitæ laminis candentibus vſti ſunt, ob flagitia, quæ commiſerunt; ſed etiam Apoſtoli propter Chriſtũ, ac fidem Chriſti *diſtenti ſunt, ludibria & verbera experti, inſuper & vincula, & carceres: lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt.* Quemadmodum igitur Saluator noſter vulnerũ ſuorum purpureas, ac ſtellarũ inſtar ſplendidas cicatrices in corpore ſuo D. Thomæ Apoſtolisq; ceteris, poſt reſurrectionem; oſtendit, oſtendetq;, in iudicio, damnandis, vt videant, *in quem transfixerunt*: ita veteres Theologi crediderunt, nouiq; non pauci ſubſcribunt, Apoſtolos, alioſq; SS. Martyres itidẽ cum cicatricibus quarundam plagarum, pro Chriſti fide acceptarũ, non in ignominiam, & deformitatem, ſed in ſempiternũ fortitudinis ſuæ decus, reſurrecturos. Hanc ſententiam perſpicuè indicat D. Auguſtinus his verbis: *Neſcio, quo modo ſic afficimur amore martyrum beatorum, vt velimus in illo regno in eorum corporibus videre vulnerum cicatrices, quæ pro Chriſti nomine pertulerunt: & fortaſſe videbimus. Non enim deformitas in eis, ſed digni-*

Hebr. 11. 35.

Ioan. 19. 37.

S. Auguſtin. l. 22. de ciuit. c. 20.

tas erit: & quadam, quamuis in corpore, non corporis, ſed virtutis pulchritudo fulgebit. Nec ideò tamen, ſi aliqua martyribus amputata & ablata ſunt membra, ſine ipſis membris erunt in reſurrectione mortuorum: quibus dictum eſt: Capillus capitis veſtri non peribit. Sed ſi hoc decebit in illo nouo ſæculo, vt indicia glorioſorũ vulnerũ in illa immortali carne cernantur, vbi membra, vt præciderentur, percuſſa vel ſecta ſunt, ibi cicatrices, ſed tamẽ eiuſdem membris redditis, non perditis, apparebunt. Quamuis itaq; omnia, quæ acciderunt corpori, vitia, tunc non erunt, non ſunt tamen deputanda vel appellanda vitia virtutis indicia. Quod ſi ita eſt, vt valde credibibile eſt, quantus mortalibus additur ſtimulus, ad multa pro Chriſto tormenta fortiſſimè patienda? Stigmata enim illa; ſtigmata erunt honoris non ſeruitutis; pugnas, victorias, triumphos martyrum æternùm teſtatura. Quis enim non exultet, ſi ſic ferro, igni, & omni genere tormentorum in hac vita deformetur, vt deformitas illa mutetur in tam glorioſam venuſtatem? Quæ nunc enim eſt impreſſio cicatricis, tunc erit inſcriptio virtutis; non cruenta,

ſed

ſed radioſa; venerabilis, non deteſtabilis; non tegenda, ſed ſuſpicienda.

§. IV.

An, & quæ monſtroſitates ſint in damnandis manſuræ?

E diuerſo autem ad impios quod attinet, ob crimina ſua notatos, aut etiam, ex naturæ defectu, monſtroſè natos, vtique credibile eſt, eis quoque deformitates ſuas, quæ veritati & integritati naturæ non obſtant, ſaltem in veſtigijs quibuſdam, relinquendas, cùm Apoſtolus dicat: *Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur.* In quæ verba S. Ambroſius ait: *Omnes homines reſurgent, ſed ſoli, qui regnaturi ſunt, in gloriam mutabuntur. Vnde & dicit Apoſtolus: Et nos immutabimur.* Quòd ſi character, ſiue ſignum Chriſtianiſmi, quod quis accipit, in ſacramento Baptiſmatis, & Confirmationis, aut etiam Ordinis, in maiorem damnati pudorem cruciatumq; tum manebit; probabile eſt, etiam gibbum, & tubera, & verrucas maculaſque, & quiquid deformitatis propemodũ damandus in hac vita habuit, etiam illi in inferno manſurum. Cur enim ibi pulchriores iſti fieri deberent? qui etiam futuri

1. Cor. 15. 51.

S. Ambr. in Comment.

deſperatione ex oculis & vultu omni relucente, deformiores ſunt ac monſtroſiores? Damnati certè nulla corporum pulchritudine gaudebunt, ſed ſi ipſi monſtra non erunt, certè horribilibus formis ſui ipſorum & cacodæmonum vndique aſpectis cruciabuntur. Quis enim ſolet eſſe plorantium, eiulantium, deſperatorum vultus? nonne triſtiſſimus? Quare non ſolùm talibus in laruis mali dæmones ſeſe conſpicuos dabunt; ſed ipſi quoq; homines in deteſtandâ formâ, ſe mutuò intuebuntur. Quod etſi longè certius eſt, quàm vitæ huius in illis monſtroſitates ad corporis integritatem, & naturæ humanæ veritatem non pertinentes perſeueraturas, tamē & hoc ipſum non caret ſua probabilitate. Non enim in gloriam, ſed in ignominiam mutabuntur. Virtutem igitur colant, qui volunt ſua monſtroſitate liberari, vt & ipſi in gloriam mutentur. Hæc autem de damnatorum manſura monſtroſitate, vt vero ſimiliter creduntur, ita non aſſeruntur, vt certa. Quippe ſapienter S. Auguſtinus ſcribit: *Quicunq; ab illa perditionis maſſa, quæ per Adam facta eſt, non liberantur, per Chriſtum, reſurgent quidem etiam ipſi, vnuſquiſq; cum*

S. Aug. in Enchirid. ad Laurent. c. 92.

rum ſua carne; ſed vt cum diabolo eiuſq́; Angelis puniantur. Vtrum verò ipſi cum vitijs & deformitatibus corporum ſuorum reſurgant, quæcumq; in eis geſtarunt, inquirendo laborare quid opus eſt? Non enim fatigare nos debet incerta eorum habitudo, vel pulchritudo, quorum erit certa & ſempiterna damnatio. Paulò tamen ſuprà ita loquitur: *Neq; monſtra, quæ naſcuntur & viuunt, quamlibet citò moriantur, aut reſurrectura negabuntur, aut ita reſurrectura credenda ſunt, ac non potiùs correcta emendatáq; natura. Abſit enim vt illum bimembrem, qui nuper natus eſt in Oriente, de quo & fratres fideliſſimi, qui eum viderunt, retulerunt, & S. memoriæ Hieronymus presbyter ſcriptum reliquit: abſit, inquam, vt hunc hominem duplicem, ac non potiùs duos, quod futurum fuerat, ſi gemini naſcerentur, reſurrecturos exiſtimemus. Ita cetera, quæ ſinguli quiq; partus vel ampliùs, vel minùs aliquid habendo, vel quadam nimia deformitate monſtra dicuntur, ad humanæ naturæ figuram reſurrectione reuocabuntur: ita vt ſingulæ animæ ſingula ſua corpora obtineant, nullis cohærentibus, etiam quæcumq; cohærentia nata fuerant: ſed ſeorſim ſibi ſingulis ſua membra geſtantibus, quibus humani*

Vide S. Thomam in 4. cont. gent. cap. 89.

S. Aug. in Enchiri d c. 87.

S. Hieronym. ad Vitalem.

corporis complectur integritas. Quid ſi enim vnus iſtorum ſanctus, alter impius fuiſſet, nuncquid ſeparandi eſſent, vt vnus in cælum conſcendere poſſet, alter deſcenderet in infernum? Facilius eſſet credere, concretis corporibus manſuros, ſi vterq; peccando damnari meruiſſet. Quemadmodũ autem Chriſtus, etſi lateris, & à clauis relictas manuum pedumque cicatrices ſeruârit, eaſque admodum decoras Apoſtolis monſtrârit, non tamen ſeruauit factas à flagris & ſpinis plagas; ita vtique neque alij Martyres ſeruata gerent omnia eorum, quæ paſſi ſunt, veſtigia beato ſtatui minùs conuenientia. Pari pacto, neque damnati omnes defectus ſuos retinebunt, ſi quos retinebunt: ſed eos duntaxat, qui pœnam illorum exacerbabunt, non qui leuabunt. Mallent enim vtique cæci eſſe, ne talia monſtra cernerent, mallent ſurdi eſſe, ne conuitia ſempiterna audirent; mallent guſtu carere, ne fel draconũ perſentiſcerent; mallent odoratu deſtitui, ne ſulphur, & cadauerosum odorem execrandamq; narium peſtem percipere cogerentur: mallent & membris illis carere, quibus vſtulati cruciantur. Cetera, quæ ad defor-

deformitatem ſpectant, credibile eſt, eos retenturos, non certum. Vnde & Poëtæ cecinerunt, varia apud inferos monſtra ſtabulari. Quòd ſi autem ne damnati quidem ampliùs erunt monſtroſi, quid queruntur de eo, quod ſunt ad tempus, corriget autem Reſurrectio pro æternitate, quæ illis, ſi voluiſſent, iucunda fuiſſet?

§. V.

In Sanctis, ſeruata ſubſtantiæ integritate, ſolam deformitatem perituram.

Certius eſt, nihil fore in beatis ſedibus monſtroſum. *Indecorum quippe aliquid ibi non erit;* ait Hipponenſis antiſtes, *ſed quidquid futurum eſt, hoc decebit, quia nec futurum eſt, ſi non decebit. Reſurgent igitur ſanctorum corpora, ſine vllo vitio, ſine vlla deformitate, ſicut ſine vlla corruptione, onere, difficultate. In quibus tanta facilitas, quanta fœlicitas erit*: quæ non eſſet, ſi aliquid mali ibi eſſet; ſicut neque in terris calamitatis pœna eſſet, ſi mali nihil eſſet. Qua de cauſſa ita, alio libro, diſputans de capillis reſectis, qui beato in numero, non in quantitate omnes reddentur, ne totus hirſutus monſtro ſimilis efficiatur, ſubiungit: *Neq; hoc ideò dixerim, quòd aliquid exiſtimem cor-* pori

S. Auguſtin. in Enchrid. c. 90. & 91.

Idem lib. 22. de ciu. cap. 19.

pori cuiq; periturum, quod naturaliter inerat: ſed quod deforme natum fuerat; non vtiq; ob aliud, niſi vt hinc quoq; oſtenderetur, quam ſit pœnalis conditio iſta mortalium; ſic eſſe rediturum, vt ſeruata integritate ſubſtantiæ ſola ſubſtantiæ deformitas pereat. Si enim ſtatuam poteſt artifex homo, quam propter aliquam cauſſam deformẽ fecerat, conflare & pulcherrimam reddere; ita vt nihil inde ſubſtantiæ, ſed ſola deformitas pereat; ac ſi quid in illa figura priore indecenter extabat, nec parilitati partium congruebat, non de toto, vnde fecerat, amputare atque ſeparare, ſed ita conſpergere vniuerſo atq; miſcere, vt nec fœditatem faciat, nec minuat quantitatem; quid de omnipotente artifice ſentiendum eſt? Ergóne non poterit quaſq; deformitates humanorũ corporum non modò vſitatas, verùm etiam raras atque monſtroſas, quæ huic miſeræ vitæ congruunt, abhorrent autem ab illa felicitate ſanctorum futura, ſic auferre ac perdere, vt quaſcunq; earum faciunt, & ſi naturalia tamen indecora excrementa ſubſtantiæ corporalis nulla eius diminutione tollantur? Ac per hoc non eſt macris pinguibuſúe metuendum, ne ibi etiam tales ſint, quales, ſi poſſent, nec hîc eſſe voluiſſent. Omnis enim corporis pulchritudo eſt partium congru-

congruentia, cum quadam coloris ſuauitate. Vbi autem non eſt partium congruentia, aut ideò quid offendit, quia prauum eſt; aut ideò, quia parum; aut ideò quia nimium. Proinde nulla erit deformitas, quam facit incongruentia partium; vbi & quæ praua ſunt, corrigentur; & quod minus eſt, quàm decet, vnde Creator nouit, inde ſupplebitur: & quod plus eſt, quàm decet, materiæ ſeruata integritate, detrahetur. Coloris porrò ſuauitas quanta erit, vbi iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno Patris ſui? Benè igitur ſperent boni; bene ſperent parui, quia nullus in cælo erit Ioannellus: benè ſperent pallidi, & pallidæ, quia roſeum colorem acquirent ibi, vbi omnia florebunt. Benè ſperent macilenti, quia ibi, non erunt extenuati. Benè pingues, quia ibi, *vbi iuſti fulgebunt ſicut ſol*, (nam de his hîc agit S. Pater) nullus aqualiculus propenſo ſequipede extabit; pro flamma Auernali ſeruiet adeps impiorum.

§. VI.

Qui nunc gemino, aut ſemiferino, aliterúe monſtroſo ſunt corpore, ſiue boni, ſiue mali, quo modo ſint reſurrecturi?

Atq; vt curioſis omnino ſatisfiat, libet apponere, quæ D. Bonauentura, in eundē D. Au-

S. Bonauent. l. 4. diſt. 44. D. Auguſtini locum ſcitè appoſuit, vt, inter monſtra, diſcrimen faceret: *In aliquibus,* inquit, *membra gemina ſunt. Ea verò vel principalia ſunt membra, vel minùs præcipua. Si præcipua membra gemina ſunt, duæ etiam ibi animæ, atque ita duo corpora ſeiuncta reſurgent. Sin bina, aut plura, quæ tamen principatum in corpore non obtinent, vnum corpus eſt, & vnum reſurget. In Hermaphroditis, quoniam vtraq; pars par eſſe in vno non poſſet, eo ſexu reſurget, qui in eo dominatur. Monſtrum verò aliquando homo, partim beſtia: tum ſi principales partes hominis ſunt, animamq; & vitam habuerunt, reſuſcitabuntur, vt homo; ſecus, ſi beſtiam repræſentet.* Quid ergo vult conqueri homo monſtroſus? aut enim eſt monſtroſus ad ſalutem; & tum nihil eius reſurrectioni obſtabit monſtroſitas; ſed erit ad breue tempus deformis, vt æternum *ſicut ſol fulgeat:* aut ita viuit, vt in ignem inextinguibilem ſit proijciendus; & tum titioni nihil forma ſua proderit; benè quadrabit deformitas longè maiore deformitate cooperienda, & aſpicientibus alijs quoque tormentum allatura. Vt enim in cælo, ſenſus oculorum iucundiſſimo Chriſti, Matris eius, & cete-

rorum

eorum beatorum hominum aſpectu mirificè delectabitur; ita impudici damnatorũ ac laſciui oculi, metuendis monſtris intuendis, identidem terribilem in modum cruciabuntur. Monſtra autem erunt, ſi non homines, ſaltem dæmones. Et dæmones quidem omnis generis formam exprimunt, in varias ſe belluas tranſuertendo, atque in eas præcipuè, quarum quiſque maximum ſenſurus eſt horrorem. Itaque inter tigrides & leones, inter angues & dracones æternùm degent damnati. Qui ſi non erunt partim nani, partim gigantes, partim Æthiopes, partim gibboſi &c: tamen certè ipſi, heu, quibus oculis, qua fronte, quanto oris hiatu, qua totius corporis contorſione, fuligine, atrore, lamentabuntur! Quanquam mihi valde veroſimile videtur, ſicut S. Damaſceno reſtitutæ manus purpurei fili inſtar cicatrix manſit in hac vita, & ſicut ipſi Chriſto rediuiuo quinq; velut carbunculi vulnerum quendam decorem conciliarunt; ita in diuerſum damnatis quaſdam notas maculasq; huius vitæ, adhæſuras, eosq; etiam vitiorum ſuorum fructus, inter reliqua ſpectra, in corpore quoque ſeruaturos.

Itaque

Itaque in duellis quidem interemti ſuarum plagarum ſigna; lilijs inuſti, ſuæ caſtitatis ſtigmata; lue Gallica exeſi, carcinomata; vino & compotationibns incenſi, cupreum Venerisq; floribus fœdatum vultum, alij alia retinebunt. In cælo autem nullus parens de filio monſtroſo erubeſcet; nulla mater de filia Æthiopiſſa accuſabitur; nullus Miphiboſeth claudicabit. Omnia erunt pulchra; omnes formoſi; omnes perfecti: nullus infans, nullus ſapientia puer, nullus canâ ætate, ſed reuerentia & authoritate ſenex; omnes in matura, florida, & perfecta ætate Chriſto pares erunt.

2. Reg. 4. 4.

§. VII.

Quo modo Sancti, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, ſint reſurrecturi?

Atque hoc eſt, quod Apoſtolus Epheſios monet, & cum illis nos omnes, qui fortaſſe aliquo corporis defectu laboramus, ne deijciamur, ſed vt cum patientia expectemus, *donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis Filij Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.* Vbi tria docentur, ſtaturæ ſcilicet, membrorum, & ætatis perfectio. Hæc enim omnia ad *virum perfectum* pertinent.

Epheſ. 4. 13.

Eſtque idem *ætas plenitudinis*, quod ætas plena, adulta, virilis. Quamuis autem *ætas* hîc propriè accipi poſſit, metonymicè tamen potiùs ab authoribus accipi ſolet, pro vigore & ſtatura, quam ætas ſecum affert, & quæ in virili ætate eſſe conſueuit. Igitur, Sancti non ſolùm in eo vigore, verùm etiam in ea ſtatura reſurgent, quam fert illud tempus, quod habuit Chriſtus in virili atq; adulta ætate, cum 34. eſſet annorũ. Cuius duplex poteſt eſſe ſenſus. Primus, nos reſurrecturos, in menſura, magnitudine, & ſtatura noſtri corporis plena ac perfecta; ſicut habuit ſtaturam ſuam plenam & perfectam Chriſtus, in ætate plena & perfecta; ſeu, quemadmodum Chriſtus anno ætatis ſuæ 34. inchoato iuſtam habuit humani corporis ſtaturam, ita & in reſurrectione homines, etiam qui hîc in ætate infantili, aut puerili, aut ſenili mortui ſunt, iuſtam corporis ſui ſtaturam, habituros, adeoq; omnes nos ea magnitudine & ſtatura in cælo futuros, quam habuimus, vel habuiſſemus (ſi natura vegeta fuiſſet, vel non impedita, aut morte præuenta) in ætate virili, ſeu anno 34. quæ fuit ætas Chriſti. Vide S. Auguſt. lib. 22. de ciuit. c. 15. & ſeqq.

Alter

Alter ſenſus eſſe poteſt, quòd reſurrecturi ſimus non tantùm eâ ſtaturâ, & magnitudine, quam nos habuimus, vel habuiſſemus in virili ætate, ſed etiam quòd ipſi Chriſto, in corporis magnitudine & ſtatura æquales ſimus futuri. Vterque ſenſus ſua probabilitate non caret. Prior communior, & S. Thomæ eſt, poſterior inde fulcitur, quia etſi inæqualitas ſtaturarum inter beatos admitti poſſit; tamen haut credibile eſt, aliquos fore in cælo ſtatura vel Pygmæos, vel Gigantes, vt etiam S. Thomas admittit; qui tamen anno 34. ætatis ſuæ in hac vita vel Pygmæi, vel Gigantes fuerunt, & quidem ex natura indiuidui. Si ergo etiam tunc quātitas naturalis vniuſcuiuſq; indiuidui naturam conſequeretur; neceſſe eſſet alios nanos, alios Polyphemos futuros. Neq; pertinet ad eundem numero hominem, vt tunc habeat eandem magnitudinis menſuram, quam in hac vita habuiſſet, ſi natura nō erraſſet: alioqui, qui hîc infantes fuiſſent, & ibi viri erunt, non erunt ijdem numero; ſicut nec Adamus & primi æui homines, qui vtique ex natura indiuidui maiores fuerunt, quàm poſtea, mundo decreſcente, & non ex errore naturæ.

S. Thom. p. 3. q. 46. a. 9. ad 4.

turæ. Atque hæc eſt vna è tribus cauſſis, ob quas D. Thomas docet, Chriſtum, in iuuenili ætate, pati voluiſſe; ita enim non ſolùm ſuam dilectionem magis declarauit, dum *vitam ſuam pro nobis dedit, quando erat in perfectiſſimo ſtatu*, neque *conueniebat*, *vt in eo appareret naturæ diminutio*, *ſicut nec morbus*, verùm etiam, *in iuuenili ætate moriens & reſurgens*, *futuram reſurgentium qualitatem in ſe ipſo præmonſtrabat*. Hæc de ſtaturæ atque ætatis vegetæ integritate, per coniecturam dicta ſunto; quæ vt fidem etiam ab exemplo huius vitæ acciperent, de ſene Indo Orientali ita ſcribit Maffeius: *Quidam ex Gangaridum gente, quam hodie Bengalam vocant, ad Prætorem adijt, natus, vt ferebatur, annos trecentos triginta quinq́. Neque mendacij ſuſpicio ſuberat. Nam & ſeniores, qui ibi erant, ſe idem de hoc eodem grandæuo aiebant à maioribus accepiſſe. Et ipſe filium habebat nonagenarium, & cùm litterã noſſet nullam, quæ referebantur ab eo de veterum geſtis rebus, ad fidem annalium optimè congruebant. Huic aliquoties iam deciderunt dentes, alijs continuò ſubnaſcentibus; & barba, vbi prorſus incanuiſſet, in atrum denuo colorem, idq́; paulatim ſemetipſa vertebat.* Ioan. Petrus Maffæus l. 9. hiſt. Indic.

 Ante

Ante centeſimum annum idola coluerat; inde atque miſerabili errore, ad nefariam Machometis tranſierat ſectam. Is propter miraculi nouitatẽ, Sultani ſtipendiys ali conſuetus idem vitæ ſubſidium a Nunnio petijt. Nonnius haud grauatè aſſignauit. Talem natura dedit, & diuina potentia non poſſet? Immò poteſt.

Pſal. 102. Qua ſpe fretus ille dixit: *Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua.* In fabulis

Ouid. l. 7. Metam.

---------- ſtricto Medea recludit
Enſe ſenis iugulum, veteremq́ exire cruorem
Paſſa replet ſuccis. Quos poſtquam combibit Æſon,
Aut ore exceptos, aut vulnere: barba comaq́,
Canitie poſita, nigrum rapuêre colorem.
Pulſa fugit macies, abeunt pallorq́ ſitusq́,
Adiectoq́ caua ſupplentur corpore ruga,
Membraq́ luxuriant. Æſon miratur, & olim
Ante quater denos hunc ſe reminiſcitur annos.
Diſſimilemq́ animum ſubijt, ætate relicta.

Sic oliuæ ramum arentem refloruiſſe, ſic arietem redijſſe ad vitam, & vegetas vires, fabulæ optauerunt potiùs, quàm teſtatum fecerunt

fecerunt. Fides autem Chriſtiana, & optat, & ſperat, & teſtatum facit, eos qui in Domino moriuntur, ad vitam reſuſcitatos, *in virum perfectum, in menſurā ætatis plenitudinis Chriſti,* in viridem iuuentam, non aliqua herbarum aut naturæ, ſed Numinis potentia redituros; vt proinde neque de annis nimis multis, aut nimis paucis conqueri poſſint; neque de corporis ſtatura, aut ipſa etiam morte ſubeunda murmurare; cùm non ignorent, ſe tanto fœnore atque lucro immutandos.

§. VIII.

Omnia membra, & naturæ debitos humores reſurgentibus eſſe reddenda.

Quocirca membrorum quoque integritas & pulchritudo non deerit Sanctis; etſi in damnatis probabiliter, ſeruata naturæ veritate & integritate, omnia deformia erunt, Apoſtolo dicente: *Omnes quidem* 1. Cor. 15. *reſurgemus, ſed non omnes immutabimur,* per 51. gloriam ſcilicet. Ex quo, Adamo, & Euæ, Gen. 3. & omnibus in peccato originali natis di- 19. ctum eſt: *Puluis es, & in puluerem reuerteris,* omnes in cinerem ſoluimur. Etſi enim Chriſti reſurrectio eſt exemplar noſtræ reſurrectionis, ſi terminum *ad quem* aſpicia-

Pſal. 15. Act. 2. mus; non eſt tamen exemplar, ſecundùm terminum à quo. Vnde, licet *caro eius non viderit corruptionem*, reliquorum tamen hominum (*niſi aliquibus ex ſpeciali priuilegio* S. Thom. in ſuppl. q. 78. a. 2. *gratia, ſit indultum contrarium*, ait S. Thomas) corpora diſſoluuntur, vt poſſint reformari; atque in cinerem rediguntur, vt denuò integrentur. Nihil igitur refert, vnde reſtaurentur; ex monſtris, aut alium defectum habentibus, aut etiam ex ipſo puluere, ad quem redacta fuerunt; ſatis eſſe debet, ſi in reſurrectione omnia accipiant, quæ ad eorum integritatem perfectionemque pertinuerunt. Omnia autem membra iuſti accipient, quia Dei perfecta ſunt opera, & inter opera Dei eminet reſurrectio. Ad perfectionem autem hominis omnia membra pertinere, inde docetur, Deut. 32. quia, iuxta Philoſophum, Ariſtot. lib. 3. de animal. *comparatio animæ ad corpus eſt, ſicut comparatio artis ad artificiatum: quidquid autem explicitè in artificiato oſtenditur*, ait S. Thomas, S. Thom. in ſuppl. q. 80. a. 3. *hoc totum implicitè, & originaliter in ipſa arte continetur: & ſimiliter, quidquid in partibus corporis apparet, totum originaliter, & quodammodo implicitè in anima continetur. Sicut ergo artis opus non eſſet perfectum, ſi artificiato aliquid deeſſet*

deeſſet eorum, quæ ars continet; ita nec homo poſſet eſſe perfectus, niſi totum, quod in anima implicitè continetur, exteriùs in corpore explicaretur: nec etiam corpus animæ ad plenum proportionaliter reſponderet. Hæc S. Thomas, qui ibidem addit, inteſtina quædam membra ſanctorum nec vacua fore, neque immunditias contentura, ſed nobilibus humoribus implenda. Quod in damnatis non fiet. Qui autem humores in reſurgentibus ſint exituri, ex eo pendet decidere, quinam ſpectent ad naturæ integritatem, de quibus idem Doctor, & ſchola Philoſophorum. Ibid a. 3.

§. IX.

Vngues quoque, & capillos reſurgentibus eſſe reddendos.

Quin & capilli, & vngues reddentur iis, qui in hac vita calui fuerunt, aut matrum curioſarum vitio, vel ſæuitia tyrannorum exungulati. Quia capilli quoque & vngues dati ſunt in ornamentum hominis. Cùm ergo *corpora hominum, præcipuè electorum* (ait idem Angelicus Doctor, quia non ita credibile eſt, damnandos cum ornamentis ſuis ad identitatem & veritatem non neceſſarijs reſurrecturos) Ibid. a. 2.

 ros)

ros) *debeant reſurgere cum omni ornatu*; conſequens eſt, eos etiam cum capillis & vnguibus reſurrecturos. Adde quòd capilli & vngues, licet ex abundantia cibi generentur, non ſolùm ornatum habeant, in hac vita, ſed etiam ſua non careant vtilitate; atque idcirco ad ſecundariam pertineant corporis perfectionem; ſicut folia arborum, quibus fructus cooperiuntur, pertinent ad ſecundariam arborum perfectionem, & venuſtatem. Et quoniam temperamentum magis ad naturam hominis pertinet, quàm eadem menſura quantitatis, quæ ſaltem in infantibus non manebit, ex temperamento autem oritur color capillorum, conficitur tunc, capillos beatorum eodem colore fore conſpicuos, quo hîc 34. anno aut fuerunt, aut futuri fuiſſent, ſi vita eſſet eò vſque porrecta.

§. X.

Quæ materia reſurgentibus, & an coſta ſit reddenda Adamo?

Quoniam autem infantes, pueros, & Pygmæos in ſtatura perfecta, vti & Gigantes ea magnitudine, qua ferè Chriſtus fuit, diximus reſurrecturos; neceſſe eſt & Gigantibus aliquid de materia demi, & in-

fantibus

fantibus ac Pumilis aliquid addi, quod identitati ac veritati eiuſdem hominis non officit; ſicut neque in ijs, qui ab alijs hominibus deuorati ſunt; quorũ proinde materia à pluribus animabus fuit informata, & jam ad hunc, iam ad illum hominem pertinebat. Nihil inquam, officit, quia, præter alias reſponſiones à S. Thoma aſſignatas; ſufficit, tantum materiæ tunc diuina virtute aliunde ſuppleri, quantum opus eſt ad perfectionem quantitatis. *Nec per hoc aliquid praiudicatur identitati in numero, ſicut nec praiudicatur, per hoc, quòd partes ſecundùm materiã fluunt, & refluunt*, ait S. Doctor. In Anthropophagis autem carnes comeſtæ non ſunt de veritate humanæ naturæ in comedente, ſed in eo, cuius carnes comeduntur. Quare ſurgent in primo, non in ſecundo. Huic autem illarum aliquid reſtituetur carnium, quæ aliquando defluxerunt. Quandoquidem igitur ea, quæ defuerunt mortalibus in hac vita, reddentur immortalibus in altera vita, quid fiet cum Adamo primo omnium hominum parente, an etiam illi reddetur coſta eius, ex qua Eua formata eſt? Nam ita legimus: *Immiſit ergo Dominus Deus ſo-*

S. Thom. in ſupl. q. 80. ad 5.

Gen. 2, 12.

ſicut & dari ſolet ſemen, cuius neque præſentia, neque abſentia ex homine facit monſtrum; pertinet enim, non ad indiuidui, ſed ad ſpeciei conſeruandæ naturam.

§. XI.

Medicina monſtroſorum.

Deſinat ergo ſolicitudo vel ægrorum, vel quocunq; modo monſtroſorum. Sicut franguntur vaſa, vt in melius reformentur; ita Deus iuſtorum corpora ſubinde, in terris, curuat, vt erigat in cælo. Quòd ſi enim tam benignus eſt, vt etiam in hac vita naturæ defectus compenſet, quid non ſperandum eſt, cum in altera vita amicis ſuis facturum? Boni *in carne ſua videbunt* Iob. 19.
Deum ſaluatorẽ ſuum, ſed in carne integra 26.
atque perfecta; quidquid ſit de malis, propter quos Apoſtolus ait: *omnes quidem re-* 1. Cor. 15.
ſurgemus, ſed non omnes immutabimur. Qui, 51.
ſi deformes maneant, meruerunt eam deformitatem. Sancti autem ſine metu eſſe debent; quia eorum corpora certò in gloriam mutabuntur. Vidit iam dudum hanc quorundam ſolicitudinem Tertullianus, apud quem iſta leguntur. *Hinc iam illa vulgaris incredulitatis argutia eſt: ſi, inquiunt, ipſa eademq; ſubſtantia reuocatur cum* Tertull. libr. de Reſurrect. c. 57.

ſua forma, lineâ, qualitate, ergo & cum inſignibus ſuis reliquis: itáq; & cæci & claudi, & paralytici, & vt quis inſignis exceſſerit ita & reuertetur. Quid nunc? etſi ita dedignaris tantam gratiam qualiſcunq; à Deo conſequi. Non enim & nunc animæ ſolius admittens ſalutem, dimidiatis hominibus eandem adſcribit? Quid eſt, credere reſurrectionem, niſi integram credere? Si enim caro de diſſolutione reparabitur, multò magis de vexatione reuocabitur. Minoribus maiora praſcribunt. Cuiuſcunq; membri detruncatio, vel obtuſio, nonné mors membri eſt? ſi vniuerſalis mors reſurrectione reſcinditur, quid portionalis? ſi demutamur in gloriam, quantò magis in incolumitatem? vitiatio corporum accidens res eſt, integritas propria eſt. In hanc naſcimur, etiamſi in vtero vitiemur, iam hominis eſt paßio. Prius eſt genus, quàm caſus. Quomodo vita confertur à Deo, ita & refertur. Quales eam accipimus, tales & recipimus. Naturæ, non iniuriæ reddimur: quod naſcimur, non quod lædimur, reuiuiſcimus. Si non integros Deus ſuſcitat, non ſuſcitat mortuos. Quis enim mortuus integer, etſi integer moritur? Quis incolumis, qui exanimis? Quod corpus illæſum, quum interemptum, quum frigidum, quum expalli-

expallidum, quum edurum, quum cadauer? quando magis homo debilis, niſi quũ non totus? quando magis paralyticus, niſi quum immobilis? Ita nihil aliud eſt, mortuum reſuſcitari; quàm integrum fieri, ne ex ea parte mortuus adhuc ſit, ex qua non reſurrexerit. Idoneus Deus reficere, quod fecit. Hanc ſuam & poteſtatem & liberalitatem ſatis iam in Chriſto ſpopondit, immò & oſtendit, non tantùm reſuſcitatorem carnis, verùm etiam redintegratorem. Atq; adeò & Apoſtolus: Et mortui, inquit, reſurgent incorrupti. Quomodo niſi integri, qui retro corrupti, tam vitio valetudinis, quàm ex ſenio ſepulturæ. Nam & ſuprà vtrumq; proponens, oportere & corruptiuum iſtud induere incorruptelam, & mortale iſtud immortalitatem, non iterauit ſententiam, ſed differentiam demandauit. Immortalitatem enim ad reſciſſionem mortis, incorruptelam ad oblitterationem corruptelæ diuidendo, alteram ad redintegrationem temperauit. Puto autem & Theſſalonicenſibus omnis ſubſtantiæ integritatem repromiſit. Itaq; nec inpoſterum timebuntur corporum labes. Nihil poterit amittere integritas, vel conſeruata, vel reſtituta, ex quo illi etiam, ſi quid amiſerat redditur. Immò & quod non amiſerunt, accipient

pient beati, ſi fortè eos natura deſtituit, cùm naſcerentur.

§. XII.

Qui, & cur dixerint, feminas non in ſuo ſexu reſurrecturas?

Verùm, quia S. Paulus ait, nos occur- Epheſ. 4. ſuros *in virum perfectum*, multi fuerunt, 13. qui exiſtimarent, feminas non in proprio ſexu, ſed in virili ſurrecturas, & in viros S. Aug. l. 22. ciu. cap. 17. ſeqq. tranſmutatas, teſte S. Auguſtino. Habet hæc ſententia, vt apparet, magnos & eruditos authores. Quippe videtur eſſe S. S. Hieronym. & Baſil in Pſal. 114. Hieronymi, S. Baſilij, S. Hilarij in illud: *In reſurrectione neq; nubent, neq; nubentur.* S. Athanaſij, aliorumque, qui arbitrantur, S. Hilar. in Matth. 22. in reſurrectione non fore ſexuum diuerſitatem. Quin & inter Scholaſticos Scotus S. Athanaſ. ſerm. 3. cont. Arrian. ſub fin. manifeſtè tradit, omnes feminas, excepta vna Dei Matre Virgine, in ſexu virili reſurrecturos. Tractat hanc quæſtionem etiam D. Thomas. Neque deſunt rationes. Nam, Scot. in 2. diſt. 20. præter Apoſtolum dicentem, nos *in perfectum virum*, non autem in perfectam feminam, S. Thom. in ſuppl. q. 81. art. 3. occurſuros; in futuro ſæculo omnis prælatio ceſſabit; non ceſſaret autem prælatio, ſi muliebris ſexus non ceſſaret, Gen. 3. 16. cùm mulieri dictum ſit: *ſub viri poteſtate,*

ſtate eris, & ipſe dominabitur tui. Accedit, quòd ſexus fæmineus ſit accidens, & quædam hominis imperfectio, in reſurrectione verò omnis imperfectio tolletur à iuſtis. Ac ſanè, vt Ariſtoteles docet, femina eſt *mas occaſionatus*, atque ex defectu virtutis formatiuæ in ſemine (quæ non poteſt perducere materiam concepti ad virilem perfectionem) præter intentionem naturæ inductus. Si ergo in reſurrectione ſaluandorum omnis error tolletur, videtur concedendum, ſexum muliebrem non reſurrecturum. Nam ſi natura, quæ perfectum intendit, cùm marem, quaſi hominem perfectum vellet producere, feminam pro mare producens errauit, corrigendus erit vtique error ille in beatis, ne ſaltem ex hac parte miſeri ſint. Denique ad quid erit diuerſitas ſexus, ſi *in reſurrectione neq; nubent, neq; nubentur?* Hæc pro iſta ſententia afferri poſſunt.

Ariſtot. lib. 2. de Generat. animal. cap. 3.

§. XIII.

Feminæ cùr in ſuo ſexu ſint reſurrecturæ?

Sed luculentus, & in ſexum femineum valde iniurius eſt error, dicere, vel credere, feminas in ſuo ſexu non reſurrecturas. Cuius

S. Aug. lib. 22. de ciuit. c. 17. & ſeqq. Tertull. lib. de reſurrect. cap. 60. S. Hieronym. ep. 61. ad Pammachium. S. Thom. in ſupl. q. 81. a. 3. Scholaſt. in 4. d. 44. Gen. 1. 27.

Cuius è diametro contrarium, contra errores Ioannis Hieroſolymitani, expreſsè Sanctus Auguſtinus, Tertullianus, S. Hieronymus, D. Thomas, & alij ſcholaſtici communiter tradiderunt. Auguſtini verba ſunt: *Melius ſapere videntur, qui vtrumq; ſexum reſurrecturum eſſe non dubitant.* Vtiq; enim Deus, quod in homine fecit, cùm primò eum conderet, id in reſurrectione quoque reparabit. Quia igitur *maſculum & feminam creauit eos,* initio mundi; in reſurrectione quoque maſculum & feminam reproducet. Adde, quòd tunc, vt idem numero corpus reſurgat, neceſſe ſit, præcipua ſaltem accidentia, & eaſdem conditiones indiuiduantes reſtaurari, inter quas non minima eſt, ſexus certus, & determinatus. Quare diuerſis, diuerſus ſua natura debetur ſexus. Quæ ipſa diuerſitas ad ſpeciei perfectionem pertinet. Ita enim illius diuerſi gradus per diuerſitatem ſexus implentur. Quo ſemel ſtatuto, facile eſt, ad argumenta obiecta reſpondere.

§. XIV.

Solutio argumentorum contra ſexum femineum obiectorum.

1. Igitur cùm Apoſtolus ait, nos *in perfe-*

perfectum virum occurſuros, id non ob ſexum ait virilem, ſed ob animi virtutem, quæ tam in mulieribus; quàm in viris tunc erit. Quare per virum, hominem intellexit, ſicut Dauid, quando dixit: *Beatus vir, qui &c.* vbi vtique feminas non excluſit. 2. Hieronymus, Baſilius, Hilarius, Athanaſius alijsq; Patres, magni ſanè ſunt authores, cùm negant, in cælo fore ſexuũ diuerſitatem, tantùm negant eam diuerſitatem fore, quoad vſum, non autem quoad ſubſtantiam. Quia *in reſurrectione neq; nubent, neque nubentur*. S. Thomas clarè eſt pro nobis. Scotus, ſi in ſexu femineo agnoſcit imperfectionem, atq; idcirco reliquas feminas putat in viros commutandas; cur eam imperfectionem ſoli Deiparæ attribuit? quæ, vt in hac vita virtute omnium perfectiſſima fuit feminarum, cur tunc ſola illis cedet ſexus imperfectione? Alij aduerſarij, qui neque hanc Virginem excipiunt, quæ probabiliſſimè cum corpore in cælum eſt aſſumta, non debent eam inuocantes dicere, *Sancta Maria*, ſed, *Sancte Maria, ora pro nobis*, abſurdum eſt ſiquidem, virum feminino genere ſalutare. Eſt igitur, & manet, manebitq; Maria,

Pſal. 1. 1.

Matth. 22. 30.

ria,

ria, & *femina, & Virgo*, & *Dei Mater*. Certè multis nõ ſolùm Dei Mater, verùm etiam aliæ ſanctæ, vt S. Agatha, S. Agnes, & aliæ Diuæ, non mutato, ſed ſuo ſexu, apparuerunt. 3. In hac vita vir dominatur mulieri, ſed propter robur corporis, & vigorem animi, atque ob imbecillitatem naturæ, qua feminæ poteſtati virorum ſubijciuntur. In reſurrectione autem, ob hæc, non erit differentia ſecundùm ſexuum diuerſitatem; ſed ſecundùm diuerſitatem meritorum. 4. Ad potiſſimum fundamentum Scoti reſpondetur, ſexum femineum nequaquã eſſe imperfectionem; ſed potiùs perfectionem, licet minorem, quàm ſit virilis perfectio. Quare etiam neque vitium eſt, ſed natura, & conditio naturalis: quippe cùm fæmina neceſſaria ſit ad propagationem ſobolis, & ad humanæ ſpeciei conſeruationem. Profectò ſi ſexus muliebris eſſet aut vitium, aut imperfectio naturæ, in Paradiſo, & ſtatu innocentiæ non extitiſſet; aut Deus vitij imperfectionisq; author fuiſſet, quando ex viro feminam, ex Adamo Euam formauit. Quare dormitauit Ariſtoteles, quando ſcripſit, feminã eſſe marem occaſionatum: ſiquidem Deus

& na-

& natura per ſe intendit tunc feminam producere, vt ſcilicet per marem & mulierem genus humanũ propagaretur. Quanquam dictum Ariſtotelis, ita poſſit exponi, quòd idcirco fæminam dixerit eſſe *virum occaſionatum*, quia vir perfectior eſt, quã femina; natura autem in genere intendit potiùs producere id quod perfectius eſt. In genere, inquam; in ſpecie enim atque indiuiduo, haud rarò intendit producere, id quod minùs eſt perfectum; intendit enim infantem, non virum gignere ex matre; & ex tali ſemine non virum, ſed feminam producere. Quoniam igitur femina non eſt error naturæ, nulla opus erit, in hoc ſexu, reſurrectionis correctione.

5. In qua reſurrectione *neque nubent* ſanè, *neque nubentur, ſed ſunt ſicut Angeli Dei in cælo;* quo loco non negatur, feminas in cælo futuras, ſed nuptiæ ſolæ tolluntur, vſusq; nuptiarum; quas homines carni dediti optant, Turcæ promittunt, ſtatus æternitatis repudiat, non patitur perfectio puriſſimæ caſtitatis. Ceſſabit ergo generatio, quia nulla ibi erit ſucceſſio; & vbi nemo morietur, nemo orietur; itaque *ſunt ſicut Angeli Dei*, non ſolùm propagatione

non indigentes, ſed etiam ita puri, ita caſti, vt nulla ibi futura ſit *confuſio mutua viſionis*; *quia aberit libido incitans ad turpes actus, ex quibus confuſio cauſſatur.* Cuius rei figura fuit ſtatus innocentiæ in Paradiſo. *Erant* enim *vterque nudus, Adam ſcilicet, & vxor eius: & non erubeſcebant.* Quare cesſabit ibi vſus nuptiarum, non ceſſabit ſexus; quod eo ipſo loco inſinuatur, quē aduerſa ſententia nobis opponit: ait namque: *neque nubent* ſcilicet fæminæ, *neque nubentur* ſcilicet viri; quæ duo vtique ponit Seruator ad ſignificandam ſexuum diuerſitatem.

S. Thom. in ſupl, q. 81. a. 3. in corp.

§. XV.

Ad quid ſexuum & membrorum diuerſitas ſit reſurrectura, & in cælo futura?

Ad quid igitur erit ſexuum in cælo diuerſitas, ſi *neque nubere, neque nubi,* &, vt S. Lucas ſubijcit: *neque vltra mori poterunt, & ſunt filij Dei, cùm ſint filij reſurrectionis?* Dixi iam ſuprà, ad eundem numero hominem pertinere eaſdem conditiones indiuiduantes. Et *tunc laus erit vnicuique à Deo.* quàm abſonè diceretur, *Hic vir fuit Mater Dei; Hic Monica fuit mater Auguſtini; Hic mas fuit Machabæorum,* aut filiorū *Zebedæi*

Luc. 20. 34.

Zebedæi mater: Hic vir Thecla, inter feminas protomartyr fuit, quia noluit nubere? Hæc atque alia complura abſurda ſequerentur, ſi feminæ in ſuo ſexu, quaſi in naturali conditione ac perfectione ſua, non reſurgerent. Eleganter etiam atque eruditè Tertullianus contra hanc obiectionem, in hunc modum, diſſerit: *Ecce autem, vt adhuc controuerſiam exaggerent, carni maximè eidem, de officiis quoque membrorum argumentantur, aut & ipſa dicentes permanere debere in ſuis operibus, & fructibus, vt eidem corpulentia adſcripta, aut quia conſtat diſceſſura eſſe officia membrorum, corpulentiam quoque eradant, cuius ſcilicet perſeuerantia credenda non ſit, vtique ſine membris, quia nec membra credenda ſint ſine officiis. Quo enim, inquiunt, ſpelunca hac oris, & dentium ſtatio, & gulæ lapſus, & compitum ſtomachi, & alui gurges, & inteſtinorum perplexa proceritas, cùm eſui & potui locus non erit? Quò huiuſmodi membra admittunt, ſubigunt, deuoluunt, diuidunt, digerunt, egerunt? Quò manus ipſæ & pedes, & operarij quiq; artus, cùm victus etiam cura ceſſabit? Quò renes conſcij ſeminum, & reliqua genitalia vtriuſq; ſexus, & conceptuum ſtabula, &*

Tertull. lib. de reſurrect. c. 60.

uberum fontes, deceſſuro concubitu, fætu & educatu? Poſtremò quò totum corpus, totum ſcilicet vacaturum? Adhac ergo præſtruximus non oportere committi futurorum atque præſentium diſpoſitiones interceſſura tunc demutatione, & nunc ſuperſtruimus officia iſta membrorum neceſſitatibus vitæ huius eò vſque conſiſtere, donec & ipſa vita transferatur à temporalitate in æternitatem, ſicut animale corpus in ſpirituale, dum mortale iſtud induet immortalitatem, & corruptiuum iſtud incorruptelam, & ipſa autem liberata tunc vita à neceſſitate, liberabuntur & membra ab officijs, nec ideò non erunt neceſſaria. Licet enim officijs liberentur, ſed judicijs retinentur, vt quis referat per corpus, prout geſſit. Saluum enim hominem tribunal Dei exigit. Saluum verò ſine membris non licet eſſe, ex quorum non officijs, ſed ſubſtantijs conſtat, niſi fortè & nauim ſine carina, ſine prorâ, ſine puppi, ſine compaginis totius incolumitate ſaluam aſſeuerabis, & tamen nauem procellâ diſſipatam, vel carie diſſolutam, redactis, & recuratis omnibus membris eandem ſæpe conſpeximus, etiam titulo reſtitutionis gloriantem de DEI artificio, & arbitrio, & jure torquemur? Porrò, ſi diues Dominus & liberalis adfectui, aut gloriæ

ſuæ

ſua præſtans, ſolam nauis reſtitutionem, hacte-nus eam voluerit operari, idcirco tu negabis neceſſariam illi compaginem priſtinam, vt ex-inde jam vacaturam, cùm ſoli ſaluti nauis ſine operatione conueniat? Igitur hoc tantumodo diſcere ſufficit, an Dominus hominem ſaluti deſtinando carnem deſtinauit, an eandem velit denuo eſſe, quam non debebis ex futura mem-brorum vacatione præſcribere, denuo eſſe non poſſe? Licet enim eſſe quid denuò, & nihilomi-nus vacare; nec poteſt autem dici vacare, ſi non ſit. At enim ſi ſit, poterit & non vacare. Nihil enim apud Deum vacabit. Sed accepi-ſti homo os ad vorandum atq; potandum, cur non potiùs ad eloquendum, vt à cæteris ani-malibus diſtes? cur non potiùs ad deprædican-dum Deum? vt etiam hominibus antiſtes. De-nique Adam antè nomina animalibus enuntia-uit, quàm de arbore decerpſit, antè etiam pro-phetauit, quàm vorauit. Sed accepiſti dentes ad macellum coornandum, cur non potiùs ad omnem hiatum & rictum tuum coronandum? cur non potiùs ad pulſus linguæ temperandos, ad vocis articulos offenſione ſignandos? Deni-que & edentulos audi, & vide, vt honori oris & organum dentium quæras? Forata ſunt in-ferna in viro, & in fœminâ, nimirum quâ li-

 bidines

bidines fluitent, cur non magis quâ potuum de- fricta colentur? Eſt adhuc in fæminis intus, quâ ſemina congerantur, an quo ſanguinis onera ſecedant, quem pigrior ſexus diſcutere non ſufficit? Dicenda enim & hæc quatenus quæ volunt, & qualiter volunt, & quorum volunt officia membrorum ludibrioſè de induſtria ſuffundenda reſurrectioni oblatrant, non recogitantes, ipſas priùs cauſſas neceſſitatis tunc vacaturas, cibi famem, & potus ſitim, & concubitus genituram, & operationis victum. Sublata enim morte neque victus fulcimenta ad præſidia vitæ, neque generis ſupparatura grauis erit membris. Cæterùm & hodie vacare inteſtinis & pudendis licebit. Quadraginta diebus Moyſes & Helias ieiunio functi, ſolo Deo alebantur. Iam tunc enim dedicabatur: Non in pane viuit homo, ſed in verbo DEI. Ecce virtutis futuræ lineamenta. Nos quoque vt poſſumus à cibis excuſamus, etiam ſexum à congreſſione ſubducimus. Quot ſpadones voluntarij, quot virgines Chriſto maritatæ? quot ſteriles vtriuſq; naturæ infructuoſis genitalibus ſtructi? Si & hîc iam vacare eſt, & officia, & emolumenta membrorum temporali vacatione, vt temporali diſpoſitione, nec homo tamen minùs ſaluus eſt, proinde homine ſaluo,

tio, & quidem magis tunc in æterna diſpoſitione, magis non deſiderabimus, quæ iam hîc non deſiderare conſueuimus.

§. XVI.

An, & modo reſurrecturi ſint, qui antè moriuntur, quàm naſcantur?

Feminæ igitur reſurgent, reſurgent & viri, vt diuinæ ſapientiæ opificium etiam in ſexu laudetur. Et reſurgent omnes iuſti in ſua perfectione, omnibuſque membris naturæ debitis præditi: quamuis in hac vita illis, vel per naturæ errorem, vel per tyrannorum crudelitatem, vel per alium caſum fuerint deſtituti. Quin & illi reſurgent, qui nunquam fuerunt nati, ſed in materno vtero mortui, & abortiui vel eiecti, vel exſecti ſunt. Si enim ſemel vixerunt, anima eorum interire non poterit; neque æternùm ſine corpore manebit. S. Auguſtin. lib. 22. ciuit. cap. 13. Enimuerò illi infantes, qui exſerta aliqua corporis parte baptiſmo tincti, poſtea antè, quàm plenè in lucem ederentur, defuncti ſunt, etiam ad gloriam, & *ad menſuram ætatis plenitudinis Chriſti* reſurgent. Sicut & multò magis infantes, qui poſtquam nati & baptizati vitam amiſerunt. Illi enim Idem ib. c. 14. *non in ea reſurrecturi ſunt corporis exiguita-*

te, qua mortui. Sed quod eis tardiùs acceſſurum erat tempore, hoc ſunt illo Dei opere miro atque celerrimo recepturi. In ſententia quippe Domini, vbi ait: Capillus capitis veſtri non peribit: dictum eſt, non defuturum eſſe, quod fuit: non autem negatum eſt, affuturum eſſe, quòd defuit. Defuit autem infanti mortuo perfecta quantitas ſui corporis: perfecto quippe infanti, deeſt vtique perfectio magnitudinis corporalis: quæ cùm acceſſerit, iam ſtatura longior non eſſe poſſit. Hæc Auguſtinus, qui alio loco ita concludit. *Reſurgent itaque omnes tam magni corpore, quam vel erant, vel futuri erant in iuuenili ætate: quamuis nihil oberit, etiamſi erit infantilis vel ſenilis corporis forma: vbi nec mentis, nec ipſius corporis vlla manebit infirmitas. Vnde etiam ſi quis in eo corporis modo, in quo defunctus eſt, reſurrecturum vnumquemq; contendit, non eſt cum illo laborioſa contradictione pugnandum.*

Idem eod. lib. c. 16.

Et infrà: *Si contenditur, in ea quemque ſtatura corporis reſurrecturum eſſe, in qua defunctus eſt, non pugnaciter reſiſtendum eſt: tantùm abſit omnis deformitas, omnis infirmitas, omnis tarditas, omnisq; corruptio: & ſi quid aliud illud non decet regnum, in quo reſurrectionis & promiſſionis filij æquales erunt an-*

Lib. cit. cap. 20.

gelis

gelis DEI: ſi non corpore, non ætate, certè felicitate.

§. XVI.

Epilogus huius, de monſtris & monſtroſis, tractatus, oſtendens, non eſſe in his cauſſam querelarum; ſed occaſionem diuinæ prouidentiæ & bonitatis admirandæ.

Quæ cùm ita ſint, quis conqueri iure poteſt, naturam ſecum nimis illiberaliter egiſſe, quòd vel deformem genuerit, vel mancum, vel alio defectu monſtruoſum? Reſpiciat ad primam hominis originem, quàm illa ſine næuo, ſine vitio, quàm perfecta fuit? Reuocet in mentem primi parentis præuaricationem, nonne in eo, tanquam in capite, omnium mortalium progenies fuit damnata? Quid habet, vt ploret, ſi ei natura formæ gratiam negauit; quando peccatum genitoris ei gratiam diuinam profligauit? Beneficium accipit, qui clementer plectitur, meritus grauiora. Quid quòd plurimis ſua monſtroſitas prodeſt? Deformes ſunt? non habent corporis pulchritudinem, habent autem vtilitatem. Sic inſidijs carent; ſic minùs periclitantur; ſic non ſunt illecebroſi; ſic

faces extinguunt; ſic incendijs obſiſtunt, & animorum, & Tartarorum. Sic ſuperbiam ſubigunt; ſic ſe ipſos & terrena omnia faciliùs deſpiciunt; ſic in terris meliora quærunt, in cælo reperiunt pulchriora. Non odit pater filium, cui canem negat, equum donat. Multis Deus non vult dare, quod morbus tollit, ſenectus perdit, mors funditus euertit; & donat aliquid, in quod neque morbus, neque anni, neque ipſa Libitina habet poteſtatem. Sæpe enim florens animus, in putri corpore habitauit.
2. Cor. 12. 10. Nunquã audiuiſti dicentem: *Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumelijs, in neceßitatibus, in perſecutionibus, in anguſtijs, pro Chriſto. Cùm enim infirmor, tunc potens ſum.* Potior hominis pars eſt anima; huic additur, quod corpori demitur. Non æſtimanda eſt exigui repulſa, quam maximi oblatio compenſat. Quid curas, ſi te deſpiciunt mortales, quem ſuſpiciunt & amant immortales? Naturæ eſt opus, & laus parentum, ſi nihil eſt in corpore tuo monſtroſum: ſi te virtutibus ornas, tibi imputatur. *Pulchrius eſt, pulchrum fieri, quàm naſci.* Quod natura dedit, poteſt auferre caſus: animi bona nolentibus nunquam eripiuntur.

piuntur. Cui deeſt decor frontis, compenſat decus mentis; hoc ſi habet, omnem corporis labem compenſauit. Breuis es? Mors te extendet. Longus es, contrahet ſepulchrum. Claudus es, ambulare non potes? mente ad cælum euola. In morbo, & lecto iacere cogeris? Aſſurge animo, ſi corpore non potes. Pede cares? non cares ratione. Maculam tibi mater in vultum impreſſit? gratulare tibi, ſi non & mens tua eſt maculata. Prolem nactus es beſtiæ ſimilem? fortaſſe & tu ipſe ſicut beſtia vixiſti; mitte querelas, ſi tibi parem vel Deus, vel natura ſobolem dedit. Gibbum tergo tuo mater iniecit? porta hanc ſarcinam patienter, quæ te ſemper monet, quantum onus, pro tua ſalute, Dominus geſtârit. Caluus es? & magnus Propheta caluus fuit. Oculos amiſiſti? clauſa eſt feneſtra, per quam mors intrare potuiſſet. Exſurdatæ aures vocem non admittunt? Ergo neque conuicia, neque contumelias, neque adulationes, neque detractiones, neq; mendacia. O quot hoſtes excludunt! Neſcis loqui? ô quantis peccatis liber es! Ita non reddes ſummo iudici de otioſis verbis rationem; ita nulli maledices; ita non

peierabis;

peierabis; ita obſcœna non proferes; ita nullius famam ſubhaſtabis. Brachijs truncatus es? nec teipſum veſtire, nec cibum ori inferre potes? Aſt alij te veſtiunt, alij paſcunt; ita pro duobus brachijs duos famulos, aut plures accepiſti. Denique ſi monſtrum eſſe non vis, ſi horreſcis monſtroſitatem, ne te ſubijce malo dæmoni, ne mancipium eſſe velis vitiorum; his enim qui ſeruit, omnium monſtrorum eſt monſtroſiſſimus; & inter longè truculentiora monſtra, in Acheronte, æternùm ſedebit. Qui autem ſeipſum ornat pietate, quamuis ſit deformis, non ſolùm facilè & ſpeculum ſuum, & oculum alienum contemnet; verùm etiam in altera vita, ſiue puer, ſiue ſenex; ſiue rufus, ſiue canus ex hac diſcedat, formoſus & pulcher, inter formoſos & pulchros, arcana Dei conſilia, & prouidam bonitatem lætiſſimè laudans cantabit: *Mementote mirabilium eius, quæ fecit: prodigia eius, & judicia oris eius.*

Pſal. 104. 5.

F I N I S.

INDEX

INDEX
CAPITVM ET PARAGRAPHORUM.
CAPVT I.

Quid, & quàm varia ſint monſtra? & num etiam in omnibus Mundi partibus reperiantur?

§. 1. *Cur de Monſtris agendum?* pag. 1.
§. 2. *Monſtri acceptio, & exempla.* 2.
§. 3. *An monſtra in omnibus rebus, etiam in artibus dentur?* 5.
§. 4. *In cœlo ſtellato, & ſub eo Monſtra eſſe.* pag. 6.
§. 5. *Ignium Monſtra.* 8.
§. 6. *Aëris Monſtra.* 11.
§. 7. *Aquarum Monſtra.* 14.
§. 8. *Duo Nilotica vel Monſtra, vel ſpectra.* pag. 15.
§. 9. *Piſcis mirificè figuratus.* 17.
§. 10. *Alius piſcis armis bellicis prodigioſus.* 19.
§. 11. *Terrena Monſtra.* 22.
§. 12. *Monſtroſi terræ motus.* 23.
§. 13. *Monſtroſorum effectuum lapis.* 24.
§. 14. *Metallorum Monſtra.* 27.
§. 15. *Plantarum Monſtra.* 28.
§. 16. *Animalia intra rupes monſtroſa inuenta.* 30.

§. 17.

§. 17. *Animalia monſtroſè loquentia, vel parientia.* 31.

§. 18. *An mula ſint monſtra, & num naturaliter pariant?* 33.

§. 19. *Monſtra ex hominibus nata.* 33.

§. 20. *Infantes locuti, & varia ſuperſtitio quorundam de nocte Natiuitatis Chriſti.* 35.

CAPVT II.

De illis elementorum Monſtris, quæ in dubium vocantur, vt de Pyrali, Salamandra, Phœnice, Scylla, Charybdi, Sirenibus, piſcibus foſſilibus, vnicorne, Sphynge, Centauris, &c.

§. 1. *Pyralis & Salmandra num ſint fabuloſa?* 37.

§. 2. *Vnde probari videatur, Phœnicem eſſe in rerum natura?* 39.

§. 3. *Phœnicis ætatem & vrbem fabuloſam eſſe.* 44.

§. 4. *Semenda & Phœnicis refutatio.* 48.

§. 5. *Qualis concedi poßit Phœnix?* 50.

§. *Scyllas eſſe rem fabuloſam.* 52.

§. 7. *Varia de Sirenibus opiniones.* 54.

§. 8. *Sirenes omnino in rerum natura eſſe.* 57.

§. 9. *An dentur piſces foßiles?* 59.

§. 10. *Foßiles piſces à Seneca non rectè eſſe negatos.* 61.

§. 11.

§. 11. *Quo modo piſces foßiles ſub terram ve-nire poßint?* 63.

§. 12. *An & quomodo piſces extra aquam viuere, & ſpirare poßint?* 65.

§. 13. *An ſint in terris Monocerotes?* 67.

§. 14. *Beſtias quaſdam raras monſtra videri.* 72.

§. 15. *An, & quid ſint Sphinges?* 73.

§. 16. *An dentur in rerum natura Centauri, Hippocentauri?* 77.

§. 17. *Vnde probabile fiat Centauros eſſe?* 81.

§. 18. *Qui negent Centauros eſſe?* 84.

§. 19. *Reſpondetur Centaurorum oppugnatoribus.* 87.

CAPVT III.

Iniquas hominum de Monſtris & monſtroſis querelas compeſci ex eo, quòd Monſtra & monſtroſi ſint DEI opus, & eorum irriſores diuinitus puniantur.

§. 1. *Murmurationes & querelæ contra monſtra.* 90.

§. 2. *An, & quomodo Deus ſit author monſtrorum.* 94.

§. 3. *Monſtra tanquam Dei opus non eſſe carpenda.* 97.

§. 4. *S. Gregorij Turonenſis ſolatium breuitatis Deus author.* 98.

§. 5.

§. 5. *Roberti Bellarmini Cardinalis heroicum reſponſum.* 100.

§. 6. *Sæpe ſub deformi corpore pulchram animam latere.* 102.

§. 7. *Non eſſe iudicandum ſecundùm faciem.* 103.

§. 8. *Deformes legatos deſpiciens Valentinianus à Deo punitus.* 105

§. 9. *Ob corporis defectum non eſſe murmurandum, aut querendum.* 106.

CAPVT IV.

Vniuerſum Monſtris ornari, Pygmæis, & Gigantibus, ac enormiter fortibus oſtenditur.

§. 1. *Rebus monſtroſis, tanquam oppoſitis, res non monſtroſas magis elucere.* 110.

§. 2. *Pygmæos ipſa deformitate ſua eſſe gratioſos.* 112.

§. 3. *Procerus miles à pumilo, per crudelem iocum iuſſus trucidari.* 114.

§. 4. *Pumilorum gratioſa paruitas.* 115.

§. 5. *Paruitas corporis, quæ in noſtra poteſtate non eſt, tamen vtilis eſt, & aliquibus nomen fecit.* 116.

§. 6. *Deum per paruos magna patraſſe.* 118.

§. 7. *Num totæ ſint in terris Pygmæorum nationes?* 121.

§. 8.

§. 8. *Gigantéa ſtatura homines curioſorum voluptas.* 123.
§. 9. *Gigantes eſſe terribiles.* 125.
§. 10. *Voluptas & vtilitas pariter de Galetio & Ænothero gigantéa fortitudinis viris percepta.* 127.
§. 11. *E Gigantibus, vt ex omnibus alijs magnis rebus, DEI gloriam magis elucere.* 130.
§. 12. *In Samſone, meliore Hercule, quanta decora, donaq́; DEI conſpecta ſint?* 132.
§. 13. *Quos Poëtæ finxerint monſtroſæ fortitudinis viros, & de Cleomede.* 141.
§. 14. *Alij prodigioſarum virium viri, Tritanus & Georgius Caſtriotus.* 142.
§. 15. *Deo non ſecus ac Aureliano, ob fortitudinem laudes dicendas.* 145.
§. 16. *DEI potentia contra potentes oſtenſa.* 147.
§. 17. *Impij Gigantes fulminati.* 149.
§. 18. *Milonis fortitudo quomodo ſuperata?* 151.
§. 19. *Maximini fortitudo, & ſuperbia deiecta.* 153.
§. 20. *C. Marij vis, honor breuis, & vana dignitas.* 156.
§. 21. *Polydamas alter Samſon, quomodo oppreſſus?* 158.

CAPVT. V.

Climata cæli, regiones terræ, imaginationes vehementes, aliæq; naturales monſtrorum cauſſæ.

§. 1. *Quibus terris, & temporibus, diuerſi coloris & magnitudinis homines nati?* 161.

§. 2. *Quibus in locis homines puſilli naſcantur.* 165.

§. 3. *Natura authoris eſſe rerum naturis curſum ſuum relinquere.* 167.

§. 4. *Cur alia alibi monſtroſa, vel non monſtroſa videantur?* 169.

§. 5. *Vbi caninâ, alijsq; figuris homines naſcantur?* 171.

§. 6. *Lunæ, aliorumq; ſiderum influxus etiã in monſtra multum poſſe.* 174.

§. 7. *Quam vim in monſtra habeat materia, vis formatrix, &c?* 175.

§. 8. *Imaginationem multa poſſe in hominum formas, varijs exemplis oſtenditur.* 178.

§. 9. *Matres aſpectu partum afficientes.* 180.

§. 10. *Laruati mariti effectus.* 181.

§. 11. *Nomen & inſignia fœtui impreſſa.* 182.

§. 12. *Quid imaginatio poßit vel non poßit in corpus proprium?* 184.

§. 13. *Quid imaginatio poßit in corpus quaſi alienum?* 186.

CAPVT

CAPVT VI.

Prima moralis monſtrorum cauſſa, vt ſint ſigna DEI, monere, aut ſanare volentis.

§. 1. *Per monſtra aliquid ſignificari.* 191.
§. 2. *Monſtrum ſub Polycriti forma vaticinans.* 194.
§. 3. *Victoriarum amittendarũ nuntia monſtra.* 195.
§. 4. *Deum per monſtra ac præſertim per cometas de ventura calamitate præmonere.* 196.
§. 5. *Igniũ monſtra clades vaticinantia.* 199.
§. 6. *Ignis & Aëris alia boni ominis monſtra.* 201.
§. 7. *Aquarum prodigia.* 202.
§. 8. *Terrarum monſtra.* 205.
§. 9. *Lapidum & metallorũ monſtra.* 206.
§. 10. *Plantarum fauſta, & infauſta monſtra.* 210.
§. 11. *Auium exoticarum monſtra.* 212.
§. 12. *Apum, formicarum, aliaq́ue monſtra infantium fauſtorum præſagia.* 214.
§. 13. *Quadrupedum, & loquentiũ beſtiarum monſtra.* 215.
§. 14. *Præſaga hominum monſtra.* 217.
§. 15. *Quanta ſit DEI bonitas homines per* mon-

monſtra præmonentis? 221.

CAPVT VII.

Secunda moralis monſtrorum cauſa, vt ſit pœna hominum ob ſcelera plectendorum. Et qui, aut cur aliqua capitis parte aut toto Capite monſtroſo nati ſint?

§. 1. *Monſtra eſſe juſtitiæ diuinæ monimenta.* 225.

§. 2. *Viſionibus Deus docuit monſtra eſſe in pœnam peccatorum.* 226.

§. 3. *Ob peccata homines decaluari.* 228.

§. 4. *Pili color monſtroſè mutatus, & pileus monſtroſus in pœnam datus.* 232.

§. 5. *Frons filij in parentem ingrati à bufone deformata.* 236.

§. 6. *Oculorum & aurium peccata in ijſdem membris punita.* 243.

§. 7. *Facies adulteræ monſtroſa.* 247.

§. 8. *Adulteri & laruatorum monſtroſa facies.* 248.

§. 9. *Diabolica facies imprecatione impetrata.* 251.

§. 10. *Voce monſtroſa puniti.* 253.

§. 11. *Capita vitulina in humanum verſa.* 255.

§. 12. *Caput piſcis in caput Symmachi mutatum in terrorem Theodorici regis.* 257.

§. 13.

§. 13. *Caput S. Ioannis Baptiſtæ in ferale conuiuium illatum capite ſaltatricis vindicatur.* 259.

§. 14. *Irriſor retorto collo præpoſterè videns punitus.* 261.

§. 15. *Ex illegitimo matrimonio regis proles anſerino collo nata.* 263.

§. 16. *Venationis amore diuinum cultum omittens caninâ prole plectitur.* 264.

CAPVT VIII.

Qui, & cur, reliquis corporis membris, aut etiam toto corpore prodierint in lucem.

§. 1. *Cur homines quidã naſcantur & fiant gibboſi?* 267.

§. 2. *Cum veſte carneâ natus.* 269.

§. 3. *Sanctorum virorum irriſores equorum ritu caudati facti.* 270.

§. 4. *Manus monſtroſa è ligno enata.* 272.

§. 5. *Impij in noctem natiuitatis Chriſti; toto anno ſaltantes.* 274.

§. 6. *Chorearũ indecentia, & periculũ.* 277.

§. 7. *Malè occupati ſaltantium pedes.* 279.

§. 8. *Ebrioſi Bacchanalia celebrantis filius monſtrificus.* 282.

§. 9. *Crudelitas regis Morindi, exotico monſtro vindicata.* 285.

§. 10. *Monſtroſiſsimus partus vigilandum clamans.* 287.

CAPVT IX.

Punitorum monſtroſa lepra, & monſtroſa ſtatua, è diuinis litteris explicata.

§. 1. *Lepram olim fuiſſe pœnā peccati.* 289.

§. 2. *Lepram Iudaeorum olim multas ob cauſſas fuiſſe monſtroſam.* 290.

§. 3. *Murmuratio ſororis Moyſis qualis fuerit, vt lepram mereretur?* 295.

§. 4. *Murmuratricis Mariæ imitatores, quā pœnā, pœnitentiáue digni?* 297.

§. 5. *Alia peccata lepram merentia, & remedia eandem ſanantia.* 300.

§. 6. *Statua ſalis in quam verſa eſt vxor Lot, perennitas.* 301.

§. 7. *Firmitas & miraculū ſtatuæ ſalis.* 303.

§. 8. *Solum corpus vxoris Lot non item animam in ſtatuam ſalis eſſe conuerſam.* 305.

§. 9. *Peccatū vxoris Lot num fuerit mortale?* 307.

§. 10. *Quid diſcamus ex vxoris Loth exemplo?* 309.

CAPVT X.

Quantum ex rege Nabuchodonoſore, & ob quæ peccata, monſtrum factum ſit?

§. 1.

§. 1. *Iouis in taurum mutati fabula in rege Nabuchodonoſore hiſtoria facta.* 314.
§. 2. *Quanta in Nabuchodonoſore facta ſit metamorphoſis?* 316.
§. 3. *Non eſſe parabolam, ſed veram hiſtoriam regis Nabuchodonoſoris.* 317.
§. 4. *Quibus modis mutari potuerit, vel non potuerit Nabuchodonoſor?* 318.
§. 5. *Cerebro corruptorum lepida exempla.* 321.
§. 6. *Mutationem Nabuchodonoſoris non fuiſſe merè imaginariam.* 323.
§. 7. *Nabuchodonoſorem nec beſtiam, nec ſemibeſtiam fuiſſe.* 325.
§. 8. *Quam Nabuchodonoſor in anima paſſus ſit mutationem?* 326.
§. 9. *Quam in corpore paſſus ſit mutationem Nabuchodonoſor?* 332.
§. 10. *DEI erga Nabuchodonoſorem iuſtitia, quàm clemens fuerit?* 339.
§. 11. *Babylonis magnitudo, ſuperbia Nabuchodonoſoris cauſſa, cum aliorum ſuperbia collata.* 341.

CAPVT XI.

Tertia moralis monſtrorum cauſſa, vt non tam pœna, quàm medicina; diuinorumque Sacramentorum commendatio,

tio, & procuratio virtutis, conſeruatioque caſtitatis ſit.

§. 1. *Monſtroſitatem Nabuchodonoſori profuiſſe, eumq́; pœnitentiam egiſſe; non item Pharaonem.* 344.

§. 2. *Monſtroſitas vultûs occaſio eſt pœnitentiæ agendæ, & commendandæ.* 346.

§. 3. *Monſtroſus regis Caſſani filius baptiſmo curatus.* 348.

§. 4. *Baptiſmus è porcis præſtigioſis homines faciens magna conuerſionis cauſſa fuit.* 349.

§. 5. *Baptiſmo leproſi curati.* 351.

§. 6. *Conſtantinus Imperatrtor baptiſmo à lepra curatus.* 352.

§. 7. *Monſtrum à baptiſmo abhorrens.* 356.

§. 8. *Etiam confirmationis Sacramento mõſtra curata eſſe.* 357.

§. 9. *Euchariſtiæ deſiderio monſtroſa virgo ſanata.* 358.

§. 10. *Virgo caſtitatis amore deuenuſtata.* 361.

§. 11. *Virginitatem vt ſeruarent ſanctæ puellæ oculos perdiderunt.* 363.

§. 12. *Virginitatis ſeruandæ cauſſa ſpontaneo vulnere denaſata.* 367.

§. 13. *Linguam potiùs, quàm virginitatem amittens martyr.* 369.

§. 14.

§. 14. *Mulier muta ne eſſet maledica.* 371.
§. 15. *Sancta Liberata obtenta à Deo barba virginitatem defendit.* 373.
§. 16. *Galla vidua amore caſtitatis barbata.* 376.
§. 17. *Aliæ virgines morbis deformatæ, ne virginitatis iacturam paterentur.* 378.
§. 18. *Virgo in vrſæ ſpeciem mutata ne violaretur.* 379.

CAPVT XII.

Quarta monſtrorum cauſſa Diabolus ſe transfigurans, vt probet, terreat, puniat, & ſuam deformitatem detegat.

§. 1. *Variæ Dei, variæ Diaboli cauſſæ, ob quas monſtra inducunt.* 384.
§. 2. *Diaboli atrâ formâ apparentes.* 386.
§. 3. *Diabolus Mauri ſpecie Dei ſeruos ab oratione impediens.* 390.
§. 4. *Variarum beſtiarum figuræ in quas ſe ſtygius Vertumnus transfigurat.* 393.
§. 5. *Acherontici Protei, verſipelles ludi.* 397.
§. 6. *Diabolus Draconis formâ deſcriptus.* 398.
§. 7. *Quibus modis Dæmon apparere ſoleat?* 402.
§. 8. *Vera, & phantaſticæ apparitionis diſcrimen,*

men, & modus. 405.

§. 9. *Diabolus apparens cogitur ſe ſigno aliquo prodere.* 407.

§. 10. *Spiritus aliquando vera, aliquando ex aëre, aliáue materia facta corpora aſſumere.* 409.

§. 11. *Ob quas cauſſas tam turpis appareat ſuperbus alioquin ſpiritus?* 411.

§. 12. *Monſtrorum Acheronticorum fœditas hoororem parit.* 414.

§. 13. *Vtile eſſe vt ſubinde talia monſtra terreant peccatores.* 416.

CAPVT XIII.

Cur, & quàm monſtroſos diaboli faciant eos, quos inſident?

§. 1. *Homines quoſdam à malis ſpiritibus verè inſideri.* 419.

§. 2. *Idem à ſacris litteris docetur.* 420.

§. 3. *Quid ſit à dæmone inſeſſum eſſe?* 423.

§. 4. *Exempla eorum, quos inſidens diabolus in monſtra deformauit.* 426.

§. 5. *Quot mala corporibus & animabus eorum, quos inſidet, inferat diabolus?* 428.

§. 6. *Sine poteſtate à Deo datâ in neminem poſſe intrare diabolos.* 434.

§. 7. *Varia cauſſa, ob quas diuina bonitas homines ſinit ab inſidente humani generis ho-*

ſte

ſte vexari. 436.

§. *8. Omnis peccator meretur à diabolo cui ſe ſubijcit, poßideri.* 440.

§. *9. In energumenis pœna diuina conſideranda.* 442.

§. *10. Exempla eorum, qui in pœnam à dæmone ſunt inſeßi.* 444.

§. *11. Ob leuiores quoq; culpas dæmoni in hominem dari poteſtatem.* 445.

§. *12. Clariora exempla eorum, qui ob leues culpas, traditi ſunt diabolo cruciandi.* 448.

§. *13. Multò magis ob grauiora peccata alij puniti recenſentur.* 450.

§. *14. Sancti dæmonem in alios ſæuientem impetrantes.* 452.

§. *15. Quàm iuſtè Diui ſubinde, immiſſo malo ſpiritu, impios puniant?* 455.

§. *16. An, & cur innocentes Deus ſinat à malis ſpiritibus inſideri?* 457.

§. *17. Exemplum innocentis à diabolo inſeſſæ fœminæ.* 460.

CAPVT XIV.

An, & quomodo diabolus poſſit creaturas in monſtra conuertere?

§. *1. Senſus quæſtionis & aduerſariorum fundamenta.* 462.

§. *2. Mira plantarum, & animalium metamorphoſes.*

morphoſes. 454.

§. 3. *Sexuum inter ſe naturalis tranſmutatio.* 466.

§. 4. *Qui authores, & quæ exempla doceant, homines in lupos aliasq́ʒ beſtias mutari?* 468.

§. 5. *Magarum & magorum in Theſſalia tranſmutatio.* 474.

§. 6. *Saga in feles verſa.* 476.

§. 7. *Saga foras vecta ſub alieno ſchemate vulnerata.* 478.

§. 8. *Saga in vrſum, & ſagi in truncum, & bouem lepida conuerſio.* 482.

§. 9. *Experientijs ſuprà narratis, quinam authores decepti ſint?* 485.

§. 10. *Senſus humanos errare poſſe.* 487.

§. 11. *A diabolo non poſſe homines in beſtias, aut beſtias in homines conuerti.* 488.

§. 12. *Varij modi, quibus malus Spiritus videtur homines in beſtias tranſmutare.* 493.

§. 13. *Multas mutationes hominum tantùm phantaſticas eſſe.* 497.

§. 14. *Naturali vi corporis, nec in duobus ſimul locis poſitionem, nec penetrationem dari poſſe.* 499.

§. 15. *Aduerſariorum ratio diluitur.* 503.

§. 16. *A tranſmutatione ſexûs, & authoritate ſuſpectorum non validum duci argumentum.*

tum. 505.

§. 17. *Varijs præſtigijs efficere dæmonum, vt hominum in beſtias mutationes vera videantur.* 507.

§. 18. *Quænam inſit in fabulis veritas?* 513.

§. 19. *Cur à Deo præſtigiæ dæmonum permittantur; & quænam ſint contra eas remedia?* 515.

§. 20. *Magos dum illudunt, illudi, & præſtigijs ſuis ſæpe perire.* 517.

CAPVT XV.

Suiſmet homines vitijs in quales beſtias tranſmutentur?

§. 1. *Vitijs homines, non naturâ, ſed moribus in beſtias mutari.* 521.

§. 2. *Peccatis rationem ſopiri, quâ ſolâ à brutis diſtamus.* 523.

§. 3. *In quaſnam beſtias homo malus ex Epicteti ſententia vertatur?* 527.

§. 4. *Philonis, & S. Gregorij Nyſſeni de hominis in beſtiã metamorphoſi ſententia.* 528.

§. 5. *D. Chryſoſtomi, & Iſidori eius imitatoris de eadem re verba.* 530.

§. 6. *Clementis Alexandrini, & Senecæ iudicio luxuriantes in beſtias mutari.* 532.

§. 7. *Eiuſdem Clementis ſententia, quos vulpibus, cicadis, &c. comparet?* 534.

§. 8.

§. 8. *Monſtroſi ſuperbarum fœminarum ſumptus.* 537.
§. 9. *Monſtroſus fœminarum, virorumq; fucus.* 541.

CAPVT XVI.

Defectus monſtrorum & naturæ plerumque aliunde compenſari.

§. 1. *In libera DEI poteſtate eſſe, vt monſtra producat.* 549.
§. 2. *Compenſatio eorum, quæ deſunt in vno loco, aut alia re à diuina prouidentia mundo proſpecta.* 550.
§. 3. *Paruorum hominum magna virtus.* 553.
§. 4. *Alypiana breuitas excuſata, virtus laudata à S. Gregorio Nazianzeno.* 557.
§. 5. *Forma deficientis compenſatio.* 559.
§. 6. *Auriũ defectus aliunde compenſati.* 560.
§. 7. *Monſtroſarum aurium vtilitas.* 564.
§. 8. *Monſtroſorum pedum vtilitas.* 566.
§. 9. *Manuum & brachiorum compenſatio admiranda.* 568.
§. 10. *Cæcitas oculorum, manuum dexteritate compenſata.* 573.
§. 11. *Oculorum ſenſus animi ſenſum impedit.* 576.
§. 12. *Cæcorum mirifica ingenia.* 577.
§. 13. *Cæci venatoris ingenioſa induſtria.* 581.

§. 14.

§. 14. *Exemplũ cæci per naſum videntis.* 583.

§. 15. *Aliquos ſanctos alijs ſanitatem à Deo impetraſſe, qua ipſi caruerunt.* 586.

§. 16. *Lingua vſu priuatus, prophetiæ dono ornatus.* 588.

CAPVT XVII.

Monſtroſitatem omnem ceſſaturam apud Beatos, futurã autem, apud damnatos.

§. 1. *Monſtroſos homines æternæ vitæ capaces eſſe.* 591.

§. 2. *Omnibus Sanctorum membris, in reſurrectione, ſuum decorem futurum.* 593.

§. 3. *Vt in Chriſto reſurgente, ita & in alijs Sanctis quædam vulnera, tanquam virtutis teſtimonia manſura.* 594.

§. 4. *An, & quæ monſtroſitates ſint in damnandis manſuræ?* 597.

§. 5. *In Sanctis, ſeruata ſubſtantia integritate, ſolam deformitatem perituram.* 601.

§. 6. *Qui nunc gemino, aut ſemiferino, aliterúe monſtroſo ſunt corpore, ſiue boni, ſiue mali, quo modo ſint reſurrecturi?* 603.

§. 7. *Quo modo Sancti, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, ſint reſurrecturi?* 606.

§. 8. *Omnia membra & naturæ debitos humores reſurgentibus eſſe reddenda.* 611.

§. 9. *Vngues quoque, & capillos reſurgenti-*

bus eſſe reddendos. 613.

§. 10. *Quæ materia reſurgentibus, & an coſta ſit reddenda Adamo?* 614.

§. 11. *Medicina monſtroſorum.* 617.

§. 12. *Qui, & cur dixerint, feminas non in ſuo ſexu reſurrecturas?* 620.

§. 13. *Feminæ cur in ſuo ſexu ſint reſurrecturæ?* 621.

§. 14. *Solutio argumentorum contra ſexum femineum obiectorum.* 622.

§. 15. *Ad quid ſexuum & membrorum diuerſitas ſit reſurrectura, & in cælo futura?* 626.

§. 16. *An, & quomodo reſurrecturi ſint, qui antè moriuntur, quàm naſcantur?* 631.

§. 17. *Epilogus huius, de monſtris & monſtroſis, tractatûs, oſtendens, non eſſe in his cauſſam querelarum; ſed occaſionem diuinæ prouidentiæ & bonitatis admirandæ.* 633.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM. PRIOR NVMERVS CAPVT, POSTERIOR Paragraphum ſignificat.

ABortiui an reſurrecturi? 17. 15.
Abydi lapis de cælo lapſus & cultus. 1. 6.
Accendendi faces & Veſtes per fontem modus. 17.
Adam an monſtrum fuerit, vel futurus ſit? 17. 9. eius lachryma, vbi dicantur fontem feciſſe? 1. 6.
Adulterio vultus deformatus. 7. 7. ſeq. & 11. 2. diabolo poteſtas data. 13. 10. magia adiutrix. 14. 6. abſoluta ob imaginationis vim. 5. 9.
Aegoſpotamus vrbs à lapide caleſti celebris. 1. 6.
Aemilianorum familia cur Pauli nomen ſortita? 16. 3.
Aenotheri prodigioſum robur. 4. 10.
Aer cælum vocatur. 1. 3. qua monſtra habeat? 1. 5. ſeq. aſſumitur à diabolo corpora fingente. 12. 10.
AEris prodigia. 6. 9.
Aeſonis renouati fabula. 17. 6.
Aeſopi forma & animus diſpar. 3. 6. ingenio compenſata. 16. 5.
Aetas reſurgentium qua? 17. 2. qua plenitudinis? 17. 6.
Aethiopes apud Aethiopes non videri monſtra. 5. 4. diaboli cur? 12. 2. ſeq.
Aethiopiſſa albam prolem cur pepererit? 5. 8. ſeq. cur proles parta? 5. 9.
Africanus Scipio corpore celſo. 3. 7.
Ageſilaus paruus, & contemtus. 3. 4.
Agrigentum donum ſponſa. 15. 8.
Albus pauo quomodo naſcatur? 5. 13.
Alexander Macedo ſtatura paruus. 3. 7.
Altitudo hominum fabuloſa. 5. 1.
Aluear eſſe putans caput ſuum. 10. 5.
Alypiana paruitas defenſa. 16. 4.
Alypius paruus ſtatura, Vu Diale-

Dialecticus magnus. 16. 3.
S. Ambroſii ominoſa apes. 6. 12.
Ambulantes in ſomno. 5. 12.
Amuleta ſacra. 14. 19.
Anaxagora prædictio de lapide caſuro. 1. 6.
Adoleſcentem cur rapturus diabolus? 12. 12.
Androgyni vbi? & quales? 2. 17.
Andromeda paruitas. 4. 4.
Anebergicus ſpiritus qua forma terruerit? 12. 4.
Angela Virginis ſapiens fatuitas, & deformitas. 11. 10.
Angelorũ ſplendor. 1. 15. forma cùm apparent. 12. 7. pictura & aſpectus. 5. 8. ſeq. metamorphoſis. 12. 2.
Angues ominoſi. 6. 12.
Anima hominis, an poßit corpus beſtiæ informare? 14. 11. an effectu dæmoniacorum producere? 13. 5. obſeßi quid patiatur. 13. 5. vxoris Lot an in ſtatuam verſa? 9. 8. an damnata? 9. 9.
Animalia Nili. 1. 8. imperfecta vnde? 14. 15. homines per ignominiã dicti. 15. 6. varias figuras exprimentia in vno monſtro. 8. 10.
Animus pulcher in deformi corpore. 3. 6.
Annulus Gygis, quid? 14. 14.
Anſer à bufone cur occupatus? 7. 5. venenatus vbi ſit? 1. 6.
Anſerano colla ex inceſtu nata. 7. 15.
Anthylla vrbs in ſumptum calceorum vnius feminæ. 15. 8.
Anthropophagi in reſurrectione, quam materiam ſint habituri? 17. 9.
Antoninus Pius cur tabulis compactus? 8. 1.
S. Antonij Hippocentaurus. 2. 16. varia monſtra diabolica. 12. 3. de cæcitate. iudicium. 16. 12.
Anus venefica inſidiantes. 14. ſeqq.
Apes vnde naſcantur? 14. 2. ex ore Platonis & S. Ambroſij. 6. 12. laudata. 16. 3.
Appetitus prægnantiũ monſtroſus. 5. 11.
Appius Claudius cæcus, quã doctus?

doctus? 16. 2.
Apolloni⁹ Thyaneus quomodo inuiſibilis factus? 14. 14
Apulei aſinus an verus? 14. 18.
Aquarũ monſtra & miracula, 1. 7. quid ſignificent? 6. 7. benedicta qua vi contra diabolum polleant? & in obſeſsis maximè, 12. 4. & 13. 4.
Arborum prodigia 1. 15. loquela ib transmutatio, 6. 10, reſurrectio & partus ib.
Arcades in lupos verſi. 14. 4.
Archidamus ob paruam vxorem punitus. 3. 4. Arcularius Ingolſtadienſis cæcus quàm ingenioſ⁹? 16. 10.
Arcus circa ſolẽ quando? 1. 4.
Aries, multicornis à Daniele vbi viſus? 1. 4. homo putatus capite plex⁹ 14. 17.
Arignotus ſpiritum è domo eijciens. 12. 5.
Arimaſpi vnoculi. 1. 2.
Armorum mater arbor, 1. 15. crepitus in cælo. 1. 4. pondus in ſaltatore onerato. 4. 10.
Arnulphus baptiſmo lepram abluit. 11. 5.
Arrogantia quantum punita? 9. 4.
Ars nequit monſtra producere. cur? 1. 3.
Arſaces rex à quo cacatus? 7. 6.
Aſinaus dux corpore paruus, animo magnus. 3. 7.
Aſinius Gallus, ob paruitatem vtiliter ſpretus. 4. 5.
Aſina locuta. 1. 17.
Aſinus ex homine. 14. 5. ex Mida. 14. 9. ex Apuleio. 14. 8. ex quibus vitioſis? 1. 5. 3. & n. 5. onuſtus à quo in altũ ſublatus, 4. 10
Affectus imaginationem & fœtum mutat. 5. 9.
Aſpidi quis ſimilis? 15. 5.
Aſtaces fluuius lac nigrum facit. 1. 7.
Athenodoro vmbra qualis apparuerit? 12. 2.
Augadriſina virgo caſtitatem lepra tuetur. 11. 17.
S. Auguſtinus moribundus alium ſanat. 16. 15.
Auguſt⁹ Cæſar ſtatura paruus. 3. 7. oſsibus gigantũ villas ornat. 5. 1. Sphingẽ vſus pro ſigillo. 2. 15. viſis nouis ſtellis illuſtrat⁹. 1. 4.
Aues ominoſa. 6. 11. Diomedis. 14. 9. hominum quos mores denotent? 15. 4.

Auis Schafgotiana quàm magna? 6. 11.
Aureliani fortitudo, & quot occiderit? 4. 15.
Aurifodinarum dæmones quid moliantur? 14. 17.
Auribus priuati qui? & cur? 7. 6. *magnis præditi, qua vtilitate?* 16. 7. *quid pro eis reſponderit Cardin. Bellarm.* 3. 5.
Aurum non ſine omine à muribus roſum. 1. 14.

B*Abylonis magnitudo, firmitas, deſcriptio.* 10. 11.
Baptiſmus monſtroſo puero formam dat. 11. 3. *porcorum formã aufert.* 11. 4. *item lepram.* 11. 5. *ſeq. quibus aduerſetur?* 11. 7.
Brbata facta S. VVilgefortis ob caſtitatem. 11. 15. *item & Galla.* 11. 16.
Batti ſtatua. 9. 6.
Beatorum corpora qualia ſint futura? 17. 3. *ſeqq.*
Behemoth quàm terribilis? 12. 6.
Bellarminus Card. quid ſtatura breuitatem obijcienti reſponderit? 3. 5.
Bellum prodigijs indicatum. 1. 4. *ſeq. diſſuaſum.* 6. 3.
Beneficium quantũ ſit Dei, dæmone liberari. 13. 5. *quàm multiplex in Nabuchodonoſorem?* 10. 9.
S. Bernardus quàm fœdum dæmonem eiecerit? 13. 4.
Beſtia qua locuta? 6. 13. *an loquantur in nocte Natiuitatis Chriſti?* 1. 20. *num illis annumerandus Nabuchodonoſor?* 10. 7. *cur ab illis non deuoratus Nabuchodonoſor?* 10. 9. *quid ſit ex homine beſtiã fieri?* 15. *quàm ignominioſum beſtiam dici?* 15. 1.
Blaſphemus punitus. 13. 15. *diabolo ſubiectus.* 13. 10. *à diabolo raptus.* 12. 2.
Bos locuta. 1. 17. & 6. 13. *agnum peperit.* 1. 2. *nigredinem vel albedinem ab aqua trahens.* 1. 7. *pede retenta à Titorno.* 4. 18. *pede tracta à Polydamante.* 4. 21. *magum regens.* 14. 8.
Breuitas an, & quomodo poßit emendari? 4. 11. *excuſata.* 3. 4 *ſeq. laudata.*

data. 16. 3. *ſeq.*

S. Brigida oculos mauult amittere, quàm caſtitatem. 11. 11.

Bruno diabolum videt Mauri forma Cæſari inſidiantem. 12.

Bubonem induit venefica. 12. 5.

Bucicaldus Gallus ingens à paruo victus. 4. 6.

Bufonis ſpecie diabolus filiũ ingratum puniens. 7. 5. *nauem detinens.* 14. 7.

C*Adauera ingentia.* 4. 8. *ſeq. obuia pragnanti monſtrum cauſſantia.* 5. 13.

Caci ob curioſitatem. 7. 6. *ob alias cauſſas. ibid. A diabolo.* 13. 3. *ſanati per ſacramentum confirmationis.* 11. 8. *compenſationem adepti per dexteritatem vt arcularius.* 16. 10. *per ingenium & doctrinam.* 16. 11. *ſeq. per naſum videntes.* 16. 14.

Cælum pro aere. 1. 3. *quo modo viuentia producat?* 14. 1. *quid producere poſsit?* 14. 15.

Canis in Cañ mutata. 14. 3.

Cæſar de Bus quo modo cæcitatem tolerârit? 16. 12.

Calceis vnius fœmina quantũ aſsignatũ. 15. 18.

Caluities obiecta. 3. 9. *pœna ſuperborum crinium.* 7. 3. *in cælo non erit* 17. 4. & 17. 8.

Calix ſacer gemmam de cælo excipit. 3. 6.

Callot in pingendis monſtris elegantiam ponens. 4. 2.

Camelo quis ſimilis? 15. 5.

Campana indicans futura. 6. 9.

Cana facta puella petulantes. 7. 3.

Cancer in ſcorpium quomodo vertatur? 14. 2.

Candidi potu boues. 1. 7. *torui quid ſignificent?* 6. 11.

Caninus hominis latratus. 7. 10. *vultus.* 5. 5.

Canis locutus. 6. 13. *in rupe viuus repertus.* 1. 16. *in piſcẽ mutatus.* 14. 2. *vbi nõ latret?* 16. 2. *ex Hecuba factus.* 14. 9. & 14. 8. *lacerat hominẽ lupina pelle tectum* 14. 12. *ex homine iracundo factus.* 15. 4. &

Vu 3 15. 10.

15. 4. & 15. 10. ex phantaſia. 10. 1.
Canopus quàm paruus? 4.4.
Capilli deformati. 10. 9. reſurrecturis dabuntur ne calui ſint. 17. 4. & 17. 8.
Caput alienũ habentia animalia. 1. 4. ſplendidũ fulgore. 1. 5. ironicũ retortum in pœnã. 7. 14. infantis loquens. 6. 2. geminũ in vna aue. 1. 6. latrocinij indiciũ. 7. 10. Io. Bapt. in diſco. 7. 13. caninũ. 7. 16. aluear eſſe putans. 10. 5. ſibi omnino deeſſe putans. ibid.
Cardinalem ſe putans phãtaſta 10. 5.
Carnis pluuia. 1. 6. & 1. 17.
Caſeus homines in iumenta mutans. 14. 4.
Caſſani conuerſio per monſtri baptiſmum. 11. 3.
Caſsiopea noua ſtella. 1. 4.
Caſsius Parmenſis ante obitũ à ſpectro monitus. 12. 2.
Caſtitatis amore quid fecerint Sancti? 11. 12. ſeq.
Caſtoris & Pollucis ignes. 1. 5.
Caſus ridicul⁹ Fauſtuli. 4. 5.
S. Catharinus dæmoniacum ſanans. 13. 4.
Cauda equina præditi homines. 15. 7.
Cauda draconis quàm magna? 12. 6. bouina an fuerit regi Nabuchodonoſori. 10. 9. equina data iriſoribus ſanctorum. 4. 3.
Cellis periculoſi lupi magici. 14. 4.
Centauri an, & quid ſint? 2. 16. ſeqq.
Cephiſi aqua oues albas facit. 1. 7.
Ceruis timidi ſimiles. 15. 10.
Chriſt⁹ prodigioſa ſtella mõſtratus. 1. 4. vt ſol reſplendens 1. 5. formoſiſſimus, quã à Iudæis deformatus? 3. 7. pro dæmoniaco habitus. 13. 2. ianuis clauſis ad Apoſtolos intrans. 14. 14. vulnera glorioſa in corpore retinens. 17. 3.
Colchidis mirabile flumẽ. 1. 7.
Chorea choreis punita. 7. 13. & 8. 5. & 13. 14. à SS. PP. reprehenſa. 8. 6. ſeq.
Chryſalides quo modo naſcantur? 14. 2.
Chryſorij viſio metuẽda. 12. 2.
Cibus quã miris & venenatis vſi ſint homines? 10. 9.

Cica-

Cicadis qui ſimiles. 15. 7.
Ciconũ mirabile flumen. 1. 7.
Cimonis omen canis loquens. 6. 13.
Cingulũ Paryſatidis quàm pretioſum? 15. 8. & reginæ. Gallorum. ibid.
Circe in varias formas homines mutans. 7. 10.
Cladiũ nuncia monſtra. 6. 3.
Claſſẽ exprimens piſcis. 1. 9.
Cleomedis robur, & cũ Samſone comparatio. 4. 5.
Cleopatra ſuperba prodigalitas. 15. 8.
Climatum cæli vis. 5. 1.
Clypeus ardens in cælo. 1. 5. Perſei quid? 14. 1.
Collum irriſori à Deo intortum. 7. 14 ſeq.
Color hominum diuerſus in diuerſis regionibus. 5. 1.
Coloſſi cur erecti? 4. 11.
Columnæ Herculis & Samſonis. 4. 12. & Cleomedis. 4. 13.
Cometa monſtrum. 6. 4. regis Ferdinandi mortem portendens. 6. 14.
Commune pijs & impijs cur ſit robur corporis? 4. 20.
Cõparatio Herculis & Samſonis, 4. 12.
Compenſationes diuerſarũ rerum. 16. 2. ſeqq.
Confeſſio neceſſaria peccatori. 9. 5. ſagarũ qualis? 14. 13.
Confirmationis Sacramento curata cæca, & Suecia. 11. 8. (14. 4.
Congregatio mira luporum.
Conſtant. Mag. per baptiſmũ lepra liberatus. 11. 6.
Conſtantinopolis à lupis infeſtata. 14. 4.
Conſiliorum neglectus quàm noxius? 6. 3.
Contumelia punita. 7. 10.
Conuitia quã indigna? 3. 9.
Conuiuia funeſta 7. 12. ſeq.
Cor Nabuchodonoſori quomodo commutatum? 10. 9. cor feræ quid ſit? 10. 8.
Cornua an habuerit Nabuchodonoſor? 10. 9.
Cornuti artes 1. 4. Moyſes. 1. 5.
Corpora animæ deformitatẽ prodentia. 11. 2. qualia aſſumant Angeli. 12. 7. qualia diaboli? 12. 10. quando ſe mutuo penetrarint? 14. 14.
Coruus reſores auri. 6. 9.

Coſta Adamo ademta an reddenda? 17.9.
Crabrones vnde naſcantur? 14.2.
Creatoris iniuria fucus feminarum. 15.9.
Crepidarum ſumtus quantus? 15.8.
Crimina monſtro ſignificata. 6.14.
Crinium ſuperbia ſalubriter punita. 7.3.
Crœſum infans loquens ſeruat. 6.14.
Crucifixa S. Liberata ob virginitatem. 11.15.
Crucifixo Chriſto ſimilis infans natus. 5.13.
Crudelitas in hoſtes monſtro plexa 8.9. *Solimanni in militem procerum.* 4.3.
Crux formata dæmonem ligat 14.19.
Cucullatus ſpiritus. 12 4.
Curioſitas cauſſa monſtrorũ. 5.8. *cæcitate punita.* 7.6. *Vxoris Lot* 9.9. *S. Petri. ibid.*
S. Cuthbertus mulierem aduentu ſuo liberat à dæmone. 13.17.
Cynamolgi qui? vbi? 5.5. & 2.17.
Cynocephali an dentur? 5.5.
Dæmon natus ex laruato. 5.10. *innocentẽ torquet.* 13.16. & *feminã piam.* 13.17. *eijcitur cum poteſtate.* 13.2. *facit euomere clauos & quiſquilias.* 13.4.
Dæmoniaci an tantùm morbo agitentur? 13.1. *ſeqq. quàm varijs modis deuaſtentur?* 12.13. *ſeqq.*
Damophili opera nemo carpebat. 3.3.
Danielis prædictio de Nabuchodonoſor. 10.1.
Danubius, Cæſare per eum vecto, à dæmone infeſtatur. 12.2. *glacie prodigioſè ſolutus.* 6.7.
Dauidis cum Goliath pugna 4 6.
Deceptiones variæ dæmonũ. 14.7.
Deformis corpore, ſæpe animo pulcher. 3.6. *non impunè deſpectus.* 3.8. *pœnitentia reformatus.* 11.2. *ob virginitatem.* 11.10.
Democritus ſe ipſum excæcans amore ſapiẽtiæ. 16.12.
Dentes ſuperiores an habuerit

erit Nabuchodonoſor in ſilua? 10, 9.
Deus ingens gigantis. 4, 8.
Deo non ſunt fortuita monſtra. 3. 2. laudes dicent aſtra, & fortes. 4. 15. quanta ſit in homines poteſtas? 16. 1. pro omnibus rebus gratia agenda. 16. 16.
Deteſtatio monſtroſi diaboli. 12. 11. ſeqq.
Diabolus à muliere genitus. 7. 9. ex homine prodiens. 8. 8. monſtrum naſci faciens. 5. 8. nil poteſt ſine poteſtate diuina. 13. 6. in varias figuras quo modo mutetur? 12. 7. cogitur ſe prodere aliquo indicio. 12. 9. in varias ſe beſtias induit. 12. 1. ſeqq. tribus modis eſt cauſſa monſtrorum. 12. 1. quib. formis appareat? 12. 2. ſeqq. ſemper aliquid monſtri fert ſecum. ib. in pœnam immiſſus. 13. 8. ſeqq. an, & cur etiam innocentes inſideat? 13. 16. in corpus humanum tyrannus eſt. 13. 5.
Dialectici Alypij ſtatura & ars. 16. 3.
Dij ſtultè culti, Deum laudabilē oſtenderunt. 4. 15.
Diodorus Stoicus cæcus, quā multa nôrit? 16. 12.
Diogenes caluitiem exprobrans. 3. 9.
Diomedis aues 14. 9. an veræ? 14. 18.
Dionyſio tyranno mare dulce. 1. 7.
Diſpoſitiones in monſtra quid poſſint? 5. 6.
Diſſimiles patri proles vnde fiant? 5. 8. ſeq.
Dodonis fons mirabilis. 1. 7.
Dominus quod vult de ſuis facit. 16. 1.
S. Dominicum concionantem dæmoniaca turbat, & ſanatur. 13. 4.
Domus ob dæmones infeſta 12. 2. ſeqq.
Draconis forma apparens diabolus. 12. 2. & 12. 6.
Dux via cæcus. 16. 13.
Dydimi cæci ſapientia. 16. 12.
EBba amor caſtitatis. 11. 12.
Ebrius in vxorem iniurius

grauiter punitus. 8.8.
Edgardus paruus Rinardum prouocet. 4. 6.
Eleazar an peccârit ſubeundo elephantum. 4. 12.
Elementorũ prodigia à Deo. 6. 8.
S. Eligius ſaltantes quàm grauiter punierit? 13.14.
Elymas magus cur à Paulo cacatus? 7. 6.
Emphini qui dicti? 5.1.
Enos cur homo nominatus? 15. 4.
Ephemera animalia, & planta. 3. 15.
Ephori reum punivrunt, ob paruã vxorem ductã. 3.4.
S. Equitij auxilium. 13.14.
Equa vulpem pariens quid ſignificârit? 6.3. item leporem. 6. 13.
Equites duo Romani quàm parui? 4. 4.
Equus Mauritij Imp. omen. 6,13. ſeq. currens ſine freno cohibitus. 4. 10. in crabrones mutatur 14.2. diabolica arte factus in argentifodina. 12.4. ſimilis luxurioſo. 15.4. ſeq. variegatus qua arte reddatur? 5.8.
Eua coſtam Adami an in reſurrectione ſit perditura? 17.9. lachrymis quẽ lacũ dicatur impleſſe? 1.6.
Eucharistia deſiderio Virgo ſanata. 11. 9.
Excommunicatorũ miſeria 13.14. horror & deteſtatio. 7.15.
Exercitus in nubibus apparentes. 3. 4.
Exhalationes lethales vbi ſint? 3. 11.
Exorciſmus quid ſit? 13. 2. eius antiquitas & poteſtas. ib. (num. 7.1.
Fabula mutatorũ hominũ
Fabuloſi gigantes. 4. 13.
Faces aquis accenſa. 1. 7.
Facies cadaueroſa ob matrẽ pregnantẽ territã. 5. 13. ob dæmonem inſidentem. 13.4.
Fœtus matris imaginationem exprimit. 5. 9.
Feles magica. 14. 6.
Feminarum in viros mutatio. 14. 3. Syrma ſerpentinum. 15. 7.
Femineus ſexus an in calo futurus? 17. 11. ſeqq.
Faliſci aqua boues albos facit. 1. 7.

Fames

Fames monſtroſa. 13. 5.
Fatuitas ſapiens virginis caſta. 11. 10.
Fauſtuli ridiculꝰ caſus. 4. 5.
Ferri pluuia. 1. 6.
Figuli in ſuũ opꝰ poteſtas. 3. 3.
Figura duplicis animalia. 2. 17.
Filius in parentes ingratus punitus. 7. 5. & 13. 13. *ob matrem punitus.* 16. 6.
Filũ pro homine ſuſpenſum. 14. 17.
Flãma è capite elucens. 6. 6.
Fluctuantes inſulæ vbi? 1. 11.
Fluminum miracula. 1. 7.
Fodina metallica à dæmone infeſtata. 12. 4.
Folcardus pacis contemtor punitus. 13. 10.
Folia arborum in piſces. 14. 2. *in lapides.* 1. 7.
Fons faces accendens. 1. 7. *varia prodigia exhibens.* ib. *à S. Iacobo Niſibita exſiccatus.* 7. 3. *an vinũ fundat in nocte Natiuitatis Chriſti?* 1. 20.
Forma nocens. 11. 10. *ſeq. exterior non eſt iudicanda.* 3. 7. *quo modo deformanda?* 16. 5. *quo modo per matrem filio procurãta?* 5. 9. *terribilis dæmonum in inferno.* 17. 5.
Formica Midæ grana in os intulêre. 6. 12.
Fortitudo gigantum. 4. 10. *portentoſa.* 4. 18.
Fortuita Monſtra ratione cauſſæ ſecundæ, non primæ. 3. 2.
Foſsiles piſces an, & vbi dentur? 2. 9. *ſeqq.*
B. Franciſci Borgiæ de forma vanitate ſententia. 15. 9.
Fraxinus milites gignens. 6. 10.
Frigidus fons interdiu, nocte feruens. 1. 7.
Frons ingrati punita. 7. 5.
Fucus mulierum Creatori iniurius. 15. 9.
Fulminum monſtra. 6. 5.
Furtum ingenioſè deprehenſum. 16. 13.

G*Alecij proceritas, robur, artes, facta.* 4. 10.
Galeazius Gonzaga paruus magnum vicit. 4. 6.
Galenus in ſomno quantum ambu-

ambulârit? 5.12.
Galla amore caſtitatis barbata. 11.16.
Gallina à miluo territa. 5.8.
Gaugericus baptiſmo liberat leproſum. 11.5.
Geilana cur à diabolo poſſeſſa? 13.10.
Gemini homines ſeparabuntur in reſurrectione. 17.5.
Gemma de calo in calicem S. Lupi cadens. 1.6.
Generatio in calo ceſſabit, non tamen ſexus. 17.13.
Georgaſi opera irreprehenſibilia. 3.3.
Georgij Caſtrioti robur & facta. 4.14.
Gibboſus, ſed ingenioſus Galba. 3.6. cur Paſiades. 8.1. cur alij? ib. 22.
Giezi in poenā leproſus. 9.1.
Gigantes eſſe. 2.19. cur mortui vocentur. 4. 9. in ſcriptura qui? 4. 12. à Deo fulminati. 4.16. ſeq. ratione loci nati. 5.1. fabuloſi. 4.13. & 5.1. portarum cuſtodes. 4.9 fortes 4.10. voraciſſimi. 4. 8. è puſilla matre. 6. 14. à pumilis victi. 4.3. in reſurrectione an diminutionem paſſuri? 17.9.
Glacies ſaltatrici caput abſcindens. 7. 13. dat quibuſdam loricam. 5.5. Danubij in gratiam Caſaris ſoluta. 6.7.
Gladius Caſtrioti magni factus. 4. 14. decuſſatus in fronte Principis. 5.11.
Glis cum nola facit vt territa glirem pariat. 5.13.
Glorioſa corpora, vt videantur, vel inuiſibilia fiant, vnde pendeat? 12.8.
Goliath pugna cum Dauide. 4.6. & 4.9.
Grana tritici Mida in os illata à formicis. 6. 12.
Gratia Deo pro omnibus rebus agenda. 16.16.
S. Gertrudis ſpecie murium apparet diabolus. 13. 4.
S. Gregorius Turonenſis paruitatem ſuam quo modo excusârit? 3. 4.
S. Gregorius Thaumaturgus cœno immerſus, à Deo vindicatus. 11. 4.
S. Gregorius Mag. orans à diabolo vexatus. 12.3.
Grues cum Pygmais pugnantes.

tes. 4. 7.
Gruino ore qui populi? 4. 7.
Gula damna. 15. 6. *fructus diabolus.* 13. 12.
Cygini qui nuncupati? 5. 1.
Gygis annulus, quid? 14. 14.
Habacuc ductus ad lacum per clauſum aditum. 14. 14.
Hammonis fons quàm mirus? 1. 7.
Haruſlaria ſaga Spiritus qualis? 12. 2.
Hecuba in canẽ mutata fingitur. 14. 9. *cur?* 14. 18.
Helena ignes quid ſint? 1. 5.
Herculis ex pede menſura. 4. 8. *Cum Samſone comparatio,* 4. 12. *Vnde eius nomen ib.*
Herodis ferale conuiuium. 7. 13. *alteri cur non reſponderit Christus?* 1. 20.
Hilarion mulierem videns, quam alij equam putauerunt. 10. 4.
Hippocentauri, an, & quid ſint? 2. 16.
Homeri caci ingeniũ. 16. 12.
Homo quid ſit? 15. 2. *flos & fœnũ.* 1. 15. *in lupum mutatus,* 14. 4. *in muſtelam,* 14. 5. *à diabolo inſidente, per omnia membra corruptus.* 13. 5 *geminatus.* 1. 19.
Homicidium diuinitus proditum. 7. 11. *ſeqq. lepra punitum.* 9. 1.
Horologiũ ſponte ſonans, quid ſignificet? 6. 9. *Hoſtes crudeliter tractati non ſine pœna.* 8. 9.
C. Hoſtilij Mancini prodigioſa auocatio à bello. 6. 3.
Humiliatio fortium. 4. 16. *ſeqq.*
Humilitatis motiuum operis exigui conſideratio. 10. 11.
Iacob oues maculoſas, quâ arte fecerit? 5. 8.
S. Iacobus Niſibita puellas petulantes canitie puniens. 7. 3.
Iaculatores ſine manu. 16. 8.
Ianus monſtroſus ex irriſore factus. 7. 14.
Idolum à coruis corroſum. 6. 9. *cultum diaboli poteſtati ſubijcit.* 13. 10.
Iezabel fuco quid merita? 11. 10.
Ignis an, & quæ animalia gignat? 2. 1. *quæ monſtra* 1. 5.

&

& 6. 5. ſeq. in cælo apparens. 1. 4.

Illuſoria dæmonum transfigurationes. 12. 7.

Imago impudica domino pœnam creat. 5. 13.

Imaginatio quantũ poſsit? 5. 8. ſeqq. & 10. 5. ſeq. etiã potens in aliud corpus, ſed non in omne. 5. 13. ab Angelis mutari ſolita. 12. 7.

Impedire naturam non debet natura author. 5. 3.

Imparati à diabolo oppreſsi. 14. 20.

Impatiens à diabolo inſeſſus. 13. 12.

Imprecatio mariti quo partu puniita? 8. 8. eius grauitas. 13 15. & 7. 9.

Inceſtus regis monſtro punitus. 7. 15.

Incubi partꝰ monſtroſus. 6. 2.

Indus è ſene reiuueneſcens. 17. 6.

Infans locutus. 1. 20. ſaltitans. 5. 10. crucifixo ſimilis natus. 5. 13. futura nuncians. 6. 2. Craſum ſermone liberat. 6. 14. monſtroſus baptiſmo curatur. 11. 3. innocens cur à diabolo vexetur? 13. 16. à diabolo mutatus ſpectro. 14. 17. qua ſtatura reſurrecturus? 17. 6. & 17. 15.

Ingenium exprobratum C. Metello. 3. 9. magnum quorumdã cæcorũ. 16. 12.

Ingluuies quantum malum? 15. 6.

Ingratitudo exprobrantis defectum. 3. 9.

Inobediens à diabolo inſeſſus. 13. 13.

Innocentes an, & cur à diabolo ſubinde inſideantur? 13. 8. & 13. 16.

Inſania hominũ Chriſto ſpecioſo deformem diabolum præferentium. 12. 11. lupina quid? 12. 13.

Inſeſſus à diabolo ſi quis dicatur, quid opus? 13. 2. ſeq.

Inſulæ fluctuantes. 1. 11.

Integritas reſurgentiũ qua ſit futura? 17. 10.

Inuidia quas cauſſas habeat diabolus? 13. 7.

Inuiſibiles magi quo modo fiant? 12. 8.

Inuocatio Dei contra diabolum vtilis. 12. 9. S. Equitij fructuoſa. 13. 14. & S. Lupi. 13. 15. Ioan-

Ioannes Ferdinand. cæcus, quàm multiſcius. 16. 12.
Iordanus aqua prodigioſe ſtagnans. 1. 10.
Iphis in puerū mutata. 14. 3.
Irregularitas quæ ſit peccatoris, & leproſi? 9. 5.
Irriſor S. Ludouici, quomodo punitus? 7. 14. S. Thomæ Cantuar. & S. Bonifacij ibidem. 8. 3.
Iſchendebergi robur. 4. 14.
Iſidori error de phyſica hominis in beſtiā transformatione. 15. 1.
Iudas Apoſt. an à diabolo inſeſſus? 13. 3.
Iudicium temerarium ex vultibus nō ferendū. 4. 3. ſeqq. de ſuperioribus, quā malum? 9. 4. ſupremum quàm ſeuerū? 9. 10. à diabolis teſtatum. 13. 2.
Iuppiter in taurum deformatus. 10. 1.
Iuuenum vanus contemtus. 15. 9.

K

Kepleri de cæco vidente diſcurſus. 16. 14.

L

Labia concreta per S. Eucharistiam aperta 11. 9.
Labores Herculis & Samſonis comparati. 4. 12.
Lac nigrum, vbi? 1. 7. pluuiam facit. 1. 6.
Lachryma Adami, vbi dicantur lacum feciſſe? 1. 6.
Lampas facta è ſcintilla. 1. 5.
Lapides prodigioſi. 6. 9. lucentes & valde miraculoſi. 1. 13. è lignis. 1. 7. ingentes proiecti. 4. 18.
Laruatorum vanitas & ſtultitia. 7. 8. monſtroſus partus. 5. 10.
Lateres cocti per pluuiam cadunt. 1. 6.
Latrantes homines. 1. 2.
Laudes Deo canenda. 4. 15.
Lecti vice aures vbi? 16. 7.
Leo genitus regi. 1. 2. item à boue. 6. 13. victus à Polydamante. 4. 21. Byzātinus oculis laborans. 8. 1. Herculis & Samſonis. 4. 12. cui ſimilis homini? 15. 3. & 15. 7. & 15. 10.
Lepra à Chriſto mundata. 9. 2. baptiſmo abluta. 11. 5. ſeq. an ſit monſtroſa? 9. 2. vnde oriatur? ibidem. an Iudæ-

Iudæorum fuerit diuerſa à noſtra? ib. cur Oziam, Giezi, Mariam ſororem Moyſis percuſſerit? 9. 1. caſtitatem Augadriſina tuetur. 11. 17.

Lepus ab equa editus. 6. 13.

Leuinus Lemnius male dæmoniacos negans refutatus. 13. 1.

Leuitas plumbo compenſata. 16. 3.

Leuis culpa diabolum inſidentem merita. 13. 11. ſeq.

Lia non pulchra, ſed fœcunda. 16. 5.

S. Liberata ob virginitatem barbam impetrans. 11. 15.

Liberator populi Samſon. 4. 12.

Lignum vbi lapideſcat? 1. 7.

Lingua ob caſtitatem præmorſa. 11. 13. energumenorum blaſphema. 13. 5.

Litaniarum contra ſpectra vſus. 12. 4.

Lithuania lupi. 14. 4.

Locus ſacer non impunè violatus. 13. 14. duplex vnius corporis. 14. 14.

Lolium in triticum verſum. 14. 15.

Loquela beſtiarum. 6. 13. muti per nutus. 16. 6.

Luciferi parabolam in Nabuchodonoſore Origenes putat. 10. 3.

S. Ludouici humilis veſtitus miraculo approbatus. 7. 14.

Luna quid poſſit in monſtra 5. 6. triplex quando apparuerit? 1. 4.

S. Lupi gemma in calicē cadens. 1. 6. patrocinium ad eum confugientiū. 13. 15.

Lupina inſania quid ſit? 12. 13.

Lupus ex homine. 14. 4. ex Lycaone. 14. 9. è magis quo modo? 14. 12. quis aut qualis homo vocetur? 15. 3. ſeqq.

Lycaon in lupum? 14. 9. vnde hæc fabula orta? 14. 18.

S. Lydvvina caſtitas morbis ſeruata. 11. 17.

Lyſander leoni & vulpi cōparatus. 15. 7.

S. Macarius dæmoniacū curans. 13. 4. & 13. 12.

Machabæis monſtra in cælo oſtenſa. 1. 4.

Machometis templum. 2. 13.

Maclouij piſcis. 1. 8. *gigas.* 4. 9.
Macula materna, vnde? 5. 8. *ouium Iacob. ibid.*
S. Magdalena cur à 7. *diabolis inſeſſa?* 13. 8.
Magi à magiſtro ſuo decepti. 14. 20.
Magorum ſtella, an monſtrum? 1. 4.
Magnitudo ingens gigantum. 4. 8. *in rebus laudabilis.* 4. 11. *qualium hominum fuerit?* 16. 4.
Maiorica diuina vindicta locus. 7. 11.
Malis bene vti Deum. 7. 1.
Mali reſurgent, & quo modo non immutentur? 17. 9.
Eques Rom. quàm paruus? 4. 4.
Manus prodigioſa. 8. 4. *pedibus compenſata.* 16. 9.
Mare quando dulce? 1. 7.
B. Mariam Deiparã blaſphemans quo modo punitus? 13. 15. *quis putarit ſolam feminam in cælo futuram?* 17. 11.
Maria ſoror Moyſis cur leproſa? 9. 3. *eius culpa & imitatores.* 9. 4.
Marij conſulatum qua prodigia notarint? 1. 5. *robur & vanitas.* 4. 20.
Mater impia cauſſa monſtrorum. 5. 7. *filia interitu punita.* 7. 13. *filio nomen patris imprimens.* 5. 11.
Materia quid in monſtris poßit? 5. 6. *cauſſa monſtri.* 5. 7. *infantium in reſurrectione implenda.* 17. 9. *eadẽ ſucceßiuè ſub pluribus formis, ad quem ſit in reſurrectione reditura?* 17. 9.
Mas Italia monſtrum. 2. 17. *occaſionatus quo modo ſit in femina?* 17. 13. & 17. 13.
Mauritio Imp. partus monſtroſus quid portenderit? 6. 14.
Maris forma diabolus apparens. 12. 2.
Maximiliani Imp. onocrotalus. 6. 11.
Maximini robur, nomina, mors. 4. 19. & *humiliatio. ibid.*
Melas oues nigras facit. 3. 7.
Meles rex ouem genuit. 1. 2.
Meliſſus paruus victor magnus.

num. 16. 3.
Melle conditus Hippocentaurus. 2. 17.
Membra omnia inſeſſorũ infeſtat diabolus. 13. 5. *mutuo ſibi ſuccurrunt.* 16. 8. *ſeq. reddentur hominibus in reſurrectione.* 17. 7. *quem tunc vſum ſint habitura?* 17. 14.
Menſtrua effundere ſtatuã ſalis. 7. 7.
Metallorum copia. 1. 11 *prodigia.* 6. 9. *metamorphoſes.* 14. 2.
Metamorphoſis regis Nabuchodonoſoris. 10. 2. *veneficorum.* 14. 12.
Mida formica cuius rei ſignum? 6. 12. *metamorphoſis in aſinum.* 14. 9. *aures quid ſignificent?* 14. 18.
Miles vxorem quo modo correxerit. 11. 2. *ex arbore qualis natus?* 6. 10.
Milonis fortitudo, & interitus. 4. 18.
Miluus terrore quale monſtrũ excluſerit? 5. 8.
Miraculum fluminum & aliarum aquarum. 1. 7.
Molen quàm paruus? 16. 5.
Monialis in horto diabolum comedit. 13. 12.
Monſtra ex varijs naturalibus cauſſis. 5. 1. *ſeqq. non ſunt carpenda.* 3. 3. *ſunt tamen murmurationis occaſio.* 3. 1. *cùm ſint à Deo.* 3. 2. *quid ſint? & alibi non eſſe monſtra.* 5. 4. *aſtris ſubiecta.* 5. 6. *mundum ornant.* 4. 1. *alio fine à Deo, alio à diabolo ſunt.* 12. 1. *ſemper in diabolo elucent.* 12. 2. *per imaginationem fiunt.* 5. 7. *per laruatum patrem.* 5. 10. *impatientes faciunt parentes.* 6. 1. *ſunt opera, & ſigna, & pœna Dei. ibid. partim humana forma, partim plurium beſtiarum. ibid. Cur Deus monſtrũ futura ſignificet?* 6. 15. *diabolica.* 8. 8. *ſeq. lepra.* 9. 2. *ſtatua ſalis.* 9. 6. *pœna Dei.* 9. 1. *ex inſeſſis facit diabolus.* 13. 3. *ſeqq. quid apud Athenienſes paſſa?* 12. 11. *baptiſmo ſanata.* 11. 4. *ſeqq. cur aqua-*

æquanimiter toleranda? 17. 16. *æterna beatitudinis capacia.* 17. 1. *an monſtra manſura?* 17. 2. *quo modo mutanda?* 17. 5. *in infernoſutura.* 17. 3.
Montes inter ſe concurrentes. 1. 12.
Monoceros an detur? 2. 13. *eius deſcriptio. ibid.*
Monumentum cuius rei ſtatua ſalis. 9. 10.
Morbis ſeruata caſtitas. 11. 17.
Morindi crudelitas quali monſtro punita? 8 9.
Mors per horologium indicata. 6. 9. *ea inſtante aliũ ſanat Auguſtinus & alij.* 16. 15.
Mortui cur Hebræis gigantes dicti? 4. 9. *ſuſcitari à dæmone non poſſunt.* 14. 17. *pygmæi ſpectaculi gratia aſſeruati.* 4. 4.
Motus terræ monſtroſi. 1. 12. *in morte Chriſti. ibid.*
Mures aurum rodunt. 1. 14.
Moyſis cornuta facies quid? 1. 5.
Muli media animalia. 2. 17. *qui homines Vocentur?* 15. 5. *num ſint monſtra?* 1. 18. *an mula naturaliter pariant? ib.*
Mulier leonem, alia Vitulũ peperit. 1. 2.
Mundati cur dicantur lepроſi? 9. 2.
Murmuratores contra monſtra. 3. 1. *caſtigati.* 3. 9. *ſeq. lepram meriti.* 9. 1. *ſeq. quàm grauiter peccent?* 9. 4.
Muſca quæ in igne Viuant? 2. 1. *qui homines Vocentur?* 15. 6.
Muſicus bonus tacius Ioann. Ferdin. 16. 12.
Muſtela formam Veneficæ induta. 14. 5.
Mutatio regis Nabuchodonoſoris. 10. 4. *ea quanta?* 10. 9 *ſexus.* 14 3.
Muti an in nauibus gignantur? 5 3. *à diabolo facti.* 13. 3. *ne æternùm damnentur.* 11. 14. *loqui iubentur à S Vincentio. ibid. quo modo aurium defectũ ſuppleuerint.* 16. 6 *mutus Vates.* 16. 16.
Mutuum auxilium membrorum. 16. 8. *ſeq.*

Nabuchodonoſor quale ſomnium habuerit? 10. 1. *quantum mutatus?* 10.2. *non eſt parabola*. 10.3. *quibus modis mutatus, vel non mutatus ſit?* 10.4. *ſeqq. plus quã naturali vi mutatus.* 14. 15. *an à diabolo poſſeſſus?* 13. 9. *an pœnitentiam veram egerit, & ſaluus ſit?* 11. 1.
Nauÿ Pollionis amplitudo. 4.8.
Naſus pro tubo optico cacis. 16.14. *longiſſimus cui viſus ſit?* 10.5. *potiùs amiſſus, quã virginitas.* 11.12.
Natiuitatis Chriſti nocte an loquantur beſtia? 1. 20. *dies non impunè violatus.* 8. 5. *ſeq.*
Natura ſuum curſum Deus relinquit. 5. 3. *duplicis animalia an dentur?* 2, 19.
Nauẽ detinet bufonis ſpecie ſaga. 14. 7.
Nazaraatus Samſonis. 4. 12.
Nero cur ſe coloſſeum pingi ſufferit? 4. 11. *belluarum exuuÿs tectus.* 14. 12. *pro Simone mago arietem capite plectit.* 14. 17.
Nicaſius de VVerda cacus, Profeſſor factus. 16. 12.
Nigras pecudes qua aqua faciat? 1. 7.
Nilotica duo mira monſtra. 1. 8.
Noctambuli qui? & cur? 5. 12.
Nomen patris filius natus poſt aurem habens. 5. 11.
Nubes ſagas vehens. 14. 7.
Nuptiarum nefandarũ effectus. 2. 17.
Obſeſſorũ à diabolo deformitas & deſtructio. 13. 5.
Occidens ſeipſum Samſon, an peccârit? 14. 12.
Oculus vnus eſt Arimaſpis. 1. 2. *aliÿs in humero, aliÿs ingenu. ibid. ingens Orca marina* 4. 21. *amiſſus ob curioſitatem,* 7.6 *& ob caſtitatem. ibid. ager exprobratus.* 8. 1. *curioſus quàm pernicioſus?* 9. 10. *erutus ne alios ſcandalizaret.* 11. 13. *vterq; potiùs amiſſus, quàm caſtitas à Brigida,* 11. 11. *mirè compenſatus* 16. 10. *ſeqq. per naſum videns.*

dens. 16. 14.

Odij erga homines quas cauſſas habeat diabolus? 13. 7.

Oliua per artem reuireſcens. 17. 6.

Onocentauri an & quid ſint? 2. 16. ſeqq.

Onocrotalus Cæſarem ſecutus pro bono omine. 6. 11.

Oppugnator Vrbis valde generoſus. 16. 3.

Opus authori ſuo non dat legem. 3. 3.

Oratio monſtris Stygijs interturbata. 2. 3.

Orca marina oculus quantus? 4. 21.

Oreſtis cadauer quantum? 4. 8.

Origenis de metāorphoſi Nabuchodōoſoris opinio. 10. 3.

Orionis cadauer quantum? 4. 8.

Ornatus mundi ſunt monſtra. 4. 1. mulieribus quā noxius? 11. 10. quàm intolerabilis? 15. 8.

Oſſibus gigantum villa ornata. 5. 1.

Ouorum vitellus geminatus monſtri cauſſa. 5. 7. qua grues ponunt, cur frangant Pygmæi? 4. 7.

Oues à fontibus variata. 1. 7. à virgis. 5. 8. leonem pepererunt. 6. 13.

Ozias cur lepra percuſſus? 9. 1.

PAcis contemtor Folcardus punitus. 13. 10.

Pœna Dei diabolus inſidens. 13. 8. ſeqq. & 7. 5.

Pænitentiā prædicant monſtra. 6. 4. ſeq. commendat forma vultus reſtituta. 7. 7. ſeq. an egerit Nabuchodonoſor? 11. 1.

Pallantis cadauer quando & quale repertum? 4. 9.

Palma & Phœnix an idem. 2. 5.

Papilionum origo. 14. 2.

Parentum iniuſta de monſtris querela. 6. 1. à filio calamitas. 7. 5. imprecationes quàm pernicioſa? 7. 9. & 13. 13.

Partus infelix. 7. 9. & 7. 15.

Paruis magna gratia ineſt. 4. 4 magna laus. 4. 6. item magnanimitas. 16. 3. magna vtilitas. 4. 5.

magna excuſatio. 3. 4. & 3. 5.
Paruuli non ridendi. 16. 4.
Patientia in monſtroſis defectibus cur habenda? 17. 16.
Patria nulli exprobranda. 3. 9.
S. Paulus ſtatura qualis? 3. 7. Vnde dictus? 16. 3.
Pauo albus quo modo naſcatur? 5. 13.
Peccata remedium habent apud ſacerdotes. 9. 5. regis Nabuchodonoſoris qua? 10. 11. ſeptē capitalia quo modo connexa? 13. 8. ſunt monſtrorum maxima monſtra 8. 9. ſeq. ducunt ad inſaniam. 12. 11.
Pedis Herculani menſura. 4. 8. inditio diabolus proditus. 12. 9. compenſatio. 16 8. agilitas. 16. 9.
Peletronius cur centaurus putatus? 2. 16.
Pellex leonem peperit. 1. 2.
Penij aqua nigras oues facit. 1. 7.
Perfectus homo ſitne femina? 17. 13.
Periurium in filio punitum. 16. 6.
Perſei clypeus quid? 14. 14.
Perſina ex aſpectu albam prolem gignit. 5. 8.
S. Petrus Gallam ad cælum vocat. 11. 16. natalem ſuum violatum vindicat. 13. 14.
Petrus Pontius quomodo docuerit mutos loqui? 16. 6.
Peuceri error de metamorphoſi hominum. 14. 9.
Pſylenſis regio quàm mira? 1. 6.
Phantaſia potentia 12. 13. corrupta mira exempla. 10. 5. ſeq.
Phantaſmata quibus apparuerint, vel non. 10. 4.
Pharaonis induratio cum Nabuchodonoſore comparata. 11. 1.
Phileta pondus à plumbo 16. 3.
Philippo Graciam inuadente cælum ſanguineum. 1. 5.
Phœnix quid? à quibus aſſeratur? 2. 2. eius atas, & vrbs. 2. 3. ſeq. qualis concedi poſſit? 2. 5.
Phtaimi qui appellati? 5. 1.
Piea ſagam veſtiens & prodens. 14. 4.

Picenus

Picenus lacus mirabilis. 1.7.
Pictura & fucus in homine quàm turpis? 15.9.
Piles Iesuitici forma natus puer. 7.3.
Pilis fulgor & ignis insidens. 1.5.
Pipinus vnde pusillus dictus? 4.5.
Pisces è folijs arborum nati? 14.2. foßiles. 2.9. è carne facti. 14.2. monstrosè picti, & classem referentes. 1.9.
Piscis caput, in homines versum. 7.12.
Plagarũ cali diuersitas. 5.1.
Plantarum miranda metamorphoses. 14.2. & 1.15.
Planta hominis lunata. 1.19.
Plantationi similis homo. 6.10.
Platanus in oleam mutata. 1.15.
Platonis apes 6.12.
Pluuia lactis, sanguinis, carnis, ferri, lapidũ. 1.6.
Polycrite forma diabolus maritus. 6.2.
Polydamantis robur. 4.21.
Porcus visus Teridates baptismo curatus. 11.4.
Portarũ custodes gigantes. 4.9.
Potentia Dei contra potentes. 4.16. in homines. 16.1.
Potestas eijciendi dæmones. 13.2. dæmonum à Deo concessa, vel laxata. 13.6. in mutandis corporibus. 14.11. & vertendis hominum figuris. 14.19.
Prædicator mirabilis cum bufone in vultu. 7.5.
Prægnantibus quæ cautela vtendum? 5.13.
Priscillianistæ dæmonibus quid tribuant? 14.11.
Professor cæcus Nicasi⁹. 16.22
Proles monstrosa parentum dolor. 3.1.
Protectio diuina erga Nabuchodonosor. 10.9.
Puer Theodorus à dracone territus & conuersus. 12.6.
Pugna glacie tectorum. 5.5.
Pygmæorum & gruum. 4.7.
Pulchra proles nata ex matre Angelum pictum sæpe aspiciente. 5.8.
Puluis an omnes homines fiant? 17.7.

Pumilus gratioſus. 4. 3. *in caueæ pſittaci, & quàm paruus? ib. per ioců occidere iuſſus gigantē.* 4. 3.
Puſilli laudabiles. 3. 4. & 3. 7. *quàm felices?* 4. 5. *magnanimi.* 16. 3. *Vbi naſcantur?* 5. 2. *ob paruitatē vita donantur.* 4. 4.
Pygmæorum pulchra deformitas. 4. 2. *perdici par, & in aulis grata. ib. vbi naſcantur?* 5. 2. *an tota ſit natio?* 4. 7. *an in altera vita futuri?* 17. 6. *quid ijs futurum in reſurrectione?* 17. 9.
Pyramides cur in Aegypto? 4. 11.
Pyrauſta quid ſit? 2. 1.
Pythagoras quo modo ſimul in duobus locis eſſe quiuerit? 14. 14.
Pythoniſſa an Samuelem verè reſuſcitarit? 14. 17.
Quadrigas retinere quiuit Polydamas 4. 21.
Quinquennis puer Stygios Mauros videns. 12. 2.
Quintus Aſconius cæcus, quā doctus? 16. 12.
Rachel pulchra, ſed ſterilis. 16. 5.
Radiare capita vnde, & quorum viſa? 1. 5.
Ranas ſe peperiſſe putans. 10. 5.
Rationi ſenſum cedere debere. 14. 10. *quæ ſint incomia?* 15. 2. & 15. 6.
Regere ineptos cur Deus ſinat? 9. 4.
Regis ſtupēda mutatio. 10. 2.
Reſp. interitus monſtroſo monſtratus. 6. 1.
Religioſorum campana ad quid? 6. 9.
Reliquia Caſtrioti à Turcis cur culta? 4. 14.
S. Rembertus ſacramento confirmationis cæcum & Sueciam illuminat. 11. 8.
Reſpicere retro quàm abſurdum? 7. 14. *quàm noxiū?* 9. 10.
Reſpiratione an egeant piſces? 2. 12.
Reſurrectio arboribus ſignificata. 6. 10. *omnia in iuſtis reparabit.* 17. 10. *fœminarū futura.* 17. 12. *ſeq.*
Retro vbi fluxerint fontes? 1. 7.

Rhabar-

Rhabarbarum humanã manum referens. 1.15.
Rhinoceros, & Monoceros an idem? 2.13.
Rhodiorum coloſſus. 4.11.
Rhodope impudica & formoſa. 16.5.
Rinardus ab Edgardo victus. 4.6.
Robur Samſonis. 4.12. *Cleomedis.* 4.13. *Tristani & Caſtrioti.* 4.14. *Aureliani.* 4.15. *Milonis & Titorni.* 4.18. *Maximini.* 4.19. *Mariſ.* 4.20. *Polydamantis* 4.21.
Rubus incombuſt⁹ Moyſis. 1.5.
Rufas pecudes qua aqua faciat? 1.7.
Rupes vno digito mobilis. 3.11. *canes in ſe conditos parit.* 1.16.
Sabini militis heroicum factum. 16.3.
Sacci monſtris pleni. 7.2.
Sacerdotes lepra curatores. 9.5.
Sacrilegiũ lepra punitũ. 9.3.
Sadducai ſpiritum negantes refutati. 13.7.
Saga deſcriptio. 14.4.
Sagittariſ mirabiles. 16.8.
Salamandra an ignem extinguat? 2.1.
Salis ſtatua, an veri ſalis? 9.6. *quàm multa prodigia in ea?* 9.7.
Salomonis in ſenectute ſeductio. 11.11.
Saltitans infans. 5.10.
Saltatio in puella punita. 7.13. *in aliſ caſtigata.* 8.5. & 8.6. *ſeq.*
Samſon cur cacatus? 7.6. *an Hercules fuerit.* 4.12. *an gigas?* ib. *ſolem lætitia ſignificat.* ib.
Samuel an à Pythoniſſa verè reſuſcitatus? 14.17.
Sancti capite radioſo fulgentes. 1.5. *reſciunt arcana Dei conſilia.* 6.15. *dæmones pepulerunt.* 13.4. *ſæpe aliſ dant, quod ipſi non habent.* 16.15. *in reſurrectione nihil monſtroſũ habebunt.* 17.3. *ſeq.* & *cum* (*pulchris tamen*) *cicatricibus pro Chriſto acceptis in cælo erunt*, 17.2. *eorũ corpora nequit aſſumere diabolus.* 12.10.
Sanguineum cælum belli præſagium. 3.5.

Sanguis in pluuia. 1. 6. *in ſpicis.* 6. 10. *è cadauere quid ſignarit?* 6. 14.
Sanctatē aliȷ̃s impetrāt ſancti qua ipſi carent. 16. 15.
Satana aliquē tradere quid ſit? 13. 14.
Satyri an, & quid ſint? 2. 6.
Saul procerus in regem electus 4. 10. *an diabolo inſeſſus?* 13. 2.
Sauromata deformes, nō impunè deſpecti. 3. 8.
Saxum de calo cadens. 1. 6.
Scintilla è ſtellis cadere viſa. 1. 5.
Sciopodes qui ſint? 16. 8.
Scipio male obȷ̃ciens ſtupiditatem? 3. 2.
Scorpius è cancro quo modo naſcatur? 14. 2. *cui ſimilis ſit.* 14. 4. *ſeq.*
Scriba mirabilis. 16. 9.
Scylla fabula. 2. 6.
Secundarȷ̃ Dei Platoni qui? 14. 11.
Secundilla ob paruam ſtaturam ſeruata. 4. 4.
Sedecias rex cacatus. 7. 6.
Semen non ad indiuiduum, ſed ad ſpeciem ſeruandā pertinet. 17. 9.
Semenda fabula. 2. 4.
Senect⁹ Salomonis mala. 1. 1.
Senes cur gibboſi? 8. 1. *an cum ſenio reſurrecturi?* 17. 15.
Senſum deſtruit diabolus incidens. 13. 5. *debere cedere rationi.* 14. 10.
Septem diaboli Magdalena quid ſignificent? 13. 8.
Sepulchrum Caſtrioti cur Turcis venerabile? 4. 14.
Serpentem peperit ancilla. 1. 19. *adhibet diabolus volens apparere.* 12. 3. *ſeq. è virga producit Moyſes & magi.* 14. 16.
Seruȷ̃ Tullȷ̃ caput radians. 1. 5.
Sexuum mutationes. 14. 3. & 14. 16.
Sicilia donum ſponſa. 15. 8.
Siderum influxus quid poſſit? 5. 1. *ſeq.* & 5. 5.
Sigillum Sphingis cur adhibuerit Auguſtus? 2. 15.
Signa iudicȷ̃ & aliarū cladium à Deo, & cur? 5. 4. & *cur in monſtris?* 6. 15.
Silarus flauius lapideſcere faciens. 1. 7.

Silua natans. 1. 11.

Simia an idẽ, quod Sphinx? 2. 15.

Simon magus fictè mortuos excitat. 14. 17.

Simonia lepram merita. 9. 1.

Simulatio Sagarum. 14. 13.

Sirenum fabula. 2. 7. *Veritas.* 2. 8. *an monſtra?* 2. 14.

Siſyphus pumilio, quàm paruus? 4. 4.

Spectrum Niloticũ. 1. 8. *Caſſium monens de morte futura.* 12. 2.

Spes Vbi non eſt, non eſt homo. 15. 4.

Spica cruenta. 6. 10.

Sphinges an, & quid ſint? 2. 15.

Socij Vlyſſis cur in ſues Verſi? 14. 18.

Sodomita cæcitate percuſſi. 7. 6. *fulminati alij.* 4. 17.

Sol an lapis, Vel lapideus? 1. 6. *obſcuratus in morte Chriſti.* 1. 4. *multiplicatus. ibid.*

Solimanni crudelitas erga militem. 4. 3.

Solitudinem amant amentes. 10. 8.

Somniantes qui, & cur ambulent? 5. 12. *de monſtrorum ſignificatione.* 7. 2. *de Nabuchodonoſore.* 10. 1. & 10. 10.

Sophiſta Vulpibus comparati. 15. 7.

Statua ſalis quàm diu, & quomodo durare potuerit? 9. 6. *ſeq.*

Statura hominis qua futura in reſurrectione? 17. 6.

Stellas nouas poſſe monſtra dici. 4. & *quænam tales fuerint?* 6. 4.

Struma cur permittantur? 5. 3. & *quibus formoſa?* 5. 4.

Stultum imitans verè ſtultus factus. 10. 5.

Stumphius in lupum quomodo Verſus? 14. 12.

Stupiditas malè obiecta. 3. 9.

Stylita quanta pœnitentia pro leui culpa? 9. 4.

Subordinata eſſe quædam animalia. 14. 15.

Succeſſio

Succeſsio animaliũ ex animalib. 14. 2.
Sues ex ſociјs Vlyſsis. 14. 9. *ex Voluptarijs.* 15. 10.
Superbia deiecti. 4. 16. *ſeqq. crinium punita.* 7. 3. *regis Nabuchodonoſoris.* 10. 11. *Veſtium muliebrium.* 15. 8.
Surdi à diabolo facti. 13. 3. *quomodo auditum amiſſum ſuppleuerint?* 16. 6.
Surius fluuius ligna lapideſcere facit. 1. 7.
Suſpiciones falſæ ex filiorum diſsimilitudine. 5. 8.
Symmachi caput Theodorico terribile. 7. 12.
Syrmata ſuperbarum feminarum. 15. 7.
TAuro indutus Iupiter. 10. 1. *diabolus* 12. 4. *qui ſimiles?* 15. 5. *apes naſcuntur ex putrefacto.* 14. 2.
Tẽplis Sphinges appoſita. cur? 2. 15. *eorum violatores puniti.* 13. 10. & 13. 14.
Tempus aliud alios homines profert. 5. 1.
Tenebræ meditationi idonea. 16. 1.
Tentationes variæ S. Antonij, Gregorij. 12. 3.
Terra mira. 1. 11. *motus ib. & ſeqq. diuerſa diuerſi colores hominum.* 5. 1. *compenſationes.* 16. 2.
Tireſias in feminam mutatus. 14. 3. *cacus vates,* 16. 11.
Teritates & ſocij in porcos 11. 4.
Theon in ſomno ambulans. 5. 12.
Theſſali cur centauri putati? 2. 16. *à veneficijs infames.* 14. 5.
S. Thomæ Cantuar. irriſores deformati. 8. 3.
Thomas Monachus à diabolo baiulatus. 12. 9.
Tobias cur cacus? 7. 6.
Tradere aliquẽ Satanæ quid ſit? 13. 14.
Transformatio phyſica hominis in beſtiam, quorũ error? 15. 1.
Tremunt ingreſſu terra 1. 11.
S. Triphon dæmonem expellens. 13. 4.
Tritani vires. 4. 14.
Tritorni robur. 4. 18.
Tubarum clangor prodigioſus. 1. 14.

Tumulus

Tumulus & tumulatus idē. 9. 7.
Turni robur. 4. 13.
Tyranno Dionyſio pulſo mare dulce. 1. 7. *ſimilis diabolus.* 13. 6.
Tyridates conuerſus ob vim baptiſmi. 11. 4.
V*Alentiniani deformes deſpicientis pœna.* 3. 8.
Vanitas & robur C. Marij. 4. 20.
Varietas regionum variat effectus. 5. 3.
Vaſa in melius reſtaurata. 17. 9.
Vates mutus. 16. 16. *& cacus.* 16. 11.
Venatio intempeſtiua punita. 7. 16.
Venator cacus. 16 13.
Venefica ſpecie muſtela. 14. 5. *cati.* 14. 6. *bufonis.* 14 7. *ſubiecta diabolo.* 13. 10. *quomodo mutentur?* 14. 12
Veneficio inſana virgo. 13. 11.
Venenatis veſci qui ſoleant? 10. 9.
Ventus ferrum exedens. 5. 2. *ſaxum ſubuehens.* 1. 6.
Veſta & Veſtales cur igni praſint? 2. 11.
Veſtium mirabilis accenſio. 1. 7. *luxus monſtro punitus.* 8. 2. *exceſſus.* 15. 8.
Vexari à diabolo quid ſit? 13. 3. *& qui ſoleant?* *ib.*
Victor inſignis Galeottus. 4. 10. *magnorū paruus.* 4. 6.
Vidua Galla à S. Petro in cælum vocata. 11. 16.
S. Vincentius mutam loqui facit. 11. 14
Vindicta diabolum hoſpitem nacta. 13. 13.
Vinum an fundant fontes in nocte Natiuitatis Chriſti? 1. 20.
Vipera quis ſimilis? 15. 4. *ſeq.*
Virga varia Iacob. 5. 8. *in ſerpentes mutata.* 14. 16. *vbi lapideſcant.* 1. 7.
Virginitatis amantes quanta paſſi. 11. 9. *&* 11. 10. *ſeqq.*
Virgo vrſa viſa ne violaretur. 11. 18. *à diabolo infeſſa vt iuuenem amaret.* 13. 11. *in virum mutata.* 14. 3.
Virorum in feminas mutatio. 14. 3.
Viſa & inuiſibilia corpora aſſumunt

Succeſsio animaliũ ex animalib. 14. 2.

Sues ex ſocijs Vlyſsis. 14. 9. *ex voluptarijs.* 15. 10.

Superbia deiecti. 4. 16. *ſeqq. crinium punita.* 7. 3. *regis Nabuchodonoſoris.* 10. 11. *veſtium muliebrium.* 15. 8.

Surdi à diabolo facti. 13. 3. *quomodo auditum amiſſum suppleuerint?* 16. 6.

Surius fluuius ligna lapideſcere facit. 1. 7.

Suſpiciones falſæ ex filiorum diſsimilitudine. 5. 8.

Symmachi caput Theodorico terribile. 7. 12.

Syrmata ſuperbarum feminarum. 15. 7.

T*Auro indutus Iupiter.* 10. 1. *diabolus* 12. 4. *qui ſimiles?* 15. 5. *apes naſcuntur ex putrefacto.* 14. 2.

Tēplis Sphinges appoſita, cur? 2. 15. *eorum violatores puniti.* 13. 10. & 13. 14.

Tempus aliud alios homines profert. 5. 1.

Tenebræ meditationi idonea. 16. 1.

Tentationes variæ S. Antonij, Gregorij. 12. 3.

Terra mira. 1. 11. *motus ib. & ſeqq. diuerſa diuerſi colores hominum.* 5. 1. *compenſationes.* 16. 2.

Tireſias in feminam mutatus. 14. 3 *cæcus vates,* 16. 11.

Teritates & ſocij in porcos 11. 4.

Theon in ſomno ambulans. 5. 12.

Theſſali cur centauri putati? 2. 16. *à veneficijs infames.* 14. 5.

S. Thomæ Cantuar. irriſores deformati. 8. 3.

Thomas Monachus à diabolo baiulatus. 12. 9.

Tobias cur cæcus? 7. 6.

Tradere aliquē Satanæ quid ſit? 13. 14.

Transformatio phyſica hominis in beſtiam, quorū error? 15. 1.

Tremunt ingreſſu terra 1. 11.

S. Triphon dæmonem expellens. 13. 4.

Tritani vires. 4. 14.

Tritorni robur. 4. 18.

Tubarum clangor prodigioſus. 1. 14.

Tumulus

Tumulus & tumulatus idē. 9.7.
Turni robur. 4.13.
Tyranno Dionyſio pulſo mare dulce. 1.7. *ſimilis diabolus.* 13.6.
Tyridates conuerſus ob vim baptiſmi. 11.4.
Valentiniani deformes deſpicientis pœna. 3.8.
Vanitas & robur C. Marij. 4.20.
Varietas regionum variat effectus. 5.3.
Vaſa in melius reſtaurata. 17.9.
Vates mutus. 16.16. *& cacus.* 16.11.
Venatio intempeſtiua punita. 7.16.
Venator cacus. 16.13.
Venefica ſpecie muſtela. 14.5. *cati.* 14.6. *bufonis.* 14.7. *ſubiecta diabolo.* 13.10. *quomodo mutentur?* 14.12
Veneficio inſana virgo. 13.11.
Venenatis veſci qui ſoleant? 10.9.
Ventus ferrum exedens. 5.2. *ſaxum ſubuehens.* 1.6.
Veſta & Veſtales cur igni praſint? 2.11.
Veſtium mirabilis accenſio. 1.7. *luxus monſtro punitus.* 8.2. *exceſſus.* 15.8.
Vexari à diabolo quid ſit? 13.3. *& qui ſoleant?* ib.
Victor inſignis Galeottus. 4.10. *magnorū paruus.* 4.6.
Vidua Galla à S. Petro in calum vocata. 11.16.
S. Vincentius mutam loqui facit. 11.14
Vindicta diabolum hoſpitem nacta. 13.13.
Vinum an fundant fontes in nocte Natiuitatis Chriſti? 1.20.
Vipera quis ſimilis? 15.4. *ſeq.*
Virga varia Iacob. 5.8. *in ſerpentes mutata.* 14.16. *vbi lapideſcant.* 1.7.
Virginitatis amantes quanta paſſi. 11.9. *&* 11.10. *ſeqq.*
Virgo vrſa viſa ne violaretur. 11.18. *à diabolo infeſſa vt iuuenem amaret.* 13.11. *in virum mutata.* 14.3.
Virorum in feminas mutatio. 14.3.
Viſa & inuiſibilia corpora aſſumunt

aſſumunt ſpiritus. 12. 8.
Viſiones quo modo contingant? 12. 7. *ſæpe non proſunt ipſi videnti, ſed alijs.* 12. 12.
Vita breuis pygmæorum. 4. 7.
Vitellus oui geminatus monſtri cauſſa. 5. 7.
Vitreum ſe putans eſſe homo delirus. 18. 5.
Vitriarius à mago lepidè deceptus. 14. 8.
Vitulus ex muliere natus. 12.
Vlyſſis ſocij in ſues. 14. 9.
Vmbra Athenodoro apparens. 12. 2. *pedis totũ corpus protegens.* 16. 8.
Vngues magni ad regnũ promouent. 4. 10. *mutantur.* 10. 9. *reſurgentibus an relinquendi?* 17. 8.
Vniones Cleopatræ quã pretioſi? 15. 8.
Vnipedes quales? 16. 8.
Vocatio promota per caluitiem 7. 3.
Voluptas videre gigantes. 4. 8.
Vomitus mirabilis carbonum 13. 4.
Veracitas gigantis. 4. 8. *obſeſſi.* 13. 5.
Vox de cælo monens Mancinum. 6. 3. & 6. 6. *ſeq. prodigioſa.* 1. 17. *monſtroſa regis Nabuchodonoſoris.* 10. 9. *diabolorũ in hominibus* 13. 5. *animalium à dæmonibus ficta.* 14. 17.
Vrſi aſpectus vrſinam cauſſat prolem. 5. 8. *formã Virgo ſeruata.* 11. 18. *exuuijs anus tecta.* 14. 8. *mores qui homines habeant?* 15. 4. *ſeq.*
Vterinus rex in Gorloidis ſpeciem mutatus. 14. 6.
Vulnera in beſtia forma hominibus illata. 14. 6. *quanta facta à Caſtrioto?* 4. 14. *à Chriſto poſt reſurrectionem ſeruata.* 17. 3.
Vulpicanes quid? 2. 17.
Vulpes ex equa. 6. 1. *ex mago in eius forma rapto.* 14. 20. *quibus hominibus ſimiles?* 15. 3. & n. 5. 7. 10.
Vultus adulterio deformatus. 7. 7. *ſeq. horribili formã.* 7. 9. *ſanatus pœnitentia.* 11. 2. *trux obſeſſorum.* 13. 5.

Vxor

Vxor parua Archidamo obiecta. Quā ob cauſſam. 3. 4. *pregnans à marito malè tractata qualē partum ediderit?* 8. 8. *Lot in ſtatuam.* 9. 6. *quàm prodigioſam?* 9. 7. *an mortaliter peccarit?* 9. 9. *non naturaliter verſa in ſtatuam.* 14. 15.

VValchſtod ab egroto Cutberto ſanatus, 16. 15.

VVandalorum rex templum ſpoliaturus punit^9. 13. 10.

VVeſterburgenſiū comitum praſagium. 6. 9.

S. VVilgefortis ob caſtitatem ſeruandam, barbā à Deo impetrat. 11. 15.

Xanthus rufas oues faciens. 1. 7.

Xerxis vulpes ex equa. 6. 1. *platanus in oleam.* 6. 10.

Zacharias S. Io. Bapt. parens cur mutus factus? 7. 10.

Zachaus puſillus. 4. 11.

Zodiaci ſigna, eſſe duodecim labores Herculis. 4. 12.

Zonā indutā in lupum conuerſi. 14. 12.

FINIS.

A01 1456434

Digitized by Google

Digitized by Google

Google

K32.

XXIX
C.21

Digitized by Google